§ ROMAN

İvan Aleksandroviç Gonçarov

Oblomov

Gorohovaya Caddesi'nde, bir taşra kentini dolduracak kadar çok nüfusu olan büyük evlerden birinde, bir sabah vakti, kendi dairesinde, yatağında yatıyordu İlya İliç Oblomov.

Otuz iki-otuz üç yaşlarında, orta boylu, hoş görünümlü, koyu gri gözlü, ama yüz hatlarında herhangi bir fikir, herhangi bir yoğunluk görünmeyen bir adamdı bu. Düşünce onun yüzünde özgür bir kuş gibi uçar, yarı aralık dudaklarına konar, alnının kırışıklarına saklanır, sonra tümden ortadan kaybolurdu ve o zaman bütün yüzünde kaygısızlığın pürüzsüz ışığı yanardı. Bu kaygısızlık, yüzünden bedeninin her yerine, hatta *schlafrock*'unun dikişlerine geçerdi.

Bazen bakışları yorgunluk ya da sıkıntı ifadesiyle kararır gibi olurdu; ama ne yorgunluk, ne de sıkıntı, onun yüzünden, sadece yüzünü değil bütün ruhunu kaplayan ve onun temel ifadesi olan yumuşaklığı bir an için olsun silemezdi; ayrıca ruhu da açık ve parlak bir şekilde, gözlerinde, gülüşünde, başının, ellerinin her hareketinde ışıldardı. Ve yüzeysel bir gözlemci, soğuk bir insan Oblomov'a yanından geçerken bakacak olsa, şöyle diyebilirdi: "Süt kuzusu olmalı, saf!" Daha derinlikli ve daha yakınlık sahibi biri, onun yüzüne uzun zaman baksa, bir gülümsemenin yanında, hoş bir dalgınlıkla karşılaşırdı.

İlya İliç'in yüzünün rengi ne kırmızıydı, ne esmerdi, ne de olumlu bir solgunluğa sahipti, renksizdi ya da Oblomov biraz tombul olduğu için, ama yaştan dolayı değil, hareket ya da hava

İVAN ALEKSANDROVİÇ GONÇAROV

(1812-1891) Simbirsk/Ulyanovsk'ta, bir tüccar ailesine doğan Gonçarov, ilk eğitimini Fransızca ve Almanca öğrendiği özel bir pansiyonda aldı. 1822 yılında Moskova Ticaret Okulu'na başladı, Moskova Dil Fakültesi'nden 1834 yılında mezun oldu. İlk edebiyat çalışması, 1832 yılında yaptığı Eugene Sue'nun *Atar Gull* adlı öyküsünün çevirisidir. Üniversiteyi bitirdikten sonra Petersburg'da Maliye Bakanlığı'nda çalışmaya başladı ve çevirileri, şiirleri ve kısa oyunlarıyla edebiyat çevrelerinde yer aldı. Eleştirmen V.G. Belinski'nin beğendiği romanı *Sıradan Bir Hikâye* (*Obıknovennaya İstoriya*) 1847 yılında yayımlandı. 1849 yılında *Oblomov*'un ilk parçası, *Oblomov'un Düşü* adıyla bir dergide yayımlandı. 1852 yılında *Pallada* adlı bir Rus keşif gemisinin yolculuğuna katıldı. Bu gemideki izlenimleri 1855-7 yılları arasında dergilerde yayımlandı ve *Palada Fırkateyni* (*Fregat Pallada*) adıyla 1858'de kitaplaştırıldı. Gonçarov *Oblomov* üzerindeki çalışmasını 1859 yılında tamamladı ve eser yayımlanır yayımlanmaz büyük yankı uyandırdı. 1862-3 yıllarında *Kuzey Postası* adlı bir derginin editörlüğünü yapan Gonçarov'un son romanı 1868 yılında yayımlanan *Uçurum* (*Obrıv*) oldu. Daha sonraki yıllarda Gonçarov eleştiri yazılarıyla görüldü, fakat zamanının büyük kısmını iş hayatı alıyordu. Tolstoy'un, "Büyük bir heyecan duydum, şimdi bir daha okuyorum. Ama *Oblomov*'un rasgele, geçici bir başarı değil, asıl okurlarda sağlam, büyük ve geçici olmayan bir başarı elde etmesi çok daha hoş olacaktır," diyerek kalıcı uluslararası başarısını öngördüğü, Lenin'in başkarakterini Ekim Devrimi'nin mücadele edeceği düşman olarak andığı, yirminci yüzyılda birçok yazar dışında, Samuel Beckett'a da *Godot'yu Beklerken* adlı oyunu için esin kaynağı olduğu söylenen *Oblomov*'un yazarı, son yıllarını yalnız ve hasta olarak geçirdi. 15 Eylül 1891 yılında öldü. Nikita Mihalkov tarafından *İlya İliç Oblomov'un Yaşamından Birkaç Gün* adıyla sinemaya uyarlanan *Oblomov* için, her yıl Ulyanovsk'ta, yazarın doğum günü olan 18 Haziran'da bütün şehir halkının *Oblomov* karakterlerini canlandırdığı bir Oblomov Festivali düzenlenmektedir.

SABRİ GÜRSES

(1972) *Gereksinimler, Elde Edemeyişler ve İlerlemeler* (1990), *Unutulmuş Ay Altında* (1992), *Duraksamadan Eline Alıyorsun Bu Kitabı* (1993), *Boşvermişler: Bir Bilimkurgu Üçlemesi* (1995), *Sevişme* (1996) adlı şiir ve roman yayınları bulunmaktadır. Akademi Kitabevi'nden şiir, Milliyet Sanat'tan öykü ödülleri aldı. 1999 yılında İ.Ü. Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını İ.Ü. Çeviribilim Bölümü'nde yaptı. İngilizceden Joseph Campbell, Jonathan Lethem, John Smolens, Shusha Guppy, Charles Nicholl, Don DeLillo, William Guthrie, Werner Sombart, Fredric Jameson, William Shakespeare, Karel Čapek, Slavoj Žižek, Niall Lucy ve Rusçadan F.M. Dostoyevski, Mihail Bahtin, Yuri Lotman, Sultan Galiyev, Yuri Oleşa, İvan Turgenyev, Aleksandr Puşkin, Andrey Belıy çevirileri bulunmaktadır. Andrey Belıy'in *Glossolalia* adlı eserinin çevirisiyle, Uluslararası Rus Edebiyatı Çevirmenleri Merkezi'nin onur ödülünü aldı.

İvan Aleksandroviç Gonçarov

OBLOMOV

Türkçesi: Sabri Gürses

§

Everest Klasikler **5**

Oblomov
İvan Aleksandroviç Gonçarov

Kitabın Özgün Adı:
Обломов

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer
Rusçadan çeviren: Sabri Gürses
Kapak tasarım: Utku Lomlu
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

© 2009; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Eylül 2010
2. Basım: Mayıs 2013

ISBN: 978 - 975 - 289 - 761 - 8
Sertifika No: 10905

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Çevirmenin Ön Sessizliği

Babamın anısına

Oblomov hakkında o kadar çok şey söylenmiş ve İlya İliç Oblomov o kadar yanlış tanıtılmıştır ki bu yanlış kanıları düzeltmeye ya da doğrularla yanlışları ayırmaya kalkışmanın tek sonucu, *Oblomov*'un kendisine zarar vermek olur.

Tek bir şeyi düzeltmek önemli: İlya İliç Oblomov bir *hırka* giymiyordu, 1820'lerde Hegel'in birçok portrede giyerken tasvir edildiği *schlafrock* adlı, Avrupalıların bir zamanlar Asya'dan alıp Avrupalılaştırdığı *kaftan* benzeri bir ev giysisinin Rusya'da *halat* adıyla anılan biçimini, yani bir *sabahlık* giyiyordu. Başka deyişle, uyurken de uyanıkken de giyilebilecek, uzun, hafif, rahat bir giysi vardı üzerinde. (Bkz. üstte: "Çalışma Odasında Hegel," Julius Ludwig Sebbers, 1828.)

Bir de şu önemli: Türkçede Rusça aslından yapılmış bu çeviri dışında, Erol Güney ve Sabahattin Eyüboğlu'nun 1945 yılında yaptıkları *Oblomov* çevirisi var, bu iki çeviri dışında başka bir *Oblomov* çevirisi yok.

Sabri Gürses

Oblomov Anıları

Sermet Sami Uysal'ın hazırladığı *Abdülhak Şinasi Hisar* kitabı 1961 yılında yayımlanmış. *Boğaziçi Mehtapları* yazarına bağlılığım birkaç yıl sonra. Sermet Sami'nin monografisini o dönemlerde edinmiştim.

On üçüncü sayfada Sermet Sami diyor ki: "Fahim Bey'e benzetilen Gonçarov'un *Oblomov*'unu daha önce bilir miydiniz?"

Herhangi bir belirtge yok ama, Hisar'ın bu sorudan pek hoşlanmadığı seziliyor: "Hayır, şimdi de bilmem. Bu eseri hiç okumadım." Özellikle ikinci tümce, "hiç" okumamış olmak dikkat çekiyor.

Çok sevdiğim *Fahim Bey ve Biz*'den dolayı kimler Fahim Bey'i Oblomov'a benzetmişlerdi bilmiyorum. Ama, birdenbire, *Oblomov*'u okumak saplantısına kapıldığımı hatırlıyorum. Erol Güney'le Sabahattin Eyuboğlu'nun birlikte çevirdikleri (1945) eser, Millî Eğitim Bakanlığı'nca Klasikler dizisinde yayımlanmış; sonra da bu dizinin öteki kitapları gibi sırra kadem basmıştı.

Oblomov'u rahmetli Arslan Kaynardağ'ın yardımıyla edindim. İstanbul'un en güzel kitabevlerindendi Sahaflar'daki Elif Kitabevi ve Kaynardağ inanılmaz bir kitapseverdi...

İtiraf edeyim ki, kim bilir kaç kez başlamama rağmen, Gonçarov'un romanını bir türlü sonuna kadar okuyamadım. Sıkıldığımdan değil; romanın baş kişisi konusunda kararsızlıklara sürüklendiğimden.

Eyuboğlu'nun sonraki emeğinde büsbütün pekişecek Batı hayranlığı, burada, 1945'te, henüz "Avrupalılaşma yolunu tutan her Şark milleti" aşamasındadır. Ve çalışkan Ştoltz karşısında tembel, aylak, işsiz güçsüzlükten yorgun düşmüş Oblomov âdeta olumsuz bir kişi gibi gösterilmiştir. (Galiba Lenin de aynı kanıdaymış.)

Öyle sanıyorum ki, Oblomov'u kendime çok benzettiğimden, biraz da kaygılarla, iç ödeşmeleriyle uzak duruyordum romandan.

Derken yeni basım *Oblomov*! Kök Yayınları ömrü kısa sürmüş özenli bir yayıneviydi; yeni basım *Oblomov* Kök Yayınları'nın kitapları arasında. Diliyle oynanmış, şimdi daha öz Türkçe. Nihayet son tümcesine kadar okuyorum *Oblomov*'u. Hiç yanılmamışım: Yorgun argın roman kişisi apaçık ruh ikizim! Hep bilinmez zamana ertelenmiş hayallerle, ülkülerle yaşayıp gitmiyor muyum?! Hep, gerçekleşmeyecek yarın umutlarıyla dolup taşmıyor muyum?!

Gonçarov, kahramanı Oblomov'u olumsuz yönde eleştiriyor muydu, kestiremem. Yalnız, bu sevimli boş gezenin boş kalfasını büsbütün gözden çıkarmadığı ortada. Onu ince alaylarla kuşatsa da, bilmem kaç yüz sayfa bize hoş göstermekten vazgeçmemiş. Ştoltz için aynı hoşgörüyü herhalde duymuyoruz...

Bir zaman geldi; ben de, 1875 tarihli *Felâtun Bey'le Râkım Efendi*'yi *Oblomov*'a iyice yakın buldum. Hisar'a söylendiği gibi, Ahmet Mithat Efedi'nin romanıyla Gonçarov'unki arasında benzerlik yakalamaya kalkışmadım elbette. Sadece kişiler arası akrabalık dikkatimi çekti.

Önemli bir ayrımla: Efendimiz, Batılı Felâtun Bey'i -epey haince- züppeye indirgerken, Doğulu Râkım Efendi'yi göklere çıkarır. Şimdi Oblomov'la Felâtun Bey eşanlamlıdır.

Garipsenecek kıyaslamamdan sonra, Oblomov'u daha çok sevmeye başladım; tıpkı vaktiyle Felâtun Bey'i Râkım Efendi'den çok daha fazla sevdiğim gibi. O, başarılı, kazanç peşinde Ştoltz / Râmi Efendi yıllardır sinirimi oynatır. Belki hemen, Tanpınar'ın

unutulmaz gözlemine, yanıtı verilmiş sorusuna yol almalı: "Fakat acaba hangisi hakikaten ahlâklıdır?"

Abdülhak Şinasi, sonradan da Oblomov'u okumadı mı? Sonradan ya da önceden; ne önemi var ki: Fahim Bey'le Oblomov'un bütün benzerliği, ikisini de iyi kalpli oluşu.

Üstelik, Sabri Gürses'in çevirisi 'yeni' Oblomov'u yeniden okumaya başlarken, büyük, gözü dönük hırslar dünyasında azıcık nefes alabiliyorsak, iyi kalplilere, hayalperestlere borçlandığımıza hâlâ inanıyorum. İyi ki bazılarımız hâlâ Oblomov'luktan yana...

Selim İleri

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Gorohovaya Caddesi'nde, bir taşra kentini dolduracak kadar çok nüfusu olan büyük evlerden birinde, bir sabah vakti, kendi dairesinde, yatağında yatıyordu İlya İliç Oblomov.

Otuz iki-otuz üç yaşlarında, orta boylu, hoş görünümlü, koyu gri gözlü, ama yüz hatlarında herhangi bir fikir, herhangi bir yoğunluk görünmeyen bir adamdı bu. Düşünce onun yüzünde özgür bir kuş gibi uçar, yarı aralık dudaklarına konar, alnının kırışıklarına saklanır, sonra tümden ortadan kaybolurdu ve o zaman bütün yüzünde kaygısızlığın pürüzsüz ışığı yanardı. Bu kaygısızlık, yüzünden bedeninin her yerine, hatta *schlafrock*'unun dikişlerine geçerdi.

Bazen bakışları yorgunluk ya da sıkıntı ifadesiyle kararır gibi olurdu; ama ne yorgunluk, ne de sıkıntı, onun yüzünden, sadece yüzünü değil bütün ruhunu kaplayan ve onun temel ifadesi olan yumuşaklığı bir an için olsun silebilirdi; ayrıca ruhu da açık ve parlak bir şekilde, gözlerinde, gülüşünde, başının, ellerinin her hareketinde ışıldardı. Ve yüzeysel bir gözlemci, soğuk bir insan Oblomov'a yanından geçerken bakacak olsa, şöyle diyebilirdi: "Süt kuzusu olmalı, saf!" Daha derinlikli ve daha yakınlık sahibi biri, onun yüzüne uzun zaman baksa, bir gülümsemenin yanında, hoş bir dalgınlıkla karşılaşırdı.

İlya İliç'in yüzünün rengi ne kırmızıydı, ne esmerdi, ne de olumlu bir solgunluğa sahipti, renksizdi ya da Oblomov biraz tombul olduğu için, ama yaştan dolayı değil, hareket ya da hava

eksikliğinden, belki de ikisinin birden eksikliğinden tombul olduğu için renksiz görünürdü. Boynunun, küçük tombul ellerinin, şişkin omuzlarının donuk, aşırı beyaz olmasına bakarak bütün bedeninin bir erkeğe göre aşırı zarif olduğu söylenebilirdi.

Hareketleri, çok telaşlandığı zaman bile, aynı yumuşaklığı taşırdı ve kendine özgüydü, bir kurdele zarafetine sahipti. Eğer yüzünde kaygı bulutları dolanacak olursa, bakışları dumanlanır, alnında kırışıklar belirir, kuşkuların, üzüntülerin, telaşların dansı başlardı; ama bu kaygı çok nadiren belli bir fikir biçimini alır, daha da nadiren bir niyete dönüşürdü. Bütün kaygısı bir iç çekmeyle gider ve bir kayıtsızlık ya da bir uykuya gömülürdü.

Oblomov'un ev kıyafeti o huzurlu yüz hatlarına ve nazik bedenine nasıl da uyardı! Üzerinde İran kumaşından, Avrupa'yı hiç mi hiç hatırlatmayan, püskülsüz, kadifesiz, kuşaksız, Oblomov gibi iki kişinin daha içine girebileceği kadar bol, gerçek bir Doğu işi sabahlık vardı. Değişmez Asya modasına göre yapılmış kolları, bileklerden omuzlara doğru gitgide genişlerdi. Bu sabahlık başlangıçtaki tazeliğini kaybetmiş ve o ilk doğal ışıltısının yerini yer yer bir başka, sonradan edinilmiş bir ışıltı almış olsa da, doğu boyasının rengini ve kumaşının sertliğini koruyordu.

Sabahlık, Oblomov'un gözünde paha biçilmez servetlerin belirsizliğine sahipti: yumuşaktı, esnekti; bedendeki varlığı hissedilmezdi; uysal bir köle gibi, bedenin en küçük hareketlerine bile boyun eğerdi.

Oblomov evde boyunbağı ve yelek giymezdi, çünkü sadeliği ve serbestliği severdi. Ayağında uzun, yumuşak ve geniş terlikler olurdu; gezinmediği, sadece ayaklarını yataktan yere indirdiği zaman bile, hemen terliklere sokardı.

İlya İliç'in yatması, ne hasta olmuş ya da uyumak isteyen bir insanın yatması gibi zorunlu, ne yorulmuş birininki gibi tesadüfi, ne de bir tembelinki gibi keyfi bir yatmaydı: bu onun normal haliydi. Evdeyken -ve neredeyse hep evdeydi- sürekli yatardı ve hep onu bulduğumuz odada, ona yatak odası, çalışma odası ve

misafir odası hizmeti veren o odada yatardı. Üç odası daha vardı ama onlara çok nadir uğrardı, belki sabahleyin, o da her gün değil, uşak onun çalışma odasını temizlediği zaman uğrardı ama bu da her gün olmazdı. O odalarda mobilyanın üzeri örtülerle kaplıydı, storlar kapalıydı.

İlya İliç'in yattığı oda, ilk bakışta oldukça derli toplu görünürdü. Kızıl ağaçtan bir çalışma masası, ipek kumaşla kaplı iki divan, üzerlerine doğada benzeri görülmemiş kuş ve meyvelerin işlendiği güzel paravanlar vardı içeride. İpek perdeler, halılar, birkaç resim, bronz, porselen ve güzel bir sürü ufak tefek eşya vardı.

Ama duru zevk sahibi bir insanın deneyimli gözü, orada bulunan şeylerin üzerinde bir an için bile gezinse, zorunlu *decorum*'unu* korumakta güçlük çeker, hemen oradan uzaklaşmak isterdi. Oblomov, elbette, çalışma odasını toplarken sadece bu konuda tasalanırdı. İnce bir zevk bu kırmızı ağaçtan yapılmış, zarafetten yoksun ağır sandalyelerden, dengesiz etajerlerden hoşnut olamazdı. Bir divanın sırtı eğrilmişti, kaplaması yer yer sökülmüştü.

Resimler de, vazolar da, ufak tefek eşyalar da aynı karakteri taşıyordu.

Fakat ev sahibinin kendisi, çalışma odasının süslemesine soğuk ve dalgın bir şekilde, sanki gözleriyle şöyle sorar gibi bakıyordu: "Bütün bunlar buraya nereden çıkıp geldi?" Oblomov'un kendi servetine yönelttiği bu soğuk bakış açısından ve belki de aynı eşyalara uşağı Zahar'ın yönelttiği daha da soğuk bakış açısından, çalışma odasının görünümü, eğer daha da dikkatlice bakılacak olursa, oraya hâkim olan bakımsızlığı ve özensizliği yansıtıyordu.

Duvarlarda, resimlerin çevresini üzeri toz kaplı örümcek dantelleri kaplamıştı; aynalar, eşyayı yansıtmıyor, üzerlerindeki tozla, unutulmaması gereken bir şeylerin karalanabileceği birer not

---

* (Lat.) Görgü kurallarına uygun, düzgün davranış. (ç.n.)

defteri gibi duruyorlardı. Halı leke kaplıydı. Divanın üzerinde unutulmuş bir havlu duruyordu; masada hemen her sabah bir önceki akşam yemeğinden sonra kaldırılmamış tabak ve tuzluk, sıyrılmış bir kemik ve ekmek kırıntıları oluyordu.

Bu tabak ya da yatakta duran yeni içilmiş bir pipo, hatta yatağın üzerinde yatan ev sahibi olmasa, burada kimsenin yaşamadığı sanılabilirdi – çünkü her şey toz içindeydi, solmuştu ve genel olarak insan varlığının canlı izlerinden yoksundu. Doğru, etajerlerde iki-üç açık kitap duruyordu, gazeteler birikmişti, çalışma masasının üzerinde kamış kalemlerle hokka vardı; ama kitabın açık olan sayfaları tozla kaplanmış ve sararmıştı; anlaşılan, oraya çok uzun zaman önce bırakılmışlardı; gazetelerin tarihleri geçmişti, hokkanın içinden de içine divit batırılacak olsa, sadece ürkmüş bir sinek vızıldayarak çıkardı.

İlya İliç, alışkanlığının tersine, çok erken, saat sekizde uyandı. Bir şeyler onu çok kaygılandırmıştı. Yüzünde zaman zaman ya korku ya da kaygı ve sıkıntı beliriyordu. Bir iç mücadelenin ona hâkim olduğu ama aklın hâlâ yardıma gelmediği görünüyordu.

İşin aslı, Oblomov bir önceki gün köyden, kâhyasından tatsız bir içeriğe sahip bir mektup almıştı. Bir kâhyanın ne gibi tatsızlıklar yazabileceği bilinir: hasat kötü oldu, borç var, hayvanlar öldü falan. Kâhya geçen üç yıl boyunca efendisine hep aynı türden mektuplar yazmış olsa da bu son mektup bütün tatsız sürprizler gibi bir etki bırakmıştı.

Kolay mı? Birtakım önlemlerin alınmasına yönelik yöntemler düşünmek gerekiyordu. Fakat, İlya İliç'in işlerine gösterdiği özenin hakkını vermek lazım. Kâhyadan birkaç yıl önce aldığı o ilk tatsız mektup için hazırladığı, çiftliğinin idare sisteminde çeşitli iyileştirmeler ve değişiklikler yapmaya yönelik bir plan aklındaydı hâlâ.

Bu planda yeni birtakım ekonomik, polisiye ve başka önlemler alınması öneriliyordu. Ama plan hâlâ tam anlamıyla düşünülmüş

olmaktan uzaktı, kâhyanın tatsız mektuplarıysa her yıl tekrarlanıyor, onu harekete geçmeye kışkırtıyor ve bu yüzden de huzur kaçırıyordu. Oblomov plan tamamlanmadan önce kesin birtakım çözümler getirmenin zorunlu olduğunu kavramıştı.

Uyanır uyanmaz, hemen kalkmayı, yüzünü yıkamayı ve çayını içtikten sonra etraflıca düşünmeyi, bir şeylere karar vermeyi, yazmaya oturmayı ve genel olarak bu konuyla gerektiği gibi ilgilenmeyi tasarladı.

Yarım saat boyunca, bu planı ölçüp biçerek yattı, ama sonra bu işe çaydan sonra koyulabileceğine, çayı da her zamanki gibi yatağında içebileceğine, dahası, yatarken de hiçbir şey düşünmek gerekmediğine karar verdi.

Öyle de yaptı. Çaydan sonra locasında doğruldu ve neredeyse kalkıyordu; terliklerini aranmıştı, hatta bir ayağını onlara doğru yataktan indiriyordu ama birden ayağını geri çekti.

Saat dokuz buçuğu vurdu, İlya İliç doğruldu.

"Ne yapıyorum böyle?" diye iç çekti sıkıntıyla. "İnsan kendini bilmeli: İşe koyulma vakti geldi! Aklını başına topla, haydi..."

"Zahar!" diye bağırdı.

İlya İliç'in çalışma odasından sadece kısa bir koridor mesafesinde olan odada, önce bir köpeğin zincir şakırtısına benzer bir ses duyuldu, sonra yüksek bir yerden inen ayak sesi. Üzerinde genellikle düşlere dalmış bir halde oturup vakit geçirdiği sedirden inen Zahar'dı bu.

Gri redingotunun delik koltukaltından gömleğinin bir parçası dışarı fırlamış, bakır düğmeli ve yine gri renkli bir yelek giymiş, kabak gibi çıplak bir başı ve her birinden üç sakal çıkacak kadar gür, kabarık, koyu kumral, yer yer ağarmış favori sakalları olan, yaşı geçkin bir adam odaya girdi.

Zahar, Tanrı'nın ona verdiği sureti değiştirmeye çalışmadığı gibi, köydeki giyim tarzını da değiştirmeye çalışmamıştı. Üzerindekiler tıpkı köydeki giysileri gibi dikilmişti. Gri redingot ve

yeleği seviyordu, çünkü bu yarı resmi kılıkta, merhum efendisine kiliseye ya da misafirliğe gittiği sırada eşlik ederken giydiği uşak giysisinin soluk bir hatırasını görüyordu; ve onun hatıralarındaki uşak giysisi, Oblomov'ların evinin servetinin biricik temsilcisiydi.

Başka hiçbir şey bu ihtiyara efendisinin köyün derinliklerindeki engin ve huzurlu varlığını hatırlatamıyordu. Yaşlı soylular ölmüştü, aile portreleri evde kalmıştı ve herhalde, tavan arasında bir yerde çürüyorlardı; eski hayatla ve ailenin saygınlığıyla ilgili söylentilerin hepsi sönüp gitmişti ya da bunlar sadece çok az kimsenin, köyde kalmış ihtiyarların hafızalarında yaşıyordu. Bu yüzden Zahar için gri redingot değerliydi: Onun üzerinde, beyefendinin yüzünde ve tavırlarında korunan, onun anne babasını hatırlatan birtakım izler bile vardı, ve beyefendinin kaprislerinde, yani onun hem içten içe, hem açık açık homurdanmasına yol açan, ama yine de efendi iradesinin, soyluluk hukukunun bir dışavurumu sayarak yürekten saygı duyduğu bu kaprislerde de geçip gitmiş ihtişama yönelik zayıf imalar görüyordu.

Sanki bu kaprisler olmasa başında bir efendinin var olduğunu hissedemeyecekti; onlar olmasa onun gençliğini, çok uzun zaman önce terk ettiği köyü ve bu eski evle ilgili söylentileri, eski uşakların, dadıların, sütninelerin aktardığı ve nesilden nesile aktarılan eşsiz vakayinameyi kutsayan hiçbir şey olmayacaktı.

Oblomov evi bir zamanlar zengin ve kendi çapında şöhretli bir evdi, ama sonra, Tanrı bilir niye, her şey kötüye gitmiş, ev küçülmüş ve sonunda yavaş yavaş eski olmayan soylu evlerinin arasında kaybolmuştu. Sadece evin ak saçlı uşakları, onun geçmişteki ihtişamıyla ilgili gerçek hatıraları, mukaddes bir emanet gibi saklıyor ve birbirlerine aktarıyorlardı.

İşte Zahar gri redingotunu bu yüzden öyle çok seviyordu. Belki favori sakallarına da çocukluğunda bu tuhaf, aristokratik sakala sahip bir sürü yaşlı uşak gördüğü için değer veriyordu.

Düşüncelere dalmış olan İlya İliç, Zahar'ı uzun zaman fark etmedi. Zahar karşısında ses çıkarmadan duruyordu. Sonunda öksürdü

"Ne var?" diye sordu İlya İliç.

"Siz beni çağırmadınız mı?"

"Çağırmak mı? Niye çağırayım ki seni? Hatırlamıyorum!" diye yanıt verdi gerinen Oblomov. "Sen odana çekil, ben de düşüneyim."

Zahar gitti, İlya İliç de yatmaya devam etti ve lanetli mektubu düşündü.

Bir çeyrek saat geçti.

"Ama yeter bu kadar yatmak!" dedi Oblomov. "Kalkmak lazım... Fakat şu kâhyanın mektubunu bir kere daha dikkatle okuyayım, sonra kalkarım. Zahar!"

Yine aynı sıçrama sesi ve daha da güçlü bir homurtu. Zahar içeri girdi, Oblomov yeniden düşüncelere dalmıştı. Zahar iki dakika, huzursuz bir tavırla, efendisine yan yan bakarak durdu ve sonunda kapıya doğru yöneldi.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu birden Oblomov.

"Bir şey demiyorsunuz, ne diye boş yere dikileyim?" dedi hırıltılı sesiyle Zahar; başka bir sesi de yoktu, çünkü dediğine göre, sesini eski efendinin tazılarıyla birlikte ava çıktığı ve boğazına güçlü rüzgârlar dolduğu zaman kaybetmişti.

Odanın orta yerinde yan dönmüş bir halde durdu ve Oblomov'un dört bir yanına baktı.

"Senin de ayakların mı kurudu, neden ayakta duramıyorsun? Görüyorsun meşgul olduğumu, bekle biraz! Yatmadın mı yeterince orada? Dün kâhyadan aldığım mektubu bul bana. Nereye koydun onu?"

"Ne mektubu? Ben mektup görmedim," dedi Zahar.

"Postaneden sen aldın ya! Bu ne saçmalık böyle!"

"Ben nereden bileyim onu nereye yerleştirdiğinizi?" dedi Zahar, eliyle masanın üstündeki kâğıtları ve başka şeyleri karıştırarak.

"Sen de hiçbir şey bilmiyorsun. Oraya, sepete bak! Yoksa divanın arkasına yığmış olmayasın? Bu arada şu divanın sırtı da hâlâ onarılmadı; ne diye çağırmıyorsun marangozu onarması için? Zaten sen kırmıştın. Hiçbir şeyi düşünmüyorsun!"

"Ben kırmadım," dedi Zahar, "kendisi kırıldı; bir ömür öyle kalacak değil ya: bir ara onarmak lazım."

İlya İliç karşı fikir belirtmeyi gereksiz buldu.

"Buldun mu?" diye sordu sadece.

"İşte bir sürü mektup."

"Onlar değil."

"Ama başka da yok," dedi Zahar.

"Peki bakalım, git!" dedi sabırsızlıkla İlya İliç. "Kalkıp kendim bulurum."

Zahar odasına döndü, ama tam üzerine çıkmak için sedire elini atmıştı ki, telaşlı bir çığlık duyuldu: "Zahar, Zahar!"

"Ah, yüce Tanrım!" diye homurdandı Zahar tekrar çalışma odasına giderken. "Nedir bu çektiğim? Tanrı canımı alsa da kurtulsam!"

"Ne istiyorsunuz?" dedi tek eliyle çalışma odasının kapısına tutunup Oblomov'a, sıkıntılı bir ifadeyle, gözucuyla bakarak; efendisinin tek gördüğü gür bir favoriydi, insanın içinden her an iki-üç kuşun uçabileceğini sandığı bir favori.

"Burun mendilim, hemen! Senin zaten tahmin etmen gerekirdi, görmüyor musun," dedi sertçe İlya İliç.

Zahar efendisinin bu emir ve azarı karşısında herhangi özel bir hoşnutsuzluk ya da hayret belirtisi sergilemedi, anlaşılan kendi payına her ikisini de oldukça doğal sayıyordu.

"Mendil nerede, kim bilir?" diye homurdandı, odanın içinde gezinip sandalyelerin üzerinde bir şey olmadığı besbelli olduğu halde sandalyeleri kaldırıp indirerek.

"Her şeyi kaybediyorsunuz!" dedi misafir odasının kapısını, mendilin orada olup olmadığını anlamak için açarken.

"Nereye gidiyorsun? Burayı ara! Üç gündür girmedim oraya. Çabuk ol, çabuk!" dedi İlya İliç.

"Nerede mendil? Yok mendil!" dedi Zahar ellerini açıp dört bir yanı süzerken. "Ah, işte," dedi birden hırıltılı ciddi bir sesle, "altınıza girmiş! İşte ucu dışarı fırlamış. Üzerine yatmışsınız, ama mendili benden istiyorsunuz!"

Sonra, yanıt beklemeden, kapıya doğru yöneldi Zahar. Oblomov kendi hatasından biraz rahatsız olmuştu. Zahar'ı suçlamak için hemen başka bir yol buldu.

"Ne diye temizlemiyorsun hiçbir yeri: toz olmuş, çamur olmuş, Tanrım! İşte, işte, bak şu köşelere – hiçbir iş yapmıyorsun sen!"

"Eğer ben de hiçbir iş yapmıyorsam..." dedi Zahar gücenmiş bir sesle. "Çabalıyorum, ama yaşam durdurak bilmiyor! Üstelik hemen her gün hem toz alıyorum, hem de örümcek ağlarını..."

Odanın orta yerini ve Oblomov'un yemek yediği masayı gösterdi.

"İşte, işte," dedi, "her şey süpürülmüş, toplanmış, düğün hazırlığı var sanki... Daha ne olsun?"

"Peki bu ne?" diye atıldı İlya İliç, duvarları ve tavanı göstererek. "Ya bu? Ya bu?" Bir önceki gün bir kenara atılmış havluyu ve masada unutulmuş bir tabakla bir ekmek dilimini gösterdi.

"Peki, affedersiniz, onu kaldırıyorum," dedi Zahar hoşgörülü bir tavırla tabağı alarak.

"Bu kadar mı! Ya duvarlardaki toz, ya örümcek ne olacak?" dedi Oblomov duvarları göstererek.

"Onu mübarek haftada alacağım: o zaman ikonu temizleyip örümceği atacağım..."

"Ya kitapların, resimlerin tozu ne olacak?"

"Kitaplarla resimler Noel'den önce hallolacak: o zaman Anisya'yla bütün rafları elden geçireceğiz. Şimdi ne zaman süpüreceğiz? Siz hep evde oturuyorsunuz."

"Ben bazen tiyatroya, misafirliğe gidiyorum: o zaman..."

"Gece vakti etraf süpürülür mü!"

Oblomov bakışlarıyla kınadı onu, başını sallayıp iç çekti, ama Zahar hiç aldırmadan pencereye doğru çevirdi kafasını ve o da iç çekti. Anlaşılan efendisi şöyle düşünüyordu: "Peki, kardeşim, sen benden de Oblomov'sun, aslında tıpkımsın." Zahar'sa sanki şöyle düşünüyordu: "Saçmalıyorsun! Sen sadece anlaşılmaz, zavallı sözler söylemeye bayılıyorsun; toza, örümceğe aldırdığın yok senin."

"Anlamıyor musun," dedi İlya İliç, "tozun güve yaptığını? Bazen duvarda bile tahtakurusu görüyorum!"

"Bende de pire var!" dedi Zahar rahatça.

"İyi bir şey mi yani bu? Pislik işte!" dedi Oblomov.

Zahar alabildiğine sırıttı, hatta sırıtması, bu sırıtmayla iki yana açılan kaşlarına ve favorilerine kadar yayıldı, bütün yüzünü alnına kadar bir kızarıklık kapladı.

"Duvarda tahtakurusu varsa bunda benim suçum ne?" dedi safça bir hayretle. "Yani ben mi yarattım onları?"

"Bu kirden oluyor," diye sözünü kesti Oblomov. "Ne saçmalıyorsun böyle!"

"Ama kiri de ben yaratmadım."

"Senin odanda geceleri fareler geziyor – duyuyorum ben."

"Ama fareleri de ben yaratmadım. Fare denen, kedi denen, tahtakurusu denen şey hep hayvan, her yerde var onlardan."

"Nasıl oluyor da başkalarında ne pire oluyor, ne tahtakurusu?"

Zahar'ın yüzünde bir hayret ifadesi ya da daha doğrusu, bunun doğru olmadığını bilen, huzurlu bir kendinden eminlik ifadesi belirdi.

"Bende bir sürü var," dedi kararlılıkla, "tahtakurularının tek tek hesabını tutmuyorum, onları deliklerine kadar takip etmiyorum."

İçinden de şöyle düşünüyordu sanki: "Tahtakurusuz yatak odası da olur muymuş?"

"Sen süpür, köşelerden çöpleri topla – boş durma," diye ders verdi Oblomov.

"Toplarım ama, yarın yine birikir," dedi Zahar.

"Birikmez," diye sözünü kesti efendisi, "olmaz."

"Birikir – biliyorum," diye inat etti uşak.

"Birikirse yine süpürürsün."

"Nasıl yani? Her gün her köşeyi süpüreyim mi?" diye sordu Zahar. "Böyle yaşamak mı olur? Tanrı canımı alsın daha iyi!"

"Başkalarının evi niye temiz?" dedi Oblomov. "Bak karşıya, akortçuya: herkes görüyor, hem de tek bir kız..."

"Peki Almanlar nereye götürüyor çöpü," diye karşı çıktı buna Zahar. "Baksanıza nasıl yaşıyorlar! Bütün aile koca hafta boyunca kemik yalıyor. Babasının omzundaki redingot oğluna geçiyor, oğlundan tekrar babasına. Karısıyla kızlarının elbiseleri kısacık: hepsi de ayaklarının dibinde dolanıp duruyor, kaz yavrusu gibi... Onlarda ne çöpü olacak? Onlarda bizdeki gibi değil, yani yıllarca raflara eski, işe yaramaz bez yığınları yığılmıyordur ya da kışın bütün ekmek kabuklarını bir köşede biriktirmiyorlardır... Onlarda kuru ekmek kabuğu bile durmaz: tatlı yapıp birayla birlikte yiyorlar!"

Hatta Zahar dişlerinin arasından, böylesine cimri bir yaşamı kınarmış gibi tükürdü.

"Hiç karşı çıkma!" dedi İlya İliç, "En iyisi toplamaya başla."

"Bir keresinde toplayacak oldum, siz izin vermediniz," dedi Zahar.

"Haydi işine! Bak, her şeyi geciktirdin."

"Elbette öyle; hep evde oturuyorsunuz: siz varken toplamak mümkün mü? Gidin bütün bir günlüğüne, ben de toplayayım."

"Bak sen, neler de geliyor aklına – defol! En iyisi odana çekil sen, haydi."

"Sahiden!" diye inat etti Zahar. "Bakın, şimdi siz bugün gitseniz, biz Anisya'yla her tarafı toplardık. Ama ikimiz yetmeyiz: bir de kadın tutmak, her şeyi yıkattırmak lazım."

"Vay! Ne planlar – bir de kadın ha! Kendine gel," dedi İlya İliç.

Zahar'a bu konuyu açtığı için canı sıkılmıştı artık. Bu hassas konuya dalıp gitmiş, asıl derdini çözemediğini tümden unutmuştu.

Oblomov da temiz olmak istiyordu ama bunun öylece, nasıl yapıldığı belli olmadan, kendi kendine olmasını istiyordu; ama Zahar'dan tozların temizlenmesini, yerin silinmesini istediği zaman, o hep bir karışıklık çıkarıyordu. Böyle bir durumda evde büyük bir değişimin zorunlu olduğunu söylüyor, bunun düşüncesinin bile efendisini dehşete düşüreceğini çok iyi biliyordu.

Zahar gitti, Oblomov'sa düşüncelerine daldı. Birkaç dakika sonra duvar saati çaldı.

"O da ne?" dedi dehşetle İlya İliç. "Hemen on bir olmuş saat, bense daha kalkmadım, şu vakte kadar elimi yüzümü yıkamadım bile! Zahar, Zahar!"

"Ah sen, yüce Tanrım! İnsaf!" diye bir ses duyuldu holden ve ardından da o her zamanki yere inme sesi geldi.

"Su hazır mı?" diye sordu Oblomov.

"Çoktan hazır!" dedi Zahar. "Niye kalkmıyorsunuz?"

"Neden söylemiyorsun hazır olduğunu? Bilsem çoktan kalkardım. Git sen, ben hemen geliyorum arkandan. İşlerim var, yazı yazmam lazım."

Zahar gitti ama bir dakika sonra yıpranmış ve yağlı bir defterle birtakım kâğıt parçaları getirdi.

"Alın, madem yazı yazacaksınız, bu faturaları da aradan çıkarır mısınız? Para ödemek lazım."

"Ne faturası? Ne parası?" diye sordu canı sıkılan İlya İliç.

"Kasap, manav, çamaşırcı, fırın: hepsi para istiyor."

"Sırf para ve sıkıntı!" diye homurdandı İlya İliç. "Niye bu faturaları azar azar getirmiyorsun da, hepsini birden getiriyorsun?"

"Siz hep kovuyorsunuz beni, yarın gel, yarın gel diye..."

"Peki, şimdi niye yarına kalmıyor?"

"Olmaz! Artık çok oldu: daha fazla veresiye vermiyorlar. Şimdi ay başı geldi."

"Ah!" dedi Oblomov sıkıntıyla. "Bir iş daha! Ee, ne bekliyorsun? Bırak masaya. Şimdi kalkıyorum, yıkandıktan sonra bakarım," dedi İlya İliç. "Su hazır mı?"

"Hazır!" dedi Zahar.

"Peki, şimdi..."

Yataktan kalkmak üzere sızlana sızlana doğrulmaya başlamıştı.

"Size söylemeyi unuttum," diye söze başladı Zahar, "az önce, siz daha istirahat ediyorken, yönetici kapıcıyı göndermişti: hemen burayı boşaltmak gerekiyormuş, diyor... Daire ona lazımmış."

"Nasıl, bu da ne böyle? Eğer lazımsa, taşınırız herhalde. Ne diye ikide bir başıma kakıyorsun? Bunu üçüncü kez söylüyorsun bana."

"Bana da söyleyip duruyorlar."

"Taşınacağımızı söyle."

"Artık bir ay oldu diyorlar, söz verdiniz ama taşınmadınız, diyorlar; polis çağırmak zorunda kalacağız, diyorlar."

"Bırak çağırsınlar!" dedi Oblomov kesin bir şekilde. "Biz de, üç hafta sonra, hava daha da ısınınca gideriz."

"Nasıl üç hafta sonra! Yönetici iki hafta sonra işçiler gelecek demiş: her şeyi tamir edeceklermiş... Çıkın, diyorlar, ya yarın ya da bir sonraki gün..."

"Eee! Fazla acele ettiriyorlar! Görüyorsun, ne haldeyim! Ben sana şimdi emir vermemiş miydim? Sen kalkmış yine bana daireyi hatırlatmaya cüret ediyorsun. Yasaklamıştım sana, sen yine de yapıyorsun. Bak şu işe!"

"Ne yapayım?" diye geri çekildi Zahar.

"Ne mi yapmalı? Bunu bir de bana soruyor!" dedi İlya İliç. "Bana soruyor! Bana ne? Beni rahat bırak, nasıl istiyorsan öyle hallet, yeter ki taşınmayalım. Efendin için biraz sıkıntıya katlanamıyorsun!"

"Ama babacığım, İlya İliç, nasıl emir vereceğim?" dedi yumuşak, hırıltılı bir sesle Zahar. "Ev benim değil: nasıl başkasının evinden taşınılmaz, ya tutup atarlarsa? Benim evim olsa, büyük bir mutlulukla..."

"Onlara, 'Biz uzun zamandır oturuyoruz burada, kirayı da hep vaktinde ödüyoruz,' falan diyemez miydin?"

"Dedim," dedi Zahar.

"Peki, onlar ne diyor?"

"Ne mi! Kendilerince bir şeyler söylüyorlar: 'Taşının, diyorlar, dairede tadilat yapmamız gerekiyor,' diyorlar. Doktorun dairesiyle bunu birleştirip tek bir büyük daire yapacaklarmış, ev sahibinin oğlu evleniyormuş."

"Ah, yüce Tanrım!" dedi sıkıntıyla Oblomov. "Demek böyle evlenen eşekler de var!"

Sırtını döndü.

"Siz onlara yazsanız, efendim, ev sahibine," dedi Zahar, "belki, size dokunmazlar, önce o dairenin yıkılmasını emrederler."

Zahar eliyle sağda bir yeri gösteriyordu.

"Peki, tamam, tamam, kalkınca yazacağım... Sen odana çekil, ben de düşüneyim. Senin hiçbir şey yapabildiğin yok," diye ekledi, "bu rezaletle de benim uğraşmam gerekiyor."

Zahar gitti, Oblomov da düşünmeye başladı.

Ama ne düşüneceği konusunda güçlük çekiyordu: kâhyanın mektubunu mu, yeni bir daireye taşınmayı mı, faturaları hesaplamayı mı? Gündelik işlerin yığılmasıyla kafası karışmıştı ve bir sağa, bir sola dönerek yattı. Ara sıra kesik kesik ünlemler çıkarıyordu sadece: "Ah, Tanrım! Hayat bezdiriyor, her şey üzerime geliyor."

Bu kararsızlık halinde uzun zaman mı kaldı bilinmez ama girişten kapı sesi duyuldu.

"Şimdi de biri geldi!" dedi Oblomov sabahlığına sarınarak. "Daha kalkmadım bile – tam rezalet hani! Bu kadar erken vakitte kim olabilir?"

Ve yattığı yerden merakla kapıya baktı.

II

İçeri yirmi beş yaşlarında, sağlıkla ışıldayan, yanakları, dudakları, gözleri gülücükler saçan bir genç girdi. İnsan ona bakınca ister istemez kıskançlığa kapılırdı.

Saçları taranmıştı ve mükemmel giyinmişti; yüzünün, göğüslüğünün, eldiven ve frakının temizliği göz alıyordu. Yeleğinde, bir sürü küçük küçük süslemesi olan zarif bir zincir asılıydı. İncecik bir patiska mendil çıkardı, doğu kokularını içine çekti, sonra mendili rasgele yüzünde, parıltılı şapkasında gezdirdi ve onunla cilalı çizmelerini sildi.

"A, Volkov, hoş geldiniz!" dedi İlya İliç.

"Hoş bulduk, Oblomov," dedi parlak beyefendi ona doğru yaklaşırken.

"Yaklaşmayın, yaklaşmayın: soğuktan geliyorsunuz!" dedi diğeri.

"Ah şımarık, keyifbaz!" diyerek şapkasını koyacak bir yer arandı Volkov ve her yerin toz içinde olduğunu gördüğünden, hiçbir yere koymadı; frakının iki eteğini oturmak için ayırdı, ama koltuğa dikkatle bakınca ayakta durdu.

"Daha kalkmamışsınız! Bu üzerinizdeki *schlafrock* da ne böyle? Bunlar uzun zamandır giyilmiyor," diye ayıpladı Oblomov'u.

"Bu *schlafrock* değil, sabahlık," dedi Oblomov sabahlığının geniş eteklerine sevgiyle sarılarak.

"Sağlığınız yerinde mi?" diye sordu Volkov.

"Ne sağlığı!" dedi esneyerek Oblomov. "Kötü! İniş çıkışlar beni mahvediyor. Ya siz nasılsınız?"

"Ben mi? Bir şeyim yok: sağlıklı ve neşeliyim, çok neşeliyim!" dedi içtenlikle genç adam.

"Böyle erken nereden geliyorsunuz?" diye sordu Oblomov.

"Terziden. Baksanıza, güzel frak değil mi?" dedi Oblomov'un önünde dönerek.

"Enfes! İnce bir zevkle dikilmiş," dedi İlya İliç, "ama arka tarafı neden böyle geniş?"

"Bu kuyruklu ceket: atlı gezintiler için."

"Ya! Demek öyle! Atla geziyor musunuz siz?"

"Ne demek! Bu frakı bugün için özellikle sipariş ettim. Bugün Mayıs'ın 1'i: Goryunov'larla birlikte Ekateringof'a gideceğim. Ah! Haberiniz yok mu? Bayan Goryunov Mişa'yı çağırdı, işte bugün de yola çıkıyoruz," dedi heyecanla Volkov.

"Demek öyle!" dedi Oblomov.

"Onun atı doru," diye devam etti Volkov, "onunki doru alaydan, benimkiyse yağız. Siz nasıl geleceksiniz: yaya mı, yoksa arabayla mı?"

"Yani... Gelmiyorum," dedi Oblomov.

"Mayıs'ın 1'inde Ekateringof'ta olmamak! Ne diyorsunuz, İlya İliç!" dedi hayretle Volkov. "Herkes orada olacak!"

"Nasıl herkes! Hayır, herkes değildir!" dedi tembelce Oblomov.

"Geliniz, canım, İlya İliç! Arabada sadece Sofya Nikolayevna ile Lidya olacak, çocuk arabasının karşısında bir iskemle olacak: işte siz de onlarla..."

"Hayır, iskemleye oturmam. Hem orada ne yapacağım ki?"

"Yani, isterseniz, Mişa size başka bir at hazırlatsın?"

"Bunun neler düşündüğünü Tanrı bilir!" dedi kendi kendine Oblomov. "Siz ne vereceksiniz Goryunov'lara?"

"Ah!" dedi ateşli bir şekilde Volkov, "Söyleyeyim mi?"

"Söyleyin!"

"Kimseye söylemeyeceksiniz ama, şeref sözü veriyorsunuz değil mi?" dedi Volkov, divana onun yanına oturarak.

"Elbette."

"Ben... Lidya'ya âşık oldum," diye fısıldadı Volkov.

"Bravo! Çok oldu mu? Sanırım çok hoş bir hanımmış."

"Üç hafta oldu!" dedi derin bir iç çekerek Volkov. "Mişa da Daşyonka'ya âşık."

"Hangi Daşyonka'ya?"

"Nerede yaşıyorsunuz siz Oblomov? Daşyonka'yı bilmiyor musunuz! Bütün şehir onun dansı yüzünden aklını kaybetti! Bugün biz Mişa'yla baleye gidiyoruz, ona buket atacak. Onu biraz cesaretlendirmek gerekiyor: ürkek daha, çok yeni... Ah! Zaten kamelya bulmaya gitmem lazım..."

"Nereye hemen? Durun, öğle yemeğine kalın, sohbet ederiz. İki sıkıntım var..."

"Yapamam. Knez* Tyumenyov'da yemek yiyeceğim; bütün Goryunov'lar orada olacak ve o da, o da... Lidya'cık da orada olacak," diye ekledi fısıltıyla. "Siz ne diye knezden uzaklaştınız? Ne kadar neşeli bir ev! Kimler gelip gidiyor! Ya yazlık! Çiçekler içinde! Bir galeri yapmışlar, *gothique.*** Dediklerine göre, yazları danslar ediliyor, *tableaux vivant*'lar, yani canlı tablolar sahneleniyormuş. Oraya gelecek misiniz?"

"Hayır, sanırım gelmeyeceğim."

"Ah, nasıl bir ev! Bu kış en az elli kişi vardı, bazen yüz kişi oluyor..."

"Aman Tanrım! Amma sıkıntı – ortalık cehennem gibi olmuş olmalı!"

"Nasıl olur? Ne sıkıntısı? Ne kadar çok kişi olursa, o kadar neşeli oluyor. Lidya da oradaydı, onu görmemiştim, sonra birden..." diyerek bir şarkıyla devam etti konuşmasına:

"*Boş yere onu unutmaya çabaladım*
Ve tutkuyu akılla yenmek istedim..."

Dalgınlıkla koltuğa oturdu ama hemen kalktı ve giysisinden tozları silkelemeye başladı.

"Her yer ne kadar tozlu!" dedi.

"Hep Zahar yüzünden!" diye yakındı Oblomov.

"Neyse, gitmem lazım!" dedi Volkov. "Mişa'nın buketi için kamelya bakacağım. *Au revoir.*"***

---

* Avrupa feodalizmindeki prense karşılık gelen unvan. (ç.n.)

** (Fr.) "Gotik." (ç.n.)

*** (Fr.) "Hoşça kalın." (ç.n.)

"Akşamleyin baleden sonra çay içmeye gelin: orada neler olduğunu anlatırsınız," diye seslendi Oblomov.

"Gelemem, Mussinsk'lere söz verdim: bugün onların günü. Siz de gelin. İsterseniz, sizi takdim ederim."

"Hayır, ne yapacağım ki orada?"

"Mussinsk'lerde mi? Rica ederim, şehrin yarısı orada olacak. Ne mi yapacaksınız? O evde her şey konuşuluyor..."

"Her şey konuşuluyorsa sıkıcı bir yer demektir," dedi Oblomov.

"İyi, Mezdrov'lara buyurun," diye sözünü kesti Volkov, "orada tek bir şey konuşuyorlar, sanat; sadece şu sözler duyuluyor: Venedik ekolü, Beethoven, Bach, Leonardo da Vinci..."

"Bir asırdır hep aynı şey – amma sıkıntı! Âlim olmalılar!" dedi Oblomov esneyerek.

"Sizinle baş edilmez. Ama bir sürü ev var! Şimdi hepsinin bir günü var: Savinov'larda perşembeleri öğle yemeği, Maklaşin'lerde cumaları, Vyaznikov'larda pazarları, bazen de knez Tyumenyov'lar. Her günüm dolu!" dedi Volkov ışıl ışıl gözlerle.

"Peki siz ara sıra tembellik etmiyor musunuz?"

"Nasıl tembellik! Neye yarar tembellik? Çok komik!" dedi kaygısızca. "Sabahleyin okuyorum, her şeyden *au courant** olmak, haberdar olmak gerekir. Tanrı'ya şükür, masamda oturmayı gerektirmeyen bir mesleğim var. Haftada sadece iki kez generale gidip yemek yiyorum, sonra uzun zamandır gitmediğim ziyaretlere gidiyorum; orada da... yeni bir aktris oluyor, ya Rus ya da Fransız tiyatrosunda. Sonra opera başlayacak, biletimi ayırtıyorum. Şimdi de âşık oldum... Yaz geliyor; Mişa izin almaya söz verdi; değişiklik olsun diye, bir aylığına onların köyüne gideceğiz. Avlanacağız orada. Onların da seçkin komşuları var, *bals champetres* veriyorlar. Lidya'yla koruda gezeceğiz, kayığa bineceğiz, çiçek toplayacağız... Ah!" Mutluluktan olduğu yerde

---

* (Fr.) "Bilgi sahibi." (ç.n.)

döndü. "Fakat geç kaldım... Hoşça kalın," dedi tozla kaplanmış aynada boş yere kendisini önden, arkadan görmeye çabalarken.

"Durun!" dedi Oblomov. "Sizinle bir iş konuşmak istiyordum."

"*Pardon*, hiç vaktim yok," diye telaş etti Volkov, "artık başka sefere! Benimle istiridye yemeye gelmek istemez misiniz? O zaman konuşuruz. Gidelim, Mişa ikram edecek."

"Hayır, Tanrı sizinle olsun!" dedi Oblomov.

"Hoşça kalın öyleyse."

Giderken durup döndü.

"Bunu gördünüz mü?" dedi eldivenden çıkardığı elini göstererek.

"Nedir bu?" diye sordu şaşıran Oblomov.

"Yeni *lacets*! Baksanıza, nasıl düzgün bir şekilde kapanmışlar: iki saat düğmeyle uğraşmak gerekmiyor; bağlarını sıkıyorsunuz, hepsi o kadar. Paris'ten yeni geldi. İster misiniz, sizin için de bir çift isteteyim?"

"Olur, getirtin!" dedi Oblomov.

"Ama baksanıza buna; gerçekten, çok sevimli değil mi?" dedi Volkov saat cebindeki süs yığınından bir şey çıkararak. "Bir köşesi kıvrık bir kartvizit."

"Ne yazdığını seçemiyorum."

"*P. – Prince M. – Michel,*" dedi Volkov, "ama Tyumenyov soyadı yazılmamış; bunu bana Paskalya'da, yumurta yerine verdi. Neyse hoşça kalın, *au revoir*. Daha on yere gitmem lazım. – Tanrım, yeryüzünde bu ne şenlik!"

Ve gitti.

"Bir günde on yer – zavallı!" diye düşündü Oblomov. "Bir de buna hayat diyor! Peki bütün bunlarda insan nerede?" Sert bir şekilde omuz silkti. "Nereye gidiyor bu adam? Ne diye kendini parçalayıp perişan ediyor? Kuşkusuz, fena değil hem tiyatroya uğramak, hem de Lidya diye birine âşık olmak... sevimliymiş! Köyde onunla çiçek toplayacak, kayıkla gezecekmiş, bu iyi; yetmiyor, bir de günde on yer geziyor, zavallı!" diye düşündü, böy-

le boş arzu ve düşünceleri olmadığına, didinip durmadığına, insanca saygınlığını ve huzurunu bozmadan işte böylece yattığına sevinerek sırtüstü uzanırken.

Kapı yeniden çalıp düşüncelerini böldü.

Yeni bir misafir geldi.

Armalı düğmeleri olan, koyu yeşil bir frak giymiş, sinekkaydı tıraş olmuş, yüzünü neredeyse tümden örtmüş denebilecek kara favori sakallara sahip, gözlerinde yorgun ama huzurlu ve anlamlı bir ifade bulunan, yıpranmış yüzüne dalgın bir gülümseme yerleşmiş bir beyefendiydi bu.

"Hoş geldin, Sudbinski!" diye neşeyle selam verdi Oblomov. "Sonunda hatırladın meslektaşını! Yaklaşma, yaklaşma! Soğuktan geliyorsun."

"Hoş bulduk, İlya İliç. Uzun zamandır sana gelmeye çalışıyorum," dedi misafir, "ama biliyorsun, bizim işler nasıl cehennem gibi! İşte, baksana, rapor dolu bu koca çantayı taşıyorum; şimdi bile, arabacıya emir verdim, eğer bir şey sorması gerekirse koşup buraya gelsin diye. Bir dakikamı kendime ayıramıyorum."

"Daha şimdi mi gidiyorsun işyerine? Neden bu kadar geç kaldın?" diye sordu Oblomov. "Eskiden saat dokuz oldu mu..."

"Öyleydi, evet; ama şimdi olay değişti: on ikide gidiyorum." Son sözlerini üzerine basa basa söyledi.

"Ya! Anlıyorum!" dedi Oblomov. "Bölüm şefi oldun! Çok oldu mu?"

Sudbinski anlamlı bir şekilde salladı başını.

"Bayramdan beri," dedi. "Ama öyle çok iş var ki – korkunç! Saat sekizden on ikiye kadar evde, on ikiden beşe kadar dairede, üstelik akşamları da çalışıyorum. İnsan yüzü göremez oldum!"

"Hımım! Bölüm şefi oldun demek, bak sen!" dedi Oblomov. "Tebrik ederim? Nasıl oldu? Kalem memurlarıyla çalışıyorsun. Herhalde gelecek yıl kadro değiştirirsin."

"Nereye? İlahi! Bu yıl tacı elde etmek lazım: nişan sayesinde olur, diye düşündüm, ama şimdi de yeni bir göreve başladım: iki yıl mümkün değil..."

"Öğle yemeğine gel, terfine içelim!" dedi Oblomov.

"Hayır, bugün müdür yardımcısında yiyeceğim yemeği. Perşembeye bir rapor hazırlamam gerekiyor – cehennem gibi bir iş! Taşradan gelen raporlara güvenmenin imkânı yok. Tek tek denetlemem gerekiyor. Foma Fomiç aşırı kuşkucu; her şeyi görmek istiyor. İşte bugün de yemekten sonra onunla oturacağız."

"Gerçekten yemekten sonra da mı?" diye sordu Oblomov inanamayarak.

"Ne sanmıştın? Dahası, eğer erken kalkmayı başarabilirsem, Ekateringof'a gezintiye çıkabileceğim belki... Evet, bunu sormaya gelmiştim: geziye sen de gitmiyor musun? Belki ben de uğrarım."

"Rahatsızım biraz, yapamam!" dedi Oblomov yüzünü buruşturarak. "Hem bir sürü de iş... Hayır, yapamam!"

"Yazık!" dedi Sudbinski. "Güzel bir gündü. Bugün bir soluk alabilmeyi umuyorum."

"Peki, işyerinde yeni ne var?" diye sordu Oblomov.

"Bir sürü ıvır zıvır: mektuplarda 'en içten hizmetkârınız' yazmak bırakıldı, 'sizi temin ederim' yazılıyor; sicil listelerinin iki örnek hazırlanması yasaklandı. Bizim komisyonumuz da oturumlarını tamamladı... Bir sürü şey!"

"Peki, eski dostlar?"

"Şimdilik bir şey yok; ha, Svinkin dosyayı kaybetti!"

"Aynı dosya mı bu? Müdür ne yaptı?" diye sordu Oblomov titrek bir sesle. Eski bir hatıra yüzünden korkuya kapılmıştı.

"Terfisinin geciktirilmesini emretti, şimdilik duruyor. Dosya önemliydi: 'tahsilat dosyası.' Müdüre bakılırsa," diye neredeyse fısıltıyla ekledi Sudbinski, "dosyayı o... kasten kaybetmiş."

"Olamaz!" dedi Oblomov.

"Hayır, hayır! Boşuna," diye ciddi ve savunur bir tavırla kabul etti Sudbinski. "Svinkin uçarının teki. Tanrı bilir nasıl hazırlıyor o bilançoları, bütün raporları birbirine karıştırıyor. Ondan neler çektim; ama yok, böyle bir şeye kalkışmış olamaz... Böyle bir şey

yapmaz, hayır, hayır! Dosya bir yerlere girmiştir; daha sonra çıkar ortaya."

"Demek böyle, hep iş güç yani!" dedi Oblomov, "Çalışıyorsun."

"Korkunç, korkunç! Ama kuşkusuz, Foma Fomiç gibi biriyle çalışmak büyük onur: nişansız bırakmıyor; bir şey yapmayan olursa, onları da unutmuyor. Nişan vakti geldi mi, hemen veriliyor; terfi, madalya vakti gelmeyene de para veriliyor..."

"Sen ne kadar alıyorsun?"

"Bakayım: 1200 ruble maaş, 750 özel masadan, daireden 600, ödenek 900, geliş gidiş için 500, nişan olarak da yaklaşık 1000 ruble."

"Vay! Tanrı aşkına!" dedi yataktan doğrularak Oblomov, "Doğrusu hiç fena değil! İtalyan şarkıcı gibi!"

"Bu ne ki! Bak Peresvetov ikramiye alıyor ama benden daha az iş yapıyor ve hiçbir şey de düşünmüyor. Ama tabii, böyle bir şöhreti yok. Bana çok değer veriyorlar," diye kibarca ekledi bakışlarını yere çevirerek, "Bakan bir süre önce benim 'bakanlığın süsü' olduğumu söyledi."

"Harika!" dedi Oblomov. "Fakat saat sekizden on ikiye, on ikiden beşe çalışıyorsun, sonra da evde çalışıyorsun – vay, vay!"

Başını salladı.

"Ama çalışmıyor olmasaydım ne yapacaktım ki?" diye sordu Sudbinski.

"Neler yapılmaz! Okurdun, yazardın..." dedi Oblomov.

"Şimdi de yapıyorum bunu, okuyup yazıyorum."

"Ama o kadar değil; yayımlardın..."

"Herkes yazar olamaz. Baksana sen de yazmıyorsun," diye karşı çıktı Sudbinski.

"Fakat elimde bir çiftlik var," dedi iç çekerek Oblomov. "Yeni bir plan hazırlıyorum; çeşitli iyileştirmeler getireceğim. Çabalıyorum, çabalıyorum... Ama sen başkasının işini yapıyorsun, kendinin değil."

"Ne yapayım! Para biriktirmek için çalışmak lazım. Yazın dinleneceğim: Foma Fomiç benim için yol harcı çıkarmaya söz verdi... günlüğü üç rubleden beş at için yol harcı alacağım, sonra bir de ikramiye..."

"Eh yeter!" dedi kıskançlıkla Oblomov; sonra iç çekip düşünceye daldı.

"Para gerekiyor: sonbaharda evleniyorum," diye ekledi Sudbinski.

"Ne diyorsun! Gerçekten mi? Kiminle?" dedi heyecanla Oblomov.

"Şaka yapmıyorum, Muraşina'yla. Hatırlar mısın, yazlıkta bana yakın bir yerde yaşıyordu. Bende çay içiyordun, sanırım o zaman görmüştün onu."

"Hayır, hatırlamıyorum! Güzel mi?" diye sordu Oblomov.

"Evet, sevimli. İstersen, onlara yemeğe gidelim..."

Oblomov duraksadı.

"Evet... Olur, ama..."

"Önümüzdeki hafta," dedi Sudbinski.

"Evet, evet, önümüzdeki hafta," diye sevindi Oblomov, "elbisem daha hazır değil. Peki, güzel mi bari?"

"Evet, babası devlet danışmanı; 10 bin veriyor, oturduğu daire devletin. Yarısını bize ayırdı, on iki oda; mobilyalar devletten, ısıtma, aydınlatma da öyle: yaşanır yani..."

"Evet, yaşanır! Daha ne olsun! Vay be Sudbinski!" dedi belli bir kıskançlıkla Oblomov.

"İlya İliç, düğünde sağdıcım olmaya davet ediyorum: bak..."

"Ne demek, mutlaka!" dedi Oblomov. "Peki, ya Kuznetsov, Vasilyev, Mahov?"

"Kuznetsov geçende evlendi, Mahov benim yerime geçti, Vasilyev'se Polonya'ya gönderildi. İvan Petroviç'e Vladimir Nişanı verdiler, Oleşkin'e de majestelerinin nişanını."

"Ah, o saf çocuk!" dedi Oblomov.

"Saf, saf; hak ediyor."

"Çok saf, kibar, düzgün bir karakter," dedi Oblomov.

"Öyle olmaya mecbur," dedi Sudbinski, "ve o kadar da değil, biliyor musun, görevini yapmak için bekliyor, hamle yapıyor, öne geçiyor... elinden gelen her şeyi yapıyor."

"Enfes bir adam! Hani bir evrakın altından kalkamazsın, bir şeyleri gözden kaçırırsın, bir yasayı kâğıda nasıl geçireceğini bilemezsin: sadece işi başkasına vermekle yetinir. Kibar bir adam!" diye özetledi Oblomov.

"Bak bizim Semyon Semyoniç iflah olmaz," dedi Sudbinski, "sadece sineğin yağını çıkarmada usta. Bak geçende ne yapmış: devlet malını yağmadan korumak üzere, taşradan bizim bakanlığa bağlı binaların, köpek ağıllarının inşasıyla ilgili görüş bildirilmiş; bizim mimar, becerikli, işini bilen ve şerefli biri olan mimar da çok makul bir keşif yapmış; ama bu bile ona fazla görünmüş ve köpek ağılları inşaatının maliyetiyle ilgili bir soruşturma başlatmış. Sonunda da bula bula 30 kopek daha aza mal olabileceğini bulmuş ve şimdi rapor notlarında..."

Kapı yine çaldı.

"Hoşça kal," dedi memur, "lafa daldım, bir şey gerekli olmuş olmalı..."

"Otursaydın daha," dedi Oblomov. "Aslında, sana bir şey danışacaktım: iki sıkıntım var..."

"Hayır, hayır, en iyisi yakın bir zamanda yine geleyim," dedi diğeri giderken.

"Tıkanmış, sevgili dostum, kulakların tıkanmış," diye düşündü Oblomov onu izlerken. "Hem kör, hem sağır, hem dilsiz olmuş dünyada geri kalan her şeye. Böyle birilerine gidip gelerek bir sürü iş hakkında gevezelik edecek ve terfi edecek. Bizde de buna kariyer diyorlar! Ama burada insana ne gerek var: aklına, iradesine, duygularına – bunlara ne gerek var? Gösteriş! Sonra bütün ömrünü bir sürü, bir sürü şeye hiç dokunmadan geçiriyor... Bu arada da hayatını on ikiden beşe kadar dairede, sekizden on ikiye kadar evde çalışarak geçiriyor – zavallı!"

İster ondan üçe, ister sekizden dokuza dek divanında yatabildiği için dingin bir mutluluk duygusuna kapıldı ve rapor hazırlaması, evrak imzalaması gerekmediği için duygularına, imgelemine yer bulabildiği için gurur duydu.

Oblomov felsefe yaparken yatağının kıyısında çok zayıf, karalar giymiş, favori sakal, bıyık ve keçi sakalı bırakmış bir adamın gelip durduğunu fark etmedi. Adam kasıtlı bir özensizlikle giyinmişti.

"Merhaba, İlya İliç."

"Merhaba, Penkin; yaklaşmayın, yaklaşmayın: soğuktan geliyorsunuz!" dedi Oblomov.

"Ah, siz pek tuhafsınız!" dedi diğeri. "Yine böyle onarılmaz, kaygısız tembellikle!"

"Nesi kaygısız!" dedi Oblomov. "Bakın size kâhyadan gelen mektubu göstereyim. Çatlıyor, kafam çatlıyor ama siz 'kaygısız' diyorsunuz! Nereden geliyorsunuz?"

"Kitapçıdan: dergiler çıktı mı diye öğrenmeye gitmiştim. Makalemi okudunuz mu?"

"Hayır."

"Size yollayayım, okuyun."

"Ne hakkında?" diye sordu güçlü bir esnemenin arasından Oblomov.

"Ticaret hakkında, kadınların özgürleşmesi hakkında, bizim payımıza düşen muhteşem nisan günleri hakkında ve de yine yangınlara karşı yeni kurulmuş olan tesisat hakkında. Nasıl okumazsınız? Sonuçta bunlar bizim gündelik yaşamımız. Edebiyatımızdaki gerçekçi eğilim için herkesten çok ben mücadele ediyorum."

"Çok işiniz var mı?" diye sordu Oblomov.

"Evet, oldukça. Her hafta gazeteye iki makale yazıyorum, sonra edebiyat dergilerine yazıyorum, bir de hikâye yazdım..."

"Ne hakkında?"

"Şehrin birinde bir belediye başkanının bir tüccarı dövüp dişlerini kırması hakkında..."

"Evet, bu gerçekten gerçekçi bir bakış olmuş," dedi Oblomov.

"Değil mi?" dedi hoşnut olan edebiyatçı. "Böyle bir fikir ortaya atıyorum ve bunun yeni, gülünç bir fikir olduğunu biliyorum. Oradan geçenlerden biri bu dayağa tanık olur ve valiyle görüşmesi sırasında ona şikâyet eder. O da oraya, bu olayı doğrulayacak kanıtlar getirmesi ve belediye başkanının kişiliği ve davranışlarıyla ilgili bilgi toplaması için bir memur gönderir. Memur tüccarı çağırır, ticaretle ilgili sorular sorar, bu arada bu olayla ilgili keşif de yapar. Peki ya tüccar? Yerlere kadar eğilip sırıtır, belediye başkanına övgüler yağdırır. Memur bekçiyle tanışır, ona tüccarın korkunç bir dolandırıcı olduğunu, çürük mal sattığını, eksik tarttığını, hatta idamı bile hak ettiğini, ahlaksız olduğunu, ona atılan dayakların haklı bir ceza olduğunu söyler..."

"Anlaşılan, belediye başkanının dayağı bu hikâyede antik trajedi yazarlarının *fatum*'u rolünü görüyor?" dedi Oblomov.

"Kesinlikle," diye atıldı Pepkin. "Siz çok bilgilisiniz İlya İliç, yazmanız lazım! Diğer yandan belediye başkanının kendi kendine karar almasını ve sıradan halkta ahlakın yozlaşmasını da ele aldım; atanmış memurların kötü örgütlenmesi ve katı ama yasal önlemlerin zorunlu olması... Haksız mıyım, bu fikir... oldukça yeni değil mi?"

"Evet, özellikle de benim için," dedi Oblomov, "ben pek okumuyorum..."

"Gerçekten, evinizde kitap göremiyorum!" dedi Pepkin. "Ama, rica ediyorum, bir tek şey okuyun; muhteşem denebilecek bir uzun şiir hazırlanıyor: *Rüşvetçinin Düşmüş Kadına Olan Aşkı*. Yazarının kim olduğunu söyleyemem: bu şimdilik bir sır."

"Nedir bu şiir?"

"Toplumsal gidişatımızın bütün mekanizması, baştan sona şiirsel renklerle tasvir ediliyor. Bütün zımbereklere dokunulmuş; toplumsal merdivenin bütün basamakları ele alınmış. Burada, tıpkı mahkemedeki gibi çağırıyor yazar, güçsüz ama ahlaksız bir

zengini ve onu kandıran bir dizi rüşvetçiyi çağırıyor; ayrıca bütün o düşmüş kadınları ele alıyor yazar... Fransızları, Almanları, Finlandiyalıları, hepsini, hepsini... etkileyici, canlı bir inandırıcılıkla anlatıyor... Şiirden bazı parçalar dinledim, ne büyük bir yazar! Onda hem Dante, hem Shakespeare duyuluyor..."

"Bu kadar övülüyor demek!" dedi yarı doğrulan Oblomov hayretle.

Penkin övgüyü gerçekten de ölçüsüzleştirdiğini fark ederek birden kendine geldi.

"Okuyunca, kendiniz de göreceksiniz," diye ekledi coşkusunu keserek.

"Hayır, Penkin, okumayacağım."

"Neden? Büyük gürültü koparıyor, bu şiirden bahsediyorlar..."

"Boş ver onları! Başka da bir şey yapmıyor, sadece konuşuyorlar. Böyle bir meziyet var."

"En azından meraktan okuyun."

"Ne görmemiş olabilirim ki?" dedi Oblomov. "Neden yazıp duruyorlar: sırf kendilerini eğlendiriyorlar..."

"Benim gibi: doğru, hem de nasıl doğru! Gülünç derecede benziyorlar. Canlı portreler gibi. Kimi isterseniz, tüccar mı, memur mu, subay mı, rüşvetçi mi, her birini canlı gibi tasvir ediyorlar."

"Zaten, birileri sırf eğlenmek için alıyorsa bunları, neden kaygı duysunlar ki? Yaşamda öyle bir şey yok: onu anlamak ve yakınlık kurmak yok, sizin insani dediğiniz şeyler yok. Sadece kendini sevmek var. Onlar hırsızları, düşmüş kadınları tasvir ediyorlar, sanki kendileri sokağa düşmüş ve hapse atılmış gibi. Öykülerinde 'sessiz gözyaşları' duyulmuyor, sadece gür sesli, kaba kahkahalar, kötülükler duyuluyor..."

"Daha ne olsun? Siz kendiniz harika bir şekilde söylediniz: bu köpük köpük kötülük, zehirli bir sefahat düşkünlüğü, düşmüş insana yönelik horgörü gülüşü... hepsi var!"

"Hayır, hepsi yok!" diye birden ateşle karşı çıktı Oblomov. "Hırsız, düşmüş kadın, kibirli budalayı tasvir edin ama insanı da orada unutmayın. İnsan nereye gitti? Siz sadece kafanızla yazmak istiyorsunuz!" diye neredeyse tısladı Oblomov. "Siz düşünce için kalbin gereği yok mudur sanıyorsunuz? Hayır, o sevgiyle beslenir. Düşen insanın elinden tutun, onu kaldırmak için, ya da eğer ölüyorsa, ona heyecanla ağlayın, eğlenmeyin. Sevin onu, onda kendinizi bulun ve ona kendinizmiş gibi yaklaşın, işte o zaman sizi okuyacağım ve karşınızda başımı eğeceğim..." dedi divanına tekrar huzurla yatarak. "Hırsızları, düşmüş kadınları tasvir ediyorlar," dedi, "ama insanı ya unutuyor ya da tasvir edemiyorlar. Burada hangi sanatı, hangi şiirsel renkleri bulacaksınız? Ahlaksızlığı, pisliği ortaya çıkarın, ama kusura bakmayın, bunu bir şiirmiş gibi yapmayın."

"Nasıl yani, doğayı mı tasvir etmemizi emredersiniz: güller, bülbüller ya da karlı bir sabah, bu arada dört bir yanda her şey kaynaşsın, devinip dursun mu? Bize toplumun çıplak bir fizyolojisi gerek; şarkıların vakti değil şimdi..."

"İnsanı, insanı verin bana!" dedi Oblomov. "Onu sevin..."

"Tefeciyi, sahte dindarı, hırsızı ya da kafasız memuru sevmek mi! Kulaklarınız söyleneni duyuyor mu? Ne diyorsunuz böyle? Anlaşılan siz edebiyatla ilgilenmiyorsunuz!" diye köpürdü Pepkin. "Hayır, onları cezalandırmak, halkın içinden, toplumdan atmak gerekiyor..."

"Halkın içinden atmak mı!" dedi birden Oblomov heyecanla, Penkin'in karşısına dikilerek. "Bu işe yaramaz damarda daha yüce bir ilke olduğunu unutmak demektir; onun bozulmuş bir insan, ama yine de insan olduğunu, yani sizin gibi olduğunu unutmak demektir. Atmakmış! Peki siz onu insanlık çevresinden, doğanın bağrından, Tanrı'nın merhametinden nasıl atacaksınız?" diye neredeyse bağırdı alev alev gözlerle.

"Nereye atabilirsem oraya!" dedi Penkin de heyecanla.

Oblomov aşırıya kaçtığını fark etti. Birden sustu, bir an olduğu yerde durdu, esnedi ve ağır ağır uzandı divana.

İkisi de sessizliğe gömüldü.

"Ne okuyorsunuz?" diye sordu Penkin.

"Ben... daha çok seyahatnameler."

Tekrar sessizlik oldu.

"Neyse, çıkınca okur musunuz şiiri? Getiririm..." diye sordu Penkin.

Oblomov başıyla olumsuz bir işaret yaptı.

"Peki, size kendi hikâyemi getireyim mi?"

Oblomov kabul anlamında eğdi başını.

"Fakat benim hemen matbaaya gitmem lazım!" dedi Penkin. "Size niye gelmiştim, biliyor musunuz? Size Ekateringof'a gitmeyi teklif edecektim, bir arabam var. Yarın geziyle ilgili bir makale yazmam gerek: birlikte gözlem yapardık, benim fark etmediklerimi siz haber verirdiniz bana; eğlenceli olurdu. Beraber gidelim..."

"Hayır, sağlığım iyi değil," dedi Oblomov yüzünü buruşturup yorganı üzerine çekerek, "nezleden korkuyorum, hâlâ geçmedi. Ama siz bugün öğle yemeğine gelebilirsiniz, konuşuruz... Benim iki sıkıntım var..."

"Olmaz, bugün bütün gazete ekibi Saint-George'da olacağız, oradan da geziye doğru yola çıkacağız. Geceleyin de yazıp sabah olmadan matbaaya göndereceğim. Hoşça kalın."

"Hoşça kalın, Penkin."

"Geceleyin yazmak mı," diye düşündü Oblomov, "ne zaman uyuyacak? Baksana, yılda beş bin için çalışıyor! Ekmek uğruna! O zaman her şeyi yazması, düşüncesini, ruhunu ufak tefek şeylere harcaması, görüş değiştirmesi, aklını ve imgelemini pazara çıkarması, kendi doğasını rezil etmesi, heyecanlanması, köpürmesi, ateşlenmesi, huzur nedir bilmeden dört bir yana dolanıp durması gerekiyor... Ve hep yazacak, hep yazacak, tekerlek gibi, makine gibi: yarın yazacak, bir sonraki gün yazacak; bayram gelecek, yaz gelecek, ama o hep yazıp duracak mı? Ne zaman durup da dinlenecek? Zavallı!"

Başını masaya çevirdi, orada her şey yerli yerindeydi, mürekkep kurumuştu ve kamış kalem görünmüyordu ortalıkta; o zaman yattığına, yeni doğmuş bir çocuk gibi işsiz olduğuna, hiçbir şey saçıp durmadığına, satmadığına sevindi...

"Ya kâhyanın mektubu, ya daire?" diye hatırladı birden ve düşüncelere daldı.

Ama kapı çaldı yeniden.

"Neden bugün bende toplaşıyorlar?" dedi Oblomov ve kimin geldiğini görmek için bekledi.

İçeri yaşı pek anlaşılmayan, fizyonomisi pek belli olmayan, yaş tahmin etmenin güç olduğu çağdan biri girdi; ne yakışıklı ne çirkin, ne uzun ne kısa, ne sarışın ne kumraldı. Doğa ona herhangi bir keskin, belirgin özellik vermemişti, ne kötü, ne de iyi bir özellik. Çoğu kimse onu İvan İvaniç diye çağırırdı, bazıları İvan Vasiliç, bazıları da İvan Mihayliç.

Ailesi de çok değişik adlarla anılırdı: bazıları onun İvanov ailesinden, bazıları Vasilyev ya da Andreyev ailesinden, bazıları da Alekseyev ailesinden geldiğini söylerdi. Onu ilk kez gören yabancılar, onun adını öğrenir, hemen de unuturdu, yüzünü bile unuturdu; söylediği şey dikkat çekmezdi. Varlığı topluluğa hiçbir şey katmazdı, yokluğu da bir şeyi eksik kılmazdı. Onda keskin zekâ, özgünlük ve bu tür başka özel belirtiler yoktu.

Belki en azından görüp duyduklarını anlatarak başkalarını bunlarla eğlendirebilirdi ama hiçbir yere gitmiyordu: Petersburg'da doğmuştu, başka bir yere de gitmemişti; bu yüzden, sadece başkalarının da bildiği şeyleri görüp duyuyordu.

Böyle biri sempatik olabilir mi? Sever mi, nefret eder mi, acı çeker mi? Herhalde, seviyor da sevmiyor da, acı çekiyor da olabilir, ama kimse bunun farkında değildir. Ama o bir şekilde herkesi sevmeye çağırır. Böyle insanlar vardır, hiç kavga etmedikleri gibi, kimseye düşmanlık, kin gibi duygular beslemezler. Onlara ne yaparsanız yapın, hep sokulurlar. Fakat, onların hakkını da vermek gerekir, sevgileri, eğer derecelendirilecek olursa, ateşli bir seviye-

ye hiç çıkmaz. Bu tür insanlar için onların herkesi sevdiği ve bu yüzden de iyi oldukları söylenirse de aslında kimseyi sevmezler ve sadece kötü olmadıkları için iyidirler.

Böyle birine bir başkası azıcık sadaka verecek olsa, o da ona yarım kapiğini atar, eğer ona hakaret edecek ya da onu itecek, ya da alay edecek olsalar, o zaman o da diğerlerine hakaret eder, onlarla alay eder. Ona zengin denemez, çünkü zengin değildir, daha doğrusu yoksuldur; ama, kesinlikle yoksul da denemez, çünkü ondan daha yoksul bir sürü insan vardır.

Yılda 300 ruble kadar bir geliri vardır ve ayrıca, önemsiz bir işte çalışıp önemsiz bir maaş alır: ihtiyaçlarını karşılayamaz ve kimseden borç alamaz, ondan borç almaksa kimsenin aklına gelmez.

İşinde özel, sürekli bir uğraşı yoktur, çünkü meslektaşları ve şeflerinden hiçbiri onun neyi daha kötü, neyi daha iyi yaptığını fark edemez, o yüzden de onun aslında neyi yapabileceğini bilemez. Eğer şunu ya da bunu yapması gerekse, o işi tam da şefin onun çabasına ilgi göstermesini güçleştirecek şekilde yapar; şef bakar, bakar, okur, okur, sonunda sadece şunu diyebilir: "Bırakın, daha sonra bakacağım... Evet, tam gerektiği gibi."

Hiçbir zaman yüzünde, o sırada kendi kendisiyle sohbet ettiğini gösterecek bir kaygı, bir hayal izi olmaz ya da onun dışarıdaki herhangi bir nesneye, kendi idaresine almak isteyebileceği bir nesneye merak dolu bir bakış attığını görmezsiniz.

Bir tanıdığı onunla sokakta karşılaşınca, "Nereye?" diye sorar.

"İşe ya da mağazaya ya da birini görmeye gidiyorum." "En iyisi sen benle gel," der diğeri, "postaneye ya da terziye gidelim ya da geziniriz." Ve onunla birlikte gider, terziye, postaneye gider, başlangıçta gittiği yönün tam tersi yönde gezinmeye gider.

Annesinin dışında belki hiç kimse onun yeryüzüne gelişini fark etmemiştir, onu yaşadığı sırada çok az kişi fark etmiştir, ama herhalde, onun yeryüzünden nasıl kaybolduğunu da kimse fark etmeyecektir; kimse sormayacak, onun için üzülmeyecektir, kim-

se de ölümüne sevinmeyecektir. Ne düşmanı vardır, ne dostu ama bir sürü tanıdığı vardır. Belki de merhum için düzenlenen, bu belirsiz kişinin ilk kez derin bir hürmetle saygı gördüğü cenaze töreni ondan daha çok ilgi çekecektir; belki de, meraklı biri törenin önüne koşup merhumun adını soracak ve hemen unutacaktır.

İşte bu Alekseyev, Vasilyev, Andreyev ya da ne derseniz o, insan kitlesinin eksik kalmış, kişiliksiz bir iması, onun sağır bir yankısı, belirsiz bir yansımasıdır.

Zahar bile, arkadaşça sohbetlerde, kapı ağzındaki ya da bir dükkândaki konuşmalarda efendisini ziyaret eden bütün misafirlerin çeşitli karakteristiklerini aktaran Zahar bile, söz bu... diyelim, bu Alekseyev'e geldiği zaman hep güçlük çekerdi. Uzun zaman düşünür, uzun zaman ucundan tutabileceği bir pürüzlü özellik, bu kişinin davranış ya da karakterinde dışavuran bir özellik arar, sonunda elini sallayıp şöyle derdi: "Adamda da ne kemik var, ne deri, ne de irade!"

"Aa!" diye karşıladı onu Oblomov. "Siz misiniz, Alekseyev? Hoş geldiniz. Nereden geliyorsunuz? Yaklaşmayın, yaklaşmayın: elinizi sıkamam, soğuktan geliyorsunuz!"

"Ne diyorsunuz, ne soğuğu! Bugün size gelmeyi düşünmüyordum," dedi Alekseyev, "ama Ovçinin'le karşılaşınca beni evine çağırdı. Ben de sizi almaya geldim, İlya İliç."

"Nereye götüreceksiniz?"

"Ovçinin'e işte, beraber gidelim. Matvey Andreiç Alyanov, Kazimir Albertiç Phaylo, Vasiliy Sevastyaniç Kolımyagin orada."

"Niye toplanmışlar orada, benden ne istiyorlar?"

"Ovçinin sizi öğle yemeğine davet ediyor."

"Hım! Öğle yemeği..." diye tekrarladı Oblomov monoton bir sesle.

"Sonra da herkes Ekateringof'a gidecek: size bir araba kiralamanızı söylememi emrettiler."

"Orada ne yapılacak?"

"Nasıl yani! Şimdi orada gezme vakti. Bugünün Mayıs'ın 1'i olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Oturun, düşünelim..." dedi Oblomov.

"Kalkın haydi! Hemen giyinmeniz lazım."

"Bekleyin biraz: daha erken."

"Neresi erken! Saat on ikide çağırdılar; öğle yemeğini biraz erken, saat ikide yiyeceğiz, sonra da gezmeye gideceğiz. Hemen gidelim! Size giysilerinizi getirmelerini emredeyim mi?"

"Ne giyinmesi? Daha yüzümü yıkamadım."

"Yıkayın öyleyse."

Alekseyev odada ileri geri dolanmaya başladı, sonra daha önce bin kez baktığı tablonun önünde durdu, pencereye bir göz attı, etajerden bir şey aldı, elinde çevirdi, her yerini inceledi ve geri bıraktı, sonra da ıslık çalarak ortalıkta dolanmayı sürdürdü; bütün bunlar Oblomov'un kalkıp yıkanmasına engel olmamak içindi. Böyle on dakika geçti.

"Ne yapıyorsunuz?" diye sordu birden Alekseyev İlya İliç'e.

"Ne oldu?"

"Yatıyorsunuz hâlâ?"

"Erken mi kalkmam gerekiyordu?"

"Ne demek! Sizi bekliyoruz. Gitmek istemiştiniz."

"Nereye gitmek? Ben bir yere gitmek istemedim..."

"Ama İlya İliç, daha şimdi konuştuk Ovçinin'e yemeğe gideceğiz, sonra da Ekateringof'a gideceğiz diye..."

"Gidersem, şu nem yüzünden gideceğim! Ama orada ne var ki görmediğim? Zaten yağmur geliyor, dışarısı karanlık görünüyor," dedi tembel tembel Oblomov.

"Gökte tek bir bulut yok, sizse yağmurdan bahsediyorsunuz. Dışarının karanlığı da pencerelerinizi uzun zamandır temizlemediğinizden olmasın? Çamur yani, çamur toplanmış üzerlerine! Hiçbir şey görünmüyor, üstelik bir stor da sıkı sıkı kapalı."

"Evet, bu konuda Zahar'a bir-iki şey söylemek lazım, şimdi kalkmış bir de kadın getirtmeyi, beni de bütün gün evden kovmayı düşünüyor!"

Oblomov düşünceye daldı, Alekseyev'se bakışlarını dalgın dalgın duvarlarda ve tavanda gezdirerek yanına oturduğu masada parmaklarıyla trampet çalmaya başladı.

"Ne oldu şimdi? Ne yapıyoruz? Giyinecek misiniz, yoksa böyle mi kalacaksınız?" diye sordu birkaç dakika sonra.

"Ne için?"

"E, Ekateringof'a gitmek için?"

"Doğrusu bu sizin Ekateringof uzak bir yer!" dedi sıkıntıyla Oblomov. "Burada otursanız olmaz mı? Oda soğuk mu, yoksa kötü mü kokuyor, neden daldı gözünüz?"

"Hayır, benim için yanınızdayken her şey yolunda; keyfim yerinde," dedi Alekseyev.

"Peki burası iyiyse, neden başka yere gitmek istiyorsunuz? En iyisi bütün günü benimle geçirin, yemek yeriz, oraya da akşamleyin gidilir – Tanrı sizinle olsun! Ama unuttum: gitmem mümkün değil! Tarantyev öğle yemeğine gelecek: bugün cumartesi."

"Eğer öyleyse... ben en iyisi... siz nasıl..." dedi Alekseyev.

"Size işlerimden bahsetmiş miydim?" diye sordu canlı bir sesle Oblomov.

"Hangi işler? Bilmiyorum," dedi Alekseyev ona pürdikkat bakarak.

"Bu kadar uzun zamandır neden kalkamadım sizce? Burada yatıp düşünüp durdum, başıma gelen felaketten nasıl kurtulacağım diye."

"Neymiş bu felaket?" diye sordu Alekseyev kaygılı bir surat takınmaya çalışarak.

"İki talihsizlik! Bilmiyorum, nasıl çözülecek."

"Nedir bunlar?"

"Daireden çıkartıyorlar; bir düşünsenize, kalkıp taşınmak gerekecek: yıkıp dökecekler... düşünsenize ne korkunç! Sonuçta sekiz yıl geçirdim ben bu dairede. Evsahibi alay ediyor sanki benimle, 'Hemen taşının,' diyor."

"Demek hemen diyor! Telaş etmek gerekir o zaman. Çok tatsız bir şey bu, taşınmak: taşınma sırasında hep bir sürü şeyle uğraşmak gerekir," dedi Alekseyev, "insan perişan olur, yorulur, çok sıkıcı bir şeydir bu! Bu arada, aslında sizin daireniz çok güzel... ne kadar ödüyorsunuz?"

"Böylesini bulmak zor," dedi Oblomov. "Hem de hemen nereden bulunur? Rutubetsiz, sıcak bir daire; apartman da sakin: sadece bir kez soyuldu! Tavan çürük gibi görünüyor: sıvalar iyice kalktı, neyse hepsi dökülmedi daha."

"Bakın şu işe!" dedi Alekseyev başını sallayarak.

"Ne yapılabilir acaba... taşınmamak için?" dedi kendi kendine dalgın bir tavırla Oblomov.

"Daireyi kontratla mı tutmuştunuz?" diye sordu Alekseyev, odayı yukarıdan aşağı süzerek.

"Evet, ama kontratın süresi geçti; ben hep aydan aya ödedim... Ama ne zamandan beri, hiç hatırlamıyorum."

"Ne düşünüyorsunuz?" diye sordu biraz suskunluğun ardından Alekseyev, "Taşınacak mısınız, kalacak mısınız?"

"Hiçbir şey düşünemiyorum," dedi Oblomov, "bunu düşünmek bile istemiyorum. Zahar düşünsün bir şeyler."

"Bazıları vardır, taşınmayı çok sever," dedi Alekseyev, "en büyük mutlulukları daire değiştirmektir..."

"İyi, o zaman o 'bazıları' taşınsınlar. Ben en ufak değişikliğe bile tahammül edemem! Hele daire değişikliğine, hiç!" dedi Oblomov. "Bu arada bir de şuna bakın, kâhya bana ne yazmış. Size mektubu göstereyim... Kahretsin nerede bu? Zahar, Zahar!"

"Ah sen, göklerin efendisi!" diye hırıldadı Zahar kendi kendine, sobanın başından kalkarken. "Ne zaman kurtaracak Tanrım beni?"

Odaya girip sessizce baktı efendisine.

"Mektubu bulamadın mı?"

"Onu nereden bulayım? Size hangi mektubun gerektiğini bile bilmiyorum. Okumam yazmam yok ki benim."

"Ara sen yine de," dedi Oblomov.

"Siz dün akşam bir mektup okuyordunuz," dedi Zahar, "ondan sonra görmedim."

"Nerede o?" dedi sıkıntıyla İlya İliç. "Yutmadım ya onu. Çok iyi hatırlıyorum, sen aldın onu benden ve bir yere koydun işte. Neredeyse, bak bakalım!"

Yorganı silkeledi: içinden yere bir mektup düştü.

"Siz bir de kalkıp hep bana suç atıyorsunuz! Haydi, git sen, git bakalım!" diye aynı anda, bir ağızdan birbirlerine bağırdılar Oblomov ve Zahar.

Zahar gitti, Oblomov'sa üzerinde kahverengi bir mühür bulunan, gri kâğıda sanki kvasla yazılmış gibi görünen mektubu okumaya başladı. İri iri soluk harfler görkemli bir tören alayı gibi, birbirlerine temas etmeden, sol üst köşeden alt köşeye uzanan dikey bir hat üzerinde peş peşe ilerliyordu. Yürüyüş zaman zaman soluk, iri bir mürekkep lekesiyle bozuluyordu.

"Merhametli efendimiz," diye okumaya başladı Oblomov, "soylu babamız ve aile büyüğümüz İlya İliç..."

Burada Oblomov birkaç selamlaşma ve sağlık dileğini atladı ve orta yerden devam etti:

"Senin efendi merhametine bildiririm ki, aile reisimiz, malikânende, her şey selamet içinde. Beş hafta yağmur yağmadı: yani, Tanrı babamız öfkelenmiş, yağmur olmasın, demiş. Böyle kuraklığı yaşlılar hiç görmemiş: yazlık tahıllar öyle bir yandı ki sanki kavruldu. Güz ekinlerinin de bir kısmını kurtlar çürüttü, bir kısmı da donda çürüdü; yaz tahıllarını bir daha sürdük ama tutar mı bilinmez... Belki de, merhametli beyimiz efendi merhametini gösterirsin, ama sen canını sıkma: bırak ölelim. İvanov'dan sonra üç mujik gitti: Paltyev, Baloçov, en fenası da aşçının oğlu Vaksa gitti. Karıları kocalarının peşinden gönderdim: o karılar da dönmedi, dediklerine göre Çyolka'da yaşıyorlarmış, Çyolka'ya benim çocuğun Verhlyev'den vaftiz babası gitti; kâhya gönderdi onu oraya: deniz ötesinden bir saban gelmiş, dediklerine göre,

kâhya da vaftiz babasını o sabana baknaya Çyolka'ya göndermiş. Vaftiz babasına kaçan mujikleri sordum; o da komisere sormuş, o da şöyle demiş: 'Dilekçe ver, o zaman her yola başvururuz, köylüleri alıp nüfus yerlerine göndeririz,' bundan başka da bir şey demenmiş, ben ayaklarına kapandım, ağlayıp yakardım; sunturlu bir küfür etti: 'Defol, defol! gereken yapılır diyoruz sana, git dilekçe ver!' Ama dilekçe vermedim. Burada da işe bakacak kimse yok: hepsi Volga'ya, teknelerde çalışmaya gitti, işte şimdilerde böyle aptal oldu bu herifler, aile büyüğümüz, babacığım, İlya İliç! Bu yıl pazarda keten bezimiz de olmayacak: kurutma ve ağartma odalarına da kilit vurduk ve Sıçuga'yı da gece gündüz beklesin diye başına diktim. Amansız bir mujiktir; ama efendimizin bir şeyini almasın diye, ben de gece gündüz onu gözlüyorum. Diğerleri deli gibi içiyor ve para istiyorlar. Borçlar birikti: bu yıl göndereceğimiz gelir, babacığımız, velinimetimiz, geçen yılkine göre 2000 daha az olacak, o da eğer kuraklık her şeyi yakıp kavurmazsa, yoksa senin merhametine sığınacağız."

Ardından bir sadakat açıklaması ve imza geliyordu: "Kâhyan, en düşük kölen Prokofiy Vıtyaguşkin kendi eliyle imzalar." Okuryazar olmadığı için bir haç koymuştu. "Kâhyanın söylediklerini yazansa onun kaynıdır. Demka Krivoy."

Oblomov mektubun alt kısmına baktı.

"Ay ve yıl yazmıyor," dedi, "herhalde, mektup kâhyanın elinden geçen yıl çıktı; işte İvanov günü ve kuraklık var! Artık aklına ne zaman geldiyse!"

Düşünceye daldı.

"Peki?" diye devam etti. "Ne buyurursunuz: 'geçen yılkine göre 2000 daha az' diyor! Ne kalıyor geriye? Yani, geçen yıl ne kadar almıştım ki?" diye sordu Alekseyev'e bakarak. "O zaman size söylememiş miydim?"

Alekseyev gözlerini tavana dikip düşündü.

"Geldiği zaman Ştoltz'a sormak lazım," diye devam etti Oblomov, "sanırım, 7000-8000'di... Kaydetmemek ne kötü! Şimdi

bana altı kakalayacak demek! Açlıktan öleceğim yani! Bununla nasıl yaşanır?"

"Ne diye kaygılanıyorsunuz, İlya İliç?" dedi Alekseyev. "Hiç umutsuzluğa kapılmamak gerek: öğütürsün un olur."*

"Ama duymadınız mı neler yazmış? Para göndermek, biraz teselli vermek yerine, alay eder gibi, bir tek tatsızlıkları anlatmış bana! Zaten her yıl böyle! Bu kez iyice şaşırdım artık! '2000 daha az diyor'!"

"Evet, zarar büyük," dedi Alekseyev, "şaka değil, 2000! Bakın, Aleksey Loginiç de, dediklerine göre, bu yıl 17 bin yerine sadece 12 bin almış..."

"Ama 12 bin, 6000 falan değil," diye sözünü kesti Oblomov. "Bu kâhya beni adamakıllı soyuyor! Tabii eğer böyle olduysa: kuraklık yüzünden mahsül az olacaksa, o zaman neden önceden canımı sıkıyor?"

"Evet... eğer böyle olduysa..." diye başladı Alekseyev, "böyle yapmamalıydı; ama mujikten ne diye bir hassaslık beklemeli? Bu halk hiçbir şeyden anlamaz."

"Peki, benim yerimde olsanız siz ne yapardınız?" diye sordu Oblomov, Alekseyev'e merakla, belki kendisini sakinleştirecek bir şey söyler diye tatlı bir umutla bakarak.

"Düşünmek lazım, İlya İliç, hemen karar vermemek lazım," dedi Alekseyev.

"Valiye yazmalı belki de!" dedi dalgınlıkla İlya İliç.

"Sizin orada vali kim?" diye sordu Alekseyev.

İlya İliç yanıt vermeyip düşünmeye daldı. Alekseyev sustu ve o da bir şeyler düşündü.

Elindeki mektubu buruşturan Oblomov, başını ellerinin arasına aldı, dirseklerini dizlerinin üzerine dayadı ve bir süre öylece, huzursuz düşüncelerin eziyetli dalgası altında oturdu.

---

* İvan Vasilyeviç Samarin'in (1817-85) bir tiyatro oyununun adı. Aynı zamanda, Tolstoy'un *Ergenlik* adlı kitabının bir bölümünün başlığı olmuştur. (ç.n.)

"Keşke Ştoltz hemen gelse!" dedi. "Yakında geleceğini yazmış ama şeytan bilir nerelerde dolandığını! O çözerdi bunu."

Tekrar kederlendi. İkisi uzun zaman sustular. Sonunda önce Oblomov kendine geldi.

"İşte şöyle yapmalı!" dedi kararlı bir tavırla ve yataktan kalkar gibi oldu. "Hem de çarçabuk yapmalı, hiç oyalanmadan... Öncelikle..."

Bu sırada girişten gelen canhıraş bir zil sesiyle Oblomov ve Alekseyev irkildiler, Zahar'sa hemen sıçrayıp indi sedirden.

III

"Evde mi?" diye sordu biri girişte yüksek ve kaba bir sesle.

"Bu vakitte nereye gitmiş olabilir?" diye yanıt verdi Zahar daha da kaba bir tavırla.

İçeri kırk yaşlarında, iriyarılar sınıfına ait, uzun boylu, omuzları ve bütün gövdesi cüsseli, geniş yüz hatlarına sahip, büyük kafalı, kısa, sağlam boyunlu, büyük firlak gözlü, kalın dudaklı bir adam girdi. Adamın kaçamak bakışları insanın aklına kaba ve tatsız bir şeyler getiriyordu. Zarif giyinmek gibi bir kaygısı olmadığı görülüyordu. Onu temiz tıraşlı görmek her zaman mümkün olmazdı. Ama anlaşılan o buna aldırmıyordu; kılığından çekinmiyor ve onu bir tür sinik bir erdemle taşıyordu.

Oblomov'un hemşerisi olan Mihey Andreyeviç Tarantyev'di bu.

Tarantyev çevresindeki her şeye suratsız, yarı küçümser bir tavırla ve açık bir garezle, yeryüzündeki herkese ve her şeye hakaret etmeye hazır, sanki herhangi bir adaletsizlikle gücenmiş ya da bir seviyesizlikle karşılaşmış, dahası kaderden yaka silkmiş, ona mecburen, üzüntüyle boyun eğmiş güçlü bir karakter tavrıyla bakardı.

Hareketleri cesur ve rahattı; gür, kıvrak ve neredeyse hep öfkeli bir sesle konuşurdu; eğer belli bir mesafeden dinlenecek

olsa, bir köprünün üzerindeki üç içi boş arabanın sesi gibi bir ses duyulurdu. Hiç kimsenin varlığından sıkılmazdı ve herkese söylenecek bir sözü vardı; genel olarak herkese, arkadaşlarına karşı davranışlarında bile hep kabaydı, biriyle konuşurken, onun evinde öğle ya da akşam yemeği yerken bile, konuşmakla ona büyük bir onur bahşediyormuş hissi verirdi.

Tarantyev kurnaz biriydi ve kıvrak bir akla sahipti; günlük herhangi bir sorunu ya da çapraşık bir hukuki sorunu kimse ondan iyi değerlendiremezdi: şu ya da bu durumda nasıl davranılacağına dair kuramı hemen inşa eder ve çok incelikli kanıtlar getirirdi, dahası hemen her zaman, bir şeyi ona danışmadan yapan kişiye karşı kabalık ederdi.

Buna karşın kendisi yirmi beş yıl kadar önce resmi bir daireye kâtip olarak atanmış, saçları ağarıncaya kadar da bu meslekte devam etmişti. Daha fazla yükselebileceği de ne onun, ne de başkasının aklına gelmişti.

Aslında, Tarantyev sadece konuşma ustasıydı; konuşarak her şeyi, özellikle de başkalarını ilgilendiren her şeyi açık ve kolay bir şekilde karara bağlardı; ama bir şeyi ele alıp harekete geçmek, yerinden kıpırdanmak gerektiği anda -kısacası, oluşturduğu kuramı bir işte kullanmak ve onu uygulama sürecine aktarmak, amiranelik, eliçabukluk sergilemek gerektiği zaman- bambaşka bir insan olurdu: bunu beceremezdi – işi üstünkörü ve ağır ağır yapardı ve keyif de almazdı, ya beceriksizce davranır ya bir başka işe el atardı, onu da tamamlamazdı, tamamlayacak olsa da sonucunu Tanrı bilirdi. Çocuk gibiydi: durup seyretmez, hiç hata kabul etmez, geç kalır ve sonunda işi yarısında ya da her şeyi berbat edip içinden çıkılmaz bir halde bırakır, ardından da hakaret etmeye başlardı.

Eski zamanlarda bir taşra kâtibi olan babası, oğluna miras olarak başkalarının işini takip deneyimi ve sanatıyla birlikte, bulunduğu yerde ustaca yürüttüğü çalışma sahasını bırakmıştı; ama kader farklı bir yön çizmişti. Bir vakitler bakır paralar konusunda

kendi kendini Ruslara has bir şekilde eğitmiş olan baba, oğlunun zamanın gerisinde kalmasını istememiş ve onun iş takibinin akıl sır ermez ilmi dışında bir şey öğrenmesini istemişti. Onu üç yıl boyunca Latince öğrenmeye papazın yanına göndermişti.

Doğuştan yetenekli olan çocuk üç yıl boyunca Latince dilbilgisi ve sözdizimi okudu ve Cornelia Nepos'u* sökmeye başladı, ama babası bu kadarının yeterli olduğuna, onun eğitimini aldığına, artık bu bilginin ona eski kuşaklar karşısında büyük bir üstünlük sağlayacağına ve dahası, daha fazla bilginin, ne yazık ki, bulunduğu mevkilerde mesleğini icra etmesine zarar verebileceğine karar verdi.

On altı yaşındaki Mihey, Latincesiyle ne yapacağını bilemedi ve ailesinin evinde onu unutmaya başladı; ama kasaba ya da ilçe mahkemesinde onurlandırılma beklentisiyle, kendisini babasının yönlendirmesine bıraktı ve böylece okulda, açık yürekli sohbetlerin arasında, genç delikanlının aklı çok ince bir şekilde gelişti.

Babasının ve onun arkadaşlarının çeşitli kamu ve ceza davalarıyla, bütün bu eski zaman kâtiplerinin elinden geçmiş olan ilginç vakalarla ilgili hikâyeleri, o gençlere özgü etkilenme açıklığıyla dinledi.

Ama bütün bunlar hiçbir şeye yaramadı. Mihey'den ne tüccar, ne de düzenbaz bir avukat çıktı, oysa eğer kader ihtiyarın tasarılarını yıkmamış olsaydı, babasının bütün çabası bu yöndeydi ve kuşkusuz başarıyla sonuçlanacaktı. Mihey babasının söylediklerinden çıkan kuramı benimsemişti aslında, sadece bunu uygulamaya geçirmek kalmıştı, ama babasının ölümünden sonra mahkemede iş bulamadı ve kendisine bir devlet dairesinde bir kâtiplik görevi bulan, sonra da onu tümden unutan bir hayırsever sayesinde Petersburg'a geldi.

Böylece Tarantyev hayatı boyunca sadece kuramcı olarak kaldı. Petersburg'daki görevinde Latincesiyle ve incelikli kuramıyla

---

* Cornelius Nepos (MÖ 100-24): *De Historicis Latinis* adlı eseriyle ünlü Romalı bir yaşamöyküsü yazarı. (ç.n.)

doğru ve yanlış davaları kendi keyfince birbirinden ayırmaktan başka yapacağı bir şey yoktu; buna karşın içinde uyuyan gücü, düşman koşullar tarafından sonsuza dek içine kapatılmış olan, ortaya çıkma umudu olmayan, masallardaki gibi kötü ruhların kara büyülü duvarların arasına, kıpırdayamayacak hale getirip kapattığı gücü taşıyor ve biliyordu. Belki de kendi içindeki bu yararsız gücü bildiği için Tarantyev kaba, kimsenin iyiliğini istemeyen, sürekli öfkeli ve ağzı bozuk biri olmuştu.

Sahip olduğu işten de sıkılıyor ve onu küçümsüyordu: evrakların temize çekilmesi, dava yazışmaları vb. Uzun zaman önce sadece son bir umudu olmuştu: şarap vergisi işinde çalışmaya geçmek. Bu işi, babasının ona vasiyet ettiği ve kendisinin elde edemediği kariyerin yerini alabilecek en uygun iş olarak görüyordu. Ve bunu beklerken, babasının onun için hazırladığı, babasının taşradaki kariyerinde en önemli şeylerden biri olan o iş ve yaşam kuramı, rüşvet ve kurnazlık kuramı, Tarantyev'in Petersburg'daki önemsiz varlığının en küçük noktasına dek işledi, resmi kusurların değil, onun bütün arkadaşlık ilişkilerinin üstünü örttü.

Ruhen rüşvetçiydi, kuramda da rüşvetçiydi, iş ve dilekçeci yokluğundan dolayı meslektaşlarından, tanıdıklarından, Tanrı bilir nasıl ve ne adına rüşvet almak için türlü kurnazlıklar yapardı; nerede ve kimi olursa olsun, ya kurnazlıkla, ya sırnaşıklıkla onu kendisine ikramda bulunmaya zorlar, herkesten yok yere saygı talep eder, sızlanırdı. Hırpani giyiminden dolayı hiç utanıp sıkılmazdı ama günün perspektifinde onun için büyük bir yemek, bol bol şarap ve votka görünmüyorsa kaygıya kapılırdı.

Bu yüzden ahbapları karşısında büyük bir bekçi köpeği, her şeye havlayan, kimseye rahat vermeyen ama nereden nasıl gelirse gelsin bir et parçasını hemencecik kapan bir köpek rolü oynardı.

Oblomov'un en sık gelip giden iki ziyaretçisi böyleydi.

Bu iki Rus proleteri neden gelip gidiyordu ona? Nedenini ikisi de çok iyi biliyordu: yemek, içmek, iyi purolar tüttürmek için.

Burada sıcak, dingin bir barınak buluyor ve hep aynı şekilde, güleryüzle değil belki ama kayıtsız bir şekilde karşılanıyorlardı.

Peki Oblomov neden kabul ediyordu onları? Bunu ona sorsalar, açıklamakta güçlük çekerdi. Herhalde, her iki cinsten, gelirsiz, mesleksiz, elinden hiçbir iş gelmeyip sadece doymak bilmez midelere sahip olan ama hemen hep bir rütbe ve unvan sahibi de olan bu tür kişilerin bizim o uzak Oblomovka'lara, varlıklı evlere doluştuğu zamanlar yüzünden yapıyordu bunu.

Yaşamda bu tür fazlalıklardan vazgeçemeyen zevk düşkünleri var hâlâ: yeryüzünde yararsız bir şey olmasa sıkılırlar. Bir yerlere kaybolup gitmiş olan sigara kutusunu kim verecek ya da yere düşmüş mendili kim kaldıracak? İnsan kime yakınacak baş ağrısından dolayı, aptalca bir düşü anlatıp kimden yorumlamasını bekleyecek? Kim uyuyuncaya dek ona kitap okuyacak ve uyumasına yardım edecek? Bazen de bu tür proleterler alışveriş için en yakın şehre gönderilir, ev işlerine yardım eder – bunları kim kalkıp da kendisi yapacak!

Tarantyev bir sürü gürültü yapar, Oblomov'u hareketsizlik ve sıkıntıdan kurtarırdı. Bağırır, tartışır ve tembel efendinin kendisini konuşup bir şeyler yapma zorunluluğundan kurtararak, bir tür gösteri sahnelerdi. Uyku ve huzurun hâkim olduğu odaya, Tarantyev yaşam, hareket, bazen de dışarıdan haberler getirirdi. Oblomov tek bir parmağını kıpırdatmadan, karşısında konuşup hareket eden canlı bir şeyleri dinleme, seyretme fırsatı bulurdu. Dahası, safdillikle, Tarantyev'in ona kaydadeğer bir şeyler öğütleyebileceğine inanabiliyordu. Diğer yandan, Alekseyev'in Oblomov'u ziyareti, en az bunun kadar önemli bir başka nedene dayanıyordu. Eğer kendince yaşamak, yani sessizce yatmak, hayal kurmak ya da odada gezinmek isterse, Alekseyev sanki orada yokmuş gibi olurdu: o da susar, hayal kurar ya da bir kitaba bakar, tembelce bir esnemeyle resimleri, eşyaları seyrederdi. Peş peşe üç gün bile böyle vakit geçirebilirdi. Eğer Oblomov tek başına olmaktan sıkılıp bir görüş belirtmek, konuşmak, okumak, tartışmak, heyecan

göstermek isteyecek olursa, o da hemen onun hem sessizliğini, hem sohbetini, hem heyecanını, hem düşünme tarzını ne olursa olsun paylaşmaya hazır uysal bir dinleyici ve katılımcı olurdu.

Diğer misafirler bu ilk üç misafir gibi sık sık, aniden gelmezdi; onlarla, hatta herkesle olan canlı bağları kopmuştu iyice. Oblomov bazen herhangi bir habere beş dakikalık bir konuşmayla ilgi gösterir, sonra bununla yetinerek susardı. Onlara karşılık vermek gerekirdi, onların ilgisini çeken şeye katılmak gerekirdi. Bir insan kalabalığı halinde kaynaşırlardı; her biri yaşamı kendince anlardı, Oblomov'un anlamak istemediği gibi ve yaşamda onlar da şaşırırdı, Oblomov da; bütün bunlar da onun hoşuna gitmez, onu iterdi, onun ruhuna uygun gelmezdi.

Kalbinde yer eden tek bir insan vardı: o da huzur vermezdi ona; yenilikleri, dünyayı, bilimi ve bütün yaşamı severdi, ama daha derinden, daha içten bir şekilde severdi ve Oblomov herkese karşı tatlı dilli olsa bile, bir tek onu içtenlikle sever, bir tek ona inanırdı, belki de onunla birlikte büyüdüğü, eğitim gördüğü ve yaşadığı için. Bu kişi Andrey İvanoviç Ştoltz'du.

Nerede olduğu belli değildi ama Oblomov her an onun gelmesini bekliyordu.

IV

"Merhaba, hemşerim," dedi Tarantyev, tüylü elini Oblomov'a uzatarak. "Neden yatıyorsun bu saatte kütük gibi?"

"Yaklaşma, yaklaşma: soğuktan geliyorsun!" dedi Oblomov yorgana sarılarak.

"Bak şuna, uydurmaya bak, soğuktanmış!" diye bağırdı Tarantyev. "Haydi, haydi, sık elimi, uzattık işte! Saat on iki olmuş, bu hâlâ yayılıyor!"

Oblomov'u yataktan kaldırmaya davrandı ama o buna engel oldu, hızla bacaklarını indirip iki terliği ayağına geçirdi.

"Kendim kalkacağım şimdi," dedi esneyerek.

"Senin nasıl kalktığını bilirim ben: sen orada yemeğe kadar yatarsın. Hey, Zahar! Neredesin yaşlı budala? Haydi, giydir hemen efendini."

"Siz önce kendi Zahar'ınızı bulun, o zaman havlarsınız!" dedi Zahar, odaya girip Tarantyev'e kötü kötü bakarak. "Burayı da öyle karıştırmışsınız ki, sanki seyyar satıcı girmiş!" diye ekledi.

"Şuna bak bir de konuşuyor, rezil!" dedi Tarantyev ve öne eğilmiş olan Zahar'a arkasından tekme atmak için ayağını kaldırdı; ama Zahar durdu, ona doğru dönüp diklendi.

"Hele bir deneyin!" diye haykırdı öfkeyle. "Bu da ne böyle? Gidiyorum ben..." dedi kapıya doğru yönelerek.

"Yeter artık Mihey Andreyiç, yerinde duramıyorsun hiç! Ne ilişiyorsun ona?" dedi Oblomov. "Ne gerekiyorsa ver Zahar!"

Zahar geri döndü ve Tarantyev'e sürtünerek hızla yanından geçti.

Oblomov kolunu ona verdi, çok yorgun biri gibi gönülsüzce yataktan kalktı ve gönülsüzce büyük koltuğa ilerleyip içine gömüldü, oturur oturmaz da kıpırtısız kaldı.

Zahar masadan pudra, tarak ve fırçayı aldı, onun başını pudraladı, saçlarını ayırdı ve sonra fırçayla taradı.

"Ne olacak, şimdi yıkanacak mısınız?" diye sordu.

"Bekleyeceğim biraz daha," dedi Oblomov, "sen çekil odana."

"Ah, siz de burada mısınız?" dedi birden Tarantyev, Zahar Oblomov'u tararken Alekseyev'e seslenerek. "Sizi görmedim. Neden buradasınız? Sizin bu akrabanız tam bir domuz! Size her şeyi anlatmak istiyordum..."

"Ne akrabası? Benim bir akrabam yok," dedi telaşlanan Alekseyev ürkekçe, gözlerini Tarantyev'e dikerek.

"Nasıl yani, şu şey işte, hani orada çalışıyor, neydi adı? Afanasyev diyorlar. Nasıl akrabanız olmaz? Akrabanız işte."

"Ama ben Afanasyev değilim, Alekseyev'im," dedi Alekseyev, "benim akrabam yok."

"Bak sen, akraba değilmiş! O da sizin gibi silik biri, onun da adı Vasiliy Nikolayiç."

"Tanrı aşkına, akrabalığım yok; benim adım İvan Alekseyiç."

"Ne fark eder, benziyor işte sizinkine. Ama o tam domuz; görürseniz söyleyin ona."

"Onu tanımıyorum, hiç görmedim bile," dedi Alekseyev, tabakasını açarken.

"Tütün versenize!" dedi Tarantyev. "Ama sizinki sıradan mı, Fransız tütünü değil mi? Cidden öyle," dedi koklayıp. "Neden Fransız değil?" dedi sonra sertçe. "Evet, sizin akrabanız gibi bir domuz hiç görmemiştim," diye devam etti Tarantyev. "Ondan, iki yıl kadar oldu, 50 ruble borç almıştım. Yani, büyük bir şey mi 50 ruble? İnsan nasıl unutmaz? Yok, ille hatırlıyor: bir ay geçmedi, benimle nerede karşılaşsa, 'Borç ne oldu?' demeye başladı. Bıktım! Yetmedi, dün bizim bölüme gelmiş: 'Galiba,' dedi, 'siz maaş almışsınız, ödeyebilirsiniz şimdi.' Verdim ona maaşı: herkesin önünde rezil ettim, kapıyı zor buldu. 'Zavallı adam, ihtiyacı varmış!' Sanki benim yok! Ben de zengin değilim ki ona 50 rubleyi tak diye vereyim! Bir puro versene, hemşerim."

"Purolar orada, kutuda," dedi Oblomov etajeri göstererek.

Tembel yakışıklı pozuyla, çevresinde ne yapıldığını, ne konuşulduğunu fark etmeden dalgın dalgın oturuyordu koltukta. Küçük, beyaz ellerini sevgiyle seyrediyor ve okşuyordu.

"Ee! Bunlar aynı yine?" diye sordu Tarantyev sertçe, bir puro alıp Oblomov'a bakarak.

"Evet, aynı yine," dedi Oblomov mekanik bir tavırla.

"Ama ben sana söylemiştim, diğerlerinden, ithal olanlardan al demiştim. Sana söyleneni hiç tutmuyorsun aklında! Bana bak, gelecek cumartesi kesinlikle olsun, yoksa gelmem sana uzun süre. Öf yani, ne saçmalık!" diye devam etti bir puroyu yakıp havaya duman bulutu püskürtür, bir puroyu da cebine koyarken. "İçmek mümkün değil."

"Bugün erken geldin, Mihey Andreyiç," dedi Oblomov esneyerek.

"Ne o, bıktırdım mı seni, ne oldu?"

"Hayır, sadece dikkatimi çekti; sen hep tam yemek vakti gelirdin, şimdiyse daha on iki."

"Kasten erkenden geldim, yemekte ne var öğrenmek için. Sen hep bir sürü saçmalık yediriyorsun bana, o yüzden ben de bugün ne hazırlatıyorsun öğreneyim dedim."

"Git, mutfaktan öğren," dedi Oblomov.

Tarantyev gitti.

"İnsaf et!" dedi dönerek. "Sığırla dana! Eh, Oblomov kardeş, sen hem yaşamayı bilmiyorsun, hem de toprak ağasısın! Nasıl bir efendisin sen? Küçük burjuva gibi yaşıyorsun, misafirlerini ağırlamayı bilmiyorsun! Maderya şarabı aldın mı bari?"

"Bilmem, Zahar'a sor," dedi söylediklerine aldırmamış gibi Oblomov, "orada vardır herhalde şarap."

"Eskisi mi yani, Alman şarabı mı? Hayır, emret, İngiliz dükkânından alsın."

"Yok, yeter bu," dedi Oblomov, "daha nereye göndereyim!"

"O zaman para ver, ben gidip getireyim; benim zaten bir yerlere gitmem lazım."

Oblomov sandığı açtı ve o zamanın kırmızı 10 rublelik banknotlarından bulup çıkardı.

"Maderya 7 ruble ediyor," dedi Oblomov, "burada 10 var."

"Sen ver hepsini: üstünü verirler, korkma!"

Tarantyev Oblomov'un elinden banknotu alıp çabucak cebine soktu.

"İyi, gidiyorum ben," dedi, şapkasını giyerken, "beşe doğru gelirim; bir-iki yere uğramam lazım: içki idaresinde mevki vaat ettiler, yoklamam lazımmış... İşte öyle, İlya İliç: bugün araba bulamadın mı sen, Ekateringof'a gitmek için? Beni de götürürdün?"

Oblomov başını olumsuz anlamda salladı.

"Ne o, tembellik mi, yoksa paraya mı kıyamadın? Anıma cimrisin sen!" dedi. "Haydi, hoşça kal..."

"Dur, Mihey Andreyiç," diye sözünü kesti Oblomov, "sana bir şey danışmam lazım."

"Ne var yine? Çabuk söyle, vaktim yok."

"Başıma iki talihsizlik birden geldi. Daireden çıkartıyorlar..."

"Demek kirayı ödemiyorsun: haklılar!" dedi Tarantyev ve gitmeye davrandı.

"Dursana! Hep vaktinde veriyorum kirayı. Hayır, daireyi bölmek istiyorlar... Dursana ya! Nereye böyle? Ne yapacağımı söyle: bir hafta içinde taşınmaya zorluyorlar..."

"Sana ne söyleyeyim? Boş yere hayal kuruyorsun..."

"Hiç de hayal kurmuyorum," dedi Oblomov, "bağırıp çağırma, ne yapacağını bir düşün. Sen pratik bir adamsındır..."

Tarantyev artık onu dinlemiyor ve bir şeyler düşünüyordu.

"Yani, o zaman teşekkür et bana," dedi şapkasını çıkarıp otururak, "yemeğe de şampanya getirmelerini söyle, senin işin halloldu."

"Nasıl oldu?" diye sordu Oblomov.

"Şampanya olacak mı?"

"Olur, eğer önerin buna değerse..."

"Hayır, sen öneride bulunmaya değmezsin. Boş yere durup niye öneri getireyim sana? Ona sorsana," diye ekledi Alekseyev'i göstererek, "ya da onun akrabasına."

"Aman, yeter, söyle haydi!" diye rica etti Oblomov.

"Dinle şimdi, yarın bir daire bulacaksın..."

"Ha! Bunu mu düşündün! Bunu ben de akıl edebilirdim..."

"Dur, sözümü kesme!" diye bağırdı Tarantyev. "Tanıdığım bir kadın var, yarın hemen onun dairesine, Vıyborg'daki daireye taşın..."

"Bu muydu diyeceğin? Vıyborg'a demek! Dediklerine göre, oraya kışın kurtlar geliyormuş."

"Adalardan geldikleri söyleniyor ama bundan sana ne?"

"Orası sıkıcı, ıssız, kimse yok orada."

"Ne saçmalık! Kadın orada yaşıyor: kocaman bahçesi olan bir evi var. İyi bir kadındır, dul, iki çocuğu var; bekâr kardeşi de

onunla yaşıyor: işte şu köşede oturana hiç benzemez ama adam," dedi Alekseyev'i göstererek, "seninle görüşürüz sonra!"

"İyi de bütün bunlardan bana ne?" dedi sabırsızlıkla Oblomov. "Oraya taşınmam."

"Zaten sana bakıyorum da sen taşınamazsın. Ama birinden bir öneri istediysen, ne söylüyor dinlemen lazım."

"Taşınmam," dedi kararlı bir tavırla Oblomov.

"İyi, canın cehenneme!" dedi Tarantyev şapkasını kapıp kapıya doğru giderken.

"Sen çok acayipsin!" dedi Tarantyev geri dönerek. "Burada hoşuna giden ne var yani?"

"Ne demek ne? Her yere yakın," dedi Oblomov, "dükkânlar da, tiyatro da, ahbaplar da burada... Şehir merkezi de, her şey..."

"Nee?" diye sözünü kesti Tarantyev. "Sen en son ne zaman çıktın bu avludan, söylesene? En son ne zaman gittin tiyatroya? Hangi arkadaşınla buluşuyorsun? Merkezle ne işin var ki senin, kusura bakma sorduğum için!"

"Ne demek ne işin var? Az mı işim!"

"Baksana, sen bile bilmiyorsun! Ama orada olsan, bir düşün: benim bu tanıdığımla yaşarsın, soylu bir kadındır, sakindir, sessizdir; kimse seni rahatsız etmez; ne gürültü, ne yaygara, temiz, düzenli. Baksana, tıpkı meyhane odasında gibi yaşıyorsun, ama hâlâ efendisin, toprak ağasısın! Orasıysa temiz, sessiz; sıkıldığın zaman birkaç laf edeceğin kimse de var. Benim dışında gelenin gidenin de olmaz. İki ufaklık var, canın çektikçe onlarla oynarsın! Daha ne olsun? Üstüne üstlük, kârlı da olur. Buraya ne ödüyorsun?"

"1500."

"Orada bütün eve 1000 ödersin! Üstelik odalar da çok aydınlık, çok gösterişli! Uzun zamandır sessiz, düzgün bir kiracıları olsun istiyorlardı – ben seni öneririm..."

Oblomov başını dalgın dalgın olumsuz anlamda salladı.

"Saçmalıyorsun, taşınacaksın!" dedi Tarantyev. "Sen düşün, sonuçta bu senin için iki katı kârlı olur: hem daireden 500 artıracaksın. Hem de sofran iki kat daha iyi ve temiz olacak; ne aşçı, ne de Zahar hırsızlık yapacak..."

Ön taraftan bir homurtu geldi.

"Ortalık da daha düzenli olur," diye devam etti Tarantyev, yani şimdi masan oturulacak gibi değil! Biber dökülmüş – yok, sirkeymiş bu, silinmemiş, bıçaklar temizlenmemiş; örtü desen, perişan, her yer toz içinde – iğrenç yani! Orada olsa bir kadın evi çekip çevirecek: ne sen, ne de senin aptal Zahar yapabilir bunu..."

Girişteki homurtu daha güçlü bir şekilde duyuldu.

"Bu yaşlı köpek var ya," diye devam etti Tarantyev, "onu düşünmek de gerekmez: yaşamak için her şey hazır olacak. Ne düşünüyorsun? Taşın, kurtul derdinden..."

"Ya ben bunu nasıl birden, öyle böyle değil ki, Vıyborg tarafına..."

"Boş ver sen onu!" dedi yüzünden terini silerek. "Şimdi yaz vakti: sonuçta ne fark eder, yazlık gibi. Yazın burada, Gorohova'da mı pinekleyeceksin? Orada Bezborodkin Bahçesi var, Ohta hemen yanında, Neva iki adım ötede, kendi bahçen de var, ne toz olur, ne boğucu sıcak! Düşünecek bir şey yok: ben şimdi hemen yemekten önce oraya gidip gelirim – sen bana araba için para ver, yarın da taşınırsın..."

"Nasıl bir adam bu!" dedi Oblomov. "Bir anda aklına neler geliyor: Vıyborg tarafına gitmekmiş... Bunu düşünmek bile imkânsız. Hayır, sen anlamıyorsun ama ben burada kalacağım. Sekiz yıl yaşadım burada, değiştirmek istemiyorum."

"Tartışılacak bir yanı yok, taşınacaksın. Ben şimdi o kadına gidiyorum, yer konusunu gelecek sefer yoklarım..."

Gitmeye davrandı.

"Dur, dur! Nereye gidiyorsun?" diye durdurdu onu Oblomov. "Çok önemli bir iş daha var başımda. Baksana, kâhyadan bir mektup aldım, söylesene ne yapmam gerek."

"Bana baksana, sen dünyaya nasıl geldin!" dedi Tarantyev. "Kendi kendine hiçbir şey yapamıyorsun. Her şeyin benden! İyi de neye yararsın sen? İnsan falan değil, saman sanki!"

"Nerede şu mektup? Zahar, Zahar! Kim bilir nereye soktu yine bunu!" dedi Oblomov.

"Kâhyanın mektubu burada," dedi Alekseyev buruşturulmuş mektubu uzatarak.

"Evet, işte burada," dedi Oblomov ve yüksek sesle okudu.

"Ne dersin? Ne yapacağım ben?" diye sordu okuduktan sonra İlya İliç. "Kuraklık, borçlar..."

"Umutsuz, tümden umutsuz bir adam!" dedi Tarantyev.

"Neden umutsuz?"

"Neden umutsuz değil?"

"Peki, umutsuzsa eğer, söylesene ne yapmalı?"

"Karşılığı ne olacak?"

"Dedik ya, şampanya olacak: daha ne olsun?"

"Şampanya daire bulmak içindi: ben sana iyilik etmişim, sense hâlâ bunu takdir etmeyip tartışıyorsun bir de; nankörsün! Gidip kendin ara bul daireni! Nesi varmış dairenin? En önemlisi, orada huzur içinde olacaksın: kendi kız kardeşinin yanındaymış gibi. İki ufaklık, bekâr kardeş, ben de her gün gelip gideceğim..."

"Tamam iyi, iyi," diye sözünü kesti Oblomov, "sen şimdi söyle bana, bu kâhyayı ne yapacağım?"

"Olmaz, yemeğe bir Porto ekle, o zaman söylerim."

"Bir de Porto mu! Yetmedi mi..."

"Hoşça kal öyleyse," dedi Tarantyev, şapkasını bir kez daha giyerek.

"Ah sen yok musun, yüce Tanrım! Kâhya buraya, gelir '2000 daha az olacak' diye yazmış, bu adamsa hâlâ Porto istiyor! Tamam, peki, Porto da al."

"Parasını ver!" dedi Tarantyev.

"Kırmızı şarabın üstü kalacak ya."

"Peki ya Vıyborg'a gitmek için arabanın parası?" dedi Tarantyev.

Oblomov bir onluk daha çıkardı ve sıkıntıyla uzattı ona.

"Senin kâhya düzenbazın teki, benim sana tek diyeceğim bu," diye başladı Tarantyev, banknotu cebine sokarken, "sen de ona inanıyorsun şaşkın gibi. Baksana, şarkı gibi yazmış adam! Kuraklık, kıtlık, borçlar, kaçan mujikler. Yalan, hepsi yalan! Bizim oralarda, Şumilovaya yurtluğunun oralarda, geçen yıl bütün borçları ödeyecek kadar hasat olduğu haberi gelmişti bana ama seninki kuraklıktan, borçlardan bahsediyor. Şumilovaya senin yere ancak elli verst uzakta: neden orada hasat kavrulmuş olsun? Bir de borç uydurmuş! Neye dayanıyor? Neden ihmal etmiş? Neyin borcuymuş bu? İşçilik mi, yoksa bizim tarafta satış mı olmamış? Bu herif tam haydut! Ben olsam ona gösteririm! Mujikler de, bu herif onları soyup soğana çevirdiği için gitmiştir, yolmuştur onları, muhtar da acımamıştır."

"Mümkün değil," dedi Oblomov, "mektupta muhtarın yanıtından da bahsediyor, o kadar doğal..."

"Ah, sen! Hiçbir şey bilmiyorsun. Bütün düzenbazlar doğal bir şekilde yazar. Bak işte oturuyor şurada namuslu biri, kuzu gibi, bak bakalım o da yazar mı doğal bir şekilde? Kesinlikle hayır. Ama domuzun, şeytanın teki olan akrabası, yazar mı yazar. Sen de yazamazsın doğal bir şekilde! Anlaşılan senin kâhya artık şeytan olmuş, o yüzden öyle kurnaz ve doğal bir şekilde yazıyor. Baksana şuraya, peş peşe sözcükleri nasıl sıralamış: 'Nüfus yerlerine göndeririz.'"

"Ne yapayım ona karşı?" diye sordu Oblomov.

"Hemen yerine başkasını bul."

"Kimi koyayım şimdi? Mujikleri nereden tanıyacağım? Belki gelen de gideni aratır. On iki yıldır gitmedim oraya."

"Köyüne gideceksin, yoksa olmaz; yazın oraya gidersin, sonbaharda da doğruca yeni dairene taşınırsın. Ben gidip oraya söylerim hazırlık yapmalarını."

"Yeni daireye geçmek, köye gitmek, ne bu böyle! Sen de hep olmayacak önlemler öneriyorsun!" dedi hoşnutsuzca Oblomov. "Aşırılıklardan kaçınmak ve ılımlılıktan vazgeçmemek..."

"Peki, İlya İliç kardeşim, sen böyle iyice mahvolursun. Ben senin yerinde olsam çok uzun zaman önce o çiftliği ipoteğe vermiş, bir başkasını almış ya da burada, iyi bir yerde ev satın almış olurdum: senin köy o kadar eder. Sonra evi de ipoteğe verir, bir başkasını alırdım... Sen bana ver o çiftliği, bak bakalım neler oluyor."

"Yüksekten atmayı bırak da hem daireden taşınmamak, hem de köye gitmeden işi halletmek mümkün mü onu düşün..." dedi Oblomov.

"Senin hiç yerinden kıpırdanmaya niyetin yok mu?" dedi Tarantyev. "Baksana bir kendine: neye yararsın sen? Vatana millete ne yararın var? Köye gidemezmiş!"

"Şimdi benim oraya gitmem için erken," diye yanıt verdi İlya İliç, "öncelikle çiftlikte gerçekleştirmeyi tasarladığım dönüşüm planını tamamlamam lazım... Biliyor musun, Mihey Andreyiç?" dedi birden Oblomov. "Sen gidebilirsin. Olayı biliyorsun, yeri de tanıyorsun; ben de masraftan kaçınmam."

"Neyim ben, senin müdürün mü?" dedi hemen Tarantyev. "Zaten ben de köylülerle nasıl konuşulur unuttum artık..."

"Ne yapmalı?" dedi Oblomov dalgın dalgın. "Doğrusu, bilmiyorum."

"Bak, muhtara yaz: ona sor bakalım, kâhya ona aylak mujiklerle ilgili bir şey söylemiş mi," diye önerdi Tarantyev, "bir de köye gitmesini rica et; sonra valiye de yaz, ona da kâhyanın hal ve gidişini yoklaması için muhtara yazmış olduğunu bildir. 'Rica ederim, de, majesteleri, baba şefkatinizi lütfedin ve benim başıma gelen bir tatsızlığa, kâhyanın asice davranışlarından kaynaklanan ve bakmak zorunda olduğum karımı ve çocuklarımı, on iki küçük çocuğu kuru ekmeğe muhtaç eden zarar ziyanına ilgi gösterin...'"

Oblomov güldü.

"Çocukları görmek istese, ben nereden bulacağım o kadar çocuğu?" dedi.

"Saçmalama, yaz: on iki çocuk; bu laf onun bir kulağından girip diğerinden çıkar, soruşturma falan yapmaz bunun için, ama 'doğal' görünür... Vali mektubu sekretere verir, sen bir yandan ona da yazarsın, yanına da bir şeyler eklersin, o zaman o da gerekli emri verir. Komşulara da rica et: kim var senin orada?"

"Dobrinin oraya yakın," dedi Oblomov, "buraya geldiğinde onunla sık sık görüşüyorduk, şimdi orada."

"Ona da yaz, kibarca rica et: 'Sizden,' de, 'benim için hayati önemde bir iş konusunda, bir Hıristiyan, bir ahbap ve komşu gibi yardımcı olmanızı rica ediyorum.' Mektuba da Petersburg'dan bir hediye ekle... puro, mesela. Sen böyle yap, gerisini de düşünme. Zavallı adam! Benim böyle bir kâhyam olacaktı: gününü gösteririm! Oraya posta ne zaman gidiyor?"

"Bir gün sonra," dedi Oblomov.

"O zaman oturup yaz hemen."

"Bir gün daha var, neden şimdi yazayım?" dedi Oblomov. "Yarın yazarım belki. Baksana, Mihey Andreyiç," diye ekledi, "şu 'hayrını' tamamına vardırsana: belki yemeğe balık ya da bir kuş da getirtirim."

"Ne var başka?" diye sordu Tarantyev.

"Sen oturup yazsan. Üç mektubu karalamak çok vaktini alır mı? Sen öyle 'doğal' anlatıyorsun ki..." diye ekledi gülüşünü bastırmaya çalışarak. "İvan Alekseyiç de temize çeker."

"Vay! Amma icatlar!" dedi Tarantyev. "Yazıvereyim demek! İşyerinde bile üç gündür bir şey yazmıyorum: ne zaman otursam, sol gözümden gözyaşları akmaya başlıyor; üşüttüm herhalde, eğildiğim zaman başım dönüyor... Tembelsin sen, tembel! Sonun kötü kardeşim, İlya İliç, sefilin tekisin!"

"Ah, Andrey keşke çabuk dönse!" dedi Oblomov. "O her şeyi hallederdi..."

"Tam hayırseverini buldun!" diye sözünü kesti Tarantyev. "Lanet olası Alman, üçkâğıtçı köpek!"

Tarantyev yabancılara karşı içgüdüsel bir tiksinti beslerdi. Onun gözünde Fransız, Alman, İngiliz demek düzenbaz, yalancı, sinsi ya da haydut demekti. Hatta milletler arasında ayrım yapmazdı: onun gözünde hepsi birdi.

"Bak, Mihey Andreyiç," dedi sertçe Oblomov, "senden diline hâkim olmanı rica ediyorum, özellikle de akrabam olan birine karşı..."

"Akrabası olan biriymiş!" dedi nefretle Tarantyev. "O nereden senin akraban oluyor? Alman sonuçta."

"Bütün akrabalarımdan daha yakındır: ben onunla büyüdüm, beraber okudum, küstahlığa izin veremem..."

Tarantyev öfkeden kıpkırmızı oldu.

"Ya! Eğer beni bir Alman'a değişiyorsan," dedi, "ben de bir daha evine adımımı atmam."

Şapkasını giydi ve kapıya doğru yöneldi. Oblomov bir anda yumuşadı.

"Benim bir ahbabıma saygı göstermen ve onun hakkında daha dikkatli konuşman gerekmez mi? Senden tek istediğim bu! Bu da büyük bir hizmet değil herhalde," dedi.

"Bir Alman'a saygı göstermek mi?" dedi büyük bir hınçla Tarantyev. "Nedenmiş o?"

"Dedim ya sana, sonuçta biz onunla birlikte büyüdük, beraber okuduk."

"Ne büyük bir olay! Bak sen, beraber okumuşlarmışmış!"

"Şimdi burada olsaydı, beni bütün sıkıntılardan kurtarırdı, ne Porto isterdi, ne de şampanya..." dedi Oblomov.

"Ya! Bir de başıma kakıyorsun! Şeytan alsın senin Porto'nu, şampanyanı! Al şu paralarını da... Kahretsin, nereye koymuştum onları? Bak unuttum şimdi, nereye tıkmıştım o pislikleri?"

Yağlı, üzeri karalanmış bir kâğıt çıkardı.

"Yok, bu değil!" dedi. "Nereye koydum ki?"

Ceplerini karıştırmaya koyuldu.

"Uğraşma, bırak!" dedi Oblomov. "Ben başına kakmıyorum, sadece bana yakın olan ve benim için çok şey yapmış olan biri hakkında daha edepli konuşmanı rica ediyorum..."

"Çok şey ha!" dedi öfkeyle Tarantyev. "Dur bakalım, daha neler neler yapacak, sen devam et onu dinlemeye!"

"Neden böyle söylüyorsun bana?" diye sordu Oblomov.

"Çünkü bu senin yılan Alman seni öyle bir yolacak ki, o zaman anlayacaksın hemşerini, bir Rus olan hemşerini serserinin tekiyle değiştirmenin ne demek olduğunu..."

"Dinle, Mihey Andreyiç..." diye başladı Oblomov.

"Dinleyecek bir şey yok, yeterince dinledim, senin sıkıntına katlanıp durdum! Tanrı biliyor beni ne kadar gücendirdiğini... Eminim, onun babası Saksonya'da ekmek bile görmemiştir ama buraya burnu havalarda geliyor."

"Ölüleri neden karıştırıyorsun işe? Babasının suçu ne?"

"İkisi de suçlu, hem babası hem oğlu," dedi karamsar bir tavırla Tarantyev, elini sallayarak. "Benim babam boş yere bu Almanlardan uzak durmayı öğütlememişti, insan sarrafıydı zaten!"

"Söylesene, babasından neden hoşlanmıyorsun sen?" diye sordu İlya İliç.

"Bizim eyalete bir redingot bir de pabucuyla, bir eylül vakti gelmişti, sonra birdenbire oğluna bir miras bırakıverdi, nasıl oldu bu?"

"Oğluna topu topu 40 bin ruble miras bıraktı. Biraz karısından çeyiz olarak aldı, geri kalanı da çocuklara ders verip çiftliklere kâhyalık yaparak biriktirdi: iyi maaş alıyordu. Görmüyor musun, babasının bir suçu yok. Şimdi oğlunu ne diye suçluyorsun?"

"İyi çocukmuş! Babasından 40 alıp onu birden 300 binlik sermayeye çevirdi, üstelik eğitim sahibi, memuriyette de yedinci dereceden memur oldu... şimdi de gezip tozuyor! Adamın elinde binbir marifet! Peki gerçekten iyi bir Rus insanı bütün bunları

yapabilir mi? Rus insanı tek bir şeyi seçer, onu da telaş etmeden, yavaş yavaş, az az, biraz oradan biraz buradan yapar! İçki işine girse tamam, anlardık o zaman nasıl servet yaptığını; ama yok, bir anda, alavere dalavere! Karanlık bir yolla yaptı serveti! Bence bütün bunları mahkemeye vermek lazım! İşte bak şimdi de şeytan bilir nerede dolanıyor!" diye devam etti Tarantyev. "Ne dolanıp duruyor yabancı memleketlerde?"

"Öğrenmek istiyormuş, her şeyi görmek, bilmek istiyor."

"Öğrenmek! Yetmemiş mi eğitimi? Ne bu böyle? Yalan söylüyor, inanma ona: gözüne baka baka, küçük çocuk gibi yalan söylüyor. Daha fazla bir şey öğrenmesi mümkün mü? Söylediğini aklın alıyor mu? Yedinci dereceden memur öğrenime başlamış! İşte sen okulda okudun, sen şimdi bir şey öğreniyor musun? Peki ya o (Alekseyev'i işaret etti) öğreniyor mu? Peki akrabası öğreniyor mu? Dürüst insanlardan hangisi öğrenim yapıyor? Ne yani o gitmiş bir Alman okuluna, oturmuş ders mi çalışıyor? Yalan söylüyor! Duyduğuma göre, bir makineyi inceleyip sipariş etmek için gitmiş: anlamıyor musun, Rus parasını saçıp savuruyor! Ben olsam onu sürgüne gönderip... Hele hisse senetleri... Ah, bu hisse senetleri beni öyle bir deli ediyor ki!"

Oblomov kahkaha attı.

"Ne gülüyorsun? Haksız mıyım söylediklerimde?" dedi Tarantyev.

"Neyse, bırakalım bunu!" diye sözünü kesti İlya İliç. "Haydi senin yolun açık olsun, nereye istersen git, ben de İvan Alekseyeviç'le bu mektupları yazıp planımı hemen kâğıda geçirmeye çabalayayım: yani iki işi birden yaparım..."

Tarantyev kapıya doğru gidiyordu ama birden geri döndü.

"Aklımdan uçup gitti! Sana bu sabah asıl başka bir iş için gelmiştim," diye başladı ama kaba tavrı kaybolmuştu şimdi. "Yarın beni düğüne çağırdılar: Rokotov evleniyor. Hemşerim, frakını versene giyeyim; benimki, görüyorsun işte, biraz yıpranmış halde..."

"Nasıl olur!" dedi Oblomov, bu yeni istek karşısında suratını ekşiterek. "Benim frak sana olmaz ki..."

"Olur, neden olmasın!" diye sözünü kesti Tarantyev. "Unuttun mu, senin redingotu ölçmüştüm: üzerime tam oturmuştu! Zahar, Zahar! Gel buraya, yaşlı öküz!" diye bağırdı Tarantyev.

Zahar ayı gibi homurdandı ama içeri gelmedi.

"Çağırsana şunu, İlya İliç. Bunu niye yanında tutuyorsun böyle?" diye yakındı Tarantyev.

"Zahar!" diye bağırdı Oblomov.

"Of, ne var yine!" diye bir ses duyuldu girişten, sedirden inen ayak sesiyle birlikte.

"Ne var, ne istiyorsunuz?" diye sordu gelince Tarantyev'e.

"Benim siyah frakımı getir buraya!" diye emretti İlya İliç. "Mihey Andreyiç ölçecek, üzerine oluyor mu diye, yarın ona düğün için lazımmış..."

"Frakı vermeyiz," dedi kesin bir tavırla Zahar.

"Efendin emrederken sen nasıl karşı çıkıyorsun?" diye bağırdı Tarantyev. "Ne oluyor İlya İliç, onu ıslahevine göndermeyecek misin?"

"Evet, bir bu kalmıştı: ihtiyarı ıslah evine göndermek!" dedi Oblomov. "İnat etme Zahar, ver frakı!"

"Vermeyeceğiz!" dedi soğuk bir tavırla Zahar. "Önce yelekle gömleğimizi geri getirsin: beş aydır onda duruyorlar. Onları da isim günü diye almıştı, bir daha adlarını anmadı; yelek kadifeydi, gömlekse incecik, Hollanda kumaşından: 25 ruble ederler. Frakı vermeyeceğiz!"

"Peki, hoşça kalın! Lanet olsun sana!" dedi Tarantyev kızgınlıkla, Zahar'a yaklaşıp onu yumruğuyla tehdit ederken. "Bana bak, İlya İliç, sana daire maire bulmam ben – duydun mu beni?" dedi o arada.

"Tamam, tamam!" dedi sabırsızca Oblomov, ondan kurtulmak için.

"Sen de oraya ne gerekiyorsa yaz," diye devam etti Tarantyev, "valiye on iki çocuğun olduğunu da yazmayı unutma, ne eksik

ne fazla. Saat beşte çorba masada hazır olsun! Börek yapmalarını emretmiş miydin?"

Ama Oblomov yanıt vermedi; artık onu dinlemiyordu, gözlerini kapatmış, başka bir şeyler düşünüyordu.

Tarantyev'in gidişiyle odaya bir on dakika kesintisiz sessizlik hâkim oldu. Oblomov kâhyanın mektubuna, yakın gelecekteki taşınmaya üzülüyordu, biraz da Tarantyev'in bağırtılarından yorulmuştu. Sonunda iç çekti.

"Neden yazmıyorsunuz?" diye sordu ağır ağır Alekseyev. "Size bir kamış kalem temizleyeyim."

"Temizleyin, elinize sağlık, siz de bir yerlere gidin!" dedi Oblomov. "Ben yalnız kalayım, siz de yemekten sonra yazarsınız."

"Çok iyi olur efendim," dedi Alekseyev. "O zaman, yine rahatsız ederim... Ben de gidip sizi Ekateringof'a beklememelerini söyleyeyim. Hoşça kalın, İlya İliç."

Ama İlya İliç onu duymadı: ayaklarını yukarı toplamış, koltukta yatar gibi bir hal almış ve başını eline yaslayıp uykuyla dalgınlık arası bir hale dalmıştı.

V

Soylu bir aileden gelen, onuncu dereceden memur rütbesine sahip Oblomov, on iki yıldır hiçbir yere gitmeden Petersburg'da yaşıyordu.

Önceleri, anne babası hayattayken, daha sıkışık bir yaşam sürüyordu, iki odaya yerleşmişti, sadece köyden ona gönderilmiş olan uşağı Zahar'la yetiniyordu; ama anne ve babasının ölümünden sonra ona, neredeyse Asya'da olduğu söylenebilecek kadar uzak eyaletlerden birinde üç yüz elli can miras kalmıştı.

Artık 5 yerine 7 ila 10 bin ruble gelir elde ediyordu; böylece yaşamı başka, çok daha geniş ölçülere kavuştu. Daha büyük bir daire kiraladı, kadrosuna bir aşçı ekledi ve bir çift at getirtti.

O zamanlar gençti daha ve elbette canlıydı, şimdikine göre çok daha canlıydı; hatta türlü türlü hevesleri vardı, hep bir şeyler umut ediyor, hem kaderden, hem de kendisinden birçok şey bekliyordu; bir kariyere, öncelikle, herhalde memuriyette bir yer edinmeye hazırlanıyordu, Petersburg'a gelmesindeki amaç da buydu. Sonra toplum içindeki yerini de düşünüyordu; ayrıca uzak perspektifte, gençlikten olgunluk çağına geçeceği bir vakitte, hayalinde bir aile mutluluğu yanıp sönüyordu.

Ama günler günleri kovaladı, yıllar yılları izledi, ince tüyler koyu bir sakala dönüştü, gözdeki ferlerin yerini iki boş nokta aldı, bel yuvarlaklaştı, saçlar amansızca karman çorman oldu, otuz yaş gelip çattı; ama o herhangi bir kariyerde tek bir adım bile ilerleyememişti ve hâlâ kendi alanının eşiğinde, on yıl önce durduğu yerde duruyordu.

Yine de yaşama başlamaya çabalıyor ve hazırlanıyordu, yine de aklında geleceğinin resimlerini çiziyordu; ama önünde görünüp kaybolan her yılla birlikte bu resimde bir şeyler değişiyor ve kayboluyordu.

Ona göre yaşam ikiye ayrılırdı: bir tarafta emek ve sıkıntı vardı ve bu ikisi onun için eşanlamlıydı; diğer taraftaysa huzur ve dingin bir neşe vardı. Bu yüzden kariyeri, ilk çağlarındaki memuriyet yaşamı onu daha en baştan çok tatsız bir şekilde şaşırtmıştı.

Taşranın derinliklerinde, ülkenin mütevazı ve içten âdet ve alışkanlıkları arasında, yirmi yıl boyunca akrabaların, dostların ve tanıdıkların kucaklarında gezinerek büyüdüğünden, o vakte dek aile havasına alışmıştı, gelecekteki memuriyet de ona bir tür aile işi gibi, sözgelimi, tıpkı babasının yaptığı gibi, bir deftere tembelce gelir giderleri yazmak gibi görünüyordu.

Bir mevkiden memurların kendi aralarında, karşılıklı mutluluk ve barış duyguları besleyen dostça, sıcak bir aile oluşturduğunu, yerleştirildiği bölüme gidip gelmenin her gün bağlı kalmak gereken bir alışkanlık olmadığını, yağmur, sıcak ya da sadece can

sıkıntısı gibi şeylerin işe gitmemek için yeterli ve haklı sebepler olacağını sanıyordu.

Ama sağlıklı bir memurun işe gitmemesi için en az deprem gibi bir şey olması gerektiğini görünce çok üzüldü; Petersburg'da, günah gibi, deprem de bulunmaz; kuşkusuz, sel de bir neden oluşturabilir ama o da çok nadir olur.

Önünde üzerinde acil ve çok acil yazan zarflar gelip gitmeye başladığı zaman, ona türlü türlü raporlar, yazışmalar hazırlamasını, davaları incelemesini, sanki alay eder gibi "not" adı verilmiş, ama iki parmak kalınlığında olan defterleri doldurmasını emrettikleri zaman daha da şaşırdı Oblomov; üstelik bunların hepsinin hemen olması, bir yerlere yetişmesi, hiçbir şekilde yarıda bırakılmaması gerekiyordu: bir iş elinden çıkar çıkmaz, hemen acilen bir başkası sarılıyordu eline, sanki onda bunu bitirmek, göndermek ve üçüncüye atılmak gücü varmış gibi – ve bunun sonu hiç gelmiyordu!

Bir-iki kere onu geceleyin kaldırdılar, "not" yazmasını emrettiler, birkaç kez de ulak gönderip misafirlikten çağırdılar onu, hep bu notlar yüzünden. Bütün bunlar onda büyük bir korku ve sıkıntıya yol açtı. "Ne zaman yaşayacağım? Yaşam ne zaman?" diye düşünüyordu.

Evdeyken müdürden bahsederler, onun astları için bir baba olduğunu söylerlerdi, bu yüzden de kafasında bu kişinin çok güleç, çok babacan biri olduğu fikri uyanmıştı. Onu bir tür ikinci baba gibi, işlerinde onları gözeten, hep yanlarında olan, memurlarını ödüllendiren ve onların sadece ihtiyaçları için değil, mutlulukları için de kaygılanan biri gibi hayal ediyordu.

Hatta İlya İliç müdürün memurunun yaşadığı yere gittiğini, ona kaygıyla şunları sorduğunu düşünüyordu: geceleyin nasıl uyudun, neden donuk bakıyor gözlerin, başın mı ağrıyor yoksa?

Ama daha mesleğe başladığı gün ağır hayal kırıklığına uğradı. Müdürün içeri girmesiyle birlikte bir kaçışma, bir kargaşa başlamıştı, herkes ürkmüştü, herkes birbirinin ayağına basıyor,

bazıları müdürün gözüne girecek kadar iyi olup olmadıklarını düşünerek kaygıyla titriyordu.

Daha sonra Oblomov, karşısındaki memurun yüzünde gördüğü sersemlik derecesindeki kaygıda, sadece kendilerine yönelik bir saygı değil, bazen kıskançlık, bazen de mesleğe karşı yetenek algılayan müdürlerin de var olduğunu fark etti.

İlya İliç'in iyi ve kibar tavırlı bir insan olan müdüründen kaygı duyması gerekmiyordu: müdür kaba davranmıyordu kimseye, memurlar ondan çok hoşnuttu ve bundan daha iyi bir şey düşünemiyorlardı. Kimse ondan tatsız bir söz duymamıştı, bağırıp çağırmıyordu; hiçbir şey emretmiyor, her şeyi rica ediyordu. Bu işi yapın lütfen, beni ziyarete gelin lütfen, haciz yapılsın lütfen. Hiç kimseye sen demezdi, hep siz derdi: karşısındaki ister tek bir memur olsun, ister hepsi birden.

Ama bütün memurlar bir şekilde müdürün yanında tedirgin olurlardı; onun kibar sorusuna kendilerinin olmayan, başka bir sesle, kimseyle konuşmadıkları bir sesle yanıt verirlerdi.

İlya İliç de müdür odaya girdi mi, sebebini bilmeksizin birden ürkerdi ve müdür onunla konuşacak oldu mu, sesini kaybedip çıtkırıldım ve iğrenç bir başkası olurdu.

İlya İliç memuriyetteyken, iyi yürekli, hoşgörülü müdürün huzurunda bile korku ve kaygıya kapılıyordu. Sert ve titiz birinin eline düşseydi, Tanrı bilir başına neler gelirdi!

Oblomov bu şekilde iki yıl çalıştı; belki, üçüncüyü de, rütbesini alıncaya dek yaşayacaktı ama önemli bir olay mesleği erken bırakmasına neden oldu.

Bir gün önemli bir evrakı Astrahan yerine Arhangelsk'e gönderdi. Olay ortaya çıktı; suçluyu aramaya başladılar.

Herkes müdürün Oblomov'u yanına çağırmasını, soğuk ve sakin bir sesle "evrakı Arhangelsk'e gönderenin o olup olmadığını" sormasını merakla bekliyordu ve herkes İlya İliç'in ona nasıl bir sesle yanıt vereceğini biliyordu. Bazıları onun hiç yanıt vermeyeceğini öne sürüyordu: veremeyecekti.

Başkalarına bakınca İlya İliç de korkuya kapılmıştı, oysa o da, diğerleri de müdürün bir azarla yetineceğini biliyordu; ama insanın kendi vicdanı sözden daha ağırdır.

Oblomov hak ettiği cezayı beklemedi, eve gitti ve bir doktor raporu gönderdi.

Bu raporda şunlar yazılıydı:

"Ben, aşağıda, damgasıyla birlikte imzası bulunan kişi, onuncu dereceden memur olan İlya Oblomov'un, kalbinin sol kapakçığının genişlemesiyle kalp sıkışması yaşadığına (*Hypertrophia cordis cum dilatatione ejus ventriculi sinistri*), ayrıca ciğerinde de kronik ağrı bulunduğuna (*hetitis*), bunun da sağlığını tehlikeye soktuğuna ve bunun belirtilerinin de büyük olasılıkla, her gün işe gitmekle bağlantılı olduğuna tanıklık ederim. Bu hastalık belirtilerinin tekrarlamasını ve artmasını önlemek üzere, Bay Oblomov'u bir süre memuriyete devam etmekten alıkoymayı gerekli buluyorum ve kendisinin genel olarak zihin uğraşlarından ve her tür işten uzak tutulmasını talep ediyorum."

Ama bu geçici bir süre işe yaradı: iyileşmesi ve aynı perspektifle her gün tekrar tekrar işe gitmesi gerekiyordu. Oblomov devam etmeyip emekliye ayrıldı. Böyle sona erdi –ve bir daha yeniden başlamadı– onun devlet hizmeti.

Toplum içinde bir yer bulmakta daha başarılı oldu.

Petersburg'daki ilk yıllarında, ilkgençlik yıllarında, yüzünün huzurlu hatları daha canlıydı, gözleri uzun zaman yaşam ateşiyle ışıldardı, onlardan aydınlık, umut, güç huzmeleri yayılırdı. Herkes gibi heyecanlanır, umut eder, boş şeylere sevinir ve boş şeylerden kaçınmazdı. Ama bütün bunlar eskidendi, insanın başka her insanı samimi dostu sandığı ve neredeyse her kadını sevdiği ve herkese elini ve kalbini sunmaya hazır olduğu, hatta bazen bunu gerçekleştirdiği, genellikle de sonradan bütün hayatı boyunca büyük pişmanlık duyduğu o sevecen çağdaydı.

Bu saadet dolu günlerde İlya İliç'in payına da güzeller kalabalığının içinden hoş, kadifemsi, hatta tutkulu bakış, çok şeyler

vaat eden birkaç gülüş, iki-üç ayrıcalıksız öpücük ve bol bol, insanın canını gözyaşı dökecek kadar acıtan o dostça el tutmalar düşmüştü.

Fakat, hiçbir zaman bir güzeli tutsak etmemiş, hiçbir zaman onların kölesi, hatta sürekli hayranları bile olmamıştı, çünkü kadınlara yaklaşmak büyük uğraşlar getirir. Oblomov genellikle uzaktan hayranlıkla, saygılı bir mesafeyle yetiniyordu.

Kader onu toplumda bir kadınla, birkaç gün boyunca alev alev yanacağı ve kendisini âşık sanacağı bir duruma pek sokmuyordu. Bu yüzden onun aşk hikâyeleri romanlara dönüşmüyordu: daha en başta duruyor ve masumlukları, sadelikleri ve saflıklarıyla okul öğrencilerinin aşk öykülerinden öteye geçmiyordu.

En çok o solgun, hüzünlü kızlardan, çoğu "acı dolu günler ve günahkâr gecelerle" ışıldayan kara gözlere sahip kızlardan, acı ve sevinçlerini kimsenin bilmediği, hep teslim edecek, söyleyecek bir şeyler bulan ve söylemek gerektiği zaman da irkilen, ani gözyaşları döken, sonra da ansızın kollarını dostunun boynuna dolayan, uzun zaman onun gözlerinin içine, sonra da göğe bakan, yaşamın onları bir lanete mahkûm ettiğini söyleyen ve bazen baygınlık geçiren kızlardan kaçıyordu. Bu tür kızlardan korkuyla uzak duruyordu. Ruhu hâlâ temiz ve bakirdi; belki de sevgisini, vaktini, kendi dokunaklı tutkusunu bekliyordu; ama sonra, yıllar geçtikçe, herhalde, beklemeyi bırakmış ve umutsuzluğa kapılmıştı.

İlya İliç dost topluluğundan daha da soğuk bir şekilde ayrılmıştı. Kâhyanın borçlar ve kötü hasatla ilgili ilk mektubunun hemen ardından, önce ilk dostunu, aşçı kadını kaybetmişti, sonra atları satmıştı ve sonunda diğer "dostları" ayrılıp gitmişti.

Evden neredeyse hiç çıkmıyordu ve gün geçtikçe dairesine daha sağlam ve kalıcı bir şekilde yerleşiyordu.

Önceleri bütün gün giyinip oturmak ona zor geldi, sonra misafirlikte yemek yemeye üşendi, yakın tanıdıkları dışında, evlerinde boyunbağını çıkartabileceği, yeleğinin düğmelerini çöze-

bileceği ve hatta "yatıp" biraz kestirebileceği bekâr tanıdıkların dışında kimsenin evine gitmez oldu.

Çok geçmeden akşam toplantıları da bıktırdı onu: frak giymek, her gün tıraş olmak gerekiyordu.

Bir yerlerde sabah neminin yararlı, akşam nemininse zararlı olduğunu okumuş ve nemden korkmaya başlamıştı.

Bütün bu tuhaflıklarına rağmen, dostu, Ştoltz onu insanlar arasına çıkarmayı başarıyordu; ama Ştoltz da sık sık Petersburg'dan Moskova'ya, Aşağı Novgorod'a, Kırım'a, bazen de yurtdışına gidiyordu. O olmadığı zaman Oblomov yine, içinden ancak sıradışı bir şeyin, yaşamın her günkü olaylarından farklı bir şeyin çıkarabileceği yalnız ve tekbaşına yaşama sürükleniyordu; sıradışı bir şey de hiç olmuyordu, daha önce de hiç olmamıştı.

Yıllar geçtikçe bu durum herkese karşı çocukça bir ürkekliğe, onun gündelik yaşam alanında yer almayan herkesten tehlike ve kötülük beklemeye dönüşmüştü: çeşitli dış olgular karşısında duyulan yabancılığın sonucuydu bu.

Örneğin, yatak odasının tavanındaki çatlak onu ürkütmüyordu: ona alışmıştı, odasındaki alabildiğine ağır kokunun ve sürekli kapalı ortamda oturmanın da sağlığına gece neminden çok daha fazla zarar verebileceği aklına gelmiyordu; her gün midesini tıka basa doldurmasının yavaş bir intihar olduğu da gelmiyordu aklına, buna da alışmıştı ve ürkmüyordu.

Harekete, yaşama, kalabalığa ve koşuşturmaya alışkın değildi.

Aşırı kalabalıkta boğuluyordu; sandala binse, sağ salim karşı kıyıya ulaşamayacağına dair bir umutsuzlukla biniyordu, arabaya binse atların arabayı sürükleyip parçalayacağını düşünerek biniyordu.

Sinirceli bir korkuya kapılıyordu ara sıra: çevresindeki sessizlikten ürküyor ya da nasıl olduğunu anlayamadığı bir şekilde, üzerinde karıncalar koşuşturur gibi oluyordu. Bazen korkuyla karanlık bir köşeye büzülüyor, hayal gücünün ona bir şaka yapmasını ve doğaüstü bir olay sergilemesini bekliyordu.

Toplum içindeki rolünü böyle oynuyordu. Onu aldatan ya da onun aldattığı gençlik umutlarından, başkalarının kalbini yaşlılıkta bile coşkulandıran bütün tatlı-hüzünlü, aydınlık anılardan elini çekmişti.

VI

Evde ne yapıyordu peki? Okuyor muydu? Yazıyor muydu? Eğitimini mi sürdürüyordu?

Evet: eğer eline bir kitap, bir gazete geçerse, onu okurdu.

Mükemmel bir kitaptan bahsedildiğini duyunca, onu görme arzusu duyardı; arar, kitabı istetir ve kısa sürede gelirse, okumaya başlardı, konusu hakkında bir fikir edinirdi; bir adım daha atsa, kapılabilirdi kitaba ama bir bakarsınız, o orada uyuşuk bir şekilde tavana bakarak uzanıyor, kitapsa yanında okunmamış, anlaşılmamış bir halde yatıyor olurdu.

Hemen, çok kolayca kaçardı hevesi: kapattığı kitabı bir daha eline almazdı.

Bu arada başkaları gibi, herkes gibi, yani on beş yaşına kadar yatılı okulda öğrenim görmüştü; sonra Oblomov'un ailesi, uzun bir mücadeleden sonra, İlya'cığı Moskova'ya göndermişti, orada da bilim derslerini ister istemez sonuna dek almıştı.

Ürkek, uyuşuk karakteri, şımarık oğullar için ayrımcılık yapılmayan okulda, yabancı insanlara karşı tembelliğini ve kaprislerini tümüyle sergilemesine engel olmuştu. Sınıfta dimdik oturmuş, öğretmenin söylediklerini dinlemişti, çünkü başka türlü yapması imkânsızdı ve ona verilen dersleri güçlükle, ter dökerek, üfleyip püfleyerek öğrenmişti.

Bütün bunları göklerden yeryüzüne günahlarımız yüzünden gönderilmiş bir ceza saymıştı.

Öğretmenin ders sırasında tırnağıyla altını çizdiği satırlardan fazlasına bakmamış, ona hiçbir soru yöneltmemiş ve açıklama ta-

lep etmemişti. Defterde ne yazıyorsa onunla yetinmiş ve duyup öğrendiklerinden hiçbir şey anlamadığı zaman bile can sıkıcı bir merak sergilememişti.

İstatistik, tarih ya da siyasal iktisat adlı bir kitabın üstesinden gelmeyi bir şekilde başaracak olursa, çok hoşnut olurdu.

Ştoltz ona, derslerin dışında okumak üzere başka kitaplar getirdiği zaman, Oblomov onun yüzüne uzun uzun sessizce bakardı.

"Sen de mi bana karşısın Brütüs!" derdi iç çekip kitapları alırken.

Böyle ölçüsüzce okuma ona yapay ve ağır gelirdi.

Kâğıt, zaman ve mürekkep kaybı olan bütün bu defterler ne içindi? Ders kitapları ne içindi? Dahası, altı-yedi yıl kapanıp kalmak, bütün bu ciddiyet, cezalar, oturup derslere gömülmek ne içindi, daha hiç vakti geçmemişken koşup yaramazlık etmenin, eğlenmenin yasaklanması niyeydi?

"Ne zaman yaşanacak?" diye soruyordu hep kendi kendine. "Büyük kısmı yaşam için en ufak yarara sahip olmayan bu bilgi sermayesi ne zaman bir yana bırakılacak? Politik ekonomi, cebir, geometri – Oblomovka'da bunlarla ben ne yapacağım?"

Tarih de onu sadece kasvete sürüklüyordu: işte insanın başına gelen yığın yığın felaketi, mutsuzluğu okuyor, öğreniyorsun; işte zar zor topluyor insan, çalışıyor, uğraşıp duruyor, korkunç bir şekilde direnip çabalıyor, hep parlak günlere hazırlanıyor. Sonra geliyor o günler, ama bu sefer de tarih dinlenmeye kalkıyor: olmuyor, yine bulutlar beliriyor, yine binalar yıkılıyor, yine çalışmak, yine uğraşmak gerekiyor... Parlak günler durmuyor yerinde, kaçıyor – ve hep akıp gidiyor yaşam, hep akıp gidiyor, hep yıkım ardına yıkımla.

Ciddi okumalar onu yoruyordu. Düşünürler onda soyut doğrulara açlık uyandırmayı başaramamıştı.

Fakat şairler onun üzerinde etki bıraktı: herkes gibi o da bir gençti. Ve yaşamın o mutlu, kimse için değişmeyen, herkese gü-

lümseyen o dönemi, bütün güçlerin serpildiği, var olmaya yönelik umutların, iyi arzuların, cesaretin, çabaların serpildiği dönem, kalbin güçlü güçlü çarptığı, titremelerle, heyecanlı konuşmalar ve tatlı gözyaşlarıyla dolu o çağ onun için de gelmişti. Aklı ve kalbi ışıklandı: uyuşukluğundan silkindi, ruhu harekete geçmeyi istedi.

Ştoltz, dostunun, bu dönemi, ruhuna uygun bir şekilde, böyle bir doğanın izin verdiği ölçüde uzatmasına yardımcı oldu. Oblomov'u şairlerle yakaladı ve bir buçuk yıl onu düşünce ve bilim *ferula*'sıyla* yönlendirdi.

Gençlik hayallerinin heyecanlı uçuşundan yararlanarak, şiir okumalarına, haz dışında başka amaçlar da ekledi; ikisinin uzak yaşam yollarını göstererek onu geleceğe sürükledi. İkisi de heyecanlanıyor, ağlıyor, birbirlerine akılcı ve aydınlık yoldan gitmek için görkemli sözler veriyorlardı.

Ştoltz'un gençlik ateşi Oblomov'a da bulaştı ve o da çalışma susuzluğuyla, uzak ama çekici bir hedefle yanmaya başladı.

Ama yaşam çiçeği büyümedi ve meyve vermedi. Oblomov kendine geldi ve ancak nadiren, Ştoltz'un uyarısıyla, öylesine, şu ya da bu kitabı da okur oldu; ama hemen, telaşla, açlıkla okumuyordu, gözlerini tembel tembel gezdiriyordu satırlarda.

Okuduğu kısım ne kadar ilginç olursa olsun, eğer o sırada yemek ya da uyku vakti geldiyse, kitabı kabı üste gelecek şekilde açık bırakıyor ve yemek yemeye gidiyor ya da mumu söndürüp uykuya dalıyordu.

Eğer ona kitabın ilk cildi verilmişse, okuduktan sonra ikinciyi istemiyordu; ama getirirlerse ağır ağır okuyordu.

Sonra birinci cildin de üstesinden gelemez oldu, boş vakitlerinin büyük kısmını masaya dirseklerini dayayıp başını ellerinin arasına alarak geçiriyordu; bazen dirseğinin altına, Ştoltz'un ondan okumasını istediği kitabı koyuyordu.

---

* Öğrencileri cezalandırmak için kullanılan uzun kamış ya da sopa. (ç.n.)

Böyle tamamladı öğrenimini Oblomov. En son bir derse katıldığı gün, öğreniminin Herkül Sütunları olmuştu. Okul müdürü, onun diplomasına attığı imzayla, tıpkı daha önce öğretmenin tırnağıyla yaptığı gibi, kahramanımızın artık öğrenim hayatını daha fazla sürdürmeyi gerekli bulmadığı o çizgiyi çizmişti.

Kafası ölü kişiler, işler, çağlar, rakamlar, dinler, birbiriyle hiçbir bağlantısı olmayan politik, ekonomik, matematik ya da başka doğrular ve konuların, yerlerin karman çorman bir arşivi halindeydi.

Bu kafa, tıpkı farklı kısımlarında aynı eksik ciltleri barındıran bir kütüphane gibiydi.

Eğitim İlya İliç'in üzerinde tuhaf bir etki bırakmıştı: onda bilimle yaşam arasında büyük bir uçurum vardı, aşmaya çalışmadığı bir uçurum. Onda yaşam bir yerdeydi, bilim başka bir yerde.

Mevcut olan ve uzun zamandır mevcut olmayan yasaları öğrenmiş, uygulamalı muhakeme dersi almıştı; ama evdeki bir hırsızlık yüzünden polise bir evrak hazırlaması gerektiğinde, bir yığın kâğıdı, kalemi önüne almış, düşünmüş, düşünmüş ve kâtibi çağırmıştı.

Köydeki hesapları da kâhya yapıyordu. "Burada bilim ne işe yarar?" diye düşünüyordu o da hayretle.

Kafasında serbestçe gezinen ya da aylakça uyuyan düşüncelere bir yön verebilecek o bilgi yükünü bir yana bırakıp yalnızlığına dönmüştü.

Ne mi yapıyordu? Kendi yaşamının resmini karalamaya devam ediyordu. Ona göre o resimde, haklı olarak, bilgelik ve şiir vardı ama bilim ve eğitim yoktu.

Mesleğin ve toplumun yerine, başka bir varlık sebebi bulmaya çalıştı, kendi görevini düşündü ve sonunda, onun yapıp ettiklerinin ve yaşamdaki varlık ufkunun yine kendisinde bulunduğunu keşfetti.

Onun kısmetine sadece aile mutluluğu ve çiftlikle ilgili kaygıların kaldığını anladı. O vakte dek kendi işlerini doğru dürüst

öğrenmemişti: onları da genellikle Ştoltz yapardı. Ne gelirini, ne giderini takip ederdi, bir bütçe hazırlamamıştı hiç – hiç.

İhtiyar Oblomov çiftliği babasından nasıl aldıysa, oğluna da öyle bırakmıştı. Bütün ömrü boyunca köyde yaşamasına rağmen, şimdiki gibi çeşitli girişimlerle ağrıtmamıştı başını: orada toprağın verimini artırmak için nasıl birtakım yeni kaynaklar bulmak gerekir ya da eski kaynakları nasıl yaygınlaştırıp güçlendirmek gerekir... uğraşmamıştı. Tarla dedesinin zamanında nasıl, neyle ekiliyorsa, o zaman ürünleri satmanın yolu neyse, onun zamanında da aynı kalmıştı.

Fakat, ihtiyar iyi mahsul olur ya da artan fiyatlar bir önceki yıldan daha çok gelir getirirse, çok hoşnut olurdu: Tanrı'nın takdiri derdi buna. Sadece parayı kazanmak için gereken icatları ve güçlükleri sevmezdi.

"Babalarımız, dedelerimiz bizden daha aptal değildi," derdi ona göre saçma olan birtakım önerilere yanıt olarak, "ömürlerini mutlu mutlu sürüp gitmişler; biz de yaşıyoruz: Tanrı'ya şükür, karnımız doyuyor."

Çiftlikten herhangi bir kurnazlığa, sinsiliğe başvurmadan, her gün ailesi ve misafirleriyle birlikte, istediği kadar yiyip içebilmek için gerektiği kadar gelir elde ettiğinden, Tanrı'ya şükrediyor ve daha fazlasını elde etmeye çabalamayı günah sayıyordu.

Kâhya ona 2000 getirir, üçüncü bini cebine saklar ve gözyaşları içinde doludan, kuraklıktan, kötü hasattan yakınırsa; ihtiyar Oblomov haç çıkarır ve gözyaşlarına katılarak şöyle derdi: "Tanrı böyle istemiş; onun işine karışılmaz! Efendimize verdikleri için şükretmek gerekir."

İhtiyarın ölümünden sonra köydeki ev işleri daha iyiye gitmediği gibi, kâhyanın mektubuna bakılırsa, daha da kötüye gitmişti. Anlaşılan, İlya İliç'in kendisinin oraya gitmesi ve gelirin gitgide neden azaldığını yerinde saptaması gerekiyordu.

Bunu yapmaya hazırlandı, ama hep erteledi, bunun bir nedeni de yolculuğun onun için neredeyse yeni ve bilinmeyen bir şey sayılacak türden bir kahramanlık olmasıydı.

Hayatı boyunca uzak bir yere yolculuğa, sadece tek bir kez, kuştüyü yataklar, sandıklar, bavullar, butlar, francalalar, bir sürü kızartılmış ve pişirilmiş hayvan ve kuş arasında, birkaç uşakla birlikte yapmıştı.

Köyünden Moskova'ya yaptığı tek yolculuğu böyle gerçekleştirmişti ve bu yolculuğu bütün diğer yolculukların normu olarak kabul etmişti. Artık böyle yolculuk edilmediğini duymuştu: uçar gibi hızlı gidiyorlarmış!

Ayrıca İlya İliç, işleriyle nasıl ilgileneceğini hâlâ bilmediği için de erteliyordu yolculuğunu.

Artık ne babası gibiydi, ne dedesi gibi. Öğrenim görmüştü, toplum içinde yaşıyordu: bütün bunlar onu, onlara yabancı gelecek çeşitli hayallere sürüklüyordu. Kazancın günah olmadığını, şerefli her yurttaşın vazifesinin genel refaha katkıda bulunmak olduğunu anlamıştı.

Bu yüzden tek başınayken çizdiği o yaşam resminin büyük bir kısmını, çiftliğin ve köylülerin idaresine ilişkin yeni, taze, dönemin beklentilerine uygun olarak tasarlanmış bir yapılandırma planı oluşturuyordu.

Planın temel fikri, yerleşimi, önemli kısımları.. bütün bunlar çoktandır kafasında hazırdı; sadece ayrıntılar, keşif ve hesaplamalar kalmıştı geriye.

Birkaç yıl boyunca gezerken, yatarken, birileriyle konuşurken plan üzerinde yorulmadan çalıştı, düşündü, tasarladı; bazen eklemeler yaptı, bazen çeşitli kısımları değiştirdi, bazen akşam düşünüp sabah unuttuğu şeyleri hatırlamaya çalıştı; ama genellikle de birden yeni, beklenmedik bir düşünce beliriyor ve aklında dönüp durmaya başlıyordu ve çalışma böylece sürüp gidiyordu.

Başkasına ait, hazır düşüncelerin sıradan bir kullanıcısı değildi o; kendi fikirlerini kendi yaratır ve kullanırdı.

Sabahleyin yataktan kalkar kalkmaz, çaydan sonra hemen divana uzanır, başını ellerinin arasına alıp hiç acımadan, sonunda ağır çalışmadan kafası yorgun düşüp vicdanı kendisine "kamu

yararına yeterince iş yaptın bugün," diye seslenınceye dek çalışırdı.

O zaman çalışmayı bırakıp dinlenmeye karar verir ve özenli pozunu bir başka, daha az ciddi ve katı, hayal ve hazlara daha uygun bir pozla değiştirirdi.

İş kaygılarından kurtulan Oblomov, odasına çekilip kendi yarattığı dünyada yaşamayı severdi.

Yüksek tasarıların zevkine ulaşmıştı; evrensel insani dertlere yabancı değildi. Ruhunun derinliklerinde acıyla başka bir mevsimdeki insanlığın felaketlerine ağlar, bilinmez, dile gelmez acılar yaşardı ve bir yandan keder, bir yandan uzak bir yerlere, herhalde, Ştoltz'un onu sürüklediği o dünyaya özlem duyardı.

Tatlı gözyaşları dökülürdü yanaklarına...

İnsanların kusurlarına, yalanlarına, iftiraya, dünyaya bulaşmış kötülüğe karşı tiksinti duyup insana hasta olduğunu kanıtlamak istediği zamanlar olurdu ve birden, içinde düşünceler tutuşur, tıpkı denizin dalgaları gibi kafasında gezinip dolanmaya başlardı, sonra bir niyet belirir, bütün kanı onunla yanıp kavrulurdu, kasları kıpırdanmaya başlar, damarları gerilir, niyet bir hevese çevrilirdi: ahlak gücüyle harekete geçen o, bir anda hızla iki-üç pozu peş peşe değiştirir, ışıl ışıl gözlerle yatakta yarıya kadar doğrulur, ayaklarını indirir ve heyecanla çevresine bakınırdı... İşte işte bir heves gerçekleşiyor, bir hamleye dönüşüyor... ve o sırada, Tanrım! Böyle yüksek bir çabadan nasıl mucizevi, nasıl mutluluk verici bir sonuç beklenebilir!

Ama sonra birden, sabah uçup geçer, gün akşama varır, o günle birlikte Oblomov'un yorgun hisleri de huzura kavuşur: fırtına ve heyecan ruhuna boyun eğer, kafası düşüncelerden arınır, kanı damarlarında daha ağır akmaya başlar. Oblomov yattığı yerde sessizce, dalgın bir halde döner ve pencereye, göğe hüzünlü bir bakış yönelterek, dört katlı bir evin arkasından görkemle batan güneşi kederle seyreder.

Ve kaç kez, kaç kez uğurlamıştır o böyle batan güneşi!

Sabahleyin tekrar yaşam, tekrar heyecanlar, hayaller! Kendisini genellikle yenilmez bir komutan olarak, karşısında yalnız Napoléon'un değil, Eruslan Lazaryeviç'in* bile anlam ifade etmediği bir komutan olarak hayal etmeyi sever; savaşı ve nedenini düşünür: örneğin, halklar Afrika'dan Avrupa'ya geçip onun üzerine akın eder ya da kendisi yeni haçlı seferleri düzenler ve savaşır, halkların kaderine karar verir, şehirleri yıkar, bağışlar, yok eder, iyi ve yüce gönüllü tavırlar sergiler.

Ya da kendisini bir düşünür, büyük bir ressam yerine koyardı: herkes selam verir ona; o defneler kuşanır; kalabalık peşinden koşturur, haykırır: "Bakın, bakın, işte Oblomov gidiyor, bizim ünlü İlya İliç!"

Acılı anlarda kaygılara kapılır, bir o yana bir bu yana döner, yüzükoyun yatar, hatta bazen iyice kaybederdi kendini; o zaman yatakta dirseklerine dayanıp doğrulur ve ateşli, içtenlikli bir şekilde, bu korkunç fırtınayı dindirmesi için göğe yalvararak dua ederdi.

Sonra, kendi kaderini göğün himayesine teslim edip huzura kavuşur ve yeryüzündeki her şeye yakın hissederdi kendini, yeryüzündeki fırtına da onun gibi dinerdi.

Kendi ahlaki güçlerini böyle kullanır, sık sık bu şekilde, günlerce heyecana kapılır ve çıkarıcı hayallerden ya da acı veren kaygılardan, ancak gün akşama kavuştuğu ve güneş devasa bir küre halinde dört katlı bir evin ardında görkemle battığı zaman, derin bir iç çekmeyle uyanırdı.

O zaman dalgın bakışını ve hüzünlü gülümseyişini yine takınır ve sakin bir heyecanla uykuya dalardı.

İlya İliç'in bu iç yaşamını kimse bilmez, kimse görmezdi: herkes Oblomov'un öylece, sadece yatıp sağlığı için yediğini ve ondan çok fazla bir şey beklemeyeceğini; aklından pek bir fikir geçmediğini düşünürdü. Tanındığı her yerde böyle yorumlar yapılırdı.

---

* Rus halk hikâyelerinin kahramanlarından biri. Büyük olasılıkla, kökeni *Şehname*'deki Rüstem'in bir uyarlamasına dayanıyor. (ç.n.)

Onun yeteneklerini, onun ateşli kafasının volkanik iç çalışmasını, onun insanca kalbini Ştoltz her ayrıntısıyla bilir ve buna tanıklık edebilirdi ama Ştoltz da neredeyse hiç durmuyordu Petersburg'da.

Bir tek Zahar, bütün yaşamı efendisinin çevresinde dönen Zahar onun bütün iç varlığını her ayrıntısıyla biliyordu; ama o da efendisiyle onun işlerinin yolunda gittiğine ve normal, olması gerektiği gibi yaşadıklarına ve başka türlü de yaşanamayacağına inanıyordu.

VII

Zahar elli yaşındaydı. Artık o Rus Kaleb'lerinin,* korku ve sitem nedir bilmeyen, bütün erdemleri fark eden ve kusursuz efendilerine kendilerini kaybedecek ölçüde adanmışlık besleyen o şövalye uşakların doğrudan halefi değildi.

Bu şövalyede korku da vardı, sitem de. İki çağın mirasını almıştı ve ikisi de onun üzerinde damgasını bırakmıştı. Bir çağdan Oblomov'ların evine sınırsız bir bağlılığı miras almıştı, onun ardından gelen çağdansa, nezaket ve ahlaki yozlaşmayı.

Efendisine tutkuyla bağlıydı ama ona yalan söylemediği gün yok gibiydi. Eski zaman uşakları efendilerinin savurganlık ve ölçüsüzlüğüne engel olurlardı ama Zahar efendinin hesabına misafirlerle birlikte içmeyi severdi; eski uşaklar hadım gibi iffetliydi, buysa kuşku verici bir üne sahip bir kadına gidiyordu sık sık. Eskiler efendinin paralarını sandıklarda sıkı sıkıya korurlardı, Zahar'sa efendisinden en ufak masraf için bile birkaç kuruş koparmaya çalışır ve masada duran bakır kuruşları ya da beşlikleri hemen cebe indirirdi. İlya İliç, Zahar'dan para üstünü istemeyi unutursa, o para üstü bir daha hiç görünmezdi.

---

* İbranice kökenli, "tez canlı, samimi" anlamlarına gelen bir isim. Kitab-ı Mukaddes'de Yefunne'nin oğlu Kaleb olarak geçer. (ç.n.)

Önemli bir miktar çalmıyordu ama bunun nedeni ya ihtiyaçlarını kuruşlarla, beşliklerle karşılayabilmesi ya da fark edilmekten korkmasıydı, kesinlikle namusuna düşkün olması değildi.

Bu eski Kaleb, tıpkı çok iyi yetiştirilmiş bir av köpeği gibi, ona teslim edilen yemeklere dokunmaktansa ölmeyi yeğlerdi; ama kendisine teslim edilmemiş bir şeyi görür görmez yiyip içerdi; eski Kaleb olsa efendinin bol bol yemesi için uğraşır, yemedi mi kederlenirdi; bununsa tek kederi, efendisinin, tabağına konan her şeyi yiyip bitirmesiydi.

Dahası, Zahar dedikoducuydu. Mutfakta, bakkalda, kapı önlerinde her gün yaşayamadığından, böyle kötü bir efendinin görmüş duyulmuş şey olmadığından yakınırdı: efendisi hem kaprisliydi, hem pinti, hem nemruttu, hem de ona hiçbir şekilde yaranmak mümkün değildi, kısacası, onun yanında yaşamaktansa ölmek daha iyiydi.

Zahar bunu kötülükten ya da efendisine zarar vermek istediğinden değil, sırf alışkanlık yüzünden, dedesinden de babasına miras kalmış olan bir alışkanlık yüzünden yapıyordu, yani her fırsatta efendiyi kötüleme alışkanlığı yüzünden.

Bazen sıkıntıdan, konuşacak bir şey bulamadığından ya da onu dinleyen toplulukta biraz daha ilgi uyandırmak istediğinden, birdenbire, efendisi hakkında masal gibi bir şeyler anlatırdı.

"Benimki şimdi de senin dula göz koydu," derdi sesini iyice alçaltıp, "dün ona mektup yazdı."

Ya da efendisinin yeryüzünde eşi benzeri görülmemiş bir kumarbaz ve ayyaş olduğunu ilan ederdi; her gece sabaha kadar iskambil oynayıp deli gibi içtiğini.

Ama hiçbiri olmazdı: İlya İliç dulu ziyaret etmezdi, geceleri huzurla uyurdu, eline iskambil kâğıdı almazdı.

Zahar pasaklıydı. Nadiren tıraş olurdu ve elini yüzünü yıkasa da, daha çok yıkanmış görünümü vermek için yapardı bunu, sabun kullanmazdı. Yıkanmaya gitse kara elleri kırmızıya dönmüş bir halde sadece iki saat kalır, sonra yine kararırdı.

Çok beceriksizdi: bir kapının iki kanadını açmaya kalksa, birini yarıya kadar aralar, diğerini kapatırdı; onu açmayı başarsa, diğeri kapanırdı.

Yerden ne bir mendili, ne de başka bir şeyi hemen bir kerede alırdı, tutup alınca da en az üç kez üzerine basardı, dördüncü hamlede alsa, genellikle yeniden düşürürdü.

Odanın içinde üst üste konmuş kapkacak ya da başka bir şey taşıyacak olsa, daha ilk adımda üstteki eşyalar yere düşerdi. Önce bir tanesi uçardı; Zahar aniden gecikmiş, yararsız bir hareket yapar, onu tutmaya çalışır ve iki tanesini daha düşürürdü. Elinde duran eşyayı değil, düşen eşyayı şaşkınlıktan açık kalmış bir ağızla seyre dalar, bu sırada eğildiği için eşyalar düşmeye devam ederdi; bazen odanın uzak ucundan bir kadeh ya da tabak getirmesi gerekir ama genellikle küfür ve lanetler eşliğinde, elinde en son ne kaldıysa onu getirirdi.

Odada gezinirken, masaya, sandalyeye bir ayağını bir böğrünü çarpar, yarı açık kapının içinden dümdüz geçemez, bir tarafa omzunu çarpar, bu sırada ya evin sahibine ya da kapıyı yapan marangoza küfrederdi.

Oblomov'un çalışma odasındaki neredeyse bütün eşyalar kırık döküktü, özellikle de zarif, özel bir dikkat gerektiren şeyler kırık döküktü ve bu da hep Zahar yüzündendi. Eşyayı elinde tutamama becerisini ayrım yapmadan bütün her şeyde kullanır, şu ya da bu eşyayı birbirinden ayrı tutmazdı.

Sözgelimi, mumu alması ya da bir bardak su doldurması söylensin: bu işi yaparken kapıyı açmak için kullandığı gücün aynısını kullanırdı.

Tanrı göstermesin, Zahar bazen de büyük bir içtenlikle efendisine yaranmak ve her şeyi toplayıp temizlemek, yerleştirmek; heyecanla, bir anda düzene soknak gibi bir hevese kapılırdı! O zaman zarar ziyanın sonu gelmezdi: eve düşman askeri girse o kadar zarar veremezdi. Eşyalar yerlere düşer, kırılır, kapkacak çatlar, sandalyeler devrilirdi; sonunda ya onu odadan kovmak gere-

kirdi ya da kendisi lanet okuyup küfrederek çıkıp giderdi odadan. Neyse ki, böyle ateşli bir hevese çok az kapılıyordu.

Bütün bunlar, kuşkusuz, onun son derece çok derli toplu, gösterişli çalışma odalarının ve şeytan bilir neden oraya konmuş olan bibloların, dar ve loş ortamında değil, köyde, yalın ve özgür havada yetişmiş, oranın görgüsünü edinmiş olmasından kaynaklanıyordu.

Orada hareketlerini hiçbir şeyle sınırlamadan, kocaman eşyaların arasında hizmet etmeye alışmıştı: genellikle sağlam ve sert aletler kullanmıştı: mala, küskü, paslı demir kürek ve yerinden kalkması imkânsız sandalyeler.

Şamdan, lamba, resim, kâğıt ağırlığı üç yıl, dört yıl aynı yerde dursa bir şey olmaz; ama o yerinden kaldırdı mı, bir anda kırılıverirdi.

"Ah," derdi bazen Oblomov'a dönüp hayretle. "Baksanıza efendim, ne acayip şey: şu şeyi elime almamla kırılması bir oldu!"

Ya da hiçbir şey söylemeden, onu gizlice aynı yere bırakır ve sonra da efendisini onun kendi kendine kırıldığına inandırır; bazen de, öykünün başında gördüğümüz gibi, her şeyin bir sonu olması gerektiğini, demir bile olsa sonsuza dek yaşayamayacağını savunurdu.

İlk iki örnekte onunla tartışmak mümkündü ama iyice abartıp da bu son savı öne sürdü mü, ona karşı çıkmak yararsız hale gelirdi ve yüksek mahkemeye gitmeden haklı çıkardı.

Zahar daha en baştan kendisine sonsuza dek belirli bir iş çemberi çizmişti, dışına hiç çıkmadığı bir çember.

Sabahleyin semaveri koyar, çizmeleri ve efendinin istediği giysiyi temizler ama onun istemediklerini, isterse on yıl asılı dursun temizlemezdi.

Sonra odanın ortasını süpürür –ama her gün değil, tek bir gün– köşelere kadar sokulmaz ve hiçbir şeyi kaldırıp taşımamak için sadece üzerinde hiçbir şey durmayan masanın tozunu alırdı.

Sonra yatıp uyuklamayı ya da mutfakta Anisya'yla ve eşikte kapıcıyla, kaygısızca sohbet etmeyi hak görürdü kendine.

Eğer ona bunun dışında bir şey yapmak emredilirse, bu emri gönülsüzce, o emrin de, onu yerine getirmenin de gereksiz olduğuna dair tartışma ve sözlerle yerine getirirdi.

Hiçbir şey, onu kendisinin belirlediği iş çemberini yeni bir sabit duruma taşımaya zorlayamazdı.

Onun bir yeri temizlemesini, birtakım nesneleri yıkamasını ya da şunu getirip bunu götürmesini emrettiğiniz zaman, alışkanlığı gereği homurdana homurdana yapardı bu işi; ama onun sonra aynı şeyi kendi kendine akıl edip yapmasını beklemek, olanaksız bir şeydi.

İkinci, üçüncü gün ve sonrasında aynı şeyi yeniden emretmek ve ona hep aynı açıklamaları yeniden, yeniden yapmak gerekirdi.

Bütün bunlara rağmen, yani içmeyi, dedikodu yapmayı sevmesine, Oblomov'un kuruş ve beşliklerini cebe indirmesine, eşyaları kırıp parçalamasına ve tembellik etmesine rağmen, Zahar efendisine derinden bağlı bir uşak sayılırdı.

Onun için kendini hiç düşünmeden ateşe ya da suya atar, bunu hayret uyandıracak ya da ödül gerektirecek bir hareket saymazdı. Bunu doğal bir şey, başka türlü olamayacak bir şey gibi görür ya da daha doğrusu, gözü bir şey görmez, hiç düşünmeden böyle davranırdı.

Bu konuda herhangi bir kuramı yoktu. Aklına hiçbir zaman İlya İliç'e karşı hislerini ve davranışlarını çözümlemeye sokmak gelmezdi; kendisi düşünüp bulmamıştı bunları; bunlar babadan, dededen, kardeşten, aralarında büyüyüp yetiştiği ev hizmetlilerinden geçmiş ve etine, kanına karışmıştı.

Zahar efendisi için canını verir, bunu kendisinin kaçınılmaz ve doğal ödevi sayardı, hatta hiçbir şey saymaz, basitçe, tıpkı ormanda bir tavşanla karşılaşınca, tavşanın peşinden neden efendisinin yerine kendisinin koştuğunu hiç düşünmeden koşan bir köpek gibi, ölüme koşardı.

Ama bütün gece efendisinin yatağının yanında hiç uyumadan oturmak gereksin, efendisinin sağlığı ya da hayatı buna bağlı olsun, Zahar hiç duraksamadan uyurdu.

Dışardan bakıldığında efendisine dalkavukluk etmiyordu, hatta ona karşı tavırlarında kaba saba, senlibenliydi, en küçük şeyine ciddi ciddi öfkeleniyor, hatta kapı önünde arkasından atıp tutuyordu; ama yine de bütün bunlar, onun sadece İlya İliç'in şahsına değil, Oblomov adını taşıyan herkese, ona yakın olan, onun sevdiği ve değer verdiği herkese karşı duyduğu o kandan gelen, akrabaca duyguyu hiçbir şekilde azaltmaz, sadece geçici bir süre için unuttururdu.

Belki de bu his bile Zahar'ın Oblomov'un kişiliğine yönelik kendi bakışıyla çelişki içindeydi, belki de efendinin karakterini incelemek Zahar'ın başka inançlarını yıkmıştı. Herhalde, Zahar, eğer İlya İliç'e duyduğu bağlılığın derecesi ona açıklanmış olsaydı, buna karşı çıkardı.

Zahar, Oblomovka'yı, kedinin içinde doğup büyüdüğü tavan arasını, atın ahırı, köpeğin kulübesini sevmesi gibi seviyordu. Onun kendi özel, kişisel izlenimleri hep bu bağlılık alanında oluşmuştu.

Örneğin, Oblomovka'da arabacıyı aşçıdan çok, hayvan bakıcısı Varvara'yı ikisinden de çok seviyordu ve İlya İliç'i hepsinden az seviyordu; ama yine de ona göre Oblomovka'nın aşçısı yeryüzündeki bütün aşçıların en iyisi ve üstünü, İlya İliç de bütün beylerin en üstünüydü.

Meyhaneci Taraska'ya katlanamıyordu; ama Taraska'yı, yeryüzünün en iyi insanını verseler değişmezdi, çünkü Taraska Oblomovka'dandı.

Oblomov'a karşı senlibenli ve kaba davranıyordu, tıpkı putuna kaba ve senlibenli davranan bir şaman gibi: şaman da putu yerlerde sürükler, bazen düşürür, canı sıkılınca hırpalar; ama yine de içten içe bu putun onun doğasından üstün bir doğaya sahip olduğunu hep bilir.

En küçük bir bahane bile, Zahar'ın ruhunun derinliklerinden bu hissi çıkarıp efendisine hürmetle bakmaya koyulmasına, hatta bazen iyice duygulanıp gözyaşlarına boğulmasına yeterdi. Başka bir efendiyi onunkinden yüksek görmek, hatta kıyaslamaya kalkmaktan Tanrı korusun! Başka birinin bunu yapmaya kalkmasından da Tanrı korusun!

Zahar, Oblomov'a gelip giden bütün diğer efendi ve misafirlere, biraz yüksekten bakar ve onlara hizmet ederken –örneğin çay getirirken– belli bir küçümsemeyle, sanki efendisinin yanında bulunmaları onlar için bir şeref bahşedilmesi demek oluyormuş gibi davranırdı. Onları kaba bir şekilde karşılar, gelen kişiyi baştan aşağı bir süzerek, "Efendimiz uyuyor," derdi.

Bazen avludaki satıcılara, oraya toplananlara İlya İliç'i küfür ve lanetlerle anlatmayıp dizginsizce övmeye koyulurdu ve o zaman heyecanın sonu gelmek bilmezdi. Birdenbire efendisinin meziyetlerini, aklını, kibarlığını, cömertliğini, iyi yürekliliğini saymaya başlardı; eğer efendisinde methiyeye uygun bir nitelik bulamazsa, başka nitelikler bulur ve ona bilgi, zenginlik ya da benzersiz bir güç atfederdi.

Eğer evin işlerini yürüten kapıcıya, hatta ev sahibinin kendisine gözdağı vermek gerekirse, hep efendisiyle yapardı bunu. "Dur bekle hele, efendiye söyleyeyim," derdi tehdit ederek, "o senin hakkını verir!" Yeryüzünde ondan güçlü bir otorite tanımazdı.

Ama Oblomov'la Zahar'ın ilişkisi dışarıdan hep bir parça düşmanca görünürdü. Beraber yaşadıkça birbirlerinden bıkmışlardı. İki insanın kısa, günlük yakınlığı ne birine, ne diğerine bir yarar getirir: sadece meziyetlerin tadını çıkarmak, karşılıklı kusurlarla birbirini iğneleyip durmamak için her iki tarafın da yaşam deneyimi, mantığı ve kalp sıcaklığı gerekir.

İlya İliç, Zahar'ın sadece tek bir engin değerinin, ona bağlı ve alışık olmak gibi bir değerinin olduğunu düşünüyordu, hatta kendi payına, bu başka türlü olamazdı ve olmamalıydı; bu de-

ğere de bir kere sonsuza dek alışmış olduğundan, artık bundan zevk almıyordu; ayrıca her şeye yönelik kayıtsızlığına rağmen, Zahar'ın sayısız küçük kusuruna da sabırla katlanamıyordu.

Zahar kalbinin derinliklerinde eski uşaklara özgü bir bağlılık besler ama onlardan çağdaş kusurlarla farklı dururdu, zaten İlya İliç de, kendi payına, onun ruhsal bağlılığını değerlendirirken, eski efendilerin uşakları karşısında sahip olduğu o akraba denebilecek kadar yakın dostluk konumuna sahip değildi. Genellikle Zahar'la ciddi ciddi ağız dalaşına girişiyordu.

O da Zahar'ı kendisinden usandırmıştı. Gençliğinde uşaklık hizmetine çiftlikte başlayan Zahar, dedesi tarafından İlya İliç'e gönderilmişti ve o zamandan beri kendisini sadece bir gösteriş nesnesi, evin aristokratik üyelerinden biri, eski ailenin havasını ve ışıltısını desteklemek üzere atanmış bir nesne sayıyordu, bir ihtiyaç nesnesi değil. Bu yüzden de sabahleyin efendiciğini giydirip akşamleyin onu soyuyor, geri kalan zamanlarında hemen hiçbir şey yapmıyordu.

Doğuştan tembeldi, uşaklık eğitimiyle daha da tembel olmuştu. Uşaklara karşı kibirliydi, ne semaveri hazırlamaya, ne de yerleri süpürmeye kalkışırdı. Ya girişte uyuklar ya da gevezelik etmek için mutfağa giderdi; kollarını kavuşturup saatlerce eşikte durur ve uykulu bir dalgınlıkla etrafı seyrederdi.

Ve böyle bir yaşamın ardından birden bütün evin hizmeti ağır bir yük gibi üzerine binmişti! O hem efendiye hizmet ediyor, hem ortalığı silip süpürüyor, hem de ayak işlerine bakıyordu! Bütün bunlar yüzünden ruhu bunalmış, kaba ve ters olmayı huy edinmişti; bu yüzden efendinin sesi onu yatağından ne zaman kalkmaya zorlasa, her seferinde homurdanıyordu.

Fakat bütün bu asık suratlı ve dikbaşlı görünümüne rağmen, Zahar oldukça yumuşak ve iyi kalpliydi. Hatta çocuklarla vakit geçirmeyi severdi. Avluda, eşikte otururken genellikle çevresinde bir yığın çocuk olurdu. Onları barıştırır, kışkırtır, onlarla oyunlar oynar ya da sadece yanlarında oturur, birini bir dizine, birini

diğer dizine alırdı, bir afacan da ya sırtına tırmanmış ya da onun favori sakallarını çekiştiriyor olurdu.

Ve Oblomov, Zahar'ın böyle yaşamasına engel olduğundan, ikide bir hizmetini ya da çevresinde bulunmasını istediğinden, o zaman tıpkı aylaklığa ve hiç dinmeyen, ebedi geviş getirme sevgisine benzer bir şey Zahar'ı ya o kadına, ya mutfağa, ya bakkala ya da eşiğe sürüklerdi.

Birbirlerini uzun zamandır tanıyor ve uzun zamandır birlikte yaşıyorlardı. Zahar küçük Oblomov'a kollarında ninni söylemişti, Oblomov'sa onun genç, çevik, obur ve kurnaz vaktini hatırlıyordu.

Aralarındaki köklü ilişki kopmaz hale gelmişti. İlya İliç, Zahar olmadan ne kalkabilir, ne yatabilir, ne taranıp ayakkabı giyebilir, ne de yemeğe oturabilirdi; aynı şekilde Zahar da, İlya İliç dışında başka bir efendi, giydirilecek, beslenecek, kabalık edilecek, kandırılacak, yalan söylenip aynı zamanda içten içe karşısında saygı duyulacak başka bir varlık hayal edemiyordu.

VIII

Tarantyev ve Alekseyev gidince arkalarından kapıyı kapatan Zahar, sedire yatmadı, efendinin onu hemen çağırmasını bekledi, çünkü onun bir şeyler yazmaya hazırlandığını duymuştu. Ama Oblomov'un çalışma odası mezar gibi sessizdi.

Zahar kapının aralığından baktı – ne oluyor? İlya İliç başını koluna yaslamış, divanda yatıyordu; önünde bir kitap duruyordu. Zahar kapıyı açtı.

"Niye yattınız tekrar?" diye sordu.

"Karışma; görmüyor musun, okuyorum!" dedi Oblomov kesik kesik.

"El yüz yıkayıp yazma vakti gelmedi mi?" dedi kararsız kalan Zahar.

"Evet, vakti aslında," dedi İlya İliç. "Sen git şimdi. Ben düşünüyorum."

"Hemen yatıp uzanmayı ne zaman becermiş!" diye homurdandı Zahar sedire tırmanırken. "Amma çabuk!"

Fakat Oblomov okumayı bir ay önce bıraktığı, beklerken zaman içinde sararmış olan sayfayı okumayı başardı. Kitabı yerine yerleştirip esnedi, sonra "iki talihsizlikle" ilgili çözümsüz bir düşünceye daldı.

"Amma sıkıntı!" diye fısıldadı uzanıp dizlerini kendine doğru çekerken.

Durgun bir halde hayallere daldı; gözlerini göğe çevirdi, sevdiği yıldızı aradı ama güneş tepeye varmıştı ve Oblomov'un gözlerine, akşam vakti arkasında battığı o evin duvarına kör edici bir ışık saçıyordu. "Hayır, önce iş," diye düşündü sertçe Oblomov, "sonra da..."

Köy sabahı çoktan geçmişti, Petersburg sabahıysa başlamak üzereydi. İlya İliç'in kulağına insanlara ve başka şeylere ait karışık gürültüler geliyordu: gezgin sanatçıların, büyük kısmına köpek havlamalarının eşlik ettiği şarkıları. Deniz canavarını sergilemeye gelmişlerdi, çeşit çeşit sesler türlü türlü ürünler getirdiğini haber veriyordu.

Sırtüstü yattı ve kollarını başının altında kavuşturdu. İlya İliç çiftliğini yeniden yapılandırma planına daldı. Kiralarla, çift sürmeyle ilgili ciddi, köklü önlemler geçirdi hızla aklından, bu arada köylülerin tembelliğine ve aylaklığına karşı yeni bir önlem düşündü ve köydeki yaşamını, günlük hayatını tasarlamaya başladı.

Bir köy evi inşa etmeyi düşünüyordu; birkaç dakika keyifle odaların yerleşimi üzerinde durdu, yemek odasının, bilardo odasının enini, boyunu hesapladı, çalışma odasının pencerelerinin nereye bakacağını düşündü; hatta mobilya ve halıları bile unutmadı.

Bunun ardından, kabul etmeyi düşündüğü misafirlerin sayısını hesaplayarak evin yan binasını yerleştirdi, ahır için, ambar için, oda hizmetçileri ve diğer çalışanlar için yer ayarladı.

Sonunda bahçeye yöneldi: bütün eski ıhlamur ve meşe ağaçlarını olduğu gibi bırakmaya karar verdi, elmayla armudu kesti ve onların yerine akasyalar ekti; parkı da düşündü ama aklından bir masraf hesabı yaptığı zaman, pahalı olacağını gördü ve bunu başka bir zamana bırakıp çiçeklik ve limonluğa geçti.

Bu noktada gelecekteki meyvelerle ilgili çekici düşünceler onu öyle etkiledi ki, birden köyde birkaç yıl ilerisine, çiftliğin planına göre düzenlendiği ve orada kalıcı olarak yaşadığı zamana geçti.

Sanki bir yaz akşamı terasta, çay masasının başında, ağaçların güneşi engelleyen sundurmasının altında, uzun saplı bir pipoyla, dumanı tembel tembel içine çekerek, ağaçların arasından görünen manzarada dalgın dalgın göz gezdirerek, serin, sessiz bir halde oturuyormuş gibi hissetti kendini; uzaklarda tarlalar sararıyor, güneş sevdiği bir akağacın ardında batıyor ve göl ayna gibi, tatlı tatlı kızarıyor; tarlalardan bir buğu yükseliyor; hava soğuyor, alacakaranlık çöküyor; köylüler kalabalık bir halde eve dönüyor.

İşsiz uşaklar eşikte oturuyor; oradan neşeli sesler, kahkahalar, balalayka sesleri geliyor, genç kızlar saklambaç oynuyor; çevresinde kendi yavruları toplanmış, dizlerine sıçrıyorlar, onun boynuna atılıyorlar; semaverin arkasında oturan da... her şeyin çevrelediği çariçe, onun tanrıçası... kadını! Karısı! Bu arada göz alıcı bir sadelikle döşenmiş salonda, neşeli mumlar ışıl ışıl ışıldıyor, yuvarlak masanın üstü hazırlanıyor; *major dom** olmuş, favori sakalları ağarmış olan Zahar masayı hazırlıyor, ikide bir yere bir bardak, bir çatal düşürerek hoş bir çınlama eşliğinde kristalleri yerleştiriyor ve gümüşleri diziyor; büyük bir yemeğe oturuyorlar; çocukluğunun yoldaşı, vazgeçilmez arkadaşı Ştoltz ve başka tanıdık yüzler de orada oturuyor; sonra uykuya çekiliyorlar...

Oblomov'un yüzü birden mutluluktan kızardı: hayal öyle parlak, canlı, şiirseldi ki, hemen yüzünü yastığa gömdü. Birden bulanık bir sevgi arzusu, sessiz mutluluk arzusu duydu, birden

* (Fr.) Soylu evlerinde baş uşak. (ç.n.)

yurdunun tarla ve tepelerini özledi, evini, karısını ve çocuklarını özledi...

Yüzükoyun beş dakika yattıktan sonra tekrar ağır ağır sırtüstü döndü. Yüzü kısa, titrek bir hisle ışıldıyordu: mutlu olmuştu.

Zevkle, ağır ağır uzattı ayaklarını, bu yüzden pantolonu biraz yukarı sıyrılmıştı ama bu küçük aksaklığı fark etmedi. Cömert hayali onu hafif ve özgür bir halde, geleceğin uzak yerlerine taşımıştı.

Şimdi en sevdiği düşünce almıştı onu içine: onun köyünün birkaç kilometre çevresine dağılmış birtakım küçük köy ve çiftliklere yerleşmiş bir dostlar kolonisi. Böylece her gün birisi diğerine ziyarete gidecek, yiyecek, içecek, dans edecek; hep parlak günler, parlak yüzler, kaygısız ve kırışıksız, gülen, tombul, hiç bitmeyen bir iştaha sahip parlak kırmızı, iki çene çukuruna sahip yüzler; sonsuz bir yaz, sonsuz bir neşe, tatlı yemekler ve tatlı tembellik olacak.

"Tanrım, Tanrım!" dedi mutluluktan boğulmuş bir halde ve gözlerini açtı.

Tam bu sırada avludan beş ses birden duyuldu: "Patates! Kum, var mı kum isteyen? Kömür! Kömür! Saygıdeğer baylar, kilise inşaatı için bağış verin!" Yan taraftaki, yeni inşa edilen binadan da çekiç sesleri, işçilerin bağrışları geliyordu.

"Ah!" diye kederle iç çekti İlya İliç. "Ne yaşam! Bu başkent gürültüsü nasıl bir çirkinlik! Ne zaman gelecek o arzulanan cennet yaşam? Tarlalara, yurdun korularına ne zaman gidilecek?" diye düşündü. "Şimdi otların arasında, bir ağacın altına yatıp dalların arasında güneşe bakmak ve ağacın dallarında kaç kuş olduğunu saymak vardı. Yemeğini de, kahvaltını da güzel bir hizmetçi getirecek, çıplak, biçimli ve yumuşak kolları olacak ve boynu güneşten yanmış olacak; gözlerini yere indirecek hain, bakıp gülümseyecek... Ne zaman gelecek bu vakit?"

"Ya plan! Ya kâhya, ya daire?" diye bir ses geçti aklından.

"Evet, evet!" dedi telaşla İlya İliç. "Hemen, bir dakika!"

Oblomov divanda hızla doğrulup oturdu, sonra ayaklarını yere indirdi, bir anda iki terliğini birden giydi ve öylece oturdu; sonra ayağa kalktı ve iki dakika dalgın dalgın durdu.

"Zahar, Zahar!" diye bağırdı yüksek sesle, masaya ve hokkaya bakarak.

"Ne oluyor?" diye bir ses duyuldu o anda girişten. "Bu ayaklar nasıl taşıyacak beni?" diye ekledi kısık bir sesle Zahar.

"Zahar!" dedi yine İlya İliç dalgın dalgın, gözlerini masadan ayırmadan. "Bak şimdi, kardeş..." diye başladı, hokkayı göstererek; ama cümlesini bitirmeyip tekrar düşünceye daldı.

Bu sırada kolları yukarı kalkmış, dizleri bükülmüştü, gerinip esnemeye başlamıştı...

"Evde ne kalmıştı?" dedi gerinip ağır ağır. "Peynir, evet... Maderya şarabı getir; yemeğe çok var, biraz kahvaltı yapayım..."

"Ne kalmışmış?" dedi Zahar. "Kalan bir şey yok..."

"Nasıl kalmadı?" diye sözünü kesti İlya İliç. "Çok iyi hatırlıyorum: bir parça vardı..."

"Hayır, hayır! Bir parça bile kalmadı!" diye ısrar etti Zahar.

"Kaldı!" dedi İlya İliç.

"Kalmadı," dedi Zahar.

"İyi, git al."

"Para verin."

"İşte bozukluklar, al."

"Burada 1 ruble 40 kapik var sadece, 1 ruble 60 kapik lazım."

"Orada bakır para da vardı."

"Görmedim!" dedi Zahar durduğu yerde ayak değiştirerek. "Gümüş vardı, işte burada ama bakır yok!"

"Vardı: dün satıcıdan elimle aldım."

"Bana vermişti," dedi Zahar. "Bozukluk verdiğini gördüm, ama bakır görmedim..."

"Tarantyev mi aldı yani?" diye düşündü İlya İliç kararsızca. "Yok canım, o bozukları da alırdı."

"Başka ne var evde?" diye sordu.

"Bir şey yok. Dün akşamki jambon da yok, Anisya'ya sormalı," dedi Zahar. "Getireyim mi ?"

"Ne varsa getir. Nasıl olmaz ki?"

"Yok işte!" dedi Zahar ve gitti.

İlya İliç'se ağır ağır ve dalgın dalgın gezinmeye başladı çalışma odasında.

"Evet, bir sürü uğraş," dedi hafifçe. "İşte plan hazır, ama artık çalışmak lazım! Ama peynirden kalmış olmalıydı," diye devam etti dalgınlıkla. "Zahar yemiştir, şimdi de yok diyor! Peki bu bakır paralar nereye kayboldu?" dedi elini masada gezdirerek.

Çeyrek saat sonra Zahar, bir tepsiyi iki eliyle birden tutarak kapıyı açtı ve odaya girerken kapıyı ayağıyla kapamak istedi ama tutturamayıp boşluğu tekmeledi: kadeh düştü, onunla birlikte tepesi mantarla kapanmış sürahi ve francala da düştü.

"Düşürmesen şaşardım!" dedi İlya İliç. "En azından düşürdüğün şeyi kaldırsan; hâlâ duruyor olduğu yerde!"

Zahar, tepsiyi elinden bırakmadan francalayı kaldırmaya eğildi, ama eğilince birden iki elinin de dolu olduğunu görüp bir şey almadan doğruldu.

"Haydi, kaldırsana!" dedi alayla İlya İliç. "Ne oldu? Niye bıraktın yarıda?"

"Ah, ne işe yarar ki, lanet olun!" dedi öfkeyle Zahar, yere düşen şeylere doğru. "Zaten nerede görülmüş yemekten hemen önce kahvaltı etmek?"

Ve tepsiyi bırakıp düşenleri kaldırdı yerden; francalayı aldı, üzerini üfledi ve masaya koydu.

İlya İliç kahvaltıya başladı. Zahar da ondan biraz uzakta durmuş, ondan yana bakıyordu ve bir şey söylemek ister gibi bir hal takınmıştı.

Ama Oblomov ona hiç aldırmadan kahvaltı ediyordu.

Zahar iki kez öksürdü.

Oblomov yine aldırmadı.

"Yönetici yine haber gönderdi," dedi sonunda ürkekçe Zahar, "müteahhit ondaymış, dairemizi boşaltmayacaklar mı, diye sormuş. Tadilat hakkında..."

İlya İliç tek kelime etmeden yemeye devam etti.

"İlya İliç," dedi daha da sessizce Zahar.

İlya İliç duymuyormuş gibi bir tavır takınmıştı.

"Gelecek hafta taşınmamızı istiyorlar," dedi Zahar.

Oblomov kadehe şarap koydu ve sesini çıkarmadı.

"Ne yapacağız, İlya İliç?" diye sordu Zahar neredeyse fısıltıyla.

"Bu konuda konuşmanı yasaklamıştım," dedi sertçe İlya İliç ve ayağa kalkıp Zahar'a doğru yürüdü.

Diğeri geri çekildi.

"Ne İblis bir herifsin, Zahar!" dedi Oblomov üzerine basa basa.

Zahar gücendi.

"Nasıl?" dedi. "İblis mi! Neden iblismişim? Kimseye zararım yok benim."

"Nasıl iblis olmazsın!" dedi İlya İliç. "Bana hayatı zehir ediyorsun."

"Ben iblis değilim!" dedi Zahar.

"Sana ne benim daire konusunda ne yapacağımdan?"

"Ben ne yapacağım?"

"Peki ben ne yapacağım?"

"Ama zaten ev sahibine mektup yazmak istiyordunuz?"

"Ee, yazarım; dur bakalım, hemen olmaz ya!"

"Şimdi yazsanız."

"Şimdi, şimdi! Benim daha önemli işlerim var. Bunun odun kesmeye benzediğini mi sanıyorsun? Tak tak vurursun, olur biter mi? Baksana," dedi Oblomov kuru kamış kalemi hokkanın içinde döndürerek, "mürekkep de yok zaten! Nasıl yazayım?"

"Ben hemen getiriyorum kvası," dedi Zahar ve hokkayı alıp girişe koştu, Oblomov'sa kâğıt aramaya başladı.

"Tabii, kâğıt bile yok!" dedi kendi kendine, çekmeceyi açıp masanın üzerine bakınarak. "Yok işte! Ah, bu Zahar: ondan rahat yok!"

"Bir de durmuş iblis değilim diyorsun!" dedi İlya İliç geri gelen Zahar'a. "Hiçbir şeye baktığın yok! Evde kâğıt nasıl olmaz?"

"Neden böyle yapıyorsunuz, İlya İliç! Hıristiyanım ben: neden iblis diye hakaret ediyorsunuz? Ne demek iblis! Biz merhum beyin yanında doğup büyüdük, o da daha küçücükken küfreder, kulağımızı çekerdi ama böyle bir sözü ondan ne duydum, ne işittim! Ne günahım var benim? Alın, buyurun işte kâğıt."

Etajerden gri, yarım bir kâğıt alıp verdi Oblomov'a.

"Buna mı yazacağım?" dedi Oblomov kâğıdı atıp. "Geceleyin bardağın üzerine örttüm bunu, bardağa bir şey düşmesin diye... seni iblis."

Zahar dönüp duvara baktı.

"Neyse, lazım değil zaten: getir buraya, karalama yazacağım, Alekseyev sonra temize çekecek."

İlya İliç masaya oturup hızlı bir şekilde başladı: "Saygıdeğer bayım!"

"Ne berbat bir mürekkep!" dedi Oblomov. "Bir dahakine kulağın bende olsun Zahar ve işini doğru dürüst yap!"

Biraz düşünüp yazmaya başladı.

"Evinizin ikinci katında bulunan, oturmakta olduğum ve sizin tadilat yapmayı arzu ettiğiniz daire, benim yaşam tarzıma ve içinde uzun süre yaşamak neticesinde edindiğim alışkanlıklara tümüyle uygun geliyor. Sadık uşağım Zahar Trofimov'a bana bildirmesini emrettiğinize göre ve onun bana bildirdiğine göre, kiralamış olduğum daire..."

Oblomov durup yazdıklarını okudu.

"İyi olmamış," dedi, "iki kere 've' kullanmışım, iki kere de 'göre.'"

Alçak sesle okuyup sözcükleri değiştirdi: "ve onun bana bildirdiğine göre" çıktı ama yine olmadı. Biraz daha değiştirip iki kere "ve" kullanmaktan nasıl kaçınabileceğini düşünmeye başladı.

Sözcüğü bir karalıyor, bir yeniden yerleştiriyordu. Üç kez "göre" geri geldi ama ya uymuyor ya da anlamsız kaçıyordu, ya da yanındakilerin çıkması gerekiyordu.

"Buraya da 'göre'den başka şey olmuyor!" dedi sabırsızca. "Öf! Hepsinin canı cehenneme, mektubun da! Bu tür saçmalıklarla başımı ağrıtıyorlar! Ben iş mektubu yazmaya alışığım. Saat üç oldu üstelik."

"Zahar, al şunu." Mektubu yırtıp dört parçaya ayırdı ve yere attı.

"Gördün mü?" diye sordu.

"Gördüm," dedi Zahar kâğıtları toplarken.

"O zaman bir daha daireden bahsetme. O elindeki ne?"

"Faturalar."

"Ah, Tanrım sen! Sen bana acımıyorsun! Ne kadar tutuyor, söyle hemen!"

"Kasap seksen 6 ruble 54 kopek."

İlya İliç elini savurdu:

"Aklını mı yitirdin? Kasaba bu kadar çok para niye?"

"Üç aydır ödemedik, o yüzden böyle çok oldu! İşte burada ne yazıyorsa o, aynen okudum!"

"Bir de iblis değilim diyorsun?" dedi Oblomov. "Sığıra milyon yatırmışsın! Nerene sığdırıyorsun bunu? Bari depolasaydın."

"Ben yemedim!" diye sızlandı Zahar.

"Yok yá! Yemedin mi?"

"Siz neden benim ekmeğimi başıma kakıyorsunuz? Baksanıza şöyle!"

Ona faturaları uzattı.

"Peki, başka ne var?" dedi İlya İliç, yağlı defterleri sıkıntıyla iterek.

"121 ruble 18 kopek de fırınla manava borç var."

"Bu felaket! Olacak şey değil!" dedi Oblomov kendini kaybederek. "Ne yaptın sen, öküz, ne yaptın, o kadar yeşillik yenir mi?"

"Yenmez! Ben iblisin tekiyim!" dedi öfkeyle Zahar, efendisine sırtını dönerek. "Eğer Mihey Andreyiç'i çağırmasaydınız, çok daha az gelirdi!" diye ekledi.

"İyi, ne kadar ediyor hepsi, hesapla!" dedi İlya İliç ve kendi kendine hesaplamaya başladı.

Zahar parmak hesabı yaptı.

"Şeytan bilir, ne saçmalık çıkacak bundan: her seferinde farklı çıkıyor!" dedi Oblomov. "Ne kadar tuttu sende? 200 mü, ne?"

"Bekleyin, durun biraz!" dedi Zahar suratını ekşitip homurdanarak. "Sekiz onluk artı on onluk – 18, bir de iki onluk..."

"Böyle hiç beceremezsin sen," dedi İlya İliç. "Çekil odana, hesabı bana yarın getir, kâğıtla mürekkep bul bu arada... Amma çok para! Azar azar ödeyelim demiştim ama yok, hepsini birden ödeyecek... Sersem!"

"225 ruble 72 kopek," dedi Zahar hesabı bitirip. "Para lütfen."

"Ne yani, hemen mi! Bekle bakalım, yarın düşünürüm..."

"Siz bilirsiniz, İlya İliç, istiyorlar..."

"İyi, iyi, bekle! Yarın dedim işte, yarın alırsın. Çekil odana, ben de çalışayım: daha önemli işlerim var."

İlya İliç koltuğa oturdu, ayaklarını altına topladı ve tam düşünmeye dalacaktı ki zil çaldı.

Dazlak kafasının çevresi saçak gibi, kara, sık saçlarla kaplanmış, kısa boylu, biraz göbekli, beyaz yüzlü, kırmızı yanaklı bir adam girdi içeri. Dazlak yuvarlak, temizdi ve fil derisiyle kaplanmış gibi parlıyordu. Misafirin yüzü baktığı her şeye karşı özenli ve dikkatli bir ifade sergiliyordu, edepli bakışları, ölçülü bir gülümsemesi, mütevazı ve resmi bir hali vardı.

Sanki tek dokunuşla kapı gibi geniş ve kolayca açılacakmış gibi görünen rahat bir frak giymişti. Üzerindeki gömlek de dazlağına çok uygun bir şekilde, beyaz beyaz parlıyordu. Sağ elinin işaretparmağında koyu renkli bir taştan yapılmış büyük, devasa bir yüzük vardı.

"Doktor! Nasıl oldu da geldiniz?" diye bağırdı Oblomov, bir elini misafire uzatır, diğeriyle koltuğu iterken.

"Sizin hep sağlıklı olup beni hiç çağırmamanızdan sıkıldım, kendim geldim," dedi doktor şakayla. "Hayır," dedi ekledi hemen ciddi bir şekilde, "üst kata, komşunuza gelmiştim, merhaba demeye uğradım."

"Teşekkür ederim. Neyi var komşunun?"

"Neyi mi? Üç-dört hafta, belki de sonbahara dek dayanır ama sonra... ciğerleri su toplamış, sonu kaçınılmaz. Ya siz nasılsınız?"

Oblomov hüzünle salladı başını:

"Kötüyüm, doktor. Ben de size danışmayı düşünüyordum. Ne yapacağımı bilemiyorum. Midem yanıyor sanki, göğsümde ekşi bir tat var, zor nefes alıyorum..." diye yakındı.

"Elinizi verin," dedi doktor, nabzını tuttu ve bir an gözlerini kapadı. "Peki öksürük var mı?" diye sordu.

"Geceleri, özellikle de yemek yerken."

"Hım! Kalp çarpıntısı oluyor mu? Başınız ağrıyor mu?"

Ve doktor buna benzer birkaç soru daha sordu, sonra dazlağını eğip derin düşünceye daldı. İki dakika sonra başını aniden kaldırıp kararlı bir sesle şöyle dedi:

"Eğer iki-üç yıl daha bu iklimde yaşamayı sürdürür ve böyle hep yatarsanız, yağ toplar, ağırlaşırsınız. Sonra da kalp krizinden ölürsünüz."

Oblomov irkildi.

"Ne yapmam lazım? Söyleyin, Tanrı aşkına!" diye sordu.

"Başkaları ne yapıyorsa onu: yurtdışına çıkın."

"Yurtdışına mı!" diye tekrarladı Oblomov hayretle.

"Evet, niye ki?"

"Rica ederim, doktor, yurtdışına! Bu nasıl olur?"

"Neden olmaz?"

Oblomov gözlerini sessizce odaya çevirdi, sonra çalışma odasına ve mekanik bir şekilde şöyle dedi:

"Yurtdışına!"

"Sizi engelleyen ne?"

"Nasıl yani? Her şey..."

"Nasıl her şey? Para mı yoksa?"

"Evet, evet, yani aslında para da yok," dedi canlı bir tavırla Oblomov, aklından tümüyle çıkmış olan bu doğal engele sevinerek. "Baksanıza, kâhyam ne yazmış... Nerede mektup, nereye koymuştum onu? Zahar!"

"Peki, peki," dedi doktor, "o benim işim değil; benim görevim size yaşam tarzınızı, soluduğunuz hayatı, işinizi, hepsini, ama hepsini değiştirmeniz gerektiğini söylemek."

"Peki, düşüneceğim," dedi Oblomov. "Nereye gideyim, ne yapayım?" diye sordu.

"Kissingen ya da Ems'e gidin," diye başladı doktor, "haziranla temmuzu orada geçirirsiniz; suya girersiniz; sonra İsviçre'ye ya da Tirol'e yönelirsiniz: üzümle iyileşirsiniz. Orada da eylül, ekim aylarını geçirirsiniz..."

"Şeytan bilir nasıl gidildiğini Tirol'e!" diye fısıldadı zar zor duyulur bir sesle İlya İliç.

"Sonra kuru bir yere, belki Mısır'a gidersiniz..."

"Haydi ya!" diye düşündü Oblomov.

"Kaygı ve üzüntülerden uzaklaşırsınız..."

"Söylemesi kolay," dedi Oblomov, "kâhyadan böyle bir mektup alan siz değilsiniz..."

"Düşüncelerden de kaçmak lazım," diye devam etti doktor.

"Düşüncelerden mi?"

"Evet, akıl gerginliğinden."

"Ya çiftliği yapılandırma planı? Rica ederim, kavak kütüğü müyüm ben?"

"Yani, siz bilirsiniz. Benim görevim sadece sizi uyarmak. Tutkulardan da kaçınmak gerekir: onlar iyileşmeyi engellerler. İnsanın kendisini atlı geziler, danslar, temiz havada ölçülü gezintiler, özellikle de hanımlarla yapılan, kalbi tatlı tatlı çarptıran ve hoş hisler veren hoş sohbetlerle oyalaması gerekir."

Oblomov başını eğmiş, dinliyordu onu.

"Sonra?" diye sordu.

"Sonra okumadan, yazmadan da Tanrı sizi korusun! Pencereleri güneye açılan, yakınlarda müzik ve kadınların olduğu bir villa kiralayın..."

"Peki ne yiyeyim?"

"Etli yemeklerden ve genel olarak etten kaçının, nişasta ve hamur işlerinden de. Hafif et suyu, yeşillik yiyebilirsiniz; ama dikkat edin: bu sıralar kolera neredeyse her yerde kol geziyor, daha dikkatli olmak lazım... Günde sekiz saat gezebilirsiniz. Bir tüfek alın..."

"Tanrım!" dedi Oblomov.

"Son olarak," diye bitirdi doktor, "kışın Paris'e gidin ve orada, yaşamın girdabında, hiçbir şey düşünmeden eğlenin: tiyatrodan baloya, maskeli baloya, şehir dışı ziyaretlere gidin, çevrenizde dostlarınız, toplantılar, eğlenceler olsun..."

"Başka bir şey daha lazım değil mi?" diye sordu Oblomov, güçlükle sakladığı bir sıkıntıyla.

Doktor düşündü...

"Belki deniz havası da yararlı olabilir: İngiltere'den vapura binip Amerika'ya gidin..."

Ayağa kalkıp veda etmeye başladı.

"Eğer bütün bunları sıkı sıkıya yaparsanız..." diyordu...

"Peki, peki, hemen yapacağım," diye yanıt verdi onu geçiren Oblomov güçlükle.

Doktor, Oblomov'u çok acıklı bir durumda bırakarak gitti. Oblomov gözlerini kapadı, iki elini başına koyup koltuğunda yumak gibi büzüldü ve hiçbir yere bakmadan, hiçbir şey hissetmeden öylece oturdu.

Arkasından ürkek bir ses geldi:

"İlya İliç!"

"Ne?" diye yanıt verdi.

"Yöneticiye ne söyleyeyim?"

"Ne hakkında?"

"Taşınma konusunda?"

"Yine mi bunun için geldin?" diye sordu Oblomov hayretle.

"Ama babacığım, İlya İliç, ben ne yapayım? Siz takdir edin: zaten yaşamım acı dolu, ölüp gideceğim ben de..."

"Hayır, anlaşılan sen beni mezara gömmek istiyorsun," dedi Oblomov. "Duymadın mı doktorun söylediklerini!"

Zahar diyecek bir şey bulamadı ama öyle bir of çekti ki, fularının uçları göğsünde havalandı.

"Beni öldürmeye mi karar verdin sen?" diye sordu Oblomov tekrar. "Seni bıktırdım, öyle mi? Söyle bakalım?"

"İsa yardımcınız olsun! Sağlık içinde yaşayın! Sizin fenalığınızı kim ister?" diye haykırdı Zahar konuşmanın aldığı trajik yönden dolayı tam bir korkuya kapılarak.

"Sen!" dedi İlya İliç. "Ben sana taşınma hakkında geveleyip durmayı yasakladım ama sen, her gün en az beş kere hatırlatıp duruyorsun: bunun beni nasıl üzdüğünü de biliyorsun. Böyle sağlığımı korumam mümkün değil benim."

"Ben sanmıştım ki, efendim, yani... neden, yani, taşınmıyoruz diye düşündüm?" dedi Zahar içten bir üzüntüyle titreyen sesiyle.

"Neden taşınmayalımmış! Sen nasıl da rahat karar veriyorsun buna!" dedi Oblomov koltukta Zahar'a doğru dönerek. "Sen taşınmak ne demek, anlamını anlıyor musun? Gerçekten, anlamını anlıyor musun?"

"Anlamıyorum tabii!" dedi uysal bir şekilde Zahar, efendinin dediği her şeyi, sırf olay onun için acı turptan beter olan o dokunaklı sahnelere varmasın diye kabul etmeye hazırdı.

"Anlamadıysan, dinle, sen karar ver bakalım, taşınabilir miyiz, taşınamaz mıyız diye. Ne demek taşınmak? Şu demek: efendi bütün gün dışarıda olacak, sabah erkenden giyinip çıkacak demek..."

"Yani, dışarı çıksa mı acaba?" dedi Zahar. "Neden bütün günü dışarıda geçirmesin? Zaten evde oturmak sağlıklı bir şey

değil ki. Baksanıza ne fena oldunuz! Eskiden turp gibiydiniz ama şimdi, oturdukça, Tanrı bilir neye benzediniz. Caddelerde dolanır, gelene geçene ya da kim bilir neye bakardınız..."

"Kes şöyle saçmalık yumurtlamayı da dinle!" dedi Oblomov. "Caddelerde dolanmakmış!"

"Evet, öyle," diye devam etti Zahar büyük bir ateşle. "Yani, dediklerine göre, benzeri görülmemiş canavarlar getirmişler: onları görürdünüz. Tiyatroya ya da maskeli baloya giderdiniz, biz de siz yokken taşınırdık."

"Saçmalayıp durma! Efendinin huzurunu ne de güzel düşünüyormuşsun! Sana kalsa, bütün gün dolanıp durayım ben, ama nerede yiyeceğim, yemekten sonra nereye uzanacağım, senin hiç derdin değil? Ben yokken de taşınırlarmış! Ortalıkta görünme, biz de kıra döke taşıyalım. Ben biliyorum," dedi gitgide artan bir inançla Oblomov, "senin taşınma dediğin şeyi! Kırıp dökme, gürültü; bütün eşyalar yerlere yığılacak: bavul da, divanın yastığı da, resimler de, pipolar da, kitaplar da, küçük küçük şişeler de, başka zaman hiç görmediğin ama şeytan bilir nerelerden toplanmış şişeler de üst üste yığılacak. Dağılıp kırılmasınlar diye gözünü ayırmayacaksın hiçbirinden... Yarısı şurada, yarısı arabada ya da yeni dairede: tütün içmek isteyeceksin, pipoyu arayıp duracaksın, tütün kutusu çoktan gitmiş olacak... Oturmak isteyeceksin, yer bulamayacaksın; neye dokunsan elin kirlenecek; her şey toz içinde olacak; yıkanacak bir şey olmayacak, öyle, seninkiler gibi kirli ellerle gezeceksin..."

"Benim ellerim temizdir," diye itiraz etti Zahar, el yerine iki kösele göstererek.

"Aman, bir de gösterme bari!" dedi İlya İliç başını çevirerek. "Bir şey içmek istesen," diye devam etti Oblomov, "sürahiyi bulacaksın, bardak olmayacak..."

"Sürahiden de içilir!" dedi safça Zahar.

"Senin hep yaptığın gibi yani: yerleri silmesen de, toz almasan da, halıları silkelemesen de olur. Bir de yeni dairede," diye

devam etti İlya İliç, gözlerinin önünde canlı bir şekilde beliren taşınma sahnesine iyice kapılarak, "en az üç gün toplanamazsın, her şey gittiği gibi kalır: resimler duvara dayanmış, yerde durur, galoşlar yatağın üstünde, çizmeler çayla, pudrayla aynı pakette durur. Bir bakarsın, koltuğun bir ayağı kırılmış, resmin çerçevesi dağılmış ya da divan lekelerle kaplanmış. Ne sorsan yok, nerede olduğunu kimse bilmez, kayıp mı oldu yoksa eski dairede unutuldu: bir de koş oraya..."

"O arada on kez bir oraya bir buraya koşturur insan," diye araya girdi Zahar.

"Gördün mü!" diye devam etti Oblomov. "Bir de yeni dairede sabah kalkarsın, amma sıkıntı! Ne su var, ne kömür, kış vakti öyle buz gibi otursun, odaları dolanırsın, odun da bulamazsın; haydi koştur, ondan bundan bul..."

"Tabii öyle komşu verdiyse Tanrı," dedi Zahar yine, "başkasından bir parça odun alabilirsen ne iyi, bir kepçe su vermezler."

"Ya, ya, işte!" dedi İlya İliç. "Taşındın mı, sanırsın akşama bütün bu uğraş bitip gidecek: ama yok, daha iki hafta sürer. Sanırsın, her şey tamam... bir bakarsın, daha neler neler kalmış: perdeler asılacak, tablolar çivilenecek – canın çıkar, yaşamdan bezersin... Bir de masraflar, masraflar..."

"Geçen sefer, hani sekiz yıl önce, 200 rubleye mal olmuştu, ben dün gibi hatırlıyorum," diye onayladı Zahar.

"Ya işte, şaka sanki!" dedi İlya İliç. "Üstelik yeni dairede önceleri nasıl vahşi gibi yaşar insan! Alışmak için ne kadar zaman geçer? Ben beş gece uyuyamam yeni yerde; kalkıp da karşımda bu marangoz tabelasının yerine başka bir şey görsem, beni sıkıntı basar, ya da yemekten önce şu pencerenin önünden ihtiyar hurdacı geçmedi mi, yine sıkılırım... Görüyor musun şimdi, efendinin başına neler açıyorsun, görüyor musun ha?" diye sordu İlya İliç sitemle. "Görüyorum," diye fısıldadı uysalca Zahar.

"Peki neden bana taşınmayı öneriyorsun? İnsanın bütün bunlara dayanacak gücü var mıymış?"

"Sandım ki, bizim gibi başkaları da taşınıyor, biz de yapabiliriz sandım..." dedi Zahar.

"Ne? Ne?" dedi birden hayretle İlya İliç, koltuktan doğrularak. "Ne dedin sen?"

Zahar birden şaşırdı, efendisinin karşısında bu dokunaklı çığlığa ve jeste yol açacak ne yaptığını anlayamamıştı... Sustu.

"Bizim gibi başkaları!" diye tekrarladı dehşetle İlya İliç. "Bak sen lafı nereye getirdin! Anlıyorum ki senin için hepsi bir, 'başkaları' da bir yani!"

Oblomov alaylı bir şekilde Zahar'ın önünde eğildi ve aşırı hakaret dolu bir yüz ifadesi takındı.

"Rica ederim, İlya İliç, ben hiç sizi herhangi biriyle eşit görebilir miyim?"

"Gözümden kaybol!" dedi amirane bir tavırla Oblomov, eliyle kapıyı göstererek. "Seni görmek istemiyorum. Demek öyle! 'Başkaları'! Güzel!"

Zahar derin bir iç çekerek odasına gitti.

"Bu da hayat mı yani!" diye homurdandı sedire otururken.

"Tanrım!" diye inliyordu Oblomov da. "Sabahı yapılacak işlere ayırayım dedim ama bütün günümü mahvetti! Hem de kim? Kendi uşağım, sadık, deneyimli uşağım, neler söyledi! Nasıl yapabildi bunu?"

Oblomov uzun zaman sakinleşemedi; yatıyor, kalkıyor, odada geziniyor ve yeniden yatıyordu. Zahar'ın onu başkalarının seviyesine indirmesinde, Zahar tarafından herkesin ve her şeyin efendisi sayılması hakkının çiğnenmesini görüyordu.

Bu karşılaştırmayı derinlemesine değerlendirip başkalarının ve kendisinin ne olduğunu, bu koşutluğun ne kadar olası ve haklı olduğunu, Zahar'ın onu ne kadar ağır incitmiş olduğunu inceledi; dahası, Zahar onu bile bile mi incitmişti, yani İlya İliç'in herkesle, "başkalarıyla" eşit olduğuna inanıyor muydu, yoksa bu öylece ağzından kaçmış, aklından geçmeyen bir şey miydi? Bütün bunlar Oblomov'un özsevgisini incitmişti ve o da Zahar'a

kendisiyle onlar, Zahar'ın "başkaları" dediği kişiler arasındaki farkı göstermeye ve ona davranışının bütün alçaklığını hissettirmeye karar verdi.

"Zahar!" diye bağırdı uzun ve tiz bir sesle.

Bu çağrıyı duyan Zahar, her zamanki gibi sedirden sıçrayıp ayaklarını yere çarpmadı, homurdanmadı; ağır ağır indi sedirden ve kollarını, böğrünü sürüyerek sessizce, efendisinin sesini duyunca, yaramazlığının keşfedildiğini ve ceza için çağrıldığını hisseden bir köpek gibi yürüdü.

Zahar kapıyı yarıya kadar açtı ama içeri girmekte kararsız kaldı.

"Gir!" dedi İlya İliç.

Kapı rahatça açılıyordu ama Zahar arasından girmenin mümkün olmayacağı bir şekilde araladı ve bu yüzden kapıdan geçti ama içeri girmedi.

Oblomov yatağın kıyısına oturmuştu.

"Gel buraya!" dedi ısrarla.

Zahar kapıdan güçlükle kurtuldu ama hemen arkasından kapadı onu ve ona sırtını sımsıkı yasladı.

"Buraya!" dedi İlya İliç, parmağıyla yanındaki yeri göstererek.

Zahar gönülsüzce ilerledi ve gösterilen yerden iki kulaç ötede durdu.

"Yaklaş!" dedi Oblomov.

Zahar adım atar gibi yaptı ama sadece sallandı, ayağını vurup olduğu yerde kaldı.

Bu kez Zahar'ı daha yakına getirmeyi başaramayacağını gören İlya İliç, onu orada, durduğu yerde bıraktı ve ona bir süre hiç ses etmeden, sitemle baktı.

Kendisinin böyle sessizce seyredilmesinden dolayı huzursuzluğa kapılan Zahar, efendisine aldırmıyormuş gibi bir tavır takındı ve dahası, ona biraz yan döndü ve hatta o sırada İlya İliç'e o yandan bakışıyla bile bakmadı.

Israrla sola, başka yöne bakmayı sürdürdü: orada çok uzun zamandır tanıdığı bir şeyi görmüştü, yani resmin yanından sarkan örümcek ağında ihmalinin canlı kanıtı olarak duran örümceği.

"Zahar!" dedi sessizce, kendinden emin bir tavırla İlya İliç.

Zahar yanıt vermedi; sanki şöyle düşünüyordu: "Ee, ne oluyor? Başka Zahar var mı? Ben de buradayım işte." Bakışlarını efendisine yöneltmeden, soldan sağa çevirdi; orada da efendisini ayna hatırlattı ona, üzeri tül gibi toz yığınıyla kaplanmış olan ayna; aynanın içinde kendi asık suratlı, çirkin çehresi dumanların arasındaymış gibi yabani bir tavırla, çatık kaşla bakıyordu.

Bu hüzünlü, çok tanıdık nesneden gözlerini hoşnutsuzlukla kaçırdı ve bir an için bakışlarını İlya İliç'e çevirmeye karar verdi. Bakışları buluştu.

Zahar, efendisinin gözlerinden okunan siteme dayanamadı ve bakışlarını aşağı, ayaklarının dibine doğru indirdi: orada yine, tozla ve deliklerle kaplı halıda, efendisinin hizmetindeki çabalarının hüzünlü bir belgesini gördü.

"Zahar!" dedi tekrar İlya İliç duygulu bir tavırla.

"Ne buyurmuştunuz?" diye fısıldadı Zahar zar zor duyulan bir sesle ve dokunaklı bir konuşmanın geleceğini hissederek biraz irkildi.

"Bana kvas ver!" dedi İlya İliç.

Zahar'ın kalbi ferahladı; çocuk gibi mutluluktan, hemen büfeye koşup kvas getirdi.

"Söyle, neyin var senin?" diye sordu İlya İliç kısaca, bardaktan biraz içip onu elinde tutarak. "Yanlış bir şey değil mi bu?"

Zahar'ın yüzündeki yabanilik bir an için yüz hatlarında beliren pişmanlık ışığıyla yumuşadı. Zahar efendisine karşı duyduğu saygı hissinin göğsünde belirip kalbine yerleştiğini duydu ve birden dosdoğru onun gözlerinin içine bakmaya başladı.

"Kendi hatanı hissediyor musun?" diye sordu İlya İliç.

"Bu 'hata' da neyin nesi?" diye düşündü Zahar, kederlenerek. "Üzücü bir şey olmalı; o böyle şakımaya başladı mı, insan istemese de ağlayacak gibi oluyor."

"Ne oldu, İlya İliç," diye başladı söze Zahar fısıltı gibi bir sesle, "ben hiçbir şey söylemedim, sadece, yani..."

"Hayır, dur!" diye sözünü kesti Oblomov. "Ne yaptığını anlıyor musun? Al, şu bardağı masaya koy ve yanıt ver!"

Zahar yanıt vermiyor ve ne yaptığını kesinlikle anlamıyordu ama bu efendisine saygıyla bakmasını engellemiyordu; hatta suçunu kavrayarak başını biraz eğdi.

"Sen iblisin teki değil misin yani?" dedi Oblomov.

Zahar susmayı sürdürdü, sadece iki-üç kez gözlerini kırpıştırdı.

"Sen efendini üzdün!" dedi üzerine basa basa İlya İliç ve onun utanmasından zevk alarak dimdik Zahar'a baktı.

Zahar bu baskıdan nasıl kaçıp kurtulacağını bilemiyordu.

"Üzdün değil mi?" diye sordu İlya İliç.

"Üzdüm!" diye fısıldadı, bu yeni acıklı sözler karşısında iyice şaşıran Zahar. Bakışlarını sağa, sola, ileri çeviriyor, bir kurtuluş yolu arıyordu ve yine karşısına örümcek çıkıyor, toz çıkıyor, kendi yansıması ve efendisinin yüzü çıkıyordu.

"Keşke yer yarılıp içine girseydim! Ah, ölüm de gelmiyor!" diye düşündü, ne yöne dönse bu dokunaklı sahneden kurtulamayacağını görerek. Ve böyle hissettikçe öyle sık gözlerini kırpmaya başladı ki, gözyaşları fışkırır gibi oldu gözlerinden.

Sonunda efendisine o ünlü şarkıyla ama şarkısını söylemeden yanıt verdi.

"Ben sizi nasıl üzdüm, İlya İliç?" dedi neredeyse ağlarcasına.

"Nasıl mı?" diye tekrarladı Oblomov. "Hiç düşündün mü sen, başkası ne demek?"

Durdu, Zahar'a bakmayı sürdürdü.

"Söyleyeyim mi sana bunun ne demek olduğunu?"

Zahar ininde sıkışmış ayı gibi kıpırdandı ve bütün odaya karşı iç çekti.

"Başkası – senin düşündüğün o başkası, çıplak şeytandır, kaba, çirkin bir insandır, tavan arasında pis, sefil bir halde yaşar;

avluda bir yerde keçe üzerinde yatar. Böylesi ne yapar biliyor musun? Hiç. Patatesle tuzlu balık tıkınır. Oradan oraya dolanır durur, günden güne koşturur. Yeni bir daireye de taşınabilir tabii. İşte, Lyagayev, cetvelini koltuğunun altına sıkıştırır, burun mendili kumaşından iki de gömlek alır, gider... 'Nereye böyle?' – 'Taşınıyorum,' der. İşte budur 'başkası'! Demek ben, sana göre, 'başkasıyım' ha?"

Zahar efendisine baktı, durduğu yerde ayak değiştirdi ve sustu.

"Nedir bu başkası?" diye devam etti Oblomov. "Başkası çizmelerini kendi kendine temizleyen, kendi kendine giyinen, bazen efendi gibi görünen ama uşak nedir bilmeyen biridir; birini bir yere göndermez, gerektiği zaman kendisi koşar; sobaya odunu da kendisi atar, bazen tozu bile kendisi alır..."

"Almanlarda böylesi çok," dedi Zahar yüzünü ekşiterek.

"Tabii, tabii! Ya ben? Sen nasıl düşünürsün benim 'başkası' olduğumu?"

"Siz bambaşkasısınız!" dedi üzüntüyle Zahar, efendisinin ne demek istediğini hiç anlamadan. "Tanrı bilir, ne oldu size böyle..."

"Bambaşkayım, öyle mi? Bak şimdi neler diyorsun! Sen 'başkası' nasıl yaşar, biliyor musun? 'Başkası' yorulmak bilmeden çalışır, koşturur, dolanır durur," diye devam etti Oblomov, "çalışmazlarsa yemek de yiyemezler. 'Başkası' eğilir, 'başkası' rica eder, küçülür... Ya ben? Sen söyle: nasıl düşünebiliyorsun benim 'başkası' olduğumu, nasıl?"

"Yeter babacığım, bu üzücü sözlerle eziyet etmeyin bana!" diye yalvardı Zahar. "Ah, Tanrım!"

"Ben 'başkasıyım' demek! Uğraşıyor muyum ben, çalışıyor muyum? Az mı yiyorum? Kara kuru mu, yoksa zavallı mı görünüşüm? Bana yetmeyen bir şey mi var? Sanki yapacak, edecek biri var! Bir kere olsun kendim giymedim çorabımı ayağıma, Tanrı aşkına! Huzursuz mu olacağım? Bundan bana ne? Ama

kime söylüyorum bunları? Sen çocukluğumdan beri benimle değil miydin? Sen bunları hep biliyorsun, gördün benim nasıl zarif yetiştirildiğimi, ne soğuğu, ne açlığı bildiğimi, ihtiyaç nedir bilmediğimi, ekmeğimi kendim kazanmadığımı ve pis işlerle hiç uğraşmadığımı sen biliyorsun. Nasıl oluyor da gönlün beni 'başkalarıyla' karşılaştırmaya varıyor? Yani ben 'başkaları' gibi sağlıklı mıyım? Bütün bunları yapıp bunlara dayanabilir miyim?"

Zahar, Oblomov'un sözlerini anlama yeteneğini kesinlikle kaybetmişti; ama dudakları, içinde yaşadığı heyecandan şişmişti; bu dokunaklı sahne, başının üzerinde, bir bulut gibi döneniyordu. Sustu.

"Zahar!" dedi İlya İliç.

"Ne buyurmuştunuz?" dedi zar zor duyulur bir sesle Zahar.

"Bana kvas ver."

Zahar kvas getirdi ve içkiyi içen İlya İliç bardağı ona verir vermez, hemen odasına gitmeye davrandı.

"Hayır, hayır, dur sen!" dedi Oblomov. "Soruyorum sana: çocukken kollarında taşıdığın, bunca zaman hizmet ettiğin ve sana iyilik eden efendini nasıl böyle acıyla gücendirebiliyorsun?"

Zahar dayanamadı: iyilik sözünü duyar duymaz mahvolmuştu! Gözlerini daha da hızlı kırpıştırmaya başladı. İlya İliç'in ona yaptığı dokunaklı konuşmayı ne kadar az anlarsa, o kadar çok hüzünleniyordu.

"Suçluyum, İlya İliç," diye başladı pişmanlık dolu kısık bir sesle, "aptallıktan yaptım, gerçekten aptallıktan..."

Ve ne yaptığını anlamayan Zahar, sözünün sonuna hangi fiili getireceğini bilemedi.

"Bense," diye devam etti Oblomov gücenmiş ve değeri bilinmemiş bir insanın sesiyle, "burada gece gündüz uğraşıyorum, çabalıyorum, bazen başım ağrıyor, kalbim duracak gibi oluyor, geceleri uyuyamıyorum, dönüp duruyorum, daha iyi nasıl olur diye düşünüyorum... Ama neyi? Kimin için? Hep sizin için, köy-

lüler için; yani senin için. Sen, belki de bakıp benim hep yorganı başıma çekip kütük gibi uykuya yattığımı sanıyorsun; hayır, uyumuyorum, derin düşüncelere dalıyorum, köylüler bütün ihtiyaçlarını bulabilsin, yabancılara imrenmesin, korkunç yargı sırasında yüce Tanrı'ya benden yakınmasın, benim iyiliğim için dua etsinler, diye düşünüyorum. Nankörler!" diye bitirdi Oblomov sözlerini acı bir sitemle.

Zahar'ı bu son acıklı sözler fazlasıyla etkiledi. Hafif hafif hıçkırmaya başladı; kısık ve hırıltılı sesler bu kez tek bir nota, herhangi bir çalgının çıkaramayacağı, belki bir Çin gongundan ya da Hint tamtamından çıkabilecek bir nota halinde kaynaştı.

"Babacığım, İlya İliç!" diye yalvardı. "Yeter artık! Siz hep böyle yapıyorsunuz! Ah, kutsal Meryem Ana! Böyle birdenbire nasıl bir bela düştü üzerimize..."

"Ya sen," diye devam etti onu dinlemeden Oblomov, "sen böyle konuşmaya utanmalısın! Göğsüne nasıl bir yılan saklamışsın meğer sen!"

"Yılan mı!" dedi Zahar, sanki odanın içinde yirmi böcek uçup vızlamaya başlamış gibi ellerini çırpıp gözyaşlarına boğularak. "Ne zaman yılan çıktı benim ağzımdan?" dedi hıçkırıklar arasında. "Ben o uğursuz hayvanı rüyamda bile görmem!"

İkisi de birbirlerini anlamayı bırakmış, her ikisi de kendi kendine dalmıştı.

"Bu dili nereden edindin?" diye devam etti İlya İliç. "Bense hâlâ planımda ona özel bir ev, bostan, ekmek belirlemiş, maaş bağlamıştım! Sen benim hem kâhyam olacaktın, hem *major*'um, hem de sadık adamım olacaktın! Mujikler senin emrinde olacaktı; hepsi sana şöyle seslenecekti: Zahar Trofimoviç, Zahar Trofimoviç! Ama sen hiç hoşnut olmuyorsun, 'başkalarına' hevesleniyorsun! Demek ödül buymuş! Efendi ne güzel onurlandırılıyor!"

Zahar hıçkırmayı sürdürdü ve İlya İliç de duygulandı. Zahar'a öğüt verirken, o sırada köylülere yaptığı iyiliğin bilincine derin

bir şekilde varmıştı ve son sitemleri titrek bir sesle, gözlerine yaşlar dolmuş bir halde yapmıştı.

"Haydi, şimdi Tanrı seninle olsun!" dedi barışmış bir sesle Zahar'a. "Ama dur, biraz daha kvas ver! Boğazım kupkuru oldu: tahmin etmen lazımdı, duymuyor musun, efendi öksürüyor? Kime söylüyorum!"

"Umarım hatanı anlamışsındır," dedi İlya İliç, Zahar kvası getirdiği zaman, "ve bundan sonra efendini başkalarıyla karşılaştırmaya kalkmazsın. Suçunu affettirmek istiyorsan, benim taşınmamam için ev sahibine bir şeyler bulacaksın. Bak nasıl bozdun efendinin huzurunu: iyice bozdun ve beni yararlı, yeni düşüncelerden yoksun bıraktın. Ama bu kime zarar verdi? Kendine; ben kendimi tümüyle size adadım, sizin için emekliye ayrıldım, dört duvar arasında oturuyorum... Ama Tanrı yardımcınız olsun! İşte, saat üç oldu! Yemeğe iki saat var, ne yapacağım iki saat? Hiç. Ama bir sürü iş var. Şimdi mektup bir sonraki postaya kaldı, plan da yarına. Yani, şimdi uzanayım biraz: mahvoldum iyice; sen storları indirip kapa burayı sıkıca, kimse rahatsız etmesin; belki bir saatçik kestiririm ben, dört buçukta kaldır ama."

Zahar, efendinin çalışma odasını kapamaya başladı; önce onun üzerini örttü ve yorganı üzerine çekti, sonra storları indirdi, bütün kapıları sıkıca kapadı ve odasına çekildi.

"Geber, seni canavar!" diye homurdandı, gözyaşı izlerini silip sedire uzanırken. "Cidden, canavar bu! Özel ev, bostan, maaş!" dedi sadece son sözleri anlayan Zahar. "Patron acıklı sözler söylüyor, insanın kalbine bıçak dayayıp kesiyor sanki... İşte benim evim, bostanım burası, buraya ayaklarımı uzatacağım!" dedi sedire öfkeyle vurarak. "Maaşmış! Eline beş-on kuruş bile geçmiyor, tütün alacak parası yok, kimseye ikram edecek bir şey yok! Dile geldi mi kolay! Sanırsın, ölüm hiç gelmeyecek!"

İlya İliç sırtüstü yattı, ama hemen uyumadı. Düşündü, düşündü, heyecanlandı, heyecanlandı...

"Üst üste iki mutsuzluk birden!" dedi başını yorganla iyice örterek. "Nasıl dayanacağım!"

Ama aslında bu iki mutsuzluk, yani kâhyanın iç karartıcı mektubu ve yeni bir daireye taşınma, artık kaygılandırmıyordu Oblomov'u ve huzur vermeyen anılar arasında çoktan yerlerini almışlardı.

"Kâhyanın korkuttuğu belalar hâlâ uzakta," diye düşündü, "o vakte dek bir sürü şey değişir: kim bilir, yağmur ekmek getirir; belki kâhyanın borçları ödenir; kaçan mujikler 'nüfus yerlerine getirilir' onun yazdığı gibi."

"Peki nereye gitmiş şu mujikler?" diye düşünüp bu olayın sanatsal incelemesine daha derinlemesine daldı. "Herhalde geceleyin gittiler, çiy varken, ekmek almadan. Nerede uyumuşlardır? Ormanda mı gerçekten? Orada uyunmaz ki! İzbe de fena kokar, sıcak olur ama en azından..."

"Ne diye kaygılanıyorum?" diye düşündü. "Yakında plan tamamlanır, ondan önce ürkecek ne var? Eh, ben de..."

Taşınma düşüncesi onu biraz daha fazla kaygılandırıyordu. Bu daha taze, daha sonraki bir tatsızlıktı; ama Oblomov'un sakin ruhunda bu olay da artık tarih olmuştu. Belli belirsiz taşınmanın kaçınılmazlığını öngörüyordu, üstelik Tarantyev de karışmıştı ama o yaşamının bu kaygı verici olayını aklından bir hafta olsun uzaklaştırmıştı, işte böylece koca bir hafta boyu dinginlik sağlanmıştı!

"Belki de Zahar öyle bir yol bulur ki hiç taşınmak gerekmez, atlatırız: gelecek yaza kadar erteler ya da tadilattan tümden vazgeçirir; yani, olmaz olmaz dememeli! Zaten imkânı yok... taşınmakmış!"

Böyle bir heyecanlandı bir sakinleşti ve sonunda bu huzurlu ve sakinleştirici sözler sayesinde, belki de Oblomov da bir şekilde, her zaman olduğu gibi bu kez de, bir umut ve teselli gemisi buldu, tıpkı eski ahitteki Nuh'un gemisi gibi ve o zaman kendini iki mutsuzluktan korumayı başardı.

Artık üzerine rahat, tatlı bir uyuşukluk gelmişti ve duyguları, tıpkı suyun üzerini dumanlandıran o ilk, ürkek çiy gibi duman-

lanmaya başladı bu uyuşuklukla; bir dakika sonra bilinci de Tanrı bilir nereye uçup gidecekti ama birden İlya İliç silkinip gözlerini açtı.

"Ama yıkanmadım ben! Nasıl olur? Hatta hiçbir şey yapmadım," diye fısıldadı. "Planı kâğıda geçirmek istedim ama yapmadım, muhtara yazmadım, valiye de yazmadım; ev sahibine mektup yazmaya başladım ama bitirmedim, hesapları gözden geçirmedim ve para da vermedim. Sabah geçip gidiverdi!"

Düşünmeye başladı... "Bu ne böyle? Başkası olsa böyle yapar mıydı?" diye geçti aklından. "Başkası, başkası... Nedir bu başkası?"

Kendini "başkalarıyla" karşılaştırmayı sürdürdü. Düşünüp durdu: şimdi de aklında, Zahar'a başkası hakkında söylediklerinin tam tersi bir fikir şekillenmişti.

Başkasının bütün mektupları yazmayı başaracağını, bir kez olsun ve'leri, göre'leri birbirine karıştırmayacağını, başkasının yeni daireye taşınıp planı da tamamlayacağını, köye de gideceğini kabul etmek zorunda kaldı...

"Tabii ben de yapabilirdim bütün bunları..." diye düşündü, "tabii yazabilirim herhalde; hem de o mektubu değil, daha da iyisini yazardım! Bütün bunlar nereye gitti? Taşınmak da şaka mı? İstemek yeter! 'Başkası' olsa hiç entari de giymezdi," diye başkasının karakteristiğine bir tane daha ekledi; "'başkası'..." derken esnedi... "Hemen hiç uyumaz... 'başkası' yaşamını eğlenceyle geçirir, her yere gider, her şeyi görür, her şey onun işidir... Ya ben! Ben... 'başkası' değilim!" dedi hüzünle ve derin bir düşünceye daldı. Hatta başını yorganın altından çıkarmıştı.

Oblomov'un yaşamının aydınlık, bilinçli anlarından biri gelmişti.

Ruhunda birdenbire insanın yazgısı ve göreviyle ilgili canlı ve aydınlık bir fikir oluşunca ve bu görevle kendi yaşamı arasındaki koşutluk belirince ve çeşit çeşit yaşamsal sorular, kafasında, peş peşe ve dağınık bir halde, uykulu bir enkaza düşen güneşin ani ışığıyla uyanan kuşlar gibi ürkek ürkek havalanınca korkuya kapıldı.

Gelişmemişliği, ahlaki güçlerinin serpilirken durmuş olması, her şeye engel olan o ağırlık onu hüzünlendirdi ve sıktı; başkalarının dolu dolu ve geniş geniş yaşıyor olması, onun varlığının dar ve acıklı patikasının ağır bir taşla kapanmış olması onu kıskançlığa boğdu.

Ürkek ruhunda, kendi doğasının birçok yönünün tümüyle uyanmamış olduğuna, bazı yönlerine biraz dokunulmuş olduğu ve hiçbirinin sonuna dek ele alınmamış olduğuna dair acı verici bir fikir oluşmuştu.

Yine de kendi içinde daha iyi, aydınlık bir başlangıcın, bir mezarın içindeymiş gibi gömülü olduğunu, belki artık ölmüş olduğunu ya da dağların derinliklerindeki altın gibi yattığını ve bu altını geçer akçeye çevirmenin vaktinin çoktan geldiğini içi sızlayarak hissediyordu.

Ama hazinenin üstü ıvır zıvırla, yığılmış çöplerle derin ve ağır bir şekilde örtülmüştü. Yaşamın ve dünyanın ona hediye olarak verdiği serveti çalıp yine onun ruhuna gömmüştü sanki biri. Bir şey onun yaşam sahasına atılmasına ve onun üzerinde aklın ve iradenin bütün yelkenlerini açmasına engel oluyordu. Gizli bir düşman yolun başındayken onu güçlü eliyle yakalamış ve insanlığın doğru görevinden uzaklara savurmuştu.

Ve artık, anlaşılan, onu doğru patikanın derinliklerinden, kuytularından çıkarmıyordu. Çevresindeki ve ruhundaki orman gitgide sıklaşıyor, kararıyordu; patika gitgide kapanıyordu; aydınlık bilinç gitgide daha seyrek sızıyordu ve ancak bir an için uyuyan güçleri canlandırıyordu. Akıl ve irade çoktan felç olmuştu ve anlaşılan, bunun dönüşü yoktu.

Yaşamının olayları mikroskobik ölçülere dek küçülmüştü, ama bu olaylarla bile başa çıkamıyordu; birinden diğerine geçemiyor, peş peşe gelen dalgalar gibi aralarında savruluyordu; birine iradesinin esnekliğiyle karşı koyma ya da diğerlerini aklıyla izleme gücü yoktu.

Kendi kendine yaptığı bu gizli itiraf onu acıya boğmuştu. Geçmişteki, yakıcı kusurlarla ilgili yararsız yakınmalar vicdanına

iğne gibi batıyordu ve o var gücüyle bu kusurları üzerinden bir an için atmaya, kendisinin dışında bir suçlu bulup iğneyi ona çevirmeye çabalıyordu. Ama kime?

"Bu hep... Zahar!" diye fısıldadı.

Zahar'la yaşanan sahnenin ayrıntılarını hatırladı ve yüzü utanç aleviyle kavruldu.

"Ya biri duymuş olsaydı bunları?" diye düşündü, bu düşünceyle uyuşmuş bir halde. "Tanrı aşkına, Zahar ne olur kimseye anlatmasın; ama inanmazlar da; Tanrı aşkına!"

İç çekti, kendini lanetledi, bir o yana bir bu yana döndü, suçluyu arandı ve bulamadı. Oflayıp puflamaları Zahar'ın kulağına kadar gitti.

"Kvas içip içip şişti tabii!" diye homurdandı Zahar içinden.

"Ben niye böyleyim?" diye sordu Oblomov ağlamamak için kendini zor tutarak ve başını yeniden yorganın altına gömdü, "Hak mı bu?"

Onun gerektiği gibi, "başkalarının" yaşadığı gibi yaşamasına engel olan düşman bir ilkeyi boş yere arayarak iç çekti, gözlerini kapadı ve birkaç dakika sonra bir uyuşukluk duygularını yeniden hafif hafif sarmaya başladı.

"Ama ben de... isterdim..." dedi güçlükle, "Başka türlü... Belki doğa beni böyle cezalandırdı... Ama hayır, Tanrı aşkına... yakınmaya gerek yok..."

Bunun ardından dingin bir nefes duyuldu. Heyecandan normal haline, huzur ve gevşekliğe geçmişti.

"Anlaşılan, kader böyle... Ne yapabilirim?" diye fısıldadı zar zor uykuya dalarken.

"2000 daha az bir gelir," dedi birden yüksek sesle sayıklayarak. "Hemen, hemen, bekle..." ve uyanır gibi oldu.

"Fakat... bilmek ilginç olurdu... neden ben... böyle?" dedi yine fısıltıyla. Gözkapakları tümden kapandı. "Evet, neden? Belki... bu... şeyden..." demeye çabaladı ve diyemedi.

Böylece nedenini düşünüp bulamadı; dili ve dudakları bir anda sözün yarısında dondu ve öylece, yarı aralık kalıverdi. Söz-

ler yerine nefesi duyuluyordu artık ve ardından sakin sakin uyuyan bir insanın düzgün horultusu başladı.

Uyku onun düşüncelerinin ağır ve tembel akışını durdurdu ve bir anda, onu bir başka çağa, başka insanlara, başka bir yere, bizim de okurla birlikte bir sonraki bölümde onun peşinden gideceğimiz bir yere götürdü...

IX
OBLOMOV'UN DÜŞÜ

Neredeyiz? Oblomov'un düşü bizi yeryüzünün hangi hayır dualı köşesine getirdi? Ne muhteşem bir yer!

Hayır, gerçekten, orada deniz yok, yüksek dağlar yok, kaya ve yarlar yok, uykulu ormanlar yok, yani görkemli, vahşi ve kasvetli hiçbir şey yok.

Zaten nedir bu, vahşi ve görkemli denen şey? Deniz mi örneğin? Boş verin! Onun tek yaptığı insanı hüzne boğmak: ona bakarken ağlamak ister insan. Bu engin su örtüsü karşısında kalp tedirginlikle sıkışır ve bu sonsuz tekdüze manzarayla yorulan bakış hiçbir şekilde dinlenemez.

Dalgaların çılgınca inleyip köpürmesi de zayıf kulaklara iyi gelmez; dünyanın başlangıcından beri durmaksızın hep aynı karamsar ve çözümsüz sözleri tekrarlarlar ve sanki bir canavarın işkencesine yakalanmış gibi etkileyici, iç karartıcı bir sesle hep aynı inleyişler, hep aynı yakınmalar duyulur onda. Çevrede kuşlar ötmez; sadece dilsiz martılar, mahkûmlar gibi, kederle havalanır kıyıdan ve suyun üzerinde dönenir.

Doğanın bu feryatları karşısında vahşi hayvanların kükreyişi çaresiz kalır, insan sesi hiç kalır ve insanın kendisi öyle küçük, öyle güçsüz, öyle belirsiz kalır ki kaybolup gider bu geniş manzaranın küçük ayrıntılarında! Belki de bu yüzden denizi seyretmek böyle zordur.

Hayır, boş verin denizi! Onun sessizliği ve kıpırtısızlığı ruhta sevinç duyguları uyandırmaz: su kütlesinin zar zor fark edilen salınışında insan hep aynı engin ama uyuyan gücü, onun gururlu dalgalarıyla acı acı alay eden ve onun cesur tasarılarını, bütün uğraşlarını, emeklerini derinlere gömen o gücü görür.

Dağlar da, yarlar da insanı neşelendirmek için yaratılmamıştır. Onlar vahşi bir hayvanın insana yönelmiş pençe ve dişleri gibi dehşet verici, korkunçtur; bize ölümlü yapımızı çok canlı bir şekilde hatırlatır ve içimize yaşam korkusu, yaşam sıkıntısı salarlar. Kayaların ve yarların üzerindeyken, gök bile, sanki insanlardan kaçıyormuş gibi uzak ve erişilmez görünür.

Kahramanımızın birden kendini içinde bulduğu huzurlu köşe böyle değil.

Orada gök, tam tersine, sanki yere iyice inmiş gibidir ama daha güçlü ışınlar saçmak için değil, herhalde onu daha sıkıca, sevgiyle kucaklamak için: başımızın üzerinde, herhalde o seçilmiş köşeyi, tıpkı insana güven veren bir aile çatısı gibi, her tür beladan korumak için neredeyse dokunacak kadar alçalmıştır.

Orada neredeyse yarım yıl boyunca güneş parlak ve sıcak ışıklar saçar ve sonra hemen kaybolup gitmez, sanki istemiyormuş, sanki dönecekmiş gibi bu sevdiği yere bir-iki kez dönüp bakar ve sonbaharı ona yağmurlu, açık, sıcak bir günde armağan eder.

Orada dağlar o korkunç, imgeleme dehşet saçan yüksek dağların birer modeli gibidir sadece. Sırtlarında keyifle kaymanın, oyun oynayıp eğlenmenin ve üzerlerinde oturup dalgın dalgın batan güneşi seyretmenin mümkün olduğu peş peşe dizilmiş tepelerdir bunlar.

Nehirler neşeyle, hoplaya zıplaya akarlar; bazen geniş bir göle doluşur, bazen hızla incecik akarlar ya da sanki bir şeyler düşünmeye dalmış gibi sakinleşir ve taşların üzerine neredeyse sürünür, dört bir yana, insanı şırıltılarıyla tatlı tatlı hayallere kaptıran oyunbaz dereler halinde dağılırlar.

Dört bir yanda, on beş ya da yirmi verst boyunca, ortam bir dizi resim eskizi, neşeli, gülümseyen peyzajlar gibidir. Işıklı ne-

hirlerin kumlu ve yumuşak kıyıları, tepeden suya doğru uzanan ince çalılık, dipteki akıntıyla kıvrılan geçit ve akağaç korusu; bütün bunlar sanki kasten bir ve aynı yer için seçilmiş ve ustaca çizilmiş gibidir.

Heyecanların eziyet ettiği ya da onlarla hiç tanışmamış olan bir kalp, herkesin unuttuğu bu köşeye saklanmak ve hiç kimsenin bilmediği mutlulukları yaşamak ister. Orada her şey insana saçları ağarıncaya dek huzurlu, uzun ömürlü bir yaşam ve kendini hissettirmeyen, uykuya benzer bir ölüm vaat eder.

Orada yılın çevrimi, kuralına göre ve sakin sakin tamamlanır.

Takvimin belirlediği gibi mart ayında bahar başlar, tepelerden çamurlu nehirler akar, toprak yumuşar ve sıcak bir buhar salar; köylü gocuğunu çıkarır, açık havaya tek gömlekle çıkar ve elini gözlerine siper ederek omuzlarını hoşnutlukla kıpırdatarak uzun zaman güneşi seyreder; sonra ters çevrilmiş arabayı bir o dingilden, bir öteki dingilden tutarak kaldırır ya da sundurmanın altında aylak aylak yatan sabana bakıp onu ayağıyla tekmeler, her zamanki işlere hazırlanır.

Bahar vakti ani tipiler geri gelmez, tarlalar uyumaz ve ağaçlar kardan kırılmaz.

Dizginsiz, soğuk bir güzel olan kış, sıcağın belirlenmiş vaktine dek kendine hâkim olur; ani sıcaklarla kışkırtmaz ve benzersiz soğuklarla iki büklüm etmez insanı; her şey doğanın alışılmış, önceden yazılmış genel düzenince ilerler.

Kasımda kar ve don başlar, Noel vaktinde öyle güçlenir ki, izbesinden bir an için çıkan köylünün sakalı bir anda kırağıyla kaplanır; şubat ayındaysa hassas burunlar havada yaklaşan baharın tatlı esintisini hissetmeye başlar.

Ama yaz, yaz bu açıdan özellikle hayranlık vericidir. Taze kuru havayı, limon ya da defneyle değil, sadece pelin, çam ve idris kokusuyla içilen havayı orada aramak gerekir; hafifçe yakan ama güneşin ışınlarıyla kavrulmayan aydınlık günleri ve neredeyse üç ay boyunca bulutlanmayan göğü orada aramak gerekir.

Işıklı günler geldi mi, üç-dört hafta sürer; akşamı sıcak, gece bunaltıcı olur. Yıldızlar öyle güleryüzlüdür ki, göklerden dostça göz kırparlar.

Yağmur yağdı mı, ne hayırlı bir yaz yağmuru olur! Deli gibi, bereketli boşanır, aniden mutlu olmuş bir insanın coşkulu ve ateşli gözyaşları gibi neşeyle saçılır ortalığa; ama durduğu zaman, güneş yine parlak sevgi dolu gülümseyişiyle ortaya çıkar ve tarlaları, tepeleri ısıtır: bütün ülke tekrar mutlulukla gülümser güneşe yanıt olarak.

Köylü mutlulukla selamlar yağmuru: "Yağmur kardeş ıslatıyor, güneş kardeş kurutuyor!" der sıcak yağmura yüzünü, omuzlarını ve sırtını umutla sergileyerek.

Fırtınalar korkunç olmaz, sakin olur orada: hep aynı ve belirli vakitte olur, sanki halk arasındaki bir söylentiyi desteklemek istercesine hiçbir zaman İlyas gününü kaçırmaz. Şimşeklerin hem sayısı hem şiddeti, sanki hazineden bir yıl için bütün diyara belli miktar elektrik ayrılmış gibi, her yıl hep aynı olur.

Ne korkunç fırtınalar, ne yıkımlar duyulur bu diyarda.

Gazetelerde, Tanrı'nın hayır duasını almış olan bu köşeyle ilgili, bu konuda herhangi bir söylenti bir kez olsun duyulmamıştır. Ve eğer yirmi sekiz yaşındaki köylü dul, Marina Kulkova bir kerede dört velet doğurmamış olsaydı, bahsetmeden geçmenin imkânsız olduğu bu olay olmamış olsaydı, bu diyardan bir haber ne yayınlanır, ne de duyulurdu.

Tanrı bu yere ne salgınlar, ne de sıradan akrepler göndermişti. Yaşayanlardan kimse korkunç göksel alametleri, yani ateşten küreleri de, katlanılmaz sıcakları da görmemişti, hatırlamıyordu; zehirli sürüngenler dolanmıyordu orada; çekirgeler uçmuyordu oraya; kükreyen aslanlar da, uluyan kaplanlar da, hatta ayılar ve kurtlar da yoktu, çünkü orman yoktu. Tarla ve köylerde sadece semiz inekler, meleyen koyunlar ve gıdaklayan tavuklar vardı.

Bir şair ya da hayalperestin böyle huzurlu bir köşeciğin doğasından hoşnut olup olmayacağını Tanrı bilir. Bilindiği gibi, bu

kişiler, mehtaba bakıp bülbüllerin şakımasını duymayı sever. Saman sarısı bulutun arkasına saklanıp ağaçların dalları arasından gizlice görünen ya da sevenlerinin gözlerine gümüş ışık huzmeleri saçan o cilveli mehtabı sever onlar.

Bu köşedeyse kimse böyle bir mehtap tanımazdı, dolunay diye bilirdi herkes onu. O da öyle iyi yürekliydi ki, köyde ve tarladaki herkesin gözünün içine bakar ve temiz bir bakır tasa çok benzerdi.

Şairin ona coşkulu gözlerle bakması boşuna olurdu: o yine saf saf bakardı şaire, tıpkı yuvarlak çehreli bir köy güzelinin bir şehir çapkınının tutkulu ve ateşli bakışlarına karşılık verirken baktığı gibi.

Bülbüller de duymamıştı bu yeri, belki de orada gölgelik kuytular ve güller olmadığı için; ama bu yüzden ne de çok bıldırcın vardı! Yazın, hasat sırasında, çocuklar onları elle bile yakalardı.

Fakat, bıldırcınların orada gastronomik bir lüks olduğu sanılmasın – hayır, böyle bir yozlaşma yoktu o yerin yaşayanlarının alışkanlıkları arasında: bıldırcına yemek diye bakılmazdı. Bıldırcın orada şarkılarıyla insanın kulağını şenlendirirdi: bu yüzden hemen her evde çatının altındaki ipten bir kafeste bir bıldırcın öterdi.

Şair ve hayalperest bu mütevazı ve basit yerin genel görünümünden de hoşnut kalmazdı. Orada İsviçre ya da İskoçya tadında bir akşamla karşılaşamazlardı, yani bütün doğanın -ormanın, suların, kulübe duvarlarının ve hüzünlü tepelerin- hepsinin kıpkırmızı bir kızıllıkla yanar gibi göründüğü bir akşamı; böyle kıpkırmızı zeminde, kasvetli bir harabeye yaptığı gezintiden dönen bir leydiye eşlik eden ve kendilerini atalarının anlattığı iki gül savaşı hikâyesinin, yemek olarak bir yabankeçisinin ve lavta eşliğinde genç bir hanımın söylediği şarkıların beklediği o sağlam kaleye dönmek için dolambaçlı, kumlu yolda telaşla ilerleyen bir erkek topluluğunu da göremezlerdi; yani Walter Scott'ın bizim imgelemimize zengin bir şekilde akıttığı o manzaraları.

Hayır, bu bizim diyarda hiç yoktu.

Bu köşecikteki üç-dört köycükte her şey öyle sessiz, öyle uykuluydu ki! Köyler birbirlerine çok yakındı ve sanki dev bir el onları rasgele atıp çevreye saçmış, onlar da o zamandan beri öylece kalmış gibiydi.

Sözgelimi yarın kıyısına düşmüş, bir izbe kim bilir ne zamandan beri orada asılı duruyordu, bir yarısı boşlukta duruyor, üç sırıktan destek alıyordu. Üç-dört kuşak içinde sessiz ve mutlu bir şekilde yaşayıp gitmişti.

Tavuk bile içine girmeye korkardı, ama sağlam yapılı, kendi evine dimdik sığamayan bir adam olan Onisim Suslov orada yaşardı.

Onisim'in izbesine girmeye herkes cesaret edemezdi; belki de sırf ziyaretçiden sırtını ormana, yüzünü de ona çevirmesini istediği için.

Veranda yarın üzerinde asılı durur ve verandaya adım atmak için, tek elle otlara, diğer elle de izbenin damına tutunmak ve sonra doğruca verandaya sıçramak gerekirdi.

Bir başka izbe de kırlangıç yuvası gibi dağa yapışmıştı; üç tanesi orada şans eseri yan yana dizilmişti, iki tanesi de yarın dibinde duruyordu.

Köyde her şey sessiz ve uykuluydu: dilsiz izbelerin kapıları ardına dek açıktı; tek bir can görünmezdi; sadece sinek bulutları uçuşur ve vızıldardı boğucu sıcakta.

Bir izbeye girince, yüksek sesle bağırmak boşunaydı: ölüm sessizliği olurdu yanıt; bazen izbede, sobada ömrünü yakan bir ihtiyarın hastalıklı inleyişi ya da boğuk öksürüğü duyulur ya da bir bölmenin ardından üç yaşlarında, çıplak ayaklı, uzun saçlı, uzun gömlek giymiş bir çocuk belirir, sessizce durur, gelene dimdik bakar, sonra ürkerek saklanırdı.

Tarlalarda da aynı derin sessizlik ve huzur vardır; sadece bir yerlerde, kara ekinlerin arasında, sıcaktan bunalmış bir çiftçi, sabana abanıp onu sürüklerken karınca gibi kımıldanırdı.

Bu diyarın insanlarının huylarına da sessizlik ve serinkanlı bir sakinlik hâkimdi. Ne yağma, ne cinayet, ne de başka herhangi türden korkunç bir olay olurdu orada; ne güçlü tutkular, ne önemli girişimler heyecanlandırırdı onları.

Peki tutku ve girişimler nasıl olur da heyecanlandırmazdı onları? Orada herkes kendi kendini bilirdi. Bu diyarın sakinleri başka insanlardan uzak yaşardı. En yakın köy ve taşra şehri en az yirmi beş-otuz verst ötedeydi.

Köylüler belli bir zamanda hasadı Volga'nın kıyısındaki en yakın limana, onlar için Colchis ve Herkules Sütunları olan yere götürürlerdi ve yılda bir kere de bir kısmı pazara giderdi, bunun dışında kimseyle başka bir ilişkileri olmazdı.

İlgileri kendilerine yönelikti, başkalarıyla çakışmaz ve kesişmezdi.

Onlardan seksen verst ötede "vilayet" olduğunu, yani vilayet şehri olduğunu bilirlerdi, ama oraya çok nadir giderlerdi; sonra daha uzakta, oralarda, Saratov ya da Aşağı Novgorod olduğunu da bilirlerdi; Moskova ve Petersburg'un var olduğunu, Petersburg'da Fransız ya da Almanların yaşadığını duymuşlardı, ama oradan ötede onlar için, eski, karanlık dünyada olduğu gibi, canavarların, iki başlı insanların, devlerin yaşadığı bilinmeyen ülkeler başlardı; onun da peşinden karanlık gelirdi ve sonunda her şey, üzerinde yeryüzünü taşıyan o balıkla sona ererdi.

Ve köşeciklerine gelip giden olmadığından, aydınlık dünyada neler olup bittiğiyle ilgili yeni haberler almanın da bir yolu yoktu: tahta kapkacak satıcıları sadece yirmi verst ötede yaşar ve onlardan daha fazla şey bilmez. Onların yaşamlarını karşılaştırabilecekleri bir şey de yoktur: iyi yaşarlar mı, yaşamazlar mı; zengin midirler, yoksul mu; başkalarında olan bir şeyleri isterler mi, istemezler mi...

Bu mutlu insanlar başka türlü olmaması gerektiğine ve olamayacağına, başka herkesin de aynı böyle yaşadığına ve başka türlü yaşamanın günah olduğuna inanarak yaşardı.

Onlara başkalarının başka türlü tarla sürdüğü, ekip biçtiği, sattığı söylense inanmayabilirlerdi. Onlarda ne gibi tutku ve heyecan olabilirdi ki?

Onların da her insan gibi kaygıları, zayıflıkları vardı, vergi ya da kira vermek, tembellik ve uyku gibi şeyler; ama bütün bunlar onlara bedavaya gelirdi, kanlarını coşturmazdı.

Son beş yılda birkaç yüz candan kimse ölmemişti, başka sebepler bir yana, doğal yollarla bile.

Ama birisi yaşlılıktan ya da herhangi bir müzmin hastalıktan ebedi uykuya dalacak olursa, sonra uzun zaman bu tür alışılmamış bir olayla karşılaşılmazdı.

Fakat, örneğin demirci Taras'ın kendi kendini haşlaması, onu sıcak suyun içinden çıkarmak zorunda kalmak bile hiç şaşırtıcı gelmemişti.

Suçlar arasından bir tanesi vardır: nohut, havuç ve şalgam hırsızlığı. Dışarıda, anayolda olurdu böyle şeyler, bir keresinde iki domuz yavrusuyla bir tavuk kaybolmuştu – bütün ortalığı ayağa kaldıran ve hep bir ağızdan, pazara giderken oradan arabayla geçen yaşlı satıcıya mal edilen bir olaydı bu. Ama genel olarak böyle her tür olay çok nadiren olurdu.

Ama bir gün, herhalde, şehre giderken kooperatiften geride kalmış bir adamı köy çitinin ötesinde, köprünün yanında, hendekte yatarken buldular.

Onu önce çocuklar fark etti ve dehşet içinde köye koşup hendekte korkunç bir yılan ya da gulyabaninin yattığını, onları kovaladığını ve Kuzka'yı az kalsın yiyeceğini söylediler.

Köylüler yaba ve baltaları kapıp hep birlikte hendeğe yollandılar.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sakinleştirdi onları ihtiyarlar. "Boynunu kırmamış mı? Size ne? Aldırmayın: size dokunmaz."

Ama köylüler gittiler ve oraya elli adım kala durup canavara çeşitli seslerle seslendiler: yanıt gelmedi; beklediler, sonra tekrar harekete geçtiler.

Hendekte, başını küçük bir tümseğe yaslamış bir adam vardı; yanında bir çuvalla bir sopa duruyordu, sopanın ucunda da bir çift ayakkabı asılıydı.

Köylüler daha yakına mı gitmeli, ilişmemeli mi karar veremediler.

"Hey! Kardeş, baksana!" diye bağırdılar sırayla, kimisi sırtını, kimisi ensesini dürterek. "Nasıl düştün buraya? Hey, sen! Ne oldu?"

Yabancı başını kaldırmaya çabaladı, ama yapamadı: anlaşılan ya hastaydı ya da çok yorgundu.

Biri onu yabayla dürtmeye kalkıştı.

"Dokunma! Dokunma!" diye bağırdı diğerleri. "Nasıl olduğundan bize ne: işte, bir zararı yok; belki de, hani kim bilir... Rahatsız etme onu evlat!"

"Gidelim," dedi bir kısmı. "Boş verin, gidelim: bize ne ondan, öyle değil mi? Ondan bize sırf bela gelir!"

Ve hep beraber geri, köye döndüler, ihtiyarlara da orada buralardan olmayan birinin yattığını, hiç konuşmadığını söylediler, neden orada olduğunu da Tanrı bilirdi.

"Buradan değilse, dokunmayın!" dedi izbenin kıyısına dizilmiş, dirseklerini dizlerine dayamış oturan ihtiyarlar. "Ne hali varsa görsün! Hiç gitmeseydiniz keşke!"

Oblomov'un uykusunda birdenbire gittiği köşecik böyleydi işte.

Oraya saçılmış olan üç-dört köyden biri Sosnovka, diğeri Vavilovka'ydı, birbirlerinden bir verst uzaktaydılar.

Sosnovka ve Vavilovka, Oblomov'ların votçina* topraklarıydı ve bu yüzden genel olarak Oblomovka adıyla bilinirlerdi.

---

* Rusya'daki 10-11. yüzyıllarda belirginleşmiş, en eski toprak mülkiyeti biçimlerinden biri olan votçina, miras yoluyla elde edilen toprak mülkiyetini ifade eder. Bu mülk, toprağı ve üzerinde yaşayan köylüleri birlikte içermektedir. (ç.n.)

Beyin çiftliği ve ikametgâhı Sosnovka'daydı. Sosnovka'dan beş verst ötede Verhlyovo köyü vardı, o köy de bir zamanlar Oblomov ailesine aitti ve sonra, bu köyün içine dağılmış birkaç izbeyle birlikte başkalarının eline geçmişti.

Köy zengin, gelip çiftliğine hiç bakmayan bir toprak ağasına aitti: adam çiftliğin başına Alman bir kâhya bırakmıştı.

İşte bu köşeciğin bütün coğrafyası böyleydi.

İlya İliç sabahleyin küçük yatağında uyandı. Daha yedi yaşındaydı. Rahattı, neşeliydi.

Ne kadar hoş, yakışıklı, tombuldu! Yanakları öyle yuvarlaktı ki başka bir afacan kasten şişirse, öylesini yapamazdı.

Dadısı onun uyanmasını bekliyordu. Çoraplarını giydiriyor ona; o da rahat durmuyor, yaramazlık ediyor, ayaklarını sallıyor; dadı yakalıyor onu ve ikisi birden gülüşüyorlar.

Sonunda dadı onu ayağa kaldırmayı başarıyor; onun yüzünü yıkıyor, saçlarını tarıyor ve onu alıp annesine götürüyor.

Oblomov, çok eskiden ölmüş olan annesini görünce, uykusunda mutluluktan, ona karşı duyduğu ateşli sevgi yüzünden kıpırdanıyor: uykusunda, iki sıcak gözyaşı ağır ağır kirpiklerinin altından süzülüp öylece duruyor.

Annesi onu tutkulu öpücüklere boğdu, sonra gözlerini ondan hiç ayırmadan doymak bilmez, özen dolu bakışlarla seyretti onu, bir yerinin ağrıyıp ağrımadığını sordu, dadıya onun iyi uyuyup uyumadığını, gece uyanıp uyanmadığını, uykusunda çırpınıp çırpınmadığını, ateşinin çıkıp çıkmadığını sordu. Sonra elinden tutup ikonanın yanına götürdü.

Orada, dizlerinin üzerine çöküp tek koluyla onu kucakladı ve bir dua fısıldadı ona.

Çocuk dalgın dalgın tekrarladı duayı, odaya bir serinlik ve leylak kokusu getiren pencereye bakarak.

"Anneciğim, bugün gezmeye gidecek miyiz?" diye sordu birdenbire duanın ortasında.

"Gideriz, canım," dedi telaşla annesi, gözlerini ikonadan ayırmayıp kutsal sözleri telaşla söyleyerek.

Çocuk tembel tembel tekrarlıyordu onları, ama anne o sözlere bütün ruhunu veriyordu.

Sonra babanın yanına gittiler, sonra da çay içmeye.

Oblomov, çay masasının yanında, onlarla birlikte yaşayan ihtiyar, seksen yaşındaki teyzesini, onun sandalyesinin arkasında durmuş, yaşlılıktan başını sallayarak söylediklerini dinleyen odalığa durmaksızın bir şeyler homurdanırken gördü. Orada yaşlı üç odalık, babasının uzak akrabaları, annesinin biraz kaçık kayınbiraderi, onları ziyarete gelmiş olan yedi can sahibi toprak ağası Çekmenyov ve başka birtakım ihtiyar kadın ve erkekler vardı.

Oblomov evinin bütün bu kadro ve maiyeti İlya İliç'i yakalayıp onu okşayıp kucaklamaya koyuldu; davetsiz öpücüklerin izlerini silmeyi güçlükle başardı çocuk.

Ardından ona francalalar, kaymaklı dilim dilim ekmekler yedirmeye başladılar.

Sonra annesi, onu biraz daha okşayarak bahçede, avluda, çayırda oynamaya yolladı, dadıya da sıkı sıkı çocuğu yalnız bırakmamasını, atlara, köpeklere, keçiye dokunmasına engel olmasını, evden uzaklaşmamasını ve en önemlisi, kötü bir ünü olan o civarın en korkunç yeri olarak bilinen uçurumun kıyısına götürmemesini tembih etti.

Bir keresinde, çevresine yaba ve baltalarla toplandıkları zaman yanına yaklaşanlara saldırdığı, dağın ardına kaçtığı için kuduz diye bilinen bir köpek bulmuşlardı orada; leşler de uçuruma götürülürdü; uçurumda haydutlar, kurtlar vardı, o diyarda da, bütün yeryüzünde de görülmemiş türlü varlıkların uçurumda olduğuna inanılırdı.

Çocuk annesinin uyarılarını beklemedi: çoktan çıkmıştı avluya.

Mutlu bir şaşkınlıkla, sanki ilk kez yapar gibi, aile evini seyredip çevresini dolandı; yamulmuş kapıları, üzeri tatlı, yeşil bir

yosun tutmuş, ortası göçük ahşap bir damı, sallantılı bir verandası, çeşit çeşit eklentileri ve çıkıntıları ve bakımsız bir bahçesi vardı evin.

Bütün evi çevreleyen asma galeride koşup oradan nehre bakmak istiyordu: ama köhne galeri, zar zor ayakta duruyordu ve üzerinde sadece "adamlar" gezebilirdi, beyler gezemezdi.

Annesinin yasaklarına aldırmayıp baştan çıkarıcı basamaklara atıldı, ama dadı verandaya çıkıp yakaladı onu.

Onun elinden kurtulup oradaki dik merdivene tırmanmak üzere ambara koştu; dadı da peşinden koştu, onun güvercinliğe tırmanma, oradan ağıla girme ve -Tanrı korusun!- oradan da uçuruma ulaşma tasarılarına tam vaktinde engel oldu.

"Ah sen yok musun, Tanrım, neyin var yavrum, topaç gibisin! Oturamaz mısın sen uslu uslu, yavrum? Ayıp!" dedi dadı.

Dadı her gün, gece gündüz bir kargaşa, bir koşuşturma içindeydi: çocuk için ya kaygı, ya canlı bir mutluluk duyar, ya düşüp burnunu yaralayacak diye korkar, ya onun çocukça içten yakınlığından etkilenir ya da onun uzak geleceği için belli belirsiz bir sıkıntıya kapılırdı: onun kalbinde sadece bunlar vardı, yaşlı kanı bu heyecanlarla ısınırdı ve bir şekilde bunlardan destek alırdı o uykulu yaşamı; onlar olmasa, belki de çoktan tükenip gitmiş olurdu.

Tabii, çocuk da hep oyun oynamazdı: bazen birdenbire sakinleşir, dadısının yanına oturur ve gözlerini dikip ortalığı seyrederdi. Çocuk aklı önünde olup biten her şeyi gözlemeye koyulurdu; ruhunda derin bir yer edinirdi bu olaylar, sonra serpilip büyürdü onunla birlikte.

Sabah muhteşemdir; hava soğuktur; güneş daha tepelere çıkmamıştır. Evden, ağaçlardan, hem güvercinlikten, hem galeriden, dört bir yandan uzun gölgeler düşer uzaklara. Bahçede ve avluda serin köşeler oluşur, insanı dalıp gitmeye ve uykuya davet eder. Sadece uzaklardaki çavdar tarlası sanki alev almış gibidir ve ırmak güneşin altında gözleri kör edecek kadar çok ışıldayıp parıltılar saçar.

"Dadıcığım, neden burası karanlık, ama orası aydınlık, hem sonra burası da aydınlık oluyor?" diye sordu çocuk.

"Çünkü, canım, güneş ayı selamlamaya geliyor, ama onu göremeyip suratını asıyor; sonra onu uzaktan görünce ışıklar saçmaya başlıyor."

Çocuk düşüncelere dalıp çevresine bakındı: su getirmeye giden Antip'i gördü, adamın yanında, yerde gerçeğinden on kat büyük bir başka Antip yürüyordu ve fiçı ev kadar büyük görünüyor, atın gölgesiyse tek başına bütün çayırı kaplıyordu, gölge çayırda sadece bir-iki adım attı ve birden dağın ardına geçti, ama Antip daha avludan çıkmamıştı bile.

Çocuk da iki adım attı, bir adım daha... ve dağın ardına geçti.

Daha gitmek, atın nereye gittiğine bakmak istiyordu. Avlu kapısına koştu, ama pencereden annesinin sesi duyuldu:

"Dadı! Görmüyor musun çocuk güneşin altında koşturuyor! Serin yere götür onu, başını ört, sonra hasta olacak, bir şey yiyemeyecek. Senden kaçıp uçurumun oraya gidecek böyle!"

"Ah, ah! Yaramaz!" diye homurdandı dadı, onu verandaya götürürken.

Çocuk baktı ve yetişkinlerin yaptıklarını, sabahı nasıl geçirdiklerini keskin ve taklitçi bir bakışla gözledi.

Çocuğun merak dolu ilgisinden en küçük bir şey, tek bir olay bile kaçmıyordu ev hayatının manzarası ruhuna silinmez bir şekilde işleniyordu; yumuşak zekâsı canlı örnekleri sonuna kadar içiyor ve çevresindeki yaşama bakarak bilinçsizce kendi yaşam programını hazırlıyordu.

Oblomov'ların evinde sabahın boş geçtiğini söylemek zor. Mutfakta yeşillik ve pirzolaları doğrayan bıçakların sesi köye kadar gidiyor.

Hizmetlilerin kulübesinden öreke takırtısı ve bir kadının hafif, ince sesi geliyor: ağlıyor mu, yoksa sözsüz hazin bir şarkı mı söylüyor ayırt etmek güç.

Avluda, Antip fiçıyla döner dönmez, kadınlarla arabacılar dört bir yandan çıkıp onun yanına koşuyorlar ellerinde bakraçlar, çamaşır tekneleri ve testilerle birlikte.

Şurada yaşlı bir kadın ambardan mutfağa bir fincan un ve bir sürü yumurta götürüyor; şurada aşçı birdenbire pencereden su boşaltıyor ve bütün sabah, hiç gözünü ayırmadan pencereyi gözlemiş, tatlı tatlı kuyruğunu sallayıp yalanmış olan Arapka'yı ıslatıyor.

Baba Oblomov da boş durmayan bir ihtiyardır. Bütün sabah pencerenin kenarında oturup avluda olup biten her şeyi bıkıp usanmadan gözler.

"Hey, İgnaşka? Ne taşıyorsun aptal?" diye sorar avludan geçen birine.

"Bıçakları biletmeye uşaklara götürüyorum," der diğeri, efendiye bakmadan.

"Götür, götür; başlarında dur, iyi bilesinler!"

Sonra bir kadını durdurur:

"Hey, kocakarı! Kocakarı! Nereye gidiyorsun?"

"Mahzene gidiyorum babacığım," der o da durup ve eliyle gözlerini örterek pencereye bakar. "Masaya süt götüreceğim."

"İyi git, git!" der bey. "Ama dikkat et, sütü dökme."

"Ya sen, küçük Zahar, yaramaz, nereye koşuyorsun yine?" diye bağırır sonra. "Ben şimdi gelip seni koşturacağım! Görüyorum ben, üçtür koşuyorsun burada. Dön hemen hole!"

Ve küçük Zahar tekrar holde uyuklamaya gider.

İnekler tarladan gelince, önce ihtiyar kaygılanır bir şey içip içmediklerine; pencereden bekçi köpeğinin bir tavuğu kovaladığını mı gördü, hemen düzensizliğe karşı katı önlemler alır.

Karısı da çok meşguldür: terzi Averka'yla üç saat, bir erkek fanilasından İlya'cığa bir ceket dikilip dikilemeyeceğini tartışır, tebeşirle kendisi çizer ve Averka kumaş çalmasın diye başında bekler; sonra hizmetçi odasına gider, kızların her birine gün içinde ne kadar dantel öreceklerini söyler; sonra Nastasya İvanovna'yı

ya da Stepanida Aganovna'yı ya da maiyetinden başka birini, pratik bir amaç için bahçede gezinmek üzere yanına çağırır: elmalar ne kadar olgunlaşmış, kızarmışlardan yere düşen olmuş mu diye bakacaklardır; şu ağaç aşılanacak, şu budanacak vb.

Ama başlıca uğraş mutfak ve yemekti. Yemek konusunda bütün ev görüş bildirirdi; o çok yaşlı teyzenin bile görüşü alınırdı. Herkes kendi zevkini önerirdi: kimi işkembe çorbası der, kimi erişte ya da tavuk, kimi balık, kimi kırmızı, kimi de beyaz salça sosu derdi.

Her öneri dikkate alınır, etraflıca görüşülür ve sonra ev sahibesinin son kararına göre ya kabul edilir ya da reddedilirdi.

Mutfağa bir Nastasya Petrovna, bir Stepanida İvanovda girer; şunu ekler, bunu değiştirir, şekeri, balı, şarabı tadar ve aşçının yemeğe söylenen her şeyi koyup koymadığını denetlerlerdi.

Yemekle ilgili olanlar, Oblomovka'daki ilk ve başlıca yaşamsal kaygılardı. Yıllık bayramlar için ne çok dana beslenmişti orada! Ne çok kuş yetiştirilmişti! Onlara bakmak için ne incelikli fikirler yürütülmüş, ne çok çaba harcanmış, kaygı duyulmuştu! İsim günleri ve başka görkemli günler için ayrılan hindi ve civcivler, fındıklarla semirtilmişti; kazların yürümesi engellenmiş, yağlansınlar diye bayrama kadar kümeste hiç kıpırdamadan oturmaya zorlanmışlardı. Orada ne çok reçel, tuzlu, tatlı kurabiye biriktirilmişti! Ne çok bal, ne çok kvas yapılmış, ne çok börek pişirilmişti Oblomovka'da!

Ve öğleye kadar herkes koşturur, çabalar dururdu, herkes bir an bile durmadan, karınca gibi, kaygı dolu yaşardı.

Pazar ve bayram günleri de durmazdı bu çalışkan karıncalar: o zaman da mutfakta bıçakların sesi daha sık ve daha güçlü duyulurdu; bir kadın ambardan mutfağa her zamankinden iki kat fazla un ve yumurtayla birkaç kez yolculuk eder; kümeste daha fazla çığlık olur, daha çok kan dökülürdü. Efendilerin yiyemeyip ertesi güne bırakacağı kadar kocaman börekler pişerdi; üçüncü, hatta dördüncü güne bile hizmetçiler için artıklar kalırdı böreklerden;

börek beşinci güne de kalırdı, ama kurumuş içiyle bayatlamış kenarı kalmış olurdu, onu da Antipa çok severdi, haç çıkarır, bu ilginç mumyayı takır tukur korkusuzca parçalar, bunun efendilerin böreği olduğunu, gerçek bir börek olduğunu düşünerek, binlerce yıllık bir testinin kalıntısından berbat bir şarabı umutla içen bir arkeolog gibi yerdi böreği.

Çocuksa çocuksu, hiçbir şeyi içeri almayan aklıyla bütün bunları seyreder, gözlerdi. Verimli ve telaşlı geçirilen sabahın ardından öğle olunca yemeğinin geldiğini görürdü.

Öğle vakti yakıcı; gökte tek bir bulut yok. Güneş tam tepede kıpırdamadan duruyor ve otları yakıyor. Hava rüzgârı kesti ve kıpırdamadan asılı duruyor. Ne ağaçlar, ne sular kıpırdıyor; ağaçların ve tarlaların üzerinde kesintisiz bir sessizlik var. Her şey ölmüş gibi sanki. İnsanın sesi ıssızda çınlaya çınlaya uzaklara ulaşabilir. Yirmi fersah ötede bir uğurböceğinin uçup vızıldadığı duyuluyor, yoğun otlar arasında birisi sanki oraya yığılmış ve tatlı bir uykuya dalmış gibi horlayıp duruyor.

Evdeyse bir ölüm sessizliği hâkim. Herkesin yemek sonrası uyuduğu saat geldi.

Babasının, annesinin, yaşlı teyzenin, ev halkının – herkesin kendi köşesine çekildiğini görüyor çocuk; bir köşesi olmayanların da biri samanlığa gitmiş, biri bahçeye, üçüncüsü girişte gölge yer arıyor, bir başkasıysa sineklerden korunmak için yüzünü bir mendille örtmüş, sıcaktan yorgun ve deli gibi yemekten baygın düştüğü yerde uyuyor. Bahçıvan da bahçedeki çalılığın altına, çapasının yanına yatmış ve arabacı da ahırda uyumuş.

İlya İliç hizmetçi odasına gidip bakıyor: odada herkes çocukları kendi haline bırakıp yan yana sedire, yere ve gölgelere uzanmış; çocuklar avluda koşturup kumu kazıyorlar. Köpekler de kulübelerine çekilmiş, havlayacak kimse olmamasından hoşnutlar.

Bütün evi boydan boya gezmek ve kimseyle karşılaşmamak mümkün; etraftaki her şey kolayca toplanıp avluya, arabalara

taşınabilir: kimse engel olmaz bunu yapanlara, ama bu diyarda hırsızlar da bulunmaz.

Bu bir tür her şeyi alıp götüren, hiçbir şeyin bozamayacağı, tam anlamıyla ölüme benzer bir uyku. Her şey ölü, sadece her köşeden farklı ton ve ahenklerden değişik horultular geliyor.

Ara sıra birisi birden uykudan uyanıp başını kaldırıyor, her iki yöne de anlamsızca, hayretle bakıyor ve ya diğer yana dönüyor ya da gözlerini açmadan, uykusunda tükürüyor ve dudaklarını şapırdatıp ya da ağzının içinden bir şeyler homurdanıp yine uykuya dalıyor.

Bir başkasıysa sanki değerli dakikaları kaybetmekten korkar gibi, aniden, bunu yapacağına dair bir uyarı vermeden iki ayağını birden yattığı yerden indiriyor, kvas dolu maşrapanın üzerini, içinde yüzen sinekleri bir köşeye toplamak için üflüyor, bu yüzden o âna dek kıpırdamadan duran sinekler, durumlarını iyileştirme umuduyla güçlü bir şekilde çırpınırken, adam da gırtlağını ıslatmış bir halde tekrar yatağa kütük gibi düşüyor.

Çocuksa her şeyi gözlüyor da gözlüyordu.

Yemekten sonra tekrar dadısıyla dışarı çıkardı. Ama dadı da hanımefendinin katı bir şekilde emretmiş olmasına ve kendi iradesine rağmen, uykunun cazibesine karşı koyamazdı. O da Oblomovka'ya hâkim olan bu salgın hastalığa yakalanmıştı.

Önceleri çocuğu dikkatle göz kulak oluyor, yanından ayırmıyor, yaramazlıkları için onu sertçe azarlıyordu, sonra, yaklaşan enfeksiyonun semptomlarını hissederek, ondan avlu kapısından öteye gitmemesini, keçiyi kovalamamasını, güvercinliğe ya da galeriye tırmanmamasını rica etmeye başladı.

Kendisi de serin bir yerlere oturuyordu: verandada, mahzenin girişinde ya da otların üzerinde, sözde çorabını düzeltip çocuğu gözlemek amacıyla oturuyordu. Ama çok geçmeden üzerine tembellik çöküyor, başı öne düşüyordu.

"Tırmanıyor, ah, bak, yunurcak galeriye tırmanıyor," diye düşünüyordu uykusunda, "daha da fenası... Uçuruma gidecek..."

Sonra ihtiyarın başı dizlerine doğru indi, çorap elinden düştü; çocuğu gözden kaybetti ve ağzını biraz aralayıp hafifçe horlamaya başladı.

Çocuksa sabırsızca bu ânı, bağımsız yaşamının başladığı bu ânı bekliyordu.

Koca dünyada tek başına kalmış gibi oluyordu bu anda; sessizce dadısından uzaklaşıyor; her yere, kim nerede uyuyorsa bakıyor; kimin nasıl uyandığını, tükürükler saçıp uykusunda bir şeyler mırıldandığını durup dikkatle gözlüyor; sonra kalbi küt küt atarak galeride, gıcırtılı tahtaların üzerinde koşuyor, güvercinliğe tırmanıyor, bahçenin derinliklerine dalıyor, uğurböceklerinin vızıltısını dinliyor ve havada uçmalarını izliyor; otların arasında birinin hışırtılar çıkardığını duyuyor, sessizliği bozan bu şeyi aranıp buluyor; yusufçuğu yakalıyor, kanatlarını koparıp neye benzediğini seyrediyor ya da içinden bir saman sapı geçirip bu eklentiyle nasıl uçtuğunu izliyor; merakla, dokunmaya korkarak örümceği seyrediyor, onun yakaladığı sineğin kanını nasıl içtiğini, zavallı kurbanın onun kollarının arasında nasıl çırpınıp vızıldadığını seyrediyor. Çocuk bütün bunlara hem kurbanı, hem de işkenceciyi öldürerek son veriyor.

Sonra bir çukurun başına çöküyor, yeri kazıyor, birtakım kökler buluyor, kökleri temizleyip son damlasına kadar, anneciğinin verdiği elmalara ve reçele yeğleyerek yiyor onları.

Avlu kapısının dışına da koşuyor: kayın ormanına gitmek istiyor; onu kendine öyle yakın hissediyor ki, çevresini dolanıp yoldan gitmek yerine, dosdoğru çukurdan, çitlerden ve hendekten geçerek beş dakikada varıyor; ama korkuyor; orada orman cinlerinin, haydutların, korkunç canavarların olduğunu söylüyorlar.

Uçuruma da koşmak istiyor: bahçeden toplam elli fersah uzakta; çocuk sonra kıyıya kadar koştu, gözlerini kıstı, bir volkan kraterinin içine bakar gibi bakmak istedi... ama birden karşısına bu yarla ilgili bütün söylentiler ve efsaneler dikildi: korkuya

kapıldı ve yarı ölü yarı canlı bir halde, geriye koştu ve korkudan titreyerek dadısının kollarına atılıp ihtiyarı uyandırdı.

Kadın uykusundan sıçrayarak uyandı, başındaki örtüyü düzeltti, ağarmış saç buklelerini parmağıyla örtünün altına itti ve doğru dürüst uyuyamadığı için şaşkın bir halde, İlya'cığa kuşkuyla baktı, sonra evin penceresine baktı ve titreyen parmaklarıyla kucağında duran çorabı onarmaya koyuldu.

Bu arada sıcak biraz hafiflemişti; doğada her şey daha canlı bir hal almıştı; güneş artık ormana doğru inmişti.

Evde de sessizlik yavaş yavaş bozuluyordu: bir köşede bir kapı gıcırdadı; avluda birtakım ayak sesleri duyuldu; samanlıkta birisi hapşırdı.

Çok geçmeden bir uşak, ağırlığından iki büklüm olmuş bir halde, devasa bir semaver taşıdı mutfaktan. Çay için hazırlanmaya başladılar: birinin yüzü şişmiş ve gözleri yaşlarla dolmuş; diğerinin yanağı, çenesi kırmızı kırmızı olmuş; üçüncüsü uykusunda başkasının sesiyle konuşmuş. Bütün hepsi esniyor, inliyor, geriniyor, başını sallıyor ve kendine gelmek için orasını burasını ovalıyor.

Yemek ve uyku dinmek bilmez bir susuzluk yaratmıştır. Susuzluktan yanar boğazlar; düzinelerce çay içerler, yine de dinmez: oflamalar, inlemeler duyulur; sırf boğazdaki kuruluğu dindirmek için yabanmersini, armut suları içilir, kvas içilir, bazıları da doktor şurubu kullanırlar.

Tanrı'nın bir cezası gibi çöken susuzluktan kurtulmaya çabalar herkes; Arap çöllerinde tek bir damla su bulamamış bir yolcu kervanı gibi herkes yanar, kavrulur.

Çocuk da orada, anneciğinin yanındadır: çevresini saran tuhaf yüzlere bakar, onların uykulu ve şikâyetçi konuşmalarını dinler. Onları seyretmek eğlendirir onu, söyledikleri her saçmalık ona ilginç gelir.

Çaydan sonra herkes bir şeylerle uğraşır: kimi nehrin kıyısına gidip kıyıda sessizce gezinir, ayağıyla suya taşlar yuvarlar; bir başkası pencerenin kıyısına oturup önünde olup biten her olayı

gözler: avluda bir kedi mi koştu, bir karga mı uçtu, seyirci onu bir o yana bir bu yana bakışlarıyla ve burnunun ucuyla izler, başını bir sağa, bir sola çevirir. Bazen köpekler de böyle bütün gün pencerenin kıyısında, başlarını güneşe çıkarıp gelip geçen herkesi dikkatli gözlerle seyrederek oturmayı severler.

Annesi İlya'cığın başını tutuyor, dizlerinin üzerine yatırıyor ve ağır ağır saçlarını okşuyor, onların yumuşaklığının tadını çıkartıyor ve Nastasya İvanovna ve Stepanida Tihonovna'yı da beğenmeye davet ediyor ve onlarla geleceğin İlya'cığı hakkında konuşuyor, onu yarattığı parlak bir çağın kahramanı kılıyor. Ona altından dağlar vaat ediyorlar.

Ama işte hava kararmaya başladı. Mutfakta yine ateş yandı, yine bıçakların sesleri tek tek yankılandı: akşam yemeği hazırlanıyor.

Hizmetliler avlu kapısına toplandı: oradan balalayka, kahkaha sesleri geliyor. Uşaklar köşe kapmaca oynuyor.

Güneşse ormanın ardında kayboldu; bütün ormanı bir alev kuşağıyla kesip geçen, çam ağaçlarının tepelerini altına boğan birkaç sıcak ışın savurdu. Sonra ışınlar birbiri ardına söndü; son ışın biraz daha uzun kaldı; ince bir iğne gibi dalların arasına batmıştı; ama o da kayboldu.

Nesneler biçimlerini kaybettiler; her şey önce ağardı, sonra karanlık bir kitleye dönüştü. Kuşların ötüşü ağır ağır zayıfladı; sonra tümden kesildi, sadece ısrarlı, sanki sırf hepsine inat olsun diye, yaygın sessizliğin ortasında birisi tekdüze bir şekilde kesik kesik öttü, ama gitgide seyrekleşti ve sonunda güçsüz bir şekilde, ses çıkarmadan, son bir hamle yaptı, çevresindeki yaprakları hafifçe hışırdattı... ve uykuya daldı.

Her şey sustu. Sadece çekirgelerin hoplayıp zıplamaları daha güçlü bir şekilde duyuluyordu. Topraktan ak buharlar yükseliyor, çayırın ve nehrin üzerine yayılıyordu. Nehir de sakinleşmişti; birden biri içinde son bir kez suları şapırdattı ve sonra o da kıpırtısızlaştı.

Hava nem koktu. Gitgide daha karardı hava. Ağaçlar bir canavar gibi toplandılar; orman korkunç bir yer oldu: orada birden bir şey çıtırdamaya başladı, sanki bir canavar yer değiştiriyormuş ve kuru dallar ayaklarının altında eziliyormuş gibi oldu.

Gökte ilk yıldız belirdi, bir göz gibi ışıldadı ve evin pencerelerinde ışıklar belirdi.

Doğanın evrensel, görkemli sessizlik dakikaları gelmişti, yaratıcı aklın çok daha güçlü çalıştığı, şiirsel düşüncelerin çok daha ateşli yandığı, kalpte tutkuların çok daha canlı tutuştuğu ve sıkıntının çok daha hastalıklı bunalttığı, acımasız bir ruhta suçlu düşüncelerin çekirdeğinin çok daha huzursuz ve güçlü yeşerdiği, ve... Oblomovka'da her şeyin sağlam ve huzurlu uyuduğu o dakikalar geldi.

"Anne, oynamaya gidelim," diyor İlya'cık.

"Ne diyorsun, Tanrı aşkına! Şimdi oynanmaz," diye yanıt veriyor o da, "her yer ıslak, ayacıkların donar; üstelik çok korkunç: ormanda şimdi orman cini geziyor, küçük çocukları kaçırır o."

"Nereye kaçırır? Neye benziyor? Nerede yaşıyor?" diye soruyor çocuk.

Ve anne dizginsiz fantezisini serbest bıraktı.

Çocuk onu, gözlerini açıp kapatarak dinledi, sonunda, uyku onu tümden yorgun düşürdü. Dadı gelip onu annesinin kucağından aldı, bu uykulu, onun omzuna yaslanmış başı yatağa taşıdı.

"İşte bugün de sona erdi, Tanrı'ya şükürler olsun!" dedi Oblomov'lar yatağa yatıp mırıl mırıl haç çıkarırken. "Çok hayırlı geçti; inşallah yarın da böyle olur! Şükürler olsun Tanrım! Şükürler olsun sana!"

Sonra Oblomov bir başka vakti gördü uykusunda: sonsuz bir kış akşamı, dadısına ürkekçe sokuluyor, o da ona bilinmeyen bir yeri, ne gecenin, ne soğuğun olduğu, hep mucizelerin yaşandığı, bal ve süt nehirlerinin aktığı, bütün yıl kimsenin hiçbir şey yapmadığı, herkesin gününü gün ettiği, İlya Iliç gibi iyi gençlerin ve masallarda anlatılmamış, kalemlerin yazmadığı güzel kızların gezip eğlendiği yeri anlatıyor fısıltıyla.

Orada bir de bize genellikle turnabalığı kılığında görünen iyi yürekli peri var, kendisine sessiz, zararsız bir gözde -başka deyişle herkesin incittiği bir tembel- seçiyor ve ona beklenmedik iyilikler yapıyor, o da kendini beslemeyi öğreniyor ve hazır giyim giyiyor, sonra da eşi benzeri görülmemiş bir güzelle, Militrisa Kirbityevna'yla* evleniyor.

Çocuk kulaklarını, gözlerini alabildiğine açmış, tutkuyla hikâyeyi dinliyordu.

Ya dadı ya da efsane, bütün hikâye boyunca gerçekte var olanlardan öyle ustalıkla kaçıyordu ki, bu hayalle kaplanan imgelem ve akıl büyüyünceye dek hep bu hayalin kölesi olarak kaldı. Dadı iyi yüreklilikle aptal Emelya** masalını, atalarımızı, kim bilir, belki bizi bile konu eden bu kötücül ve sinsi satiri de anlatmıştı.

İlya İliç büyüyünce bal ve süt nehirlerinin olmadığını, iyi yürekli periler olmadığını öğrense, dadının masallarına gülüp geçse de, bu gülüş içten bir gülüş değildi, ona gizli bir iç çekiş eşlik ediyordu: masal onda yaşamla karışmıştı ve bazen bilinçsizce masalın yaşam olmamasına, yaşamın da masal olmamasına üzülürdü.

İstemeden Militrisa Kirpityevna'yı hayal ederdi; hep sadece gezmenin bilindiği, kaygı ve üzüntünün olmadığı yerlere giderdi gönlü; sobanın yanında yatmak, hazır, para ödenmemiş giyimlerle gezmek ve iyi yürekli perinin hesabından yemek eğilimi içinden hiç çıkmamıştı.

Ve Oblomov'un babası ve dedesi de çocukluklarında aynı masalları, dedelerden, ninelerden kulaktan kulağa, yıllar ve asırlarca, eski zamanların stereotip yayınlarıyla geçen masalları dinlemişlerdi.

Bu arada dadı çocuğun imgelemine bir başka resim daha işlemişti.

---

* Rus masallarında ideal kadını ya da eşi cisimlendiren bir kahraman. (ç.n.)

** Türk masallarındaki küçük kardeşi ya da Keloğlan'ı andıran bir Rus masal kişisi. (ç.n.)

Ona bizim Akhilleus ve Ulysses'lerimizin zaferlerini, İlya Muromts'un, Dobrini Nikitiç'in, Alyoşa Popoviç'in seferlerini, bahadır Polkan'ı, gezgin Kolyeçiş'i,* onların Rusya'yı nasıl gezdiklerini, buradan olmayan basurman** sürülerini nasıl yendiklerini, nasıl bir dikişte bir testi yeşil şarap içip sarhoş olmama yarışları yaptıklarını anlatıyor; sonra kötü haydutlardan, uyuyan çariçelerden, taşa dönmüş şehir ve insanlardan bahsediyordu; sonunda bizim demonolojimize, ölülere, canavarlara ve kurtadamlara geçiyordu.

Dadı, Homeros'un sadeliği ve iyi yürekliliğiyle, tıpkı onun gibi ayrıntılara yakıcı bir sadakat ve resim berraklığıyla çocuğun belleğine ve imgelemine, insanın daha doğanın ve yaşamın tehlike ve sırlarıyla başa çıkamadığı, kurtadamların, orman cinlerinin karşısında titrediği ve Alyoşa Popoviç'in çevresini saran belalardan saklandığı, havada, suda, ormanda, tarlalarda mucizelerin hâkim olduğu o dumanlı zamanlarda bizim Homeros'larımız tarafından yaratılan Rus İlyada'sını soktu.

O zamanların insanı için yaşam korkunç ve güvenilmezdi; evin eşiğinden uzaklaşmak tehlikeliydi; bir anda bir vahşi hayvan ısırır, bir haydut saldırır, hain bir Tatar elinde avcunda ne varsa alır ya da insan hiç iz, hiç haber bırakmadan ortadan kayboluverirdi.

Ya da birden göksel, alevli sütun ve küreler belirirdi; orada, taze bir mezarın üzerinde bir ışık parlar ya da ormanda, korkunç biçimde kahkahalar atan ve karanlıkta gözleri ışıldayan biri elinde bir fenerle gezinirdi.

Ve insanın başına bir sürü anlaşılmaz şey gelirdi: biri uzun zaman iyi yaşar, başına hiçbir şey gelmezdi, sonra birden tuhaf

---

* Rus destan ve masallarında yer alan halk kahramanları ya da bahadırları. "Bahadır" "bogatir" biçimiyle Rusçaya eski Türkçeden geçmiş sözcüklerden biridir. (ç.n.)

** Eski Türkçe "busurman" sözcüğünden Rusçaya geçmiş olan "basurman," "Hıristiyan olmayan, Müslüman" anlamında, "gavur ya da kâfir" kavramının karşılığı olarak 20. yüzyıl başlarına dek kullanıldı. (ç.n.)

bir şey söyler ya da kendininkinden başka bir sesle konuşur ya da geceleri uykuda gezmeye başlardı; bir başkası hiçbir şey yokken dövünüp kendini yerlere atmaya başlardı. O bunu yapmadan az önce de bir tavuk horoz gibi ötmüş ve bir çatıda bir karga gaklamış olurdu.

Güçsüz insanlar kendini kaybeder, yaşama korkuyla bakar ve hayalinde çevresindeki sırları ve kendi doğasının anahtarını ararlardı böyle anlarda.

Belki de tembel yaşamın uykusu, sonsuz sessizliği ve hareket ve her tür gerçek korkulardan, macera ve tehlikelerden yoksun olmak, insanı doğal dünyanın ortasında başka, bilinmeyen bir dünya yaratmaya ve onun içinde boş imgelem için oyun ve eğlenceler aramaya ya da olaylara olayların dışında başka sıradan neden ve açıklama zincirleri gibi çözümler bulmaya sürüklüyordu.

Zavallı atalarımız el yordamıyla yaşardı; iradelerini ne serbest bırakabiliyor, ne de toplayabiliyorlardı, sonra sıkıntılar, kötülükler karşısında naifçe şaşırıyor ya da dehşete kapılıyorlardı ve doğanın dilsiz, anlaşılmaz hiyerogliflerinin nedenini sorguluyorlardı.

Onlara göre ölüm, geçmiş bir zamanda o evin eşiğinden bir merhumun önce ayaklarının değil, başının çıkması yüzünden oluyordu; yangın da bir köpeğin pencerenin altında üç gece uluması yüzünden; herkes merhum eşikten ayakları önde çıksın diye kaygılanır, masaya gelen her şeyi yer ve eskisi gibi otların üzerinde çıplak uyurdu; uluyan köpeği döver ya da avludan kovar, ama sobanın küllerini yine ahşap zeminin altına süpürürlerdi.

Rus insanı bugüne dek, onu çevreleyen katı, bir anlamdan yoksun gerçekliğe yaşlıların ima yüklü masallarıyla inanmayı sevdi ve daha uzun zaman, kim bilir, bu inançtan vazgeçmeyebilir.

Dadısından bizim altın postumuzun, Alev Kuşu'nun masallarını, büyülü kalenin engel ve sırlarını dinleyen çocuk, bazen zafer kazanan bir kahraman olarak hayal ediyordu kendini –ve sırtında sanki karıncalar koşturuyordu–, bazen de cesur bir insanın uğrayacağı başarısızlıklardan kaygılanıyordu.

Öyküler peş peşe birbirini izledi. Dadı ateşli, canlı bir şekilde, insanı yer yer soluksuz bırakan bir heyecanla anlatıyordu, çünkü aslında kendisi de yarı yarıya inanıyordu bu masallara. İhtiyarın gözleri parlardı; başı heyecandan titrerdi; sesi alışılmamış bir tizlik kazanırdı.

Tarifsiz bir korkuya kapılan çocuk gözyaşları dökerek ona sokulurdu.

Gece yarısı mezarlarından kalkan ölülerden ya da canavarlara tutsak olan kurbanlardan ya da tahta ayaklı ayıdan, köyleri, kasabaları gezip kesilmiş kopmuş ayağını arayan ayıdan bahsedilince çocuğun tüyleri korkudan diken diken olurdu; çocuk imgelemi bir sakinleşir, bir kabarırdı; acı verici, tatlı bir hastalıklı süreç yaşardı; sinirleri keman yayı gibi gerilirdi.

Dedesi karanlık bir sesle ayının sözlerini tekrarladığı zaman ("Gıcırda, gıcırda, meşeden ayak; kasabalarda gezdim, köylerde gezdim, bütün kocakarılar uyuyor, bir kocakarı uyumuyor, benim postumda oturuyor, benim etimi pişiriyor, benim yünümü eğiriyor.") ve ayı sonunda izbeye girip ayağını çalanı yakalamaya hazırlandığı zaman, çocuk daha fazla dayanamazdı: çığlık atıp titreyerek dadısının kollarına atılırdı; korkudan ağlar, vahşi hayvanın pençelerinde değil, dadısının yanında, sedirde olduğu için mutluluk kahkahaları atardı.

Tuhaf hayaletler çocuğun imgelemine yerleşti; korku ve sıkıntı ruhuna uzun zaman için, belki de sonsuza dek yerleşti. Hüzünle çevresini gözlüyor ve saçmalık, felaket görüyor ve kötülüğün, telaşın, kaygının olmadığı, Militrisa Kirbityevna'nın yaşadığı, insanın güzelce beslenip iyi giyindiği yeri düşlüyordu...

Oblomovka'da masallar sadece çocuklar üzerinde değil, yetişkinler üzerinde de ömürlerinin sonuna dek etkisini korur. Evdeki, köydeki herkes, efendi ve hanımdan başlayıp gürbüz aşçı Taras'a dek herkes, karanlık akşamlarda hep telaşlanır: akşamları her ağaç bir deve dönüşür, her çalılık haydut yatağına.

Açık kalmış pencerenin çarpması ve rüzgârın bacada uğuldaması hem erkeklerin, hem kadınların, hem de çocukların yüzlerini soldururdu. Yortu vakti kimse akşam saat ondan sonra eşikten dışarı tek başına adım atmazdı; Paskalya'da geceleyin ahıra gitmeye cesaret edemez, orada oturan cinle karşılaşmaktan korkarlardı.

Oblomovka'da her şeye inanılırdı: kurtadamlara da, ölülere de. Oblomovkalıya tarladaki mısır koçanlarının kalkıp yürüdüğünü söylesinler, hiç düşünmeden inanır; karşısındakinin koyun değil başka bir şey olduğunu, Marfa ya da Stepanida olduğunu duysun, hem koyundan, hem Marfa'dan korkar: koyun nasıl olur da koyun olmaz, Marfa nereden cadı olmuş, hiç aklına gelmez, hatta birinin aklına bundan şüphe etmek gelecek olursa, ona öfkelenir – işte bu kadar güçlüydü mucizevi şeylere olan inanç Oblomovka'da!

İlya İliç daha sonra dünyanın basit bir yapısı olduğunu, ölülerin mezardan kalkmadığını, devlerin yakalanır yakalanmaz panayırlara götürülüp sergilendiğini ve haydutların da hapse atıldığını gördü; ama hayaletlere olan inancı azalsa bile, içinde korku ve belli belirsiz bir sıkıntı kalıntısı kaldı.

Canavarlardan bir bela gelmediğini öğrendi, var olan belaları da pek yaşamadı ve attığı her adımda yine de korkunç bir şeyler olmasını bekledi ve korktu. Şimdi bile, karanlık bir odada kalırsa ya da bir ölü görecek olursa, çocukluğunu sıkıntıya boğmuş olan o fena hislerden titrer; sabahleyin kendi korkularına güler, ama akşam olunca yine rengi atar.

Sonra İlya İliç birdenbire kendini on üç ya da on dört yaşlarında bir çocuk olarak gördü.

Oblomovka'dan beş kilometre uzaktaki Verhlyova köyünde okuyordu artık, bölge beylerinin çocukları için küçük bir pansiyon işleten Alman müdür Ştoltz'un yanında kalıyordu.

Onun Andrey adlı bir oğlu vardı, Oblomov'la neredeyse aynı yaştaydı; bir de uzaktan gelen hemen hemen hiç okuyamayan,

sıraca hastalığına yakalanmış, bütün çocukluğu gözleriyle kulakları sargıyla sarılmış bir halde geçen, ninesinin yanında değil de yabancı bir evde, kötülerin yanında yaşadığı, onu okşayacak kimse olmadığı, kimse ona sevdiği börekleri yapmadığı için ağlayıp duran bir çocuk daha vardı.

Bu çocukların dışında, pansiyonda başka kimse yoktu.

Yapacak bir şey yoktu, anneyle baba yaramaz İlya'cığı bir kitabın başına oturtmuştu. Bu da gözyaşına, bağrışlara, kaprislere yol açmıştı. Sonunda onu pansiyona gönderdiler.

Alman, bütün Almanlar gibi katı ve ciddi bir adamdı. Belki de, Oblomovka Verhlyova'dan beş yüz kilometre ötede olsaydı İlya'cığa bir şeyleri daha iyi öğretebilirdi. Ama böyle nasıl öğretecekti? Oblomovka atmosferinin, yaşam tarzının ve alışkanlıklarının havası Verhlyova'ya kadar geliyordu; sonuçta o da bir zamanlar Oblomovka'ydı; orada, Ştoltz'un evi dışında her şey, hâlâ aynı ilkel tembellik, sade alışkanlıklar, sessizlik ve dinginlik kokuyordu.

Daha ilk kitapla karşılaşmadan önce çocuğun aklı ve kalbi, bu eski yaşayışın manzaraları, sahneleri ve alışkanlıklarıyla dolmuştu. Çocuk beynindeki akıl çekirdeğinin gelişiminin ne kadar erken başladığını kim biliyor? Çocuk ruhunda ilk kavram ve izlenimlerin doğuşu nasıl izlenebilir?

Belki bebek daha tek kelime bile duymamışken, belki daha hiç konuşmamışken, hiç kalkıp yürümemişken, sadece her şeye o dimdik sağır çocuk bakışıyla, yetişkinlerin boş dedikleri o bakışla bakarken, daha o zaman yaşam alanını çevreleyen olayların ilişki ve anlamlarını görüp tahmin ediyor, ama bunları ne kendine, ne başkasına anlatabiliyordu.

Belki de, İlya'cık, onun için söylenip yapılanları çok erken fark etmiş, anlamıştı: babacığının pamuklu keten pantolonuyla kahverengi kaba kumaştan ceketini giyip ellerini arkada kavuşturarak her gün odada bir köşeden diğerine yürüdüğünü, tütün içip burnunu temizlediğini, annesininse kahveden çaya, çaydan

yemeğe geçtiğini biliyordu; babasının hiçbir zaman ne kadar hasat yapıldığına inanmadığını, eline temiz bir mendil derhal tutuşturulmazsa ihmallerden yakındığını, dağınıklık yüzünden bağırıp çağırdığını ve bütün evi karman çorman ettiğini biliyordu.

Belki de çocuk aklı çok uzun zaman önce, çevresindeki yetişkinlerden başka türlü yaşamamak gerektiğine karar vermişti. Zaten başka nasıl karar verecekti? Oblomovka'daki yetişkinlerin nasıl yaşadığına bakarak değil mi?

Kendi kendilerine şu soruyu sormuşlar mıydı: neden yaşıyoruz? Tanrı bilir. Peki buna nasıl yanıt vermişlerdi? Herhalde, vermemişlerdi: bu onlara çok açık ve berrak görünüyordu.

Çalışıp çabalama yaşamı denen şeyi duymamışlardı, göğüslerinde bezdirici kaygılar taşıyan insanları, yeryüzünde oradan oraya koşuşturan ya da ebedi, sonu gelmez bir çalışmayla ömür geçiren insanları duymamışlardı.

Oblomov'lar ruhsal tedirginliklere de çok inanmazdı; yaşamı ebedi çevrimsel bir yönelim, bir yerlere, bir şeylere ulaşma çabası saymazlardı; tutkuların coşkusundan veba gibi korkarlardı ve içsel, ruhsal alevin volkan gibi çalışması yüzünden herkesin gövdelerinin bir yeri kavrulur, tutuşurken Oblomov'ların ruhu huzur içinde olurdu, yumuşak gövdelerinde yaprak kımıldamazdı.

Yaşamları başkalarında olduğu gibi, geçmiş zamanların kırışıklıklarıyla ya da yıkıcı ahlaksal darbe ve hastalıklarla sarsılmazdı.

İyi insanlar yaşamı, huzur ve eylemsizlik ideali olarak, zaman zaman bazı tatsız olaylarla, hastalık, ölüm, tartışma ve bu arada çalışmayla bozulan bir ideal olarak görüyorlardı.

Çalışmayı bir ceza gibi, atalarımızın sırtına yüklenmiş bir ceza gibi görüyor, onu sevemiyorlardı ve fırsat buldukça, ondan hep kaçıyor, bunu olası ve zorunlu sayıyorlardı.

Kendilerini hiçbir zaman bulanık birtakım zihinsel ve ahlaki sorunlarla uğraştırmıyorlardı; bu yüzden hep sağlıklı ve neşeli bir halleri oluyor, bu yüzden de uzun yaşıyorlardı; erkekler kırk yaşında gençliğine varmış oluyordu, ihtiyarlar zorlu, acı verici bir

ölümden korkmuyordu. Ama alabildiğine yaşayarak, sanki gizli bir şekilde, sessizce kendilerinden geçip farkına varmadan son nefeslerini vererek ölüyorlardı. Bu yüzden de eskiden insanların daha sağlam olduğu söylenir.

Evet, gerçekten de daha sağlamdılar: Eskiden çocuklara yaşamın anlamını açıklamak ve onu bilgece ve ciddi bir şeye hazırlamak kaygısı yoktu; insanın aklında bir sürü soru bulutu doğuran kitaplarla da eziyet etmiyorlardı kendilerine, sorular aklı ve kalbi yiyip bitirir ve yaşamı kısaltır.

Yaşam normu hazırdı ve onlara büyükleri tarafından verilmişti, onlar da onu dedelerinden hazır almışlardı, dede de kendi dedesinden, onu tıpkı Hint Veda'larının ateşi gibi eksiksiz ve el değmemiş bir halde korumak üzere almıştı. Bir şey dedelerle babaların zamanında nasılsa, İlya İliç'in babasının zamanında da aynıydı ve belki, şimdi de Oblomovka'da yine öyle yapılıyordu.

Neden kaygılansınlar ve neden heyecanlansınlar, neyi bilsinler, hangi amaçların peşinden gitsinler?

Hiçbir şeye gerek yok: Yaşam, dingin bir nehir gibi yanlarından akıp gidiyordu; onlara tek kalan bu nehrin kıyısına oturmak ve hiç ses etmeden, teker teker her birinin önünden geçen o kaçınılmaz olayları izlemekti.

Ve işte uyuyan İlya İliç'in imgelemi aynı şekilde sırayla, canlı resimler gibi, onun ailesinde olduğu gibi, akrabaların ve tanıdıkların ailelerinde de sahnelenen başlıca üç yaşamsal eylemi göstermeye başladı: doğum, düğün, cenaze.

Sonra onun neşeli ve hüzünlü ayrımlarının alaca bulaca bir geçit töreni başladı: yortular, isim günleri, köy bayramları, oruçlar, taziyeler, gürültülü yemekler, aile ziyaretleri, kabuller, tebrikler, resmi gözyaşı ve gülücükler.

Bütün bunlar aşırı hassaslıkla, aşırı dikkat ve gösterişle yapılıyordu.

Hatta onun gözünün önüne tanıdık yüzler ve türlü törenler, telaş ve kaygılar sırasındaki değişimleri geldi. Onlara herhangi

bir zarif nişan, görkemli bir düğün ya da isim günü verin; tam kuralına göre, en küçük hata yapmadan kutlarlar. Kim nereye oturacak, ne nasıl verilmeli, törene kim kiminle gelmeli, dikkat edilecek konular – işte bütün bunlar konusunda Oblomovka'da kimse en küçük hata yapmazdı.

Orada çocuk bakmayı beceremiyorlar mı? Oradaki annelerin beraberlerinde nasıl pembe renkli ve besili Cupid'ler taşıdığını, gezdirdiğini görmek yeter. Çocuklar şişman, beyaz etli ve gürbüz olsun diye ellerinden geleni yapıyorlar.

Eğer başlangıcında çayırkuşu pastası yapmazlarsa, bahardan da uzak dururlar, yani ondan tat alamazlardı. Bunu bilip de yapmamak olur muydu?

Buydu onların bütün yaşayıp bildikleri, buydu bütün üzüntü ve mutlulukları: bu yüzden onlar başka her uğraşı ve hüznü kendilerinden uzak tutar, başka mutluluk bilmezlerdi; yaşamları bu köklü ve değişmez olaylarla, onların aklına ve kalbine sonsuz bir besin sağlayan bu olaylarla kaynayıp köpürürdü.

Heyecandan güm güm atan kalpleriyle bir düğün, bir şenlik, bir tören beklerlerdi, sonra birini vaftiz edip, evlendirip ya da gömüp onu ve onun yazgısını tümden unutur, her zamanki kayıtsızlıklarına gömülürlerdi, bu türden yeni bir olay, bir isim günü, bir düğün vb. ortaya çıkıncaya kadar.

Bir çocuk doğar doğmaz, ailenin ilk işi gerekli bütün törenleri, en kesin şekilde, hiç eksik bırakmadan yapmaya koyulmak, yani vaftizden sonra ziyafet vermek olurdu; ardından onu özenle emzirme faslı başlardı.

Anne hem kendini, hem dadıyı bu işe adardı: sağlıklı çocuk yetiştirmek, onu soğuktan, gözden ve başka düşman olaylardan korumak gerekirdi.

Çocuğun hep neşeli olmasını ve bol bol yemesini sağlamak için içtenlikle çabalarlardı.

Çocuk ayakları üstüne bastı mı, yani artık dadıya ihtiyaç duymaz hele geldi mi, anne kalbinde ona bir eş bulmak gibi gizli

bir arzu filizlenirdi, tabii o eş daha da sağlıklı, daha da kırmızı yanaklı olmalıydı.

Yine törenler, ziyafetler, sonunda da düğün çağı gelirdi; bütün yaşamı *pathos*'u bu kadardı.

Sonra yine tekrar başlardı: çocukların doğması, törenler, ziyafetler, cenazeler dekoru değiştirinceye dek; ama uzun zaman sürmezdi bu da; biri bir başkasının yerini alır, çocuklar genç olur, nişanlanır, nişanlılar evlenir, kendileri gibilerini üretir – ve işte yaşam bu programı kesintisiz, tekdüze bir kumaşla, hiç belli etmeden mezarın başına kadar uzanan bir kumaşla dokuyup dururdu.

Doğru, zaman zaman başka kaygılara da kapılırlardı, ama Oblomov'lar bunları da genellikle hayvansı bir uyuşuklukla karşılardı ve tepelerinde dolanan kaygılar, düz bir duvara doğru uçup konacak bir yer bulamayan, sağlam taşların üzerinde boş yere kanat çırpıp sonra da uzaklara uçan kuşlar gibi geçip giderdi.

Örneğin, bir keresinde galerinin ev tarafı yıkılmıştı ve enkazın altında kümeste civcivleriyle oturan bir tavuk kalmıştı; hatta Antip'in karısı Aksin de elinde işlemesiyle galerinin altında oturuyordu, ama neyse ki, o sırada iplik almaya gitmişti.

Evde bir vaveyla koptu: küçük büyük herkes koştu ve civcivleriyle birlikte tavuk yerine orada hanımefendiyle İlya İliç'in de olabileceğini düşünerek dehşete kapıldı.

Herkes ahlayıp vahladı ve birbirlerine bunun neden daha önce akıllarına gelmediğini sormaya başladılar: biri diğerine hatırlatmalıydı, diğeri onarma emri vermeliydi, üçüncüsü onarmalıydı.

Hepsi de galerinin yıkılmış olması mucizesine şaştı, ama önce de onun böyle uzun zaman dayanmış olmasına şaştılar!

Bu sorunu nasıl düzeltmek gerektiğiyle ilgili kaygı ve yorumlar başladı; civciv ve tavuklar için yazıklandılar ve ağır ağır yerlerine dağıldılar, İlya İliç'e galeride gezinmeyi kesin olarak yasakladılar.

Sonra, üç hafta sonra, Andruyuşka, Petruşka, Vaska'ya, çöken tahtaları ve korkulukları yolu engellemesinler diye kulübeye kaldırmaları emredildi. Bahara kadar orada öylece kaldılar.

İhtiyar Oblomov, pencereden onları ne zaman görse aklına durumu düzeltme fikri geliyordu: marangozu çağırıyor, onunla en iyi nasıl yapılır diye konuşuyordu; yeni bir galeri mi inşa etmeli, yoksa kalanı da yıktırmalı mı? Sonra, "Sen git, ben de bir düşüneyim," diyerek eve gönderiyordu onu.

Bu da Vaska ile Motka'nın efendilerine gelip o sabah Motka'nın galeriden arta kalana tırmandığını, galerinin köşelerinin de duvardan ayrıldığını, her an çökmek üzere olduğunu söyleyene dek böyle sürdü.

O zaman marangoz son bir görüşmeye çağrıldı, ardından şimdilik eski enkazın kalan parçalarıyla galeriyi onarma kararı alındı, bu da o ayın sonuna doğru ancak yapıldı.

"Hey! Galeri yepyeni oldu yine!" dedi ihtiyar karısına. "Baksanıza, Fedot kirişi ne güzel dikti, tıpkı valinin evindeki sütunlar gibi oldu! Bak şimdi ne güzel: uzun zaman dayanır bu!"

Birisi ona bahçe kapısını düzeltmek, verandayı onarmak gerektiğini de hatırlatmıştı, tahtaların arasından sadece kedi değil, domuz bile geçip dalıyordu mahzene.

"Evet, evet, yapmak lazım," dedi dalgın dalgın İlya İvanoviç ve hemen verandaya bakmaya gitti.

"Aslında, baksana nasıl da gevşemiş," dedi verandayı marangoz gibi ayağıyla yoklayarak.

"Ama onu ilk yaptıkları zaman da sallanıyordu böyle," dedi birisi.

"Nasıl yani, ne sallanıyordu?" dedi Oblomov. "On altı yıl hiç onarılmadan böyle durursa gevşemez mi? O zaman Luka ne güzel yapmış! Bak işte marangoz diye ben ona derim... Öldü, toprağı bol olsun! Şimdilerde bozuldu hepsi: böyle yapmıyorlar."

Ve bakışlarını başka bir yana çevirdi, veranda da dediklerine göre bugüne dek hep sallanmış ve hâlâ kırılmamış.

Anlaşılan, bu Luka adlı marangoz gerçekten şanlı bir marangozmuş.

Fakat ev sahiplerine de haklarını vermek gerekir: bazen yaşadıkları felaketlere ya da talihsizliklere çok üzülür, hatta kendilerini kaybedip telaşa kapılırlardı.

Yani, şu ya da bu nasıl bir yana bırakılır, unutulurdu ki? Hemen önlem almak lazım. Küçük köprü nasıl onarılmalı, kanalın üzerinden mi geçmeli, yoksa bahçenin bir bölümünü hayvanlar ağaçları çiğnemesinler diye çitle mi çevirmeli, çünkü çitin bir kısmı iyice yere yatmış durumda?

Hatta İlya İvanoviç kaygısını o kadar ileri götürdü ki, bir gün, bahçede gezerken inleyip sızlanarak çiti yerden kendi elleriyle kaldırdı ve bahçıvana hemen iki kazık dikmesini söyledi: çit ihtiyar Oblomov'un bu düşüncesi sayesinde bütün yaz ayakta kaldı, ancak kışın kar yağınca tekrar devrildi.

Hatta sonunda olay küçük köprüye, Antip onun üzerinden at ve fıçıyla birlikte kanalın içine düştüktan sonra üç yeni tahta çakılmasına kadar vardı. Antip'in yaraları iyileşmeden, küçük köprü yepyeni olmuştu.

İnek ve keçiler de çitin bahçeye yeniden devrilmesinden pek kazançlı çıkmadı; sadece böğürtlenleri ve ıhlamur ağacının onda birini yiyebildiler, ama elmaya kadar ulaşamadılar, çünkü çitin gerektiği gibi çakılması ve hatta kanalın çevresine çekilmesi emredilmişti.

İki inek ve bir keçi olay yerinde yakalandı: okkalı bir dayak yediler!

İlya İliç, ailesinin o büyük, karanlık misafir odasını düşlüyor, içinde üzerleri hep örtülerle kaplı olan kül rengi eski koltukların, devasa, hantal ve sert, leke leke olmuş, rengi atmış mavi keten kumaşla kaplı bir divanın ve bir de büyük deri koltuğun durduğu o odayı düşlüyor.

Uzun bir kış akşamı başlıyor.

Annesi divanda oturmuş, ayaklarını altına çekmiş ve tembel tembel bir çocuk çorabı örüyor, esniyor ve zaman zaman başını uykulu bir şekilde sallıyor.

Yanında Nastasya İvanovna ve Pelageya İgnatyevna oturuyor ve işe gömülmüş bir halde, bayramda İlya'cığın ya da babasının ya da kendilerinin giymesi için özenle bir şeyler dikiyorlar.

Babası kollarını arkada kavuşturmuş, tam bir keyif haliyle odada ileri geri dolanıyor ya da koltuğa oturuyor ve biraz oturduktan sonra tekrar dolanmaya başlıyor, kendi ayak seslerini dikkatle dinliyor. Sonra enfiye çekiyor, hapşırıyor ve tekrar çekiyor.

Odada yağlı bir mum donuk bir şekilde yanıyor, buna da sadece kış ve sonbahar akşamlarında izin veriliyor. Yaz aylarında herkes mum kullanmadan, gün ışığında yatıp kalkmaya çabalıyor.

Bu kısmen alışkanlıktan, kısmen ekonomiden yapılıyor. Evde üretilmeyen, satın alınan her şey konusunda Oblomovkalılar aşırı cimriler.

Misafir ağırlarken besili bir hindiyi ya da bir düzine pilici seve seve feda ederler, ama yemeğe fazladan kuru üzüm koymaz ve misafir kendi kendine bir bardak şarap doldurmaya kalkışırsa bembeyaz kesilirler.

Ama bu tür uçarılıklar orada neredeyse hiç olmaz zaten: bunu belki bir haylaz yapar, belki görgüden yoksun bir adam; böyle misafirler avluya bile sokulmaz.

Hayır, orada bu tür huylar yoktur: orada misafire bir şey üç kez teklif edilir ve o hiçbir şeye dokunmaz. İlk teklifin ona sunulan yemek ya da şarabı geri çevirmesi için yapıldığını, gerçekten yemesi için olmadığını bilirdi.

Herkes için de iki mum yakılmazdı: mum şehirden parayla alınırdı ve satın alınan her şey gibi, ev sahibesi onu bir yere kilitlerdi. Mum artığı özenle sayılır ve saklanırdı.

Orada genel olarak para harcamak sevilmezdi ve bir şey ne kadar gerekli olursa olsun, parası hep büyük bir üzüntüyle verilirdi, yani masraf anlamsız gelirdi. Anlamlı harcamaya da inlemeler, feryatlar ve küfürler eşlik ederdi.

Oblomovkalılar para kaybetmektense, her tür sıkıntıya sabretmenin, hatta onu sıkıntı saymamanın daha iyi olduğunu kabul etmişlerdi.

Bu yüzden misafir odasındaki divan da uzun zamandır leke içindeydi, bu yüzden İlya İvaniç'in deri koltuğu sadece lafta deriydi, aslında o da biraz örgü, biraz iplikti; sadece sırt kısmında bir parça deri kalmıştı, geri kalan kısmı geçen beş yıl içinde parça parça dağılmıştı; belki de yine bu yüzden kapılar hep eğriydi ve veranda sallanıyordu. Ama bir şeye para vermek, çok gerekli bile olsa, birden 200, 300, 500 ruble ödemek onlara intihar gibi geliyordu.

Civardan genç toprak ağalarından birinin Moskova'ya gidip orada bir düzine gömleğe 300 ruble, çizme için 25 ruble ve düğüne uygun bir ceket için 40 ruble ödediğini duyunca, yaşlı Oblomov haç çıkarmış ve korku dolu bir sesle, çabuk çabuk "bu gencin kodese atılması gerektiğini" söylemişti.

Hızlı ve canlı bir sermaye birikiminin yapılması zorunlu olması, üretimin artırılması ve mal değiştokuşu gibi politik ve ekonomik gerçeklere genel olarak sağırdılar. Sermaye için saf bir şekilde tek bir kullanım yolunu bilir ve uygularlardı: onu sandıkta saklamak.

Misafir odasındaki koltuklarda, evin sakinleri ya da sürekli ziyaretçileri değişik konumlarda oturur, burunlarını çekerlerdi.

Sohbet edenler arasında büyük ölçüde derin bir sessizlik hâkim olurdu: herkes her gün birbirini görürdü; akıl servetleri karşılıklı olarak tüketilmiş ve harcanmış olur, dışarıdan da haberler çok az gelirdi.

Sessizlik; sadece İlya İvanoviç'in ağır, yerli malı çizmelerinin ayak sesleri duyuluyor, bir de holdeki duvar saati boğuk bir sesle sarkacını sallıyor ve ara sıra Pepageya İgnatyevna ya da Nastasya İvanovna'nın eliyle ya da dişleriyle kopardığı ipliğin sesi duyuluyor.

Bazen böyle yarım saat geçiyor, belki biri seslice inliyor ve ağzının önünde haç çıkararak dua ediyor: "Tanrım, şükürler olsun!"

Onun ardından yanındaki esner, sonra bir diğeri, ağır ağır, sanki emir almış gibi ağzını açar ve sonra havanın bulaşıcı oyunu herkesi içine alır, hatta birinin gözlerinden yaş gelir.

Ya da İlya İvanoviç pencerenin kıyısına gider, uzaklara bakıp belli bir hayretle şöyle der: "Daha saat beş, ama avlu şimdiden kapkara olmuş!"

"Evet," diye yanıt verir biri, "bu saatte hep kapkara oluyor ortalık, uzun geceler başlıyor."

Bahar vakti de uzun günlerin başladığına şaşırır ve sevinirler. Ama sorsanız onlara, bu uzun günlerin nedeni ne diye, işte onu bilmezler.

Ve tekrar susarlar.

Sonra biri mumu silmeye kalkıp aniden söndürürse, hepsi telaşlanır: "Davetsiz misafir gelecek!" der hemen biri.

Bazen bunun üzerine konuşurlar.

"Kim olabilir bu misafir?" diye sorar ev sahibi. "Nastasya Faddeyevna olmasın? Ah, keşke olsa! Ama olmaz; o bayramdan önce gelmez. Ne de mutluluk olurdu! Onunla kucaklaşır ağlaşırdık birlikte! Sabahtan akşama kadar beraber olurduk... Ama ona yetişmek mümkün değil! Zaten ben bile gencim, ama o kadar dayanamıyorum!"

"Ama ne zaman ayrılmıştı o bizden?" diye sordu İlya İvanoviç. "Herhalde İlyas Günü'nden sonraydı değil mi?"

"Ne diyorsun, İlya İvaniç! Hep karıştırıyorsun! *Semik*'e* kadar beklememiştir," diye düzeltti karısı onu.

"Herhalde petrovkada** buradaydı," diye karşı çıktı İlya İvanoviç.

"Hiç değişmiyorsun!" dedi imalı bir şekilde karısı. "Tartışmaya girsen, sırf saçmalıyorsun..."

---

* Paskalya'nın yedinci (Rusça "*semiy*") haftasında perşembe günü kutlanan, pagan dönemden kalma bir bayram; haziran başına denk gelen bu haftaya *semik* haftası, "yeşil hafta" denir. (ç.n.)

** Haziran sonundaki Havari Petrus ve Pavlus bayramının hemen öncesindeki günler. (ç.n.)

"Ne yani, *petrovka*'da burada değil miydi? O zaman hep mantarlı börek yapmıştık: o sever diye..."

"Senin dediğin Marya Onisimovna: o sever ya mantarlı böreği, nasıl unutursun! Marya Onisimovna da İlyas Günü'ne dek kalmadı, Prohor ve Nikanor isim günlerine kadar kaldı."

Zamanı bayramlara, yılın mevsimlerine, ailede ve evde yaşanan çeşitli olayların zamanlarına göre hesaplar, ama ne ay, ne tarih belirir. Belki de bunun nedeni, biraz da, Oblomov dışında hepsinin ayların isimlerini ve tarih düzenini karıştırmasıydı.

Yenik düşen İlya İvanoviç susar ve yine bütün topluluk hayallere dalar. Annesinin arkasına saklanan İlya'cık da hayal kurar, bazen de tümden uyur.

"Evet," der sonra misafirlerden biri derin bir iç çekerek, "işte Marya Onisimovna'nın kocası, merhum Vasiliy Fomiç, toprağı bol olsun, o kadar sağlıklıydı, ama öldü! Altmış yıl da yaşamadı hani, oysa böylesi yüz yaşına varır sanır insan!"

"Vakti gelince herkes ölür, vaktini Tanrı bilir!" der Pelageya İgnateyevna iç çekerek. "Ölen ölüyor, ama bak Hlopovlar vaftiz ettirmeye yetişemiyor: dediklerine göre, Anna Andreyevna yine doğurmuş – bu altıncı oldu."

"Bir Anna Andreyevna mı!" dedi evsahibesi. "Onun ağabeyi evlenip çoluk çocuğa karışsın, işte o zaman gör sen şamatayı! Hem ufaklıklar da büyüyor, damat olacaklar artık; kızlar kocaya varacak, ama burada damat nerede? Şimdilerde, herkes çeyiz istiyor, hep para demek..."

"Kimden bahsediyorsunuz böyle?" diye sordu İlya İvanoviç sohbet edenlerin yanına giderek.

"Ya işte şeyden..."

Ve hikâyeyi ona da anlattılar.

"Eh, insan yaşamı dediğin bu işte!" dedi İlya İvanoviç eğitici bir tavırla. "Biri ölür, diğeri doğar, üçüncüsü evlenir, ama hepimiz yaşlanırız: yıl yıla, gün güne uymaz! Neden böyle? Ne acayip

olurdu, eğer her gün dün gibi, dün de yarın gibi olsa! Düşününce üzülüyor insan..."

"Yaşlı yaşlanır, gençse gençleşir!" dedi biri bir köşeden uykulu bir sesle.

"Tanrı'ya bol bol dua edip hiçbir şeyi düşünmemek lazım!" dedi katı bir şekilde ev sahibesi.

"Doğru, doğru," diye ürkekçe, hızlı hızlı yanıt verdi, felsefe yapmaya kalkışmış olan İlya İvanoviç ve tekrar ileri geri yürümesine döndü.

Sonra uzun süre sessizlik; sadece ileri geri gidip gelen örgü şişlerinin gıcırtısı. Bazen ev sahibesi bozuyor sessizliği.

"Evet, avluda karanlık oldu," diyor. "İşte, Tanrı izin verirse, Noel'de bizimkiler ziyarete gelir, ortalık biraz daha şenlenir, gecenin nasıl geçtiğini anlamayız bile. Hele Malanya Petrovna gelse, burası hop oturup hop kalkar! Neler neler geçmiyor onun aklından! Kurşun döker, balmumu kaynatır, odalarda koşturur; benim bütün kızları yoldan çıkarır. Türlü oyunlar bulur... Öyledir, sahiden!"

"Ya, tam bir sosyete hanımı!" dedi oradakilerden biri. "İki yıl önce dağdan kaymaya kalkışmıştı, Luka Saviç'in de alnı yarılmıştı..."

Birden hepsi hareketlendi, Luka Saviç'e baktı ve bir kahkaha patlattı.

"Nasıl oldu Luka Saviç? Haydi, haydi, anlatsana!" dedi İlya İvanoviç ve gülmekten kırıldı.

Hepsi birden kahkahalar atar ve İlya'cık da uyanıp kahkahaya katılır.

"Bıraksanıza ya, neyi anlatacağım!" dedi deliye dönen Luka Saviç. "Bunların hepsi Aleksey Naumiç'in uydurması: hiçbir şey olduğu yok."

"Ya!" dedi hepsi bir ağızdan. "Nasıl bir şey olmadı? Öldük mü biz? Ya alnın, alnın, hâlâ duruyor yara izi orada..."

Ve kahkahadan kırılırlar.

"Neye gülüyorsunuz böyle?" demeye çalışır kahkahaların arasında Luka Saviç. "Ben sanki... yani... hepsi Vaska'nın işi, haydut... eski mi eski bir kızağı vermiş... altımda paramparça oldu... ben de..."

Kahkahalar sesini bastırır. Boş yere düşmesinin hikâyesini anlatmaya çabalar o: kahkaha bütün topluluğa yayılır, uşaklarla hizmetçilere de bulaşır, bütün evi kaplar, herkes bu gülünç olayı hatırlar, uzun süre güler, dostça, tarifsiz bir şekilde, Olimpos tanrıları gibi güler. Tam sessizlik çöktüğü anda, biri tekrar kıkırdar ve yeniden yükselir kahkahalar.

Sonunda zar zor sakinleşirler.

"Peki bu Noel'de kayacak mısın, Luka Saviç?" diye sorup susar İlya İvanoviç.

Tekrar bir kahkaha dalgası yükselir, on dakika böyle sürer.

"Antipka'ya yine bir dağ yapmasını emretmedin mi?" der birden Oblomov. "Luka Saviç büyük avcıdır, sabredemez..."

Topluluğun kahkahası onun sesini bastırır.

"Ama bu kızak... sağlam mıdır şimdi?" der misafirlerden biri kahkahasını zar zor bastırarak.

Tekrar gülüşmeler.

Uzun zaman güler herkes, sonunda yavaş yavaş sessizleşirler: biri gözyaşlarını siler, diğeri yüzünü buruşturur, üçüncüsü şiddetle aksırıp öksürür, güçlükle şöyle der:

"Ah, Tanrım! Bu öksürük beni öldürecek... Amma güldüm, Tanrı aşkına! Günah! Ama sırtüstü yatıp da kaftanının etekleri savrulduğu zaman..."

Bunu da son, en şiddetli kahkaha seli izler ve sonra herkes susar. Biri iç çeker, diğeri bir şeyler söyleyerek seslice esner ve hepsi sessizliğe gömülür.

Eskisi gibi sadece sarkacın salınması, Oblomov'un çizmelerinin adımları ve koparılan ipliklerin hafif çıtırtısı duyulur.

Birden İlya İvanoviç odanın ortasında telaşlı bir halde, burnunun ucunu tutarak durur.

"Bu ne felaket? Baksanıza!" der. "Biri ölecek: burnumun ucu kaşınıyor..."

"Ah, Tanrı aşkına!" der ellerini çırparak karısı. "Burnunun ucu kaşınıyor diye biri ölecek olur mu? Burun kemerin kaşınırsa biri ölür. Yani, İlya İvanoviç, amma unutkansın sen, Tanrı yardımcın olsun! İnsan misafirlerin ortasında böyle bir şey söyler mi, ayıp."

"Peki burnun ucunun kaşınması ne demek?" diye sordu aklı karışan İlya İvanoviç.

"Kadehe bakacaksın. Yani, ne alakası var; biri ölecekmiş!"

"Hep karıştırıyorum!" dedi İlya İvanoviç. "Ama hatırlamak mümkün mü? Burnun yanı kaşınır, ucu kaşınır, kaş kaşınır..."

"Yanı kaşınırsa," dedi Pelageya İvanovna, "haber gelecek demek; kaş kaşınırsa gözyaşı demek; alın kaşınırsa biri gelecektir: alnın sağ kısmı kaşınırsa erkek, sol kısmı kaşınırsa kadın gelir; kulaklar kaşınırsa yağmur var demek; dudaklar kaşınırsa kavuşma var demek; bıyık kaşınırsa misafir gelecek; dirsek kaşınırsa yeni bir yerde uyunacak; ayaklar kaşınırsa yola gidilecek..."

"Vay, Pelageya İvanovna, harika!" dedi İlya İvanoviç. "Yağ ucuzlarsa da o zaman ense kaşınır değil mi?"

Kadınlar gülüşüp fısıldaşmaya başlar; erkeklerin birkaçı gülümser; tekrar bir kahkaha patlayacak gibi olur, ama o sırada odayı bir anda, sanki bir köpekle kedi karşılaşınca ortaya çıkan o hırlamayla mırlama karışımı bir ses doldurur. Saat çalar.

"Ya! Saat dokuz olmuş!" dedi mutlu bir şaşkınlıkla İlya İvanoviç. "Baksanıza, vakit nasıl geçti anlamadık bile. Ey, Vaska! Vanka, Motka!"

Uykulu üç surat göründü.

"Masayı niye kurmuyorsunuz?" diye sordu hayret ve sabırsızlıkla Oblomov. "Efendinizi düşünmek falan yok mu? Ne duruyorsunuz? Haydi, votka getirin!"

"İşte burnunun ucu bu yüzden kaşınmış!" dedi hemen Pelageya İvanovna. "Votka içip kadehe bakacaksın."

Akşam yemeğinden sonra, birbirini şapır şupur öpüp haç çıkaran herkes yatacağı yere çekilir ve kaygısız başlara uyku hâkim olur.

İlya İliç uykusunda böyle bir gün değil, iki gün değil, böyle geçen gündüz ve gecelerle dolu haftalar, aylar, yıllar görüyor.

Hiçbir şey bu yaşamın tekdüzeliğini bozamazdı ve Oblomovkalıların kendileri de ondan bıkmazdı, çünkü başka türlü bir yaşam hayal etmiyorlardı; hayal edebilmiş olsalardı, ondan korkuyla kaçarlardı.

Başka bir yaşamı istemiyor, sevmiyorlardı. Eğer koşullar onları sahip oldukları yaşam tarzlarını değiştirmeye sürükleseydi üzülürlerdi. Eğer yarın bugüne, bir sonraki gün de yarına benzemeyecek olsa üzüntüden perişan olurlardı.

Başkalarının istediği çeşitlilikler, değişimler, rastlantılar onların neyine yarar? Başkaları bunlarla dolu bir kadehten istediği kadar içsin, Oblomovkalıların bununla işi olmazdı. Başkaları nasıl istiyorsa öyle yaşasın.

Sonuçta rastlantı denen şey, bazı yararları olsa bile, huzursuzluk yaratır. Çaba, uğraş, koşuşturma, yerinde oturamama, onu şuraya bunu şuraya taşıyıp durma ya da yazmayı gerektirir – kısacası, şaka değil, durmadan dönüp duracaksın!

Onlarca yılı uyumak, hayal kurmak ve esnemek ya da köy neşesiyle yüklü samimi bir kahkaha atmakla ya da bir araya gelip geceleyin düşte gördüklerini anlatmakla geçirmişlerdi.

Eğer düş korkunçsa, hepsi düşüncelere dalar, şaka bile yapmaya çekinirlerdi; eğer bir kehanet düşüyse, hepsi düşte görülen şeyin boğucu ya da rahatlatıcı olmasına göre sevinir ya da hüzünlenirdi. Düş bazı konuları gözlemeyi gerektiriyorsa, hemen bunun için etkin önlemler alınırdı.

Bu olmazsa, kâğıt oynarlar, koz oynarlar, bayramları misafirlerle boston oynar ya da granpasyans açarlar, iskambil kâğıtlarıyla fala bakar, evlilik tahmini yaparlardı.

Bazen Natalya Faddeyevna diye biri bir-iki hafta kalmaya gelirdi. Önce ihtiyarlar civardaki herkesi sorup soruştururlar, kim nasıl

yaşıyor, kim ne yapıyor öğrenirlerdi; sadece aile yaşamlarına, kulis yaşamına değil, her birinin en gizli düşünce ve niyetlerine girer, havaya girer, değersiz, sadık olmayan kocaları azarlar, yargılar, sonra çeşitli olayları sıralarlardı: isim günleri, vaftizler, doğumlar, kim nasıl davranmış, kim ne adı almış, kim göçüp gitmiş.

Bundan yorulunca da yeni elbiselere, gömleklere, çizmelere, hatta iç etek ve çoraplara bakmaya başlarlardı. Ev sahibesi ev yapımı birtakım kumaşlar, iplikler, dantellerle övünürdü.

Ama bu da tükenirdi. O zaman kahve, çay, reçel övülürdü. Sonra yine sessizliğe gömülürlerdi.

Bir süre birbirlerine baka baka, zaman zaman bir şeyler için ağır bir şekilde iç çekerek otururlardı. Bazen biri ağlayıverirdi.

"Neyin var anacığım?" diye sorardı diğerleri telaşla.

"Ah, kederlendim, canım!" derdi derin bir iç çekişle misafir. "Tanrı'yı kızdırdık, lanetlendik. Gün görmüyoruz bir türlü."

"Ah, korkma, ürkme, bir tanem!" derdi ev sahibesi.

"Evet, evet," diye devam ederdi diğeri. "Son günlerimiz geldi: dil dile karşı çıkıyor, krallar krallara... Kıyamet yakın!" derdi sonunda Natalya Faddeyevna ve ikisi birden seslice ağlardı.

Natalya Faddeyevna'nın böyle bir sonuca varmasının hiçbir temeli olmazdı, ne kimse kimseye ayaklanmış, ne de o yıl kuyrukluyıldız görülmüştür; ama ihtiyarlarda hep karanlık sezgiler olur.

Nadiren bu yaşayış talihsiz bir olayla bozulurdu, sözgelimi bütün ev, küçükten büyüğe herkes zehirlenirdi kömür dumanından.

Başka hiçbir hastalık evde de köyde de hemen hiç duyulmazdı; belki karanlıkta biri bir kazığa çarpar ya da ot yığınına yuvarlanır ya da bir kiriş yerinden çıkıp birinin başına çarpardı.

Ama bütün bunlar nadiren olurdu ve bu tür talihsizliklere karşı deneyimli ev yöntemleri vardı: yaralanan yer deve dikeni ya da külle ovulur, yaralıya kutsal su içirilir ya da dua okunur ve her şey geçerdi.

Ama kömür dumanı çok sık olurdu. O zaman herkes yan yana yataklara dizilirdi; inlemeler, ahlamalar yükselirdi; biri alnına salatalık koyar ve havlu sarar, diğeri kulaklarına kızılcık yerleştirir ve yabanturpu koklardı, üçüncüsü tek gömlekle soğuğa çıkar, dördüncüsü hiçbir şey hissetmeden yerde yuvarlanırdı.

Bu düzenli olarak ayda bir-iki kez olurdu, çünkü kimse sıcağın boş yere bacadan gitmesini istemezdi ve sobanın içinde *Şeytan Robert*'teki* gibi alevler koştururken bile sobanın kapağını kapatmak isterlerdi. Sobanın ne yatılacak kısmına, ne kendisine el değdirmek mümkündü: alev alev olurdu soba.

Bir keresinde yaşamlarının tekdüze akışını gerçekten talihsiz bir olay bozdu.

Zorlu bir yemekten sonra herkes dinlenip çay içmek üzere toplanmıştı, tam o sırada şehirden dönen bir Oblomovka köylüsü içeri girdi, göğsünden İlya İvaniç Oblomov'a yazılmış, buruş buruş bir mektubu zar zor çıkardı.

Herkes sersemledi; hatta ev sahibesinin yüzü biraz çarpıldı; herkesin gözü ve burnu mektuba doğru çevrildi.

"Ne acayip şey! Kimdenmiş bu?" dedi zar zor kendine gelen hanımefendi.

Oblomov mektubu aldı ve hayretle, onunla ne yapacağını bilemeden elinde evirip çevirdi.

"Nereden aldın bunu?" diye sordu köylüye. "Kim verdi bunu?"

"Şehirde hana indim, sonra bir baktım," dedi köylü, "postacı dolanıp duruyor, Oblomov köylüsü var mı diye soruyor: baktım, mektup, efendiye mektup varmış."

"Yani, önceleyin saklandım: bu kez bir asker getirdi mektubu. Sonra Verhlyov zangocu gördü beni, o söyledi. Bir daha geldi

---

* XIII. yüzyılın "Robert le Diable" adlı anonim Fransız şövalye destanlarından birinin esin kaynağı olan bir ortaçağ hikâyesi. İlk kez 1496 yılında kitap olarak yayımlandı ve ilk kez 1831 yılında Giacomo Meyerbeer tarafından operada sahnelendi. (ç.n.)

mektup. Bir daha gelince de küfretti bana, mektubu verdi, üstelik bir de 5 kopek aldı. Ne yapacağım bununla, kime vereceğim, diye sordum. Size vermemi emrettiler."

"Ama almasaydın sen," dedi kızgınlıkla efendi.

"Ben yine almadım. Bize mektup falan lazım değil, dedim. Bana mektup almamı söylemediler, dedim – alamam, dedim: siz götürün, dedim mektubu! O zaman asker daha da ağır küfretti: beni amirine şikâyet etmeye kalktı; aldım o zaman."

"Aptal!" dedi efendi.

"Kimdenmiş ki bu?" dedi Oblomov düşünceli bir tavırla, adrese bakarak. "Yazı tanıdık gibi doğrusu!"

Ve mektup elden ele geçti. Yorumlar, sorular başladı; kimden, niye gelmiş olabilirdi? Sonunda herkes aynı çıkmaza vardı.

İlya İvanoviç gözlüğünün bulunmasını emretti: bir buçuk saat sonra geldi gözlük. Gözlüğü taktı ve mektubu açıp açmamayı düşünmeye başladı.

"Dur, açma İlya İvaniç," diye kaygıyla durdurdu onu karısı. "Kim bilir ne var bu mektubun içinde. Belki korkunç, tuhaf bir felaket vardır. Yani artık insanlar ne hale geldi! Yarın ya da sonraki gün açarsın – senden kaçmıyor ya."

Ve gözlükle mektup kilit altına alındı. Herkes çaya devam etti. Eğer çok alışılmadık bir olay olup da Oblomovkalıların aklını karıştırmasaydı, daha yıllarca da dururdu orada. Çaydan sonra da, ertesi gün de herkesin tek konusu o mektup oldu.

Sonunda dördüncü gün sabredemediler, toplandılar, bir kargaşa halinde açtılar mektubu. Oblomov imzaya baktı.

"Radişev," diye okudu. "A! Bu Filipp Matyeviç'ten geliyor!"

"Ya! Aa! Bak sen!" sesleri duyuldu dört bir yandan. "Bu vakte dek hâlâ hayatta mıymış? Hâlâ ölmemiş demek! Tanrı'ya şükürler olsun! Ne yazmış?"

Oblomov seslice okumaya başladı. Filipp Matyeviç'in onlardan, Oblomovka'da çok beğendiği biranın tarifini göndermelerini istediği anlaşıldı.

"Yaz, yaz ona!" dedi herkes. "Yanıt vermen lazım."

Böylece iki hafta geçti.

"Yanıt vermek lazım, lazım cidden!" dedi İlya İvanoviç karısına. "Bu tarif nerede?"

"Nerede mi?" dedi karısı. "Aramak lazım. Beklesene, ne telaş ediyorsun! Bak şimdi bayramı bekleyelim, oruç açalım, o zaman yazarsın; bir yere kaçmıyor ya..."

"Sahiden, bayramda daha iyi yazılır," dedi İlya İvanoviç.

Bayramda tekrar mektubun bahsi açıldı. İlya İvanoviç yazmaya hazırlandı. Çalışma odasına gitti, gözlüklerini taktı ve masaya oturdu.

Eve derin bir sessizlik hâkim olmuştu; hizmetlilere gürültü patırtı yapmamaları emredilmişti. "Efendi yazıyor!" diyordu herkes ürkek, saygılı bir sesle, sanki evde bir ölü var, dercesine.

Ağır ağır, eğri büğrü, titreyen elle ve özenle, tehlikeli bir iş yapıyormuş gibi, "Saygıdeğer bayım," diye daha yeni yazmıştı ki, karısı geldi odaya.

"Aradım, aradım, tarif yok," dedi. "Yatak odasındaki dolaba bakmak gerekecek. Mektubu nasıl göndereceksin?"

"Postayla göndermek lazım," dedi İlya İvanoviç.

"Peki kaça gider?"

Oblomov eski takvimi aldı eline.

"40 kopek," dedi.

"İşe bak, bu saçmalık için 40 kopek!" dedi karısı. "En iyisi bekleyelim, belki şehirden biri gider oraya."

"Aslında, giden biriyle göndermek daha iyi," dedi İlya İvanoviç ve diviti masaya silkeledi, hokkaya soktu ve gözlüklerini çıkardı.

"Doğru, daha iyi," dedi, "kaçmıyor ya, göndeririz bir ara."

Filipp Matyeviç'in tarifi alıp almadığı bilinmiyor.

İlya İvanoviç bazen eline bir kitap alırdı, ama ne olursa olsun, fark etmez, bir kitap olsun yeter. Okumayı önemli bir ihtiyaç saymazdı, onu bir lüks, o olmasa da rahatça yaşanıp gidilebilecek

bir şey olarak, sanki duvara bir resim asılsa da asılmasa da olabilirmiş, gezmeye gidilse de olurmuş gidilmese de olurmuş gibi bir şey olarak görürdü: bu yüzden onun için elindekinin hangi kitap olduğu hiç fark etmezdi; onu, sıkılınca ya da yapacak bir şey bulamayınca ele alınmak için yapılmış bir şey gibi görürdü.

"Uzun zamandır kitap okumamıştım," derdi ya da bazen bu ifadeyi biraz değiştirirdi: "Haydi kitap okuyayım," derdi. Yanından geçerken şans eseri ona ağabeyinden kalmış küçük bir kitap yığını görür ve hiç seçmeden eline ne gelirse alırdı. Golikov* mu geçer eline, *Rüya Yorumları* mı, Heraskov'un** *Rossiyada*'sı mı, yoksa Sumarokov'un*** trajedileri mi ya da önceki yılın gazetesi mi – hangisi olursa olsun aynı hoşnutlukla, kendi kendine ara sıra şöyle söylenerek okurdu:

"Bak sen, neler de uydurmuşlar! Vay haydut! Ah, lanet olsun sana!"

Bu ünlemlerle seslenirdi yazarlara, yani onun gözünde hiçbir önem taşımayan isimlere; hatta eski zaman insanlarının yazarlara karşı beslediği küçümseyici tavrı da benimsemişti. O da o zamanlar birçoklarının yaptığı gibi, eser sahibini şakacı, oyunbaz, ayyaş ve soytarı biri, bir tür dansöz sayardı.

Bazen önceki yılın gazetesini herkes duysun diye seslice okur ya da onlara oradan haberler aktarırdı.

"Lahey'den bildiriyorlar," derdi, "yüce majesteleri saraya yaptığı kısa süreli geziden sağ salim dönebilmiş," ve bunu söylerken gözlüklerinin ardından dinleyicileri süzerdi.

Ya da:

"Viyana'da şu elçi kredi belgelerini teslim etmiş."

---

* İvan İvanoviç Golikov (1735-1801), tarihçi. (ç.n.)

** Mihail Matveyeviç Heraskov (1733-1807), klasik dönemin *Selim ve Selima* (1770), *Çeşme Savaşı* (1771), *Rossiyada* (1779), *Moskova'nın Kurtuluşu* (1801) gibi şiir ve tiyatro eserleriyle ünlenmiş olan bir şairi. (ç.n.)

*** Aleksandr İvanoviç Sumarokov (1718-1777), klasik dönemin şiirsel eserleriyle ünlenmiş, Rus edebiyatına satirik şiirin başlıca örneklerini kazandırmış olan bir şairi. (ç.n.)

"Şurada da yazdıklarına göre," diye okumaya devam ederdi, "Madam Genlis'in eserleri Rusçaya çevrilmiş."*

"Bunları çevirmelerinin sebebi," derdi dinleyiciler arasındaki küçük toprak ağalarından biri, "kardeşimizin, beyimizin parasını tırtıklamak herhalde."

Zavallı İlya'cıksa Ştoltz'a okumaya gidip geliyordu. Pazartesi uyandığı zaman üzerine bir sıkıntı çöküyordu. Verandadan bağıran Vaska'nın tiz sesini duyuyordu:

"Antipka! Alaca atı koş: küçük efendi onunla gitsin!"

Kalbi titreşirdi. Hüzünle annesinin yanına giderdi. O da niye geldiğini bilir ve yumuşar ve ondan bütün bir hafta ayrı kalacağı için içten içe gizlice iç çekerdi.

Onu o sabah nasıl besleyeceğini bilemez, ona çörek ve kraker verir, turşu, bisküvi, reçel koyar önüne, türlü türlü kuru ve ıslak lezzetler, hatta yolluklar hazırlar. Bütün bunlar çocuğun Alman'ın yanında dolu dolu beslenmediği düşünülerek yapılır.

"Orada doğru dürüst beslemiyorlar," derdi Oblomovkalılar, "yemek diye çorba, ılık çorba, bir de patates veriyorlar, çayda tereyağı olur, akşam yemeğindeyse *morgen fri – yedi bitirdi*** olur."

Fakat İlya İliç daha çok Vaska'nın alaca atın koşulmasını söyleyen sesini duymadığı o sabahları, annesinin onu gülümseyerek ve hoş bir haberle çay masasında karşıladığı sabahları düşlüyor:

"Bugün gitmiyorsun; perşembeye büyük bayram var: üç gün için gidip gelmeye değer mi!"

---

* Evlilik öncesi adı Stéphanie Félicité olan ve Sillery markiziyle evlendikten sonra Genlis Kontesi olarak bilinen bir yazar (1746-1830). Doksan kadar eğitim, görgü ve ahlak kitapları, bu konuları işleyen romanlar, çocuk kitapları yazmıştır. Rusçaya elli dört kitabı çevrilmiştir. (ç.n.)

** Almanca "*morgen früh*" (sabah erken) ifadesinin halk ağzında "*morgen fri – noçi tri*" (sabah erken – üç gece) şeklinde bir tekerlemeye dönüşmesi, yabancı dil kullanımlarının o dönemde sıradan halkın diline bile girdiğini gösteriyor. (ç.n.)

Ya da bazen birdenbire ona şöyle dediği zamanları: "Bugün Aile Haftası,* okul yok: kek yapacağız."

Bu da olmazsa, annesi pazartesi sabahı ona dimdik bakar ve şöyle derdi:

"Neyin var, bugün gözlerinin feri yok. İyi misin sen?" Sonra başını sallardı iki yana.

Kurnaz çocuk sapasağlamdır, ama susar.

"Bu hafta evde otur sen," derdi annesi, "başlarının çaresine baksınlar."

Evdeki herkes de eğitimin ve aileyle geçirilen cumartesinin hiçbir şekilde bir arada olamayacağına ve perşembe gününün bayram olmasının bütün hafta eğitim yapılmaması için geçerli bir sebep olduğuna inanırdı.

Sadece bazen küçük efendi yüzünden ağzının payını alan bir uşak ya da hizmetçi homurdanırdı:

"Şımarık şey! Ne zaman gidecek şu Alman'ının yanına?"

Bazen de Antipka o ünlü atla, haftanın başında ya da ortasında İlya İliç'i almak için birdenbire Alman'a gelirdi.

"Marya Savişna ya da Natalya Faddeyevna ya da çocuklarıyla birlikte Kuzkov'lar misafirliğe geldi, lütfen eve buyurun!"

Ve İlya'cık üç hafta evde kalır, sonra bakarsın, Çile Haftası** yaklaşmış, sonra bayram gelmiş, sonra ailede biri Fomin Haftası'nda*** eğitim olmaz diye karar vermiş; yaza sadece iki hafta kalmış, gitmeye değmez, zaten yazın da Alman dinlenir, en iyisi sonbahara kadar yatmak.

---

* Aile Haftası ya da Dimitri Aile Haftası: 26 Ekim'e en yakın gelen cumartesi gününe kadar uzanan, ebeveynlerin anıldığı hafta. Hıristiyan azizi Dimitri Solunski'yle bağlantılıdır. Ortodoks Kilisesi bu gün merhum Hıristiyanların anılması gerektiğini söyler. 26 Ekim'in tarihsel önemi, 1380 yılında o gün, knez Dimitri Donskiy'in Kulikov Savaşı'nda ölen savaşçıları anmış olmasıdır. (ç.n.)

** Paskalya'dan önceki, İsa'nın çilelerini hatırlamaya ayrılmış hafta. (ç.n.)

*** Paskalya'dan sonraki hafta. (ç.n.)

Bir bakarsın, İlya İliç yılın yarısını gezerek geçirmiş ve o sırada nasıl da serpilmiş! Nasıl da şişmanlamış! Ne şanlı uyumuş! Onu evde göremeyense, tersine, cumartesi günü Alman'dan dönünce, çocuğun zayıflamış, solmuş olduğunu hemen fark ediyor.

"Günah değil mi?" derdi anne babaya. "Eğitim bir işe yaramıyor, ama sağlığı satın alamazsın; sağlık yaşamda en değerli şey. Baksana, okuldan sanki hastaneden döner gibi dönüyor: yanakları çökmüş, zayıflamış böyle... yaramaz olmuş hem: koşturup duruyor!"

"Evet," derdi baba, "okul iyi gelmiyor: keçi gibi tos vuracak yer arıyor!"

Ve hassas ebeveynler oğlanı evde tutmak için bahaneler bulmaya devam ediyordu. Bayramlar dışındaki bahaneler de bitmiyordu. Kış onlara soğuk geliyordu, yazın sıcakta bir yere gidilmezdi, bazen de yağmur yağar, sonbahar ıslak havasıyla engel olurdu. Bazen Antipka kuşkulu bakardı: sarhoş desen sarhoş değil, ama biraz sertçe bakıyor: bir terslik olmasın, bir yerini delmesin, yaralamasın diye.

Fakat Oblomov'lar bu bahanelere kendilerinin ve özellikle de onların önünden ve arkasından bu tür bir münasebetsizliğe *donnerwetter*'ler* savurmaktan çekinmeyen Ştoltz'un gözünde olabildiğince bir yasallık vermeye çabalıyorlardı.

Prostakov'larla Stokinin'lerin** zamanı çoktan geçmişti. "Bilgi ışıktır, bilgisizlikse karanlık" atasözü kitapçıların taşıdığı kitaplarla birlikte köylere ve kasabalara ulaşmıştı.

İhtiyarlar eğitimin yararını anlıyorlardı, ama sadece yüzeysel yararını. Artık insanların işine yaradığını, yani rütbeler, nişanlar ve paraların ancak eğitim yoluyla kazanıldığını görüyorlardı; tüccarların hizmetinde pişen, eski alışkanlıklarla, imla işaretleri ve

---

* Almancada sözcük anlamı "fırtına" olan, ölçülü bir öfke sözü. (ç.n.)

** İlk Rus tiyatro yazarlarından Fonvizin'in (1744-92) *Nedarosl* (Anasının Kuzusu) adlı komik oyununda cahil ve kaba kişileri simgeleyen karakterler. (ç.n.)

paraflarla birlikte yaşlanan yaşlı kâtiplerin durumunun kötüye gittiğini görüyorlardı.

Sadece okuryazar olmanın değil, başka, o vakte dek adı duyulmamış bilimlerde de bilgi sahibi olmanın gerektiğine dair kötücül söylentiler dolanıyordu. Dokuzuncu dereceden memurla sekizinci dereceden memur arasında bir uçurum açılmıştı, bu uçurumu aşmanın köprüsü de herhangi bir diploma sahibi olmaktı.

Alışkanlıkların çocuğu olup rüşvetle beslenen eski kişiler de ortadan kaybolmaya başlamıştı. Ölmeyi beceremeyen birçoğu işe yaramadıkları için kovulmuşlar, bazıları da mahkemeye verilmişlerdi; en mutluları eşyanın yeni düzeninin altından teslim bayrağını sallayıp iyisiyle kötüsüyle elde ettikleri köşelere çekilmiş olanlardı.

Oblomov'lar bunlara bakıp eğitimin yararını anlamışlardı, ama sadece bu apaçık yararını. Öğrenimin içsel zorunluluğu hakkında hâlâ bulanık ve uzaktan bir kavrayışları vardı, bu yüzden de İlya'cıkları için bazı parlak üstünlükler sağlamak istiyorlardı.

Onun için işlemeli bir üniforma hayal ediyorlardı, onu sarayda bir danışman olarak hayal ediyorlar, hatta anne onun vali olacağını hayal ediyordu; ama bütün bunların hepsine biraz ucuz yoldan, türlü kurnazlıklarla ulaşmasını, eğitimin yoluna döşenmiş onurlu taş ve engellerin çevresinden gizlice dolanmasını, onları aşmaya çalışıp yorulmamasını, yani sözgelimi az öğrenmesini, ruhunu ve bedenini yıpratmadan, o mübarek, çocukluğunda kazandığı tombulluğu kaybetmeden öğrenmesini istiyorlardı, sadece yönetmeliğe uygunluğu gözetmesini ve üzerinde İlya'cığın bütün bilimleri ve bütün sanatları okuyup bitirdiğini yazan herhangi bir belge almasını istiyorlardı.

Oblomov'ların bu yetiştirme sistemi Ştoltz'un sistemiyle kesin bir karşıtlık içindeydi. İki tarafta şiddetli bir mücadele sürüyordu. Ştoltz doğrudan, açıkça ve ısrarla darbeler indiriyordu rakiplerine, ama onlar darbelerden yukarıda belirtilen ve başka kurnazlıklarla kaçıp kurtuluyorlardı.

Hiçbir şekilde zafere ulaşılamıyordu; belki de Alman kararlılığı Oblomov'ların ısrarını ve inatçılığını yenecekti, ama Alman

kendi tarafından bir güçlükle daha karşılaşmıştı, o yüzden zafer her iki tarafın da olamadı. Ştoltz'un oğlu Oblomov'u bozuyordu, ona kopya veriyor, onun yerine çeviriler yapıyordu.

İlya İliç açık bir şekilde ev hayatını ve Ştoltz'un yanındaki yaşayışını görüyor.

Kendi evinde daha yeni uyanmış, yatağın kıyısında Zahar'cık duruyor, daha sonra ünlü oda uşağı Zahar Trofimiç olacak küçük Zahar.

Zahar, tıpkı dadısı gibi, ona çoraplarını giydirir, ayakkabılarını bağlardı, artık on dört yaşında bir delikanlı olan İlya'cıksa, yattığı yerden ona bir o ayağını, bir öteki ayağını uzatırdı; bir şeyden hoşlanmazsa, Zahar'cığın burnuna ayağıyla vururdu.

Eğer canı sıkılan Zahar'cık yakınmaya kalkışacak olursa, ihtiyarlardan sopa yerdi.

Sonra Zahar saçlarını tarıyor, ceketini giydiriyor, İlya İliç'in kolunu ceketin koluna, onu rahatsız etmeyecek şekilde sokuyor ve İlya İliç'e başka neler yapmak gerektiğini hatırlatıyor: sabah kalktıktan sonra yıkanacak vb.

İlya İliç bir şey isteyecek olsa, birkaç kez gözlerini kırpması yeter, hemen üç-dört uşak onun arzusunu yerine getirmek üzere koştururdu; bir şey mi düşürdü, ona bir şey mi gerekti, bir şey almak getirmek mi gerekti, hemen o neyse getirirlerdi: bazen, şen bir çocuk olduğundan, koşup her şeyi kendisi yapmak isterdi, ama o zaman annesi, babası ve üç teyzesi beş ağızdan bağırmaya başlardı:

"Neden? Nereye? Ya Vaska, Vanka, Zaharka yok mu? Hey! Vaska! Vanka! Zaharka! Ne bakıyorsunuz öyle, haydutlar? Görürsünüz şimdi!"

Ve İlya İliç hiçbir şeyi kendi başına yapmayı başaramazdı.

Bunun çok rahat bir şey olduğunu anlayınca, kendisi bağırmayı öğrendi: "Hey, Vaska! Vanka! Verin şunu, verin şunu! Şunu istemiyorum, bunu istiyorum! Koşun, getirin!"

Ara sıra büyüklerinin tatlı özeni onu bıktırırdı.

Merdivenlerden aşağı ya da avluda koşmaya kalkışsa, hemen on telaşlı ses duyulurdu: "Ah, ah! Yakalayın, durdurun! Düşecek, yaralanacak... Dur, dur!"

Kışın avluya çıkmak ya da pencereyi açmak mı istedi, hemen başlardı çığlıklar: "Ay, ne yapıyorsun? Nasıl olur? Koşma, gitme, açma: öleceksin, donacaksın..."

Ve İlya'cık hüzünle evde kaldı, sıcak yerdeki egzotik bir çiçek gibi şımartıldı ve tıpkı onun gibi, camın altında, ağır ağır büyüdü ve gevşedi. Ortaya çıkmaya çalışan güçleri içerilere döndü ve solup döküldü.

Bazen de kaygısızca, canlı, neşeli bir halde uyanırdı; hissederdi: içinde bir şeyler oynaşıyor, kaynaşıyor, sanki bir cin girmiş, onu çatıya tırmanmaya davet ediyor, taya binmeye ve otların biçildiği koruya gitmeye çağırıyor ya da çitin üzerine ters oturmaya ya da köyün köpeklerini kızdırmaya çağırıyor; ya da birden köyün içinde koşmak isterdi, oradan tarlalara, dereye, huş ağacına koşmak, üç sıçrayışta hendeğin dibine varmak ya da çocuklarla kartopu oynamaya girip gücünü sınamak isterdi.

Cin böyle kışkırtırdı onu: o da kendini tutar, tutar, sonunda dayanamayıp birdenbire, kış vakti, kasket bile giymeden, verandadan avluya atlar, oradan bahçe kapısının dışına koşar, iki eliyle kar toplayıp çocuk kalabalığının ortasına dalardı.

Taze rüzgâr yüzünü yalar, soğuk kulaklarını ısırır, ağzı ve gırtlağı soğukla, göğsüyse mutlulukla dolardı ve ayakları nereye götürürse oraya koşar, bağırır, kahkahalar atardı.

Ve işte çocuklar: kartopunu attı, ıskaladı: ustalık yok; biraz daha kar toplamak isterken, tam o sırada suratının ortasına bir kartopu yiyerek yere yuvarlandı; şimdi hem alışmadığından hasta, hem neşeli, hem kahkaha atıyor, hem de gözlerinde yaşlar...

Evdense haykırıyorlar: küçük İlya yok! Çığlıklar, gürültüler. Küçük Zahar avluya fırladı, peşinden de Vaska, Mitka, Vanka geldi. Hepsi telaş içinde, avluda koşturuyorlar.

Peşlerinden de, bilindiği gibi, koşan bir insanı kayıtsızca seyredemeyen iki köpek fırladı, paçalarını ısırdı.

Uşaklar çığlıklar, feryatlarla, köpekler uluyarak köyde koşturuyor.

Sonunda çocukları buldular ve adalet dağıtmaya başladılar: kiminin saçından, kiminin kulağından, ensesinden yakaladılar; onları babalarıyla tehdit ettiler.

Sonra küçük efendiyi tuttular, onu ellerindeki bir gocukla, sonra babasının kürküyle, sonra iki battaniyeyle sardılar ve bir tören havasında kollarına alıp eve getirdiler.

Evde onu artık görmekten umut kesilmişti, onu kayıp saymışlardı; ama onu canlı ve sağ salim görünce, anne babasının mutluluğu tarifsiz oldu. Tanrı'ya şükrettiler, sonra ona nane, ıhlamur kaynattılar, akşamleyin ahududu verdiler ve üç gün yataktan çıkarmadılar, ama ona iyi gelecek tek şey olabilirdi: tekrar kartopu oynamak...

X

Zahar, İlya İliç'in horultusunu duyar duymaz, hemen, dikkatle, hiç ses etmeden sedirden kalktı, usulca hole çıktı, efendinin odasını kilitledi ve apartmanın giriş kapısına yöneldi.

"A, Zahar Trofimiç: merhaba! Uzun zamandır görünmüyordun!" dedi kapıda toplanmış arabacı, uşak, kadın ve çocuklar.

"Seninki ne oldu? Dışarı mı çıktı?" diye sordu kapıcı.

"Kestiriyor," dedi can sıkıntısıyla Zahar.

"Nasıl yani?" diye sordu arabacı. "Erken değil mi bu saatte... Hasta mı yoksa?"

"Yok yahu, ne hastalığı! Kafayı buldu!" dedi Zahar aynı sesle, söylediğine sanki kendi de inanmış gibi. "İnanır mısınız, tek başına bir buçuk şişe Madera şarabı, iki maşrapa kvas içti, şimdi de devrildi işte."

"Vay!" dedi kıskançlıkla arabacı.

"Bugün ne diye içti ki böyle?" diye sordu bir kadın.

"Yok, Tatyana İvanovna," dedi Zahar, ona doğru bir bakış atarak, "öyle bir günlük olay değil bu: herif iyice çığrından çıktı, üstelik bir de ters ters konuşuyor!"

"Demek tıpkı benimki gibi!" dedi iç çekerek kadın.

"Ne oldu, Tatyana İvanovna, seninki bugün bir yere gidiyor mu?" diye sordu arabacı. "Yine şöyle yakın bir yere gider miyiz?"

"Nereye gidecek!" dedi Tatyana. "Cananıyla oturmuş göz süzüyorlar."

"O da ikide bir geliyor size," dedi kapıcı, "geceleri geliyor lanet olası. Kimler gelip gitmiyor; ama o hep en son gelir, bir de küfreder, efendim sokak kapısı niye kapalıymış... Onun için kapıda bekleyeymişim!"

"Bizimki çok aptal, kardeş," dedi Tatyana, "böylesini zor bulursun! Neler, neler vermiyor kadına! O da tavuskuşu gibi hava atıyor, süzüm süzüm süzülüyor; ama bir de iç çamaşırlarını, çoraplarını göreceksin, asıl ona bakmak lazım! İki haftadır boynunu yıkamıyor, ama yüzünü yağlayıp duruyor... Üstelik, 'Ah seni sefil! Başına örtüyü bağlayıp da manastıra gitsen, hacca gitsen ne olur...' diye düşünsen günahı senin boynuna kalıyor."

Zahar dışında hepsi güldü.

"İlahi Tatyana İvanovna, bir tanesin sen!" dedi hoşnut sesler.

"Yalanım yok!" diye devam etti Tatyana. "Bu beyler ne diye sana gelip gidiyor? Nereye böyle?" diye seslendi birine. "O paket ne öyle?"

"Terziye elbise götürüyorum; bizim rüküş gönderdi: şunun genişliğine bir bak! Ama biz Dunyaşa'yla birlikte bunu üzerinden çıkarmaya çalışsak, üç gün elimizi kullanamıyoruz, çok zorlanıyoruz! Neyse, acelem var. Hoşça kalın, görüşürüz."

"Hoşça kal, hoşça kal!" dedi birkaçı.

"Hoşça kal, Tatyana İvanovna," dedi arabacı. "Akşam gelin yine."

"Hiç bilemiyorum; belki gelirim, ama yani... neyse, hoşça kalın!"

"Hoşça kal!" dedi herkes.

"Hoşça kal... Sağlıcakla kal!" dedi o da giderken.

"Hoşça kal, Tatyana İvanovna!" diye bağırdı arkasından arabacı bir daha.

"Hoşça kal!" diye seslendi o da uzaktan.

O giderken Zahar da konuşma sırasının gelmesini bekliyordu sanki. Kapıdaki sert sütuna oturmuş ve gelip geçen insan ve arabalara bakarak ayaklarını üzgün ve dalgın bir tavırla sallamaya koyulmuştu.

"Ee, seninki nasıl bugün Zahar Trofimiç?" diye sordu kapıcı.

"Her zamanki gibi: kafayı üşüttü," dedi Zahar, "ama hep senin yüzünden, senin sayende ben de sıkıntı çekiyorum: daire de daire diye tutturdu! Deliye döndü: taşınmak falan istemiyor..."

"Ne yapayım, benim suçum mu?" dedi kapıcı. "Bana kalsa, istersen yüzyıl yaşa orada; sanki ev sahibi ben miyim? Bana emrediyorlar... Ben ev sahibi olsaydım başka, ama değilim..."

"Ne yapıyor, küfür mü ediyor?" diye sordu bir arabacı.

"Öyle küfürler ediyor ki, Tanrı olmasa katlanmak imkânsız!"

"Ne var ki? Seninki iyi bir efendi, küfretsin isterse!" dedi uşaklardan biri ağır ağır, elindeki tabakayı gürültüyle açarken ve Zaharov dışında herkesin eli tabakaya uzandı. Herkeste bir buruna çekme, hapşırma, sümkürme hali başladı.

"Küfrediyorsa daha iyi," diye devam etti adam, "ne kadar çok küfrederse o kadar iyi: en azından, küfreder ama dövmez. Ama bak ben birinin yanında neler çektim: ne diye olduğunu anlamadan, bir bakarsın, saçlarından tutuvermiş seni."

Zahar, küçümseyerek, adam tiradını bitirinceye dek bekledi ve arabacıya dönerek devam etti:

"Herif ortalıkta hiçbir şey yokken kırıyor insanı," dedi, "durup dururken!"

"Hoşnut olmuyor demek?" diye sordu kapıcı.

"Hem de hiç!" diye öksürdü Zahar anlamlı bir şekilde öksürüp gözlerini kapayarak. "Hiç hoşnut olmuyor cenabet! O öyle olmaz, bu böyle olmaz, gidemezsin gelemezsin, bir şey veremezsin, kırarsın her şeyi, temizlemezsin, çalarsın, yersin... Of

yani, daha ne olsun! Bugün öyle bir köpürdü ki, dinlemeye dayanamazsın! Hem de niye? Geçen haftadan bir parça peynir kalmış – köpeğe versen yemez, insan yemeyi aklından geçiremez! Sordu bana, 'Yok,' dedim, o zaman başladı: 'Seni,' dedi, 'asmak lazım, seni,' dedi, 'kaynar katrana atmak, parça parça etmek lazım; kavaktan yapma kazığa oturtmak lazım seni,' dedi! Bu arada durmadan tekmeliyor, durmadan tekmeliyordu. Ne dersiniz kardeşler? Geçen gün ayağını sıcak suyla yakmışım azıcık, kimbilir ne oldu, öyle bir bağırdı ki! Kaçmasam, göğsüme indiriyordu yumruğu... nişan almıştı! Tam vuruyordu ki..."

Arabacı başını salladı, kapıcı şöyle dedi: "Senin efendin de yüzsüzmüş yani: huyu hiç değişmiyor!"

"Ama küfrediyorsa, iyi bir efendidir!" dedi yine aynı uşak soğukkanlı bir şekilde. "Küfretmeyeni daha kötü. Bakar, bakar, sonra birden saçlarından yakalayıverir, sen ne diye olduğunu anlamazsın bile!"

"Ama hepsi boş," dedi Zahar uşağın sözlerine kulak asmadan, "ayağı hâlâ iyileşmedi, hâlâ merhem sürüyor, boş versene sen!"

"Tipik efendi işte!" dedi kapıcı.

"Tanrı vermesin!" diye devam etti Zahar, "bir gün öldürecek insanı; Tanrı aşkına, cidden öldürecek! Saçmalıklar uydurup küfredip duruyor keltoş... Haydi söylemeyeyim. Daha bugün yeni bir şey çıkardı: 'iblis' diyor! İnsanın dili varmaz!"

"Ne var bunda?" dedi yine o uşak. "Küfrediyorsa, Tanrı'ya şükürler olsun, Tanrı böylesine uzun ömür versin... Ya hep sussa; sen yanından geçecek olursun, o bakar, bakar, sonra bir yapışır saçına, benimki hep böyle yapıyor. Küfretse, hiç değilse..."

"Sen hak ediyorsun," dedi ona Zahar yersiz itirazları yüzünden öfkeyle, "ben sana daha beterini yapardım."

"Nasıl küfrediyor Zahar Trofimiç," diye sordu on beş yaşlarındaki bir yamak, "şeytan mı diyor, keltoş mu?"

Zahar ağır ağır başını ona çevirdi ve anlaşılması güç bir bakışla baktı ona.

"Bana baksana!" dedi tiz bir sesle sonra. "Delikanlı, yavrum, dikkat et! Ben generalin yaveri misin değil misin aldırmam: perçeminden tuttuğum gibi geldiğin yere yollarım!"

Yamak iki adım geri çekildi, durup gülerek baktı Zahar'a.

"Ne diye gösteriyorsun otuz iki dişini?" diye bağırdı öfkeyle Zahar. "Bekle, ben senin kulaklarını bir çevireyim, otuz iki diş neymiş anlarsın!"

Bu sırada verandadan düğmeleri açık bir üniformayla bağcıklı çizme giymiş iriyarı bir uşak fırladı. Yamağın yanına gitti, ona önce bir tokat attı, sonra da "Aptal!" diye bağırdı.

"Ne oldu Matvey Moiseyiç, bu niye?" dedi canı yanan ve şaşıran yamak, yanağını tutup hafif hafif gözlerini kırpıştırarak.

"Vay! Bir de konuşuyor musun?" dedi uşak. "Ben bütün evde arıyorum seni, sen burada oturuyorsun!"

Tek eliyle saçlarına yapıştı, başını eğip peş peşe üç kez, düzgünce ve ağır ağır ensesini tokatladı.

"Efendi beş kere zil çaldı," dedi ahlak dersi verir gibi, "senin yerine bana küfretti, köpek yavrusu! Defol!"

Ve amirane bir tavırla eliyle merdivenleri gösterdi. Çocuk bir an hayretle durdu, bir-iki kere gözlerini kırpıştırdı, uşağa baktı ve ondan, aynı şeylerin tekrarlanmasından başka bir şey olmayacağını görünce, saçlarını düzeltti ve perişan bir halde merdivenlere koştu.

Zahar için ne harika bir olaydı!

"Çok güzel, çok güzel, Matvey Moiseyiç! Vur, vur!" diyordu hınç dolu bir sevinçle. "Ona az bile bunlar! Hay bin yaşa Matvey Moiseyiç! Sağ olasın! Daha sertçe vur... Al sana 'keltoş şeytan'! Bakalım yine sırıtabilecek misin?"

Avludakiler kahkahalar atıyordu, hem yamağı döven uşağa, hem de buna hınçla sevinen Zahar'a yakınlık hissediyorlardı. Hiçbiri yamağa yakınlık hissetmiyordu.

"İşte, tam böyle, ne eksik ne fazla, benim eski efendim de tanı böyle yapardı," diye başladı Zahar'ın sözünü kesip duran o uşak

yeniden. "Sen biraz durup keyif yapayım dersin, ama o birden, sanki tahmin etmiş gibi ne düşündüğünü, yanına gelir, tıpkı Matvey Moiseyiç'in Andryuşka'ya yaptığı gibi yakalar seni. Bu yapmasa da keşke küfretse! Ne var sanki 'keltoş şeytan' diye küfretse!"

"Belki seni onun efendisi de yakalayıp döver," dedi arabacı ona, Zahar'ı göstererek, "ne yani, kafanda bir yığın saç yok mu senin? Ama Zahar Trofimiç'i tutmaya kalksa nereden tutacak? Onun başı kabak gibi... Belki şu favorilerinden, elmacıkkemiklerinden yakalayabilir, orası müsait!"

Herkes güldü, ama Zahar o vakte dek dostça sohbet ettiği arabacının bu hainliği karşısında yumruk yemiş gibi olmuştu.

"Bak ben söyleyeyim efendime," diye öfkeyle bağırmaya başladı arabacıya, "o bulur senin tutacak bir yerini, sakalından kavrar, senin sarkıtlarını kırar!"

"Başkasının arabacısının sakallarını yolacak kadar çılgın demek senin efendin! Haydi canım, siz kendinize bir arabacı tutun, onunkileri yolarsınız, ama hayal kurmak serbest tabii!"

"Senin gibi bir haydutu arabacı diye mi tutalım?" diye bağırdı Zahar. "Benim efendim seni at diye bile kullanmaz!"

"Ne efendiymiş be!" dedi alayla arabacı. "Nereden tuttun böylesini?"

O, kapıcı, berber, küfür sistemini savunan uşak hep birden güldüler.

"Gülün, gülün, ben efendime söyleyeceğim!" diye bağırdı Zahar.

"Hele sen," dedi kapıcıya dönerek, "güleceğine sustursana bu haydutları. Ne diye burada duruyorsun? Herkesin düzenini korumak için. Ama sen ne yapıyorsun? Bunu da söyleyeceğim efendime; dur sen, göreceksin!"

"Aman, yeter, yeter, Zahar Trofimiç!" dedi kapıcı onu sakinleştirmeye çalışarak. "Ne yaptı şimdi o sana?"

"Benim efendimle alay etmeye nasıl cüret eder?" dedi Zahar öfkeyle arabacıyı göstererek. "Benim efendimin kim olduğunu

biliyor mu?" diye sordu saygıyla. "Sana gelince," dedi arabacıya dönerek, "sen rüyanda bile göremezsin böyle efendiyi: iyi yürekli, zeki, yakışıklı! Seninki enikonu dırdırcının teki! Avludan o kahverengi kısrakla çıktığınızı görünce utanıyor insan: dilenci gibi! Turpla kvas yiyip içiyor. Şu ceketine bak hele: delikleri sayılmıyor!"

Arabacının üzerindeki cekette tek bir delik bile olmadığını söylemek gerek.

"Fakat böylesini bulamazsın," diye sözünü kesti arabacı ve Zahar'ın koltukaltından fırlamış gömlek parçasını çekiştirdi.

"Kesin, kesin artık!" dedi kapıcı aralarına girerek.

"Ya! Demek elbisemi yırtıyorsun!" diye bağırdı Zahar gömleğinin ucunu iyice dışarı çekerek. "Dur, bunu efendime göstereceğim! Bakın, kardeşler, bakın, ne yaptı: elbisemi yırttı!"

"Nerede, ben yapmışım!" dedi arabacı biraz ürkerek. "Herhalde efendin yapmış."

"Bunu efendim yırtar mı!" dedi Zahar. "Öyle iyi yürekli insan; efendi değil altındır o, Tanrı ona uzun ömür versin! Onun yanında cennette gibiyim: ihtiyaç nedir bilmiyorum, bana bir kez aptal demedi; iyilik, sakinlik içinde yaşıyorum, onun masasından yiyorum, nereye istersem gidiyorum, ya işte böyle! Köydeyken de kendime ait evim vardı, kendime ait bahçem, halis ekmeğim vardı; köylülerin hepsi karşımda eğilirdi! Ben hem kâhya, hem de başuşaktım! Sizse sizin..."

Hasmını kesin olarak yenmeye çabalarken hınçtan sesi kısılmıştı. Bir an durup gücünü toplamaya ve zehirli, ağır bir söz bulmaya çalıştı, ama fazla öfkelendiği için bulamadı.

"Evet, sen dur şimdi, elbisemi yırtmak ne demekmiş göreceksin, yırtmak neymiş bakalım!" dedi sonunda.

Efendisine sataşan Zahar'a da sataşmış demekti. Hem onurunu, hem gururunu kırmışlardı: sadakat uyanmış ve var gücüyle kendini belli etmişti. Sadece hasmına değil, onun efendisine de, efendisinin hiç tanımadığı soyuna da, hatta tanıdıklarına da zehir

saçmaya hazırdı. Bu sırada hayret verici bir kesinlikle, daha önce arabacıyla yaptığı sohbette efendilerle ilgili söylediği bütün iftira ve kötü sözleri sıraladı.

"Sen ve efendin baldırı çıplak, Alman'dan da beteri Yahudisiniz!" dedi. "Sizin dedeniz kim biliyorum: pazarda satıcı. Akşam sizden çıkan misafirleri gördüm, eve hırsız girmiş sandım: amma üzücü bir manzaraydı! Zaten annesi de pazarda çalınmış, eski elbiseler satarmış."

"Yeter, kesin artık!" dedi kapıcı.

"Evet!" dedi Zahar. "Tanrı'ya şükür, benim efendim şanlı şöhretli; misafirleri generaller, kontlar, prensler. Öyle her kontu da almaz huzuruna: bazısı gelir, ama kapı ağzında dikilir... Hep sanatçılar gelir..."

"Nedir o dediğin kardeşim, nedir o sanatçı dediğin?" diye sordu kapıcı kavgayı bölme umuduyla. "Memur mu, ne?"

"Hayır, canı ne isterse onu uyduran beyefendilere sanatçı denir," diye açıkladı Zahar.

"Sizde ne işleri var?" diye sordu kapıcı.

"Ne mi? Biri tütün ister, bir başkası likör..." dedi Zahar ve hemen herkesin alayla gülmeye başladığını fark ederek durdu.

"Siz hepiniz alçaksınız, topunuz birden!" dedi hızlı hızlı, herkese ters ters bakarak. "Göreceksin sen başkasının elbisesini yırtmayı! Efendime söyleyeceğim!" diye ekledi ve hızla eve doğru yöneldi.

"Yeter yahu! Dur, dur!" diye bağırdı kapıcı. "Zahar Trofimiç! Gel meyhaneye gidelim, lütfen, gidelim..."

Zahar kapıda durdu, hızla geri döndü ve avluya hiç bakmadan, daha da hızlanarak caddeye yöneldi. Sağa sola sapmadan, caddenin karşısındaki meyhanenin kapısına kadar gitti; orada döndü, bütün topluluğa esrarengiz bir bakış attı ve daha da esrarengiz bir şekilde hepsini peşinden gelmeye davet etti ve kapıda kayboldu.

Kalanlar da dağıldı: kimi meyhaneye gitti, kimi eve; sadece uşak kaldı geriye.

"Efendisine söylese ne olur ki?" diye düşündü kendi kendine ciddi bir tavırla, elindeki tütün tabakasını ağır ağır açarken. "Efendisi iyi biri, belli, sadece küfrediyor! Ne var küfretse bile! Başkası olsa bakar, bakar, sonra saçlarından..."

XI

Saat dört sularında Zahar dikkatle, yine hiç ses çıkarmadan giriş kapısını açtı ve usul usul odasına doğru yöneldi; oradan efendinin çalışma odasına döndü ve önce kapıya kulağını sonra da oturup anahtar deliğine gözünü dayadı.

Çalışma odasından ölçülü bir horultu geliyordu.

"Uyuyor," diye fısıldadı, "uyandırmalı: birazdan dört buçuk olacak."

Öksürüp çalışma odasına girdi.

"İlya İliç! Hey, İlya İliç!" diye seslendi hafifçe, Oblomov'un tepesine dikilerek.

Horultu devam ediyordu.

"Ee, amma uyuyor!" dedi Zahar. "Kütük gibi. İlya İliç!"

Hafifçe Oblomov'un kolunu çekiştirdi.

"Kalksanıza: dört buçuk oldu."

İlya İliç buna yanıt olarak ağzını şapırdattı, ama uyanmadı.

"Kalksanıza, İlya İliç! Ne ayıp şey!" dedi Zahar sesini yükselterek.

Yanıt gelmedi.

"İlya İliç!" diye ısrar etti Zahar, efendisinin kolunu çekiştirerek.

Oblomov başını biraz çevirdi ve tek gözünü güçlükle açıp Zahar'a felç olmuş gibi baktı.

"Kim o?" diye sordu boğuk bir sesle.

"Benim işte. Kalkın."

"Git şuradan!" diye homurdandı İlya İliç ve tekrar ağır uykuya daldı.

Horultu yerine burun ıslığı duyulmaya başlandı. Zahar onu eteğinden çekiştirdi.

"Ne var?" diye gürledi Oblomov, birden iki gözünü açarak.

"Uyandırmamı emretmiştiniz."

"Tabii, biliyorum. Sen işini yaptın, şimdi defol! Gerisi beni ilgilendirir."

"Gitmem," dedi Zahar tekrar kolunu çekiştirerek.

"Tamam, rahatsız etme!" dedi İlya İliç kısaca ve başını yastığa gömerek horlamaya başladı.

"Olmaz, İlya İliç," dedi Zahar, "Çok isterdim ama yapamam!"

Ve efendisini iteledi.

"Bana bak, lütfen bir iyilik yap, karışma," dedi Oblomov gözlerini açarak.

"Ama siz iyilik yapın, sonra yine siz öfkeleneceksiniz uyandırmadım diye..."

"Ah sen, yüce Tanrım! Nesi var bunun!" dedi Oblomov. "Bırak iki dakika uyuyayım; ne olur, bir dakika? Biliyorum ben de..."

İlya İliç birden sustu, ansızın uyuyakalmıştı.

"Pineklemeyi biliyorsun!" dedi Zahar efendinin duymadığından emin olarak. "Pinekliyorsun, tam bir kavak kütüğü gibi! Tanrı seni niye getirmiş dünyaya, hiç bilmem!"

"Kalksana sen! Sana diyorlar..." diye kükreyecek oldu Zahar.

"Ne? Ne?" dedi öfkeyle Oblomov, başını kaldırarak.

"Ne olacak, diyordum, efendim, kalkmıyor musunuz?" diye hafifçe yanıt verdi Zahar.

"Yok, ne diyordun sen – ha? Nasıl cüret edersin – ha?"

"Neye?"

"Böyle kaba konuşmaya?"

"Siz uykuda hayal görmüşsünüz... Tanrı aşkına, uyurken."

"Benim uyuduğumu mu sanıyordun? Uyumuyorum, hep dinliyorum..."

Ama tekrar uyudu.

"Yahu," dedi Zahar umutsuzlukla, "ah sen, yavrum! Ne yatıyorsun kütük gibi? Sana bakmak bile boğuyor insanı. Şuna baksanıza, iyi insanlar! Heyhat!"

"Kalkın, kalkın!" dedi telaşlı bir sesle. "İlya İliç! Baksanıza, neler oluyor çevrenizde."

Oblomov hızla kaldırdı başını, çevreye bakındı ve derin bir iç çekerek yeniden yattı.

"Beni rahat bırak!" dedi ciddiyetle. "Sana beni uyandırmanı emrettim, şimdi de emri değiştiriyorum, beni dinliyor musun? Kendim uyanırım, ne zaman istersem."

Bazen Zahar öylece bırakır, "Eh, lanet olsun, ne halin varsa gör!" derdi. Ama bazen de ısrar ederdi, bu kez ısrar etti.

"Kalkın, kalkın!" diye bağırdı var gücüyle ve Oblomov'u iki koluyla kollarından ve belinden yakaladı.

Oblomov birden, beklenmedik bir şekilde ayağa fırladı ve Zahar'ın üstüne yürüdü.

"Dur hele, ben sana, uyumak isteyen efendiyi rahatsız etmek ne demekmiş göstereyim!" dedi.

Zahar hızla kaçtı ondan, ama üçüncü adım sonra Oblomov uykusundan iyice uyandı ve esneyerek gerinmeye başladı.

"Bana... kvas getir..." dedi esnemelerin arasından.

O sırada Zahar'ın arkasından birisi tiz bir kahkaha patlattı. Oblomov'la Zahar dönüp baktılar.

"Ştoltz! Ştoltz!" diye bağırdı heyecanla Oblomov, misafire doğru ilerlerken.

"Andrey İvaniç!" dedi Zahar sırıtarak.

Ştoltz gülmekten kırılıyordu hâlâ: bütün bu sahneyi başından sonuna kadar seyretmişti.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Ştoltz sadece yarı yarıya, baba tarafından Alman'dı; annesi Rus'tu; Ortodoksluk inancına bağlıydı; anadili Rusçaydı. Onu annesinden ve kitaplardan, üniversitede ve köydeki çocuklarla oynadığı oyunlardan, onların babalarıyla yaptığı sohbetlerden ve Moskova pazarlarından öğrenmişti. Almancayı da babasından ve kitaplardan miras almıştı.

Ştoltz, babasının kâhya olduğu Verhlyov köyünde doğup büyüdü. Sekiz yaşında babasıyla birlikte coğrafya haritasının karşısına geçmişti, Herder'i, Wieland'ı, İncil'in dizelerini heceliyor ve eğitimsiz köylülerin, tüccarların ve işçilerin hesaplarını yapıyordu, annesiyle de kutsal tarihi okuyor, Krilov'un* masallarını öğreniyor ve *Telemakhos*'u** heceliyordu.

Derslerden kaçıp çocuklarla kuş yuvalarını bozmaya gider ve bazen dersin ortasında ya da ayin sırasında, cebinden bir karga yavrusunun sesi duyulurdu.

---

* İvan Andreyeviç Krilov (1769-1844), daha çok derlediği ve yeniden yazdığı Rus halk masallarıyla ünlü olan şair. (ç.n.)

** Burada kastedilen, François Fenelon'un (1651-1715) *Les aventures de Télémaque* (Telemakhos'un Maceraları, 1693-94) adlı şiirsel romanı olmalı. Kitabın Rusça düzyazı çevirisi Tredyakovski tarafından 1786 yılında yapılmıştı. Bu roman aynı zamanda, 1859 yılında Batı dillerinden Türkçeye çevrilen ilk roman olmuştur: *Tercüme-i Telemak*, çeviren Yusuf Kâmil Paşa. Roman bir macera kitabı değil, Fenelon'un Fransa tahtının vârislerinden birini eğitmek üzere yazdığı, nasıl iyi yönetici olunacağını konu alan bir kitaptır. (ç.n.)

Bazen de öğle yemeğinden sonra, babası bahçedeki ağacın altına oturur piposunu tüttürür, annesi de bir kazak örer ya da bir nakış işlerdi; aniden sokaktan eve doğru yaklaşan bir kalabalık bağıra çağıra gelirdi.

"Ne oluyor?" diye sorardı telaşlanan anne.

"Herhalde, yine Andrey'i getiriyorlar," derdi soğukkanlılıkla baba.

Bahçe kapısı iki yana açılır ve erkek, kadın, çocuk kalabalığı bahçeye doluşurdu. Gerçekten de Andrey'i getiriyor olurlardı; ama nasıl: çizme yok, giysisi yırtılmış ve ya kendisinin ya da başka bir çocuğun ağzı burnu kan içinde.

Annesi Andrey'ciğin evden yarım gün boyunca kaçıp gitmesinden huzursuz olurdu; eğer babanın ona karışmamak yolunda kesin bir yasağı olmasa, onu hep yanında tutacaktı.

Onu yıkar, iç çamaşırını, giysisini değiştirir ve Andrey'cik yarım gün böyle temiz, terbiyeli bir çocuk gibi gezerdi, ama bazen akşam, bazen de sabahleyin, birileri onu yine kirlenmiş üstü başı yırtılmış, tanınmaz bir halde getirir ya da köylüler onu saman arabasıyla taşır, o da olmasa, balıkçılar onu ağlara dolanmış bir halde, bir kayıkla getirirlerdi.

Annesi gözyaşları döker, ama babası bir şey demez, hatta gülerdi.

"İyi bir *bursche* olacak, iyi bir *bursche*!"* derdi bazen.

"Yapma, İvan Bogdaniç," diye yakınırdı kadın, "her gün mosmor yara bereyle dönüyor, şimdi de burnunu kırmış."

"Çocuk dediğin ya kendi burnunu ya da başkasının burnunu kırmaz mı?" derdi baba gülerek.

Anne ağlar, ağlar, sonra da fortepiyanonun başına oturup olanları Herz çalarak unutmaya çalışır: gözyaşları tek tek tuşların üzerine damlar. Ama sonra Andrey'cik gelir ya da onu getirirler; olup bitenleri öyle çılgınca, öyle canlı bir şekilde anlatır

---

* (Alm.) "Delikanlı, uşak" gibi anlamlara gelen bir sözcük. (ç.n.)

ki onu güldürür, üstelik de çok anlayışlıdır! Hemen annesiyle *Telemakhos* okumaya başlar ve piyanoda yanına oturup çalmaya katılır.

Bir keresinde bir hafta boyunca kaybolmuştu. Anne gözyaşları döktü, ama baba bahçede gezinip tütün içmekten başka şey yapmadı.

"Eğer Oblomov'un oğlu kaybolmuş olsaydı," dedi Andrey'i aramayı teklif eden karısına, "o zaman bütün köyü, bölge polisini ayağa kaldırırdım, ama Andrey geri gelecek. O iyi bir *bursche*!"

Ertesi gün Andrey'i yatağında sakin sakin uyurken buldular, yatağın altında bir tüfek ve barut vardı.

"Nereden çıktın? Nereden aldın tüfeği?" diye sorular yağdırdı anne. "Niye susuyorsun?"

"İşte!" oldu tek yanıt.

Babaysa şunu sordu: "Cornelius Nepos'un Almanca çevirisi hazır mı?"

"Hayır," dedi çocuk.

Baba onu tek eliyle yakasından yakaladı, evin dışına sürükledi, başına kasketini giydirdi ve ayağıyla bir tekme atıp yere devirdi.

"Nereden geldiysen oraya git," dedi, "bu kez gelirken bir yerine iki bölüm çevirisiyle gel, annen için de onun verdiği Fransız komedisindeki rolü ezberle: yoksa gözüme görünme!"

Andrey bir hafta sonra döndüğünde hem çeviriyi yapmış, hem de rolü ezberlemişti.

Büyüdüğü zaman babası onu yaylı arabaya bindirdi, dizginleri eline verdi ve arabayı fabrikaya, oradan tarlaya, oradan şehre, dükkânlara, eğitim kurumlarına sürmesini emretti, sonra parmağına buladığı bir kile bakmasını, onu koklamasını, bazen yalamasını söyledi ve çocuğa koklatarak o kilin ne olduğunu, neye yaradığını açıkladı. Bu arada potas ya da katran nasıl yapılıyor, kuyrukyağı nasıl ısıtılıyor, onları görmeye de gittiler.

On dört-on beş yaşlarında çocuk zaman zaman tek başına, arabayla ya da atla, eyerdeki bir çuvala babasından aldıklarını koyup şehre giderdi ve hiçbir zaman bir şeyi unutması, değiştirmesi, gözden kaçırması, hata yapması söz konusu olmazdı.

"*Recht gut, mein lieber Junge*!"* derdi baba raporu dinledikten sonra ve geniş avcunu omzuna koyarak, alışverişin önemine göre (2-3) ruble verirdi.

Anne uzun süre Andrey'ciğin üzerindeki isi, çamuru, kili ve yağı temizlerdi. Bu zorlu, uygulamalı eğitimden hiç hoşlanmazdı. Oğlunun da babasının içlerinden çıktığı o Alman burjuvalarından biri olmasından korkardı. Bütün Alman milletini tescilli tüccar kalabalığı olarak görür, Alman topluluğunun bin yıldır sahibi olduğu burjuva haklarını her yerde kaba, cesur ve kibirli bir şekilde, tıpkı saklaması imkânsız olan boynuzlarını sergileyen bir öküz gibi sergilemesinden hoşlanmazdı.

Onun gözünde, bütün Alman milletinde tek bir beyefendi yoktu. Alman karakterinde herhangi bir yumuşaklık, hassaslık, mütevazılık, yaşamı toplum içinde hoş kılan, herhangi bir kuralı aşmayı, genel alışkanlığı kırmayı, düzene boyun eğmemeyi sağlayacak türden bir şey görmüyordu.

Hayır, bu ahlaksızlar sızlanır, belirledikleri, kafalarına koydukları şeyde ısrar ederler, duvarı kafalarını vura vura yıkmaya hazırdırlar, yeter ki kurallara göre davranmış olsunlar.

Zengin bir evde mürebbiyelik yapmış ve yurtdışına gitme fırsatı bulmuştu, bütün Almanya'yı gezmiş ve bütün Almanları kısa pipolar içen ve dişlerinin arasından konuşan tezgâhtarlar, zanaatkârlar, tüccarlar, yanlarında askerleri olan sopa gibi dimdik subaylar ve sıradan yüzlere sahip memurlar olarak, sadece vasıfsız işlere, emekle para kazanmaya, bayağı düzene, yaşanın sıkıcı kurallarına ve sorumlulukların dokunaklı bir şekilde yerine getirilmesine yeteneği olan kişiler olarak tanımıştı: bezdirici hal-

* (Alm.) "Çok iyi, benim sevgili delikanlım!" (ç.n.)

leri, büyük, kaba elleri, yüzlerinde küçük burjuva tazeliği ve kaba konuşmalarıyla bunların hepsi birer burjuvaydı.

"Alman'ı ne kadar giydirirsen giydir," diye düşünürdü, "ne kadar ince ve beyaz gömlek giyerse giysin, isterse rugan çizmeler kuşanmış, hatta sarı sarı eldivenler takmış olsun, hepsini sanki köseleden yapılmış gibi taşır üzerinde; beyaz manşetin altından kaba ve kırmızımsı eller çıkar, süslü kostümün altından ya bir fırıncı, ya bir kilerci çıkar. Bu kaba eller bir çuvaldız tutamaz, hele bir orkestrada bir keman yayını hiç tutamaz."

Ama oğlunu ideal bir efendi olarak görüyordu kadın, sonradan görme de olsa, kara suratlının tekinden, burjuva babadan da olsa, her koşulda bir Rus asilzadesinin oğluydu, her koşulda beyazdı, güzel yapılı bir delikanlıydı, küçük elleri ve ayakları, temiz yüzü, parlak, cesur bir bakışı vardı; böylesini bir zengin Rus evlerinde, bir de yurtdışında görmüştü, ama kesinlikle Almanlarda değil.

Ve birden o da değirmentaşı yuvarlamaya, o da babası gibi eve fabrikalardan ve tarlalardan dönmeye başlamıştı: yağa, gübreye bulanmış, kırmızı ve çamurlu, nasır tutmuş ellerle, hem de kurt gibi aç bir halde!

Andrey'ciğin tırnaklarını kesmeye, buklelerini kıvırmaya, ona zarif yakalık ve göğüslükler dikmeye başladı, şehirden ceketler ısmarladı; ona Herz'in dalgın seslerine kulak vermeyi öğretti, ona çiçeklerle, yaşamın şiiriyle ilgili şarkılar söyledi, savaşçıların, yazarların parlak yeteneklerini fısıldadı, onun gibilerin payına düşen yüksek bir rol hayal etti...

Ve bütün bu perspektif hesap lakırtıları, köylülerin yağlı pusulaları, işçilerle gevezelikler yüzünden yıkılacaktı!

Andrey'ciği şehre götüren arabadan bile, babasının ona hediye ettiği yağmurluktan bile ve yeşil süet eldivenlerden bile nefret etmeye başladı, çünkü hepsi çalışma hayatının kaba birer simgesiydi.

Daha da kötüsü, Andrey'cik harika bir şekilde öğreniyordu ve babası onu küçük pansiyonunda öğretmen yapmıştı.

Ama bu kadarla da kalmadı; ona sanki bir zanaatkârmış gibi, tam da Alman tarzı bir maaş bağlamıştı: ayda 10 ruble veriyor ve onu bunun muhasebesini tutmaya zorluyordu.

Sakin ol, iyi yürekli anne: oğlun Rusya topraklarında büyüdü, yani burjuvalara has öküz boynuzları olan, değirmentaşı döndüren sıradan bir kalabalığın içinde değil. Oblomovka da yakınlarda: orada bayram ebedi! Orada çalışmayı boyunduruk sayıp atmışlar üstlerinden; orada efendi şafakla birlikte kalkıp tekerlek ve yay yağına bulanmış atölyeler arasında gezmez.

Verhlyov'da, yılın büyük kısmında boş da olsa kilitli olan bir ev var, ama meraklı çocuk ara sıra oraya girer, orada uzun salon ve galeriler görür, duvarlarda karanlık portreler vardır, portredekiler de kaba saba bir canlılık, ağır büyük eller yoktur; iri mavi gözler, pudralı saçlar, beyaz, kadınsı yüzler, dolgun göğüsler, tüylü manşetlerden çıkmış kılıç kabzalarının üzerinde gururla duran mavi damarları belirgin zarif eller görür çocuk; keyif içinde, sırmalar, kadifeler ve danteller içinde soylu ve yararsızca yaşamış kuşaklar görür.

Yüzlerde şanlı zamanların, savaşların, unvanların tarihini bulur; orada eski zamanların, babasının piposunu tüttürerek, tüküreerek anlattığı, Saksonya'da, şalgam ve patates, pazarla bostan arasında geçen yaşanmındaki gibi olmayan hikâyesini okur...

Üç yılda bir bu şato birdenbire insanlarla dolardı, yaşamla, bayramlarla, balolarla kaynardı; uzun galerilerde geceleri meşaleler yanardı.

Knez ve knyaginya* ailesiyle gelirdi. Ak saçlı, solgun parşömen rengi bir yüzü olan, donuk patlak gözleri ve büyük dazlak bir alnı olan, üç madalyası, altın tabakası, yakut topuzlu bastonu, kadife çizmeleri olan bir knezdi bu; knyaginya da görkemli bir

---

* Avrupa feodalizmindeki prensese karşılık gelen unvan. (ç.n.)

güzelliğe, boy ve posa sahipti, kimsenin, hatta ondan beş çocuk sahibi olmasına rağmen knezin bile yanına yaklaşamadığını hissettiren bir kadındı.

Üç yılda bir indiği bu dünyadan çok daha üstün görünürdü; kimseyle konuşmaz, hiçbir yere gitmez, üç ihtiyarla köşedeki yeşil odada oturur, bahçeden de üstü örtülü galeriden yürüyerek geçip kiliseye gider ve paravanın arkasındaki bir sandalyeye otururdu.

Fakat evde, knez ve knyaginya dışında her şey, öyle neşeli ve canlı bir dünyaydı ki, Andrey'cik yeşil çocuk gözleriyle birden üç ya da dört farklı alan görür, cesur aklıyla bu türlü türlü kalabalıktaki tipleri, bir maskeli balonun alaca bulaca olayları gibi tutkuyla, bilinçsizce izlerdi.

Burada knez Pyer ve Mişel vardı. Andrey'cik Pyer'den süvari ve piyadelerin nasıl kalk borusu çaldığını, dragonların, husarların* hangi kılıç ve mahmuzları taşıdığını, her alayda atların hangi kılığa büründüğünü ve eğitimden sonra küçük düşmemek için hemen neler yapmak gerektiğini öğrenmişti.

Diğeri, Mişel, Andrey'cikle tanışır tanışmaz hemen ona gardını aldırmış ve yumruklarla hayret verici şakalar yapmaya, Andrey'ciğin burnuna, midesine yumruklar indirmeye başlamış, sonra da bunun İngiliz boksu olduğunu söylemişti.

Üç gün sonra Andrey, sadece köyde elde ettiği dinçlik ve kaslı kollar sayesinde, hem İngiliz hem Rus yöntemiyle onun burnunu kırmış ve her iki knezin de saygısını kazanmıştı.

İki de küçük knyaginyna vardı, on bir ve on iki yaşında iki kız, uzun boylu, alımlı, güzel giyimli, kimseyle konuşmayan, kimseye selam vermeyen ve köylülerden korkan iki kız.

Mürebbiyeleri *Matmazelle* Ernestine'di, Andrey'ciğin annesine kahve içmeye gelmiş ve ona bukle yapmayı öğretmişti. Bazen oğlanın başını alır, dizlerinin üstüne yatırır ve canı yanıncaya

---

* Rus ordusundan bazı rütbeler. (ç.n.)

dek kâğıtlarla saçlarını kıvırır, sonra da iki yanağını tutup kibarca öperdi!

Sonra bir Alman vardı, makinede tabaka ve düğme yapardı, sonra müzik öğretmeni vardı, pazardan pazara içerdi, sonra bir sürü hizmetçi vardı, son olarak da dişi ve erkek köpekler vardı.

Bütün bunlar hem evi hem de köyü gürültü, şamata, kargaşa, çığlık ve müziğe boğardı.

Bir yanda Oblomovka, diğer yanda engin efendi hayatıyla knez şatosu Alman hammaddesiyle karıştı; artık Andrey'den ne iyi bir *bursche*, ne de bir *philister** çıkardı.

Andrey'ciğin babası tarımcı, teknolog, öğretmendi. Çiftçi olan kendi babasından, tarımcılık alanında uygulamalı dersler almış, Saksonya fabrikalarında teknoloji öğrenmiş, yaklaşık kırk profesörü olan yakındaki bir üniversitede de bu kırk bilgenin ona açıklamayı başardığı şeyleri öğrenmeyi vazife bilmişti.

Daha ileri gitmemiş, bir iş kurmak gerektiğine karar vererek doğruca geri dönmüş ve babasının yanına gitmişti. O da ona 100 taler ve yeni bir cüzdan vermiş, istediği yere gitmesi için serbest bırakmıştı.

O zamandan sonra İvan Bogdanoviç ne vatanını, ne babasını görmüştü. Altı yıl İsviçre'de, Avusturya'da gezmişti, yirmi yıldır Rusya'da yaşıyor ve kaderinden mutluluk duyuyordu.

Kendisi üniversiteye gitmişti ve oğlunun da oraya gitmesi gerektiğine karar vermişti, ama tabii, bu Alman üniversitesi olmayacaktı ve tabii, Rus üniversitesi oğlunun yaşamını altüst edebilirdi ve babanın oğlunun yaşamına düşünsel olarak çizdiği yolda ilerlemekten uzaktı.

Ama o da bunu çok basit yapmıştı: dedesinden aldığı yolu tutup cetvelle çizer gibi gelecekteki torununa dek uzatmış ve Herz'in varyasyonlarının, annenin hayal ve öykülerinin, knez

---

* (Alm.) "Kentsoylu, küçük burjuva" anlamına gelen, dar görüşlülüğü belirtmek için de kullanılan bir sözcük. (ç.n.)

şatosundaki galeri ve kameriyenin dar Alman çizgisini geniş bir yola, dedesinin de babasının da kendisinin de hayal bile etmediği bir yola sürükleyeceğinden kuşkulanmadan huzur içindeydi.

Fakat bu konuda da ısrarcı değildi ve kendi yolunda ısrar etmezdi; sadece oğlu için başka bir yol düşünmeyi becerememişti.

Bununla da pek uğraşmamıştı. Oğlu üniversiteden dönüp evde üç ay geçirdikten sonra, baba ona artık Verhlyov'da yapacağı bir şey olmadığını, Oblomov'un bile Petersburg'a gittiğini ve onun da vaktinin geldiğini söyledi.

Neden Petersburg'a gitmesi lazımdı, neden Verhlyov'da kalıp çiftliğin idaresine yardım edemiyordu – ihtiyar bunları kendi kendine sormamıştı; tek hatırladığı, kendisi eğitim sürecini bitirdiği zaman, babasının onu yanından uzaklaştırmış olduğuydu.

O da oğlunu gönderdi, çünkü Almanya'da alışkanlık böyledir. Anne hayatta değildi artık, karşı çıkacak kimse yoktu.

Ayrılık günü İvan Bogdanoviç oğluna 100 kâğıt ruble verdi.

"Atla eyalet merkezine kadar gidersin," dedi. "Orada Kalinnikov'dan 350 ruble al, atı da ona bırak. Eğer o yoksa, atı sat; yakında pazar var: en az 400 ruble eder. Moskova'ya kadar gitmek sana 40 rubleye mal olur, oradan da Petersburg'a 75 geriye yeterince para kalır. Sonra ne istersen yap. Benimle iş yaptın, benim biraz sermayem olduğunu biliyor olmalısın; ama ben ölmeden onun üzerine bir hesap yapma, ben de, herhalde, daha yirmi yıl yaşarım, yani eğer başıma taş düşmezse. Lamba ışıl ışıl yanıyor, içinde de bir sürü yağ var. İyi bir eğitim yaptın: önünde bütün kariyerler açık; memur olabilirsin, ticaret yapabilirsin, hatta yazarsın belki, artık bilmiyorum neyi seçersin, neyi daha çok istersin..."

"Hepsi birden olur muyum, olamaz mıyım, ona bakacağım," dedi Andrey.

Babası deli gibi güldü ve oğlanın omzuna öyle bir vurdu ki, at olsa dayanamazdı. Andrey aldırmadı.

"Eğer başarılı olmazsan, yolunu hemen bulmayı başaramazsan, danışmaktan çekinme, sor, örneğin Reingold'a git: o gerekeni söyler. Ah!" diye ekledi ellerini kaldırıp başını sallayarak. "Bu... bu (övmek istiyor ama gerekli sözcükleri bulamıyordu)... Biz onunla birlikte gelmiştik Saksonya'dan. Dört katlı bir evi var. Sana adresini söyleyeyim..."

"Gerek yok, söyleme," diye karşı çıktı Andrey, "benim dört katlı evim olunca giderim ona, şimdilik onsuz halledeyim..."

Omzuna bir şaplak daha yedi.

Andrey ata atladı. Eyerde iki heybe asılıydı: birinde bir muşamba vardı ve geniş, çiviyle çakılmış çizmeler ve Verhlyov kumaşından birkaç gömlek görünüyordu. Babanın ısrarıyla seçilmiş ve alınmış şeylerdi bunlar; diğerinde de annesinin uyarısını hatırlayarak Moskova'dan getirttiği ince kumaştan zarif bir frak, tüylü bir palto, bir düzine ince gömlek ve botlar.

"Eh!" dedi baba.

"Eh!" dedi oğul.

"Tamam mı?" diye sordu baba.

"Tamam!" dedi oğul.

Birbirlerine sessizce, sanki bir yarıktan bakar gibi baktılar.

Bu arada çevrede komşulardan bir kalabalık toplanmış, oğlanın başka yerlere gönderilmesini şaşkınlıktan ağızları açık bir halde seyrediyorlardı.

Babayla oğul el sıkıştılar. Andrey yürümeye başladı.

"Ne terbiyesiz: hiç ağlamıyor!" dedi komşular. "Bak çitin üzerine tünemiş iki karga bağırıyor: ona bağırıyorlar. Bakalım neler olacak!"

"O aldırır mı kargalara? İvan Kupalo* vakti geceleyin ormanda tek başına geziyor: kardeşler, bu koymaz ona. Rus olsa böyle kolay kurtulamazdı!"

---

* Haziran-temmuz aylarında kutlanan bir Rus pagan bayramı. Hıristiyanlıkla birlikte Aziz Yahya'yla ilişkilendirilmiştir. (ç.n.)

"İhtiyar gâvurun keyfi yerinde!" dedi bir anne. "Sanırsın kedi yavrusu atıyor sokağa: ne kucaklıyor oğlanı, ne sesleniyor ardından!"

"Dur! Dur, Andrey!" diye bağırdı ihtiyar.

Andrey atı durdurdu.

"A! Konuştu, gurur yapmış demek!" dedi kalabalıktakiler övgüyle.

"Ee?" diye sordu Andrey.

"Kolan gevşemiş, sıkmak lazım."

"Şamşevka'ya kadar gideceğim, orada düzeltirim. Vakit kaybetmemek lazım, karanlık basmadan gitmeli."

"Haydi!" dedi elini sallayarak baba.

"Haydi!" diye başını sallayıp tekrarladı oğul ve atı mahmuzlamak için hafifçe öne eğildi.

"Ah siz yok musunuz, köpek bunlar, cidden köpek! Sanırsın iki yabancı!" dedi komşular.

Ama birden kalabalıktan güçlü bir ağlama sesi duyuldu: kadınlardan biri kendini tutamamıştı.

"Babacığım, canım!" diyordu başörtüsünün ucuyla gözlerini silerek. "Zavallı öksüz! Yok ki öz anacığın, seni uğurlasın... Haydi ben istavroz çıkarayım sana, canım benim!"

Andrey ona doğru gitti, attan indi, ihtiyarı kucakladı, sonra gitmeye davrandı, ama kadın haç çıkarıp onu öperken birdenbire ağlamaya başladı. Kadının ateşli sözleri arasında sanki annesinin sesini duyar gibi olmuştu, bir an için onun tatlı hayali gelmişti gözünün önüne.

Kadını daha da sıkı kucakladı, hemen gözyaşlarını sildi ve ata sıçradı. Atı mahmuzlayıp bir toz bulutunun içinde kayboldu; peşinden, yolun iki yanından üç sokak köpeği koşup titrek seslerle havlıyordu.

II

Ştoltz Oblomov'la yaşıttı: o da otuz yaşından büyüktü. Memuriyet yaptı, emekliye ayrıldı, serbest çalıştı ve gerçekten para ve ev sahibi oldu. Ortağıyla birlikte yurtdışına mal gönderiyordu.

Sürekli hareket halindeydi: Belçika ya da İngiltere'ye temsilci göndermek gerekince onu gönderiyorlardı; bir proje yazmak ya da iş için yeni bir düşünceyi uygulamak gerektiğinde onu seçiyorlardı. Bu arada hem dünyayı geziyor, hem de okuyordu: okumaya nereden vakit buluyordu, Tanrı bilir.

Soylu bir İngiliz atı gibi kemik, kas ve sinir toplamı haline gelmişti. Zayıflamıştı; yanak diye bir şeyi yoktu neredeyse, yani kemik ve kas vardı, ama tombul bir şişkinlik görünmüyordu; yüzünün rengi düzgün, esmerdi ve herhangi bir kırmızılık taşımıyordu; gözleri biraz yeşilimsi olsa da etkileyiciydi.

Hareketlerinde aşırılık olmazdı. Eğer otururşa sakince otururdu, eğer kımıldayacaksa, pek mimik yapmamaya çalışırdı.

Organizmasında aşırı bir şey olmadığı gibi, yaşamındaki ahlaki eğilimlerde de ruhun incelikli ihtiyaçlarıyla pratik açıdan bir denge kurmaya çalışırdı. İki yön birbirine koşut gider, yol içinde kesişir ve kaynaşır, ama hiçbir zaman ağır, çözümsüz düğümler haline gelmezdi.

Sağlam, kaygısız bir tavırla yürürdü; hesaplı yaşardı, her günü, her rubleyi, her ânın, akıp giden zamanın, emeğin, ruhsal gücün ve kalbin denetimini elinden kaçırmadan harcamaya çalışırdı.

Herhalde, hüzün ve mutluluklarını da kollarını nasıl hareket ettiriyorsa, adımlarını nasıl atıyorsa, kötü ya da iyi havada nasıl dolaşıyorsa öyle yönetiyordu.

Yağmur yağınca şemsiyesini açardı, yani ürkek bir teslimiyete kapılmadan, daha çok hoşnutsuzlukla, gururla kedere dayanmaya çalışırdı ve sırf, bütün acıların nedeninin kendi içinde yattığına inandığı, başkasının askısına asılmış bir kaftan gibi taşınmadığına inandığı için sabırla direnirdi.

Ve mutluluğa da yoldan toplanmış çiçek gibi sevinirdi, yani elinde soldurmaz, kadehi hiçbir zaman her umudun sonunda bekleyen o acı damlacığa dek içmezdi.

Yaşama yönelik yalın, yani doğrudan, gerçek bir bakış – işte onun hep hedeflediği şey buydu ve adım adım onu elde etmeye ilerlerken, bunun bütün güçlüklerini anlamıştı ve ne zaman ilerlediği yoldaki bir eğriliği fark edip doğru bir adım atsa, içten içe gurur ve mutluluk duyuyordu.

"Yalın yaşamak bilgece ve zor bir şey!" diyordu kendi kendine ve yaşam dantelinin ipliğinin neresi eğri, neresi tümsekli, nerede yanlış, karmaşık bir düğüm olmaya başlıyor, telaşlı bakışlarla bunu seyrediyordu.

Her şeyden çok hayal gücünden korkuyordu, o ikiyüzlü yoldaştan, bir yüzü dost görünürken diğer yüzü düşman olan hayal gücünden, ona en az inandığın anda dost olan, tatlı fısıltısına kandığın zaman düşmanlık güden o yoldaştan.

Her tür hayalden korkardı ya da onun alanına girecek olursa, önünde "*ma solitude, mon hermitage, mon repos*"* yazılı bir kitabe olan bir mağaraya girer gibi girerdi, oradan çıkacağı saat ve dakikayı bilerek.

Bilmecemsi, gizemli hayallere onun ruhunda yer yoktu. Deneyimin, uygulamalı doğruların çözümlemesinden geçmemiş bir şey onun gözünde ya bir optik yanılsamaydı ya da bir ışık yanılsaması; görme organının dokusundaki bir leke ya da dahası, o vakte dek deneyim aşamasına ulaşmamış bir olguydu.

Mucizeler alanında araştırmalar yapmayı ya da bin yıl sonraki keşif ve icatlar alanında Don Kişotluk yapmayı seven bir *dilettante*** da değildi. Sırların eşiğinde dimdik durur, ne bir çocuk gibi inanır, ne bir rahip gibi kuşkulanır, önüne bir yasa ve onunla birlikte bir anahtar gelmesini beklerdi.

---

* (Fr.) "Kimsesizliğim, inzivam, istirahatım." (ç.n.)

** (Fr.) Heveskâr, amatör kişi. (ç.n.)

Kalbini de tıpkı hayal gücü gibi dikkat ve özenle kullanırdı. Burada, sık sık tökezlediğinden, kalbin eğilimlerine ait sahanın hâlâ *terra incognita*** olduğunu kabul ederdi.

Bu bilinmeyen sahada parıltılı bir yalanı solgun doğrudan ayırt etmeyi erkenden başarabilirse kadere şükrederdi; sahte bir şekilde çiçeklerle kaplanmış yalana takılır, ama düşmezse, sadece kalbi ateşli ve güçlü bir şekilde çarparsa da yakınmazdı ve eğer kanla kaplanmadıysa, eğer alnında soğuk terler belirmediyse ve sonra da yaşamına uzun süre uzun bir gölge düşmediyse çok sevinirdi.

Belli bir yükseklikte durup bir duygu tepesine sıçrarken, duygu dünyasını yalan ve duygusallık dünyasından, doğrular dünyasını gülünç şeyler dünyasından ayıran o ince çizgiye çarpmayabilirse ya da ters yönde sıçrarken, katılık, büyüklenme, güvensizlik, kalp donukluğu gibi şeylerin kumlu, kuru zeminine düşmeyebilirse, kendini mutlu sayardı.

Heyecanlanırken bastığı zemini hisseder ve aşırı ileri gitmek ve özgür olmak için de güç bulurdu kendinde. Güzellikten kör olmaz ve bu yüzden erkeklik şerefini lekelemez, bir güzelin "ayaklarına yatıp" kölesi olmazdı, ateşli mutluluklar yaşasa bile.

Bir idolü yoktu, bu yüzden ruh gücünü, beden sağlamlığını koruyordu, bu yüzden masumca gururluydu; üzerinde belli bir canlılık ve güç havası vardı ve pek ürkek olmayan kadınlar bile bundan ister istemez çekinirdi.

Bu nadir görülen, değerli özelliklerinin değerini bilirdi ve bunları cimri bir şekilde kullandığından egoist, duygusuz olarak anılırdı. Ani hamlelerden geri durması, ruhun doğal, özgür halinin sınırlarını aşmama becerisi sitemle karşılanır ve bu arada, genellikle de kıskançlık ve hayretle, aniden bataklığa saplanıp hem kendisinin hem başkasının varlığını mahveden başka kimseler övülürdü.

---

* (Lat.) Bilinmeyen topraklar. (ç.n.)

"Tutkular, tutkular her şeyi haklı çıkarır," derdi çevresindekiler, "sizse egoizminizle kendinizi koruyorsunuz: bakalım, kimin için."

"Kıyıdaki biri için," derdi o da dalgın bir tavırla uzaklara bakar gibi ve tutkuların şiirine inanmamayı, onların fırtınalı görünümlerine ve yıkıcı izlerine kapılmamayı sürdürür, yaşamın ideallerini ve insanın yönelimlerini daima katı bir yaşam kavrayışı ve idaresinde görmek isterdi.

Ve ne kadar çok karşı koyarlarsa, o ısrarında o kadar "direnir," hatta tartışmada en aşırı ucu, püriten bir fanatizmi seçerdi. "İnsanın normal yolculuğu," derdi, "dört mevsim yaşamak, yani dört çağı, hiç atlamadan yaşamak ve yaşam kayığını son güne dek götürmek, tek bir damlayı bile boşa harcamamaktır; ateşin düzgün ve ağır yanışı da fırtınalı yangınlardan daha iyidir, onda en ufak şiir olmasa bile." Buna bir de, "Bu inancımı kendimde doğrulayabilsem mutlu olurdum," diye eklerdi, "ama bunu başarmayı umut edemem, çünkü çok güç."

Ama kendisi ısrarla seçtiği yolda dimdik ilerliyordu. Onun hastalıklı ve çileli bir şekilde bir şeye dalıp gittiğini gören yoktu; görünüşte, herhangi bir vicdan azabı yaşamıyor gibiydi; ruhu hastalanmazdı, hiçbir zaman karmaşık, zorlu ve yeni olayların içinde kaybolup gitmezdi, onlara hep eski ahbaplarmış gibi, sanki bunu ikinci kez yaşıyormuş, tanıdık yerlerden geçiyormuş gibi yaşardı.

Karşısına çıkan olgu için ne yöntem gerekiyorsa ona başvururdu, tıpkı bir anahtar yığınından önündeki kapı için gerekli anahtarı alıp kullanan bir kapıcı gibi.

Her şeyden çok hedefe ulaşmakta kararlılık sergilerdi: bu onun gözünde bir karakter belirtisiydi ve bu kararlılığa sahip insanları, amaçları ne kadar önemsiz olursa olsun, övmekten kaçınmazdı.

"İşte bunlar insan!" derdi.

Kendisinin de bütün engelleri cesurca aşarak hedefine ilerlediğini ve amacından belki de sadece, yolda bir duvar belirdiği ya

da aşılmaz bir uçurum açıldığı zaman vazgeçerek cesurca yürüdüğünü söylemeye gerek var mı?

Ama uçurumdan öteye gözü kapalı atlayacak ya da deli gibi duvara tırmanacak türden bir cesaretle kuşanmış değildi. Uçurumu ve duvarı ölçüp biçerdi ve eğer onu aşmanın iyi bir aracı yoksa, hakkında kim ne derse desin geri dönerdi.

Bu karakteri oluşturmak için, belki de Ştoltz'u oluşturan o karmaşık öğeler gereklidir. Nüfuzlu kişiler bizde uzun bir zamandır beş ya da altı stereotipik biçime ayrılırdı; bunlar çevreye tembel, baygın bakışlar atıp toplumsal makineye el koyarlar ve uykulu bir halde onu her zamanki yol izlerinin üzerinde ilerletirlerdi, ayaklarını da öncekilerin bıraktığı izlere basarlardı. Ama işte gözler uykudan uyandı, vahşi geniş adımlar, canlı sesler duyulmaya başlandı... Rus adı taşıyan daha birçok Ştoltz yolda, geliyor!

Böyle biri Oblomov'a, her özelliği, her adımı, bütün varlığı Ştoltz'un yaşamına çarpıcı bir karşıtlık oluşturan birine nasıl yakın olabilirdi? Bu, herhalde, artık yanıtlanmış olan bir soru; karşıt kutuplar, eskiden sanıldığı gibi bir yakınlığa neden olmuyor belki, ama böyle bir yakınlığa engel de olmuyor.

Ayrıca onlar çocuklukta ve okulda birbirlerine yakınlaşmışlardı; bu iki güçlü kaynak, bir yandan Ruslara has, iyi yürekli, Oblomov'un ailesinde Alman çocuğa karşı bolca harcanan tatlı sözler, diğer yandan Oblomov'un çevresinde Ştoltz'un hem fiziksel hem de ahlaki açıdan üstlendiği güçlü kişi rolü, ama son olarak ve en önemlisi, Oblomov'un doğasının temelinde, her şeye, bu sade, kurnazlıktan uzak, kolayca inanan kalbin çağrısına açılan ve yanıt veren her şeye karşı derin bir yakınlıkla dolu olan, saf, temiz ve iyi yürekli bir ilkenin bulunmasıydı.

Bu aydınlık, çocuksu ruha biri şans eseri ya da kasten bakacak olsa, -isterse karamsar, kötücül olsun- bu ruhta bir karşılık bulmaktan ya da eğer koşullar yakınlaşmaya engel olduysa, iyi ve kalıcı bir hatıra edinmekten kendini alıkoyamazdı.

Andrey sık sık, işleri ya da sosyete toplantılarını, suareleri, baloları bırakıp Oblomov'un geniş divanında oturmaya ve tembel bir sohbete koyulup sıkıntılı ya da yorgun ruhunu dinlendirmeye gelir ve hep, muhteşem salonlardan kendi mütevazı barınağına gelen ya da güneyin doğasının güzelliğinden çocukken içinde oynadığı akağaç korusuna dönen insanın yaşadığı türden, sakinleştirici bir duyguya kapılırdı.

III

"Merhaba, İlya. Seni görmek nasıl da mutlu etti beni! Ee, nasıl gidiyor? Sağlığın yerinde mi?" diye sordu Ştoltz.

"Ah, hayır, kötü, Andrey kardeşim," diye iç çekti Oblomov. "Ne sağlığı!"

"Neyin var, hasta mısın?" diye sordu kaygıyla Ştoltz.

"Arpacıklar perişan ediyor: daha bu hafta bir tane sağ gözümde çıkmıştı, şimdi bir tane de daha çıktı."

Ştoltz güldü.

"Bu kadar mı?" diye sordu. "Uyusan düzelirdi o da."

"Ne demek 'bu kadar mı'! Midem yanıyor. Doktorun neler söylediğini duymalıydın. 'Yurtdışına gidin, yoksa kötüleşirsiniz: inme gelebilir,' diyor."

"Ee, sen ne diyorsun?"

"Gitmem."

"Neden?"

"Lütfen! Onun neler dediğini duymalıydın: 'Bir dağda yaşayın, Mısır'a ya da Amerika'ya gidin,' diyor."

"Ne var?" dedi soğukkanlı bir şekilde Ştoltz. "Mısır'a iki haftada varırsın, Amerika'ya üç."

"İyi ama Andrey kardeşim, ne dediğinin farkında mısın! Doğru dürüst bir adam vardı, o da aklını kaybetmiş. Kim gidecek Amerika'ya, Mısır'a! İngilizler: yüce Tanrı onları böyle yaratmış,

yerlerinde duramıyorlar. Ama bizden kim çıkar yola? Çaresiz, yaşamını gözden çıkarmış biri gider ancak."

"Aslında, cesur olan gider: bir arabaya ya da gemiye binersin, temiz hava alırsın, yabancı memleketler görürsün, şehirler, alışkanlıklar, mucizeler... Ah, boş versene! Söylesene, Oblomovka'da işler nasıl?"

"Of!" dedi Oblomov elini sallayarak.

"Ne oldu?"

"Ne olsun: yaşam demek çile demek!"

"Tanrı aşkına!" dedi Ştoltz.

"Nasıl Tanrı aşkına! Hep insanın başını okşasa neyse, ama hani okulda kabadayılar uysal bir öğrenciye saldırır ya, işte o da öyle saldırıyor: gizlice çimdikliyor, birden alnıma bir tokat indiriyor, yüzüme kum atıyor... Bittim artık!"

"Fazla uyuşuk kalmışsın. Ne oldu böyle?" diye sordu Ştoltz.

"İki tatsızlık var."

"Nedir onlar?"

"Perişan oldum."

"Nasıl yani?"

"Bak sana kâhyanın yazdıklarını okuyayım... Şu mektup nerede? Zahar, Zahar!"

Zahar mektubu buldu. Ştoltz hızlı hızlı okudu ve herhalde kâhyanın üslubundan dolayı, güldü.

"Bu kâhya da amma saçmalıyor!" dedi. "Köylüler gitmiş, ona üzülüyor! En iyisi onlara pasaportlarını vermek, nereye gideceklerse serbest bırakmak."

"Olur mu, öyle olursa hepsi gider," diye karşı çıktı Oblomov.

"Bırak gitsinler!" dedi rahatça Ştoltz. "İnsan bir yerde iyiyse, rahatsa başka yere gitmez; rahat değillerse, seni de rahat ettirmezler; neden onlara engel olasın?"

"Bak şu saçmalığa!" dedi İlya İliç. "Oblomovka'da köylüler sakindir, ev kuşudur; ne diye başıboş dolansınlar?"

"Tabii sen bilmiyorsun," diye sözünü kesti Ştoltz, "Verhlyov'dan bir karayolu geçirmeyi düşünüyorlar, o zaman Oblo-

movka da büyük yola yakın olacak, diğer yandan şehre de bir pazar yapıyorlar..."

"Ah, yüce Tanrım!" dedi Oblomov. "Bir bu kalmıştı! Oblomovka çok sakin, çok dingindi, demek şimdi pazar geliyor, büyük yol geliyor! Köylüler şehre gidecek, bize de tüccarlar dadanacak! Her şey mahvoldu! Büyük felaket!"

Stoltz gülüyordu.

"Felaket değil mi?" diye devam etti Oblomov. "Köylüler kendi hallerindeydi, bir şey duymuyorlardı, iyi kötü hiçbir şey duymadan kendi işlerini yapıyorlar, hiçbir şeye dertlenmiyorlardı; şimdi serseme dönecekler! Çay, kahve, kadife pantolon, akordeonlar, cilalı çizmeler... Kâr mâr olmayacak!"

"Evet, eğer öyle olursa, kâr azalır cidden..." dedi Stoltz. "Ama sen de köye okul götür..."

"Erken değil mi?" dedi Oblomov. "Eğitim köylüye zarar getirir: onu eğitirsen saban sürmek istemez..."

"İyi de zaten köylüler saban sürmek eğitimi alacak, şaşkın! Fakat dinle beni: şaka yapmıyorum, bu yıl köye bizzat gitmelisin."

"Evet, doğru; ama planımı daha tamamlamadım..." dedi ürkekçe Oblomov.

"Ona hiç gerek yok!" dedi Stoltz. "Sen git yeter: ne yapmak gerektiğini yerinde görürsün. Sen uzun zamandır uğraşıyorsun bu planla: cidden hazır değil mi hâlâ? Ne yapıyorsun böyle?"

"Ah, kardeşim! Tek derdim bu olsaydı keşke. Ya diğer derdim?"

"Nedir o?"

"Evden çıkarıyorlar."

"Nasıl çıkarıyorlar?"

"Taşın diyorlar, hepsi bu."

"İyi de ne var bunda?"

"Nasıl ne var? Bu sıkıntının kaygısı yüzünden bir sağa bir sola dönüp duruyorum. Tek başımayım sonuçta: biri daha lazım he-

sapları düzenlemek için, şunu ödeyecek, bunu ödeyecek, bir de nakliye işi! Korkunç bir para tutuyor, ne kadar olduğunu hiç bilmiyorum! Bir bakarsın, beş parasız kalmışın..."

"İşte size şımartılmış bir adam: daireden taşınmak zor geliyormuş!" dedi hayretle Ştoltz. "Paraya gelince: sende paradan bol ne var? Bana 500 ruble ver: şimdi göndermem lazım; yarın bizim ofisten alacağım..."

"Dur! Bir bakayım... Bir ara köyden 1000 göndermişlerdi, ama şimdi ne kaldı... Dur, bekle..."

Oblomov çekmeceleri karıştırmaya başladı.

"İşte burada... 10, 20, işte 200 ruble... bu da 20... bir de bakır paralar var... Zahar, Zahar!"

Zahar eskisi gibi sedirden sıçrayıp odaya geldi.

"Masadaki iki kuruş nerede? Dün koymuştum..."

"Neden bu iki kuruşu kafanıza taktınız, İlya İliç? Masada iki kuruş olmadığını ben size söylemiştim..."

"Nasıl yoktu! Portakalların üstünü vermişlerdi..."

"Birine verdiniz, sonra da unuttunuz," dedi Zahar kapıya yönelerek.

Ştoltz gülüyordu.

"Ah siz, Oblomovkalılar!" dedi. "Cebinizde kaç para var hiç bilmezsiniz!"

"Peki Mihey Andreyiç'e ne kadar vermiştiniz?" diye hatırladı Zahar.

"Ah, evet, Tarantyev de 10 ruble almıştı," diye heyecanla döndü Oblomov Ştoltz'a, "unutmuşum."

"O hayvanı neden alıyorsun eve?" dedi Ştoltz.

"Sadece eve almak mı!" diye söze girdi Zahar. "Adam sanki kendi evine ya da meyhaneye gelmiş gibi geliyor. Efendinin gömleğiyle ceketini aldı, bir daha unut gitsin onları! Fraktan bahsediyor: 'Ver, giyeyim!' diyor. Babacığım, Andrey İvaniç, onu keşke azarlasanız..."

"İşine bak, Zahar. Haydi, odana!" dedi sertçe Oblomov.

"Bana bir mektup kâğıdı ver," dedi Ştoltz, "mektup yazmam lazım."

"Zahar, kâğıt ver: Andrey İvaniç'e lazım..." dedi Oblomov.

"Ama yok ki! Daha önce de aramıştınız," diye seslendi holden Zahar ve odaya yöneldi tekrar.

"Bir parça kâğıt bulup ver!" diye ısrar etti Ştoltz.

Oblomov masanın üstünü arandı: bir parça bile kâğıt yoktu.

"Kartvizitlerinden birini ver o zaman."

"Ben de uzun zamandır kalmadı kartvizit," dedi Oblomov.

"Neyin var senin böyle?" dedi alayla Ştoltz. "İş yapmaya, plan yazmaya hazırlanıyorsun bir de. Söylesene lütfen, bir yere gidiyor musun, bir toplantıya katılıyor musun? Kiminle görüşüyorsun?"

"Nereye gideyim! Çok az çıkıyorum dışarı, hep evde oturuyorum: plan düşündürüyor işte beni, bir de şu daire işi var... Sağ olsun, Tarantyev bir şeyler bulurum, dedi, arayacak..."

"Biri geliyor mu peki sana?"

"Geliyor... işte Tarantyev, bir de Alekseyev. Arada doktor geldi... Penkin gelmişti, Sudbinski, Volkov."

"Sende kitap da görmüyorum," dedi Ştoltz.

"İşte kitap!" dedi Oblomov masada duran kitabı göstererek.

"Ne bu?" diye sordu Ştoltz kitaba bakıp. "*Afrika'ya Yolculuk*. Kaldığın sayfa da toz tutmuş. Gazete de görmüyorum... Gazete okumuyor musun?"

"Hayır, çok küçük basıyorlar, gözlerim yoruluyor... Zaten gerek de yok: eğer yeni bir şey olursa, bütün gün dört bir yandan haberleri geliyor."

"Lütfen, İlya!" dedi Ştoltz Oblomov'a hayret dolu bir bakışla bakarak. "Sen kendine ne yapıyorsun? Bir topak hamur gibi ters dönüp yatmışsın."

"Doğru Andrey, hamur gibi oldum," dedi hüzünle Oblomov.

"Peki kabul etmek haklı çıkarır mı bunu?"

"Hayır, sadece soruna yanıt veriyorum; haklı çıkmaya çalışmıyorum," dedi iç çekerek Oblomov.

"Bu uykudan uyanman lazım."

"Denedim daha önce, yapamadım, ama şimdi... neden? Beni çeken bir şey yok, ruhumda hareket yok, aklım sakin sakin uyuyor!" dedi belirgin bir acıyla Oblomov. "Keselim bunu... En iyisi, sen şimdi nereden geliyorsun, onu söyle?"

"Kiev'den. İki hafta sonra yurtdışına çıkıyorum. Sen de gelsene..."

"Peki, geleyim..." diye karar verdi Oblomov.

"O zaman otur bir dilekçe yaz, yarın da gönder..."

"Hemen yarın mı!" dedi Oblomov şaşırarak. "Ne telaşları var, sanki biri kovalıyor peşlerinden! Düşünelim, konuşalım, Tanrı bilir! Ben önce köye gitmeliyim, yurtdışına... sonra giderim..."

"Neden sonra? Sana doktor emretmemiş miydi? Önce sen üzerinden gövdendeki yağı, ağırlığı at, o zaman ruhunun uykusu muykusu kalmaz. Beden ve ruh jimnastiği lazım."

"Hayır, Andrey, bütün bunlar beni sıkıyor: sağlık bana kötü geliyor. Hayır, en iyisi bırak beni, sen tek başına git..."

Ştoltz yatan Oblomov'a, Oblomov da ona baktı.

Ştoltz başını iki yana salladı, Oblomov'sa iç çekti.

"Anlaşılan sen tembel gibi yaşayacaksın?" diye sordu Ştoltz.

"Yani, bu doğru: tembelim ben, Andrey."

Andrey onun canlı bir yanını bulmaya çalıştı ve onda canlı olanın ne olduğu sorusu geçti aklından, bu arada sessizce onu seyrediyordu, birden gülümsedi.

"Niye böyle bir çorabın pamuklu, diğeri başka?" dedi birden Oblomov'un ayaklarını göstererek. "Gömleğini de ters mi giydin?"

Oblomov ayaklarına yaktı, sonra gömleğine.

"Haklısın," diye kabul etti utanarak. "Bu Zahar beni katil yapacak! Ondan neler çektiğime inanamazsın! İtiraz ediyor, kabalık ediyor, ama iş yapmıyor!"

"Ah, İlya, İlya!" dedi Stoltz. "Hayır, seni böyle bırakmayacağım. Bir hafta içinde kendini tanıyamayacaksın. Hemen bu akşam sana beraber ne yapacağımızın ayrıntılı bir planını anlatacağım, ama şimdi giyin. Dur, ben seni bir sarsıp kendine getireyim! Zahar!" diye bağırdı. "İlya İliç'i giydir!"

"Nereye, söylesene, ne oluyor? Şimdi Tarantyev'le Alekseyev yemeğe gelecek. Sonra da..."

"Zahar," dedi Stoltz onu dinlemeden, "onu giydir haydi."

"Emredersiniz, babacığım, Andrey İvaniç, hemen temizleyeyim çizmelerini," dedi uysalca Zahar.

"Nasıl? Bu saate kadar çizmeleri temizlemedin mi?"

"Temiz olmasına temiz çizmeler, geçen haftadan temizlendiler, ama efendim çıkmadı dışarı, onlar da tozlandı..."

"Bırak öyle kalsın. Misafir odasına götür benim çantamı; sizde kalacağım. Ben hemen giyiniyorum, sen de hazırlan, İlya. Yolda bir yerde yemek yeriz, sonra iki-üç eve gideriz ve..."

"Sen de hep... ben şimdi nasıl hemen... dur... bir düşüneyim... tıraş da olmadım..."

"Düşünüp enseyi kaşıyacak bir şey yok... Yolda tıraş olursun: ben seni bir yere götürürüm."

"Nereye gideceğiz?" diye bağırdı Oblomov telaşla. "Tanımadık bir yere mi? Olacak şey değil! En iyisi İvan Herasimiç'e gideyim; üç gündür gitmedim."

"Kim bu İvan Herasimiç?"

"Eskiden benimle çalışırdı..."

"Ah! Şu kır saçlı yönetici: ne buldun onda? O ahmakla vakit öldürmenin ne yararı var!"

"Sen bazen insanlar hakkında çok sert konuşuyorsun, Andrey, Tanrı da biliyor ya. İyi bir insan o: sadece Hollanda gömleği giymiyor..."

"Onda ne yapıyorsun sen? Ne konuşuyorsunuz?" diye sordu Stoltz.

"Onun evi, bilirsin, çok rahattır. Odalar küçük, divanlar böyle derin: içine yatsan görünmüyorsun. Pencereler hep sarmaşık ve

kaktüslerle kaplı, bir düzineden çok kanarya var, üç köpek, hepsi de öyle hoş şeyler! Masadan yemek eksik olmuyor. Gravürlerde hep aile sahneleri tasvir edilmiş. Gidince çıkmak istemiyorsun. Oturuyorsun, hiç kaygılanmıyorsun, hiçbir şey düşünmüyorsun, yanında biri olduğunu biliyorsun... elbette, çok akıllı değil, onunla fikir alışverişi yapmak imkânsız, ama sinsi değil, iyi yürekli, samimi, iddiasız biri ve arkandan dolap çevirmiyor!"

"Peki, beraber ne yapıyorsunuz?"

"Ne mi? İşte giderim, karşısındaki divana otururum; o tütün içer..."

"Peki, sen?"

"Ben de içerim, kanaryaların cıvıltısını dinlerim. Sonra Marfa semaveri getirir."

"Tarantyev'ler, İvan Herasimiç'ler!" dedi Ştoltz omuz silkerek. "Neyse, giyin çabuk," dedi telaşlandı. "Tarantyev'e gelince de ona şöyle dersin," diye devam etti Zahar'a dönerek, "evde yemek yemeyeceğiz, hatta İlya İliç yaz boyunca evde yemek yemeyecek, sonbaharda da çok işi olduğundan, onu görmesi mümkün olmayacak..."

"Söylerim, unutmam, hepsini söylerim," dedi Zahar, "peki yemeği ne yapayım?"

"Burada afiyetle yersiniz."

"Emredersiniz, efendim."

On dakika sonra Ştoltz giyinmiş, tıraşlı, taranmış bir halde çıktı. Oblomov melankolik bir halde yatağın üstüne oturmuş, ağır ağır gömleğini üzerine geçiriyor ve düğmelerini ilikliyordu. Zahar elinde temizlenmemiş çizmeyi, yemek dolu bir tabak gibi tutarak tek dizini kırmış bir halde duruyor, giydirmeye hazırlanıyor ve efendinin gömleği düğmelemesini bekliyordu.

"Daha çizmeni giymemişsin!" dedi hayretle Ştoltz. "Haydi İlya, çabuk, çabuk!"

"İyi de nereye? Neden?" dedi üzüntüyle Oblomov. "Görmediğim ne olabilir orada? Bırak beni, istemiyorum..."

"Çabuk, çabuk!" dedi sabırsızca Ştoltz.

IV

Artık vakit geç olmuştu, ama iş için bir yerlere gitmeyi başard lar, sonra Ştoltz bir altın madencisini onlarla yemeğe gelmeye ikna etti, sonra madencinin daçasına çay içmeye gittiler, büyük bir toplulukla karşılaştılar ve Oblomov birdenbire tam bir yalnızlıktan çıkıp bir insan kalabalığının içine düşmüş oldu. Eve gece geç saatlerde döndü.

Ertesi gün, sonraki gün yine böyle oldu ve bütün hafta kendini hiç hissettirmeden geçiverdi. Oblomov karşı çıktı, yakındı, tartıştı, ama her yerde dostunun peşinden sürüklendi ve ona eşlik etti.

Bir gün, geç vakitte bir yerden dönerken, bu koşuşturmaya kesin olarak karşı çıktı.

"Bütün gün," diye sızlandı Oblomov sabahlığını giyerken, "çizme ayağımdan çıkmıyor: ayaklarım öyle ağrıyor ki! Senin bu Petersburg yaşamından hoşlanmıyorum ben!" dedi divana uzanarak.

"Sen neyden hoşlanıyorsun?" diye sordu Ştoltz.

"Buradaki gibi bir şey değil."

"Burada tam olarak neyden hoşlanmıyorsun?"

"Her şeyden, bu sonsuz koşuşturmalar, sefil tutkuların sonsuz bir oyunu, özellikle de açgözlülükler, birbirinin yoluna çıkmalar, dedikodular, gevezelikler, birbirini çimdiklemeler, baştan ayağa süzmeler; ne konuştuklarını dinlemeye kalksan başın dönüyor, sersemliyorsun. Bakınca akıllı görünen, yüzlerinde ciddi bir ifade olan insanlar şöyle şeyler söylüyor: 'Bu şunu aldı, şu kadar kira aldı.' 'Öyle mi, kaça?' diye bağırıyor diğeri. 'Bu dün kulüpte oynuyordu; şu 300 bin götürdü!' Sıkıntı, sıkıntı, sıkıntı! Nerede bu adam? Nerede onun değeri? Nereye gizlenmiş, bütün bu saçmalıklar nasıl onun yerini almış?"

"Toplumda ve sosyetede bir şeylerle uğraşmak gerekir," dedi Ştoltz, "herkesin de kendi ilgi alanı var. Yaşam da..."

"Sosyeteymiş, toplummuş! Sen, herhalde kasten götürüyorsun beni bu sosyete ve toplumlara, orada olma isteğinden tümden kurtulmam için. Yaşam, ah güzel yaşam! Onu nerede aramalı? Aklın, kalbin ilgilerinde mi? Bütün bunların çevresinde döndüğü merkezi göster: öyle bir şey yok, derin bir şey, canlı bir şey yok. Bütün bunlar ölü, uyuyan insanlar, benden de kötü bu sosyete ve toplum üyeleri! Onları yaşamda sürükleyen şey ne? Bunlar yatmayıp her gün sinekler gibi, ileri geri uçuşuyorlar, ama ne için? Bir salona giriyorsun ve misafirlerin nasıl simetrik bir şekilde yerleştiğine, nasıl huzurlu ve derin düşüncelere dalmış bir şekilde kâğıt oynamaya oturduğuna şaşakalıyorsun. Diyecek bir şey yok, şanlı bir yaşam vazifesi! Hareket arayan bir akıl için mükemmel örnek! Bunlar ölü değil mi? Yaşamları boyunca oturup pineklemiyorlar mı? Neden ben evde yattığım ve aklımı valelerle, sineklerle bozmadığım için daha suçlu oluyormuşum?"

"Yaşlı onların hepsi, bunu bin kez konuştuk," dedi Ştoltz. "Daha yeni bir şeyin yok mu?"

"Peki bizim iyi gençlerimiz, onlar ne yapıyor? Herhalde uyumuyor, Neva Bulvarı'nda geziniyor, dans ediyorlar? Her gün boş yere üst üste yığılan günler! Ama baksana, onlar gibi giyinmeyen, onların unvan ve adını taşımayanlara nasıl kibirle ve tarifsiz bir özgüvenle, küçümseyici bakışlarla bakıyorlar. Ve zavallılar kendilerinin kalabalıktan yüksekte olduğunu hayal ediyor: 'Bizler, bizden başka kimsenin çalışmadığı yerlerde çalışırız; biz koltukların en ön sırasındayız, Knez N.'nin balosundayız, sadece bizi davet ettiler bu baloya'... Ama bir araya toplanınca da vahşiler gibi içip kavga ederler! Bunlar mı canlı, uyumayan insanlar? Hem sadece gençler de değil: yetişkinlere de bak. Bir araya geliyor, birbirlerini davet ediyorlar, ne büyük konukseverlik, ne iyilik, ne birbirlerine düşkünlük! Öğle yemeğinde, akşam yemeğinde görev gibi toplanıyorlar, neşesiz, soğuk bir halde, aşçılarıyla, salonlarıyla övünmek ve sonra da bıyık altından gülmek, birbirlerine çelme takmak için. Evvelsi gün, yemekten sonra orada bulunmayan ün-

lüleri karalamaya başladıkları zaman nereye bakacağımı bilemedim, masanın altına saklanmak istedim: 'O aptal, bu rezil, diğeri hırsız, ötekisi komik'; sanki avlanıyorlar! Bunu söylerken bir de birbirlerine şöyle der gibi bakıyorlar: 'Haydi çık sen dışarı, sıra sana da gelecek...' Eğer bunlar öyleyse neden onlarla yan yana geliyorlar? Neden birbirlerinin elini böyle sertçe sıkıyorlar? Ne samimi bir gülüş, ne bir duygudaşlık ışıltısı! Gösterişli unvanlar, rütbeler almaya çabalıyorlar. 'Benim şuyum var, ben bu oldum,' diye böbürleniyorlar... Bu mu yaşamak? Ben bunu istemem. Ne öğreneceğim orada, ne alacağım?"

"Biliyor musun İlya," dedi Ştoltz, "sen tıpkı eskiler gibi konuşuyorsun: bütün bunlar eski kitaplarda da yazıyor. Fakat iyi yine de: en azından uyumuyor, düşünüyorsun. Başka neler var? Anlat."

"Neyi anlatayım? Sen kendin baksana: hiçbirinde taze, sağlıklı bir yüz yoktu..."

"İklim böyle," diye araya girdi Ştoltz. "Senin yüzün de kırış kırış, ama sen de koşturmuyor, hep yatıyorsun."

"Hiçbirinde açık, dingin bir bakış yok," diye devam etti Oblomov, "hepsi birbirlerine bezdirici bir kaygı, sıkıntı hali bulaştırıyor, hastalıklı bir şekilde bir şeyler aranıyor. Üstelik doğruyu bulsalar, hem kendilerine hem başkalarına yararları olsa ne iyi, ama böyle yapmıyor, arkadaşlarının başarısından ürküyorlar. Birinin tek kaygısı var: yarın mahkemeye gidecek, dava beş yıl sürecek, karşı taraf yenilecek ve o beş yıl boyunca aklında tek bir düşünce, tek bir arzu taşıyor: diğerinin burnunu yere sürtmek ve onun düşüşüyle kendi mutluluğunun binasını dikmek. Beş yıl gidip gelmek, bekleme odalarında oturup iç çekmek – işte buymuş bir yaşam ideali ve amacı! Biri her gün işe gitmek zorunda olduğuna, saat beşe kadar oturmak zorunda olduğuna üzülüyor, ama diğeri böyle bir mutluluğu olmadığından derin derin iç çekiyor..."

"Sen filozofsun İlya!" dedi Ştoltz. "Herkes bir şeyler istiyor, bir tek senin hiçbir şeye ihtiyacın yok!"

"Bak şu gözlüklü, sarışın adam," dedi Oblomov, "yanıma geldi: bilmem hangi vekilin konuşmasını okumuş muyum, diye sordu ve ben gazete okumuyorum deyince dik dik baktı bana. Ve Ludwig-Philippe'yi sanki öz babasını anlatır gibi anlattı bana. Sonra da benim ne düşündüğümü sordu: Fransız elçi Roma'dan neden ayrılmış? Nasıl olur da insan bütün hayatı boyunca kendisine dünyanın dört bir yanından gelen haberlerle işkence eder, bağırmaktan yoruluncaya dek bütün hafta bağırıp durur? Mehmet Ali bugün Konstantinopolis'e gemi göndermiş diye adam kafasını yorup duruyor: Neden? Yarın da Don Carlos başarısız olur, ama adam yine korkunç bir telaşa kapılır. Şurada kanal açıyorlar, burada doğuya asker birliği gönderiyorlar; babacığım, mahvolduk! Yüzü karman çorman, koşturuyor, bağrışıp duruyor, sanırsın kendisi askere gidiyor. Tartışırlar, enine boyuna hesaplarlar, ama işin en sıkıcı yanı, bununla ilgilenmezler; bu çığlıkların arasında deliksiz bir uyku görünür! Bunun onlarla alakası yoktur; kendi şapkalarını giymezler. Kendi işleri yoktur, hem dört bir yana el atarlar, hem de bir şeyin ucundan tutmazlar. Bu enginliğin altında tam bir boşluk vardır, her şey karşısında tam duygusuzluk! Mütevazı, çaba harcamak gereken bir yol seçip oradan gitmek, derin bir iz açmak, bu bile sıkıcı, manasız gelir; her şeyi bilmek bir işe yaramaz, göze kaçan tozu çıkaracak kimse bulunmaz."

"Ama senle ben harcanmadık, İlya. Nerede bizim mütevazı, çaba harcamak gereken yolumuz?" diye sordu Ştoltz.

Oblomov birden sustu.

"Evet, ben yakında bitireceğim... planı..." dedi. "Ne halleri varsa görsünler!" diye ekledi sıkıntıyla. "Ben artık kaygılanmıyor, bir şey aramıyorum; sadece bunlar bana normal bir yaşam gibi görünmüyor. Hayır, bu yaşam değil, doğanın bütün insanlığa emrettiği normların, yaşam idealinin çarpıtılması..."

"Nedir bu yaşam ideali, normu?"

Oblomov yanıt vermedi.

"Söylesene, sen yaşamını nasıl çizerdin?" diye ısrar etti Ştoltz.

"Ben zaten çizdim."

"Nedir peki o? Anlatsana, lütfen, nasıl?"

"Nasıl mı?" dedi Oblomov sırtını dönüp tavana bakarak. "Nasılmış! Köye giderdim."

"Sana ne engel oluyor?"

"Plan bitmedi. Sonra tek başıma gitmezdim, karımla giderdim."

"Ya! Bak sen! Tanrı'ya şükür. Ne bekliyorsun? Üç-dört yıl sonra kimse evlenmez seninle..."

"Ne yapalım, kader değil ya!" dedi Oblomov iç çekip. "Koşullar el vermiyor!"

"Rica ederim, ya Oblomovka! Üç yüz can!"

"Ne olacak? Orada karımla nasıl yaşayacağım?"

"İki insan gibi!"

"Ya çocuklar gelince?"

"Çocukları yetiştirirsin, kendilerine bakarlar; akıllarını öyle bir şekillendirirsin ki..."

"Hayır, soyludan esnaf olmaz!" dedi sertçe Oblomov. "Çocuklar bir yana, ikimiz nerede yaşayacağız? Sadece laf bu, karınla iki kişi olursun, ama aslında evlenir evlenmez, eve birtakım kocakarılar dolar. Her tür akraba çıkar gelir: akrabalar da ne akrabaya ne hizmetçiye benzer; eğer kalmaya gelmezlerse, her gün kahve içmeye, yemek yemeye gelirler... Böyle bir pansiyonu üç yüz canla işletmek mümkün mü?"

"Peki, iyi; varsay sana biri üç yüz bin daha verdi, ne yapardın?" diye sordu Ştoltz büyük bir merakla.

"Hemen tefeciye verirdim," dedi Oblomov, "faiziyle yaşardım."

"Orada yüzde düşük olur; neden bir şirkete, diyelim bizimkine vermezdin?"

"Hayır, Andrey, beni kandıramazsın."

"Nasıl: bana güvenmiyor musun?"

"Ondan değil; senin yüzünden değil, ama her şey olabilir: şirket iflas eder, ben de parasız kalırım. Ama bankada öyle olur mu?"

"Peki, başka ne yapardın?"

"Yeni, rahat bir eve taşınırdım... Çevrede iyi komşular olurdu, sen sözgelimi... Ya da yok, sen aynı yerde durmazsın..."

"Sen de hep durur musun? Bir yere gitmez misin?"

"Hiç!"

"Neden dört bir yana demiryolları, gemiler koşuşturup duruyor, eğer yaşamın ideali olduğun yerde oturmaksa? Mühendislere söyleyelim İlya, dursunlar; biz de bir yere gitmeyelim."

"Biz olmasak da bir sürüsü var; yöneticiler, satıcılar, tüccarlar, memurlar, boş boş gezenler, her köşede yok mu onlardan? Bırak gezip dursunlar!"

"Peki sen kimsin?"

Oblomov sustu.

"Sen kendini toplumun hangi sınıfına ait görüyorsun?"

"Zahar'a sor," dedi Oblomov.

Ştoltz Oblomov'un arzusunu hemen yerine getirdi.

"Zahar!" diye bağırdı.

Zahar uykulu gözlerle geldi.

"Burada kim yatıyor?" diye sordu Ştoltz.

Zahar bir anda uyandı ve önce Ştoltz'a, sonra da Oblomov'a yan yan, kuşkuyla baktı.

"Nasıl kim? Görmüyor musunuz?"

"Görmüyorum," dedi Ştoltz.

"Ne acayip şey? Bu efendi işte, İlya İliç."

Güldü.

"Peki, git."

"Efendi!" dedi Ştoltz ve kahkaha patlattı.

"Yani, centilmen," diye düzeltti sıkıntıyla Oblomov.

"Hayır, hayır, sen efendisin!" diye sürdürdü kahkahayı Ştoltz.

"Ne fark var?" dedi Oblomov. "Centilmen efendiyle aynı şey."

"Centilmen," diye tanımladı Ştoltz, "çoraplarını kendi giyer ve çizmelerini kendi çıkarır."

"Evet, İngilizler öyle, çünkü onlarda çok uşak yok, ama Rus-larda..."

"Bana yaşam idealini anlatmaya devam etsene... Ee, iyi kişiler olacak çevrede; başka? Günlerini nasıl geçirirdin?"

"Ne olacak, sabah kalkardım," diye başladı Oblomov, ellerini ensesinin arkasına yerleştirdi ve yüzünde huzurlu bir ifade belirdi: hayalinde çoktan köye gitmişti. "Hava enfes, gök masmavi, tek bir bulut yok," dedi, "benim hazırladığım planda evin bir yanın-da doğuya, bahçeye, tarlalara açılan bir balkon var, diğer yanında da köy. Karımın uyanmasını beklerken, *schlafrock*'umu giyerim ve sabah kokularını içime çekerek bahçede gezinirim; orada bahçı-vanla karşılaşırım, beraber çiçek toplar, çalıları, ağaçları budarız. Karım için bir buket hazırlarım. Sonra yıkanmak için ya banyoya giderim ya da nehre, döndüğümde balkon kapısı açılmış olur; karım bluzunu, hafif hafif havalanan, başından uçup gidecek gibi görünen hafif bir bone giymiş... Beni bekliyor. 'Çay hazır,' diyor. Nasıl bir öpücük! Nasıl bir çay! Nasıl rahat bir koltuk! Masanın başına oturuyorum; masada kurabiyeler, kaymak, taze yağ..."

"Sonra?"

"Sonra, geniş bir sabahlık ya da bir ceket giyer, karımı kucakla-rım, onunla sonsuz, karanlık vadiye bakmak; sessizce, dalgın dal-gın, susup sesleri dinleyerek, hayal kurarak, mutluluk dakikalarını nabız atışı gibi bekleyerek gezinmek; kalp nasıl hızlı hızlı çarpı-yor ve sakinleşiyor, onu dinlemek; doğada bir yakınlık aramak... ve birdenbire bir dereye, bir tarlaya varmak... Dere köpüklenerek akar; insanın kulağında hafif, sıcak bir rüzgâr gezinir... Bir kayığa otururuz, karım kürekleri zorlamadan kürek çeker..."

"Sen tam şairsin, İlya!" diye araya girdi Ştoltz.

"Evet, yaşamda bir şairim, çünkü yaşam bir şiir. İnsanlar onu kolayca bozuyor! Sonra limonluğa gidebiliriz," diye devam etti Oblomov, çizdiği mutluluk idealine kendisi de kapılarak.

Hayalinden hazır, çok önceden çizilmiş resimler çıkartıyor ve bu yüzden de coşkuyla, hiç durmadan konuşuyordu.

"Şeftalilere, üzümlere bakarız," dedi, "sofraya hangilerinin gönderileceğini söyleriz, sonra döner, hafif bir kahvaltı yapar ve misafirleri bekleriz... Bu sırada karıma Marya Petrovna diye birinden bir mektup gelir, yanında bir kitap ve nota vardır, hediye olarak da ananas göndermişlerdir ya da serada muhteşem bir karpuz büyümüştür; onu sonra yesin diye iyi bir ahbaba gönderirim ve ben de onlara giderim... Mutfakta bu sırada bir şeyler pişer; aşçı kar gibi beyazlar içindedir, önlük ve şapka takar; bir tencereyi koyar, diğerini kaldırır, orada bir şey karıştırır, burada hamur açar, şurada su kaynatır... Bıçak da kesip durur... Yeşillik doğrar... Şurada dondurma döner... Yemeğe kadar mutfakta gezinmek, tencerenin kapağını açmak, koklamak, böreklerin nasıl kızardığını, kaymağın nasıl tuttuğunu seyretmek hoştur. Sonra kanepeye uzanırım; karım seslice yeni bir şeyler okur; durur, tartışırız... Sonra misafirler gelir, sözgelimi senle karın."

"Vay, beni de mi evlendirdin?"

"Hemen! İki-üç ahbap da gelir, hep aynı kişiler. Bir önceki günün yarım kalmış sohbetine devam ederiz; şakalar yapılır ya da ateşli bir sessizlik, bir dalgınlık hâkim olur, ama mevki kaybı, meclis işleri falan yüzünden değil, bütün arzuların tatmin edilmiş olması yüzünden, tatlı düşünceler yüzünden... Orada olmayan biri için ağızdan tükürükler saça saça yapılan çekiştirmeler işitilmez, sana kapıdan çıkmanı bekler bir bakışla bakılmaz. Sohbet edenlerin gözlerinde duygudaşlık vardır, şakalarda samimi, haince olmayan gülüşler vardır... Her şey içten gelir! Gözlerde, sözlerde ne varsa kalpte de o vardır! Yemekten sonra bir mokka gelir, terasta da havana..."*

---

* Mokka, kahvenin ilk bulunduğu yer olarak anlatılan el-Mukha, Muhâ ya da Mokka olarak bilinen yere özgü kahve usulü; havana, Havana purosu. (ç.n.)

"Sen bana dedelerinin, atalarının yaşadığı şeyin aynısını çiziyorsun."

"Hayır, hiç değil," dedi Oblomov gücenmiş bir halde, "ne alakası var? Benim karım reçel ve turşu yapmaya oturur mu? Pudralanıp köy kumaşıyla dikiş yapar mı? Hizmetçileri tokatlar mı? Duymuyor musun: notalar, kitaplar, piyano, süslü mobilyalar?"

"Peki, sen neredesin?"

"Ben de geçen yılın gazetelerini okumayacağım, külüstür arabalarla gezmeyeceğim, erişte ve kaz yemeyeceğim, aşçım da ya İngiliz kulübünde ya da misyonerlikte yetişmiş olacak."

"Peki sonra?"

"Sonra, sıcak hafifleyince, at arabasına semaveri, yiyecekleri yükleyip akağaç korusuna gideceğiz, o olmazsa biçilmiş otların olduğu tarlaya, saman yığınlarının arasına halıları serip okraşka ve *beef-steaks** vakti gelinceye dek keyif edeceğiz. Köylüler omuzlarında tırpanlarla tarladan geçecek; şurada yulaf yüklü bir araba geçer, her tarafı doludur; tepesinde, yığının üstünde, çiçekli bir köylü şapkasıyla bir çocuk başı sallanır; şurada çıplak ayaklı bir kadınlar kalabalığı, oraklarla şarkı söyler... Birden beyefendileri görür, susarlar, yerlere kadar eğilip selam verirler. İçlerinden biri, boynu güneşten yanmış, çıplak kollu biri, ürkek ve telaşlı, ama kurnaz gözlerle, kendini bir efendinin okşayışından hafif hafif, görür görmez sakınır, ama içten içe mutludur.. Şış! karım görmesin, Tanrı korusun!"

Oblomov'la Ştoltz gülmekten katıldılar.

"Çayır ıslanmış," diye bitirdi Oblomov, "hava kararmış; sis, ters dönmüş bir deniz gibi, korunun üzerinde asılı; atlar yerlerinde kıpırdanıp yeri toynaklıyorlar: eve gitme vakti. Evde ateş çoktan yakılmış; mutfakta beş bıçak birden duyuluyor; sahanda mantar, köfte, ıstakoz yumurtası... birden müzik... *Casta diva*...

---

* Okraşka, doğranmış sebze ve yumurtalarla yapılan soğuk çorba; "kalın sığır eti" anlamına gelen İngilizce *beef-steaks*, Türkçeye "biftek" Rusçaya "bifşteks" olarak girmiştir. Gonçarov, İngilizcesini kullanıyor. (ç.n.)

Casta diva!"* diye şarkı söyledi Oblomov. "Doğru dürüst hatırlayamıyorum 'Casta diva'yı," dedi *cavatina*'nın** başını söyledikten sonra, "bu kadın nasıl da parçalıyor kalbi! Bu seste nasıl bir hüzün saklanmış! Ve çevrede kimse bir şey bilmiyor... Bir tek o... Sır mahvediyor onu; dolunayı övüyor..."

"Bu aryayı sever misin? Çok mutlu oldum; Olga İlinskaya onu muhteşem söylüyor. Seni tanıştırırım, ama o ses, o şarkı! Kendisi de büyüleyici bir çocuk! Fakat tutkularıma kapılıyor olabilirim: ona karşı zaafim var... Ama kesme, kesme sen," diye ekledi Ştoltz, "anlat!"

"Ee," dedi Oblomov. "Daha ne olsun? Hepsi bu işte! Misafirler odalara, çadırlara çekilir; ertesi gün herkes bir yana dağılır: kimi balık tutmaya, kimi avlanmaya gider, kimi bir köşeye çekilip öylece oturur..."

"Öylece mi, elinde bir şey olmaz mı?" diye sordu Ştoltz.

"Ne olsun? Belki, bir mendil. Ne dersin, sen böyle yaşamak istemez miydin?" diye sordu Oblomov. "Hı? Yaşam bu değil mi?"

"Bütün ömür boyu mu?" diye sordu Ştoltz.

"Saçların ağarıncaya dek, mezara gömülünceye dek. Yaşam bu!"

"Hayır, bu yaşam değil!"

"Nasıl yaşam değil? Nesi eksik? Bir düşünsene, solgun, kederli tek bir yüz yok, herhangi bir kaygı yok, meclis hakkında, borsa hakkında, hisseler hakkında, raporlar, bakanlıktaki tören, rütbeler hakkında, masaya para yığmak hakkında tek soru yok. Bütün konuşmalar yürekten geliyor! Daireden taşınmak için kaygılanman hiç gerekmeyecek, bir tek bu bile yetmez mi! Hem neden bu yaşam olmasın?"

"Bu yaşam değil!" dedi ısrarla Ştoltz.

"Peki nedir bu sana göre?"

---

* "Casta diva" Vincenzo Bellini'nin ilk kez 1831 yılında sahnelenen *Norma* adlı operasında, Norma adlı karakterin seslendirdiği aryadır. (ç.n.)

** (İt.) Kısa bir şarkı ya da ezgi için kullanılan müzik terimi. (ç.n.)

"Bu... (Ştoltz düşündü ve bu yaşamı nasıl adlandıracağını bulmaya çalıştı.) Bir tür... oblomovluk," dedi sonunda.

"O-blo-movluk!" dedi ağır ağır İlya İliç, bu tuhaf sözcük karşısında şaşırıp onu hecelere bölmeye çalışarak. "Ob-lo-movluk!"

Suskun bir halde dimdik bakıyordu Ştoltz'a.

"Peki nerede yaşam ideali, sana göre? Oblomovluk olmayan şey ne?" diye sordu coşkuyla, ürkekçe. "Yani herkes benim hayal ettiğim şey için uğraşmıyor mu? Rica ederim!" diye ekledi cesaretlenerek. "Sizin bütün koşturmanız, heyecanınız, mücadeleniz, alışverişleriniz ve politikalarınız hep huzur bulmak için değil mi, bu kayıp cennet idealine yönelik bir çaba değil mi?"

"Ve senin ütopyan oblomov ütopyası," diye karşı çıktı Ştoltz.

"Herkes dinlenip huzur bulmayı arar," diye ısrar etti Oblomov.

"Herkes değil, sen de on yıl önce yaşamda bunu aramıyordun."

"Neyi aramıyordum?" diye hayretle sordu Oblomov, geçmişi aklından geçirerek.

"Hatırla, bir düşün. Nerede senin kitapların, çevirilerin?"

"Zahar bir yere kaldırmış," dedi Oblomov, "bir köşede duruyorlar."

"Bir köşede!" dedi imalı bir şekilde Ştoltz. "O köşede senin tasarıların yatıyor: 'Gücümüz varken hizmet etmeliyiz, çünkü Rusya'nın tükenmek bilmeyen kaynakları için kollarımıza, kafalarımıza ihtiyacı var (senin sözlerin bunlar); çalışmak dinlenmekten daha tatlı, dinlenmekse yaşamın bir başka, sanatsal, zarif yönünü yaşamak, ressamların, şairlerin yaşamını yaşamak olmalı.' Bütün bu tasarıları da Zahar mı bir köşeye kaldırdı? Hatırlasana, sen bir kitabın ardından, kendi ülkeni daha iyi tanımak ve sevmek için başka ülkelere gitmek istememiş miydin? 'Bütün yaşam düşünce ve emektir,' diyordun o zaman, bilinmeden, karanlıkta

bile olsa ara vermeden çalışmaktır ve işini yaptığını bilerek ölmektir.' Hı? Bu hangi köşende duruyor?"

"Evet... evet..." dedi Oblomov, Ştoltz'un söylediklerini huzursuzca dinlerken, "Hatırlıyorum, ben tam da... sanki... Tabii," dedi birden geçmişi hatırlayarak, "Andrey, biz, önce Avrupa'nın her köşesini gezmeye, yürüyerek İsviçre'yi gezmeye, Vezüv'de ayaklarımızı yakıp Herculanum'a* inecektik. Aklımızı kaybetmek üzereymişiz! Ne aptallık!"

"Aptallık!" diye imalı bir şekilde tekrarladı Ştoltz. "Raphael'in Madonna, Corregio'nun gece gravürlerine, Belvedere Apollon'una** bakarken gözyaşları arasında şöyle dememiş miydin: 'Tanrım! Gerçekten bir gün orijinallerine bakıp Michelangelo'nun, Titian'ın eserlerinin karşısında durup dehşetle dilsiz kalamayacak, Roma harabelerinde gezemeyecek miyim? Gerçekten bu mersinleri, servileri, turunçları limonluklarda değil de, anavatanlarında göremeden bir ömür mü geçireceğim? İtalya havasını içime çekip mavi göğün altında sarhoş olamayacak mıyım!' Ve ne muhteşem havaifişekler fışkırırdı senin kafandan! Aptallıklarmış demek!"

"Evet, evet, hatırlıyorum!" dedi Oblomov geçmişe dalarak. "Hatta sen benim elimi tutup şöyle demiştin: 'Bunların hepsini görmeden ölmemeye söz verelim...'"

"Hatırlıyorum," diye devam etti Ştoltz, "sen bir keresinde bana Say'dan,*** bana adadığın bir çeviri getirmiştin; çevirinin ta-

---

* MS 79 yılındaki Vezüv Dağı püskürmesinin ardından kaybolan, İtalya'nın Campania bölgesindeki şehirlerden biri. (ç.n.)

** Corregio'nun (1494-1534) "Kutsal Gece" olarak bilinen *İsa'nın Doğumu* adlı resmi (1528) kastediliyor; Belvedere Apollon'u, Roma'da Vatikan Sarayı'nın Belvedere pavyonunda bulunan ünlü bir heykel. (ç.n.)

*** Jean-Baptiste Say (1767 - 1832), liberal Fransız ekonomisti. 1803 yılında yazdığı *Traité d'économie politique ou simple exposition de la manière dont se forment, se distribuent et se composent les richesses* adlı klasik politik ekonomi eserini 1814 yılında Rus Çarı I. Aleksandr'a ithaf etmiştir. (ç.n.)

manı duruyor bende. Matematik öğretmeniyle nasıl da yakındın, durmadan sorardın ona neden çember ve daireleri bilmek gerekiyor diye, ama yarıda bıraktın ve uzaklaştın değil mi? İngilizce öğrenmeye başladın... ve yarım bıraktın! Yurtdışına gitme planı yaptığım, Alman üniversitelerine başvurmaya kalktığım zaman da, sen havalara sıçradın, beni kucakladın ve görkemli bir söz verdin: 'Seninle beraberim Andrey, hep senin yanında olacağım,' dedin, bütün bunlar senin sözlerin. Sen hep biraz aktör oldun. Neden İlya? Öğrenimimiz bittikten sonra iki kez yurtdışına gittim, Bonn, Jena, Erlangel'in öğrenci sıralarına uysalca oturdum, sonra Avrupa'yı kendi çiftliğimmiş gibi tanıdım. Ama varsayalım, başka ülkelere seyahat bir lüks ve herkesin buna gücü yetmiyor ve bu yönteme başvurmak zorunda da değil; peki Rusya? Ben bütün Rusya'yı baştan sona gördüm. Çalışarak..."

"Bir gün çalışmayı bırakacaksın," dedi Oblomov.

"Hiç bırakmayacağım. Neden?"

"Sermayeni biriktirdikten sonra," dedi Oblomov.

"Dört katına çıkardıktan sonra ve o zaman bile bırakmam."

"Peki ne için," dedi Oblomov biraz sustuktan sonra, "eğer amacın kendini sonsuza dek güvenceye almak ve sonra huzurla bir kenara çekilmek, dinlenmek değilse, ne için mücadele ediyorsun?"

"Köy oblomovluğu!" dedi Şoltz.

"Ya da mesleğinde bir mevki ve toplum içinde bir yer edinip sonra kazancı iyi olan bir emeklilikle saygın bir işsizliğe çekilmek..."

"Petersburg oblomovluğu!" dedi Şoltz.

"O zaman yaşam ne zaman?" diye karşı çıktı Oblomov Şoltz'un bu sözüne. "Bütün ömür boyunca neden acı çekmeli?"

"Emeğin kendisi için, başka bir şey için değil. Emek; bütün yaşamın imgesi, içeriği, şiiri ve amacı, en azından bana göre. İşte sen yaşamdan emeği kovdun: neye benziyor? Seni kıpırdatmaya çabalıyorum, belki de son kez. Eğer bunun ardından da şura-

da Tarantyev ve Alekseyev'lerle oturursan iyice mahvolacaksın, kendi kendine bile ağır geleceksin. Ya şimdi ya hiç!" dedi Ştoltz.

Oblomov onu telaşlı gözlerle dinledi. Dostu sanki bir ayna tutmuştu ona ve o da aynada kendini görerek ürkmüştü.

"Beni azarlama Andrey, aslında en iyisi yardım et!" dedi iç çekerek. "Ben de bunlardan acı çekiyorum ve eğer beni bugün görüp dinlemiş olsaydın, nasıl kendi mezarımı kazdığımı ve kendi yasımı tuttuğumu görseydin, bu kınamalar ağzından çıkmazdı. Her şeyi biliyorum, anlıyorum, ama ne gücüm var, ne iradem. Bana güç ve irade ver, beni nereye istersen götür. Belki ben de peşinden gelirim, yoksa tek başıma yerimden kıpırdamıyorum. Sen 'Ya şimdi ya hiç,' derken haklıydın. Bir yıl sonra çok geç olacak!"

"Bu sen misin İlya?" dedi Andrey. "Ben seni zayıf, canlı bir çocuk olarak hatırlıyorum, her gün Preçistenka'dan Kudrino'ya gelirdin; orada, bahçede... İki kız kardeşi unuttun mu? Onlara taşıdığın Rousseau, Schiller, Goethe, Byron'ı ve onlardan aldığın Cottin, Genlis* romanlarını unuttun mu... Onların önünde övünür, onların zevklerini arındırmak isterdin?"

Oblomov yataktan fırladı.

"Nasıl, sen bunu da mı hatırlıyorsun Andrey? Nasıl olur! Onlarla hayaller kurmuş, geleceğe yönelik umutlar beslemiştim, planlar, düşünceler geliştirmiş... sen gülme diye sana söylemediğim hisler de beslemiştim. Bütün bunlar orada öldü, bir daha hiçbir zaman tekrarlanmadı! Evet, nereye gitti bunlar, neden sönüp gitti? Anlaşılmaz bir şey! Sanki hiçbir fırtına, hiçbir sarsıntı olmamış gibi bende; hiçbir şey kaybetmedim; vicdanıma hiçbir ağırlık eziyet etmiyor: vicdanım cam gibi tertemiz; hiçbir şey özsevgimi zedelemedi, ama işte, Tanrı bilir niye, her şey gözden yitiyor!"

---

* Sophie Cottin (1770-1807), *Elisabeth ou les Exilés de Sibérie* (1806) adlı bir Sibirya macerasının da yazarı olan popüler bir Fransız yazarı; Genlis Kontesi Stéphanie Félicité (1746-1830), dört yüz kadar tarihsel aşk romanları yazmış olan Fransız yazarı. (ç.n.)

İç çekti:

"Biliyor musun Andrey, benim yaşamımda kimsenin ne kurtarıcı, ne yıkıcı bir ateş yakmadığını? Yaşamım hiç üzerine ağır ağır renklerin, bir alevin çöktüğü bir sabaha benzemedi, başkalarına olduğu gibi daha sonra gündüze dönüşen ve sıcacık yanan ve hep kaynaşan, öğle vakti parlak bir şekilde hareketlenen, sonra da gitgide daha sessiz, daha solgun ve hep doğal bir şekilde, akşamla birlikte ağır ağır tükenen bir sabaha benzemedi yaşamım. Hayır, yaşamım tükenmeyle başladı. Tuhaf şey, ama böyle! Daha kendimi bildiğim o ilk dakikada, çoktan sönmüş olduğumu hissettim! Takvim yapraklarındaki yazıların üzerinde tükenmeye başladım; sonra kitaplardaki doğruları okuyarak, yaşamda ne yapacağımı bilmediğim doğruları okuyarak tükendim, ahbaplarla tükendim, onların yorumlarını, dedikodularını, küçümsemelerini, kötü ve soğuk gevezeliklerini, saçmalıklarını dinleyerek tükendim, amaçsız, duygusuz topluluklarla desteklenen dostluklara girerek tükendim; tükendim ve gücümü Mina'yla harcadım: ona gelirimin yarısından fazlasını verdim ve onu sevdiğimi hayal ettim; Neva Bulvarı'ndaki, samur kürkler ve kunduz şapkalar arasındaki amaçsız ve tembel gezintilerle, suarelerde, kabul günlerinde, beni mutlu bir damat adayı olarak gösterdikleri yerlerde; yaşamımı ve aklımı önemsiz şeylerle, şehirden yazlığa, yazlıktan Gorohova'ya gidip gelerek, başkaları gibi baharı istiridye ve ıstakoz ithalatının vakti, sonbahar ve kışı kabul günlerinin vakti, yazı gezme vakti ve bütün yaşamı tembel ve huzurlu bir hayal vakti sayarak harcayıp tükendim... Hatta özsevgimi bile, sahiden onu nasıl harcadım? Ünlü bir terziye giysi sipariş ederek mi? Ünlü bir eve düşerek mi? Knez P. elimi sıkınca mı? Oysa özsevgi yaşamın tadı tuzu! Nereye gitti o? Ya ben bu yaşamı anlamadım, ya o hiçbir şeye yaramıyordu, ama daha iyisini de tanımadım, görmedim, kimse göstermedi daha iyisini. Bir kuyrukluyıldız gibi geldim geçtim, parıl parıl, hızla ve bütün bunları unutup tükendim..."

Ştoltz Oblomov'un konuşması karşısında lakayt bir alayla durmuyordu artık. Dinliyor ve hüzünle susuyordu.

"Sen bana yüzümün hiç aydınlık olmadığını, kırışmış olduğunu söyledin," diye devam etti Oblomov. "Evet, iradesiz, çökmüş, yıpranmış bir kaftanım; ama iklimden değil, çalışmaktan değil bu, on iki yıl boyunca bir çıkış arayan, ama sadece kendi hapishanesini aydınlatabilmiş, iradesini koruyamayıp sönmüş olan o ışığı hapsetmiş olmamdan. Sevgili Andrey'im, on iki yıl böyle geçti: ben artık uyanmak istemiyordum."

"Neden kaçmadın, bir yerlere koşmadın da sessizce çürüdün?" diye sordu sabırsızca Ştoltz.

"Nereye kaçacaktım?"

"Nereye mi? Köylülerinin olduğu Volga kıyısına; orada daha çok hareket, ilgi çekecek şeyler var, amaç var, çalışma var. Ben olsam Sibirya'ya, Sitha'ya* giderdim."

"Ama işte sen çok güçlü yöntemler öneriyorsun!" diye karşı çıktı Oblomov sıkıntıyla. "Tek başıma mıyım ben? Baksana: Mihaylov, Petrov, Semyonov, Alekseyev, Stepanov... Sayıp bitiremezsin: bizim isimler lejyonumuz!"

Ştoltz hâlâ bu itirafın etkisindeydi ve sustu. Sonra iç çekti.

"Evet, çok sular aktı!" dedi. "Seni böyle bırakmayacağım, buradan alıp götüreceğim, önce yurtdışına, sonra da köye: biraz zayıflarsın, mızmızlanmayı kesersin, bir de iş buluruz orada..."

"Evet, buradan başka bir yere gidelim!" deyiverdi Oblomov.

"Yarın yurtdışına çıkmak için pasaport başvurusu yapalım, sonra hazırlanırız... Seni rahat bırakmayacağını, beni anlıyor musun, İlya?"

"Sen hep yarın diyorsun!" diye karşı çıktı Oblomov, canı sıkılmış gibi.

---

* Sibirya ve Sitha, dönemin Rus sömürge bölgelerini ifade ediyor. Sitha, Rusya'nın *Oblomov*'un yayımlanmasından sekiz yıl sonra, 1867 yılında Amerika'ya sattığı Alaska sömürgesindeki bir Rus şehri, Noviy Arhangelsk (Yeni Başmelek) adıyla da biliniyor. (ç.n.)

"Sense 'bugünün işini yarına bırakmamayı' mı yeğlerdin? Ne çeviklik bu böyle! Şimdi geç oldu," dedi Ştoltz, "ama iki hafta içinde uzaklarda olacağız..."

"O da ne, kardeşim, iki hafta sonra mı, rica ederim, böyle birdenbire!" dedi Oblomov. "Bırak iyice düşünelim ve hazırlanalım... Bir uzun yol arabası lazım... Belki üç ay sonra."

"Uzun yol arabası çıkarma şimdi! Sınıra kadar posta arabasıyla gideriz ya da Lubek'e kadar gemiyle gideriz, hangisi daha rahat olursa; orada da birçok yere demiryolu var."

"Peki ya daire, ya Zahar, ya Oblomovka? Sonuçta ilgilenmek lazım," diye direndi Oblomov.

"Oblomovluk, oblomovluk!" dedi Ştoltz gülerek, sonra da mumu aldı, Oblomov'a iyi geceler diledi ve yatmaya gitti. "Ya şimdi ya hiç, bunu unutma!" dedi giderken Oblomov'a dönüp ve kapıyı arkasından kapadı.

V

Uyanır uyanmaz Oblomov'un aklına o korkunç "Ya şimdi ya hiç!" sözleri geldi.

Yataktan kalktı, odada üç kez dolandı, misafir odasına baktı: Ştoltz oturmuş bir şeyler yazıyordu.

"Zahar!" diye bağırdı.

Sedirden ses duyulmadı, Zahar gelmedi: Ştoltz onu postaneye göndermişti.

Oblomov tozlu masasının başına gitti, oturdu, diviti eline aldı, mürekkebe batırdı, ama mürekkep yoktu, kâğıt arandı, ama o da yoktu.

Dalgın ve mekanik bir halde parmağıyla tozu karalamaya başladı, sonra ne yazdığını gördü: Oblomovluk.

Yazıyı koluyla sildi hemen. Bu sözcüğü geceleyin bir duvara alevle yazılmış bir halde görmüştü, tıpkı şölendeki Balthazar gibi.

Zahar geldi ve Oblomov'u yatakta göremeyince, boş boş baktı efendisine, onun kalkmış olmasına şaşmıştı. Bu aptal hayret dolu bakışta şu yazıyordu: "Oblomovluk!"

"Tek sözcük," diye düşündü İlya İliç, "ama nasıl da... zehirli!"

Zahar, her zamanki gibi, tarağı, fırçayı, havluyu alıp İlya İliç'i giydirmeye hazırlandı.

"Defol git!" dedi öfkeyle Oblomov ve Zahar'ın elinden havluyu kaptı, Zahar tarağı az kalsın yere düşüyordu.

"Yatmayacak mısınız yine?" diye sordu Zahar. "Yatağı düzelteyim."

"Bana mürekkeple kâğıt getir," dedi Oblomov.

Oblomov "ya şimdi ya hiç" sözlerini düşünüyordu.

Aklın ve gücün bu umutsuz çağrısını dinlerken, ne kadar iradesinin kaldığını, bu boş kalıntıyı nereye kadar taşıyabileceğini, nereye yerleştireceğini ölçüp biçiyordu.

Bezdirici düşüncelerden sonra diviti aldı, bir yerden bir kitap çıkardı ve bir saat okumak, yazmak ve on yıl boyunca okumadığı, yazmadığı ve düşünmediği her şeyi gözden geçirmek istedi.

Ne yapacaktı şimdi? İnsan ileri mi gitmeli, yoksa durmalı mı yerinde? Bu Oblomov sorusu ona göre Hamlet'inkinden daha derin bir soruydu. İleri gitmek demek, o geniş sabahlığı sadece omzundan atmak değil, ruhundan da, aklından da atmak demekti; duvardaki toz ve örümcekle birlikte gözlerindeki örümceği de alıp yeniden görmek!

İlk adımı neye atmalı? Neyle başlamalı? Bilmiyorum, bilemiyorum... Hayır, yalan söylüyorum, biliyorum ve... Evet Ştoltz da orada, yanımda; şimdi söyler.

Ama ne söyleyecek?

"Bir haftada, diyecek, avukata ayrıntılı bir vekâlet verip onu köye gönder, Oblomovka'yı düzene sok, toprak al, inşaat planını gönder, daireyi bırak, pasaport al ve yarım yıllığına yurtdışına çık, fazla yağlarını erit, ağırlığını üzerinden at, ruhunu bir zamanlar

dostunla hayalini kurduğun o havayla tazele, sabahlık giymeden yaşa, Zahar'sız ve Tarantyev'siz yaşa, kendi çorabını kendin giy, kendi çizmeni kendin çıkar, sadece geceleri uyu, herkesin gezdiği yerleri gez, trenle, vapurla, sonra... Sonra... Oblomovka'ya yerleş, ekin ve hasat nedir öğren, köylüler nasıl zengin ve yoksul oluyor öğren; tarlaya git, seçime, fabrikaya, değirmene, rıhtıma git. Bu arada gazete oku, kitap oku, İngilizlerin doğuya neden gemi gönderdiği üzerine kafa yor..."

İşte onun söyleyeceği şey bu! Bu da ileri gitmek demek... Ve bütün hayat işte böyle! Elveda, şiirsel yaşam ideali! Ama bu tam bir nalbant dükkânı, yaşam falan değil; orada sonsuz alevler titreşiyor, sıcak, gümbürtü... Ne zaman yaşanacak? Durmak daha iyi değil mi?

Durmak demek sabahlığı yeniden giymek, Zahar'ın ayaklarının sedirden inişini dinlemek, Tarantyev'le yemek yemek, her şeyi daha az düşünmek, Afrika seyahatini sonuna dek okumamak, Tarantyev'in kocakarısının yanında huzurla yaşlanmak demekti...

"Ya şimdi ya hiç!"

"Ya olmak ya olmamak!"

Oblomov koltuktan kalkmaya davrandı, ama terliği hemen geçirmedi ayağına ve tekrar oturdu.

İki hafta sonra Ştoltz, Oblomov'dan doğruca Paris'e gelme sözü alarak İngiltere'ye gitmişti. İlya İliç'in pasaportu hazırlanmıştı, hatta kendisine pahalı bir palto ısmarladı, bir şapka satın aldı. İşte olaylar böyle ilerliyordu.

Zahar anlaşılmaz bir şekilde, bir çift çizme sipariş etmenin yeterli olduğunu, diğerinin altına pençe yapılabileceğini söylemişti. Oblomov battaniye, yün atlet, pahalı bir *necessaire** almıştı, bir sırt çantası istiyordu, ama en az on kişi ona yurtdışına sırt çantasıyla çıkılmayacağını söylemişti.

---

* (Fr.) Tuvalet malzemelerini koymak için kullanılan küçük çanta. (ç.n.)

Zahar ter içinde atölyeleri, dükkânları geziyordu ve yaptığı alışverişlerden sonra cebine beşlikler, kuruşlar kaldığı halde, Andrey İvanoviç'e de, seyahat diye bir şey uyduranlara da lanetler ediyordu.

"Orada tek başına ne yapacak?" diyordu dükkânda. "Dediklerine göre, orada beylere iki kız hizmet edermiş. Kızların çizme çıkardığı nerede görülmüş? Üstelik efendinin çıplak ayaklarına çorabı nasıl geçirecekler?"

Hatta gülüyor, güldüğü zaman favori sakalları iki yana ayrılıyor ve başı sallanıyordu. Oblomov yatmıyor, yanına neler alacağını, neleri evde bırakacağını yazıyordu. Mobilya ve diğer eşyayı kocakarının dairesine, Vıyborg tarafına götürmesi, onları üç odaya doldurması ve kendisi yurtdışından dönünceye dek saklaması için Tarantyev'e güveniyordu.

Oblomov'un tanıdıklarının bazısı inanmaz bir tavırla, bazıları alayla, bazıları da belli bir tedirginlikle şöyle diyordu: "Gidiyor; bir düşünsenize, Oblomov yerinden kıpırdıyor!"

Ama Oblomov ne bir ay sonra, ne de üç ay sonra bir yere gitti.

Yola çıkmadan bir gece önce dudağı şişti. "Sinek ısırdı, böyle bir dudakla denize çıkamam!" dedi ve başka bir gemi beklemeye başladı. Sonra ağustos geldi, Ştoltz o sırada Paris'teydi, ona şiddetli mektuplar yazıyor, ama yanıt alamıyordu.

Neden böyleydi? Belki de, hokkada mürekkep kurumuştu ve kâğıt da bulunmuyordu? Ya da belki de, Oblomov'un üslubunda bağlaçlar, zamirler sık sık birbirine karıştığından oluyordu bu ya da belki de, İlya İliç dehşetli bir karışıklık yaşamıştı: "ya şimdi ya hiç" derken "hiç"te takılmıştı, ellerini başının arkasında kavuşturmuştu ve Zahar onu her seferinde boş yere uyandırıyordu.

Hayır, hokka mürekkep doluydu, masada mektup, kâğıt, hatta armalı, hatta onun imzasını taşıyan kâğıt duruyordu.

Birkaç sayfa yazmış, bir kere bile bağlaçlarla zamirleri karıştırmamıştı; üslubu serbestçe akıyordu ve yer yer anlamlı ve ateşli

bir hal alıyordu, tıpkı "o günlerdeki gibi", Ştoltz'la birlikte iş hayatını, seyahatleri hayal ettiği zamanki gibi.

Saat yedide kalkıyor, otuyor, bir yerlerden kitaplar taşıyordu. Yüzünde ne uyku, ne yorgunluk, ne sıkıntı vardı. Hatta renk gelmişti yüzüne, gözleri ışıl ışıldı, cesaret ya da özgüven gibi bir şey vardı yüzünde. Üzerinde sabahlık olmuyordu artık: Tarantyev, başka eşyalarla birlikte onu da kocakarıya götürmüştü.

Oblomov bir kitapla, ev ceketini giyerek oturuyordu; boynunda hafif bir fular oluyordu; boynuna bir kravat bağlıyordu ve kar gibi ışıldıyordu. Dışarıya düzgün bir şekilde onarılmış redingotla, zarif bir şapkayla çıkıyordu... Neşeliydi, şarkı söylüyordu... Neden acaba?

İşte daçasının penceresinde oturuyor (daçada yaşıyor artık, şehirden birkaç kilometre ötede), yanında bir buket çiçek var. Durmaksızın bir şeyler yazıyor, bu arada ikide bir bulutlara, yola bakıyor ve yine hızlı hızlı bir şeyler yazıyor.

Birden yolda hafif ayak sesleri duyuluyor; Oblomov diviti bir yana atıyor, buketi kapıp pencereye koşuyor.

"Siz misiniz, Olga Sergeyevna? Hemen, hemen!" diyor, redingotunu, bastonunu kapıp kapıya koşuyor, kolunu güzel bir kadına veriyor ve onunla birlikte ormanda, devasa köknarların gölgesinde kayboluyor...

Zahar bir köşeden çıkıyor, arkasından bakıyor, odayı kapatıp mutfağa dönüyor.

"Gitti!" diyor Anisya'ya.

"Yemeğe gelecek mi?"

"Kim bilir?" diyor uykulu Zahar.

Zahar hep aynı: yine aynı devasa favoriler, tıraşsız sakal, aynı gri yelek ve delik redingot içinde, ama artık Anisya'yla evli, ya görüştüğü kadından ayrıldıktan sonra ya da insanın evlenmesi lazım diye inandığı için evlendi ve atasözünde söylenenin aksine hiç değişmedi.

Oblomov'u Olga ve teyzesiyle Ştoltz tanıştırmıştı. Ştoltz Oblomov'u Olga'nın teyzesinin evine ilk kez götürdüğü zaman,

orada misafirler vardı. Oblomov sıkılmış ve her zamanki gibi sakarlaşmıştı.

"Eldivenlerimi çıkarsam iyi olurdu," diye düşünmüştü, "zaten oda sıcak. Bütün bunlardan nasıl uzaklaşmışım!"

Ştoltz, lambanın yanında, çay masasından uzakta tek başına oturmuş olan ve sırtını koltuğa yaslayıp çevresinde olup bitenlerle ilgilenmeyen Olga'nın yanına oturdu.

Ştoltz'u görmekten çok mutlu olmuştu Olga; gözleri ışıl ışıl parlamasa, yanakları kızarmasa da bütün yüzü düzgün, huzurlu bir ışıkla aydınlanmış ve üzerinde bir gülümseme belirmişti.

Onu dostu sayıyor, kendisini hep güldürdüğü ve sıkmadığı için seviyordu, ama biraz da korkuyordu ondan, çünkü kendisini onun karşısında küçük bir çocuk gibi hissediyordu.

Aklında bir soru uyandığı zaman, hemen ona sormuyordu: Ştoltz ondan çok ilerilerdeydi, ondan çok daha yüksekteydi, o yüzden özgüveni bazen bu yetişmemişlikten, aralarındaki akıl ve yaş farkından yaralanıyordu.

Ştoltz da onu önyargısızca, mucizevi bir varlık gibi, aklının ve duygularının tatlı kokular saçan tazeliğiyle seviyordu. Onun gözünde Olga sadece hoş, büyük umutlar vaat eden bir çocuktu.

Fakat Ştoltz onunla başka kadınlarla olduğundan daha sık konuşurdu, çünkü Olga, farkında olmasa da yaşamın sade, doğal yolundan ilerliyordu ve mutlu yapısı, sağlıklı, kurnazlık içermeyen eğitimiyle düşüncenin, duygunun, isteklerin doğal görünümlerine, hatta o küçük, zar zor fark edilen göz, dudak, el hareketlerine başvuruyordu.

Belki de bu yüzden bu yolda fazlasıyla inanmış bir şekilde yürüyor ve zaman zaman yanında inandığı "dostunun" çok daha inançlı adımlarını yanında duyarak adımlarını ona uydurmaya çalışıyordu.

Ne olursa olsun, böylesine sade ve doğal bakışlara, sözlere, davranışlara çok az kızda rastlanırdı. Onun gözlerinde hiçbir zaman şöyle şeyler okunmazdı: "Şimdi ben dudaklarımı biraz

büküp öyle de hoş göründüğümü düşüneceğim. Şuraya bakıp ürkecek, hafifçe çığlık atacağım, hemen yanıma koşacaklar. Piyanonun yanına oturacağım ve hafif hafif ayağımın ucunu sergileyeceğim."

Ne gösteriş, ne koketlik, ne yalan, ne abartmalar, ne de planlar! Bu yüzden de ona neredeyse bir tek Ştoltz değer veriyordu, bu yüzden bütün mazurkalarda tek başına oturuyor, sıkılıyordu; bu yüzden, ona bakan gençlerin en sevimlileri bile dilsiz kesiliyor, ona ne söyleyeceklerini bilemiyorlardı...

Bazısı onu sade, mesafesiz, derinliksiz buluyordu, çünkü ondan yaşamla, sevgiyle ilgili bilgece cümleler çıkmıyor, hızlı, beklenmedik ve cesur replikler, müzik ve edebiyatla ilgili bir yerde okunmuş ya da kulaktan dolma yargılar dökülmüyordu: az konuşuyor ve kendisine ait, önemli görünmeyen sözlerini söylüyordu, o yüzden zeki ve cesur "kavalyeler" ondan uzak duruyordu; diğer yandan, cesur olmayanlar da onu fazla akıllı sayıyor ve ondan biraz korkuyorlardı. Bir tek Ştoltz onunla teklifsizce konuşup onu güldürüyordu.

Müzik severdi, ama daha çok sessizce şarkı söylerdi, ya Ştoltz'a ya da kız okulundaki bir arkadaşına söylerdi; ama, Ştoltz'a göre, hiçbir şarkıcının söyleyemeyeceği gibi söylerdi.

Ştoltz ne zaman Olga'nın yanına otursa, Olga'nın gülüşü odada çınlamaya başlardı ve bu gülüş öyle cıvıl cıvıl, öyle samimi ve bulaşıcıydı ki bu gülüşü kim duysa, nedenini bilmeden hemen gülmeye başlardı.

Ama Ştoltz'lar bu kez onu çok güldüremedi; yarım saat sonra onu merakla dinlemeye ama daha da büyük bir merakla Oblomov'u süzmeye başlamıştı. Oblomov'sa bu bakışlar yüzünden yer yarılsa da içine girsem, diyordu kendi kendine.

"Benim hakkımda ne konuşuyorlar?" diye düşündü, huzursuzca onlara göz atarken. Gitmek istiyordu artık, ama Olga'nın teyzesi onu masaya çağırıp yanına, masadakilerin çapraz bakış ateşinin altına oturttu.

Sinirle Ştoltz'a döndü; ortalıkta görünmüyordu, o zaman Olga'ya baktı ve yine ona yönelmiş aynı meraklı bakışla karşılaştı.

"Hâlâ bakıyor!" diye düşündü, kızın elbisesini şaşkın şaşkın süzerek.

Hatta yüzünü bir eldivenle örttü burnunun kirli olduğunu düşünerek, gevşemiş olabilir diye kravatını yokladı: bu hep gelirdi başına; hayır, her şey yolunda gibi, ama o hâlâ bakıyor!

Uşak önüne bir fincan çay ve kurabiye dolu bir tepsi getirdi. Üzerindeki rahatsızlığı yenmek, rahat olmak istedi ve bu rahatlıkla öyle büyük bir kurabiye, bisküvi, krendel* yığını aldı ki yanında oturan kız gülümsedi. Diğerleri de merakla o yığına baktılar.

"Tanrım, o da bakıyor!" diye düşündü Oblomov. "Bu yığını ne yapacağım?"

Hiç bakmadan, Olga'nın yerinden kalkıp başka bir köşeye gittiğini gördü. İçi ferahladı.

Ama kız gözünün içine bakıyor, bisküvilere ne yapacağını bekliyordu.

"Hemen yiyeyim," diye düşündü ve kurabiyeleri peş peşe çiğnemeye başladı; neyse ki ağzında kolayca eridiler.

Sadece iki kurabiye kalmıştı; rahat bir nefes aldı ve Olga'nın gittiği yöne bakmaya karar verdi...

Tanrım! Büstün yanında, kaidesine dayanmış, onu izliyordu. Köşesinden kalkmasının nedeni onu daha rahat seyredebilmekti belki de: onun kurabiyelerle yaşadığı sıkıntıyı fark etmişti.

Yemekte masanın diğer ucuna oturdu, konuşup yemek yedi ve onunla hiç ilgilenmiyor gibi göründü. Ama tam Oblomov korka korka onun tarafına doğru, Olga'nın ona bakmadığı umuduyla döner dönmez, onun merak, ama aynı zamanda iyilik dolu bakışlarıyla karşılaştı...

Oblomov yemekten sonra telaşla teyzenin yanına, vedalaşmaya gitti: o da onu ertesi günkü öğle yemeğine davet etti ve Ştoltz'dan söz vermesini rica etti. İlya İliç eğilip selam verdi ve

---

* Meyve parçacıklı, halka biçimli bir çörek. (ç.n.)

gözlerini yerden hiç kaldırmadan salondan yürüyüp çıktı. İşte piyanonun arkasında paravan ve kapı. Piyanonun başında Olga'nın oturduğunu ve ona büyük bir merakla baktığını gördü. Gülümsüyormuş gibiydi.

"Herhalde, Andrey ona benim akşam farklı çoraplar giydiğimi ya da gömleğimi ters giydiğimi anlattı!" sonucuna vardı ve eve hem bu varsayımdan, hem de başını eğerek yanıt verdiği, yani kabul ettiği yemek davetinden huzursuzluk duyarak gitti.

Bu sırada Olga'nın ısrarlı bakışı Oblomov'un aklından çıkmıyordu. Sırtüstü dümdüz yatması işe yaramıyordu, en tembel ve rahat pozlarını takınması işe yaramıyordu: uyuyamıyordu, o kadar. Sabahlık ona iğrenç görünüyordu, Zahar aptal ve çekilmezdi, toz ve örümcek de katlanılmazdı.

Yoksul sanatçıların hamisi olan birinin ona sattığı birkaç değersiz resmin duvara asılmasını emretti; uzun zamandır yerinden oynamamış olan storu kendisi düzeltti, Anisya'yı çağırıp pencereyi silmesini, örümceği yakalamasını söyledi, sonra yan dönüp yattı ve bir saat boyunca Olga'yı düşündü.

Önce ayrıntılı bir şekilde dış görünümünü düşündü, aklında onun bir portresini çizdi.

Olga kelimenin tam anlamıyla güzel değildi, yani beyaz değildi, yanak ve dudakları parlak bir renge sahip değildi, gözleri içinden gelen alevin ışınlarıyla yanmıyordu; dudaklarında mercan, ağzında inci yoktu, beş yaşındaki bir çocuk gibi, üzüm görünümlü parmakları olan küçük elleri de yoktu.

Ama bir heykeli yapılacak olsaydı, zarif ve uyumlu bir heykel olurdu. Biraz uzun olan boyu başının büyüklüğüne denk düşüyordu, oval başının büyüklüğü ve yüzünün ölçüleriyle; bütün bunlar, kendilerince, omuzlarıyla uyum içindeydi, biçimli omuzları vardı...

Onunla karşılaşan biri, dalgın bir halde bile olsa, böylesine sağlam ve tasarlanmış, sanatsal olarak yaratılmış bu varlığın karşısında donakalırdı.

Burnu zarif bir hatla, belli belirsiz bir çıkıntı halindeydi; dudakları inceydi ve genellikle kapalıydı: hep birtakım düşüncelerle dolu olmanın belirtisi. Aynı düşünceli hal koyu, gri-mavi gözlerin hiçbir şeyi kaçırmayan, canlı, hep neşeli olan bakışlarında da vardı. Kaşlar gözlere özel bir güzellik katıyordu: yay gibi değildiler, gözleri iki ince, parmak ucuyla çizilmiş çizgi gibi çevrelemiyorlardı. Hayır, bunlar iki şirin, yumuşak, neredeyse düz olan, nadiren simetrik bir şekilde yan yana gelen iki şerit gibiydi: bir çizgi diğerinden yukarda dururdu, bu kaşın üzerinde de küçük bir kırışıklık vardı, sanki bir şey söyler gibi duran, sanki orada bir düşünce saklanmış gibi duran bir kırışıklık.

Olga başı biraz öne eğik bir halde, ince, gururlu boynu biçimli, soylu bir şekilde eğilmiş bir halde gezerdi; bütün bedenini düzgün bir şekilde, hafif, neredeyse elle tutulmaz bir tavırla hareket ettirirdi...

"Neden akşamleyin durmadan bana baktı öyle?" diye düşündü Oblomov. "Andrey ona çoraplardan ya da gömlekten bahsetmediğine yemin etti, dostum olduğunu, nasıl beraber büyüyüp okuduğumuzu anlatmış. Bütün bunlar iyi, ama bu arada (bunu bile anlatmış) Oblomov'un nasıl mutsuz olduğunu, nasıl bütün iyiliğinin bir şeylere bağlanmamaktan, çalışmamaktan dolayı bozulduğunu, yaşamının nasıl soluklaştığını ve nasıl...

"Neye gülüyor?" diye düşünmeyi sürdürdü Oblomov, "Eğer birazcık kalbi olsaydı, üzülebilir, üzüntüden lanet ederdi, ama o... neyse, Tanrı yardımcısı olsun! Yeter bu kadar düşünmek! Bugün gidip yemek yiyeceğim, sonra bir daha adım atmam oraya."

Günler günleri kovaladı: iki ayağı, kolları, aklı hep oradaydı.

Muhteşem bir sabah vakti Tarantyev bütün evi kocakarısına, Vıyborg tarafındaki sokağa taşıdı ve Oblomov üç günü daha önce hiç geçirmediği gibi geçirdi: yatağı, divanı yoktu ve yemeği Olga'nın teyzesinde yedi.

Sonra, onların karşısındaki daçanın boş olduğu anlaşıldı. Oblomov onu gıyaben kiralayıp orada yaşamaya başladı. Sabahtan

akşama kadar Olga'yla birlikteydi; onunla kitap okuyor, çiçek topluyor, gölde, dağlarda geziyordu... O, Oblomov.

Yeryüzünde neler neler oluyor! Bu olabilir miydi? Ama oldu işte.

Stoltz'la birlikte Olga'nın teyzesinde yemek yedikleri gün, Oblomov aynı sorunu yaşadı; önce Olga'nın bakışları altında, bu bakışın, onu telaşlandıran, sinirlerini, kanını geren bu bakışın tepesinde güneş gibi durduğunu bilerek yemek yedi, konuştu. Bu dilsiz, ısrarlı bakıştan kendisini kurtarıp zar zor bir an için, balkonda sigara içerken, dumanların arasında rahat bir nefes alabildi.

"Ne oluyor böyle?" dedi dört bir yanına bakınarak. "Tam bir işkence! Onu güldürüyor muyum? Başka kimseye böyle bakmıyor: cesaret edemez. Ben daha uysalım, o yüzden de o... Onunla konuşacağım!" diye karar verdi. "Bakışlarıyla ruhumu nasıl yorduğunu ona açık açık söyleyeceğim."

Birden balkonun eşiğinde Olga belirdi; Oblomov ona bir sandalye sundu, o da yanına oturdu.

"Doğru mu, siz çok sıkılıyormuşsunuz?" diye sordu Olga.

"Doğru," dedi Oblomov, "ama çok değil... Meşguliyetlerim var."

"Andrey İvaniç sizin bir plan hazırladığınızı söyledi?"

"Evet, ama gidip köyde yaşamak istiyorum, bunun için hazırlanıyorum biraz."

"Peki, yurtdışına gidecek misiniz?"

"Evet, ama hemen değil, Andrey İvaniç hazırlanınca."

"İsteyerek mi gidiyorsunuz?" diye sordu Olga.

"Evet, çok istiyorum..."

Olga'ya baktı: yüzünde bir gülümseme belirmiş, gözlerini aydınlatmış, yanaklarına yayılmış gibiydi, ama dudakları her zamanki gibi kapalıydı. Sakin sakin yalan söylemeye içi elvermedi.

"Ben biraz... tembelim..." dedi. "Ama o..."

Aynı zamanda onun öyle kolayca, hiç ses çıkarmadan onu tembelliğini itiraf etmeye kandırmasına canı sıkıldı. "Ne yapıyor bana? Korkuyor muyum ondan?" diye düşündü.

"Tembellik!" diye karşı çıktı Olga belli belirsiz bir kurnazlıkla. "Olur mu öyle şey? Tembel bir erkek mi? Bu ne demek hiç anlamadım."

"Neyi anlamıyormuş," diye düşündü Oblomov, "çok basit bir şey bu."

"Ben genelde evde otururum, bu yüzden Andrey'e göre ben..."

"Ama herhalde, bol bol bir şeyler yazıyorsunuzdur," dedi Olga, "okuyorsunuzdur. Şeyi okumuş muydunuz?"

Ona dimdik bakıyordu.

"Hayır, okumadım!" diye atıldı telaşla Oblomov, onu sınava sokmaya kalkmasın diye.

"Neyi?" diye sordu Olga gülerek.

Oblomov da güldü...

"Ben bana bir roman soracaksınız sandım; roman okumam."

"Yanlış tahmin; size gezilerle ilgili bir şeyler sormak istemiştim..."

Dikkatle baktı Oblomov ona: bütün yüzü gülüyordu, ama dudakları, hayır...

"Ah! Demek... Ona karşı dikkatli olmak lazım..." diye düşündü Oblomov.

"Ne okuyorsunuz?" diye sordu merakla Olga.

"Doğrusu, ben, daha çok gezi kitaplarını severim..."

"Afrika gezilerini mi?" dedi kurnaz ve hafif bir sesle Olga.

Oblomov kızardı, haklı olarak, onun sadece neyi okuduğunu değil, nasıl okuduğunu da bildiğini tahmin etti.

"Müzisyen misiniz?" diye sordu Olga onun sıkıntısını dağıtmak için.

Bu sırada Ştoltz geldi.

"İlya! Ben de Olga Sergeyevna'ya senin müziği delice sevdiğini söylüyordum, ondan bir şeyler söylemesini rica ettim... 'Casta diva'."

"Neden benim hakkımda yanlış şeyler söylüyorsun?" dedi Oblomov. "Ben hiç de delice sevmem müziği..."

"Nasıl olur?" diye sözünü kesti Ştoltz. "Gücenmiş gibi yapıyor! Ben onu düzgün bir adam gibi takdim ediyorum, ama o hemen kendini küçültüyor!"

"Ben sadece hayran rolünü reddediyorum: bu tedirgin edici, hatta zor bir rol!"

"Daha çok ne tür müzikten hoşlanırsınız?" diye sordu Olga.

"Bu soruya yanıt vermek zor! Hepsinden! Bazen hafif bir laterna sesini, aklıma gelen herhangi bir ezgiyi keyifle dinlerim, bazen operanın yarısında çıkarım; bazen Meyerbeer* etkiler beni; hatta gemici şarkıları: ruh halime göre! Bazen Mozart'a kulak tıkarsınız..."

"Yani, siz gerçekten seviyorsunuz müziği."

"Bir şeyler söylesenize Olga Sergeyevna," diye rica etti Ştoltz.

"Ama ya Mösyö Oblomov şimdi kulak tıkayacak bir ruh halindeyse?" dedi Olga ona dönerek.

"Şimdi biraz kompliman yapmak gerekiyor," dedi Oblomov. "Hiç beceremem, ama becerebilsem de emin olamam..."

"Neden?"

"Ya kötüyse sesiniz!" dedi naifçe Oblomov. "Sonra rahatsız olurum."

"Dün kurabiyelerle olduğu gibi mi..." deyiverdi Olga birden ve hemen kızardı, Tanrı bilir neler vermezdi bunu söylememiş olmak için. "Affedersiniz, özür dilerim!" dedi.

Oblomov bunu hiç beklemiyordu ve sarsılmıştı.

---

* Giacomo Meyerbeer (1791-1864), asıl adı Jako Liebmann Beer olan, opera sanatına İtalya'da başlamış ve Almanya'da şef olarak ölmüş olan besteci. (ç.n.)

"Bu çok hainceoldu!" dedi boğuk bir sesle.

"Hayır, küçük bir intikam belki, hem Tanrı aşkına, kasten olmadı, siz benim için bir kompliman bile bulamadığınız için oldu."

"Belki, dinlersem bulurum."

"Yani şarkı söylememi istiyor musunuz?" diye sordu Olga.

"Hayır, o istiyor," dedi Oblomov Ştoltz'u göstererek.

"Ya siz?"

Oblomov başını olumsuz anlamda salladı:

"Bilmediğim şeyi isteyemem."

"Kabalaşıyorsun İlya!" dedi Ştoltz. "İşte evde yatıp çoraplarını giymen..."

"Rica ederim, Andrey," dedi Oblomov heyecanla onu susturarak, "bana uygun değil öyle, 'Ah! Çok memnun olurum, yani siz enfes söylüyorsunuz, beni ihya edersiniz...' gibi şeyler söylemek," diye devam etti Olga'ya dönerek. "Yani bu gerekli mi?"

"Ama siz en azından benim söylememi isteyebilirdiniz... Sırf meraktan bile olsa."

"Cesaret edemem," dedi Oblomov, "siz bir aktris değilsiniz..."

"Peki, size söyleyeceğim," dedi Olga Ştoltz'a.

"İlya, bir kompliman hazırla."

Bu arada akşam çökmüştü. Bahçe kafesinin üzerindeki sarmaşıkların arasından ay gibi süzülen lambayı yakmışlardı. Alacakaranlık Olga'nın yüzünün ve figürünün hatlarını örtmüş ve onu dantel gibi sarmıştı; yüzü gölgedeydi: sadece hafif ama güçlü, gergin hislerle dolu bir ses duyuluyordu.

Ştoltz'un istediği birçok arya ve romansı söyledi; bazısında bulanık bir mutluluk sezgisiyle dolu bir tutku, bazısında mutluluk dile geliyordu, ama bu seslerde daha doğmamış bir hüzün gizliydi.

Sözler, sesler, bu temiz, güçlü genç kız sesi kalbi ürpertiyor, sinirleri titretiyor, gözleri yakıp gözyaşları döktürüyordu. Aynı

anda insan ölmek istiyor, seslerden uzaklaşamıyor ve hemen yenilenen kalp yaşama susuzluk duyuyordu...

Oblomov coşkulandı, özlem duydu, gözyaşlarına güçlükle hâkim oldu ve mutluluktan nefes almakta zorlandı, ruhundan bir çığlık koparmaya hazır hale geldi. Uzun zamandır böyle bir neşeyi, böyle bir güçle hissetmemişti, bu sanki ruhunu derinlerden çıkarıp saldırıya hazır hale getirmişti.

O anda yurtdışına bile gidebilirdi, eğer kalkıp yola çıkmak yetseydi.

Bitirirken Olga 'Casta diva'yı söyledi: bütün heyecanlar, başında düşünceler saçan şimşekler, bedeninde iğneler gibi titreyerek koşturdu; bütün bunlar Oblomov'u perişan etti, çökmüştü.

"Bugün benden hoşnut musunuz?" diye sordu Olga, Stoltz'a şarkı söylemeyi birdenbire keserek.

"Oblomov'a sorun, o ne diyor?" dedi Stoltz.

"Ah!" diye inledi Oblomov.

Atılıp Olga'nın elini tuttu, ama hemen bıraktı ve çok utandı.

"Affedersiniz..." diye mırıldandı.

"Duyuyor musunuz?" dedi Stoltz Olga'ya. "Elini vicdanına koyup söyle İlya: ne kadar zamandır bunu yaşamamıştın?"

"Bu sabah yaşamış da olabilir, eğer pencerenin yanından kısık sesli bir laterna geçtiyse..." diye söze karıştı Olga sevecenlikle, iğnelemenin içindeki iğneyi çıkarmış gibi kibar bir tavırla.

Oblomov sitemle ona baktı.

"Şu vakte dek onun penceresi hiç açılmamıştır; dışarıda neler oluyor, duyulmaz," diye devam etti Stoltz.

Oblomov sitemle Stoltz'a baktı.

Stoltz Olga'nın elini tuttu...

"Bugün hiç söylemediğiniz gibi söylemiş olduğunuzu nasıl dile getireceğimi bilemiyorum, Olga Sergeyevna, en azından ben hiç duymamıştım böylesini. İşte benim komplimanım!" dedi onun parmaklarını tek tek öperek.

Stoltz gidecekti. Oblomov da gitmeye hazırlandı, ama Stoltz ve Olga ona engel oldular.

"Benim işim var," dedi Ştoltz, "ama sen zaten yatmaya gideceksin... Daha erken..."

"Andrey! Andrey!" dedi yalvarır gibi bir sesle Oblomov. "Hayır, bugün kalamam, gideceğim!" dedi Ştoltz ve gitti.

Bütün gece uyumadı: hüzünlü, dalgın bir şekilde odada ileri geri yürüyüp durdu; şafak vakti evden çıktı, Neva kıyısında, caddelerde, Tanrı bilir neler hissederek, neler düşünerek gezindi...

Üç gün sonra yine oraya gitti ve akşamleyin, diğer misafirler iskambilin başına oturunca, Olga'yla birlikte piyanonun başına geçti. Teyzenin başı ağrıyordu; çalışma odasında oturmuş ispirto kokluyordu.

"Size Andrey İvaniç'in benim için Odessa'dan getirdiği resim koleksiyonunu göstermemi ister misiniz?" diye sordu Olga. "Size göstermedi mi?"

"Siz, herhalde, bir ev sahibinin sorumluluğu çerçevesinde beni oyalamak istiyorsunuz?" diye sordu Oblomov. "Gerek yok!"

"Neden gerek yok! Sizin sıkılmamanızı, burada evdeymiş gibi hissetmenizi, rahat, serbest olmanızı, gidip... yatmamanızı istiyorum."

"Kötü biri bu, doğuştan alaycı!" diye düşündü Oblomov, kendine engel olamayıp onun her hareketini beğenirken.

"Benim rahat, serbest olmamı ve sıkılmamamı istiyorsunuz demek?" diye tekrarladı.

"Evet," diye yanıt verdi Olga ona bir önceki günkü gibi, ama daha büyük bir merak ve sevecenlik ifadesiyle bakarak.

"Bunun için, birincisi, bana öyle, şimdiki gibi, son günlerdeki gibi bakmayın..."

Olga'nın gözlerindeki merak iki katına çıktı.

"İşte tam da bu bakış beni rahatsız etmişti... Şapkam nerede?"

"Neden rahatsız oldunuz?" diye sordu Olga tatlı bir şekilde ve bakışındaki merak ifadesi kayboldu. Bakışında sadece sevecenlik ve hassaslık vardı.

"Bilmiyorum; sadece bana öyle geliyor ki, siz bu bakışla benden başkalarının bilmesini istemediğim bir şeyi istiyorsunuz, özellikle de sizin..."

"Neden? Siz Andrey İvaniç'in dostusunuz, o da benim dostum, bu yüzden..."

"Bu yüzden, sizin benim hakkımda Andrey İvaniç'in bildiği her şeyi bilmenize gerek yok," dedi Oblomov.

"Gerek yok, ama olasılık var..."

"Benim dostumun açıksözlülüğü sayesinde, bu da onun açısından kötü bir huy!"

"Yani sizin sırlarınız mı var?" diye sordu Olga. "Belki de suçlarınız?" diye ekledi gülüp biraz uzağa çekilerek.

"Belki de," diye iç çekerek yanıt verdi Oblomov.

"Evet, bu önemli bir suç," dedi Olga ürkek ve hafif bir sesle, "farklı çoraplar giymek."

Oblomov şapkayı eline aldı.

"Gücüm kalmadı!" dedi. "Bir de benim rahat olmamı istiyorsunuz! Andrey'e tahammül etmeyeceğim artık... Bunu size o mu söyledi?"

"Bugün beni bunlarla çok eğlendirdi," dedi Olga, "hep gülüyor. Lütfen, yapmayın, yapmayın, size başka türlü bakmaya çabalayacağım..."

Muzipçe ciddi bir tavır takındı.

"Birincisi bu," diye devam etti, "size dünkü gibi bakmayacağım, şimdi rahat olun, içiniz ferah olsun. Peki, ikinci olarak, sizin sıkılmamanız için ne yapmalıyım?"

Oblomov dosdoğru onun gri-mavi, yumuşak gözlerine baktı.

"İşte şimdi de siz bana tuhaf bir şekilde bakıyorsunuz..." dedi Olga.

Gerçekten de ona gözleriyle değil, düşüncesiyle, bütün iradesiyle, bir hipnozcu gibi bakıyordu, ama istemeden bakıyordu, bakmamak elinde değildi.

"Tanrım, ne kadar güzel! Yeryüzünde böyleleri de var!" diye düşünüyordu ona neredeyse korku dolu gözlerle bakarken. "Bu

beyazlık, bu gözler, uçurumdaymış gibi, karanlık ve bir şeyle ışıl ışıl... Ruh olmalı! Gülüşü kitap gibi okunur; gülüşünün ardında bu dişler ve bu baş... Ne zarif duruyor omuzlarında, sanki çiçek gibi dalgalanıyor, kokular saçıyor...

"Evet, ondan bir şeyler alıyorum içime," diye düşündü, "ondan bir şeyler akıyor bana. Kalbim, işte burada, çırpınıp kaynamaya başlıyor... Burada fazla bir şeyler, ne olduğunu bilmediğim bir şeyler hissediyorum... Tanrım, ne büyük mutluluk ona bakmak! Hatta nefesim kesiliyor."

Bu düşünceler içinde deli gibi dönüyordu ve o sırada sonsuz uzaklara, dipsiz bir uçuruma, kendini unutmuş, mutluluk dolu bir halde bakıyordu.

"Yeter Mösyö Oblomov, şimdi siz kendiniz bana öyle bakıyorsunuz!" dedi Olga utanıp başını çevirerek, ama merak galip geldi ve bakışlarını tekrar çevirdi onun yüzüne.

Oblomov onu duymuyordu.

Gerçekten de durmadan bakıyor ve onun sözlerini duymuyor, içinde olup bitene sessizce güveniyordu; eliyle başını yokladı – orada da bir şeyler heyecan içindeydi, hızla akıp gidiyordu. Düşüncelerini yakalayamıyordu: sanki bir kuş sürüsü olmuşlar, uçuşuyorlardı, kalbi, sol yanı ağrıyordu.

"Bana öyle tuhaf bir şekilde bakmayın," dedi Olga, "rahatsız oluyorum... Hem siz, herhalde, benim ruhumdaki bir şeyden şüphe ediyorsunuz..."

"Sizdeki neyden şüphe edebilirim?" diye sordu mekanik bir şekilde Oblomov.

"Benim de planlarım, başlayıp yarım bıraktığım planlarım var," dedi Olga.

Oblomov tamamlamadığı plana yönelik imayı anladı.

"Tuhaf şey!" dedi. "Siz hainsiniz, ama bakışlarınız hain değil. Boş yere demişler, kadınlara güvenilmez diye: bilerek dilleriyle yalan söylerler, bilmeden bakışlarıyla, gülüşleriyle, kızarmaları, hatta baygınlıklarıyla da..."

Olga bu izlenimi güçlendirmeye çalışmadı, sessizce şapkasını elinden aldı ve kendisi de bir sandalyeye oturdu.

"Dikilmeyin, dikilmeyin," dedi canlı bir tavırla. "Ah! Affedersiniz, yersiz bir ifade oldu! Ama, Tanrı aşkına, alay etmiyorum!" dedi neredeyse şarkı gibi ve bu cümlenin tınısı duyguyla doluydu.

Oblomov sakinleşti.

"Bu Andrey yok mu!" dedi anlamlı bir şekilde.

"Ee, ikincisi, söylesenize, sıkılmamanız için ne yapmalıyım?" diye sordu Olga.

"Şarkı söyleyin!"

"İşte, beklediğim kompliman!" diye mutlulukla iç çekti Olga. "Biliyor musunuz," diye canlı bir şekilde devam etti sonra, "eğer üçüncü günde bile ben şarkı söyledikten sonra 'ah' çekmeseydiniz, herhalde gece uyuyamaz, belki ağlardım."

"Neden?" diye sordu Oblomov şaşkınlıkla.

Olga düşünceye daldı.

"Ben de bilmiyorum," dedi sonra.

"Siz kendini beğenmişsiniz, bu yüzden."

"Evet, kesinlikle, bu yüzden," dedi Olga biraz düşündükten sonra tek elini piyanonun tuşlarında gezdirerek, "ama kendini beğenmişlik her yerde var, hem de bol bol. Andrey İvaniç bunun iradeyi yöneten neredeyse tek dürtü olduğunu söylüyor. İşte siz de, kim bilir, bu olmadığı için belki de..."

Sözünü bitirmedi.

"Evet?" diye sordu Oblomov.

"Hiç, bir şey yok," dedi Olga. "Andrey İvaniç'i seviyorum," diye devam etti, "beni güldürdüğü için değil sadece, bazen bir şeyler söyler, ben de ağlarım, ayrıca beni sevdiği için de değil, ama sanırım, şunun için... Beni başkalarından daha çok sevdiği için: görüyor musunuz, kendini beğenmişlik nereye kadar vardı!"

"Siz Andrey'i seviyor musunuz?" diye sordu ona Oblomov ve onun gözlerine yapmacık, sorgulayıcı bir bakışla baktı.

"Evet, elbette, eğer o beni başkalarından daha çok seviyorsa, ben nasıl sevmem onu," dedi Olga ciddiyetle.

Oblomov ona sessizce baktı; Olga bu bakışa sade, sessiz bir bakışla yanıt verdi.

"O Anna Vasilyevna'yı da seviyor, Zihayda Mihaylovna'yı da, ama aynı şekilde değil," diye devam etti Olga, "onlarla iki saat oturamıyor, onları güldüremiyor ve içten gelen hiçbir şey anlatamıyor; onlara işlerden, tiyatrodan, haberlerden bahsediyor, ama benimle kız kardeşiymişim gibi konuşuyor... Hayır, kızıymışım gibi," diye ekledi telaşla, "hatta bazen kızıyor, eğer ben bir şeyi hemen anlamaz ya da dinlemez, onun söylediğini kabul etmezsem. Ama onlara kızmıyor, ben de herhalde bu yüzden onu daha çok seviyorum. Kendini beğenmişlik!" dedi kesin bir tavırla.

"Peki siz benim yüzümde başka şeyler de fark etmediniz mi?" diye sordu Oblomov.

"Gözyaşları, ama onları gizliyorsunuz; erkeklerin fena yanı bu işte, kalplerinden utanıyorlar. Bu da kendini beğenmişlik, ama yapmacık bir kendini beğenmişlik. Bazen de kendi akıllarından utansalar iyi olurdu: o sık sık yanılıyor. Andrey İvaniç bile, o bile kalbinden utanıyor. Bunu ona söyledim ama kabul etmedi. Ya siz?"

"Size bakarken nasıl kabul etmem!" dedi Oblomov.

"Bir kompliman daha! Ne kadar..."

Söz bulmakta güçlük çekti.

"Sıradan!" dedi Oblomov gözlerini ondan ayırmadan.

Gülerek onayladı sözcüğü Olga.

"İşte ben de bundan korkuyordum, sizden şarkı söylemenizi istemezken... Daha ilk kez dinlerken ne söylenir? Ama söylemek lazım. Aynı anda hem zeki hem içten olmak güç, hem özellikle de duyguluyken, o zamanki gibi bir izlenimin etkisiyle..."

"Ama ben de aslında o zaman, uzun zamandır öyle şarkı söylememiştim, belki de hiç... Benim şarkı söylememi istemeyin, artık öyle söyleyemem... Durun bakayım, bir kez daha söyleyeyim..."

dedi ve o anda yüzü sanki tutuştu, gözleri alevlendi, sandalyeye oturdu, ağır ağır iki-üç akort aldı ve şarkı söylemeye başladı.

Tanrım, bu şarkıda neler duyuluyordu! Umutlar, belirsiz fırtına korkuları, hatta fırtınalar, mutluluk hamleleri.. bunların hepsi sesleniyordu, ama şarkıda değil, onun sesinde.

Uzun zaman şarkı söyledi, ara ara dönüp Oblomov'a çocukça, "Yeter mi? Hayır mı, peki bir tane daha," diye sorar gibi baktı ve bir şarkı daha söyledi.

Heyecandan yanakları, kulakları hep kıpkırmızı olmuştu; bazen yüzünün aydınlığında birden kalbinin şimşekleri çakıyor, öyle vahşi bir tutkuyla ışık saçıyordu ki sanki kalbi yaşamın uzak bir geleceğini yaşamış gibi oluyordu ve birden, yeniden sönüyordu bu anlık ışık, yeniden sesi taze ve gümüş tınılar saçıyordu.

Oblomov'da da böyle bir canlılık vardı; sanki bütün bunları bir saat, iki saat değil, yıllarca yaşamış ve hissetmiş gibi geliyordu ona...

İkisi de görünüşte hiç kıpırdamadıkları halde, içlerindeki bir alevle kavruluyor, aynı heyecanla titriyorlardı; gözlerinde aynı ruh haliyle dökülen gözyaşları vardı. Bütün bunlar, anlaşılan bir zamanlar Olga'nın genç ruhunda yer etmiş, şimdi geçici olarak bastırılmış olan dağınık imaların ve uyuyakalmış yaşam güçlerinin kıvılcımları haline gelen o tutkuların semptomlarıydı.

Uzun, ahenkli bir akordun sonuna geldi ve sesi onun içinde kayboldu. Birden durdu, ellerini dizlerine koydu ve etkilenmiş, heyecanlanmış bir şekilde Oblomov'a baktı; ne diyordu?

Onun yüzünde ruhunun derinliklerinden çıkmış mutluluğun şafağı parlıyordu; gözyaşlarıyla dolu bakışları ona yönelmişti.

Şimdi Olga, onun gibi, yine istemeden onun elini tutmuştu.

"Neyiniz var?" diye sordu. "Yüzünüze ne oldu böyle! Neden?"

Ama onun yüzünün niye böyle olduğunu biliyordu ve içten içe kendi gücünün bu ifadesinden hoşlanarak, alçakgönüllülükle havalara uçuyordu.

"Aynaya baksanıza," diye devam etti, gülüp onun aynadaki yansımasını göstererek, "gözleriniz ışıldıyor, Tanrım, yaşla dolmuşlar! Müziği ne kadar derinden hissediyorsunuz siz!"

"Hayır, hissettiğim... müzik değil... aşk!" dedi Oblomov hafifçe.

Olga hemen elini çekti ve yüzü değişti. Bakışı, ona çevrilmiş olan bakışla buluştu: bu bakış kıpırtısızdı, neredeyse deliceydi; ona Oblomov değil, tutku bakıyordu.

Olga bu sözün onun ağzından kaçtığını, onun kendine hâkim olamadığını ve bu sözün doğru olduğunu anladı.

Oblomov silkindi, şapkasını aldı ve çevreye bakınmadan odadan kaçtı. Olga artık onu meraklı bir bakışla takip etmiyordu, uzun zaman, kıpırdamadan piyanonun başında heykel gibi oturdu ve bakışlarını yerden ayırmadı; sadece göğsü güçlü bir şekilde inip kalkıyor, inip kalkıyordu...

VI

Oblomov, tembelce pozlarla tembel tembel yatarken, boş hayallere ve esin yüklü coşkulara kapılırken, öncelikle hep eş olacak bir kadın ve bazen de sevgili olacak bir kadın hayali kurardı.

Hayallerde karşısında uzun boylu, yapılı kadın; kollarını huzurla göğsünde kavuşturmuş, sessiz, ama gururlu bir şekilde bakan, sarmaşığın yanına şık bir şekilde oturmuş bir kadın; bir halının üzerinde, kumlu bir geçitte, kalçasını, omuzlarının üzerine görkemli bir şekilde yerleşmiş başını sallayarak, dalgın bir ifadeyle gezinen bir kadın olurdu; yani mutluluk ve huzur gibi huzurla dolu bütün bir yaşamın cisimlenmesi olan, bir ideal olan bir kadın.

Onu önce hep çiçekler arasında, mihrapta, uzun bir duvakla düşlüyordu, sonra utançla yere çevrilmiş gözleriyle zifaf yatağının başında düşledi, son olarak da bir grup çocuğun arasında anne olarak düşledi.

Onun dudaklarında tutkulu olmayan bir gülümseme, arzuyla ıslanmamış gözler hayal ediyordu, onda, kocasına karşı yakın olan, başkalarına karşı küçümseyici olan bir gülüş hayal ediyordu; sadece ona şefkatli olan, başkalarına karşı utangaç, hatta katı olan bir bakış.

Onda en ufak titreme görmek istemiyordu, ateşli hayaller duymak, ani gözyaşları, bitkinlik, yorgunluk ve sonra aniden mutluluğa geçiş görmek istemiyordu. Ne ay lazımdı, ne hüzün. Birdenbire sararmamalı, bayılıp düşmemeli, sarsıcı patlamalar yaşatmamalıydı...

"Böyle kadınların âşıkları olur," derdi, "hem de bir sürü: doktorlar, kaplıcalar ve türlü türlü kaprisler. Huzurla uykuya dalmak imkânsız olur!"

Ama gururlu, erdemli, sakin bir eşin yanında olan insan kaygısızca uyur. Güvenle uykuya dalar, aynı nazik, sevimli bakışla karşılaşır uyanınca. Ve on iki-on üç yıl sonra sıcak bakışları karşısında onun gözlerinde yine nazik, sessizce titreyen yakınlık ışığını bulur. Ve mezara kadar böyle gider!

"Yani öyle değil mi, herkesin ve her şeyin gizli amacı bu değil mi: kendi yakınında hiç değişmeyen huzurlu bir fizyonomi bulmak, sonsuz ve hep aynı şekilde akan hisler bulmak değil mi? Zaten aşkın normu bu değil mi, biraz uzaklaşırsak ondan, değişir, soğur, biz de acı çekeriz: öyleyse, benim idealim herkesin ideali mi?" diye düşündü. "Bu üremenin doruk noktası, iki cinsin karşılıklı ilişkilerinin açıklaması değil mi?"

Tutkulara yasal bir çıkış yolu vermek, akıntıyı tıpkı bir nehir gibi, bütün kıyının iyiliği için düzene sokmak, işte bu insanlık hedefi, bu ilerlemenin zirvesi, bütün bu George Sand'ların üzerine atıldığı, ama bir yana savrulduğu o zirve. Onun kararlılığıyla artık ne bir değişim, ne bir beklenti olur, sadece huzurlu bir mutluluk içindeki kalbin sonsuza dek düzgün bir şekilde atması, böylece sonsuzca dolu bir yaşam, sonsuz yaşam suyu, sonsuz hilesiz sağlık olur.

Böyle bir saadetin örnekleri var, ama az: onlara birer fenomen gibi bakılır. Bunun için doğmuş olmak gerekir, denir. Ama Tanrı bilir, eğitimle olmaz mı, bu bilinçli olarak elde edilmez mi?

Tutku! Bütün bunlar şiirde ve sahnede, aktörlerin pelerinlerle, hançerlerle gezdiği, sonra da katille maktulün beraber yemeğe gittiği yerlerde iyi gider...

Eğer tutkular böyle sona erse iyi, ama onlardan dumanı ve pis kokular kalır geriye, ama mutluluk kalmaz! Anılar, yani sadece utanç ve yolunmuş saçlar.

Sonuçta, böyle bir mutsuzluk anlaşılacaksa eğer, tutku, tam da bozuk, dağlık, kötü bir yola, atın ikide bir tökezlediği ve binicinin güçten düştüğü, ama gidilen köyün ufukta göründüğü bir yola benzer: onu gözden kaçırmamak ve hemen, hemen o tehlikeli yerden çıkmak gerekir...

Evet, tutkuyu dizginlemek, boğmak ve evliliğe gömmek gerekir...

Bir kadın onu gözleriyle süzecek ya da inleyip gözlerini kapatıp omzuna yaslanacak, sonra da gözlerini açıp kollarını boynuna dolayacak bir kadından dehşetle kaçardı... Bu bir havai fişek, barut dolu fişeğin patlaması; peki sonra? Sağırlaşma, göz kamaşması ve tutuşan saçlar!

Ama bakalım, Olga nasıl bir kadın!

O itirafı yaptıktan sonra uzun zaman onu tek başına görmedi. Olga'yı görür görmez bir okul çocuğu gibi saklanıyordu. Olga ona karşı değişmişti, ama kaçmıyordu, soğuk değildi, sadece dalgın duruyordu.

Anlaşılan olmuş bir şeylerden, onun Oblomov'a meraklı bakışla bakıp işkence etmesini ve yatıp kalmakla, tembellikle, onun rahatsızlığıyla ilgili imalar yapıp onu içtenlikle incitmekten alıkoyan şeyden üzüntü duyuyordu...

Üzerinde bir şakacılık vardı, ama bu anaç bir şakacılıktı, oğlunun gülünç kılığına bakınca kendini gülmekten alıkoyamayan annenin şakacılığı. Stoltz gitmişti ve o da şarkı söyleyecek kim-

se olmadığı için sıkılıyordu, piyanosunu hiç açmıyordu; kısacası, ikisinin de üzerinde bir baskı, bir zincir vardı, ikisi de rahatsızdı.

Oysa eskiden nasıldı? İyi! Nasıl sade bir şekilde tanışmışlardı! Nasıl rahatça bir araya gelirlerdi! Oblomov Ştoltz'tan daha sade, daha iyiydi, onu öyle güldüremediği ya da kendisine güldürdüğü ve alayları kolayca bağışladığı halde.

Dahası Ştoltz giderken Oblomov'u ona bırakmıştı, ona göz kulak olmasını, evde oturmasına engel olmasını rica etmişti. O da zeki, güzel aklıyla, ayrıntılı bir plan yapmış, Oblomov'un yemekten sonra uyumasına engel olmuş, hatta uyuması bir yana gündüz vakti divana uzanmasına bile izin vermemişti: ondan söz almıştı.

Ştoltz'un bıraktığı "kitapları okumasını emretmeyi", ona her gün gazete okutup haberler anlattırmayı, köye mektup yazdırmayı, çiftliğin inşaat planını kâğıda geçirtmeyi, yurtdışına gitmek için hazırlanmasını sağlamayı hayal ediyordu; kısacası, onun yanında Oblomov kestiremeyecekti; Olga ona bir görev verecek, bir vakit sevdiği her şeyi yeniden sevmeye zorlayacak ve Ştoltz döndüğü zaman onu tanıyamayacaktı.

Ve bütün bu mucizeyi o yapıyordu, o ürkek, sessiz, o vakte dek kimsenin dinlemediği, daha yaşamaya yeni başlamış olan o yapıyordu! Böyle bir değişimin suçlusu oydu!

Böyle başlamıştı: o şarkı söyler söylemez, Oblomov kendisi olmaktan çıkmıştı...

Yaşayacak, harekete geçecek, yaşamı ve onu kutsayacaktı. Bir insanı yaşama döndürmek gerekir, umutsuz bir hastayı kurtardığı zaman bir doktor ne büyük şan kazanır! Peki ya ruhen kayıp bir aklı, ruhu kurtarmak?

Hatta gururlu, mutlu bir titremeyle ürpermişti; bunu yukarılardan gönderilmiş bir sınav saymıştı. İçten içe kendini onun sekreterliğine, kütüphaneciliğine atamıştı.

Ve bütün bunlar birdenbire sona erivermişti! Ona karşı nasıl davranacağını bilemiyor ve bu yüzden Oblomov'la karşılaşınca susuyordu.

Oblomov onu ürküttüğü, incittiği düşüncesiyle acı çekiyordu; ani bakışlar, soğuk katılıklar bekliyor ve onu görünce tedirgin olup ortalıktan kayboluyordu.

Bu arada daçaya taşınmıştı ve üç gündür tepelerde, bataklıkta, ormanda tek başına geziniyor ya da köye gidiyor, köy evlerinin kapısında boş boş oturuyor, çocukların, danaların koşuşturmasını, ördeklerin gölde gezinmelerini seyrediyordu.

Daçanın yanında bir göl, büyük bir park vardı: Olga'yla yalnız karşılaşma olasılığı yüzünden oraya gitmekten korkuyordu.

"Çenemi tutsaydım!" diye düşünüyor, hatta kendi kendine gerçekten doğruyu mu söylediğini, yoksa bunun müziğin sinirleri üzerindeki geçici etkisinden mi kaynaklandığını bile sormuyordu.

Huzursuzluk, utanç ya da kendi deyişiyle yaptığı "ayıp" onun bu arada neler olup bittiğini anlamasına engel oluyordu; genel olarak, bunun Olga için anlamı neydi? Kalbinin üstüne daha önceden olmayan bir güllenin gelip oturmuş olması üzerine de düşünmüyordu. Onun içinde bütün duygular tek bir duyguya dönüşüyordu – utanca.

Hayalinde Olga bir an için belirse, hemen o büyülü huzur, yaşam mutluluğu imgesi, ideali canlanıyordu: bu ideal tam anlamıyla Olga'ydı! İki imge iç içe geçiyor ve birleşiyordu.

"Ah, neler unut ediyordum!" dedi. "Hepsi mahvoldu! Tanrı'ya şükür Ştoltz gitti: ona söyleyemedi bu yüzden, yoksa yer yarılıp içine girerdim! Aşk, gözyaşı benim neyime? Olga'nın teyzesinden de ses yok, beni davet etmiyor: herhalde, ona da söyledi... Tanrım!"

Parktan uzaklara, yandaki vadiye ilerlerken böyle düşünüyordu.

Olga onunla karşılaştığı zaman sadece tek bir şeydi, onunla karşılaştığı zaman ne olacaktı: hiç olmadığı gibi bir sessizlik mi, yoksa ona bir şeyler söylemesi gerekecek miydi?

Peki ne söyleyecekti? Kuru bir tavır tavınmak, ona kibirle bakmak mı, yoksa görmezden gelmek, kasıtlı ve kuru bir şekilde,

"ondan böyle bir davranışı hiç beklemediğini" söylemek, "onun kendisini ne sandığını, böyle bir kabalığa ne cüretle kalkıştığını" sormak mı? Mazurka sırasında Soneçka bir subaya böyle yanıt vermişti, oysa adamın başını çevirmesi için kendisi var gücüyle alkışlamıştı.

"Hem bu olayın kaba yanı ne?" diye soruyordu kendi kendine. "Eğer gerçekten bunu hissediyorsa, neden söylemesin? Fakat bu nasıl olur, birden, daha yeni tanışmışken... Bunu kimse, ikinci, üçüncü kez gördüğü bir kadına söylemez; evet, kimse bu kadar çabuk hissedemez aşkı. Bunu sadece Oblomov yapabilirdi..."

Ama aşkın genellikle birdenbire geldiğini duyup okuduğunu hatırladı.

"Bir sarsıntı, bir heyecan yaşadı; şimdi göze görünmüyor: utanıyor; anlaşılan küstahlık değildi bu. Ama kim suçlu?" diye düşündü. "Andrey İvaniç, elbette, çünkü kızı şarkı söylemeye zorladı."

Ama Oblomov başta dinlemek istememişti, sonra o da bundan sıkılmıştı ve ısrar eden... yine o olmuştu. Yüzü kıpkırmızı oldu, evet, onun aklını karıştırmak için var gücüyle çabalamıştı.

Ştoltz onun uyuşuk olduğunu, hiçbir şeyle ilgilenmediğini, içindeki bütün ışığın söndüğünü söylemişti... İşte o da her şeyin sönüp sönmediğini görmek istemiş, şarkı söylemiş, söylemişti... Hiç yapmadığı gibi...

"Tanrım! Evet, ben suçluyum: ondan affımı dilemeliyim... Ama neden?" diye sordu sonra. "Ona ne söyleyeceğim: Mösyö Oblomov, suçluyum, sizi ayarttım... Ne utanç! Bu doğru değil!" dedi öfkelenip ayağını yere vurarak. "Bunu düşünmeye kim cesaret edebilir? Ben ne olacağını biliyor muydum? Ya böyle olmasaydı, ya o öyle konuşuvermeseydi... O zaman ne olacaktı?" diye sordu. "Bilmiyorum..." diye düşündü.

O günden beri kalbinde tuhaf bir şeyler vardı... Herhalde, çok incinmişti... Hatta ateşten yanıyordu, yanaklarında iki pembe benek belirmişti.

"Öfkeden... küçük bir nöbet geçiriyor," demişti doktor.

"Ne yaptı bu Oblomov! Ah, ona dersini vermek lazım, bu daha ileri gitmemeli! Onu evden kovmasını isteyeceğim *ma tante*'den,* bunu unutmaz... Nasıl cesaret eder!" diye düşünüyordu parkta gezerken; gözleri çakmak çakmaktı...

O sırada birinin yaklaştığını duydu.

"Biri geliyor..." diye düşündü Oblomov.

Ve karşı karşıya geldiler.

"Olga Sergeyevna!" dedi Oblomov kavak yaprağı gibi titreyerek.

"İlya İliç!" dedi Olga ürkekçe ve durdular.

"Merhaba," dedi Oblomov.

"Merhaba," dedi Olga.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu Oblomov.

"Öyle..." dedi Olga gözlerini yerden kaldırmadan.

"Sizi rahatsız ediyor muyum?"

"Yo, hiç değil..." dedi Olga ona hızla ve merakla bir bakarak.

"Beraber yürüyebilir miyiz?" diye sordu birden Oblomov, tuhaf bir bakışla.

Yolda sessizce ilerlediler. Ne öğretmenin cetveli, ne müdürün kaşları Oblomov'un kalbini böylesine, şimdiki gibi titretmişti. Bir şeyler söylemek, güç toplamak istedi ama dili tutulmuş gibiydi; sadece kalbi bir felaketin önündeymiş gibi delicesine çarpıyordu.

"Andrey İvaniç'ten mektup almadınız mı?" diye sordu.

"Aldım," dedi Oblomov.

"Ne yazmış?"

"Paris'e çağırıyor."

"Ne yapacaksınız?"

"Gideceğim."

"Ne zaman?"

---

* (Fr.) "Teyzemden." (ç.n.)

"Yakında... yok, yarın... Hazırlanır hazırlanmaz."

"Neden bu kadar çabuk?" diye sordu Olga.

Oblomov sustu.

"Daçayı mı beğenmediniz yoksa... Söylesenize, neden gitmek istiyorsunuz?"

"Küstah! Bir de gitmek istiyor!" diye düşünüyordu.

"Biraz hastalandım, rahatsızım, canım yanıyor," diye fısıldadı Oblomov ona bakmadan.

Olga ses çıkarmadı, bir leylak kopardı ve çiçeği bütün yüzünü ve burnunu örtecek şekilde yaklaştırıp kokladı.

"Koklasanıza, ne güzel kokuyor!" dedi ve çiçeği onun burnuna tuttu.

"A, bir inciçiçeği! Durun, toplayayım," dedi otlara eğilerek. "Bu daha iyi kokar: tarlalarda, korularda, doğada olur daha çok. İnciçiçeği hep evlerin yanında biter, dalları pencerelere uzanır, tatlı bir kokusu vardır. Bakın inciçiçeklerinin üzerindeki çiy kurumamış daha."

Ona birkaç inciçiçeği uzattı.

"Muhabbetçiçeğini sever misiniz?" diye sordu Olga.

"Hayır: çok ağır kokar; ne muhabbetçiçeği, ne gül severim. Tabii, genel olarak çiçekleri çok sevmem; bahçede evet, ama odada olmaz, beraberlerinde toz getirirler..."

"Yani siz odaların temiz olmasını mı seviyorsunuz?" diye sordu Olga, ona kurnazca bakarak. "Toza katlanamıyor musunuz?"

"Evet; ama benim öyle bir uşağım var ki..." diye homurdandı Oblomov. "Ah, felaket!" dedi kendi kendine.

"Siz doğruca Paris'e mi gideceksiniz?" diye sordu Olga.

"Evet; Ştoltz uzun zamandır bekliyor beni."

"Ona bir mektup götürün; bir mektup yazacağım," dedi Olga.

"Bugün verin; yarın şehre gideceğim."

"Yarın mı?" dedi Olga. "Neden böyle çabuk? Sanki peşinizden kovalayan var."

"Var aslında."

"Kimmiş o?"

"Utanç..." diye fısıldadı Oblomov.

"Utanç!" diye tekrarladı Olga mekanik bir şekilde. "İşte şimdi ona söyleyeyim: Mösyö Oblomov, hiç beklemezdim..." diye düşündü.

"Evet, Olga Sergeyevna," diye devam etti Oblomov güçlükle, "siz, sanırım, hayret edecek... öfkeleneceksiniz..."

"İşte, çabuk... tam vakti." Kalbi güm güm atıyordu Olga'nın. "Yapamıyorum, Tanrım!"

Oblomov onun yüzüne bakıp ne düşündüğünü anlamaya çalıştı; ama Olga leylakla inciçiçeklerini kokluyordu ve kendisi de ne halde olduğunu bilmiyordu... Ne diyeceğini, yapacağını bilmiyordu.

"Ah, Soneçka olsa hemen bir şeyler düşünürdü, ama ben ne aptalım! Hiçbir şey yapamıyorum... Korkunç bir şey bu!" diye düşünüyordu.

"Her şeyi unuttum..." dedi.

"Bana inanın, bu istemeden oldu... Kendimi tutamadım..." dedi Oblomov, biraz cesaretini toplayarak. "Eğer o anda gök gürleseydi, üzerime şimşek düşseydi, yine de söylerdim. Beni tutacak hiçbir güç yoktu... Tanrı aşkına, benim şey istediğimi sanmayın... Bir dakika sonra Tanrı bilir neler vermezdim o özensiz sözü geri alabilmek için..."

Olga yürüyor, çiçekleri koklayarak başını sallıyordu.

"Bunu unutun," diye devam etti Oblomov, "unutun, zaten doğru değildi..."

"Doğru değil miydi?" dedi birden Olga dönüp çiçekleri yere düşürerek.

Gözleri iri iri açılmıştı ve hayretle ışıldıyordu.

"Nasıl doğru değil?" dedi bir daha.

"Evet, Tanrı aşkına, öfkelenmeyin, unutun. Emin olun, bu sadece bir anlık bir histi... müzik yüzünden."

"Sadece müzik yüzünden mi!"

Yüzü değişmişti: iki pembe benek belirmiş ve gözleri kararmıştı.

"Yani bir şey yok ortada! İşte o özensiz sözünü geri aldı, öfkelenecek bir şey yok! Her şey yolunda... şimdi sakin... Eskisi gibi konuşabilir, şakalaşabiliriz..." diye düşündü ve yanından geçtiği ağaçtan bir dalı sertçe kopardı, bir yaprağı parçaladı, sonra dalı da yaprağı da yere attı.

"Öfkelenmediniz değil mi? Unuttunuz mu?" dedi Oblomov yanına sokularak.

"Ne bu böyle? Ne istiyorsunuz?" dedi Olga heyecanla, sıkıntılı bir tavırla ondan uzaklaşarak. "Her şeyi unuttum... Ne kadar alığım!"

Oblomov sustu, ne yapacağını bilemedi. Beklenmedik bir öfkeyle karşılaşmıştı ve nedenini anlayamıyordu.

"Tanrım!" diye düşündü Olga. "İşte her şey yoluna girmişti; bu sahne hiç yaşanmamış gibi olmuştu, Tanrı aşkına! Ne ki... Ah, Tanrım! Ne bu böyle? Ah, Soneçka, Soneçka! Ne kadar şanslısın!"

"Eve gidiyorum," dedi birden, adımlarını hızlandırıp başka bir patikaya saparak.

Gözleri dolmuştu. Ağlamaktan korkuyordu.

"Oradan gitmeyin, burası daha yakın," dedi Oblomov. "Aptal," diyordu kendi kendine pişmanlıkla, "açıklaman lazımdı! Şimdi daha da incittin onu. Hatırlatmaya gerek yoktu: zaten unutmuş, geçmişti. Şimdi yapacak bir şey yok, özür dilemek lazım."

"Benim, herhalde bu yüzden sıkılıyordu canım," diye düşünüyordu Olga, "ona söyleyemediğim için: Mösyö Oblomov, diyemediğim için, sizin böyle bir şeye izin vereceğinizi hiç beklemiyordum... O 'yanlış bir şeydi' diyerek beni önledi! Şu işe bakın, bir de yalan söylemiş! Nasıl cesaret edebilmiş buna?"

"Gerçekten unuttunuz mu?" diye sordu Oblomov hafifçe.

"Unuttum, unuttum hepsini!" dedi hızla Olga, eve gitmek için acele ederek.

"Öfkelenmediğinizi göstermek için elinizi verin lütfen."

Olga ona bakmadan parmaklarının ucunu uzattı ve Oblomov onlara değer değmez, hemen geri çekti elini.

"Hayır, öfkelenmeyin!" dedi Oblomov iç çekerek. "Sizi nasıl inandırayım, bunun bir anlık bir his olduğuna, onu içimde tutamadığıma? Hayır, kesinlikle, bir daha dinlemeyeceğim şarkılarınızı..."

"İnandırmaya çalışmayın: benim sizin inandırmanıza ihtiyacım yok..." dedi Olga ateşli bir şekilde. "Ben de bir daha şarkı söylemeyeceğim!"

"Peki, susuyorum," dedi Oblomov, "yalnız, Tanrı aşkına, böyle gitmeyin, yoksa ruhumda taş gibi bir ağırlık kalacak."

Olga ses çıkarmadan yürüyordu ve onun sözlerini dikkatle dinlemeye başlamıştı.

"Eğer sizin şarkınız yüzünden nasıl haykırdığımı duymadan ağlayacak gibi olduğunuz doğruysa, şimdi de eğer böyle giderseniz, hiç gülmeden, dostça elinizi uzatmadan giderseniz, ben... Bana acıyın, Olga Sergeyevna! Fena olacağım, dizlerim titriyor, zor duruyorum ayakta..."

"Neden?" diye sordu birden Olga ona bakıp.

"Ben de bilmiyorum," dedi Oblomov, "utancım geçti şimdi, söylediklerimden utanmıyorum... Bana öyle geliyor ki onda..."

Yine kalbinde karıncalar yürüdü; yine orada bir ağırlık hissetti; yine Olga'nın yumuşak ve meraklı bakışı onu yakıp kavurdu. Olga zarif bir şekilde ona dönmüş, sabırsızca yanıt bekliyordu.

"Ne var onda?" diye sordu sabırsızca.

"Hayır, söylemeye korkuyorum: siz yine öfkeleneceksiniz."

"Söyleyin!" dedi emredercesine.

Oblomov sustu.

"Size bakarken içimden yine ağlamak geliyor... Baksanıza, benim gururum yok, kalbime engel olamıyorum..."

"Neden ağlayacaksınız?" diye sordu Olga ve yanaklarında iki pembe benek belirdi.

"Hep sizin sesinizi duyuyorum... Yine hissediyorum..."

"Neyi?" dedi Olga ve gözyaşları göğsünde kabardı; zor tutuyordu kendini.

Verandaya varmışlardı.

"Hissediyorum..." dedi telaşla Oblomov ve durdu.

Olga ağır ağır, güçlükle çıktı basamakları.

"Aynı müziği... aynı... heyecanı... aynı... his... rica ederim, rica ederim, durun Tanrı aşkına, kendimi tutamayacağım..."

"Mösyö Oblomov..." diye başladı Olga sertçe, sonra birden yüzü bir gülüşle aydınlandı, "kızmıyorum, emin olun," diye ekledi hafifçe, "ama sonra..."

Arkasına dönmeden elini uzattı ona; Oblomov eli tuttu, avcunun içini öptü; Olga sessizce sıktı dudaklarını ve bir anda camlı kapıyı açıp geçti, Oblomov çivilenmiş gibi kaldı orada.

VII

Oblomov onun arkasından uzun süre iri iri gözlerle, ağzı açık bir halde bakakaldı, uzun zaman çalıları seyretti...

Başkaları geçti, kuşlar uçup geçti. Yanından geçen bir köylü kadın meyve isteyip istemediğini sordu, ama katalepsi hali sürüyordu.

Yine sessizce aynı vadide yürüdü ve yarısını sessizce geçti, Olga'nın yere attığı inciçiçeğine, kopardığı leylak dalına ulaştı ve sıkıntıyla aldı onları yerden.

"Neden böyle yaptı?" diye düşünmeye başladı, hatırlamaya çalıştı...

"Aptal, aptal!" dedi birden fısıltıyla inciçiçeğini, dalı bir yana atıp vadide koşa koşa ilerlerken. "Ben af diledim, ama o... ah, olur mu? Ne düşünce!"

Mutlu, ışıl ışıl bir halde, dadısının deyişiyle "alnında ay doğmuş" bir halde vardı eve, divanın bir köşesine oturdu ve masadaki tozların üzerine eğri büğrü harflerle telaşla yazdı: "Olga."

"Ah, amma tozlu!" diye fark etti heyecandan kendine gelip. "Zahar! Zahar!" diye uzun uzun bağırdı, çünkü Zahar aşçıyla patikaya açılan kapının eşiğine oturmuştu.

"Gitsene!" diye fısıldadı Zahar'ın elini tutan Anisya ürkek bir fısıltıyla. "Efendi seni çağırıyor ısrarla."

"Baksana Zahar, ne bu böyle?" dedi İlya İliç, ama tatlı tatlı, iyilikle: o anda öfkelenecek hali yoktu. "Buraya da aynı düzensizliği mi getirmek istiyorsun: tozları, örümcekleri? Hayır; üzgünüm, ama izin vermiyorum! Olga Sergeyevna da kabul etmiyor: 'Siz,' diyor, 'pisliği seviyorsunuz.'"

"Evet, onlar iyi diyorlarmış: beş uşağı var onların," dedi Zahar kapıya yönelerek.

"Nereye gidiyorsun? Getir süpürgeyi, burada oturmanın imkânı yok, rahatça koltuğa yaslanmaya imkân yok... Bu rezalet, bu... oblomovluk!"

Zahar surat asıp efendisine yan yan baktı.

"Hoppala!" diye düşündü. "Zavallıcık bir söz daha uydurdu! Ama kulağa tanıdık geliyor!"

"Haydi, süpürge nerede, ne duruyorsun?" dedi Oblomov.

"Süpürge ne için? Ben bugün süpürdüm etrafı!" dedi hemen Zahar.

"Süpürdüysen bu toz ne peki? Baksana, işte, işte! Sanki toz yok! Süpür hemen!"

"Süpürdüm," diye inat etti Zahar, "on kez süpüremem! Tozsa sokaktan geliyor... Burası tarla, daça; dışarsı toz dolu."

"Ama Zahar Trofimiç," dedi o sırada yan odadan çıkıp gelen Anisya, "sen önce boş yere yeri süpürüyorsun, sonra da masayı süpürüyorsun: o zaman toz yine kalkıyor... Senin önce..."

"Sana bir şey söyle diyen mi oldu?" dedi öfkeyle Zahar. "Sen dönsene yerine!"

"Nerede görülmüş böyle önce yerin süpürüldüğü, sonra da masanın temizlendiği? Efendi bu yüzden öfkeleniyor."

"Bak, bak, bak!" diye bağırdı Zahar kadının böğrünü dirsekleyerek.

Kadın sırıtıp saklandı. Oblomov Zahar'a gitmesini işaret etti eliyle. Örme yastığa başını yasladı, elini kalbine koydu ve nasıl attığını dinlemeye başladı.

"Belki de bir zararı vardır bunun," dedi kendi kendine. "Ne yapmalı? Şimdi doktora danışsak, kim bilir, tutar Etiyopya'ya gönderir!"

Zahar'la Anisya evlenmeden önce kendi belirli işleriyle ilgilenir, birbirlerinin işlerine karışmazlardı, yani Anisya pazarı ve mutfağı bilir, odanın toplanmasına yılda bir kez, yerleri silecekleri zaman katılırdı.

Ama evlendikten sonra efendinin huzuruna çıkmak onu daha serbestleştirmişti. Zahar'a yardım ediyordu ve odalar daha temiz oluyordu, kocasının bazı işlerini de kısmen gönüllü olarak, kısmen de Zahar despotça bunları onun üzerine yıktığı için üstlenmişti.

"Haydi şu halıyı döv," diye emir veriyordu Zahar ya da "Sen şunları al köşeye götür, geri kalanı da mutfağa taşı," diyordu.

Bir ay kadar böyle keyif sürdü: odalar temizdi, efendi bağırmıyor, "üzücü sözler" söylemiyordu ve o, Zahar da hiçbir şey yapmıyordu. Ama bu mutluluk sona erdi, hem de hiç beklenmedik bir nedenle.

Efendinin odalarını Anisya'yla birlikte temizlemeye kalkıştıkları zaman, Zahar'ın yaptığı her şey aptalca görünmeye başladı. Attığı hiçbir adım bir işe yaramıyordu. Oysa elli beş yıl boyunca yeryüzünde yaptığı her şeyin, başka türlü yapılamayacağına inanarak yaşamıştı.

Ve birden, Anisya'yla geçen iki hafta, ona özensiz biri olduğunu göstermişti ve bu arada Anisya bunu incitici bir küçümsemeyle, sessizce, sadece çocuklara ya da tam ahmaklara yapılacak bir şekilde belli ediyordu, hatta ona bakıp gülüyordu.

"Zahar Trofimoviç, sen," diyordu tatlı tatlı ona, "sen boş yere yakıyorsun sobayı, sonra da pencereyi açıyorsun: oda soğuyor yeniden."

"Sana ne bundan?" diye soruyordu kocası kabaca. "Ne zaman açacakmışım pencereyi?"

"Sobayı yakarken: hem hava çıkar hem de ısınır tekrar," diyordu kadın hafif bir sesle.

"Ne saçmalık!" diyordu Zahar. "On iki yıldır böyle yaptım, senin için değişemem..."

Dolabın rafında çay, şeker, limon, gümüş, ayakkabı boyası, toz bezi ve sabun hep aynı yerdeydi.

Bir gün sabunun el yıkama sehpasında durduğunu, süpürgeyle ayakkabı boyasının mutfakta, pencerenin kıyısında, çayla şekerin de şifonyerin çekmecesinde durduğunu gördü.

"Neden sen benim her şeyimi kendine göre yerleştiriyorsun, neden ha, neden?" diye sordu öfkeyle. "Ben hepsini bilerek aynı köşeye koymuştum, el altında olsunlar diye, ama sen onları alıp farklı yerlere dağıtmışsın?"

"Çay sabun kokmasın diye," diye açıkladı Anisya kısaca.

Bir başka seferde Anisya ona efendinin giysisindeki birkaç güve deliğini gösterdi ve haftada bir kez giysiyi silkeleyip temizlemek gerektiğini söyledi.

"Ver ben fırçayla temizleyeyim," dedi tatlı tatlı.

Zahar onun elinden fırçayla frakı aldı ve eski yerlerine yerleştirdi.

Bir keresinde de her zamanki gibi efendiyi suçlamaya, onun karafatmalar yüzünden boş yere bağırıp çağırdığını, "onları hiç düşünmediğini" söylemeye kalkınca, Anisya ses etmeden yerden kırıntıları ve çok eski zamanlardan beri öylece duran kararmış ekmek parçalarını topladı, dolapları, sofra takımını yıkayıp temizledi, o zaman karafatmalar artık neredeyse hiç görünmez oldu.

Zahar yine de çok iyi anlamıyordu sorunun ne olduğunu ve bunu Anisya'nın bir hevesi sayıyordu. Ama bir gün çaydanlık ve

bardaklarla dolu bir tepsiyi taşırken iki bardak kırınca ve her zamanki gibi küfredip bütün tepsiyi yere atmaya kalkınca, Anisya tepsiyi elinden aldı, üstüne yeni bardaklarla birlikte bir şekerlik, bir de ekmek koyup bütün hepsini öylece, bir tek bardağı bile sarsmadan taşıdı ve sonra da tepsiyi tek elle nasıl tutacağını, diğeriyle de nasıl dengeleyeceğini gösterdi, bir de odada iki kere dolanıp tepsiyi sağa sola salladı ve üzerindeki tek bir kaşığı bile düşürmedi. İşte o zaman Zahar birden anladı: Anisya ondan daha akıllıydı!

Elinden tepsiyi kaptı, bardaklar devrildi ve onu bir daha hiç bu yüzden affetmedi.

"Gördün mü, nasıl yapmak gerektiğini!" dedi Anisya hafifçe.

Zahar ona boş bir kibirle baktı, Anisya da güldü.

"Ah sen, kocakarı, köylü karısı, zekâ mı parlatıyorsun! Sen Oblomovka'daki gibi bir ev gördün mü? Bütün her şey bana sorulurdu: uşaklar, ayak oğlanları, on beş kişi! Bana bak kocakarı, senin gibilerinin adı bile bilinmezdi... Şimdi sen kalkmış... Ah, sen!"

"Ben sadece iyilik yapmak..." diye başlayacak oldu Anisya.

"Bak, bak, bak!" diye bağırdı Zahar göğsünü yumruğuyla dürterek. "Defol buradan, çık efendinin odasından, mutfağa git sen... Kadınlığını bil sen!"

Anisya gülüp gitti, Zahar da onun peşinden karanlık bir tavırla, yan yan baktı.

Gurur ona eziyet ediyordu ve karısına kötü davranıyordu. Fakat İlya İliç bir şey sorup da o şey ortaya çıkmadığı ya da kırılmış olduğu zaman, genel olarak evde bir düzensizlik olduğu, Zahar'ın başına fırtına bulutları, "üzücü sözler" eşliğinde toplandığı zaman, Zahar Anisya'ya göz yumuyor, başıyla efendinin çalışma odasını işaret ediyor ve işaretparmağıyla orayı göstererek, amirane bir fısıltıyla şöyle diyordu: "Efendinin yanına git: bakalım ne istiyor?"

Anisya gidiyordu ve fırtına hep basit bir açıklamayla son buluyordu. Zahar'ın kendisi de Oblomov'un diline "üzücü sözler" girdiği anda, ona Anisya'yı çağırmayı önermeye başlamıştı.

Yani, eğer Anisya olmasa, Oblomov'un odasında her şey tükenip gidecekti: Anisya da artık kendini Oblomov'un evinden sayıyor, bilinçdışı bir şekilde kocasıyla olan ayrılmaz yaşamını, İlya İliç'in eviyle ve şahsından ayırıyor, kadın gözleri ve endişeli eli pejmürde dinginliğine canlılık katıyordu.

Zahar başını çevirir çevirmez, Anisya masalardan, divanlardan toz alıyor, pencereyi açıyor, storları düzeltiyor, odanın ortasında yatan çizmeleri, iskemlelerin üstüne atılmış pantolonları yerine götürüyor, bütün elbiseleri, hatta masadaki kâğıtları, kalemleri, bıçakları, diviti topluyordu; hepsini düzene sokuyor, buruşmuş yatağı düzeltiyor, yastıkları dikleştiriyor ve bütün bunları hızla yapıyordu; sonra odaya hızla bir göz gezdiriyor, bir sandalyeyi itiyor, komodinin açık kalmış bir çekmecesini kapatıyor, masaya peçete koyuyor ve Zahar'ın çizmelerinin gıcırtısını işitir işitmez de mutfağa süzülüyordu.

Canlı, eliçabuk bir kadındı, kırk yedi yaşındaydı, dalgın bir gülüşü, dört bir yana telaşlı telaşlı koşturan gözleri, sağlam bir boynu ve göğsü, kırmızı, inatçı, hiç yorulmayan elleri vardı.

Yüzü neredeyse hiç yok gibiydi: sadece burnu belirgindi; büyük değildi, ama yüzünden geri kalmış ya da oraya tuhaf bir şekilde yerleştirilmiş gibiydi ve alt kısmı yukarı kıvrılmış durduğundan, arkasındaki yüz pek görünmezdi: öyle yerleşmiş, serpilmişti ki, insan onun burnu hakkında kolayca açık bir fikir elde eder, ama yüzünü fark etmezdi.

Yeryüzünde böyle Zahar gibi kocalar çoktur. Diplomatlar da karılarının öğütlerini kayıtsızca dinler, omuz silkerler ve gizlice onların öğütlerine uyarlar.

Bazen bir genel müdür de karısının önemli bir konudaki saçmalıklarına ıslık çalarak, yüzünü buruşturarak yanıt verir, ama bir bakarsınız ertesi gün bu saçmalığı bir bakana saygıyla aktarmaktadır.

Bu beyefendiler karılarına hep aynı suratsız ve hor görür tavırlarla davranır, onları konuşmaya değer bulmazlar, onları, Zahar'ın yaptığı gibi kocakarı yerine koymasalar da, ciddi iş hayatlarının yanında eğlencelik bir çiçek yerine koyarlar...

Artık öğle vakitleri parkın yollarını parıl parıl yakıyordu. Herkes gölgelerde, keten gölgeliklerin altında oturuyordu; sadece yanlarında grup grup çocuklar olan dadılar öğle ışınlarının altında, çayırda geziniyor, oturuyorlardı.

Oblomov hâlâ divanda yatıyor, Olga'yla sabah yaptığı konuşmanın anlamına inanmakla inanmamak arasında gidip geliyordu.

"Beni seviyor, bana karşı bir şeyler hissediyor. Mümkün mü bu? Beni hayal ediyor; benim için büyük bir tutkuyla söyledi şarkıyı ve müzik ikimizde de bir yakınlığa yol açtı."

İçini gurur kaplamıştı, yaşam ve onun büyülü enginlikleri, daha önce hiç görülmemiş renk ve ışınlarla aydınlanmıştı. Artık kendisini Olga'yla birlikte yurtdışında, İsviçre göllerinde, İtalya'da görüyordu, onunla Roma harabelerinde geziniyor, gondola biniyor, sonra Paris, Londra kalabalığında kayboluyor, sonra... sonra kendi toprağına geliyordu, yani Oblomovka'ya.

Olga bir tanrıça, bu sevimli çan çan konuşması, bu zarif, beyaz küçük yüzü, ince, narin boynuyla...

Köylüler daha önce hiç böyle birini görmemişti; bu meleğin önünde dizlerinin üzerine çöküyorlar. O da çayırda sessizce dolanıyor, Oblomov'la birlikte bir akağaç gölgesine yürüyor; ona şarkı söylüyor...

Ve yaşamı, onun sessiz akışını, onun tatlı derelerini, dalgalarını hissediyor o... tatmin edilmiş arzularla, dopdolu mutluluklarla dalıp gidiyor...

Birden yüzü karardı.

"Hayır, bu olamaz!" dedi yüksek sesle, divandan kalkıp odada gezinmeye başladı. "Beni sevmesi gülünç bir şey, bu uykulu bakışları, tombul yanakları... Benimle alay ediyor..."

Aynanın önünde durdu ve uzun zaman seyretti kendini, önce karanlık bakıyordu, sonra bakışları aydınlandı; hatta gülümsedi.

"Daha önce şehirdeyken olduğumdan daha iyiyim sanki, daha canlı görünüyorum," dedi, "gözlerim puslu değil... Arpacık çıkmıştı, o da kaybolmuş... Herhalde buranın havasından olmalı; çok geziyorum, hiç şarap içmiyorum, yatmıyorum... Mısır'a gitmeme gerek yok."

Bir uşak gelip Olga'nın teyzesi Marya Mihaylovna'dan yemek daveti getirdi.

"Geleceğim, geleceğim!" dedi Oblomov.

Uşak dışarı çıktı.

"Dur! Al şunu."

Ona para verdi.

Neşeliydi, gönlü rahattı. Doğa da ışıl ışıldı. İnsanların hepsi iyiydi, hepsi memnundu; herkesin yüzünde mutluluk vardı. Sadece Zahar suratsızdı, efendisine yan yan bakıp duruyordu; fakat Anisya da samimiyetle gülüyordu. "Bir köpek alayım," diye karar verdi Oblomov, "ya da kedi... Kedi daha iyi: kediler yumuşak olur, mırlayıp durur."

Olga'ya koştu.

"Ama, fakat... Olga beni seviyor!" diye düşünüyordu sevgiyle. "Bu genç, taze varlık! Şimdi onun imgelemi yaşamın en şiirsel alanlarına açık: onun kara bukleli, yapılı, uzun boylu, dalgın, gizli bir güce sahip, yüzü cesaret dolu olan, gururlu bir gülüşü olan, gözleri her baktığında yanıp titreşen, bir tel gibi çınlayan yumuşak ve taze sesiyle kalbi titreten bir delikanlıya yakınlık duyması gerekir. Dahası, bir delikanlıyı, yüzdeki cesareti, mazurkadaki becerisini, binicilikteki ustalığını sevmeyebilir... Belki de, Olga kalbini bıyıkların gıdıkladığı, kılıç sesleriyle heyecanlanan sıradan bir kız değil; ama o zaman da başka bir şey lazım... Akıl gücü, örneğin, kadının dünyaya boyun eğdiren bu akıl karşısında başını eğmesi için... Ya da ünlü bir sanatçı... Peki ya ben neyim? Oblomov, hepsi bu. İşte Stoltz, o bambaşka: Stoltz demek, akıl,

güç, kendi kendini, başkalarını, kaderini idare etme becerisi demek. Gittiği her yerde herkesle anlaşıyor – baksana, ele geçiriyor, bir aletle oynar gibi oynuyor. Ya ben? Zahar'ı bile idare edemiyorum... Kendimi bile... Ben, yani Oblomov! Ştoltz! Tanrım... Zaten Olga onu seviyor," diye düşündü korkuyla, "kendisi söyledi: arkadaş olarak dedi; ama bu yalan, belki de bilinçaltından... Erkekle kadın arasında dostluk diye bir şey olmaz..."

Kuşkulara boğulmuş bir halde yürürken adımları gitgide yavaşlıyordu.

"Peki ya eğer bana koketlik yapıyorsa? Ya sadece..."

Tümden durdu, bir anda donakalmıştı.

"Ya bütün bunlar kurnazlık, düzenbazlıksa... Yani nereden çıkardım onun beni sevdiğini? O söylemedi: bu kendi kendine düşkünlüğün İblisçe fısıltısı! Andrey! Gerçekten mi? Olamaz, o öyle, öyle... İşte o ta kendisi!" dedi birden mutlulukla, karşıdan ona doğru gelen Olga'yı görerek.

Olga neşeli bir gülümsemeyle elini uzattı.

"Hayır, o öyle değil, o yalancı değil," diye karar verdi Oblomov, "yalancılar böyle tatlı bakışlarla bakmaz; onların içten gülüşü olmaz: hep ciyaklarlar... Ama... o, fakat, sevdiğini söylemedi!" Birden tekrar telaşa kapıldı: bunu kendi kendine uydurmuştu... "Ama hayal kırıklığı niye? Tanrım! Nasıl bir girdaba düştüm!"

"Elinizdeki nedir?" diye sordu Olga.

"Bir dal."

"Ne dalı?"

"Görüyorsunuz ya: leylak."

"Nereden aldınız onu? Burada leylak yoktur. Nerede buldunuz?"

"Bunu daha önce siz koparıp atmıştınız."

"Siz neden aldınız?"

"Yani, hoşuma gitti, sizin... Onu sıkıntıyla atmanız."

"Sıkıntıdan hoşlanıyorsunuz demek, işe bakın! Neden?"

"Söyleyemem."

"Söyleyin lütfen, rica ediyorum..."

"Yararı yok, iyilik getirmez!"

"Yalvarıyorum size."

Oblomov yine olumsuz anlamda başını salladı.

"Peki ya şarkı söylersem?"

"O zaman... belki..."

"Sizi bir tek müzik mi etkiliyor?" dedi Olga kaşlarını kaldırarak. "Bu doğru olamaz!"

"Evet, müzik, sizin müziğiniz..."

"Peki, söyleyeceğim... *Casta diva*, *Casta di*..." diye seslendirdi Norma'nın yakarısını ve durdu.

"Ee, şimdi söyleyin!" dedi.

Oblomov bir süre kendi kendiyle boğuştu.

"Hayır, hayır!" dedi eskisinden daha da kararlı bir tavırla. "Hiç olmaz... Hiçbir zaman! Eğer bu doğru değilse, eğer bana öyle geldiyse? Olmaz, olmaz!"

"Ne oluyor böyle? Korkunç bir şey mi?" dedi aklı bu soruya takılmış bir halde ve meraklı bakışlarını Oblomov'a dikti.

Sonra yüzü ağır ağır anladığını belli etmeye başladı: her hattı düşünce, merak ışınlarıyla kaplandı ve birden bütün yüzü anlayışla aydınlandı... Güneş de bazen, bir bulutun ardından çıktığında, önce bir çalıyı aydınlatır, sonra bir diğerini, bir çatıyı ve birden bütün manzara ışıkla kaplanır. Olga artık Oblomov'un ne düşündüğünü biliyordu.

"Hayır, hayır, benim dilim varmaz..." diye inat etti Oblomov. "Sormayın."

"Size sormuyorum," dedi Olga kayıtsızca.

"Nasıl olur? Daha şimdi siz..."

"Eve gidelim," dedi ciddi bir şekilde, onu duymazdan gelen Olga, "*ma tante* bekliyor."

Önden gitti, onu teyzesiyle yalnız bıraktı ve doğruca odasına çekildi.

VIII

Bütün o gün Oblomov için ağır ağır bir hayal kırıklığı günü oldu. Günü Olga'nın teyzesiyle, çok zeki, seçkin, hep alımlı bir şekilde giyinen, hep üzerine seçkin bir şekilde oturan ve hep yakası o süslü dantellerle kaplı yeni ipek bir elbise giyen bu kadınla geçirdi; kadının başlığı da çok zevkli bir şekilde yapılmıştı ve kurdeleler, onun elli yaşlarına yaklaşmış, ama hâlâ taze olan yüzüne koket bir hava taşıyordu. Boynunda altın bir lornet asılıydı.

Pozları, jestleri kendinden hoşnutluk doluydu; pahalı bir şalı ustalıkla örtünür, dirseğini örgü yastığa yaslayıp divana gösterişli bir şekilde yayılırdı. Hiçbir zaman bir iş başında görülmezdi: örmek, dikmek, bir ıvır zıvırla ilgilenmek onun yüzüne, saygın figürüne uymazdı. Uşak ve hizmetçilere emirleri lakayt bir tonla, kısa ve kuru bir şekilde verirdi.

Bazen kitap okurdu, hiç yazı yazmazdı, güzel konuşurdu, ama daha çok Fransızca konuşurdu. Fakat Oblomov'un Fransız diline çok hâkim olmadığını fark etmişti ve ikinci günden sonra Rus diline geçmişti.

Konuşurken hayal kurmuyor ve akıllı görünmeye çalışmıyordu; sanki, kafasında katı bir hat çekilmişti, aklı o hattın ötesine hiç geçmiyordu. Duygunun, her tür yakınlığın, hatta sevginin de onun yaşamına başka öğelerle eş düzeyde girdiği ya da girmiş olduğu açıkça görünüyordu, oysa başka kadınlarda aşk, işte olmasa bile en azından dilde, yaşamın bütün sorunlarına karışır ve geri kalan her şey, sevginin alanından ne kadar uzaksa o kadar kenara atılır.

Bu kadında yaşama becerisi, kendine yön vermek, belli bir niyetle, kullanma niyetiyle düşüncelerini dengeli bir şekilde tutmak her şeyden önde gelirdi. Onu hazırlıksız, belli etmeden yakalamak olanaksızdı, gözetlemeyi kestiğiniz anda size yönelmiş, meraklı bakışıyla karşılaştığınız uyanık bir düşman gibiydi.

Onun doğal ortamı sosyeteydi, bu yüzden de taktik, dikkat onda her düşünceden, her söz ve hareketten önde gelirdi.

Kimsenin önünde hiçbir zaman kalbinin gizli eğilimlerini açmaz, kimseye ruhsal sırlarını vermezdi; onun yanında bir fincan kahve içerek fısıldaştığı iyi bir dost, bir ihtiyar göremezdiniz. Sadece Baron von Langvagen onunla sık sık yalnız kalırdı; bazı akşamlar baron gece yarılarına kadar, ama daha çok Olga'nın yanında kalırdı; genellikle susarlardı, ama anlamlı, zeki bir şekilde susar, sanki başkalarının değil sadece onların bildiği bir şeyi biliyormuş gibi susarlardı.

Anlaşılan, beraber olmayı seviyorlardı, yani onlara bakınca çıkarılabilecek tek sonuç buydu; o onunla başkalarıyla nasılsa öyleydi: cana yakın, iyi yürekli, ama aynı şekilde ılımlı ve sakin.

Kötü niyetli kişiler bundan yararlanır ve eski bir dostluğu, beraber yurtdışına yapılmış bir seyahati ima etmeye kalkarlardı: ama onun adama yönelik davranışlarında saklı, özel bir yakınlık gölgesiyle bile karşılaşılmazdı, olsa bu belli olurdu.

Bu arada baron, Olga'nın, bir zamanlar bir dava sırasında rehine verilmiş olan küçük çiftliğine müfettişlik yapıyordu.

Baron davayı ele almıştı, yani bir memura evrak hazırlamasını emretmiş, onları lornetiyle okumuş, imzalamış ve aynı memuru gerekli yerlere göndermiş, kendisi de sosyetedeki ilişkileriyle bu davayı yoluna sokmuştu. Davanın hızlı ve mutlu bir şekilde sona ermesini sağlamıştı. Bu da kötü niyetli yorumları kesmişti ve baron onların evinde bir akraba gibi görülmeye başlanmıştı.

Elli yaşın altındaydı, ama çok canlıydı, sadece bıyıklarını boyuyordu ve tek bacağı biraz aksıyordu. Kırılacak kadar kibardı, hanımların yanında hiçbir zaman tütün içmezdi, bacak bacak üstüne atmazdı ve toplum içinde koltuklara gömülüp dizlerini ve çizmelerini burunlarına kadar kaldıran gençleri kesin bir şekilde kınardı. Evin içindeyken eldivenle oturur, onları sadece yemek vaktinde çıkarırdı.

Son moda giyinirdi ve frakının yakasına bir sürü nişan takardı. Hep kapalı arabayla gezer ve atları özenle seçerdi: arabaya bin-

meden önce çevresinde dolanır, koşumları, hatta atların toynaklarını yoklar, hatta bazen beyaz bir mendil çıkartıp sırtına ya da sağrısına sürüp iyi tımarlanmışlar mı diye anlamaya çalışırdı.

Tanıdığı birini saygılı ve terbiyeli bir gülümsemeyle karşılar, tanımadıklarına önce soğuk davranırdı; ama o kişi ona tanıştırıldığı zaman, soğukluğun yerini o aynı gülümseme alır ve tanıştırılan artık buna sonsuza dek güvenebilirdi.

Her şey hakkında bir görüşü vardı: fazilet hakkında, pahalılık hakkında, bilimler hakkında ve sosyete hakkında aynı açıklıkta görüşleri vardı; düşüncesini açık ve tamamlanmış ifadelerle, sanki daha önceden hazırlanmış, bir derste yazılmış ve sosyetede kullanmak üzere dağıtılmış cümlelerle dile getirirdi.

Olga'nın teyzesiyle ilişkisi o vakte dek çok yalın ve terbiyeliydi: özenle ılımlılık sınırlarını hiçbir zaman aşmamaya çabalar, aralarına en ufak hoşnutsuzluk gölgesini bile sokmamaya çalışırlardı.

Bu da kısmen Olga'nın teyzesi Marya Mihaylovna'nın karakterinden, kısmen de ikisi için de başka türlüsünün, başka türlü davranma seçeneğinin kesinlikle olmamasından kaynaklanırdı. Teyzenin aklından hiç Olga'dan başka bir şeyler, onun arzularına ters düşecek bir şeyler istemek gelmemişti; Olga da teyzesinin arzularına karşı çıkmayı, onun öğütlerine uymamayı rüyasında bile görmezdi.

Peki neydi bu arzular? Elbise seçimi, saç kesimi, sözgelimi Fransızca bir tiyatro oyununa ya da operaya beraber gitmek.

Olga, teyzesi arzusunu dile getirdiği ya da öğüdünü verdiği sırada onu dinler, asla dinlememezlik etmezdi; o da bunları, bir teyze olma hakkının izin verdiği ölçüde, kuruluk derecesinde bir ılımlılıkla söyler, daha ileri gitmezdi.

Bu ilişkiler öyle renksizdi ki teyzenin karakterinde Olga'nın uysallığına, onun özel nezaketine yönelik herhangi bir beklenti var mı, Olga'nın karakterinde teyzesine uysallık etmek ve ona özel bir nezaket göstermek var mı, karar vermek imkânsızdı.

Bu yüzden onları ilk kez beraber gören biri, onların teyze ve yeğen olduklarını, anneyle kız olmadıklarını hemen anlardı.

"Ben mağazaya gidiyorum, *ma chere*,* sana bir şey lazım mı?" diye sorardı teyze.

"Evet, *ma tante*, benim mor elbiseyi değiştirmem lazım," derdi Olga ve beraber giderlerdi ya da "Hayır, *ma tante*," derdi Olga, "ben geçen gün oradaydım."

Teyze iki parmağıyla onun iki yanağını tutar, alnını öper, o da teyzesinin elini öper ve biri gider, diğeri kalır.

"Yine aynı daçayı mı tutalım?" der teyze ne soru sorar gibi, ne de onaylar gibi, daha çok kendi kendine düşünmüş ama karar verememiş gibi.

"Evet, orası çok güzeldi," der Olga.

Ve daçayı tutarlar.

Ama eğer Olga şöyle derse:

"Ah, *ma tante*, o ormanla kumsaldan bıkmadınız mı artık? Başka bir yere baksak daha iyi olmaz mı?"

"Bakalım," der teyze. "Olga'cığım tiyatroya gidelim mi?" der teyzesi, "şu piyesi uzun zamandır övüyorlar."

"Memnuniyetle," der Olga, ama çok telaşlı bir hoşnutluk belirtisi göstermez, uysallık belirtisi de göstermez.

Bazen hafifçe tartışırlar.

"Rica ederim, *ma chere*, yeşil kurdele yüzüne uyuyor mu hiç?" der teyze. "Açık sarı olanları al."

"Ah, *ma tante*! Altıdır sarı alıyorum, sonunda bıkacaklar."

"Peki, *pensee* al."

"Siz hoşlandınız mı bunlardan?"

Teyze bakıp ağır ağır sallar başını.

"Nasıl istersen, *ma chere*, ama ben senin yerinde olsam ya *pensee* ya açık sarı alırdım."

"Hayır, *ma tante*, en iyisi şunları alayım," der Olga tatlılıkla ve ne istiyorsa onu alır.

---

* (Fr.) "Canım." (ç.n.)

Olga teyzesine bir otorite olarak, sözü onun için yasa yerine geçecek biri olarak değil, başka herhangi biri, daha deneyimli herhangi bir kadın olarak danışırdı.

"*Ma tante*, şu kitabı okudunuz mu, ne dersiniz?" diye sorardı.

"Ah, tam saçmalık!" diyerek uzaklaşırdı teyze, ama kitabı saklamaz, Olga'nın onu okumaması için önlem almaya kalkmazdı.

Ve Olga'nın aklına da onu okumak hiç gelmezdi. Eğer ikisi de zorlanacak olursa, aynı soruyu Baron von Langvagen'e ya da oralardaysa Ştoltz'a sorarlardı ve kitap onların sözüne göre okunur ya da okunmazdı.

"*Ma chere* Olga!" derdi bazen teyzesi. "Zavadski'lerde ikide bir yanına gelen o genç adam hakkında, dün bana bir şeyler anlattılar, saçma bir hikâye."

Ve hepsi bu. Olga ondan sonra nasıl isterse öyle yapardı, o genç adamla ister konuşur ister konuşmazdı.

Oblomov'un evde görünmesi herhangi bir soruna, teyzesinin, baronun, hatta Ştoltz'un özel bir ilgisine yol açmamıştı. Ştoltz dostunu her şeyin biraz ciddi olduğu, yemekten sonra biraz kestirmenin önerilmediği, hatta bacak bacak üstüne atmanın bile uygunsuz sayıldığı, düzgün giyinmek gereken, söyleyeceği sözlere dikkat etmesi gereken bir eve götürmek istiyordu; kısacası içinde uyuklanmayan, insanın içinin geçmediği ve sürekli canlı, güncel konuşmaların olduğu bir eve.

Ayrıca Ştoltz, Oblomov'un uykulu yaşantısına genç, sempatik, zeki, canlı ve kısmen alaycı bir kadın girerse, bu durumun tam da karanlık bir odaya bir lamba, bütün karanlık köşeleri bir anda aydınlatan, sıcaklığı birkaç derece artıran ve odayı şenlendiren bir lamba sokmak gibi olacağını düşünüyordu.

İşte dostunu Olga'yla tanıştırırken onun beklediği tek sonuç buydu. Bir havai fişek yakacağını öngörmemişti, Olga'yla Oblomov mu, daha neler.

İlya İliç teyzeyle iki saat uslu bir şekilde oturdu, bir kez bile bacak bacak üstüne atmadı, her şey hakkında edepli bir şekilde sohbet etti; hatta iki kere onun ayaklarının altındaki tabureyi düzeltti.

Baron geldi, saygıyla gülümsedi ve kibarca elini sıktı onun.

Oblomov daha da uslu bir hal aldı ve üçü birbirlerinden alabildiğine hoşnutluk duyuyordu.

Teyze Oblomov'un Olga'yla köşelerde konuşmasını, gezmesini şöyle görüyordu... Ya da daha doğrusu, hiç görmüyordu.

Genç bir adamla, bir züppeyle gezmek başka şey: o zaman bir şey söylemeyebilirdi, ama kendine özgü taktiğiyle, bir şekilde belli etmeden başka bir düzen kurardı: bir-iki kere onun yanına kendisi giderdi, üçüncü birini gönderirdi ve gezinti kendiliğinden sona ererdi.

Ama "Mösyö Oblomov"la gezmek, onunla büyük salonun bir köşesinde, balkonda oturmak... bundan ne çıkardı? Adam otuz yaşından fazlaydı: Olga'ya saçma şeyler söylemeye, ona birtakım kitaplar vermeye kalkışmazdı... Bunun dışında bir şey de kimsenin aklına gelemezdi.

Bu arada teyze, Ştoltz'un yola çıkmadan önce Olga'dan Oblomov'un aylaklık etmesine engel olmasını, uyumasını yasaklamasını, ona eziyet edip tiranlık etmesini, ona birtakım işler vermesini, kısacası onu yoluna sokmasını rica ettiğini duymuştu. Olga da Oblomov'u gözünün önünden ayırmamaya, daha sık davet etmeye, gezintiye, dolaşmalara çıkarmaya, eğer yurtdışına gitmeyecek olursa onu her şekilde rahatsız etmeye söz vermişti.

Olga ortaya çıkmadı, Oblomov da teyzeyle birlikte oturdu ve zaman ağır ağır ilerledi. Oblomov yine için için kaynamaya başlamıştı. Şimdi de Olga'nın neden değiştiğini merak ediyordu. Bu değişim onun için eskisinden de ağır bir şey olmuştu.

Önceki kusur onun için sadece korkunç ve utanç vericiydi, ama şimdi nemli, yağmurlu bir havada olduğu gibi sıkıntılı, hu-

zursuz, soğuk bir şekilde sızlıyordu kalbi. Onun ona karşı aşk beslediğinden kuşkulandığını anlamasına yol açmıştı, üstelik belki de yanlış bir kuşkuya kapılmışken. Bu da artık gerçekten incitici, zor düzeltilebilecek bir şeydi. Bilmeden bile olsa, beceriksizce yapılmış bir şey! Tam bir züppelik.

Genç bir kızın kalbine ürkekçe konmuş, daldaki bir kuş gibi dikkatsiz ve rahat bir şekilde durmuş bir duyguyu ürkütüp kaçırmış olabilirdi.

Olga'nın yemeğe ineceği zamanı, onunla nasıl konuşacağını, onu nasıl bekleyeceğini titreyerek bekliyordu.

Geldi... ve Oblomov ona bakarken kıpırdayamadı; onu zar zor tanıyabildi. Başka bir yüzü, başka bir sesi vardı.

Genç, naif, neredeyse çocuksu gülüş bir kez bile belirmedi dudaklarında, bir kez bile bir soru, bir hayret, samimi bir merak anında iri iri açılan gözlerle bakmadı, sanki artık soracak, bilinecek, şaşılacak bir şey kalmamıştı!

Bakışları eskisi gibi Oblomov'u izlemiyordu. Sanki uzun zamandır biliyormuş, inceliyormuş, sonunda onun için hiçbir şeymiş, barona benzeyen biriymiş gibi bakıyordu ona; kısacası, sanki Oblomov onu bir yıldır görmemiş ve o da bir yıl olgunlaşmış gibiydi.

Akşamki sohbetin sertliği yoktu, Olga şakalaşıyor, hatta gülüyordu, daha önce yanıt bile vermediği sorulara şimdi ayrıntılı yanıtlar veriyordu. Kendisini bir şey yapmaya, daha önce yapmadığı bir şeyler yapmaya zorlamak için karar verdiği anlaşılıyordu. Aklından geçen her şeyi söylemeye izin veren özgürlükler, sorumsuzluklar yoktu artık. Nereye gitmişti hepsi birdenbire?

Yemekten sonra Oblomov, gezmeye çıkıp çıkmayacağını sormak için yanına yaklaştı. Olga onun sorusuna yanıt vermeyip teyzesine sordu:

"Gezmeye gidelim mi?"

"Ama uzaklaşmayalım," dedi teyze. "Bana şemsiyemi getirmelerini söyle."

Ve hep beraber çıktılar. Rasgele gezindiler, uzaklara, Petersburg'a baktılar, ormana kadar gittiler ve balkona döndüler.

"Siz, herhalde, bugün şarkı söylemeyeceksiniz? Sormaya çekiniyorum," diye sordu Oblomov, bu baskının bitip bitmeyeceğini, onun neşesinin geri gelip gelmeyeceğini, tek kelimeyle, bir gülümsemeyle, hatta şarkıdaki bir içtenlik, naiflik ve güven ışığıyla ışıldayıp ışıldamayacağını merak ediyordu.

"Hava sıcak!" dedi teyze.

"Önemli değil, denerim," dedi Olga ve bir romans söyledi.

Oblomov dinledi ve kulaklarına inanamadı.

Bu o değil: o eski, tutkulu ses nerede?

Öyle temiz, öyle düzgün ve aynı zamanda öyle... öyle... söylüyordu ki, tıpkı sosyetede kendisinden şarkı söylemesi istenen kızlar gibi; heyecansız. Ruhunu şarkıdan çıkarmıştı ve dinleyende tek bir sinir bile etkilenmiyordu.

Ürküyor mu, miş gibi mi yapıyor, öfkeli mi? Tahmin etmek mümkün değil: kibar bakıyor, rahat konuşuyor, ama şarkı söylediği gibi, her zamanki gibi konuşuyor... Ne oluyor böyle?

Oblomov çayı beklemeden şapkasını aldı ve veda etti.

"Daha sık gelin," dedi teyze, "hafta içi hep yalnızız, sıkılmazsanız gelin, ama pazar günü bizde hep birileri olur zaten, sıkılmazsınız."

Baron saygıyla ayağa kalkıp eğilerek selam verdi.

Olga yakın bir tanıdık gibi ona başıyla selam verdi ve o çıkınca başını pencereye çevirdi, dışarı baktı ve Oblomov'un uzaklaşan ayak seslerini kayıtsızca dinledi.

Bu iki saat ve sonraki üç-dört gün, en fazla bir hafta, onun üzerinde derin bir etki yapmış, onu çok uzaklara götürmüştü. Sadece kadınlarda görülür böyle hızla güçlerin serpilmesi, ruhların her yönden gelişmesi.

Oysa sanki yaşam dersini günlerce değil, saatlerce dinlemişti. Ve her saat küçücük, zar zor fark edilen bir deneyim, bir erkeğin

burnunun dibinde duran, genç kızın açıklanması imkânsız bir hızla yakaladığı bir kuş gibi yanıp sönen bir rastlantıdır: genç kız onun uçuşunu uzaktan görür ve uçuş çizgisinin çizdiği eğri onun aklında silinmez bir işaret, talimat, ders gibi kalır.

Erkek için üzerinde kitabe olan dimdik bir sütun dikmek gereken yerde, genç kız için esen rüzgâr, kulağın zar zor hissettiği bir hava akımı yeterli olur.

Neden birdenbire, böyle bir nedenin sonucunda, genç kızın yüzüne, o hafta boyunca öyle kaygısız, öyle güleç ve naif durmuş olan yüzde, birdenbire katı bir düşünce çöküverir? Ve nedir bu düşünce? Ne hakkındadır? Sanki her şey bu düşüncede yatıyor gibidir, erkeğin bütün mantığı, bütün o kurgusal ve deneyimsel felsefesi, bütün yaşam sistemi orada yatar!

Genç kızı çok uzun zaman önce bırakıp gitmiş, eğitimini tamamlamış, apoletler kuşanmış olan bir *cousin*, onu görünce, neşeyle koşar yanına, eskisi gibi omzunu okşamak, onu kollarında döndürmek, sandalyelerin, divanların üzerinde onunla koşturmak ister... Birden, onun yüzüne baktığı anda, cesaretini kaybeder, utanca kapılır ve kendisinin hâlâ çocuk, onunsa artık bir kadın olduğunu anlar!

Neden? Ne oldu? Bir dram mı? Ağır bir olay mı? Bütün şehrin bildiği bir haber mi?

Hiç, ne *maman*, ne *mon oncle*, ne *ma tante*, ne dadı, ne oda hizmetçisi; kimse bilmez. Ve hiçbir şey de olmamıştır. İki mazurka, birkaç kontrdans* dansı yapmış ve başı biraz ağrımış; gece uyumamış...

Sonra yine her şey geçer, ama yüzüne yeni bir şeyler eklenir: başka türlü bakar, yüksek sesle gülmeyi kesmiştir, armudun çö-

---

* İngiliz halk danslarının salon dansı haline getirilmesiyle Avrupa'da yaygınlaşmış bir dans türü: İngilizcesi "*country dance*" olan sözcük, Fransızcaya "*contredanse*" olarak, Rusçaya da İspanyolca "*contradanza*"dan "kontrdans" biçimiyle geçmiştir. (ç.n.)

püne kadar yemez, "Bizim yatılı okulda..." diye konuşmaz... O da kendi okulunu bitirmiştir.

Oblomov ertesi gün, sonraki gün, tıpkı bir *cousin* gibi Olga'yı tanımakta güçlük çekti ve ürkek bir tavırla onu seyretti, o da ona sade, ama eski meraktan, tatlılıktan yoksun, başkalarına baktığı gibi baktı.

"Neyi var? Şimdi ne düşünüyor, hissediyor?" diye sorup duruyordu kendine. "Tanrı aşkına, hiçbir şey anlamıyorum!"

Zaten onun, bir erkeğin yirmi beş yılda yirmi beş profesör, kütüphane yardımıyla, yeryüzünü dolandıktan sonra, bazen de ruhunun ahlaki yönünü, düşüncesinin ve saçının tazeliğini belli ölçüde kaybederek elde ettiği şeyi elde etmiş olduğunu, yani bilinç alanına adım atmış olduğunu nasıl anlayabilirdi. Bu adım onun için böyle kolay ve rahat bir şekilde olmuştu.

"Hayır, bu zor, boğucu bir şey!" diye karar verdi. "Vıyborg tarafına taşınacağım, bir şeylerle oyalanıp kitap okuyacağım, Oblomovka'ya gideceğim... Tek başıma!" diye ekledi sonra derin bir iç çekişle. "Onsuz! Elveda cennetim, benim aydınlık, sessiz yaşam idealim!"

Dördüncü, beşinci gün gitmedi; okumadı, yazmadı, gezmeye çıkacak oldu, tozlu yola çıktı, tepeye doğru gitmek için ilerilere yürümek gerekiyordu.

"Ortalık alev alev!" dedi kendi kendine, esnedi ve dönüp divana uzandı, Gorohovaya Caddesi'nde, tozlu odada, kapalı storların ardında nasıl uyuduysa öyle ağır bir uykuya daldı.

Aynı karanlık düşleri gördü. Uyandığında önünde masa hazırdı, masada botvinya* ve dövülmüş et vardı. Zahar durmuş, uykulu bir halde pencereden dışarı bakıyordu; yan odada Anisya tabakları şangırdatıyordu.

Yemek yedi, pencerenin yanına oturdu. Sıkıntı, saçmalık, hep tek başına!

---

* Kvas, reçel ve balıktan yapılan, soğuk servis edilen bir Rus yemeği. (ç.n.)

Yine hiçbir yere gitmek, hiçbir şey yapmak istemiyor!

"Baksanıza efendim, komşular bir kedicik getirdiler; olmaz mı? Dün istemiştiniz," dedi Anisya onu eğlendirme niyetiyle ve kediyi kucağına bırakıverdi.

Oblomov kediyi okşamaya başladı: kedicik de sıkıcıydı!

"Zahar!" dedi.

"Ne buyurmuştunuz?" dedi gevşek bir tavırla Zahar.

"Ben herhalde şehre taşınacağım," dedi Oblomov.

"Şehirde nereye? Daire yok."

"Vıyborg tarafına."

"Nasıl olur, bir daçadan bir başkasına mı taşınacağız?" dedi Zahar. "Orada ne var ki? Mihey Andreyiç mi?"

"Burada rahat değilim..."

"Bir daha taşınmak ha? Tanrım! Burada perişan olduk zaten; iki fincanla süpürgenin yerini bulamadım daha; ya Mihey Andreyiç oraya götürmüş ya da kaybolmuş."

Oblomov susuyordu. Zahar gitti, ama hemen geri döndü, bir bavulla yol çantası getirmişti.

"Bunu nereye koyayım? Satmamı ister misiniz?" dedi ayağıyla bavulu iterek.

"Ne oluyor, aklını mı kaybettin? Ben birkaç gün içinde yurtdışına gidiyorum," diye sözünü kesti Oblomov heyecanla.

"Yurtdışına mı!" dedi hemen gülerek Zahar. "İyi ki söylediniz, yurtdışına demek!"

"Neden tuhaf geldi sana? Gideceğim eninde sonunda... Pasaportum hazır," dedi Oblomov.

"Peki orada çizmelerinizi kim çıkaracak?" dedi alaylı bir şekilde Zahar. "Hizmetçi kızlar mı? Siz orada bensiz mahvolursunuz!"

Tekrar güldü, öyle ki favori sakalları ve kaşları iki yana yayıldı.

"Aptal aptal konuşuyorsun! Al götür şunu, defol!" dedi sıkıntıyla Oblomov.

Ertesi gün, Oblomov saat onda uyanır uyanmaz, Zahar ona çayını getirdi ve fırına gittiği zaman orada hanımefendiyle karşılaştığını söyledi.

"Hangi hanımefendi?"

"Hangisi mi? Bayan İlinskaya, Olga Sergeyevna."

"Ee?" diye sordu sabırsızca Oblomov.

"Ee, selam söylememi emrettiler, sizin iyi olup olmadığınızı, ne yaptığınızı sordular."

"Sen ne dedin?"

"İyi olduğunuzu söyledim; ne yapsın, dedim," dedi Zahar.

"Neden şu aptal düşüncelerini araya katıyorsun?" dedi Oblomov. "Ne yapsın, demişmiş! Benim ne yaptığımı nereden bileceksin? Ee, sonra ne oldu?"

"Dün nerede yemek yediğinizi sordular."

"Ee?"

"Ben de evde dedim, akşam da evde yediğinizi söyledim. 'Demek akşam yemeği yiyor?' diye sordu hanımefendi. Sadece iki piliç yediğinizi söyledim..."

"Appp-ttt-all!" dedi Oblomov sertçe.

"Ne aptalı! Doğru değil mi yani?" dedi Zahar. "Kemikleri getirip göstereyim bari..."

"Cidden, aptalsın!" dedi yine Oblomov. "Ee, o ne dedi?"

"Güldü. 'O kadarcık mı?' dedi sonra."

"Tam aptalsın!" dedi Oblomov. "Bir de bana gömleğimi ters giydirdiğini söyleseydin bari."

"Sormadılar ki, sorsalar söylerdim," dedi Zahar.

"Başka ne sordular?"

"Bu günlerde neler yaptığınızı sordular."

"Ee, sen ne dedin?"

"Hiçbir şey yapmıyor, dedim, yatıyor hep."

"Ah!" dedi ağır bir hayal kırıklığıyla Oblomov, alnını yumruklayarak. "Defol hemen!" dedi öfkeyle. "Eğer bir daha benim

hakkımda böyle aptallıklar anlatmaya kalkarsan, görürsün sana neler yapacağımı! Seni iblis, kesin iblissin sen!"

"Ne istiyorsunuz, yalan mı söyleyeyim, bu yaşımda?" diye kendini savundu Zahar.

"Defol hemen!" dedi İlya İliç.

Zahar hakarete aldırmazdı, ama keşke "üzücü sözler" söylemeseydi efendisi.

"Sizin Vıyborg tarafına taşınmak istediğinizi söyledim," diye bitirdi Zahar.

"Defol!" diye bağırdı Oblomov.

Zahar gitti ve hol boyunca iç çekip durdu, Oblomov da çayını içmeye başladı.

Çayını içip bitirdi ve tepeleme krendel ve çörek yığınından, Zahar'ın arsızlığından korkarak sadece tek bir çörek alıp yedi. Sonra bir puro yaktı ve masanın başına oturdu, bir kitap açtı, bir sayfa okudu, sayfayı çevirmek istedi, ama kitabın formalarının açılmadığını anladı.

Oblomov sayfaları parmağıyla yırtmaya başladı: bu yüzden sayfaların kenarları tırtık tırtık oluyordu, ama kitap başkasının, Şoltz'undu, onun da özellikle kitaplar için çok katı, sıkıcı bir düzen hastalığı vardı, Tanrı korusun! Kâğıtlar, kalemler, ufak tefek her şey nasıl yerleştirildiyse öyle kalmalıydı.

Kemik bıçağı kullanmak lazımdı, ama o da yoktu; belki de, elbette Zahar'a sormak lazımdı, ama Oblomov kitabı yerine koyup divana gitmeyi yeğledi; tam elini yatmaya hazırlamak için yastığa uzatmıştı ki, Zahar odaya girdi.

"Ama hanımefendi sizin bu şeye gelmenizi rica etti... neydi... of!" diye bildirdi.

"Niye bunu iki saat önce söylemedin?" diye sordu telaşla Oblomov.

"Gitmemi emrettiniz, konuşturmadınız..." diye karşı çıktı Zahar.

"Beni öldürüyorsun Zahar!" dedi Oblomov dokunaklı bir şekilde.

"Yine hep kendi!" diye düşündü Zahar, efendisine favori sakalının sol tarafını döndürüp duvara bakarak. "Önceki gibi... Lafı oturtuyor!"

"Nereye gidilecek?" diye sordu Oblomov.

"Ya işte şu, neydi adı? Bahçeye işte..."

"Parka mı?" diye sordu Oblomov.

"Parka, tamam işte, 'Mümkünse, dersin, gezmeye gelsin; ben orada olacağım,' dedi..."

"Giyinmem lazım!"

Oblomov park boyunca koştu, fundalıklara, çardaklara baktı, ama Olga yoktu. Açıklamanın yapıldığı o yere gitti ve onu orada, çiçek dalını koparıp attığı yerden biraz uzakta, bir bankta buldu.

"Sizin hiç gelmeyeceğinizi sandım," dedi Olga ona kibarca.

"Bütün parkta sizi arıyordum," dedi Oblomov.

"Arayacağınızı biliyordum, bilerek buraya, bu yere oturdum: sonunda buraya gelirsiniz, diye düşündüm."

Oblomov "Neden böyle düşündünüz?" diye sormak istedi, ama yüzüne baktı ve sormadı.

Olga'nın yüzünde başka, daha önce gezdikleri zamana benzemeyen, onu son bıraktığı sırada gördüğü, onu tedirgin etmiş olan bir bakış vardı. Kibarlığı da denetimli bir kibarlıktı, yüzündeki ifade de önceden hazırlanmış gibi yoğun bir ifadeydi; onunla imalı, kapalı ve naif sorularla konuşmanın mümkün olmadığını, bu çocukça, neşeli zamanın geçtiğini gördü.

Söylenmemiş olan, kurnaz bir soruyla kaçınmanın mümkün olduğu bir sürü şey aralarında hiç konuşulmadan, açıklanmadan, Tanrı bilir nasıl kararlaştırılmıştı, ama artık buna dönmek imkânsızdı.

"Neden bir süredir görünmüyorsunuz?" diye sordu Olga.

Oblomov sustu. Bir yanıyla Olga'ya ilişkilerinin gizli güzelliğinin kaybolduğunu, üzerine bir bulut gibi kuşandığı bu zırhın

Oblomov'a, sanki zırh üzerine kapanmış gibi ağır geldiğini ve kendisini ondan nasıl uzak tutabileceğini bilmediğini söylemek istiyordu.

Ama buna yönelik en küçük bir imanın bile onda bir hayret bakışı uyandıracağını, sonra da tavırlarında bir soğukluğa yol açacağını, belki de kendisinin daha başlarken dikkatsizlik edip yaktığı o yakınlaşma kıvılcımının tümden söneceğini hissediyordu. Onu yeniden, sessizce ve özenle canlandırmak gerekiyordu, ama bunun nasıl olacağını kesinlikle bilmiyordu.

Belli belirsiz bir şekilde onun, ondan daha küçük olsa da büyüdüğünü, artık çocuksu güvene dönüşün mümkün olmadığını, aralarında bir Rubicone* olduğunu ve kayıp mutluluğun artık karşı kıyıda durduğunu anlıyordu: karşıya geçmek gerekiyordu.

Peki nasıl? Yani, ya tek başına geçerse?

Olga onu, içinde neler olup bittiğini açık seçik bir şekilde anlıyordu ve bu yüzden üstünlük ondaydı. Onun ruhuna açık bir şekilde bakmış, ruhunun derinliklerinde nasıl duyguların doğduğunu, nasıl kıvranıp görünümüne yansıdığını görüyordu; ona karşı kadınsı kurnazlığın, sinsiliğin, koketliğin –Soneçka'nın silahlarının– işe yaramaz olduğunu, çünkü savaşın gerekli olmadığını görüyordu.

Hatta, gençliğine rağmen, bu yakınlıkta ilk ve başlıca rolün kendisine ait olduğunu, ondan sadece derin bir etkilenme, tutkulu-tembelce bir uysallık, onun nabzının her atışıyla sonsuz bir uyum beklenebileceğini, ama herhangi bir irade hareketi, herhangi bir etkin düşünce beklenemeyeceğini görüyordu.

Onun üzerindeki iktidarını bir anda ölçüp biçmişti ve bu yol gösteren yıldız, durgun bir göle düşen ve onda akseden ışık huzmesi rolünden hoşlanmıştı. Bu düellodaki üstünlüğünü çok çeşitli biçimlerde sergiliyordu.

---

* İtalya'nın bir nehri. Sezar'ın MÖ 49 yılında bu nehri geçmesi bir savaş sebebi olarak sayıldığından, "Rubicone'yi geçmek" geri dönüşsüz bir noktaya gelmek anlamında kullanılan bir deyimdir. (ç.n.)

Bu komedi ya da trajedide, engellere rağmen, iki oyuncu neredeyse hep aynı karakterle görünür: işkenceci ve kurban.

Başrolde, yani ezen rolünde olan her kadın gibi Olga da, elbette, başkalarından daha az ve bilmeden de olsa, Oblomov'la biraz kedi-fare oyunu oynamaktan kendisini alıkoyamıyordu; bazen yıldırım düşmüş gibi, beklenmedik bir kaprise, bir duygu patlamasına kapılıyor, ama sonra, birden dalıyor, içine kapanıyordu; ama daha çok ve genellikle, Oblomov'un kendi başına tek adım atmayacağını ve nerede bırakırsa orada duracağını bilerek, ileri, daha ileri adım atıyordu.

"Meşgul müydünüz?" diye sordu bir bez parçasını nakışlarken.

"Meşguldüm derdim ya, ama bu Zahar!" diye düşünürken sıkıştı Oblomov'un göğsü.

"Evet, bir şeyler okudum," dedi kayıtsızca.

"Neydi, roman mı?" diye sordu Olga ve yalan söylerken yüzü ne hal alacak diye gözlerini ona çevirdi.

"Hayır, roman hemen hiç okumam," dedi Oblomov sakince, "*Keşif ve Patentler Tarihi*'ni okudum."

"Tanrı'ya şükür bugün kitabın sayfalarına bir göz atmışım!" diye düşündü.

"Rusça mı?" diye sordu Olga.

"Hayır, İngilizce."

"İngilizce okuyabiliyor musunuz?"

"Biraz zorlanıyorum, ama okuyorum. Peki siz şehirde bir yere gitmeyecek miydiniz?" diye sordu kitap konusunu kapatmak için hemen.

"Hayır, hep evdeydim. Ben hep burada, bu patikada çalışıyorum."

"Hep burada mıydınız?"

"Evet, bu patikayı çok seviyorum, bana gösterdiğiniz için çok teşekkür ederim: buraya hemen hiç kimse gelmiyor..."

"Ben göstermedim onu size," diye sözünü kesti Oblomov, "biz, hatırlıyor musunuz, şans eseri onu beraber bulduk."

"Evet, gerçekten."

Sustular.

"Arpacığınız geçti mi tümüyle?" diye sordu Olga, dosdoğru onun sağ gözüne bakarak.

Oblomov kızardı.

"Geçti artık, Tanrı'ya şükür," dedi.

"Gözünüz kaşınırsa sıradan şarapla yıkayın," diye devam etti Olga, "arpacık olmaz o zaman. Dadım öğretmişti."

"Neden taktı şu arpacığa?" diye düşündü Oblomov.

"Bir de akşam yemeği yemeyin," diye ekledi ciddi bir şekilde.

"Zahar!" diye bir çığlık düğümlendi Oblomov'un gırtlağında.

"İyi bir akşam yemeği yemek," diye devam etti Olga, gözlerini işinden kaldırmadan, "bir de üç gün, hele sırtüstü yatmak hemen arpacık çıkmasına yeter."

"App... ppp... talll!" diye haykırdı Oblomov Zahar'a içinden.

"Siz ne işliyorsunuz?" diye sordu sözü değiştirmek için.

"Bir çan," dedi bezin bir kanadını açıp örgüyü göstererek, "baron için. Güzel mi?"

"Evet, çok güzel, desen çok güzel. Bu inciçiçeği dalı mı?"

"Herhalde... evet," dedi kayıtsızca Olga. "Rasgele, aklıma geleni seçtim..." dedi ve biraz kızararak, hemen nakışı ters çevirdi.

"Ama bu çok sıkıcı, eğer böyle sürdürürse, eğer ondan bir şey alamazsam," diye düşünüyordu Oblomov. "Bir başkası, sözgelimi Ştoltz, alabilirdi, ama ben yapamıyorum."

Suratını ekşitip uykulu bir halde çevresine bakındı. Olga ona baktı, sonra işlemesini sepete bıraktı.

"Koruya gidelim," dedi sepeti taşıması için ona verdi, kendisi şemsiyesini açıp elbisesini düzeltti ve ilerledi.

"Neden neşesizsiniz?" diye sordu.

"Bilmem, Olga Sergeyevna. Neden neşeli olayım? Yani nasıl?"

"Bir şeylerle uğraşın, insanlarla daha sık görüşün."

"Bir şeylerle uğraşmak mı! Bir amaç olursa uğraşabilirim. Benim ne amacım var? Yok öyle şey."

"Amaç, yaşamak."

"Ne için yaşadığınızı bilmezken, öyle bir şekilde, günden güne yaşar; günün geçtiğine, gecenin geldiğine sevinir ve uykuda o gün neden yaşandı gibi, yarın neden yaşanacak gibi sıkıcı sorular sorar."

Sessizce, sert bir bakışla dinliyordu, çatılmış kaşlarında ağırbaşlı bir hava vardı, yılan gibi kıvrılmış dudaklarında, inanmazlıkla aldırışsızlık gibi hal vardı...

"Neden yaşandı!" diye tekrarladı Olga. "Belki de bazı varlıklar gereksizdir?"

"Belki de. Sözgelimi, benim varlığım," dedi Oblomov.

"Siz bu vakte dek yaşam amacınızı öğrenmediniz mi?" diye sordu Olga durup. "İnanmıyorum: kendinize yalan söylüyorsunuz; yoksa yaşama değer vermezdiniz..."

"Onun olması gerektiği yere geldim, bundan ileride hiçbir şey yok."

O iç çekti, kızsa gülümsedi.

"Hiçbir şey yok mu?" diye sorar gibi, ama canlı, neşeli, sanki ona inanmıyormuş gibi gülen bir tavırla ve onun için ilerde bir şeyler olduğunu öngörerek tekrarladı.

"Gülün," diye devam etti Oblomov, "ama bu böyle!"

Olga sessizce başını eğip ilerledi.

"Ne için, kimin için yaşayacağım?" dedi Oblomov peşinden giderek. "Ne arayacağım, düşüncem, niyetlerim neye dönük olacak? Yaşam çiçeği soldu, sadece dikenler kaldı."

Ağır ağır yürüyorlardı; Olga dalgın bir şekilde dinliyordu, geçerken bir leylak dalı kopardı ve yüzüne bakmadan Oblomov'a verdi.

"Ne bu?" diye sordu Oblomov sersemleyip.

"Görüyorsunuz ya, bir dal."

"Ne dalı?" dedi ona iri iri gözlerle bakarak.

"Leylak."

"Biliyorum... Ama anlamı ne?"

"Yaşam çiçeği ve..."

Oblomov durdu, Olga da.

"Ve?" diye tekrarladı Oblomov sorarca.

"Benim hayal kırıklığımın çiçeği," dedi Olga ona dosdoğru, dimdik bir bakışla bakarak; gülüşü ne yaptığının farkında olduğunu anlatıyordu.

Karanlık bulut kalktı üzerinden. Bakışı anlamlı ve açıklayıcıydı. Sanki kasten bir kitabın belli bir sayfasını açmış ve sevilen bir yeri okumaya davet etmişti.

"Demek, umut edebilirim..." dedi birden mutlulukla tutuşarak Oblomov.

"Her şeyi! Ama..."

Sustu.

Oblomov birden dirildi. Olga da, kendi payına, Oblomov'u tanıyamadı: dumanlı, uykulu yüz bir anda kaybolmuş, gözleri açılmıştı; yanaklarında renkler açmıştı; düşünceler dalgalanıyordu; gözlerinde arzu ve irade ışıltısı vardı. Olga, bu dilsiz yüz oyununda, Oblomov'un bir anda yaşam amacını bulduğunu da açık seçik bir şekilde okudu.

"Yaşam, yaşam tekrar açılıyor önümde," dedi sonunda sayıklar gibi, "işte o, sizin gözlerinizde, gülüşünüzde, bu dalda, 'Casta diva'da... Hepsi burada..."

Olga başını salladı:

"Hayır, hepsi değil... yarısı."

"En iyisi."

"Olabilir," dedi Olga.

"Nerede diğer yarısı? Bunun ötesinde ne var?"

"Arayın."

"Neden?"

"İlkini kaybetmemek için," dedi Olga elini ona uzatarak ve beraber eve doğru yürüdüler.

Oblomov heyecanlı, kısa bir bakış attı onun küçük başına, endamına, buklelerine ve dalı avcunda sıktı.

"Bunların hepsi benim! Benim!" dedi dalgın dalgın, kendi kendine inanamayarak.

"Vıyborg tarafına taşınmayacak mısınız?" diye sordu Olga eve girerken.

Oblomov güldü, hatta Zahar'ın aptalın teki olduğunu bile söylemedi.

IX

O günden sonra Olga'da ani değişimler olmadı. Teyzesinin yanında, sosyetede sadeydi, rahattı, ama yaşamı sadece Oblomov'la yaşıyor ve hissediyordu. Artık kimseye ne yapacağını, nasıl davranacağını sormuyor, düşünürken Soneçka'nın otoritesine başvurmuyordu.

Önünde yaşamın, yani duyguların aşamaları açıldıkça, olguları keskin bir şekilde gözlüyor, hassas bir şekilde içgüdülerinin sesine kulak veriyor ve daha önceden elde etmiş olduğu, çok sayıdaki gözleme çok az güveniyor, dikkatli bir şekilde, üzerine adım atması gereken yeni bir zemini özenle yokluyordu.

Soru sorabileceği kimse yoktu. Teyzesine mi? Ama o bu tür soruları öyle kolay ve ustalıklı bir şekilde geçiştiriyordu ki, Olga hiçbir zaman onun yorumlarından herhangi bir cümle kurup aklına yerleştirmeyi başaramıyordu. Ştoltz da yoktu. Oblomov mu? Ama o da Olga'nın karşısında, Galatea'nın karşısındaki Pygmalion gibiydi.

Yaşamı kimse fark etmeden, öyle sessizce dolmuştu ki, kendi yeni sahasında, hiç dikkat çekmeden, görünüşte coşku ve kaygıya

düşmeden yaşıyordu. Başka herkese göre eskiden ne yapıyorsa onu yapıyordu, ama aslında her şeyi bambaşka yapıyordu.

Fransızca bir piyese gidiyor, piyesin içeriği onun yaşamıyla bağlantılı bir hale geliyordu; kitap okuyordu ve kitapta hemen, aklının kıvılcımlarıyla kaplı dizeleri, onun duygularının ateşinin bir yerinde yanıp söndüğü dizeleri buluyordu, bir önceki gün söylenmiş olan sözler yazılmıştı oraya, sanki yazar onun kalbinin artık nasıl çarptığını duyup dinliyor gibiydi.

Ormandaki ağaçlar aynıydı, ama gürültüleri özel bir anlam kazanmıştı: onlarla Olga arasında canlı bir anlaşma vardı. Kuşlar sadece cıvıldaşıp şakımıyordu, hepsi aralarında bir şeyler konuşuyordu; ve hepsi çevresinde bir şeyler söylüyor, hepsi onun ruh haline yanıt veriyordu; bir çiçek açtı mı, Olga onun nefes aldığını duyar gibi oluyordu.

Düşlerinde de kendi yaşamını görüyordu: bazen seslice söylediği birtakım hayallerle, imgelerle doluydular... Ona bir şeyler anlatıyorlardı, ama öyle kapalı anlatıyorlardı ki, anlayamıyor, onlarla konuşmaya, onlara sorular sormaya çalışıyordu ve o da anlaşılmaz bir şeyler söylüyordu. Ama sabahleyin Katya ona gece boyunca sayıkladığını söylüyordu.

Stoltz'un öngörülerini hatırladı: o da Olga'ya daha yaşamaya başlamadığını söylüyordu bazen ve Olga onun kendisini, yirmi yaşında olduğu halde, genç kız saymasından inciniyordu hep. Ama artık onun haklı olduğunu, kendisinin yaşama daha yeni başladığını anlamıştı.

"Organizmanızdaki bütün güçleri ortaya koyduğunuz zaman, çevrenizdeki yaşam da kendini gösterecek ve siz şu anda gözlerinizin nasıl kapalı olduğunu görecek, hiç duymadığınız şeyleri duyacaksınız: sinirlerin müziği çalacak, kürelerin gürültüsünü duyacaksınız, otların büyümesini işiteceksiniz. Bekleyin, telaş etmeyin, kendi kendine gelecek!" demişti Stoltz.

Gelmişti. "Bu herhalde güçlerin ortaya çıkması, organizma uyandı..." diyordu Olga onun sözleriyle, bu benzersiz titreyişe

hafifçe kulak vererek, ortaya çıkan yeni güçlerin her yeni görünümüne dikkatle ve ürkekçe bakarak.

Hayalperestliğe kapılmamıştı, yaprakların beklenmedik titreyişine, geçe hayallerine, geceleyin sanki biri kulağına eğilmiş ve anlaşılmaz, bulanık bir şeyler söylüyormuş gibi olan o gizemli fısıltılara boyun eğmemişti.

"Sinirler!" diye tekrarlıyordu bazen gülerek, gözyaşları arasında, korkuyu zar zor yenip gelişmemiş sinirlerle uyanan güçlerin savaşını dizginlemeye çalışarak. Yataktan kalkıyor, bir bardak su içiyor, camı açıyor, bir mendille yüzünü kuruluyor ve uyanıkken, uykudayken gördüğü düşlerden kurtuluyordu.

Oblomov'un da, sabahleyin uyanır uyanmaz aklına gelen ilk imge Olga'nın sureti oluyordu, bütün endamıyla, elinde bir leylak dalıyla. Onun düşüncesiyle uyuyor, geziyor, okuyordu, yani her yerde o vardı, her yerde.

Onunla içten içe, gece gündüz sonu gelmez bir sohbet halindeydi. *Keşifler ve Patentler Tarihi*'ne Olga'nın dış görünümünde ya da karakterinde yaptığı birtakım yeni keşifleri katıyor, umutsuzca onunla buluşmak, ona kitap göndermek, sürpriz yapmak için bahaneler uyduruyordu.

Onunla vedalaştıktan sonra, konuşmayı evde sürdürüyordu, bazen Zahar yanına geliyor, ama o aşırı kibar ve yumuşak bir tonla, dalgın bir halde Olga'yla konuşmayı sürdürdüğünden ona şöyle diyordu: "Kel şeytan, yahu sen bana yine kirli çizmelerimi vermişsin: söylesene, ben seninle ne yapacağım..."

Ama kayıtsızlık, Olga ona ilk kez şarkı söylediği anda üzerinden uçup gitmişti. Artık eski yaşamı, onun için sırtüstü yatmayla duvara bakmanın aynı olduğu, yanında Alekseyev ya da İvan Herasimoviç'in oturmasına aldırmadığı, gece olsun gündüz olsun kimseden hiçbir şey beklemediği o günleri yaşamıyordu.

Şimdi gece gündüz, sabah akşam her saat kendi imgesini kazanmıştı ve saatler Olga'nın yanında olup olmamasına bağlı ola-

rak ya yanardöner bir ışıltıyla kaplanıyor ya da renksiz ve karanlık oluyordu, Olga olmadığı zaman cansız ve sıkıcı geçiyordu.

Bütün bunlar onun varlığına da yansıyordu: başında gün gün, dakika dakika değişen hayaller, bilmeceler, öngörüler, bilinmezlik işkenceleriyle örülü bir ağ vardı; onu görecek mi göremeyecek mi? O ne söyleyip yapacak? Ona nasıl bakacak, nasıl bir havası olacak, neyi soracak, hoşnut olacak mı, olmayacak mı? Bütün bu hayaller yaşamının temel soruları haline gelmişti.

"Ah, keşke aşkın bu sıcaklığını yaşasaydım da, kaygısını yaşamasaydım!" diye hayal kuruyordu. "Hayır, yaşam yakalıyor insanı, nereye gidersen git yakalıyor! Yepyeni bir hareketlilik, bir sürü uğraş nasıl da doldu yaşama! Aşk, çok zor bir yaşam okulu!"

Hatta birkaç kitap okudu: Olga ondan içeriklerini anlatmasını rica etti ve şaşırtıcı bir sabırla dinledi anlattıklarını. Oblomov köye birkaç mektup yazdı, kâhyayı değiştirdi ve Ştoltz aracılığıyla komşulardan biriyle temasa geçti. Eğer Olga'dan ayrılabilseydi, köye bile gidecekti.

Akşam yemeği yemiyordu ve iki haftadır gündüz yatmak nedir bilmiyordu.

İki-üç hafta içinde Petersburg'un bütün çevresini gezmişlerdi. Olga, teyze, baron ve Oblomov, hep birlikte şehir dışındaki konserlere, büyük bayramlara gitmişlerdi. Finlandiya'ya, İmatra'ya yolculuk etmekten bahsediyorlardı.

Oblomov'a kalsa, parktan uzak bir yere gitmezdi, ama Olga hep bir şeyler buluyordu ve Oblomov da bu davete karşılık, yolculuğu hemen düzenleyeceğini söylüyordu. İşte o zaman Olga'nın neşesinin sonu gelmezdi. Daçanın çevresinde, beş verst ötedeki bütün tepelere gitmişlerdi.

Bu arada aralarındaki yakınlık da sabit yasalara göre artıyor, güçleniyor ve belirginleşiyordu. Olga duyguyla birlikte çiçek açıyordu. Gözlerine canlılık, hareketlerine zarafet gelmişti; göğsü zarif bir şekilde gelişiyor, ölçüyle heyecanlanıyordu.

"Sen daçada pek güzelleştin, Olga," diyordu teyzesi ona. Baronun gülüşünde de aynı kompliman vardı.

Olga kızarıyor, başını teyzesinin omzuna yaslıyordu; yanakları hassas bir şekilde titriyordu.

"Olga, Olga!" diye özenle, neredeyse fısıltıyla seslendi Oblomov bir gün Olga'ya, gezmeye gittikleri bir tepenin dibinde.

Yanıt gelmedi. Oblomov saatine baktı.

"Olga Sergeyevna!" diye seslendi sonra. Sessizlik.

Olga tepenin üzerinde oturuyordu, çağrıyı duymuş, ama gülüşünü bastırıp ses çıkarmamıştı. Oblomov'u tepeye çıkmaya zorlamak istiyordu.

"Olga Sergeyevna!" diye seslendi Oblomov, tepenin yarısına dek çalılıklar arasından ilerleyip yukarılara bakınarak. "Beş buçuk demişti," diyordu kendi kendine.

Olga kahkahalarını tutamadı.

"Olga, Olga! Ah, oradasınız!" dedi Oblomov ve yukarılara doğru atıldı.

"Uf! Avcı gibi dağa saklanmışsınız!" Yanına oturdu. "Beni hırpalamak için, siz kendiniz de hırpalanıyorsunuz."

"Nereden geliyorsunuz? Doğruca evden mi?" diye sordu Olga.

"Hayır, size gittim; orada dışarı çıktığınızı söylediler."

"Bugün ne yaptınız?" diye sordu Olga.

"Bugün..."

"Zahar'la kavga mı ettiniz?" dedi Olga.

Oblomov buna güldü, çünkü bu kesinlikle olanaksızdı.

"Hayır, *Revue* okudum. Ama beni dinleyin, Olga..."

Ama bir şey söylemedi, öylece yanına oturdu ve onun profilini, başını, ellerinin öne arkaya hareket etmesini, iğneyi kanaviçeye batırıp çıkarmasını seyretmeye koyuldu. Bakışlarını büyüteç gibi dikmişti ona ve üzerinden ayıramıyordu.

Kendisi de kıpırdamıyordu, sadece bakışı sağa sola, aşağı, onun elinin hareketine göre geziniyordu. Üzerinde yoğun bir

hareketlilik vardı: şiddetli bir kan dolaşımı, iki kat nabız atışı ve kalp çarpıntısı – bütün bunlar onun üzerinde öyle güçlü bir etki bırakmıştı ki, ağır ağır, güçlükle nefes alıyor, idam mangasının önündeymiş, ruhunu teslim edeceği an gelmiş gibi nefes alıyordu.

Dili tutulmuştu; hatta fısıldayamıyor, sadece heyecandan ıslanmış gözlerle karşı konulmaz bir şekilde ona bakıyordu.

Olga da bazen ona derin bir bakış atıyor, yüzünde yazılı duran basit bir anlamı okuyor ve düşünüyordu: "Tanrım! Nasıl da seviyor! Ne kibar, ne kibar!" Ve seviniyor, ayaklarına, onun gücüne kapanmış bir insan yüzünden gurur duyuyordu!

Simgesel imalar, anlamlı gülüşler, leylak dallarının zamanı geri dönmez bir şekilde geçmişti. Aşk daha da güçlenmiş, anlam kazanmış, bir tür sorumluluğa dönmeye başlamıştı; karşılıklı haklar belirmişti. İki taraf da gitgide daha çok açılıyordu: yanlış anlamalar, kuşkular kaybolmuş ya da yerlerini daha açık ve olumlu sorulara bırakmıştı.

Onu boşa geçen yıllarla ilgili hafif alaylarla durmadan iğneliyor, katı bir şekilde ayıplıyor, onun aslında Stoltz'dan daha derin olan kayıtsızlığını yargılıyordu; sonra onunla yakınlaştıkça, Oblomov'un kayıtsız ve gevşek haline yönelik alayları bırakıp despotik bir irade sergilemesine geçti, ona cesurca yaşam amacını ve sorumluluklarını hatırlattı ve sert bir şekilde hareket etmesini, aklını hiç duraksamadan sergilemesini talep etti, bazen ona kendisi için incelikli, yaşamsal, yanıtı bilinen bir soruyu yöneltti, bazen de ona yanıtını bulamadığı, bulanık bir soruyla geldi.

Oblomov da çabaladı, kafasını zorladı, onun gözünde kötü bir duruma düşmemek ya da onun bir düğümü, kahramanca kesip ayırmasına değilse de çözmesine yardımcı olmak için değişti.

Olga'nın bütün kadınsı taktiğine tatlı bir yakınlık sinmişti; Oblomov'un onun aklının bütün hareketlerine yetişme çabası tutku kokuyordu.

Ama sık sık zayıf düşüyor, ayaklarına kapanıyor, elini kalbine bastırıyor ve nasıl attığını dinliyor, bu arada ondan kıpırtısız, hayret dolu, heyecanlı bakışlarını ayırmıyordu.

"Beni nasıl da seviyor!" diyordu Olga böyle dakikalarda, bunlara sevinerek. Eğer Oblomov'un ruhunda eski özelliklerini görür gibi olursa, –baktığı zaman onun ruhunun derinliklerini görebiliyordu– en küçük bir yorgunluk, belli belirsiz bir yaşam tembelliği görür gibi olursa, onu şiddetle kınıyor, bazen bu kınamalara acı pişmanlıklar, hatta korkular da karışıyordu.

Bazen Oblomov esneyecek gibi oluyor, ağzını aralıyor ve hemen o anda Olga'nın hayret dolu bakışıyla karşılaşıyordu: o zaman hemen, ağzını öyle bir kapatıyordu ki dişleri takırdıyordu. Olga onun yüzünde beliren en küçük uyku gölgesini bile izliyordu. Sadece ne yaptığını değil, ne yapacağını da soruyordu.

Olga'nın ondaki yorgunluktan yorulduğunu, uzaklaşıp soğuk davrandığını fark ettiği zaman bu Oblomov için kınamalardan daha da ağır bir şey oluyor, bütün neşesini kaybediyordu. O zaman yaşama, işlerine daha ateşli bir şekilde sarılıyordu ve gölge yine kayboluyor, yakınlık yine güçlü ve parlak bir hal alıyordu.

Ama bütün bu kaygılar aşkın büyülü çembelerinden öteye geçmiyordu; işleri kötü gidiyordu: uyumuyor, okuyor, bazen yazmayı ve plan yapmayı düşünüyor, yürüyerek ve arabayla çokça geziyordu. Daha ileri bir hamle, yaşamın asıl anlamı, işler, hâlâ niyet olarak kalıyordu.

"Başka nasıl bir yaşam ve etkinlik bekliyor ki Andrey?" diyordu Oblomov, yemekten sonra uyuyup kalmamak için gözlerini iri iri açarak. "Bu yaşam değil mi yani? Aşk da bir hizmet değil mi? Bir denesin bakalım! Her gün kilometrelerce yürümek! Akşam şehirde geceledim, sefil bir handa kaldım, giysilerimi bile çıkarmadan yattım, sadece çizmelerimi çıkardım, üstelik Zahar da yoktu yanımda, hep Olga'nın verdiği vazifelere hürmetten!"

Olga'nın ona özel bir sorun getirip ondan, bir profesörden ister gibi, kesin bir yanıt beklemesi onun için en acı verici şey

oluyordu; ama bunu da çok sık yapıyor, ukalalıktan değil, basitçe gerçeği öğrenmek istediği için yapıyordu. Hatta sık sık Oblomov'la ilgili amacını unutuyor, sorunun kendisine takılıp kalıyordu.

"Bize neden bunu öğretmiyorlar?" diyordu dalgın dalgın bir sıkıntıyla, bazen de üzüntüyle, durup dururken, kadınlar için gereksiz sayılması alışkanlık olmuş bir şeylerle ilgili bir konuşmayı dinlerken.

Bir gün çift yıldızlar konusunda sorularla gelmişti: Oblomov da Herschel'den* bahsetmek gibi bir yanlış yapmış ve şehre gitmek, Herschel'in kitabını bulup okumaya ve ona anlatmaya mecbur kalmıştı, çünkü Olga duyduklarından tatmin olmamıştı.

Bir başka seferde, yine yanlışlıkla, baronla konuşurken iki resim ekolü hakkında bir şeyler söylemişti, o yüzden bir hafta çalışması gerekti: okudu, okuduklarını anlattı; sonra da Ermitaj Müzesi'ne gittiler ve oradaki görevi okuduğu şeyleri ona kanıtlamak oldu.

Eğer rasgele bir şeyler söyleyecek olursa, Olga hemen fark ediyor, ipin ucunu bırakmıyordu.

Sonra bir hafta boyunca dükkânları gezip en iyi resimlere sahip gravürleri bulmak zorunda kalmıştı.

Zavallı Oblomov ya bilinenleri tekrarlıyor, ya kitap raflarını yeni öğretiler için tarıyor ve genellikle bütün gece uyumuyor, araştırıyor, okuyor, böylece sabahleyin, sanki şans eseriymiş gibi yaparak, bir önceki günün sorusunu, belleğinin arşivinden çıkmış bir bilgiyle yanıtlar gibi yanıtlıyordu.

Olga bu soruları kadınsı bir dalgınlıkla, şunu bunu bilmek için geçici bir kaprisle sormuyordu, ısrarla, sabırsızca soruyordu ve Oblomov'un sessiz kalması ona uzun uzun, sınayan bir bakışla bakılmasına neden oluyordu. Bu bakıştan o kadar ürküyordu ki!

"Neden bir şey söylemiyor, susuyorsunuz?" dedi Olga. "Sıkıldığınızı düşüneceğim."

---

* William Herschel (1738-1822), İngiliz gökbilimci. (ç.n.)

"Ah!" dedi Oblomov kendinden geçip bayılır gibi. "Sizi nasıl seviyorum!"

"Gerçekten mi? Ama ben sormasam, hiç de öyle görünmüyor," dedi Olga.

"Gerçekten bende neler olup bittiğini hissedemiyor musunuz?" diye atıldı Oblomov. "Biliyor musunuz, konuşmakta bile zorlanıyorum. İşte bakın... verin elinizi... bir şeyler engel oluyor, sanki burada ağır, taş gibi bir şey duruyor, derin bir acı var sanki, ama buna rağmen, tuhaf bir şekilde, acıda da mutlulukta da organizma aynı süreci yaşıyor: nefes almak ağrı veriyor, neredeyse acıtıyor, insan ağlamak istiyor! Eğer ağlasaydım, acı yaşamış gibi olurdum, gözyaşı döküp rahatlardım..."

Olga bir süre ona sessizce baktı, sanki söylediklerine inanmış gibi, onları yüzünde yazanlarla karşılaştırıyormuş gibi baktı ve gülümsedi: sınavı başarıyla atlatmıştı. Olga'nın yüzünde mutlu, hiçbir şeyin bozamayacağı kadar huzurlu görünen bir nefes dolandı. Anlaşılan, onun kalbinde bir ağırlık yoktu, sadece bu dingin sabahın doğasındaki gibi bir iyilik vardı.

"Neyim var benim?" diye sordu Oblomov dalgınlıkla kendi kendine sorar gibi.

"Söyleyeyim mi ne olduğunu?"

"Söyleyin."

"Siz... âşıksınız."

"Evet, elbette," dedi Oblomov Olga'nın elini kanaviçeden alarak, ama eli öpmedi, sadece parmaklarını sıkıca bastırdı dudaklarına ve herhalde onları uzun süre orada tutmayı isteyerek durdu.

Sessizce çekmeye çalıştı Olga, ama Oblomov sıkıca tutuyordu.

"Ama bırakın, yeter," dedi Olga.

"Ya siz?" diye sordu Oblomov. "Siz... âşık değilsiniz..."

"Âşık mı, hayır... Bunu sevmiyorum: sizi seviyorum!" dedi ve ona uzun uzun, sanki sevip sevmediğinden kendisi de emin olmaya çalışır gibi baktı.

"Sevi... yorum!" dedi Oblomov. "Ama anne, baba, dadı, hatta bir köpek de sevilir: bütün bunları içeriyor bu genel, kapsayıcı bir 'seviyorum' kavramı, tıpkı eski..."

"Ya sabahlık?" dedi Olga gülerek. "*A propos*, sizin sabahlığınız nerede?"

"Ne sabahlığı? Benim hiç sabahlığım olmadı."

Olga ona sitemle gülümsedi.

"Ha, siz o eski sabahlıktan bahsediyorsunuz!" dedi Oblomov. "Ben öylece bekliyorum, yani ruhum sizin kalbinizden hangi hissin çıkacağını, bu dudaklardan hangi ismin çıkacağını duymak için sabırsızlıktan can veriyor, ama siz... Tanrı iyiliğinizi versin, Olga! Evet, size âşığım ve bu olmadan dürüst aşk olmaz diyorum: ne babaya, ne anneye, ne dadıya âşık olunur, onlar sevilir..."

"Bilmiyorum," dedi Olga dalgın dalgın, kendini dinleyip içinde olup bitenleri anlamaya çalışıyormuş gibi. "Size âşık olup olmadığımı bilmiyorum; eğer değilsem, belki de daha vakti gelmemiştir; tek bildiğim babamı, annemi, dadımı böyle sevmediğim..."

"Ne farkı var? Özel bir şey hissediyor musunuz!" diye ısrar etti Oblomov.

"Peki siz bilmek mi istiyorsunuz?" diye sordu Olga kurnazca.

"Evet, evet, evet! Gerçekten söylemek elinizde değil mi?"

"Neden bilmek istiyorsunuz?"

"Hep bununla yaşayabilmek için: bugün, bütün gece, yarın – görüşünceye dek... Sadece bununla yaşıyorum."

"Görüyorsunuz, size her gün yeni tazeliklerin kokusu gerekiyor! İşte sevilenle seven arasındaki fark. Ben..."

"Siz?" diye sabırsızca bekledi Oblomov.

"Ben başka türlü seviyorum," dedi Olga, sırtını kayaya yaslayıp bakışlarını hızla geçen bulutlara çevirerek. "Siz olmazsanız sıkılıyorum; sizsiz duramıyorum uzun zaman, hemen üzülüyorum, uzun bir süre görüşmesek canım sıkılıyor. Bir kere sizin beni sevdiğinizi öğrendim, gördüm ve buna inanıyorum, mutlu-

yum, siz bana beni sevdiğinizi tekrar söylemeseniz bile. Bundan daha fazla ve daha iyi bir şekilde sevemiyorum."

"Bu sözler... sanki Cordelia'nın* sözleri!" diye düşündü Oblomov Olga'ya tutkuyla bakarak.

"Ölürseniz... siz," diyerek duraksadı Olga, "sizin için sonsuz yas tutarım ve ömür boyu bir daha hiç gülmem. Bir başkasını severseniz yakınmaya, lanet etmeye kalkışmam, ama kendi kendime size mutluluklar dilerim... Benim için sevgi bu, yani yaşamla aynı şey... yaşamsa..."

Bir söz arandı.

"Size göre nedir yaşam?" diye sordu Oblomov.

"Yaşam bir borç, sorumluluk, bu yüzden aşk da bir borç: bana öyle geliyor ki Tanrı onu gönderdi," dedi Olga bakışlarını göğe çevirerek, "ve sevmeyi emretti."

"Cordelia!" dedi seslice Oblomov. "Ve daha yirmi bir yaşında! Demek size göre aşk bu!" diye ekledi dalgın bir halde.

"Evet, ve ben, sanırım, bütün yaşam boyunca yaşayıp sevme gücü bulacağım..."

"Bunu kim sokmuş kafasına!" diye düşündü Oblomov ona neredeyse huşuyla bakarken. "Deneyim, çile, ateş ve dumanla gelmiş olamaz bu parlak ve sade yaşam ve sevgi kavrayışına."

"Peki coşkulu mutluluklar var mı, tutkular var mı?" diye sordu.

"Bilmem," dedi Olga, "yaşamadığım için bu nedir bilemiyorum."

"Ya, şimdi anlıyorum!"

"Belki zamanla yaşarım, belki ben de sizdeki gibi heyecanlar yaşarım, sizinle karşılaşınca sizin gibi bakar ve gerçekten karşımda olduğunuza inanamam... Ama bu çok gülünç de olabilir!" dedi neşeyle Olga. "Bazen gözleriniz çok tuhaf bir hal alıyor: bence, *ma tante* fark ediyor bunu."

---

* Shakespeare'in *Kral Lear* adlı oyununda, kralın, kısa bir sahnesi olan, en küçük kızı. (ç.n.)

"Sizin sevgideki mutluluğunuz nedir," diye sordu Oblomov, "eğer benim yaşadığım coşkulu mutluluklar yoksa sizde?"

"Ne mi? İşte bu!" dedi Olga onu, kendini ve onları çevreleyen ıssızı göstererek. "Bu mutluluk değil mi, ben hiç böyle yaşadım mı? Daha önce burada kitapsız, müziksiz, bu ağaçlar arasında on beş dakika bile oturamazdım. Andrey İvaniç dışında bir erkekle konuşmak, ne hakkında olursa olsun konuşmak sıkardı beni: hep tek başıma kalmayı düşünürdüm... Ama şimdi... ve iki kişi susmak çok eğlenceli!"

Gözlerini çevrede, ağaçlarda, çayırda gezdirdi, sonra Oblomov'a baktı, gülümsedi ve elini uzattı.

"Siz gittiğiniz zaman içim sızlamıyor mu sanıyorsunuz?" dedi. "Sıkıcı geceyi hiç görmemek için hemen yatıp uyumaya gitmediğimi mi sanıyorsunuz? Ertesi sabah hemen size gelmeye can atmadığımı mı sanıyorsunuz?"

Her "sanıyorsunuz" sözü Oblomov'un yüzünü daha da aydınlatıyordu, bakışları ışıl ışıl oluyordu.

"Evet, evet," diye tekrarladı, "ben de sabahı bekliyorum, gece sıkılıyorum ve ertesi gün bir işin peşine değil sizin peşinize düşüyorum, bir kez daha gelmek ve adınızı söylemek, uşaklardan sizinle ilgili haber almak, sizi daha önce gördüler diye kıskanmak, böyle geçiyor vaktim... Biz hep tek başımıza beklediğimizi, yaşadığımızı, umut ettiğimizi sanıyoruz. Kuşkularımı bağışlayın Olga: sizin beni sevdiğinize, başkalarını sevdiğiniz gibi sevmediğinize, babanızı, teyzenizi..."

"Köpeğimi de," dedi Olga gülerek. "İnanın bana," diye devam etti sonra, "ben size nasıl inanıyorsam öyle inanın, kuşkulanmayın, boş kuşkularla bu mutluluğu bozmayın, yoksa uçup gider. Biliyorum, gerek yok, genç olduğumu biliyorum, ama... Biliyor musunuz," dedi kendinden emin bir sesle, "bir aydır, o zamandan beri, sizi tanıdığımdan beri, birçok şeyi tekrar düşündüm ve yaşadım, sanki büyük bir kitabı okuyup bitirmiş gibiyim, ben de kendimce, biraz... Kuşkulanmayın..."

"Kuşkulanamam," diye sözünü kesti Oblomov, "buna gerek yok. Artık, sizin adınıza ben her şeye inanıyorum: bakışınız, sesiniz, her şeyi söylüyor. Bana konuşur gibi bakıyorsunuz, bana sözler gerekli değil, bakışlarınızı okuyabiliyorum. Ama siz yokken, sorularla dolu acı verici bir kuşku oyunu başlıyor ve benim yine size koşmam, size bakmam gerekiyor, bunu yapmazsam inanamıyorum. Nedir bu böyle?"

"Ama ben size inanıyorum: bu neden?" diye sordu Olga.

"Siz inanmayabilirdiniz de! Sizin karşınızda delice, hastalıklı bir tutku duruyor! Benim gözlerimde siz, sanırım, kendinizi, aynada görür gibi görüyorsunuz. Ama siz yirmi yaşındasınız; baksanıza kendinize: sizinle karşı karşıya gelen bir erkeğin size bir hayret bedeli ödememesi mümkün mü... bakışla bile olsa? Ama sizi tanımak, dinlemek, uzun süre bakmak, sevmek... Of, işte bu insanı delirtiyor! Ama siz yine makul, sakinsiniz; eğer bir gün, iki gün geçecek olsun ve ben sizden 'seviyorum' sözünü duymayayım, işte buramda bir telaş başlıyor..."

Kalbini gösterdi.

"Seviyorum, seviyorum, seviyorum – işte size üç günlük erzak!" dedi Olga, oturduğu yerden kalkarak.

"Siz hep şaka yapıyorsunuz, ama ben böyleyim!" diyerek iç çekti, onunla birlikte tepeden inen Oblomov.

Böylece birbirlerine hep aynı ezgiyi farklı çeşitlemelerle çalıyorlardı. Vedalaşmalar, konuşmalar – bütün bunlar hep aynı şarkı, aynı ses, aynı ışıktı, parlak bir şekilde yanıyordu ve pembe, yeşil, sarı ışınlara dağılıp ayrılıyor ve çevrelerindeki atmosferi titreştiriyordu. Her gün ve her saat yeni sesler ve ışınlar getiriyordu, ama ışık aynı yanıyor, ezgi hep aynı çalıyordu.

Her ikisi de bu seslere kulak kesiliyor, onları yakalıyor ve diğeri işitsin diye peş peşe söylemeye telaş ediyor, yarın başka seslerin çınlayacağından, farklı ışınların yanacağından kuşkulanmadan ve ertesi gün, dün başka bir şarkı olduğunu unutarak söylüyorlardı.

Oblomov bu büyülü seslere, gözalıcı ışığa daha da çok inanıyor ve tutkusunun bütün silahlarını onun karşısında sergilemeye, ona ruhunu tutuşturan ateşin bütün yalımını ve bütün gücünü göstermeye telaş ediyordu.

Ne kendilerine ne birbirlerine yalan söylüyorlardı: kalp ne söylerse onu veriyorlardı, Oblomov'un sesi imgelemi aşıyordu.

Aslında, Oblomov'un ihtiyacı, Olga'nın Cordelia'ya benzemesi ve bu imgeye sadık kalması ya da yeni bir yola girmesi ve başka bir hayale dönüşmesi değildi, Olga'nın onun kalbinde hangi renk ve ışıklarla yaşıyorsa o renk ve ışınlarla kalması, iyi olması yeterdi.

Olga da bu tutkulu dost, kendisi mendilini bir aslanın ağzına atacak olsa hemen atılıp alır mı, onun için uçuruma atlar mı, diye düşünmüyordu, bu tutkunun belirtilerini görmesi, onun kendisi sayesinde canlanmış olan erkek idealine sadık kalması yeterdi, onun bakışının ışını sayesinde, onun gülüşü sayesinde ondaki neşe ateşi canlı kalsın ve o onda yaşam amacını görmeyi bırakmasın yeterdi.

Bu yüzden de aydınlatıcı Cordelia imgesinde, Oblomov'un tutkusunun ateşinde sadece tek bir an yankılanıyordu, sevginin tek bir geçici nefesi, onun tek bir sabahı, tek bir geçici deseni. Yarına gelince, yarın başka türlü ışıldayacak, belki aynı mükemmellikte, ama yine de başka türlü...

X

Oblomov, batan yaz güneşini ve onun kızıl izlerini mutlulukla seyreden, gözlerini güneşin doğduğu yerden ayıramayan, dönüp gecenin geleceği yere, arkaya bakamayan, sadece ve sadece ertesi gün sıcaklığın ve ışığın geri dönmesini düşünen geceye doğru dönüşen bir insanın ruh hali içindeydi.

Sırtüstü yatmış, sevinçle akşamki görüşmenin son izlerini düşünüyordu. "Seviyorum, seviyorum, seviyorum," diyordu

Olga'nın bütün şarkılardan daha güzel sesi; onun derin bakışlarının o son ışıkları hâlâ üzerinde duruyordu. Oblomov bunlardan anlam çıkarıyor, onun sevgisinin derecesini belirliyor ve uykuya dalmaya hazırlanıyordu, ama birdenbire...

Ertesi sabah Oblomov solgun ve karamsar bir yüzle kalktı; yüzünde uykusuzluk izleri vardı; bütün alnı kırış kırıştı; gözlerinde ateş yoktu, arzu yoktu. Gurur ve neşeli, kaygısız bir bakış, meşgul bir insana has ölçülü, bilinçli bir telaşın hareketleri... hepsi kaybolmuştu.

Dalgın bir halde çay içti, bir kitap açmadı, masaya oturmadı, düşünceli bir tavırla bir puro yaktı ve divana oturdu. Eskiden olsa yatardı, ama artık alışmıştı ve yastığa başını yaslamadı bile; fakat kolunu yasladı yastığa, eski eğilimlerini hatırlatan bir işaretti bu.

Canı sıkkındı, ara sıra iç çekiyordu, bir ara omuzlarını silkti, karman çorman olmuş başını salladı.

İçinde şiddetli bir şeyler olup bitiyordu, ama aşk değildi bu. Olga'nın imgesi karşısındaydı, ama onu sanki uzaklarda, sislerin içinde görür gibiydi; ışıksız, ona yabancı bir şekilde; onu hastalıklı bir bakışla seyredip iç çekiyordu.

"Tanrı nasıl emrettiyse öyle yaşa, istediğin gibi yaşama, işte bilgece bir kural, ama..." Ve düşünceye daldı.

"Evet, insan istediği gibi yaşayamaz, bu apaçık," diye konuşmaya başladı içinde kasvetli, üzücü bir ses, "çelişkiler kaosuna düşersin, onun içinde de tek bir insan aklı yetişmemiştir, ne kadar derin, ne kadar dikbaşlı olursa olsun! Dün istedin, bugün istediğini tutkuyla, yoruluncaya dek elde ediyorsun, ama yarın istediğinden utanırsın, sonra yaşama lanet edersin bu neden oldu diye, zaten işte ne oluyorsa hep bu yaşamda bağımsız ve dikbaşlı ilerlemek arzusundan, keyfince istemekten oluyor. Dikkatli ilerlemek, birçok şeye gözlerini kapatmak ve mutluluktan saçmalamamak gerekiyor, mutluluğun elimizden kayıp gitmesinden yakınmaya kalkışmamalıyız – işte yaşam! Kim uydurmuş yaşamın

mutluluk ve zevk olduğunu? Saçmalık! 'Yaşam yaşamdır, ödevdir, sorumluluktur,' diyor Olga, ama sorumluluk ağır olur. Borcu ödemekse..." İç çekti.

"Olga'ya şaşmamak lazım... Tanrım! Benim gözlerimi açtın ve ödevi gösterdin," dedi göğe bakarak, "nasıl güç toplamalı? Ayrılmak! Hâlâ fırsat var şimdilik, acıyla da olsa bunu yapmalı, sonra kendine neden ayrılmadım diye lanet etmemek için bunu yapmalı. Ama onun uşağı gelir şimdi, birini gönderecekti... Hiç sabredemiyor..."

Bunun nedeni neydi? Birden hangi rüzgâr çarpmıştı Oblomov'a? Hangi bulut üzerine çökmüştü? Ve neden böyle üzücü bir boyunduruğa giriyordu? Oysa, akşamleyin yine Olga'nın ruhuna bakmış ve orada aydınlık bir dünya ve aydınlık bir kader görmüş, kendisinin ve onun falını okumuştu. Ne olmuştu?

Belki de akşam yemeğini geç vakitte yemiş ya da yüzükoyun uyumuştu ve şiirsel ruh halinin yerini birtakım korkular almıştı.

Bazen yaz vakti dingin, bulutsuz, ışıl ışıl yıldızlarla dolu bir gecede yatar insan ve ertesi gün tarlaların sabahın taze kokularıyla nasıl güzel olacağını düşünür! Ormanın derinliklerine neşeyle dalıp sıcaktan korunacaktır! Tam o anda gri kasvetli bulutlardan bir yağmur boşanır; soğuk, ıslak...

Oblomov da her zamanki gibi, akşamleyin kalbinin atışını dinlemiş, sonra onu elleriyle yoklamış, oradaki katılık artmış mı diye yoklamış, sonra mutluluk analizini derinleştirmiş ve birdenbire içine acı bir damlanın düşmesiyle zehirlemişti.

Zehir güçlü ve hızlı bir şekilde etkilemişti onu. Bütün yaşadıklarını bir bir geçirmişti aklından: yüzüncü kez geçmişle ilgili keder ve geç bir pişmanlık dolmuştu kalbine. Eğer yaşamda cesurca ilerlemiş olsaydı şimdi ne olacağını, eğer etkin biri olsaydı nasıl daha dolu dolu ve çok yönlü yaşayacağını düşünmüş ve şimdi ne olduğu, Olga'yı nasıl ve ne hakla sevebileceği sorusuna gelmişti sıra.

"Bir hata yapıyorum!" diye bir şimşek çakmıştı aklında ve bu şimşek kalbinin tam ortasına düşüp onu ikiye ayırmıştı. Nefessiz kalmıştı. "Hata! Evet... Kesinlikle öyle!" diye geçti aklından.

"Seviyorum, seviyorum, seviyorum," tekrar yankılanmıştı aklında ve kalbi tutuşmuştu yine, ama hemen yine soğumuştu. Ve Olga'nın üç kere "seviyorum" demesi neydi? Gözlerindeki yalan, hâlâ boş bir kalbin kurnaz fısıltısı; aşk değil, sadece sevgi sezgisi!

Bu ses bir gün yankılanacak, ama öyle güçlü bir sesle çınlayacak, öyle bir ahenkle çıkacak ki, bütün dünya titreyecek! Teyze de, baron da öğrenecek ve bu sesin yankısı çok uzaklara gidecek! Bu duygu otların arasındaki bir dere gibi sessizce, zar zor duyulan bir şırıltıyla akmayacak.

Şimdi tuvale işler gibi seviyor: sessizce, tembelce dolanıyor bakışları, hâlâ tembelce süzüyor onu, seviyor, sonra bir kenara koyup unutacak. Evet, bu sadece aşka hazırlık, bir deney ve Oblomov da bir kobay, ilk olarak denenen, deney için, şans eseri biraz uygun görünmüş olan bir kobay...

Zaten onları bulup yakınlaştıran da şans olmuştu. Onu hiç fark etmeyebilirdi: Ştoltz göstermişti Oblomov'u, genç, hassas bir kalbi etkilemiş, onun haline üzüntü duyulmasına, tembel ruhunu uykudan uyandırmak, sonra da öylece bırakmak gibi hırslı bir kaygı duyulmasına neden olmuştu.

"İşte durum bu!" demişti yataktan korkuyla kalkıp titrek ellerle mumu yakarken. "Hep buydu ve başka da bir şey olmadı hiç! Olga aşk algısına hazırdı, kalbi merakla aşkı bekliyordu ve Oblomov umutsuzca karşısına çıktı, yanlışlıkla onun eline düştü... Bir başkası ortaya çıkar çıkmaz, Olga hatasını anlayıp dehşete kapılacak! O zaman nasıl yüzüne bakacak onun, benden nasıl kaçacak... Korkunç! Başkasının olanı çalıyorum! Hırsızım ben! Ne yapıyorum, ne yapıyorum? Ne kadar aptalım! Tanrım!"

Aynaya bakmıştı: solgun, sapsarı, donuk gözler. O genç talihlileri hatırlamıştı, nemli, dalgın, ama güçlü ve derin bir bakışla

duran, onun gibi gözlerinde titreşen bir kıvılcım olan, zafere inanır bir tavırla gülen, cesurca yürüyen, çınlayan bir sesle konuşan talihlileri. Ve onlardan birinin ne zaman geleceğini düşünmüştü: Olga birden alev alev yanacak, ona, Oblomov'a bakacak ve... Kahkaha atacak!

Aynaya tekrar bakmıştı. "Böyle birini sevemez!" demişti.

Sonra yatıp yüzünü yastığa gömmüştü. "Elveda Olga, mutlu ol," demişti.

"Zahar!" diye bağırdı sabahleyin.

"Eğer İlinsk'lerden biri gelirse benim için, ona evde olmadığımı, şehre gittiğimi söyle."

"Emredersiniz."

"Evet... Hayır, en iyisi ona mektup yazayım," dedi kendi kendine, "yoksa birdenbire kaybolmam ona edepsizce gelebilir. Açıklamak gerekiyor."

Masanın başına oturdu ve hızlı hızlı, ateşli bir şekilde, hummalı bir telaşla, mayıs ayının başında kâhyaya yazdığından çok başka bir şekilde yazmaya başladı. Bağlaçlarla zarflar bir kere bile yan yana gelip tatsız bir buluşma yaşamadı.

"Olga Sergeyevna (diye yazdı), bizim sık sık görüştüğümüz bir dönemde benim yerime bu mektubu almış olmanız size tuhaf gelebilir. Sonuna kadar okuyun. Benim başka türlü davranamayacağımı siz de göreceksiniz. Bu mektupla başlamak gerekiyordu: o zaman ikimiz de ileride yaşayacağımız birçok vicdan azabından kurtulabiliriz; fakat daha geç değil. Birbirimizi birdenbire, çok hızlı bir şekilde, sanki iki dalga birden buluşmuş gibi sevdik ve bu benim daha erken kendime gelmeme engel oldu. Yani, size bakarken, saatlerce sizi dinlerken, kim gönül açıklığıyla bu büyüden uyanmak gibi ağır bir sorumluluğu üzerine alabilir? Her bayırda durup onun inişine bakmamak iradesi kimde bulunur? Ve her gün düşünüp duruyordum, 'Daha ileri gidemeyeceğim, duracağım: benden geçmiş artık,' diyerek devam ediyordum, ama şimdi sizin yardımınıza ihtiyaç duyduğum bir mücadele başlıyor.

Ben daha bugün, bu gece her şeyin ayaklarımın altından nasıl hızla kaydığını anladım: dün içine düştüğüm uçurumun derinliğine bir an bakabildim ve durmaya karar verdim.

"Sadece kendimden bahsediyorum, ama egoizm yüzünden değil, ben bu uçurumun dibinde yatarken, siz yine saf bir melek gibi yükseklere uçacaksınız ve ben, uçuruma dönüp bir bakmak bile isteyecek misiniz bilmiyorum. Beni hiçbir düşünceye kapılmadan dinleyin, dosdoğru ve yalın bir şekilde söyleyin: beni sevmiyorsunuz ve sevemeyeceksiniz. Benim deneyimime kulak verin ve kesin olarak inanın. Zaten kalbim deli gibi çarpmaya başladı bile: varsayalım, yanlış atmış, dikkatsizlik etmiş, ama benim doğrunun nerede olduğunu, yanlışın nerede olduğunu bilmem mümkün ve zorunlu ve bunu bilme becerisini göstermemiş olanı önceden uyarmak da benim sorumluluğum sayılır. Ve işte sizi uyarıyorum: siz yanlış yapıyorsunuz, durup bir bakın!

"Aramızdaki sevgi uçarı, insanı gülümseten bir hayal görünümünde ortaya çıktığında, *Casta diva* diye seslendiğinde, leylak dalının kokusunda, tarifsiz bir yakınlıkla, mahcup bir bakışta ortaya çıktığında, ona inanmadım, onu imgelemin bir oyunu ve kendini beğenmişliğin bir fısıltısı saydım. Ama eğlence geçti; aşk yüzünden hastalandım, tutkunun semptomlarını hissettim; siz dalgınlaştınız, ciddileştiniz; bana boş vakitlerinizi bağışladınız; sinirleriniz gerildi; heyecanlanmaya başladınız ve o zaman, yani ancak şimdi, telaşa kapıldım ve durup bu nedir diye sorma sorumluluğunun üzerime düştüğünü hissettim.

"Size sizi sevdiğimi söyledim, siz de aynı şekilde yanıt verdiniz. Bunda nasıl bir uyumsuzluk var, duymuyor musunuz? Duymuyor musunuz? Ben uçurumun dibine vardığım zaman duyarsınız. Bana bakın, benim varlığımı düşünün: beni sevebilir misiniz, siz beni seviyor musunuz? 'Seviyorum, seviyorum, seviyorum!' dediniz dün. 'Hayır, hayır, hayır!' diye yanıt veriyorum ben kesinlikle.

"Siz beni sevmiyorsunuz, ama hemen ekleyeyim, yalan da söylemiyorsunuz. Beni kandırmayın; içinizden hayır derken evet

diyemezsiniz. Ben sadece sizin şimdiki 'seviyorum' sözünüzün şimdiki bir sevgi olmadığını, gelecekteki bir sevgi olduğunu göstermek istedim; bu sadece bilinçsiz bir sevme ihtiyacı, gerçek bir besin olmayışından, ateş yokluğundan dolayı, sahte, sönük bir ışıkla yanan o ihtiyaç ve bu ihtiyaç bazen kadınlarda bir çocuğa, bir başka kadına yönelik şefkat, hatta basitçe gözyaşı ya da isterik baygınlıklar olarak görülür. Benim daha en başından size katı bir şekilde şunu söylemem gerekirdi: 'Yanılıyorsunuz, karşınızda beklediğiniz, hayal ettiğiniz kişi yok. Bekleyin, o gelecek, o zaman siz anlayacaksınız; hatanızdan dolayı utanıp sıkılacaksınız, ben de bu utanç ve sıkıntıdan acı duyacağım' – işte benim size bunu demem gerekirdi, eğer daha bilge bir akla ve daha iyi bir ruha sahip olsaydım, dahası, daha samimi olsaydım... Ama hatırlarsanız, şöyle demiştim: sizin inanmayacağınızdan, bunun olmayacağından korkarak; size başkalarının söyleyebileceği her şeyi daha önceden söyledim, dinlememeye ve inanmamaya hazır olasınız diye, ama sizle görüşmekte telaş ettim ve şöyle düşündüm: 'Bir başkası gelene dek ben mutlu olayım.' İşte, coşku ve tutkunun mantığı bu.

"Şimdi başka türlü düşünüyorum. Peki ne olacak, ben ona bağlanırken, yaşamın bir lüksü değil, zorunluluğu olduğu anlaşılırken, sevgi kalpte coşup köpürürken ne olacak (boş yere mi orada bir katılık hissediyorum)? O zaman nasıl kurtulacağım? Bu acıyı yaşayacak mıyım? Kötü olacak benim için. Ben şimdi bile bunu korkmadan düşünemiyorum. Eğer siz daha deneyimli, daha büyük olsaydınız, o zaman kendi mutluluğumu kutsar ve size elimi sonsuza dek verirdim. Ama bu...

"Neden yazıyorum? Neden dosdoğru size gelip sizi görme arzumun günden güne arttığını, ama görmemin mümkün olmadığını söylemiyorum? Bunu yüzünüze söylemek ruha yeter mi, siz karar verin! Bazen size buna benzer bir şeyler söylemek istiyorum, ama bambaşka şeyler söylüyorum. Belki de, yüzünüzde hüzün belirecek (eğer siz gerçekten benden bıkmadıysanız)

ya da siz, benim iyi niyetimi anlamayıp güceneceksiniz: ne ona ne de diğerine katlanabilirim, sözlerimi geri de alamazdım ve onurlu niyetler un ufak olurdu ve konuşma ertesi gün görüşmek üzere sona ererdi. Şimdi, siz yokken böyle olmuyor: sizin küçük gözleriniz, o küçücük iyi, güzel yüzünüz karşımda değil; kâğıt sabırlı ve suskun, ben de huzurla yazıyorum (yalan söylüyorum): bir daha görüşmeyeceğiz (yalan söylemiyorum).

"Başkası olsa, 'Yazarken gözyaşları döküyorum,' diye eklerdi ama ben sizin karşınızda caka satmıyorum, kendi hüznümü gösteri haline sokmuyorum, çünkü acıyı artırmak, üzüntüyü, kederi çoğaltmak istemiyorum. Bütün bu örtü hep aynı tasarıyı, duyguların toprağında kökleri daha derine gömmek gibi bir tasarıyı gizler, ama ben hem sizden hem kendimden onun tohumunu çıkarmak istiyorum. Ağlamak da ya özensiz sözlerle kadınların gururunu kırmak isteyen baştan çıkarıcılara ya da uyuşuk hayalperestlere göredir. Bunu size, vedalaşarak, iyi bir dostla, onu uzak bir yola gönderirken vedalaşır gibi vedalaşarak söylüyorum. Üç hafta sonra, üç ay sonra çok geç, çok zor olurdu: aşk akıl almaz başarılar elde ediyor, ruhsal bir kangren bu. Şimdi ben de kendimi bilmez haldeyim; saatleri, dakikaları sayımıyorum, güneşin doğup batışını görmüyorum, şöyle sayıyorum: gördüm – görmedim, göreceğim – görmeyeceğim, geldi – gelmedi, gelecek... Bütün bunlar gençliğe has şeyler, o da kolayca hem tatlı hem tatsız heyecanlar getiriyor; ama benim için sıkıcı bile olsa huzur gerek, uykulu, ama onu tanıyorum; ama fırtınalarla baş edemiyorum.

"Birçokları benim bu davranışıma şaşırır: neyden kaçıyor, der; başkaları bana güler: ne yapalım, ben de buna karar verdim. Eğer sizinle görüşmemeye karar verdiysem, demek her şeye karar verdim.

"Derin üzüntüm içinde, yaşamımızın bu kısa bölümünün bana sonsuza dek öyle temiz, hoş kokulu bir hatıra bırakmış olmasıyla, bir tek onun beni eski ruh uykusuna düşmekten koru-

yacak olmasıyla ve sizi de bir zarar vermeden, gelecekteki, normal bir sevgiye götürecek olmasıyla avunuyorum. Elveda melek, ürken bir kuş yanlışlıkla konduğu bir daldan nasıl uçarsa, öyle çabucak uçun, bilmeden oturduğunuz o daldan tıpkı onun gibi kolayca, cesur ve neşeli bir halde uçup gidin!"

Oblomov coşkuyla yazmıştı: divit sayfalar boyu uçup durmuştu. Gözleri parlıyordu, yanakları kızarmıştı. Mektup bütün aşk mektupları gibi uzun olmuştu: âşıkların korkusu böyle geveze olur.

"Tuhaf şey! Hiç sıkılmadım, bunalmadım!" diye düşündü. "Neredeyse mutlu sayılırım... Neden? Belki de ruhumun yükünü mektuba aktardığım için."

Mektubu yeniden okudu, katladı ve mühürledi.

"Zahar!" diye seslendi. "Uşak gelince, ona bu mektubu ver, hanımefendiye götürsün."

"Emredersiniz," dedi Zahar.

Oblomov gerçekten de neşelenmiş gibiydi. Ayaklarını divana uzatıp oturdu, hatta seslendi: "Kahvaltı yapacak bir şey yok mu?" İki yumurta yedi ve bir puro yaktı. Hem kalbi hem başı dopdoluydu; yaşıyordu. Olga'nın mektubu nasıl alacağını, nasıl şaşıracağını, okuduğu zaman yüzünün ne hal alacağını hayal etti. Sonra ne olacak?

Bugünün perspektifi, durumun yeniliği yüzünden keyfe kapılmıştı... Kalbi çarpa çarpa dinliyordu kapı gıcırtısını, bir uşak geldi mi, Olga artık onun mektubunu okudu mu diye... Hayır, girişte sessizlik hâkimdi.

"Ne demek ki bu?" diye düşündü huzursuzca. "Kimse gelmiyor: bu nasıl olur?"

Gizli bir ses ona fısıldayıverdi: "Neden kaygılanıyorsun? Zaten senin istediğin de bu, görüşmenin kesilmesi değil miydi?" Ama bu sesi susturdu.

Yarım saat sonra avluda arabacıyla oturan Zahar'ı yanına çağırdı.

"Kimse gelmedi mi?" diye sordu. "Gelip giden olmadı mı?"

"Hayır, geldiler," dedi Zahar.

"Sen ne yaptın?"

"Evde olmadığınızı söyledim, şehre gittiler, dedim."

Oblomov ona dimdik baktı.

"Neden böyle söyledin?" diye sordu. "Uşak gelince ne yapmanı emretmiştim sana?"

"Ama uşak gelmedi, oda hizmetçisi geldi," dedi kaygısız bir soğukkanlılıkla Zahar.

"Peki mektubu verdin mi?"

"Tabii ki hayır: siz önce evde yok dememi, sonra mektubu vermemi emretmiştiniz. Uşak gelince ona vereceğim."

"Hayır, hayır, sen... tam bir canisin! Nerede mektup? Getir hemen!" dedi Oblomov.

Zahar, mektubu iyice kirlenmiş bir halde getirdi.

"Eline baksana yahu!" dedi öfkeyle Oblomov, lekeleri göstererek.

"Benim elim temiz," dedi Zahar kenara çekilerek.

"Anisya, Anisya!" diye bağırdı Oblomov.

Anisya kapının girişinden beline kadar uzandı.

"Baksana Zahar ne yapmış?" diye yakındı Oblomov ona. "Ona İlinsk'lerden gelecek uşağa ya da oda hizmetçisine versin, o da hanımefendiye versin diye verdiğim mektubu görüyor musun?"

"Görüyorum, babacığım. Verin bana, ben vereyim."

Ama hole çıkar çıkmaz, Zahar elinden çekip aldı mektubu.

"Defol, defol," diye bağırdı, "sen kendi karılık işlerine bak!"

Çok geçmeden oda hizmetçisi tekrar geldi. Zahar ona kapıyı açmaya davrandı, Anisya da yanına gelecek oldu, ama Zahar ona öfkeyle baktı.

"Nereye böyle?" diye sordu hırıltıyla.

"Yardıma gelmiştim, sen hani..."

"Bak, bak, bak!" diye gürledi Zahar onu dirseğiyle korkutarak. "Çekil git!"

Anisya gülüp gitti, ama yan odanın aralığından Zahar'ın efendinin emrini yerine getirip getirmediğini seyretti.

İlya İliç gürültüyü duyup dışarı çıktı.

"Ne oldu Katya?" diye sordu.

"Hanımefendi sizin nereye gittiğinizi sormamı emretmişti? Ama siz gitmemişsiniz, evdesiniz! Koşup söyleyeyim," dedi ve koşmaya davrandı Katya.

"Ben evdeyim. Bunların hepsi saçmalıyor," dedi Oblomov. "Ama al, bu mektubu hanımefendiye ver!"

"Emredersiniz, veririm!"

"Hanımefendi nerede şimdi?"

"Köye gitti, eğer kitabı bitirirseniz, saat ikide bahçeye çaya gelmenizi rica etti."

Sonra gitti Katya.

"Hayır, gitmeyeceğim... Her şeyin bitmesi gerekirken neden duygularımı karıştırayım?" diye düşündü Oblomov köye doğru giderken.

Olga'nın tepede gezindiğini, Katya'nın onu bulup mektubu verdiğini uzaktan gördü; Olga'nın bir an durup mektuba baktığını, düşündüğünü, sonra Katya'yı gönderip park yoluna girdiğini gördü.

Oblomov tepenin çevresindeki geçidi dolandı, diğer ucundan aynı yola girdi ve ortasına dek gidip çimene, çalıların arasına oturup bekledi.

"Buradan geçecek," diye düşündü, "ona belli etmeden bir kere bakacağım ve sonsuza dek uzaklaşacak."

Onun ayak seslerini kalbi perişan bir halde bekledi. Hayır, sessizlik. Doğa yaşam hareketliliğini yaşıyordu; çevrede görünmeyen, hassas bir çalışma vardı, ama anlaşılan her şey görkemli bir dinginliğe gömülmüştü.

Bu arada otların arasında her şey hareket ediyor, hışırdıyor, koşturuyordu. İşte karıncalar telaşla ve kaygıyla dört bir yana

dağılıyor, koşuyor, gidiyor, tıpkı bir şehir pazarını yukarılardan seyreder gibi: aynı yığınlar, aynı kalabalıklar, aynı koşuşturan halk.

İşte yabanarısı çiçeğin yanında vızıldıyor ve onun içine dalıyor; işte karınca yığını ıhlamur ağacından süzülen özsuyu damlasının çevresine toplanmış; işte yakında bir yerde bir kuş hep aynı sesi tekrarlıyor, belki de bir dostunu çağırıyor.

İşte iki kelebek, havada birbirlerinin çevresinde dolanıyor, vals yapar gibi hızlanıyorlar, ağaçların arasında dolaşıyorlar. Ot güçlü kokular saçıyor; ondan kesintisiz bir çıtırtı yükseliyor...

"Burada amma kargaşa var!" diye düşündü Oblomov bu koşuşturmaya bakıp doğanın tatlı gürültüsünü dinlerken. "Ama dışarıda her şey sessiz, dingin!"

Hâlâ ayak sesleri duyulmuyordu. Sonra, birden... "Ah!" diye iç çekti Oblomov dalları sessizce aralayarak. "O, o... Bu da ne? Ağlıyor! Tanrım!"

Olga sessizce yürüyor ve mendiliyle gözyaşlarını siliyordu; ama silince yenileri boşanıyordu. Utanıyor, onları bastırmaya çalışıyor, ağaçlardan bile saklamaya çalışıyor ama yapamıyordu. Oblomov Olga'nın ağladığını hiç görmemişti; bunu beklemiyordu ve bu gözyaşları sanki onu yakıp kavuruyordu, ama bundan dolayı yanmıyor, bir sıcaklık duyuyordu.

Hızla yanına koştu.

"Olga, Olga!" diye seslendi kibarca arkasından.

Olga irkildi, çevresine bakındı, hayretle ona baktı, sonra dönüp uzaklaştı.

Oblomov yanına gitti.

"Ağlıyor musunuz?" dedi.

Olga'nın gözyaşları daha da şiddetlendi. Artık kendini tutamıyordu ve mendilini elinde sıkıyor, hıçkırıklarla sarsılıyordu, ilk banka oturdu.

"Ben ne yaptım!" diye fısıldadı Oblomov dehşetle, onun elini tuttu ve yüzünden ayırmaya çalıştı.

"Bırakın beni!" dedi Olga. "Gidin! Neden buradasınız? Ağlamamam gerekir, biliyorum: ne için ağlıyorum? Haklısınız: evet, her şey olabilir."

"Bu gözyaşlarının olmaması için ne yapmalı?" diye sordu önünde dizlerinin üzerine çökerek. "Söyleyin, emredin: her şeye hazırım..."

"Gözyaşı olsun diye elinizden geleni yaptınız, onları durdurmak sizin elinizde değil... O kadar da güçlü değilsiniz! Bırakın!" dedi Olga yüzünü mendille silerek.

Oblomov ona bakıp içinden kendi kendine lanet okudu.

"Tatsız bir mektup oldu!" dedi pişmanlıkla.

Olga sepetini açtı, mektubu çıkarıp ona verdi.

"Alın," dedi, "onu götürün, ben ona bakıp bakıp daha fazla ağlamak istemiyorum."

Oblomov mektubu sessizce cebine soktu ve başını eğip yanına oturdu.

"En azından, benim niyetlerime hak veriyorsunuz, değil mi Olga?" dedi sessizce. "Benim için sizin mutluluğunuzun ne kadar değerli olduğunun bir kanıtı bu."

"Evet, değerli!" dedi iç çekerek Olga. "Hayır İlya İliç, siz, herhalde, benim öyle sessizce mutluluk duymamdan kıskançlık duydunuz ve hemen bu mutluluğu yıkmaya koştunuz."

"Yıkmak mı! Siz benim mektubumu okumadınız mı? Ben size tekrarlayayım..."

"Sonuna kadar okumadım, çünkü gözlerim sırılsıklam olmuştu: ne kadar aptalmışım! Ama gerisini tahmin ediyorum: tekrarlamayın, ağlamak istemiyorum..."

Tekrar gözyaşları boşandı.

"Sizden bu yüzden vazgeçmiyorum," diye başladı Oblomov, "sizin mutluluğunuzu önceden gördüğüm için, kendimi ona feda ettiğim için vazgeçiyorum! Benim bunu soğukkanlılıkla yaptığımı mı sanıyorsunuz? Ben de içten içe ağlamıyor muyum sanıyorsunuz? Neden yapıyorum ben bunu?"

"Neden mi?" diye tekrarladı Olga, birden ağlamayı kesip ona dönerek. "Az önce çalılığa neden saklandıysanız, benim ağlayıp ağlamayacağımı görmek için neden saklandıysanız işte o yüzden yapıyorsunuz! Eğer mektupta yazılı olanı içtenlikle isteseydiniz, eğer ayrılmak gerektiğine inanmış olsaydınız, yurtdışına giderdiniz, benim peşime takılmazdınız."

"Bu nasıl bir düşünce!" dedi Oblomov inalı bir şekilde ve sustu. Bu varsayım onu etkilemişti, çünkü birdenbire doğru olduğunu anlamıştı.

"Evet," diye ısrar etti Olga, "dün sizin için sizi sevdiğimi söylemem önemliydi, bugün gözyaşlarım gerekli oldu, yarın kim bilir, belki de benim öldüğümü görmek istersiniz."

"Olga, beni nasıl incitiyorsunuz böyle! Gerçekten inanmıyor musunuz benim hemen şimdi, sizin gözyaşlarınız yerine gülüşünüzü görmek için yaşamımın yarısını feda edeceğime?"

"Evet, şimdi, belki, sizin için ağlayan bir kadın gördükten sonra, belki... Hayır," diye devam etti, "siz kalpsizsiniz. Siz benim gözyaşlarımı istemediğinizi söylüyorsunuz, ama eğer istemeseydiniz böyle yapmazdınız."

"Yani bildiğimi mi sanıyorsunuz!" dedi soru ve ünlem yüklü bir sesle Oblomov, iki elini göğsüne vurarak.

"Seven kalbin kendi aklı vardır," dedi Olga, "ne istediğini de, ilerde ne olacağını da bilir. Benim dün buraya gelmemem gerekiyordu: bize misafirler gelmişti, ama ben sizin beni beklerken acı çekeceğinizi, hatta kötü uyuyacağınızı biliyordum: geldim, çünkü sizin acı çekmenizi istemiyordum... Ama siz... siz benim ağlamamdan neşe duyuyorsunuz. Bakın, bakın, keyif alın!"

Ve tekrar ağlamaya koyuldu.

"Ben çok kötü uyudum, Olga; gece boyu acı çektim..."

"Ben güzelce uyuyorum diye üzüldünüz, ben acı çekmiyorum diye üzüldünüz, öyle mi?" diye sözünü kesti Olga. "Eğer şu an ağlıyor olmasaydım, bugün kötü uyurdunuz."

"Şimdi ne yapmalıyım: af mı dilemeliyim?" dedi zavallı bir incelikle Oblomov.

"Kalabalıkta birinin ayağına basan çocuklar af diler, burada özür bir işe yaramaz," dedi Olga yüzünü bir kez daha mendille silerek.

"Fakat Olga, ya bu doğruysa. Ya düşüncemde haklıysam ve sizin sevginiz bir hataysa? Ya siz başkasını severseniz, o zaman bana bakıp yüzünüz kızarırsa..."

"Ne var bunda?" diye sordu Olga ona alaycı, derin, insanı delip geçen bir bakışla bakarak ve Oblomov şaşırdı.

"Benden bir şey almak istiyor!" diye düşündü. "Dur, İlya İliç!"

"Ne demek 'ne var'!" diye tekrarladı mekanik bir şekilde, aklından neler geçtiğini, söylediğini nasıl haklı gördüğünü bilemeden huzursuzca bakıyordu ona, çünkü, besbelli, eğer bir hataysa, böyle bir aşkın sonuçlarını haklı çıkarmak mümkün değildi.

Olga söylediklerine sahip çıkan biri gibi bilinçli, kendinden emin bir şekilde bakıyordu ona.

"Korkuyorsunuz," dedi yakıcı bir şekilde, "düşmekten, 'uçurumun dibine' düşmekten korkuyorsunuz; ben sizi sevmez olunca, gelecekte bir incinme yaşamaktan korkuyorsunuz! 'Kötü olacak benim için,' diye yazmışsınız..."

Yine her şeyi kötü anlıyordu Oblomov.

"Ben eğer başkasını seversem benim için zaten iyi olacak: yani, mutlu olacağım! Ama siz 'benim mutluluğumu önceden görmek ve benim için her şeyi, hatta yaşamı feda etmeye hazır olmaktan' bahsediyorsunuz?"

Oblomov ona dimdik bakıyor, gözlerini hafif hafif kırpıştırıyordu.

"Demek mantık böyle oluyor!" diye fısıldadı. "İtiraf edeyim, hiç beklemiyordum..."

Ama Olga onu baştan aşağı öfkeyle süzdü.

"Peki sizin uydurduğunuz o mutluluk?" diye devam etti. "Bu sabah ve akşamlar, bu park, benim 'sizi seviyorum' demelerim – bütün bunların değeri yok mu, bir değeri yok mu, fedakârlığa değmiyor mu, acı çekmeye değmiyor mu?"

"Ah, yer yarılsa da içine girsem!" diye düşündü Oblomov, Olga'nın söylediklerini anladığı ölçüde içten içe acı çekerek.

"Peki ya," diye öfkeyle sordu Olga, "siz bu sevgiden bıkarsanız, kitaplardan, işten, dünyadan bıktığınız gibi; ya zamanla, bir rakip olmasa da, başka bir aşk olmasa da, birdenbire benim yanımdayken tıpkı divanda yaptığınız gibi uyuyakalırsanız ve benim sesim sizi uyandıramazsa; ya kalpteki taşkınlık geçerse, hatta başka bir kadın bile değil, size sizin sabahlığınız daha tatlı gelirse?"

"Olga, bu imkânsız!" diye atıldı Oblomov hoşnutsuzlukla ondan uzaklaşarak.

"Neden olanaksız?" diye sordu Olga. "Benim için 'yanılıyorsun, başkasını seveceksin,' diyorsunuz, bense basitçe sizin beni sevmekten vazgeçeceğinizi düşünüyorum. O zaman ne olacak? Kendimi şimdi yaptığım şey için nasıl haklı göreceğim? Başkaları, yani sosyete bir şey demese bile, ben kendi kendime ne diyeceğim? Ve bazen ben de bu düşünceyle uyuyamıyorum, ama gelecekle ilgili kuşkular yüzünden size işkence etmiyorum, çünkü daha iyisine inanıyorum. Bende mutluluk korkuyu yeniyor. Bana bakarken gözlerinizin ışıldamasına, tepelere tırmanıp beni bulmanıza, tembelliği bırakmanıza ve benim için şehre bir buket çiçek almaya, bir kitap almaya koşmanıza değer veriyorum; sizin gülümsemenizi, yaşam arzusu duymanızı sağladığımı gördüğüm zaman... Bir mutluluk bekliyorum, birini arıyorum ve bulduğuma inanıyorum. Eğer yanılıyorsam, eğer kendi hatama ağlayacağım doğruysa, en azından burada (elini kalbine götürdü) bu yüzden suçlu olmadığımı hissediyorum; demek kader bunu istememiş, Tanrı vermemiş. Ama gelecekteki gözyaşlarından korkmuyorum; boş yere ağlamayacağım: on-

lardan bir şeyler aldım... Benim için böylesi de iyi... olurdu!" diye ekledi.

"Yine iyi olacak!" diye yalvardı Oblomov.

"Ama siz sadece karamsar bir gelecek görüyorsunuz; sizin için mutluluk mümkün değil... Bu nankörlük," diye devam etti Olga, "bu aşk değil, bu..."

"Egoizm!" dedi Oblomov ve Olga'ya bakmaya cesaret edemedi, konuşmaya cesaret edemedi, af dilemeye cesaret edemedi.

"Gidin," dedi sessizce Olga, "nereye gitmek istiyorsanız gidin."

Oblomov ona baktı. Gözleri kurumuştu. Dalgın dalgın yere bakıyor ve şemsiyesiyle kumu karıştırıyordu.

"Yatın yine sırtüstü," diye ekledi sonra, "yanılıp 'uçuruma düşmeyin.'"

"Basitçe ve doğrudan mutlu olmak yerine, zehirlendim ve sizi de zehirledim..." diye mırıldandı Oblomov pişmanlıkla.

"Aman kvas için: zehirlenmeyin," diye alay etti Olga.

"Olga! Bu yücegönüllülük değil!" dedi. "Hele bir de ben kendi bilincimi idam etmişken."

"Evet, sözde idam edersiniz kendinizi, uçuruma atlarsınız, yaşamınızın yarısını feda edersiniz, sonra kuşku gelir, uykusuz geceler gelir: ne kadar hassassınız kendinize karşı, özenlisiniz, kaygılısınız, ne kadar ileriyi hesaplıyorsunuz!"

"Ne kadar doğru ve ne kadar sade Olga!" diye düşündü Oblomov, ama bunu seslice söylemeye utandı. Bu doğruyu neden kendi bulamamıştı da yaşama yeni başlayan bir kadın bulmuştu? Ne kadar da çabuk yapmıştı bunu! Daha kısa süre önce nasıl da çocuk görünüyordu.

"Konuşacak bir şeyimiz kalmadı," dedi son olarak Olga ayağa kalkıp. "Elveda, İlya İliç ve lütfen... huzur içinde olun; sonuçta sizin mutluluğunuz da bu."

"Olga! Hayır, Tanrı aşkına, hayır! Şimdi, tam da her şey apaçık bir hal almışken beni kovmayın..." dedi elini tutan Oblomov.

"Benim neyim gerekli size? Benim size duyduğum sevginin bir hata olup olmadığından kuşkulanıyorsunuz: sizin kuşkularınızı dindiremem; belki de hatadır, bilmiyorum..."

Oblomov elini bıraktı. Yine boğazına bir bıçak gelip dayanmıştı.

"Nasıl bilmiyorsunuz? Hissetmiyor musunuz?" diye sordu yüzünde beliren kuşkuyla. "Kuşku mu duyuyorsunuz?"

"Hiçbir şeyden kuşkulanmıyorum; dün size ne hissediyorsam söyledim, ama bir yıl sonra ne olur, bilmiyorum. Belki bir mutluluktan sonra bir başkası, sonra üçüncüsü gelir, olmaz mı?" diye sordu Olga gözlerinin içine bakarak. "Siz söyleyin, benden daha deneyimlisiniz."

Ama Oblomov artık onun bu düşüncesini onaylamak istemiyordu ve uzanıp bir akasya kopardı, ses çıkarmadı.

"Hayır, sadece bir kez sevilir!" dedi ezberlediği bir cümleyi tekrarlayan bir öğrenci gibi.

"Göreceksiniz: ben de inanıyorum buna," diye katıldı Olga. "Eğer bu böyle değilse, belki de sizi sevmeyi bırakacağım, belki de ben hatadan dolayı acı çekeceğim ve siz de öyle; belki de biz ayrılacağız! İki kez, üç kez sevmek... Hayır, hayır... Buna inanmıyorum!"

Oblomov iç çekti. Ruhu yaralanmış gibiydi ve dalgın dalgın Olga'nın peşinden gidiyordu. Ama attığı her adım gitgide hafifliyordu; geceleyin hata saydığı şey öyle uzak bir gelecekteydi ki... "Zaten bu sadece sevgi değil, bütün yaşam böyle," diye geçti birdenbire aklından, "eğer her olayı böyle hata diye yorumlarsak, hata olmayan ne kalacak? Ne yaptım ben? Nasıl da körleştim..."

"Olga," dedi, iki parmağının ucuyla onun beline dokunarak (Olga durdu), "siz benden daha akıllısınız."

Olga başını salladı:

"Hayır, daha sade ve daha cesurum. Siz neyden korkuyorsunuz? Gerçekten sevmekten vazgeçilebileceğimi düşünürken

şaka yapmıyor muydunuz?" diye sordu gururlu bir kendine güvenle.

"Artık korkmuyorum!" dedi neşeyle Oblomov. "Sizinle kader korkunç değil!"

"Bu sözleri geçende bir yerde okumuştum... Sue'de,* sanırım," dedi Olga birdenbire alayla ona dönerek, "ama orada bu sözleri kadın erkeğe söylüyordu..."

Oblomov kıpkırmızı oldu.

"Olga! Bırak her şey dünde kalsın," diye yalvardı, "hata yapmaktan korkmayacağım."

Olga yanıt vermedi.

"Evet mi?" diye sordu Oblomov ürkekçe.

Olga yanıt vermedi.

"Yani, eğer bir şey söylemek istemiyorsanız, bir işaret verin, bir leylak dalı..."

"Leylaklar... Vakitleri geçti, döküldüler!" dedi Olga. "İşte, baksanıza, ne kalmış geriye: solmuşlar!"

"Vakitleri geçti, soldular!" diye tekrarladı Oblomov leylaklara bakarak. "Mektubun da vakti geçti!" dedi birden.

Olga olumsuz anlamda başını salladı. Oblomov onun peşinden yürüyor ve kendi kendine mektubu, bir önceki günün mutluluğunu, solan leylakları düşünüyordu.

"Gerçekten de leylaklar soluyor!" diye düşündü. "O mektup niyeydi? Neden uyumadım geceleyin, sabah da oturup onu yazdım? İşte şimdi ruhum yine huzur buldu... (Esnedi.) Korkunç bir biçimde uykum geldi. Ama mektup olmasaydı, bu da olmayacaktı: o ağlamayacaktı, her şey dünkü gibi olacaktı; sessizce oturacaktık aynı yerde, patikada, birbirimize bakıp mutluluktan bahsedecektik. Bugünse böyle oldu, yarın da..." Var gücüyle esnedi.

---

* Eugene Sue (1804-1857), Fransa'nın en ünlü popüler duygusal roman yazarlarından biri. (ç.n.)

Sonra birdenbire aklına eğer mektup hedefine varmamış olsaydı, Olga onun düşüncesini yıkmamış olsaydı, onun gibi hatadan ve uzak gelecekteki fırtınalardan korkmuş olsaydı, eğer onun sözde deneyimine, sağduyusuna kulak vermiş ve ayrılmayı, birbirlerini unutmayı kabul etmiş olsaydı ne olacaktı sorusu geldi.

Tanrı korusun! Vedalaşmak, şehre gitmek, yeni bir daireye taşınmak! Bu uzun gecenin ardından, sıkıcı bir yarın, katlanılmaz bir sonraki gün ve gitgide sararan, sararan günler peş peşe gelecekti...

Bu nasıl olabilir? Yani bu ölüm demek! Zaten öyle olurdu! Hastalanırdı. Ayrılmayı istememişti, ondan uzaklaşamazdı, görüşmek için yalvarmaya gelirdi. "Neden yazdım bu mektubu?" diye sordu kendi kendine.

"Olga Sergeyevna!" dedi.

"Buyrun?"

"İtiraflarım arasına bir tane daha eklemek istiyorum..."

"Neymiş o?"

"Aslında mektup tümüyle gereksizdi..."

"Doğru değil, o kaçınılmazdı," dedi Olga.

Dönüp baktı ve Oblomov'un yüzünün aldığı hali görünce, onun birden uykudan uyandığını, gözlerinin hayretten açıldığını görünce güldü.

"Kaçınılmaz mı?" diye tekrarladı Oblomov ağır ağır, Olga'nın arkasından hayret dolu bir bakışla bakarak. Ama o sırtta sadece iki şal püskülü vardı.

Peki bu gözyaşları, imalı sözler neydi? Yoksa kurnazlık mı? Ama Olga kurnaz değildir: bunu açıkça görmüştü.

Sadece az çok dar görüşlü kadınlar kurnazlık yapar ve kurnazlıkta ısrar eder. Düzgün bir akla sahip olmadıklarından, gündelik sıradan yaşamın pınarlarını kurnazlık yardımıyla, dantel gibi, kendi ev politikalarına yönlendirirler, yaşam nehirlerinin çevrelerinde nasıl toplandığını, nereye yöneldiğini ve nereden çıktığını göremezler.

Kurnazlık her koşulda çok şey satın almaya yaramayan bozuk para gibidir. Bozuk para nasıl bir-iki saat işe yararsa, kurnazlık da bir şeylerin üstünü örter, birini kandırır, aklını karıştırır, ama uzak bir ufku görmeyi, bir çemberin, önemli bir olayın iki ucunu bir araya getirmeyi sağlamaz.

Kurnazlık miyoptur: burnunun ucundakini iyi görür, ama uzakları göremez ve bu yüzden de sık sık kendisi de başkaları için hazırladığı tuzağa düşer.

Olga sadece akıllıydı: işte bugünkü sorunu da ne kadar kolay ve berrak bir şekilde çözmüştü, hem de her zamanki gibi! Hemen olayın doğru anlamını görmüş ve ona doğru yoldan yaklaşmıştı.

Ama kurnazlık fare gibidir, her şeyin çevresinden dolanır, saklanır... Fakat Olga'nın karakteri böyle değil. Burada ne vardı? Buradaki yenilik neydi?

"Neden mektup kaçınılmaz?" diye sordu Oblomov.

"Neden mi?" diye tekrarladı Olga ve hemen neşeli bir yüzle ona döndü, Oblomov'un attığı her adımın onu çıkmaz bir yola götürmesinin verdiği keyifle. "Çünkü," diye başladı söze sonra da, "siz gece uyumamışsınız, benim için yazmışsınız; ben de egoistim! Bu birincisi..."

"Eğer benim söylediğimi kabul ediyorsanız, bana neden sitem ettiniz?" diye sözünü kesti Oblomov.

"Eziyetleri siz uydurduğunuz için. Onları ben uydurmadım, onlar oluverdiler ve ben de artık geçmiş olmalarından mutluyum, ama siz hazırladınız onları ve daha önceden mutlu oldunuz. Siz kötüsünüz! Bu yüzden size sitem ettim. Sonra... mektubunuzda düşünceler, duygular kaynaşıyor... Bu gece ve bu sabah siz kendi hayatınızı yaşamadınız, dostunuzla benim yaşamanızı istediğimiz gibi yaşadınız – bu da ikincisi; son olarak, üçüncüsü..."

Ona o kadar yaklaştı ki, Oblomov'un kalbinden ve başından kan çekildi; ağır ağır, heyecanla solumaya başladı. Ama o dosdoğru gözlerinin içine bakıyordu.

"Üçüncüsü, çünkü, bu mektup, sizin hassaslığınızı, özeninizi, benim için duyduğunuz kaygıyı, benim mutluluğum için duyduğunuz korkuyu, temiz vicdanınızı aynadaymış gibi yansıtıyor. Andrey İvanoviç'in sizin hakkınızda bana anlattığı ve benim sevdiğim, tembelliğinizi... kayıtsızlığınızı unutmama yol açan her şeyi... Siz orada istemeden söylemişsiniz: siz egoist değilsiniz, İlya İliç, siz hiç de ayrılmak için yazmamışsınız, bunu istememişsiniz, çünkü beni kandırmaktan korkuyorsunuz... bunu dürüstlük söylüyordu, yoksa mektup beni incitirdi ve ben ağlamazdım, sırf gururdan ağlamazdım! Görüyorsunuz ya, sizi niye sevdiğimi biliyorum ve hata yapmaktan korkmuyorum: sizin hakkınızda yanılmıyorum..."

Bunları söylerken Oblomov'a ışıltılar içinde, parıl parıl görünüyordu. Gözleri büyük bir aşk görkemiyle, gücünün farkında olma görkemiyle ışıldıyordu; yanaklarında iki pembe kızarıklık vardı. Ve oydu, bunun sebebi oydu! Onurlu kalbinin hareketiyle Olga'nın ruhunda bu ateşi, bu canlılığı, bu ışıltıyı yaratmıştı.

"Olga! Siz... Bütün kadınlardan daha iyisiniz, yeryüzündeki kadınların birincisisiniz!" dedi heyecanla ve kendini kaybedip kollarını açtı, önünde eğildi.

"Tanrı aşkına... Bir öpücük, tarifsiz mutluluk adına," diye fısıldadı sayıklar gibi.

Olga hemen bir adım geri çekildi; görkemli parıltılar, renkler uçup gitti yüzünden; küçük gözleri öfkeyle parlıyordu.

"Asla! Asla! Hiç beklemeyin!" dedi korkuyla, neredeyse dehşetle, iki elini ve şemsiyeyi kendisiyle onun arasına uzatıp çivilenmiş, taşlaşmış gibi, nefes almadan, öfke dolu bir pozla, öfkeli bir bakışla yan dönerek.

Oblomov birden sessizleşti: karşısında küçük Olga yoktu, gücenmiş bir gurur ve öfke tanrıçası vardı, dudakları sımsıkı kapalıydı, gözlerinde şimşekler vardı.

"Affedersiniz!" diye mırıldandı utanmış, yıkılmış bir halde.

Olga ağır ağır döndü ve omzunun üzerinden Oblomov'u kaygıyla gözleyerek yürüdü. Ama Oblomov bir şey yapmıyordu;

sessizce, az önce tekmelenmiş, kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmış bir köpek gibi yürüyordu.

Olga adımlarını hızlandıracaktı, ama onun yüzünü görünce gülmekten kendini alamadı ve daha sakin, ama ara sıra ürkerek yürümeye başladı. Pembe kızarıklık bir o yanağında, bir diğer yanağında beliriyordu.

Yürüdükçe yüzü aydınlandı, daha seyrek ve daha sakin nefes almaya başladı, adımları tekrar düzene girdi. Oblomov için onun "asla" sözünün nasıl kutsal olduğunu görmüştü ve öfke patlaması yavaş yavaş dinmişti, öfkenin yerini üzüntü almıştı. Adımları yavaşladı, yavaşladı...

Onun ateşini söndürmek istiyordu; konuşmak için bir bahane arıyordu.

"Her şey lekelendi! İşte gerçek hata! 'Asla!' Tanrım! Leylaklar soldu," diye düşünüyordu Oblomov, etraftaki leylaklara bakarak, "dün soldu, mektup da soldu ve bu an, yaşamımın en iyi ânı, bir kadının bana ilk kez, göklerden gelen bir ses gibi, benim iyi olduğumu söylediği bu an, o da soldu!"

Olga'ya baktı. Olga durmuş, bakışlarını yere çevirmiş, onu bekliyordu.

"Verin bana mektubu!" dedi sessizce.

"Mektup soldu!" dedi hüzünle Oblomov mektubu uzatırken.

Olga tekrar yaklaştı ona ve başını yine eğdi; gözkapakları iyice kapanmıştı... Titriyor gibiydi. Oblomov mektubu verdi. Olga başını kaldırmadı, uzaklaşmadı.

"Beni ürküttünüz," dedi hafifçe.

"Affedin, Olga," diye mırıldandı Oblomov.

Olga yanıt vermedi.

"Bu korkunç 'asla!'" dedi Oblomov hüzünle ve iç çekti.

"Solacak!" diye fısıldadı zar zor duyulan bir sesle, kıpkırmızı bir yüzle Olga. Ona utanmış, tatlı bir bakış attı, iki elini tuttu, ellerinin içinde sıktı, sonra onları kalbine götürdü.

"Duyuyor musunuz, nasıl atıyor!" dedi. "Beni ürküttünüz! Yapmayın!"

Ona bakmadan arkasını döndü ve eteklerini hafifçe kaldırarak yolda koşmaya başladı.

"Nereye gidiyorsunuz böyle?" dedi Oblomov. "Yoruldum, peşinizden koşamam."

"Bırakın beni. Koşup şarkı söyleyeceğim, şarkı söyleyeceğim, şarkı söyleyeceğim!" dedi Olga alev alev bir yüzle. "Göğsüm sıkışıyor, hasta gibiyim!"

Oblomov olduğu yerde durdu ve uzun zaman onun peşinden, uçan bir meleğe bakar gibi baktı.

"Gerçekten bu an da soldu mu?" diye hüzünle düşündü ve gitsin mi, olduğu yerde kalsın mı karar veremedi.

"Leylaklar geçti," diye düşündü yine, "dün geçti ve hayaletlerle, bunaltıyla dolu gece de geçti... Evet! Bu an da geçecek, leylaklar gibi! Ama dün gece geçince, aynı zamanda yeni bir sabah doğmuştu..."

"Ne bu böyle?" dedi seslice kendini tutamayıp. "Ve aşk... Aşk mı? Bense, onun, kavurucu öğle vakti gibi, sevenin üzerinde asılı durduğunu ve hiç kıpırdamayıp onun atmosferine girmediğini sanıyordum: ama aşkta huzur yoktur ve aşk hep ilerilere, ilerilere gider... 'Bütün yaşam gibi,' diyor Ştoltz. Ama ona 'Dur ve kıpırdama,' diyecek bir Hazreti Yuşa* da doğmadı bir daha. Yarın ne olacak?" diye sordu kendi kendine kaygılı ve düşünceli bir halde, tembel tembel eve yollandı.

Olga'nın penceresinin yanından geçerken, onun bunalmış göğsünün Schubert'in notaları arasında, sanki mutluluktan hıçkırır gibi rahatladığını duydu.

Tanrım! Yeryüzünde yaşamak ne güzel!

---

* Hazreti Musa'dan sonra gelen ve mezarının İstanbul, Beykoz'da bulunduğuna inanılan peygamber. Askerleriyle Kudüs'ü kuşattığı sırada Tanrı'ya güneşin batmaması için yalvardığı, güneşin bir süre gökte donup kaldığı ve böylece fethin tamamlandığı rivayet edilir. (ç.n.)

XI

Oblomov eve varınca Ştoltz'dan bir mektup buldu, mektup "Ya şimdi ya hiç!" sözüyle başlıyor ve aynı sözle sona eriyordu, içinde tembelliğe ilişkin sitemler, Ştoltz'un gitmek üzere olduğu İsviçre'ye, daha sonra da İtalya'ya hemen gelme çağrısı yer alıyordu.

Oblomov'a bunu da yapamayacaksa, köyü hatırlamasını, davasını sonuçlandırmasını, kaçan köylüleri toparlamasını, bütçesini düzene sokmasını ve kendisi için yeni bir ev inşaatına hazırlanmasını söylüyordu.

"Anlaşmamızı hatırla: ya şimdi ya hiç," diye bitiriyordu.

"Şimdi, şimdi, şimdi!" diye tekrarladı Oblomov. "Andrey yaşamımda nasıl bir şiirin yaşandığını bilmiyor. Daha ne işleri var ki? Belki ben de bir gün böyle bir şeylerle bu kadar meşgul olabilir miyim? Tadını çıkarsın bakalım! İşte Fransızlar, İngilizler hakkında okuyoruz: sanki hepsi çalışıp duruyor, sanki hepsinin işi başından aşkın! Tek başlarına bütün Avrupa'yı dolanıyorlar, bazısı Asya ve Afrika'ya bile gidiyor, hem de hiçbir işleri olmasa bile: kimi bir albüm resimliyor ya da harabeleri kazıyor, kimi aslan avlıyor ya da yılan tutuyor. O da olmazsa, soylu bir aylaklıkla evde oturuyorlar; kahvaltı ediyor, misafirlerle, kadınlarla yemek yiyorlar, işte bütün iş bu! Ben neyin mahkûmuyum? Andrey'in tek düşündüğü: 'Çalış, durmadan çalış, at gibi!' Ne için? Benim karnım tok, sırtım pek. Fakat Olga tekrar sordu Oblomovka'ya gitmeyi düşünüp düşünmediğimi..."

Yazmaya, çizimler yapmaya koyuldu, hatta bir mimara gitti. Bir süre sonra küçük masasında evin, bahçenin planı duruyordu. Geniş, iki balkonu olan bir köy evi.

"Burada ben, burada Olga, burada yatak odası, çocuk odası..." diye düşünüyordu gülümseyerek. "Ama köylüler, köylüler..." Ve gülüşü uçup gitti, kaygıyla kırıştı alnı. "Komşu ayrıntılı biçimde yazmış, tarlayı sürmekten, ekmekten bahsediyor... Ne sıkıntı!

Hatta masrafları bölüşüp büyük köy pazarına gitmek için nehre bir köprü yapmaktan bahsediyor, 3000 istiyor, Oblomovka'yı da ipoteğe sokmamı istiyor... İyi de ben nereden bileyim bunun gerekip gerekmediğini? Beni kullanıyor mu? Yalan mı söylüyor? Varsayalım dürüst bir insan: Ştoltz onu tanır, ama sonuçta o da aldanabilir, ben de para kaybetmiş olurum! 3000, deste deste para! Nereden bulmalı? Hayır, korkunç bir şey! Bir de ekilmemiş araziye bazı köylüleri yerleştireceğini söylüyor, hemen yanıt istiyor, zaten hep hemen yanıt isterler. Çiftliğin ipoteğe verilmesi için gerekli belgeleri de göndereceğini söylüyor. Ona vekâlet verecekmişim, noterde de tasdik ettirecekmişim. İstediğine bak! Ben noter nerede, oranın kapısı nasıl açılır onu bile bilmiyorum."

Oblomov bir hafta daha yanıt vermedi komşuya, bu arada Olga da notere gidip gitmediğini soruyordu. Bir süre önce Ştoltz da hem ona hem Olga'ya mektup yazmış, "Ne yapıyor?" diye sormuştu.

Fakat Olga dostunun işlerini ancak yüzeysel olarak, o da onun alanına girdiği ölçüde gözleyebiliyordu. Oblomov neşeli mi görünüyor, ortalıkta keyifle mi geziniyor, söz verilen saatte koruya geliyor mu, şehir haberleriyle, genel söylentilerle ne kadar ilgileniyor. En çok, onun asıl yaşam amacını gözden kaybedip etmediğini izliyordu Olga. Eğer ona ipotek hakkında bir şey sorarsa, sırf Ştoltz'a dostunun işleri hakkında bir şeyler söyleyebilmek için soruyordu.

Yaz en sıcak halinde, temmuz geliyor, hava enfes. Oblomov Olga'nın yanından neredeyse hiç ayrılmıyor. Berrak bir günde parkta, sıcak öğle vakti onunla koruda kayboluyor, çamların arasında, ayaklarının dibine oturuyor, ona kitap okuyor; o da kanaviçenin yeni bir parçasını işliyor – onun için. Onlarda da sıcak bir yaz havası hâkim: bazen bulutlar geçer gibi oluyor, hemen kayboluyor.

Eğer Oblomov bunaltıcı düşler görür ve kalbi kuşkuya düşerse, Olga, bir melek gibi ona muhafızlık ediyor; onun yüzüne ışıl

ışıl gözleriyle bakıyor, böylece kalbinde ne varsa alıp götürüyor, sonra yine her şey sessizleşiyor ve duygular yine nehir gibi, göğün yeni hallerini yansıtarak düzgün bir şekilde akıyor.

Olga'nın yaşama, aşka, her şeye bakışı gitgide daha berrak, belirli hale gelmişti. Çevresine eskisinden daha emin bakıyor, gelecekten kaygılanmıyor; aklının yeni yönleri, karakterinin yeni özellikleri ortaya çıkmıştı. Bazen şiirsel bir şekilde çok çeşitli, derinlikli görünüyor, bazen kurallı, açık, tedbirli ve doğal...

Onda sadece kaderin bütün fırtınalarını değil, Oblomov'un tembelliğini ve kayıtsızlığını bile aşabilecek bir tür inatçılık var. Eğer bir şeye niyet ederse, o iş olur. Sadece bunu duyarsınız. Eğer duymazsanız, onun aklında hep tek bir şey olduğunu, unutmadığını, vazgeçmediğini, cesaretini kaybetmediğini, aradığı şeyi hep düşünüp sonuna vardırdığını görürsünüz.

Oblomov onun bu gücü, bu bilgi ve beceriyi, neyi nasıl yapacağını, olayın nasıl sonuçlanacağını bilme ustalığını nereden bulduğunu anlayamıyordu.

"Bu yüzden," diye düşünüyordu, "tek kaşı hep havada, hep biraz kalkık duruyor ve onun üzerinde de incecik, zar zor görünen bir kırışıklık var... Orada, bu kırışıklıkta saklı onun inatçılığı."

Yüzünde ne kadar dingin, aydınlık bir ifade olursa olsun, bu kırışıklık yüzünden silinmez ve kaşı düzleşmezdi. Ama dış halinde katı tavırlar ve eğilimler yoktu. Tavırlarındaki kararlılık ve inatçılık onu kadınlık sahasından bir adım bile çıkarmamıştı.

Bir dişi aslan olmak, beceriksiz bir hayranın konuşmasını sertçe kesmek, bütün misafirleri aklının çevikliğiyle şaşırtmak, bir köşeden birinin "Bravo! Bravo!" diye bağırmasına yol açmak istemiyordu.

Hatta onda birçok kadına özgü olan o ürkeklik vardı: yani, bir fare gördüğünde titremiyordu, bir sandalye devrilince bayılıp ayılmıyordu ama evden uzaklara gitmekten ürküyordu, kuşku verici görünen bir erkek görünce hemen kaçıyordu, geceleyin

hırsızlar girmesin diye pencereyi kapatıyordu, yani bütün bu kadınca işleri yapıyordu.

Sonra merhamet duygusuna, acıma duygusuna da sahipti! Onu ağlatmak güç değildi; kalbini elde etmek öyle kolaydı. Sevgisinde çok zarifti; herkese karşı davranışlarında büyük bir yumuşaklık, kibar bir ilgi vardı – kısacası, o bir kadındı!

Bazen konuşması bir sarkazm kıvılcımıyla parlardı, ama o zaman da öyle zarif, öyle nazik, tatlı bir akıl ışıldardı ki bu sarkazmda, herkes mutlulukla boyun eğerdi!

Sert rüzgârlardan da korkmaz, akşamüstü hafif giyimli gezerdi, hiç aldırmazdı! Çok sağlıklıydı, iştahla yerdi; sevdiği yemekler vardı, onların nasıl yapılacağını bilirdi.

Ve bütün bunları birçok kadın bilir, ama birçok kadın şu ya da bu durumda ne yapacağını bilmez, bilirse de sadece öğretilmiş, duyulmuş olanı bilir, neden böyle yaptıklarını, ama başka türlü yapmadıklarını bilmez, hemen teyzesinin, kuzeninin otoritesine girer...

Hatta birçoğu ne istediğini de bilmez, buna karar verecek olursa da öyle güçsüz bir şekilde yapar ki, yapsa da olur, yapmasa da. Bunun nedeni de, herhalde, onların kaşlarının düz olmasından, kalemle çizilmiş bir yay gibi durmasından ve alınlarında kırışıklık olmamasından olur.

Oblomov'la Olga arasında gizemli, başkalarının göremediği bir ilişki kurulmuştu: her bakış, başkalarının yanında söylenen her anlamsız söz, onlar için bir anlam taşıyordu. Her şeyde aşka yönelik bir ima görüyorlardı.

Olga yemek masasında, onun hikâyesine benzeyen herhangi bir aşk hikâyesi anlatıldığı zaman, kendi kendine daha büyük bir güvenle yanıp tutuşuyordu ve her aşk hikâyesi birbirine benzediğinden, bu heyecanı sık sık yaşıyordu.

Oblomov da böyle bir imayla karşılaşınca, telaşa kapılıp çayla birlikte öyle bir kurabiye yığını alıyordu ki, birileri ister istemez gülüyordu.

Hassas ve dikkatli olmuşlardı. Bazen Olga, teyzesine Oblomov'u gördüğünü söylemiyordu, Oblomov da eve şehre gittiğini söyleyerek parka gidiyordu.

Fakat Olga'nın aklı ne kadar berrak olursa olsun, çevresine ne kadar bilinçli bir şekilde bakarsa baksın, ne kadar sağlıklı, taze olursa olsun, onda da birtakım yeni, hastalıklı semptomlar belirlemeye başlamıştı. Zaman zaman huzursuzluğa kapılıyor, bu yüzden derin düşüncelere dalıyor ve bunu nasıl yorumlayacağını bilemiyordu.

Bazen, Oblomov'un koluna girip öğle sıcağında yürürken, uyuşuk bir halde onun omzuna yaslanıyor ve mekanik bir şekilde, yorgun bir halde, hiç konuşmadan yürüyordu. Üzerindeki neşe gidiyordu; bakışları dalgındı, cansızdı, kıpırtısız kalıyor, ikide bir dalıp gidiyordu ve onun bu uyuşukluğu Oblomov'u başka bir konu açmaya yöneltiyordu.

Olga bunalıyordu, bir şey göğsünü sıkıştırıyor, huzursuz ediyordu. Omzundaki şalı, fuları çıkarıp atıyor, ama bu bile yetmiyordu, çünkü her şey onu sıkıyor, her şey boğuyordu. Bir ağacın altında saatlerce uzanıp kalabilirdi.

Oblomov perişan oluyor, bir dalla onun yüzünü serinletiyor, ama Olga sabırsız bir işaretle onu durdurup daha da perişan ediyordu.

Sonra birden iç çekiyor, kendine gelip çevresine bakınıyor, ona bakıyor, elini sıkıyor, gülümsüyor ve tekrar neşesini, gülüşünü kazanıyor, kendini toplamış oluyordu.

Özellikle bir akşam bu kaygı verici hale, bir tür aşk çılgınlığına iyice kapıldı ve Oblomov'a yepyeni bir ışıkla göründü.

Boğucu, sıcak bir havaydı; ormandan yoğun kokularla sıcak hava esiyordu, gök ağır bulutlarla kaplanmıştı. Hava gitgide ısınıyordu.

"Yağmur yağacak," dedi baron ve evden ayrıldı.

Teyze de odasına çekildi. Olga uzun zaman, dalgın bir halde piyano çaldı, ama sonra bıraktı.

"Yapamıyorum, parmaklarım titriyor, boğulacak gibiyim," dedi Oblomov'a. "Bahçeye çıkalım."

Uzun zaman patikalarda sessizce el ele gezindiler. Eli terli ve yumuşaktı. Parka girdiler.

Ağaçlar ve çalılıklar karanlık bir kütle olmuştu; iki adım ötesi görünmüyordu; sadece kumlu yollar beyaz şeritler halinde kıvrılıyordu.

Olga karanlığa dimdik baktı ve Oblomov'a sokuldu. Sessizliğe gömülmüşlerdi.

"Korkuyorum!" dedi birden irkilerek Olga, ormandaki kara, yoğun ağaç duvarlarının arasındaki dar bir patikaya neredeyse el yordamıyla girdikleri zaman.

"Neyden?" diye sordu Oblomov. "Korkma Olga, seninleyim."

"Ben de senden korkuyorum!" dedi Olga fısıltıyla. "Ama korkmak ne güzel! Kalbim duracak. Elini ver, bak nasıl atıyor."

Ama ürküp çevresine bakındı.

"Görüyor musun, görüyor musun?" diye fısıldadı titreyerek ve iki kolunu güçlü bir şekilde Oblomov'un boynuna doladı. "Karanlıkta bir şey yanıp sönüyor, görmüyor musun?"

Ona sıkıca sokuldu.

"Kimse yok..." dedi Oblomov; ama sırtı karıncalanmaya başlamıştı.

"Hemen gözlerimi kapat... sıkıca!" dedi Olga fısıltıyla. "Bak, bir şey yok şimdi... Sinirden oluyor," diye ekledi heyecanla. "İşte yine! Baksana, kim bu? Bir banka oturalım..."

Oblomov el yordamıyla bir bank bulup onu oturttu.

"Eve gidelim, Olga," dedi, "sen iyi değilsin."

"Hayır, burada hava daha serin," dedi Olga, "benim buram sıkışıyor, kalbim."

Oblomov'un yanağına sıcak nefesi geliyordu.

Oblomov eliyle onun alnına dokundu: alnı alev alevdi. Göğsü ağır ağır inip kalkıyor ve kesik kesik nefes alıp veriyordu.

"Eve gitsek daha iyi değil mi?" diye ısrar etti Oblomov huzursuzca. "Yatman lazım..."

"Hayır, hayır, beni bırak, dert etme..." dedi Olga uyuşuk, zar zor duyulur bir sesle. "Benim buram yanıyor..." diyerek göğsünü gösterdi.

"Doğru, eve gidelim..." diye telaşlandı Oblomov.

"Hayır, dur, geçecek..."

Elini sıkıyor ve zaman zaman gözlerinin içine derin derin bakıp uzun uzun susuyordu. Sonra ağlamaya başladı, önce sessizce, sonra hıçkırarak. Oblomov şaşkına döndü.

"Tanrı aşkına, Olga, hemen eve gidelim!" dedi huzursuzca.

"Bir şey yok," dedi Olga hıçkırarak, "karışma, bırak ağlayayım... Ateş geçiyor gözyaşlarıyla, rahatlıyorum; bütün bunlar sinirlerin oyunu..."

Oblomov karanlıkta onun ağır ağır nefes alışını dinliyor, eline onun sıcak gözyaşlarının damladığını, onun elini kesik kesik sıktığını hissediyordu.

Parmağını bile kıpırdatmıyor, nefes almıyordu. Olga'nın başı omzuna yaslanmıştı, nefesi yanağını alev alev yakıyordu... O da titriyordu, ama dudaklarını onun yanağına değdirmeye cesaret edemiyordu.

Sonra Olga gitgide sakinleşti, nefesi düzeldi... Sesi kesildi. Oblomov uyuyor mu, diye düşündü ve kımıldamaya korktu.

"Olga!" diye seslendi fısıltıyla.

"Ne var?" dedi fısıltıyla Olga ve seslice iç çekti. "Neyse şimdi... geçti..." dedi yorgun bir halde, "rahatladım, rahatça nefes alıyorum."

"Gidelim," dedi Oblomov.

"Gidelim!" diye tekrarladı Olga gönülsüzce. "Canım benim!" diye fısıldadı sonra, elini sıkıca tutup omzuna yaslandı ve titrek, yalpalayan adımlarla eve kadar yürüdü.

Salonda Oblomov ona baktı: güçsüzdü, ama tuhaf bilinçsiz bir gülüşle, sanki bir hayalin etkisi altındaymış gibi gülüyordu.

Onu divana oturttu, yanında dizlerinin üzerine çöktü ve birkaç kez derin bir coşkuyla elini öptü.

Olga hep aynı gülüşle bakıyordu, iki elini de ona teslim etmişti ve Oblomov'u kapıya doğru giderken gözlerini ayırmadan izledi.

Oblomov kapı ağzında döndü: Olga hâlâ arkasından bakıyordu, yüzünde sanki engelleyemediği o aynı ateşli gülüş, aynı bitkinlik vardı...

Oblomov hatırlamaya çalıştı. Bu gülüşü bir yerde görmüştü; böyle gülen bir kadının tasvir edildiği bir resim hatırlıyordu... Ama Cordelia değildi...

Ertesi gün sağlığını sormak üzere birini gönderdi. Şöyle dediler: "Tanrı'ya şükür iyi, gündüz yiyip içmek, akşamleyin de beş verst ötedeki havai fişek gösterisine gitmek istiyor."

İnanamayıp yanına gitti. Olga çiçek gibi taptazeydi: gözleri ışıldıyordu, neşeliydi, yanaklarında iki pembe benek açmıştı; sesi çınlıyordu! Ama Oblomov ona doğru yaklaşınca birden ürktü, sanki çığlık atacak gibi oldu ve Oblomov ona, "Dünden sonra kendini nasıl hissediyorsun?" diye sorunca iyice gerginleşti.

"Küçük bir sinir bozukluğu bu," dedi telaşla. "*Ma tante* erkenden yatmak gerektiğini söylüyor. Daha yeni olmaya başladı bu bana..."

Devam etmedi ve sanki merhamet diler gibi arkasını döndü. Ama neden ürkmüştü, kendisi de bilmiyordu. Neden bir önceki gecenin, o kargaşanın hatırası onu yakıp tutuşturuyordu?

Utanmıştı, bir şey yüzünden birinden hoşnutsuzdu, ama ne kendinden, ne de Oblomov'dan hoşnutsuzdu. Nedense Oblomov onun için eskisinden daha tatlı, daha yakın olmuş, kendini ona gözyaşı dökecek kadar yakın hissediyormuş, sanki bir önceki geceden başlayarak onunla gizemli bir yakınlığa girmiş gibi geliyordu ona...

Uzun zaman uyuyamamış, sabah uzun zaman tek başına rasgele parktan eve, evden parka uzanan patikada gezinmiş, hep

düşünmüş, düşünmüş, şüphelere kapılmış, ya suratını asmış, ya kıpkırmızı olmuş ve aklından geçen bir şeylere gülüp durmuştu, ama bir şeye bir türlü karar verememişti. "Ah, Soneçka!" diye düşünmüştü sıkıntıyla. "Ne mutlusun! Sen olsan, kararını hemen verirdin!"

Ya Oblomov? Neden akşam yanındayken sessizleşip durgunlaşmıştı, onun nefesi yanağını alev gibi yakarken, ateşli gözyaşları eline dökülürken, onu neredeyse eve kadar kucaklayıp taşımışken, onun kalbinin boşboğaz fısıltılarını dinlemişken hiçbir şey yapmamıştı? Bir başkası olsa? Başkaları çok arsız arsız bakabilirdi...

Oblomov gençliğini her şeyi bilen, bütün yaşamsal sorunları çok önceden çözmüş bir çevrede, hiçbir şeye inanmayan ve her şeyi soğuk, bilgiç bir şekilde analiz eden bir gençlik çevresinde geçirmiş olsa da, ruhunda dostluğa, sevgiye, insan onuruna olan inanç duruyordu ve insanlar konusunda ne kadar yanılmış ve hâlâ yanılıyor olsa da, kalbi acı çekiyor olsa da, bir kere bile içindeki iyilik ve inanç temelini yitirmemişti. İçten içe kadının saflığına inanıyor, onun gücünü ve hakkını kabul ediyor ve bu yüzden kendini feda ediyordu.

Ama onun karakteri iyilik öğretisini açıkça kabul etmeye ve masumluğa saygı duymaya yetmiyordu. Sessizce onun aromasını içiyordu, ama dışarıdan bakıldığında genellikle sinikler korosuna, insanı iffetten ya da ona duyulan saygıdan bile kuşku duymaya iten o koroya katılmış görünüyor, onların yaygaracı korosuna kendi uçarı dilini ekliyordu.

İnsan konuşmaları selinin arasına savrulmuş iyi, doğru, saflık dilinin ne çok şey taşıdığını, ne kadar derinlere daldığını hiçbir zaman uzun uzadıya düşünmemişti; cesurca ve yüksek sesle, yalancı bir utanç tonu taşımadan, erkekçe söylenen sözün, sosyete satirlerinin çirkin çığlıkları arasında batıp gitmediğini, toplumsal yaşamın derinliklerinde inci gibi ışıldadığını ve kendisine her zaman bir kabuk bulabildiğini düşünmemişti.

Birçok kişi iyi bir söz söylemekte kararsız kalır, utançtan kıpkırmızı olur söylerken, ama uçarı bir sözü, onun da ne yazık ki boşlukta kaybolup gitmeyeceğini, genellikle düzeltilmesi imkânsız olan, uzun bir kötülük izi bırakacağı hiç düşünmeden cesurca, gür sesle söylerler.

Fakat Oblomov bu olayda haklıydı: vicdanında tutkusuz ve mücadelesiz, soğuk, ruhsuz bir siniklik pişmanlığı, tek bir leke bile yoktu. Bazılarının atları, mobilyaları, bazılarınınsa kadınları değiştirdiğini... Bu değişikliklerin nasıl masraflar çıkardığını... söyleyen o sıradan konuşmaları dinlemeye bile katlanamazdı.

Erkeklik erdemi ve onurunun kaybolması her seferinde ona acı verirdi, tanımadığı bir kadının rezilce düşüşüne ağlardı, ama sosyeteden korkup sesini çıkarmazdı.

Bunu sezmek gerekirdi: Olga sezdi.

Erkekler bu tür tuhaflıklarla alay eder, ama kadınlar bunları hemen tanır; saf, iffetli kadınlar bunları sever, yakınlık hisseder; bozulmuş olanlarsa onlarla yakınlaşmaya çalışır, kirden kurtulmak için.

Yaz iyice ilerlemişti, sona eriyordu. Sabah ve akşamlar karanlık ve nemli olmaya başlamıştı. Sadece leylaklar değil, ıhlamur ağaçları da solmuş, meyveleri geçmişti. Oblomov ve Olga her gün görüşüyordu.

Oblomov yaşama kavuşmuş, yani uzun zaman önce kaybettiği şeyi tekrar elde etmişti; Fransız elçi neden Roma'dan ayrıldı, İngilizler neden savaş için doğuya gemi gönderiyor, biliyordu; Almanya ya da Fransa'ya ne zaman yeni bir karayolu yapılacak, bununla ilgileniyordu. Ama Oblomovka'dan büyük köye giden yolla ilgili hayale kapılmıyordu, notere gidip vekâlet vermemiş, Ştoltz'un mektubunu da yanıtlamamıştı.

Sadece Olga'nın evinin günlük konuşmaları çevresinde dönenleri, oraya alınan gazetelerde okuduklarını biliyordu ve Olga'nın ısrarı sayesinde, büyük bir sabırla, o günün yabancı edebiyatını izliyordu. Geri kalan her şey saf aşk sahasında kalıyordu.

Bu pembe atmosferdeki bütün ortak değişikliklere rağmen, asıl önemli olan şey, ufukta bir bulut görünmemesiydi. Eğer Olga bazen Oblomov üzerine, ona duyduğu sevgi üzerine düşünmeye kalkacak olursa, yani eğer bu sevgiden geriye boş vakit ve kalbinde boş yer kalacak olursa, eğer onun sorularının hepsinin tam ve hep hazır bir yanıtı yoksa ve Oblomov'un iradesi onun iradesinin çağrılarına yanıt vermezse, onun neşesine ve yaşamın akıp gidişine o sadece kıpırtısız-tutkulu bir bakışla yanıt verirse, işte o zaman Olga ağır bir dalgınlığa kapılıyordu: yılan gibi soğuk bir şey kalbine sızıyor, onun hayallerini zehirliyor ve sıcak, masalsı aşk dünyası herhangi bir sonbahar gününe dönüyor, bütün eşya gri bir renk kuşanıyordu.

Bu eksiklik, bu mutluluk yetmezliği nereden geliyordu? Ona ne yetmiyor? Başka ne gerekli? Yani Oblomov'u sevmek kader değil mi? Bu sevgi Oblomov'un uysallığıyla, iyiliğiyle, hassaslığıyla, Olga'nın bir erkeğin gözünde hiç görmediği hassaslığıyla haklılık kazanıyordu.

Onun her bakışına Oblomov anlamlı bir bakışla yanıt vermese, sesi tam da onun bir kere uykusunda, uyanırken duyduğu bir sese benzemese ne olurdu... Hayal bu, sinirlerden: neden onlara kulak verip üzerinde duruyordu?

Zaten, bu sevgiden kaçmak istese bile, nasıl kaçacaktı? Olan olmuştu: artık seviyordu ve aşkı üzerinden bir elbise gibi zorla çıkarması imkânsızdı. "Yaşamda iki kez sevilmez," diye düşünüyordu, "buna ahlaksızlık derler."

Aşkı böyle öğrenmişti, onu böyle tanıyordu ve her adımı gözyaşı ya da gülüşlerle karşılıyor, onu düşünüp duruyordu. Sonunda Oblomov'u ürküten gözyaşı ve gülüşlerle ortaya çıkan o yoğun patlama yaşanmıştı.

Ama bu düşüncelerden, bu mücadeleden Oblomov'a hiç bahsetmiyordu.

Oblomov aşkı öğrenmiyordu, Ştoltz'la konuşurken hayal ettiğini söylediği o kendi tatlı uyuşukluğu içinde uyuyordu. Za-

man zaman yaşamın sürekli bulutsuzluğuna inanmaya başlıyor ve tekrar Oblomovka'yı, terasta oturan, tatmin edilmiş mutluluğun tamlığından dalıp gitmiş olan iyi, dost ve kaygısız kişilerle dolu bir halde düşlüyordu.

Artık genellikle bu dalgınlığa kapılıp gidiyordu ve hatta, Olga'dan gizli, bir-iki kere ormanda, onun gelişi gecikince uyuyakalmıştı... Sonra birden beklenmedik bir şekilde bir bulut belirdi.

Bir gün ikisi tembel tembel, sessizce bir yerlerden dönüyorlardı ve anayola girdikleri sırada, karşılarından bir bulut çıkıp geldi ve bulutun içinde bir araba göründü, arabanın içinde Soneçka ve kocası, bir beyefendiyle bir hanımefendi vardı...

"Olga! Olga! Olga Sergeyevna!" diye çığlıklar duyuldu.

Araba durdu. Bütün bu beyefendi ve hanımefendiler aşağı inip Olga'nın çevresini sardılar, merhabalaşmaya, öpüşmeye başladılar, hepsi birden uzun süre Oblomov'un farkına varmadan konuştular. Sonra hepsi birden dönüp ona baktı, hatta beyefendilerden biri lornetle bakıyordu.

"Kim bu?" diye sordu hafifçe Soneçka.

"İlya İliç Oblomov!" diye takdim etti onu Olga.

Hep birlikte eve yürüdüler: Oblomov yabancılık çekiyordu; topluluktan geri kaldı ve korudan eve giderken kaçmak için ayağını çitin diğer yanına attı. Olga onu bakışlarıyla geri çağırdı.

Bütün bu beyefendi ve hanımefendiler ona öyle tuhaf bir şekilde bakmasaydı, sorun yoktu; aslında, bu da önemsizdi. Eskiden de ona uykulu, sıkılmış görünümü, özensiz giyimi nedeniyle başka türlü bakmazlardı.

Ama aynı tuhaf bakışı beyefendi ve hanımefendiler Olga'ya da yöneltiyordu. Ona yöneltilen bu kuşkulu bakıştan dolayı Oblomov'un canı sıkıldı; bir şey onu içten içe yemeye başladı, ama öyle hastalıklı, acı verici bir şekilde yiyordu ki buna katlanamadı ve dalgın, kasvetli bir halde eve döndü.

Ertesi gün Olga'nın tatlı gevezeliği ve hassas şakaları onu eğlendiremedi. Onun ısrarlı soruları karşısında başının ağrıdığını söyledi ve başına 75 kopeklik kolonyanın dökülmesine katlanmak zorunda kaldı.

Daha sonraki gün, geç vakit eve döndükleri sırada, teyze onlara, özellikle de Oblomov'a fazla anlamlı bir şekilde baktı, sonra iri, biraz kırpışan gözkapaklarını indirdi, ama gözleri sanki hâlâ gözkapaklarının arkasından da bakıyor gibiydi ve dalgın dalgın ispirto kokladı.

Oblomov acı çekiyordu, ama sustu. Olga'ya kuşkularını açmayı istemedi, onu kaygılandırmaktan, ürkütmekten korkuyordu ve doğrusunu söylemek gerekirse, kendisi için de korkuyordu, bu sakin, bulutsuz dünyanın böyle ciddi ve önemli bir soruyla bozulmasından korkuyordu.

Bu artık onu, Oblomov'u sevmiş olmasının bir hata olup olmaması sorusu değil, bütün bu aşkın, ormanda, yalnız, gece geç vakitlere dek süren buluşmaların hata olup olmadığı sorusuydu.

"Onu öpmeye kalkıştım," diye düşündü dehşetle, "zaten ahlaki yasalar açısından da bu ceza gerektiren bir suç, hem de ne ilk suç, ne de küçük bir suç! Ona gelinceye kadar birçok aşama var: el ele tutuşma, itiraf, mektup... Bütün bunları geçtik. Fakat," diye düşündü sonra başını dikleştirerek, "benim niyetim ciddi, ben..."

Ve birden bulut kayboldu, önlerinde bir bayram yeri gibi aydınlık bir halde, ışıl ışıl güneş ışınlarıyla kaplanmış, yeşil tepelerle, gümüş bir nehirle çevrelenmiş bir halde Oblomovka belirdi; orada Olga'nın beline sarılmış, birlikte dalgın dalgın uzun bir yolda yürüyor, sonra terasta bir sedire oturuyorlar...

Olga'nın çevresinde herkes hayranlıkla selam veriyor; kısacası, her şey Ştoltz'a söylediği gibi.

"Evet, evet; ama buna başlamak lazım!" diye düşündü yine dehşetle. "Üç kez seviyorum demesi, leylak dalı, itiraf... bütün bunların bütün yaşamın mutluluğu için bir rehin olması ve bir

kadının saflığında yinelenmemesi lazım. Ne yaptım ben? Kimim ben?" diye inledi sanki başına bir çekiçle vurmuşlar gibi.

"Ben bir baştan çıkarıcı, bir çapkınım! Yağlı gözleri ve kırmızı burnuyla, bir kadından çaldığı gülü yakasına takıp ahbaplarına zaferini fısıl fısıl anlatan iğrenç yaşlı bir Celadon* gibiyim ... Ah, Tanrım, neyin içine düştüm ben! İşte uçurum! Ve Olga da onun üzerinde yükseklerde uçmuyor, onun tam dibinde... Neden, neden..."

Kendini tutamayıp çocuk gibi ağladı, yaşamının bütün renkleri bir anda silinip gittiği için ağladı, Olga kurban olduğu için ağladı. Bütün aşkı bir suç, vicdanının lekesi olmuştu.

Sonra bir anda kaygı dolu aklı aydınlığa kavuştu ve Oblomov bütün bunlardan yasal bir çıkış yolu olduğunu kavradı: Olga'nın parmağına bir yüzük takmak...

"Evet, evet," dedi mutlu bir titremeyle, "ve yanıt da mahcup bir kabul bakışı olacak... Tek kelime etmeyecek, iç çekecek, ruhunun derinliklerine dek gülecek, sonra gözlerinden gözyaşları boşanacak..."

Gözyaşları ve gülümseme, sessizce uzatılan el, sonra canlı, şiddetli bir mutluluk, mutlu bir telaş hali, sonra uzun, uzun bir konuşma, yalnız kalınca fısıldaşma. Ruhun bu güven dolu fısıldaşması, gizli anlaşma iki yaşamı birleştirecek!

Geleceğe ait konuşmalara, sohbetlere onlardan, bu benzersiz aşktan başka kimse girmeyecek. Ve kimse onu bakışlarıyla incitmeye kalkışamayacak...

Birden yüzü ciddileşti, sertleşti.

"Evet," dedi kendi kendine, "işte düzgün, soylu ve saydam mutluluğun bulunduğu dünya o! Bugüne dek bu çiçekleri gizlemiş, aşkın kokusunda çocuk gibi kaybolup gitmiş, randevular almış, ay altında gezmiş, genç kız kalbinin nasıl attığını dinlemiş,

---

* Ovidius'un *Dönüşümler*'inde yer alan, daha sonra Honoré d'Urfé'nin *L'Astrée* (1627) adlı romanında karakterleştirdiği bir âşık tipi. (ç.n.)

onun hayallerinin titreyişini yağmalamış olmam utanç verici... Tanrım!"

Kulaklarına kadar kızardı.

"Bu akşam Olga aşkın nasıl ciddi sorumluluklar getirdiğini öğrenecek; bugün yalnız görüşmelerin sonuncusu olacak, bugün..."

Elini kalbine götürdü: güçlü ama onurlu, ciddi insanlarda olması gerektiği gibi düzgün bir şekilde atıyordu. Olga'nın görüşmemeleri gerektiğini söylediği zaman hemen hüzünleneceği düşüncesiyle heyecanlandı yine; sonra ürkekçe niyetini açacak ona, ama önce onun ne düşündüğünü anlamaya çalışacak, onun şaşkınlığıyla sarhoş olacak ve sonra...

Onun mahcup bir halde kabul edişini, gizli fısıldaşmayı ve bütün dünyanın önünde öpüşmeyi hayal etti uzun süre.

XII

Olga'yı aramaya gitti. Evde olmadığını, dışarı çıktığını söylediler; köye gitti, ama orada da yoktu. Onu uzaklardan, bir melek gibi göğe yükselirken, tepeye çıkarken gördü; ayağını nasıl hafif atıyor, endamı nasıl dalgalanıyor.

Peşinden gitti, ama Olga otların üzerinde yürüyor, hatta neredeyse uçuyor gibiydi. Tepenin yarısından ona seslenmeye başladı.

Olga onu bekliyordu ve tam Oblomov ona iki metre kadar yaklaştığı sırada, ilerleyip aralarına yine büyük bir mesafe sokuyor, durup gülüyordu.

Oblomov sonunda, Olga'nın ondan kaçmayacağına inanarak durdu. Olga da ona doğru birkaç adım attı, elini uzattı ve gülerek peşinden çağırdı.

Koruya gittiler: Oblomov şapkasını çıkardı, Olga da onun alnını mendille silip şemsiyeyle yüzünü yellemeye başladı.

Olga aşırı canlıydı, konuşup duruyordu, neşeleniyor, bazen zarif bir heyecanla başka bir şeye geçiyor, sonra birdenbire dalıp gidiyordu.

"Tahmin edin, dün ne yaptım?" diye sordu gölgeye oturdukları zaman.

"Kitap mı okudunuz?"

Olga başını iki yana salladı.

"Yazı mı yazdınız?"

"Hayır."

"Şarkı mı söylediniz?"

"Hayır. Fal baktırdım," dedi. "Ev sahibinin kâhyası geldi dün; kartlarla fala bakabiliyor, ben de rica ettim."

"Peki ne çıktı?"

"Hiç. Bir yol çıktı, sonra bir kalabalık ve hep bir sarışın, hep... Birdenbire, Katya'nın yanında kupa papazının beni düşündüğünü söylediği zaman kıpkırmızı oldum. Benim kimi düşündüğümü söylemeye kalkışınca da kartları dağıtıp kaçtım," dedi. "Sen beni düşünüyor musun?" diye sordu birdenbire.

"Ah," dedi Oblomov. "Keşke daha az düşünebilseydim!"

"Ben de öyle!" dedi dalgın dalgın Olga. "Başka türlü nasıl yaşanır unuttum artık. Senin surat asıp iki gün gelmediğin o hafta –hatırlıyor musun, öfkelenmiştin!– birden değişiverdim, fena oldum. Katya'ya senin Zahar'a bağırdığın gibi bağırdım; onun sessiz sedasız ağladığını gördüm, onun için üzüldüm. *Ma tante* seslendi yanıt vermedim, hiçbir şey yapmadım, hiçbir yere gitmek istemedim. Ama sen gelir gelmez, birden her şey başka türlü oldu. Katya'ya leylak rengi elbisemi hediye ettim."

"Bu aşk!" dedi Oblomov dokunaklı bir şekilde.

"Ne? Leylak elbise mi?"

"Hepsi! Senin sözlerinde kendimi görüyorum: benim için de sensiz geçen gün yaşam olmuyor, geceleyin hep birtakım çiçekli dereler görüyorum. Kendimi görüyorum, iyiyim, bir şeyler yapıyorum; ama sen olmayınca sıkılıyorum; tembellik, tembellik

etmek ve hiçbir şey düşünmek istemiyorum... Sev, kendi sevginden utanma..."

Birden sustu. "Neler söylüyorum? Buraya bunun için gelmedim!" diye düşündü ve boğazını temizledi, kaşlarını çattı.

"Peki ben birden ölürsem?" diye sordu Olga.

"Ne biçim bir düşünce!" dedi Oblomov aldırmayıp.

"Evet," dedi Olga, "üşütürüm, ateşim çıkar; sen buraya gelirsin, beni bulamazsın, bize gidersin hasta olduğumu söylerler; ertesi gün de aynı olurum; beni müşahede altına alırlar; doktor başını sallar; Katya ağlayarak sana gelir, usul usul fısıldar: hasta, ölüyor..."

"Ah!" dedi birden Oblomov.

Olga güldü.

"Ne yaparsın o zaman?" diye sordu yüzüne bakarak.

"Ne mi? Aklımı kaybederim ya da silahla intihar ederim, sen de birden iyileşirsin!"

"Hayır, hayır, kes!" dedi Olga telaşla. "Neden bahsediyoruz böyle! Ama sen ölünce yanıma gelme: ölülerden korkarım..."

Oblomov güldü, Olga da güldü.

"Tanrım, çocuk gibiyiz!" dedi Olga bu saçmalığı keserek.

Oblomov tekrar boğazını temizledi.

"Dinle... Bir şey söylemek istiyorum."

"Ne var?" diye sordu Olga heyecanla ona dönerek.

Oblomov gergin bir halde susuyordu.

"Haydi, söylesene," diye sordu Olga, hafifçe ellerini tutarak.

"Bir şey yok, yani..." dedi cesaretini kaybeden Oblomov.

"Hayır, aklında bir şey mi var?"

Oblomov sustu.

"Eğer korkunç bir şeyse, iyisi mi söyleme," dedi Olga. "Hayır, söyle!" dedi hemen ardından.

"Önemli bir şey değil, saçmalık."

"Hayır, hayır, ne varsa, söyle!" diye ısrar etti ceketinin iki yakasını yakalayıp ve öyle sıkı tuttu ki Olga'yı öpmemek için yüzünü bir sağa, bir sola çevirmesi gerekti Oblomov'un.

Başını çevirmedi, ama kulaklarında Olga'nın o korkunç "asla" sözü yankılandı.

"Söylesene!" diye ısrar ediyordu Olga.

"Söyleyemem, gerek yok..." diyerek vazgeçti Oblomov.

"Peki ama sen 'karşılıklı mutluluğun temeli güvendir,' diyordun, 'insanın kalbinde karşısındakinin okuyamayacağı tek bir kıvrım bile olmamalı,' diyordun. Ne oldu bu sözlere?"

"Sadece," diye başladı Oblomov ağır ağır, "seni sevdiğimi, çok sevdiğimi, eğer sen..."

Duraksadı.

"Ee?" diye sordu sabırsızca Olga.

"Yani şimdi eğer bir başkasını sevmiş olsaydın ve o seni daha çok mutlu edecek olsaydı, ben... sessizce acımı kalbime gömer ve yerimi ona bırakırdım."

Olga birden elini onun yakasından çekti.

"Neden?" diye sordu hayretle. "Bunu anlamıyorum. Ben seni kimseye bırakmazdım; senin başkasıyla mutlu olmanı istemiyorum. Bu akıllıca bir şey, ben anlamıyorum."

Bakışı dalgın dalgın ağaçların üzerinde gezindi.

"Yani, beni sevmiyor musun?" diye sordu sonra.

"Tersine, seni gerekirse kendimi feda edecek kadar seviyorum."

"Ama neden? Kim senden bunu istiyor?"

"Yani sen bir başkasını seversen diye konuşuyorum."

"Başkası! Aklını mı kaybettin? Neden, eğer seni seviyorsam? Sen bir başkasını mı seviyorsun?"

"Beni dinliyor musun? Benim ne söylediğimi Tanrı biliyor, ama sen inanıyorsun! Söylemek istediğim de bu değildi."

"Ne söylemek istiyordun?"

"Senin karşında suçlu olduğumu, uzun zamandır suçlu olduğumu söylemek istiyordum."

"Ne için? Nasıl?" diye sordu Olga. "Sevmiyor musun? Şaka mı yaptın yoksa? Hemen söyle!"

"Hayır, hayır, bunlarla alakası yok!" dedi Oblomov sıkıntıyla. "İşte görüyorsun ya," dedi sabırsızlanarak, "seninle görüşüyoruz... Sessiz sedasız."

"Sessiz sedasız mı? Çok sessiz sedasız mı? Seninle ne zaman görüşsek ben *ma tante*'ye söylüyorum."

"Gerçekten her seferinde mi?" diye sordu huzursuzca Oblomov.

"Bunun nesi yanlış?"

"Ben suçluyum: benim çok önceden sana söylemem gerekirdi, bunun... olmadığını."

"Söyledin," dedi Olga.

"Söyledim mi? Ha! Ama aslında ben... ima etmiştim. Yani, üstüme düşeni yapmışım."

Keyfi yerine geldi ve Olga'nın sorumluluğu tam vaktinde üzerinden almasına mutlu oldu.

"Başka bir şey var mı?" diye sordu Olga.

"Başka... hepsi bu," dedi.

"Doğru değil," dedi Olga ısrarla, "bir şeyler var; her şeyi söylemedin."

"Benim düşüncem..." diye başladı Oblomov sözlerine kayıtsız bir ton vermeye çalışarak, "şu ki..."

Durdu. Olga bekledi.

"Bizim daha seyrek görüşmemiz gerekiyor..." Ürkekçe ona baktı.

Olga susuyordu.

"Neden?" diye sordu biraz düşündükten sonra.

"Beni bir yılan zehirliyor: vicdanım... Uzun zaman tek başımıza kaldık: heyecanlanıyorum, kalbim ölüp ölüp diriliyor; sen de huzursuzsun... benim korkum..." diye güçlükle devam etti.

"Nedir?"

"Sen gençsin ve bütün tehlikeleri bilmiyorsun, Olga. Bazen insan kendine hâkim olamaz; üzerine cehennemi bir güç biner, kalbi kararır, gözlerinde şimşekler çakar. Aklın berraklığı yok

olur: saflığa, masumiyete olan saygı.. hepsi bir girdapta kaybolur; insan kendini unutur; tutkuya kapılır; kendine hâkim olamaz... ve o zaman ayaklarının dibinde bir uçurum açılır."

Kendisi bile ürkmüştü söylediklerinden.

"Ee, ne olmuş? Bırak açılsın!" dedi Olga ona dimdik bakarak.

Oblomov sustu; ya devam ya tamam, yoksa konuşmanın anlamı yok.

Olga uzun uzun, sanki alnındaki kıvrımları okur gibi, yazılı satırlara bakar gibi baktı ona, onun her sözünü, bakışını hatırladı ve sevgisinin bütün hikâyesi gözlerinin önünden geçti, bahçedeki karanlık geceye dek ulaştı ve birden kızardı.

"Sen hep aptalca şeyler söylüyorsun!" dedi çabuk çabuk, başını yana çevirerek. "Senin gözlerinde şimşek falan görmedim... Sen bana daha çok sanki... benim dadım Kuzminiçna gibi bakıyorsun!" diyerek güldü.

"Sen şaka yapıyorsun Olga, ben şaka yapmıyorum... Her şeyi de söylemedim."

"Daha ne var?" diye sordu Olga. "Nedir oradaki uçurum?"

Oblomov iç çekti.

"Ama bizim görünmememiz gerekiyor... yalnız başımıza..."

"Neden?"

"İyi değil..."

Olga düşündü.

"Evet, bunun iyi olmadığını söylerler," dedi dalgınlıkla, "peki neden?"

"Ne derler, öğrenirlerse, haber yayılırsa..."

"Kim ne söyleyecek? Benim annem yok: bir tek o sorabilirdi bana neden seninle görüştüğümü ve ben de karşısına geçerek ağlardım, benim de, senin de kötü bir şey yapmadığımızı söylerdim. İnanırdı. Başka kim ne diyebilir?" diye sordu.

"Teyzen," dedi Oblomov.

"Teyzem mi?"

Olga hüzünle ve olumsuz anlamla salladı başını:

"O hiç karışmaz. Ben tümden çıkıp gitsem bile, beni arayıp sormaz, ama ben de ona nereye gittiğimi, ne yaptığımı söylemeden çıkmam. Başka kim?"

"Başkaları, herkes... Daha geçen gün Soneçka seninle bana bakıp güldü, yanındaki hanımefendiler, beyefendiler de öyle yaptı..."

O zamandan beri yaşadığı kaygıyı anlattı ona.

"Bir tek bana baksa," diye ekledi, "aldırmam; ama bu bakış sana çevrildiği zaman, elim ayağım buz kesti..."

"Ee?" diye sordu Olga soğuk bir sesle.

"Yani, o zamandan beri gece gündüz acı çekiyorum, dedikoduyu önlemek için aklımı yoruyorum; seni incitmemeye çabalıyorum... Uzun zamandır konuşmak istiyordum seninle..."

"Boşuna uğraşmışsın!" diye karşı çıktı Olga. "Sen söylemesen de biliyordum."

"Nasıl biliyordun?" diye sordu Oblomov hayretle.

"Öyle. Soneçka benimle konuştu, bana yemin ettirdi, zorladı beni, hatta sana nasıl davranacağımı öğretti."

"Ve sen bana tek kelime etmedin Olga!" diye sitem etti Oblomov.

"Sen de bana kaygını hiç söylemedin!"

"Ona ne söyledin?" diye sordu Oblomov.

"Hiç! Ne söyleseydim? Kızardım sadece."

"Tanrım! Nerelere vardık: sen kızarmışsın!" dedi dehşetle. "Ne kadar dikkatsiziz! Ne olacak böyle?"

Soru dolu bir bakışla baktı Olga'ya.

"Bilmiyorum," dedi o da kısaca.

Oblomov, Olga'yla kaygısını paylaşınca sakinleşeceğini, onun gözlerinden ve berrak konuşmasından güç toplayacağını düşünmüştü ve birden, canlı ve kesin bir yanıt bulamayınca, cesareti kırıldı.

Yüzünde kararsızlık hali belirdi, bakışı donuk bir tavırla dolandı çevrede. İçinde hafif bir hummalı hal belirmişti. Neredeyse

unutuyordu Olga'yı; karşısına sıralanmışlardı: Soneçka ve kocası, misafirler; onların yorumları, gülüşleri duyuluyordu.

Olga her zamanki girişkenliğinin yerine susuyor, soğuk bir tavırla ona bakıyor ve daha da soğuk bir tavırla "bilmiyorum" diyordu. Ama Oblomov bu "bilmiyorum"un gizli anlamını çözmeye çabalamıyor ya da ona ulaşmayı başaramıyordu.

Ve susuyordu: Oblomov'un düşüncesi ya da niyeti başkasının yardımı olmadan olgunlaşmıyor ve olgunlaşınca da hiçbir zaman bir elma gibi kendi kendine düşmüyordu: onu koparmak gerekiyordu.

Olga birkaç dakika baktı ona, sonra şalını üzerine aldı, başörtüsünü daldan aldı, telaş etmeden başına örttü ve şemsiyeyi aldı.

"Nereye? Bu kadar erken mi?" diye sordu Oblomov birden kendine gelerek.

"Hayır, geç oldu. Sen doğru söyledin," dedi dalgın bir keyifsizlikle Olga, "fazla ileri gittik, bir çıkış yolu da yok: hemen ayrılmak ve geçmişi geride bırakmak lazım. Elveda!" diye kuru, ateşli bir şekilde ekledi ve başını eğip yola koyuldu.

"Olga, rica ederim, Tanrı aşkına! Ne demek görüşmemek! Evet ben... Olga!"

Olga dinlemiyor ve hızlı hızlı yürüyordu; çizmelerinin altında kum kuru bir sesle gıcırdıyordu.

"Olga Sergeyevna!" diye bağırdı Oblomov.

Dinlemiyor, yürüyor.

"Tanrı aşkına, dön!" diye sesle değil gözyaşlarıyla bağırdı. "Suçluyu da dinlemek gerekir... Tanrım! Kalbi yok mu? Ah kadınlar!"

Oturup iki eliyle yüzünü örttü. Ayak sesleri duyulmuyordu.

"Gitti!" dedi neredeyse dehşetle ve başını kaldırdı.

Olga karşısındaydı.

Mutlulukla yakaladı elini.

"Gitmedin mi, gitmiyor musun?" dedi. "Gitme: unutma, eğer sen gidersen... ölürüm ben!"

"Gitmezsem ben de, sen de suçluyuz: bunu unutma, İlya."

"Ah, hayır..."

"Nasıl hayır? Eğer Soneçka'yla kocası bizi bir kere daha birlikte görürse, ben mahvolurum."

Oblomov irkildi.

"Dinle," dedi telaşla ve duraksayarak, "Ben her şeyi söylemedim..." diye söze başladı ve durdu.

Evde ona çok yalın, doğal, kaçınılmaz görünen, onu gülümseten, mutluluğu olan şey, birdenbire bir uçurum olmuştu. Uçurumu aşmak için cesaretini toplayamıyordu. Adım kesin, cesur bir adım olarak görünüyordu.

"Biri geliyor!" dedi Olga.

Yan yoldan ayak sesleri duyuluyordu.

"Yine Soneçka mı?" diye sordu Oblomov korkudan gözlerini bile kırpıştırmadan.

Tanımadıkları bir kadınla iki köylü geçti. Oblomov ferahladı.

"Olga," diye başladı telaşla ve elini tuttu, "hemen buradan kimsenin olmadığı bir yere geçelim. Şurada oturalım."

Onu bir banka oturttu, kendisi de otlara, yanına oturdu.

"Öfkelendin, gittin, ben de her şeyi söyleyemedim, Olga," dedi.

"Ve tekrar gidip bir daha dönmeyeceğim, eğer sen benimle oynamaya devam edersen," dedi Olga. "Bir vakit gözyaşlarımdan hoşlanıyordun, şimdi, herhalde, beni ayaklarına kapanmış görmek ve senin kölen yapmak, kapris yapmak, vaaz vermek, sonra da ağlamak, ürkmek, benden ürkmek, ardından da ne yapacağız, diye sormak istiyorsun. Unutmayın, İlya İliç," diye ekledi sertçe birden, banktan kalkarak, "sizi tanıdığımdan bu yana geçen zamanda çok büyüdüm, sizin oynadığınız oyunun nasıl oynanacağını da çok iyi biliyorum... Benim gözyaşlarımı bir daha göremeyeceksiniz..."

"Ah, Tanrı aşkına, oyun oynamıyorum!" dedi Oblomov inandırıcı bir tavırla.

"O zaman sizin için durum çok daha kötü," dedi kuru bir şekilde Olga. "Bütün korkularınız, uyarılarınız ve bilmecelerinize karşılık tek bir şey söyleyeceğim: bugünkü görüşmemize dek sizi seviyordum ve ne yapacağımı bilmiyordum; şimdi biliyorum," dedi kararlı bir şekilde, gitmeye hazırlanarak, "ve size öğüt vermeye kalamayacağım."

"Ben de biliyorum," dedi Oblomov onun kolunu tutup banka oturturken ve bir an susup cesaretini topladı.

"Düşünün," diye başladı, "benim kalbim tek bir arzuyla kaplı, aklımda tek düşünce var, ama irade, dil bana boyun eğmiyor: konuşmak istiyorum, ama ağzımdan sözcükler çıkmıyor. Oysa öylesine sade, öylesine... Affet beni Olga."

"Aklınızda ne olduğunu bilmiyorum..."

"Ah, Tanrı aşkına, siz demekten vazgeç: senin gururlu bakışın beni öldürüyor, her söz, buz gibi donduruyor..."

Olga güldü.

"Delisin sen!" dedi elini onun başına koyarak.

"İşte böyle, işte düşünce ve dil ihsan edildi şimdi bana! Olga," dedi önünde dizlerinin üzerine çökerek, "benim karım ol!"

Olga sustu ve Oblomov'a arkasını döndü.

"Olga, bana elini ver!" diye devam etti o.

Olga elini vermedi. Oblomov kendisi alıp dudaklarına götürdü. Olga çekmedi. Eli sıcaktı, yumuşaktı ve hafif hafif kokuluydu. Oblomov onun yüzüne bakmaya çalıştı, ama Olga daha da öteye çevirdi başını.

"Sessiz mi kalacaksın?" diye sordu kaygı ve merakla elini öperek.

"Kabul belirtisi!" dedi Olga sessizce, ona dönüp bakmadan.

"Şimdi ne hissediyorsun? Ne düşünüyorsun?" diye sordu Oblomov o mahcup kabul, gözyaşları hayalini hatırlayarak.

"Seninle aynı şeyi," dedi Olga, ormanda bir yerlere bakmayı sürdürerek; göğsünde beliren heyecan kendi kendini güçlükle tuttuğunu gösteriyordu.

"Gözünde yaş var mı acaba?" diye düşündü Oblomov, ama o ısrarla yere bakıyordu.

"Aldırmıyor musun, sakin misin?" dedi onu kolundan tutup kendine çekmeye çabalayarak.

"Aldırıyorum, ama sakinim."

"Neden?"

"Bunu daha önceden öngördüğüm ve düşüncesine alışık olduğum için."

"Daha önceden!" diye tekrarladı hayretle.

"Evet, sana leylak dalını verdiğim andan beri... içimden seni..."

Devam etmedi.

"O andan beri!"

Kollarını alabildiğine açtı ve Olga'yı kucaklamak istedi.

"Uçurum açılıyor, şimşekler çakıyor... Dikkat!" dedi kurnazca Olga, kucaklamadan ustaca kaçınıp onun kollarını şemsiyeyle durdurarak.

Oblomov o korkunç "asla"yı hatırladı ve sakinleşti.

"Ama hiç söylemedin, hatta hiç belli etmedin..." dedi.

"Biz evlenmeyiz, bizi alırlar ya da verirler."

"O andan beri... gerçekten mi?" diye tekrarladı dalgınca.

"Seni anlamasam, burada seninle tek başıma olur, geceleri kameriyede oturur, seni dinleyip sana inanır mıydım sence?" dedi Olga asilce.

"Demek bu..." diye başladı Oblomov ve yüzü değişti, onun elini bıraktı.

Aklından tuhaf bir düşünce geçmişti. Olga ona sakin bir asaletle bakıyor ve kararlılıkla bekliyordu; ama o sırada onun istediği asalet ve kararlılık değil, gözyaşı, tutkular, coşkulu mutluluktu, bir an için bile olsa bu yaşansın, sonra isterse yaşam durgun bir huzurla akıp gitsin!

Ve beklenmedik bir mutluluğun yol açtığı kesintisiz gözyaşları da, mahcup kabullenme de yok ortada! Anlaşılacak şey değil!

Kalbinde kuşku yılanı uyanıp dolanmaya başladı... Seviyor mu yoksa sadece evleniyor mu?

"Ama mutluluk için bir başka yol daha var," dedi.

"Neymiş?" diye sordu Olga.

"Bazen aşk beklemez, sabretmez, hesap yapmaz... Kadın bir anda ateşe atılır, heyecana atılır, bir anda acıyı ve mutlulukları yaşar..."

"Bunun hangi yol olduğunu bilmiyorum."

"Kadının her şeyi feda ettiği bir yol bu: huzurunu, saygıyı ve ödülü aşkta bulur... O her şeyin yerine geçer."

"Bize bu yol mu gerekli?"

"Hayır."

"Sen benim huzurumu, saygınlığımı kaybetmemi göze alıp mutluluğu bu yolda aramak ister miydin?"

"Ah, hayır, hayır! Tanrı'ya yemin ederim, bunu demedim," dedi Oblomov heyecanla.

"Neden bahsettin öyleyse?"

"Doğrusu, ben de bilmiyorum..."

"Ama ben biliyorum: kendi huzurumu senin için feda eder miyim, bu yolda seninle yürür müyüm, herhalde bunu öğrenmek istedin, değil mi?"

"Evet, sanırım öyle, tahmin ettin... Ne diyorsun?"

"Asla, hiçbir şekilde olmaz!" dedi katı bir şekilde Olga.

Oblomov düşündü, sonra iç çekti.

"Evet, korkunç bir yol bu ve kadının erkeğin peşinden gitmesi için, mahvolması ve yine de sevmesi için çok sevmesi lazım."

Merakla baktı onun yüzüne; hiç etkilenmemişti; sadece kaşının üzerindeki kıvrım kıpırdadı, ama yüzü sakindi.

"Düşünsene," dedi, "senin serçeparmağın kadar değeri olmayan Soneçka, karşılaştığınızda az kalsın seni tanımazdan gelecekmiş gibi oldu!"

Olga gülümsedi ve bakışları parıldadı. Oblomov'sa Olga'nın kalbinden fedakârlık talep etme ve bunlarla eğlenme ihtiyacına düşmüştü.

"Düşünsene, sana yaklaşan erkekler, gözlerinde ürkek bir saygıyla yaklaşmıyor, sana cesur, sinsi bir gülüşle bakıyor olacaktı..."

Ona baktı: Olga kumların üzerinde şemsiyesini hırsla gezdiriyordu.

"Bir salona girecektin ve bazı kadınlar hoşnutsuzca başlarını çevirecek; bir kısmı senden uzaklaşacaktı... Ama senin gururunda bir değişme olmayacaktı, çünkü sen açık bir şekilde, onlardan daha üstün ve iyi olduğunu bilecektin."

"Neden bana bu korkunç şeyleri anlatıyorsun?" dedi Olga sakin sakin. "Bu yoldan asla gitmeyeceğim."

"Asla mı?" diye sordu üzüntüyle Oblomov.

"Asla!" diye tekrarladı Olga.

"Evet," dedi Oblomov dalgınlıkla, "sende utancı dimdik karşılama gücü yeterince yok. Belki de ölümden de ürkmezdin: idamdan korkmazdın, ama ona hazırlanmak gerekse, saat başı sorgulamalar yapılsa, sen bunlara dayanamaz eriyip giderdin, öyle değil mi?"

Hep Olga'nın gözlerinin içine bakıyordu.

Olga neşeli görünüyordu; üzerinde korkulu bir hal görünmüyordu; dudaklarında hafif bir gülüş gelip gidiyordu.

"Ne eriyip gitmek, ne ölmek istiyorum! Bu yollardan değil," dedi, "başka yollardan gitmek ve daha güçlü sevmek mümkün."

"Neden bu yoldan gitmezdin sen," diye sordu Oblomov ısrarla, neredeyse hayal kırıklığıyla, "eğer korkmuyorsan?"

"Çünkü o yolda... daha sonra hep... ayrılık olur," dedi Olga, "ama... senden ayrılmayı düşünmek mi!"

Durdu, elini Oblomov'un omzuna koydu, uzun zaman yüzüne baktı ve birden, şemsiyesini bir yana atıp kollarını hızla, ateşli bir şekilde boynuna doladı, onu öptü, sonra kıpkırmızı bir halde, yüzünü göğsüne gömdü ve hafifçe şöyle dedi:

"Asla!"

Oblomov bir mutluluk çığlığı atarak otların üzerinde Olga'nın ayaklarına kapandı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

Oblomov eve giderken ışıl ışıldı. Kanı kaynıyor, gözleri parlıyordu. Saçları bile alev alev tutuşmuş gibi geliyordu ona. Eve, odasına böyle girdi – ama birden bütün ışıltı kayboldu ve gözleri tatsız bir hayretle dosdoğru tek bir noktaya dikildi: koltuğunda Tarantyev oturuyordu.

"Nerede kaldın böyle? Nerelerde dolanıyorsun?" diye sordu tüylü elini uzatırken Tarantyev ona sertçe. "Senin yaşlı şeytan da ortadan kayboldu: yiyecek bir şeyler istedim, yokmuş, votka bile vermedi."

"Korulukta geziniyordum," dedi dalgınlıkla Oblomov, hemşerisinin, tam da böyle bir anda ortaya çıkmasının yarattığı şaşkınlıktan çıkamamıştı daha.

Uzun zaman yaşadığı o karamsar ortamı unutmuş ve onun boğucu havasından uzaklaşmıştı. Tarantyev onu bir anda gökten alıp tekrar bataklığa sokmuştu sanki. Oblomov acıyla soruyordu kendine: Neden geldi Tarantyev? Uzun zaman kalacak mı? Onun büyük olasılıkla yemeğe kalacak olduğunu düşünmek içini acıttı, o zaman İlinsk'lere gidemezdi. Bu biraz pahalıya patlasa bile onu başından savması gerekiyordu. İşte Oblomov'un aklında dönüp duran tek düşünce buydu. Sessizce ve sıkıntıyla Tarantyev'in ne söyleyeceğini bekledi.

"Ne diyorsun, hemşerim, evini görmeye niyetin yok mu?" diye sordu Tarantyev.

"Artık lazım değil," dedi Oblomov Tarantyev'den gözlerini kaçırarak. "Ben... ben oraya taşınmayacağım."

"Ne? Nasıl taşınmayacaksın!" dedi öfkeyle Tarantyev. "Kiraladın ya, taşınmamak ne demek? Sözleşme ne olacak?"

"Ne sözleşmesi?"

"Hemen unuttun mu? Sen bir yıllık sözleşme imzaladın. 800 ruble kirayı ver, nereye istersen git. Dört kiracı gelip baktı, evi kiralamak istediler: hepsini geri çevirdik. Biri üç yıllığına teklif etmişti."

Oblomov daçaya taşındığı gün Tarantyev'in ona bir kâğıt getirdiğini, kâğıdı telaş arasında, hiç okumadan imzaladığını hatırladı.

"Ah, Tanrım, ne yaptım ben!" diye düşündü.

"Ama bana ev lazım değil," dedi Oblomov, "yurtdışına gideceğim..."

"Yurtdışına mı!" diye bağırdı Tarantyev. "Şu Almanlarla mı? Ama haydi canım, sen gidemezsin!"

"Niye gidemeyeyim? Pasaportum var: bak işte. Çantamı da aldım."

"Gidemezsin!" dedi yine içtenlikle Tarantyev. "Sen en iyisi yarım yıllık parayı peşin ver."

"Param yok."

"Nereden istersen bul; bizim yengenin kardeşi, İvan Matyeviç şaka yapmayı sevmez. Hemen mahkemeye verir: altından kalkamazsın. Zaten ben senin yerine verdim, parayı bana vereceksin."

"Sen o kadar parayı nereden buldun?" diye sordu Oblomov.

"Sana ne bundan? Eski bir alacağımı aldım. Ver paraları! Ben bunun için geldim."

"Peki, birkaç gün içinde gelip evi başkasına veririm, ama şimdi acelem var..."

Ceketinin düğmelerini iliklemeye başladı.

"Peki, sana nasıl bir daire lazım? Bu şehirde daha iyisini bulamazsın. Daha görmedin bile evi?" dedi Tarantyev.

"Görmek de istemiyorum," dedi Oblomov, "neden taşınayım oraya? Bana uzak..."

"Neyden uzak?" diye sordu kabaca Tarantyev.

Ama Oblomov neye uzak olduğunu söylemedi.

"Merkezden," dedi sonra.

"Hangi merkezden? Sana ne ki bundan? Sen zaten yatıp durmuyor musun?"

"Hayır, artık yatmıyorum."

"Nasıl yani?"

"Öyle. Ben... Bugün..." diye başladı Oblomov.

"Ne?" dedi Tarantyev.

"Evde yemeyeceğim..."

"Parayı ver, ne halin varsa gör!"

"Ne parası?" dedi yine sabırsızlanan Oblomov. "Birkaç gün içinde eve gelip ev sahibesiyle konuşacağım."

"Ne ev sahibesi? Adamın akrabasıyla mı? O ne bilecek? Kocakarının teki! Hayır, senin onun kardeşiyle konuşman lazım. Görürsün o zaman!"

"Peki, gidip konuşacağım."

"Tabii tabii, onlar da seni bekliyordu! Sen parayı ver, sonra gidersin!"

"Param yok; borç almam lazım."

"Bana en azından arabacı için para ver öyleyse," diyerek ayağa kalktı Tarantyev, "3 gümüş ruble."

"Nerede arabacın? Hem niye 3 gümüş ruble?"

"Onu gönderdim. Sana ne? Zaten getirmek istemedi, 'Bu kumlu yoldan mı gideceğiz?' dedi. Buradan dönmek de 3 gümüş ruble, yani toplam 22 ruble!"

"Buradan posta arabası yarım rubleye gidiyor," dedi Oblomov, "al işte!"

Ona 4 ruble verdi. Tarantyev parayı cebine koydu.

"7 ruble borcun kaldı," diye ekledi. "Yemek için de ver!"

"Ne yemeği?"

"Şimdi şehirde yemeğe yetişemem: yolda bir hana uğrarım; orada da her şey pahalı: en az 5 ruble gider."

Oblomov ses çıkarmadan bir gümüş ruble çıkarıp ona attı. Sabırsızlıktan oturmuyor, Tarantyev'in hemen gitmesini bekliyordu; ama o da gitmiyordu.

"Söyle bana yiyecek bir şeyler getirsinler," dedi.

"Handa yemeyecek miydin?" dedi Oblomov.

"O akşam yemeği! Saat daha iki."

Oblomov Zahar'a bir şeyler getirmesini emretti.

"Hiçbir şey yok, yemeği yapmadılar," dedi kuru bir tavırla Zahar, Tarantyev'e karanlık gözlerle bakarak. "Ne oldu Mihey Andreyiç, efendinin gömleğiyle ceketini ne zaman getireceksiniz?"

"Sana ne gömlekle ceketten?" diye yanıt verdi Tarantyev. "Çoktan verdim ben onları."

"Ne zaman olmuş bu?" diye sordu Zahar.

"Senin eline teslim etmedim mi ben, siz taşınırken? Sen de onu bohçalardan birine sokuşturdun ya, soruyorsun bir de..."

Zahar bakakaldı.

"Ah, yüce Tanrım! Ne bu İlya İliç, tam bir rezalet!" diye yakındı Oblomov'a dönerek.

"Söyle, söyle sen bu şarkıyı!" diye araya girdi Tarantyev. "Gidip içkiye yatırdın onları, bir de soruyorsun..."

"Hayır, efendinin bir şeyiyle bir kez olsun içmedim!" diye bağırdı Zahar. "Baksanıza siz..."

"Yeter, Zahar!" diye sertçe araya girdi Oblomov.

"Siz değil miydiniz bizden bir süpürgeyle iki fincan götüren?" diye sordu yine Zahar.

"Ne süpürgesi?" diye gürledi Tarantyev. "Ah, seni yaşlı çakal! Getir haydi en iyi yemeklerini!"

"Duyuyor musunuz, İlya İliç, nasıl hırlıyor?" diye sordu Zahar. "Yemek yok, evde ekmek bile yok, Anisya da evden gitti," dedi ve dışarı çıktı.

"Nerede yemek yiyorsun sen?" diye sordu Tarantyev. "Enfes, doğrusu: Oblomov koruda geziyor, evde yemiyor... Sen daireye ne zaman geçeceksin? Zaten bütün sonbaharı çayırda geçirdin. Gel bir bak."

"Peki, peki, birkaç gün içinde..."

"Para getirmeyi de unutma!"

"Tamam, tamam, tamam..." dedi sabırsızca Oblomov.

"Evde bir şey gerekli mi sana? Kardeşim, orada senin için yerler, tavan, pencereler, kapılar boyandı, her yer boyandı ve hepsi 100 rubleden fazla tuttu."

"Tamam, tamam, peki... Ah, sana söylemek istediğim bir şey vardı," diye hatırladı birden Oblomov. "Lütfen notere gidelim, vekâlet için tanıklığın gerekiyor..."

"Sana vekil olarak bir ben mi kaldım?" diye reddetti Tarantyev.

"Sana yemek ısmarlarım," dedi Oblomov.

"Çizmemi eskitmeye değmez senin vereceğin yemek."

"Sen git, ben ödeyeyim."

"Ben notere gidemem," dedi suratı asılan Tarantyev.

"Niye?"

"Düşmanlarım var, bana diş biliyorlar, öldürmeye fırsat kolluyorlar."

"Peki öyleyse, kendim giderim," dedi Oblomov ve kasketini eline aldı.

"Baksana, eve gidince, İvan Matyeviç senin için her şeyi halleder. Kardeşim, altın gibi bir adam bu, sonradan görme Almanlar gibi değil! Soyu Rus komutanlarından birine dayanıyor, otuz yıl bir masada oturmuş, her şeyi bir başına idare ediyor ve parası da var, ama arabacı falan tutmuyor; giydiği frak benimkinden kötü; su gibi sessiz, senin karşında ot gibi yerlere kapanır, zar zor duyulur bir sesle konuşur, başkalarının işine karışmaz, yani seninki gibi hiç değil..."

"Tarantyev!" diye bağırdı Oblomov, masaya yumruğunu indererek. "Yeter, aklının ermediği yerde sus!" Oblomov'un bu

görülmemiş davranışı karşısında Tarantyev'in gözleri büyüdü, hatta Ştoltz'dan daha düşük bir konuma konmasından dolayı gücenmeyi bile unuttu.

"Ne oldu şimdi, kardeşim..." diye homurdandı şapkasını alarak. "Bu ne sinir!"

Şapkasını koluna sildi, sonra bir ona bir Oblomov'un etajerde asılı duran şapkasına baktı.

"Sen şapka giymiyorsun, kasketin var," dedi Oblomov'un şapkasını alıp başına takarken. "Bunu versene kardeşim, yaz için..."

Oblomov şapkasını sessizce onun başından alıp eski yerine astı, sonra kollarını kavuşturup Tarantyev'in gitmesini bekledi.

"Eh, canın cehenneme!" dedi Tarantyev sıkıntıyla kapıdan çıkarken. "Kardeşim sen, sen şimdi iyice, yani... Neyse, İvan Matyeviç'le konuşmaya gelirken, parayı getirmemeye kalk bakalım."

II

O gitti, Oblomov da ruhunda tatsız bir hisle koltuğa oturdu ve uzun uzun içindeki bu kaba histen kurtulmaya çalıştı. Sonunda o günün sabahını hatırladı ve Tarantyev'in yaşattığı çirkin olay aklından uçup gitti: yüzünde yeniden bir gülümseme belirdi.

Aynanın önüne oturdu, uzun uzun kravatını düzeltti, uzun uzun gülümseyip Olga'nın ateşli öpücüğünün izi kalmış mı diye yanağına baktı.

"İki tane 'asla,'" dedi sessizce, mutlulukla heyecanlanarak, "ve ikisi arasında nasıl da büyük bir fark var: biri çoktan solup gitti, diğeri gösterişli bir şekilde çiçek açtı..."

Sonra düşünmeye daldı, daha da derin derin düşündü. Aşkın aydınlık, bulutsuz bayramının geçtiğini, aşkın aslında bir ödev olduğunu, bütün yaşamı etkilediğini, onun gündelik alışkanlık-

larının temelinde yer aldığını ve solmaya, yanardöner renklerini kaybetmeye başladığını düşündü.

Belki de bu sabah onun son kızıl ışığı yanıp sönmüştü ve artık hep orada olacaktı, ama parlak bir şekilde ışıldamayacak, yaşamı hiç görünmeden ısıtacaktı; yaşam yutacaktı onu ve o güçlenecekti elbette, ama gizli bir ilkbahar gibi. Şimdi onun ortaya çıkması çok sade, çok sıradan bir şeydi. Şiir kaçıp gider ve donuk bir tarih başlar: noter, sonra Oblomovka'ya taşınma, bir ev inşa ettirme, ipotek yaptırma, yolların yaptırılması, köylülerle sonu gelmeyen işlerin incelenmesi, çalışma düzeni, hasat, harman, hesap dökümü, kâhyanın kaygılı suratı, soylular arasındaki seçimler, mahkeme oturumları.

Sadece bir yerlerde, ara sıra, Olga'nın bakışları ışıldayacak, "Casta diva" duyulacak, telaşlı öpücükler verilecek, sonra yine çalışmaya gidilecek, şehre gidilecek, tekrar kâhya gelecek, tekrar hesaplar dökülecek.

Misafirler gelecek, ama onlar da haz vermeyecek: kimin fabrikada ne kadar şarap içtiğini, kimin sandığında kaç arşın kumaş olduğunu konuşacaklar... Ne bu böyle? Gerçekten bunu mu seçti kendine? Bu mu yaşam? Ama her şeye rağmen sanki bütün yaşam buymuş gibi yaşanacak. Ve Andrey de bundan hoşlanacak!

Ama evlilik, düğün... bütün bunlar yaşamın şiiridir, hazır, yeni açan birer çiçektir. Kendisini Olga'yı sunağa götürürken hayal etti: Olga'nın başında portakal çiçeklerinden bir taç olacak, uzun bir duvağı olacak. Kalabalıkta hayret dolu fısıltılar. Olga utanmış olacak, göğsü sessizce inip kalkacak, başı gururla ve zarif bir şekilde öne eğilmiş olacak, Oblomov'a elini verecek ve etrafına nasıl bakacağını bilemeyecek. Ya bir gülümseme parlayacak üzerinde, ya alnındaki bir kırışıklık bir düşünceyi sergileyecek.

Evde, bütün misafirler gidince, hâlâ şık giysileri içinde olan Olga, tıpkı bugünkü gibi onun göğsüne sokulacak. "Hayır, Olga'nın yanına koşmalıyım, tek başıma düşünüp hissetmeme-

liyim," diye düşündü Oblomov, "herkese anlatacağım, bütün dünyaya... Hayır, önce teyzeye, sonra barona, Ştoltz'a da yazacağım, çok şaşıracak! Sonra Zahar'a söylerim: ayaklarıma kapanır ve mutluluktan haykırır, ona 25 ruble veririm. Anisya gelir, elimi öpmesine izin veririm: ona da 10 ruble veririm; sonra... sonra, mutluluktan, bütün dünyaya haykırırım, öyle haykırırım ki dünya şöyle der: 'Oblomov mutlu. Oblomov evleniyor!' Şimdi Olga'nın yanına koşayım: orada beni bekliyor uzun fısıldaşmalar, iki yaşamı bir kılmaya dair gizemli bir anlaşma!"

Olga'nın yanına koştu. Olga gülerek dinledi onun hayallerini; ama Oblomov bunu koşup teyzeye bildirmek üzere yerinden fırladığı zaman kaşlarını öyle bir çattı ki Oblomov olduğu yere çakılıp kaldı.

"Kimseye tek kelime yok!" dedi, parmağını dudaklarına götürüp onu daha sessiz konuşması için, yan odadaki teyzesinin konuşulanları duymaması için tehdit ederek. "Daha vakti değil!"

"Eğer aramızda her şey kararlaştırıldıysa, ne zaman vakti gelecek?" diye sordu Oblomov sabırsızca. "Şimdi ne yapacağız? Nereden başlayacağız?" diye sordu. "Kolumuzu kavuşturup oturamayız. Sorumluluklar başlıyor, ciddi bir yaşam başlıyor..."

"Evet, başlıyor," diye tekrarladı Olga, dimdik ona bakarak.

"Yani, ben ilk adımı atmak istiyordum, teyzene gitmek..."

"Bu son adım."

"İlk adım ne?"

"İlki... notere gitmek: yani birtakım evraklar hazırlamak gerekmiyor mu?"

"Evet... Ben yarın..."

"Neden bugün değil?"

"Bugün... bugün öylesine bir gün ve senden uzaklaşmak gerekir Olga!"

"Peki, yarın olsun. Peki sonra?"

"Sonra... teyzeye açıklayıp Ştoltz'a yazacağız."

"Hayır, sonra Oblomovka'ya gidilecek... Zaten Andrey İvanoviç köyde ne yapılacağını yazmıştı: orada sizin ne işleriniz olduğunu bilmiyorum, inşaat işleri değil mi?" diye sordu onun yüzüne bakarak.

"Tanrım!" dedi Oblomov. "Eğer Ştoltz'u dinleyecek olursak, teyzene varıncaya dek bu iş bir asır bitmez! Onun dediğine göre, önce evi inşa etmek gerekiyor, sonra yolu, okulu yapmak gerekiyor... Bunları bir asırda yapmak mümkün değil. Olga, biz beraber gideriz ve o zaman..."

"Peki nereye gideceğiz? Orada bir ev var mı?"

"Yok: eski bir yıkıntı; herhalde, çatı tümden çökmüş durumda."

"Peki nereye gideceğiz?" diye sordu Olga.

"Burada bir ev aramak gerekiyor."

"Bunun için de şehre gitmek lazım," dedi Olga, "bu ikinci adım..."

"Sonra..." diye başladı Oblomov.

"Önce sen bu iki adımı at, sonra..."

"Ne bu böyle?" diye düşündü Oblomov hüzünle. "Ne uzun fısıldaşmalar var, ne bu iki yaşamı bir kılmaya dair gizemli bir anlaşma! Her şey başka türlü, başkasına göre. Ne tuhaf bu Olga! Tek bir yerde durmuyor, şiirsel dakikalar üzerine tatlı düşüncelere kapılmıyor, sanki aklında en ufak bir hayal yok, dalıp gitmek için tek bir nedeni bile yok! Hemen notere git, evin peşine koş, tıpkı Andrey gibi! Nasıl olmuş da bunların hepsi yaşamda koşturup durmak üzere anlaşmış!"

Ertesi gün, mühürlü evrakla birlikte, şehre, doğruca notere gitti, giderken isteksizce, esneyerek ve çevresine bakınarak gidiyordu. Noterin nerede olduğunu pek iyi bilmiyordu; hangi ofisten onay almak gerektiğini sormak üzere İvan Herasimiç'e gitti.

Herasimiç Oblomov'u görmekten mutlu oldu; onu bir kahvaltı ettirmeden göndermek istemedi. Sonra bu işin nasıl yapıldığını öğrenmesi için bir arkadaşına uşağını gönderdi, çünkü ken-

disi de uzun zaman önce emekliye ayrılmıştı. Kahvaltı ve sohbet saat üçte sona erdi, notere gitmek için artık geç olmuştu, ama ertesi gün de cumartesiydi, yani kimse olmayacaktı orada, işi pazartesiye bırakmak gerekiyordu.

Oblomov, Vıyborg tarafına, yeni evine yöneldi. Uzun zaman arabayla ara sokaklarda uzun çitler arasında gezindi. Sonunda bir bekçi buldu; o da aradıkları yerin yan tarafta, o sokağın yanındaki başka bir semtte olduğunu söyledi, sonra da evsiz, çitlerle çevrili, otlarla kaplı bir sokağı gösterdi, gösterdiği sokak çamur içindeydi ve çamurda kurumuş tekerlek izleri vardı.

Oblomov çitin üzerindeki ısırgan otlarını seyredip çitin ardından görünen üvezlere bakarak bekçiyle birlikte yola devam etti. Bir süre sonra bekçi bir avlunun ortasındaki eski bir evi gösterdi, "İşte bu," dedi. Kapının üzerinde "Onuncu dereceden memur Pşenitsin'in dul eşinin evi" yazısını okudu Oblomov ve arabacıya avluya girmesini emretti.

Avlu bir oda büyüklüğündeydi, hatta tekerleklerden birinin dingili bir köşeye çarpıp oradaki tavuk topluluğunu ürküttü, tavuklar gıdaklayarak etrafa dağıldılar, bir kısmı oraya buraya uçmaya çalıştı; büyük kara bir köpek de zincirini sağa sola çekerek havlamaya başladı, umutsuz bir ulumayla atların kişnemesini bastırmaya çalıştı.

Oblomov arabada pencere kenarında oturuyordu ve inmekte güçlük çekti. Muhabbet ve kadifeçiçeklerinin yerleştirildiği pencerelerde birtakım kafalar belirmişti. Oblomov arabadan zar zor indi; köpek havlamasını daha da güçlendirdi.

Sarafan giymiş, etekleri bağlanmış, yüzü buruş buruş yaşlı bir kadın verandaya çıkıp Oblomov'un karşısına dikildi:

"Kimi istediniz?" diye sordu kadın.

"Ev sahibesini, Bayan Pşenitsina'yı."

İhtiyar başını şaşkınlıkla kaldırdı.

"İvan Matveyiç'i değil mi?" diye sordu. "O yok evde; işten gelmedi daha."

"Bana ev sahibesi lazım," dedi Oblomov.

Bu arada evin içindeki kargaşa sürüyordu. Bir o, bir bu pencerede başlar görünüyordu; ihtiyarın arkasından kapı biraz aralanıyor ve kapanıyordu; oradan çeşitli yüzler bakıyordu dışarı.

Oblomov arkasına döndü: avluda iki çocuk, bir erkek bir de kız çocuk, merakla onu seyrediyordu.

Bir yerlerden, üzerinde koyun kürkü yelek olan uykulu bir köylü belirmiş ve gözlerini güneşten koruyarak tembel tembel Oblomov'la arabasını seyrediyordu.

Köpek hâlâ ısrarla, kesik kesik havlıyordu ve Oblomov yerinden kıpırdayacak ya da atlardan biri toynağını oynatacak olsa, zincir şakırtısı ve kesintisiz bir uluma başlıyordu.

Çitin ötesinde, sağ yanda, Oblomov uzayıp giden bir karnabahar bahçesi gördü, solda, çitin ötesinde, birkaç ağaç ve yeşil ahşap bir çardak görünüyordu.

"Siz Agafya Matveyevna'yı mı istiyorsunuz?" diye sordu ihtiyar kadın. "Neden?"

"Evin ev sahibesine söyleyin," dedi Oblomov, "onunla görüşmek istiyorum: burada bir daire kiralamıştım..."

"Siz, herhalde, yeni kiracı, yani Mihey Andreyiç'in tanıdığı olmalısınız? Bekleyin burada, ben söyleyeyim."

Kapıyı açtı ve kapının ardından birkaç baş dışarı fırlayıp odanın içine doğru çıplak ayakla koştu. Boynu ve omuzları çıplak, başı açık, beyaz tenli, oldukça dolgun, sırıtan bir kadın görür gibi oldu Oblomov. Kadın bir an için yandan göründü, sonra o da kapıdan uzaklaştı.

"Odaya buyurun," dedi ihtiyar gelip, Oblomov'u küçük holden büyükçe bir odaya geçirdi ve beklemesini rica etti. "Ev sahibesi hemen gelecek," diye ekledi.

"Köpek hâlâ havlıyor," diye düşündü Oblomov odaya bakarak.

Birden gözleri tanıdık eşyalara takılıp kaldı: odanın her yeri onun eşyalarıyla kaplıydı. Tozlu masalar; yatağın üzerine öylece

atılmış sandalyeler; minderler, karman çorman mutfak eşyaları, çekmeceler. "Bu da ne böyle? Düzene sokulup yerleştirilmemiş mi?" dedi. "Ne kadar pis ortalık!"

Birden arkasında kapı gıcırdadı ve odaya çıplak boyun ve kollarla gördüğü o kadın girdi.

Otuz yaşındaydı. Kadın bembeyazdı ve yüzü öyle dolgundu ki sanki kızarıklık yanaklarını aşıp geçememişti. Kaşı yoktu neredeyse, onların yerine üzerinde ağarmış birkaç tüy olan biraz şişkin, parlak iki şerit vardı. Gri, masum gözleri vardı, bütün yüzünde böyle bir ifade vardı; elleri beyazdı, ama kalındı, üzerleri kalın mavi damarlarla kaplıydı.

Üzerindeki elbise tam oturmuştu: anlaşılan kalçalarının büyüklüğünü az ve belini ince göstermek için herhangi bir hileye başvurmuyor, hatta fazladan bir etek bile giymiyordu. Bu yüzden kapalı göğsü bile, üstü örtülmemiş olsa, bir ressam ya da heykeltıraş için sağlıklı, sağlam, onun alçakgönüllülüğünü bozmayan bir model olarak hizmet edebilirdi. Elbisesi, süslü şalının ve şık başlığının yanında, eskimiş ve yıpranmış görünüyordu.

Bir misafir beklemiyordu, o yüzden Oblomov onu görmeyi isteyince, evde giydiği günlük elbisenin üzerine pazar ayinlerinde giydiği şalı almış, başını da başlıkla örtmüştü. Ürkek bir şekilde girmişti içeri ve Oblomov'a çekinerek bakıp kalmıştı.

Oblomov ayağa kalkıp selam verdi.

"Bayan Pşenitsina'yı görme mutluluğuna mı erişiyorum?" diye sordu.

"Evet efendim," dedi Pşenitsina. "Siz, herhalde, erkek kardeşimle görüşmek istemiştiniz?" diye sordu kararsızca. "Şu anda işteler kendileri, saat beşten önce gelmezler."

"Hayır, sizi görmek istemiştim," diye söze başladı Oblomov, kadın divana ondan olabildiğince uzağa oturup üzerini bir eyer gibi yarı yarıya örten şalının ucundan ona bakmaya başladığı sırada. Ellerini de şalının altına sokmuştu.

"Ben bu evi kiralamıştım; fakat, koşullar gereği, şehrin başka bir yerinde ev aramam gerekiyor, bu yüzden sizinle görüşmeye geldim..."

Kadın durmuş dinliyor ve öylece düşünüyordu.

"Kardeşim yok şimdi," dedi sonunda.

"Ama bu ev sizin değil mi?" diye sordu Oblomov.

"Benim," dedi kadın kısaca.

"Ben sizin bir karar verebileceğinizi düşünmüştüm..."

"Ama kardeşim yok şimdi; bizde her şeye o bakar," dedi kadın tekdüze bir sesle; Oblomov'a ilk kez dosdoğru baktı ve sonra gözlerini yeniden şala çevirdi.

"Sade bir kadın, ama hoş bir yüzü var," diye düşündü Oblomov hoşgörüyle, "herhalde iyi bir kadın olmalı!" Bu sırada kapıda bir çocuk kafası belirdi. Agafya Matveyevna başını tehditkâr bir havayla, hafifçe salladı ve kafa hemen kayboldu.

"Peki kardeşiniz nerede çalışıyor?"

"Devlet dairesinde."

"Hangisinde?"

"Köylülerin kayıt yaptırdığı yerde... Adı nedir, bilmiyorum."

İçtenlikle gülümsedi ve yine hemen her zamanki ifadesine büründü yüzü.

"Burada kardeşinizle tek başınıza mı yaşıyorsunuz?"

"Hayır, merhum kocamdan iki çocuğum da var yanımda: oğlan sekiz yaşında, kızsa altı," diye oldukça konuşkan bir tavırla söze başladı ev sahibesi ve yüzü canlandı, "bir de ninemiz var, hasta, zor yürüyor, bir tek kiliseye gidiyor zaten; daha önceleri bizim Akulina'yla pazara da giderdi, ama şimdi Nikola ayinine bile gitmiyor: ayakları şişmeye başladı. Kiliseye gidince de hep oturuyor. Hepsi bu kadar. Bazen de görümcemle Mihey Andreyiç ziyarete geliyor."

"Mihey Andreyiç sık geliyor mu size?"

"Bazen bir ay kalır; kardeşimle arkadaşları, hep birlikte..."

Sonra sustu, bütün düşünce ve sözcük stoğunu tüketmişti.

"Sizin burası ne kadar sessiz!" dedi Oblomov. "Köpek havlamasa, yaşayan tek bir can yok sanılır doğrusu."

Kadın yanıt olarak gülümsedi.

"Avludan pek çıkmıyor musunuz?" diye sordu Oblomov.

"Yazları çıkarım. Geçende, İlinskaya Cuması'nda,* Porohov Fabrikaları'na** gittik."

"Ya, sık sık gidiyor musunuz oraya?" diye sordu Oblomov, kadının şalın açılmış bir yerinden görünen uzun, sağlam, bir divan yastığına benzeyen, hiç heyecanlanmamış göğsüne bakarak.

"Hayır, bu yıl pek gitmedik; sabah yağmur yağdı, sonra da hava açıldı. Ama çok gittim oraya."

"Başka bir yere gitmez misiniz?"

"Pek bir yere gitmeyiz. Kardeşimle Mihey Andreyiç balık tutmaya gider, orada balık çorbası yaparlar, bizse evde kalırız."

"Gerçekten hep evde misiniz?"

"Tanrı biliyor, öyle. Geçen yıl Kolpina'ya gittik, bazen oradaki koruya gideriz. Haziran'ın 24'ü kardeşimin isim günü, orada yemek verilir, ofisten memurlar da gelir."

"Peki misafirliğe gitmez misiniz?"

"Kardeşim gider, ben de Paskalya'da çocuklarla kocamın akrabalarına giderim, ailecek yemek yeriz."

Artık konuşacak bir şey kalmamıştı.

"Çiçek görüyorum: sever misiniz?" diye sordu Oblomov.

Kadın gülümsedi.

"Hayır," dedi, "biz hiç çiçeklerle ilgilenmeyiz. Bunları çocuklarla Akulina kontun bahçesinden getirmişler, bahçıvan ver-

---

* Aziz İlyas gününden bir önceki cuma gününe İlinskaya, yani İlyas Günü denir. (ç.n.)

** Porohov (sözcük "poroh", yani baruttan geliyor) Petersburg'un en eski bölgelerinden biridir. Büyük Petro 1715 yılında burada ilk askeri fabrikaların kurulmasını emretmiştir. İlginç bir rastlantıyla, Gonçarov bu satırları yazdıktan bir yıl sonra, 1858 yılında bu bölgede yüz kadar insanın öldüğü ve yaralandığı bir patlama yaşandı. (ç.n.)

mıştır, şuradaki sardunyayla sarısabır da ta kocamın zamanından kalma."

Bu sırada birden Akulina daldı içeriye; elindeki kocaman bir horoz, çaresizce kanat çırpıyor, ötüyordu.

"Agafya Matveyevna, bu horozu mu vereyim bakkala?" diye sordu.

"Ne yapıyorsun, ne yapıyorsun! Çık!" dedi ev sahibesi utanıp. "Görmüyor musun, misafir var!"

"Sordum sadece," dedi Akulina, horozu ayaklarından tutup başı aşağı sallandırarak, "70 kopek veriyor."

"Git, git mutfağa!" dedi Agafya Matveyevna. "Benekli gri olanı ver, bunu değil," diye ekledi telaşla ve kendi kendine utandı, ellerini şalın altına toplayıp yere bakmaya başladı.

"Ev işleri!" dedi Oblomov.

"Evet, bizde bir sürü tavuk var; yumurta ve civciv satıyoruz. Burada, bu sokakta, daçalardan ve kontun evinden hep bize gelirler," dedi kadın, Oblomov'a daha bir cesaretle bakarak.

Ve yüzünde ciddi ve kaygılı bir ifade belirdi; bildiği bir konuda konuştuğu zaman üzerindeki uyuşukluk hali kayboluyordu. Ama herhangi bir yararı varmış gibi görünmeyen, amacını anlamadığı bütün sorulara, gülerek ya da susarak yanıt veriyordu.

"Bunları düzenlemek gerekiyordu," dedi Oblomov kendi eşyalarından oluşan yığını göstererek....

"Biz yapmak istedik, ama kardeşim izin vermedi," diye heyecanla sözünü kesti kadın ve Oblomov'a daha da cesaretle baktı. "'O masa ve çekmecelerde neler olduğunu Tanrı bilir...' dedi bize. 'Bir şey kaybolursa bize sorarlar...' dedi." Kadın sözünü kesip gülümsedi.

"Kardeşiniz ne kadar da dikkatli!" dedi Oblomov.

Kadın yine hafifçe güldü ve eski ifadesini takındı.

Yüzündeki gülüş, ne söyleyip ne yapacağını bilmediği zamankinden daha tatlı bir hal almıştı.

"Onun gelmesini beklersem uzun sürecek," dedi Oblomov, "belki siz ona aktarabilirsiniz, bu koşullarda daireye ihtiyacım yok ve bu yüzden daire için başka bir kiracı bulmanızı rica ediyorum, bu arada ben de bir kiracı arayacağım."

Kadın ses çıkarmadan dinliyor, hafifçe gözlerini kırpıştırıyordu.

"Sözleşme için de lütfen şunu..."

"Ama şu anda evde yok kendileri," dedi kadın, "siz en iyisi yarın tekrar gelin: yarın cumartesi, işe gitmezler..."

"Fazlasıyla meşgulüm, tek bir dakika boş vaktim yok," diye yanıt verdi Oblomov. "Siz lütfen söyleyin, kaparo sizde kalsın, ben de bir kiracı arayacağım ..."

"Kardeşim yok ki," dedi tekdüze bir tavırla kadın, "gelirler birazdan..." Ve sokağa doğru baktı. "İşte birazdan gelir, pencerenin yanından geçip gelir: geldiği zaman görünüyor buradan, ama yok daha!"

"Peki, ben gidiyorum..." dedi Oblomov.

"Ama kardeşim gelince ona ne diyeceğim: siz ne zaman geleceksiniz yeniden?" diye sordu kadın divandan kalkıp.

"Siz ona benim rica ettiğimi söyleyin," dedi Oblomov, "bu koşullarda..."

"Siz yarın kendiniz gelip ona açıklasanız, anlatsanız..." dedi kadın yine.

"Yarın gelemem."

"Peki, ertesi gün gelin, pazar günü: yemekten sonra bizde votka ve meze olur. Mihey Andreyiç de gelir."

"Gerçekten Mihey Andreyiç de gelir mi?" diye sordu Oblomov.

"Tanrı aşkına, elbette," dedi kadın.

"Ama ertesi gün de gelemem," dedi sabırsızca Oblomov.

"O zaman sonraki hafta..." dedi kadın. "Ne zaman gelip taşınacaksınız? Ben yerleri silip toz almalarını söyleyeceğim," diye sordu kadın.

"Ben taşınmayacağım," dedi Oblomov.

"Nasıl olur? Peki eşyaları ne yapacağız biz?"

"Siz lütfen kardeşinize söyleyin," diye söze başladı Oblomov telaşla, gözlerini dosdoğru kadının göğsüne dikerek, "bu koşullarda..."

"Ama gelmesine daha vakit var, görmüyor musunuz," dedi kadın tekdüze bir sesle, sokakla avluyu ayıran çite bakarak. "Onun ayak seslerini tanırım; tahta köprüden duyulur geldiği. Buradan gelip geçen az olur..."

"Yani sizden rica ettiğim şeyi ona aktarırsınız, değil mi?" dedi eğilip çıkarken Oblomov.

"Yarım saate varmaz burada olurlar..." dedi tanıdık gelmeyen bir huzursuzlukla ev sahibesi, sanki Oblomov'u sesiyle durdurmaya çalışıyordu.

"Daha fazla bekleyemem," dedi Oblomov kesin olarak ve kapıyı araladı.

Onu verandada gören köpek havlamaya başladı ve yine zincirlerini çekiştirdi. Dirseğine yaslanıp uyumuş olan arabacı kalkıp atları hazırladı; tavuklar yine, telaşla dört bir yana koşuşturuyorlardı; pencerede birkaç kafa belirmişti.

"İyi, geldiğinizi söylerim kardeşime," dedi huzursuzca ev sahibesi, Oblomov arabaya yerleştiği zaman.

"Evet, söyleyin, bu koşullarda, daireyi üzerimde tutamam ve onu bir başkasına veririm ya da o... birini bulsun..."

"Hep bu vakitlerde gelir..." dedi kadın onu kaygıyla dinlerken. "Ona ziyarete gelmek istediğinizi söylerim."

"Evet, birkaç gün içinde geleceğim," dedi Oblomov.

Köpek umutsuzca havlarken araba avludan çıktı ve ara sokak boyunca kurumuş çamur tümseklerinin üzerinde sallana sallana ilerledi.

Sokağın ucunda üzerinde eprimiş bir palto, koltuğunun altında irice bir paket, hava kuru ve sıcak olduğu halde elinde kalın bir sopa ve ayağında lastik galoşlar olan orta yaşlı bir adam belirdi.

Hızlı hızlı yürüyor, çevresine bakınıyor ve sanki tahta kaldırımı ezmek ister gibi adım atıyordu. Oblomov onun arkasından baktı ve Pşenitsina'nın kapısına yöneldiğini gördü. "İşte, herhalde, kardeşi de geldi!" diye düşündü. "Canı cehenneme! Bir saat da onunla konuşmak lazım, ama hem canım istemiyor, hem de hava sıcak! Zaten Olga bekliyordur beni... Başka sefere!"

"Daha hızlı sür!" dedi arabacıya.

"Başka bir daire baksam mı?" diye hatırladı birden, çevresine, çitlere bakınırken. "Şimdi tekrar geri dönmek, Morskaya ya da Konyuşennaya'ya bakmak lazım... Başka sefere!" diye karar verdi.

"Gidelim hemen!"

III

Ağustosun sonunda yağmurlar başladı ve sobası olan daçalarda bacalar dumanlandı, sobası olmayanlarda yaşayanlar da nezleli suratlarla dolaşmaya başladı ve sonunda, yavaş yavaş daçalar boşaldı. Oblomov daha şehre başını bile çevirmemişti ve bir sabah pencereden İlinsk'lerin mobilyalarının taşındığını gördü. Artık daireden taşınmak, yemeğini dışarda yemek ve bütün gün yatıp uyumamak ona kahramanlık gibi görünmese de geceleyin başını nereye sokacağını bilmiyordu.

Park ve koru ıssızlaştıktan, Olga'nın pencereleri kapandıktan sonra daçada tek başına kalmak, ona kesinlikle olanaksız görünüyordu artık.

Evin boş odalarında gezindi, parkta dolaştı, tepelere tırmandı ve içi iyiden iyiye sıkıldı.

Zahar ve Anisya'ya Vıyborg'a gitmelerini, yeni daire aranıp bulununcaya kadar orada kalmalarını emretti, kendisi de şehre gitti, bir handa küçük bir yemek yedi ve akşamleyin Olga'lara ziyarete gitti.

Ama şehrin sonbahar akşamı, parklarda ve korularda geçen o uzun, aydınlık gün ve gecelere benzemiyordu. Burada Olga'yı artık günde üç kere göremezdi; burada Katya onun yanına koşup gelemezdi ve o Zahar'ı beş kilometre öteye bir mektupla gönderemezdi. Ve bütün bu yaz boyunca çiçeklenen aşk şiiri sanki donakalmış, tembel tembel geçmiş, sanki özünü yitirmiş gibiydi.

Bazen yarım saat boyunca susuyorlardı. Olga bir işe koyuluyor, tığla bir kafes deseni işliyordu, o da bir düşünceler kaosuna gömülüp ileriyi, o andan çok daha ötesini yaşıyordu. Ama ara sıra dönüp Olga'ya baktığı zaman, tutkuyla ürperiyordu ya da Olga ona bir an için bakıyor ve gülümsüyor, onun gözlerine zarif bir bağlılık, dilsiz bir mutluluk ışını saçıyordu.

Peş peşe üç gün şehre, Olga'ya gitti ve daha hazırlanmadığını, o hafta başka bir yere taşınacağını ve bu yüzden yeni daireye evi gibi yerleşmediğini söyleyerek onlarda yemek yedi.

Ama dördüncü gün gitmek doğru gelmedi ve İlinsk'lerin evinin çevresinde dolanıp iç çekerek geri döndü.

Beşinci gün evde yemek yemedi.

Altıncı gün Olga ona bir dükkâna gitmesini, kendisinin de oraya geleceğini, sonra onun kendisini eve yürüyerek bırakabileceğini, arabanın da arkadan gelebileceğini söyledi.

Bütün bunlar tuhaftı; karşılarına tanıdıklar çıkıyor, selam veriyorlardı, bazısı da konuşmak için duruyordu.

"Ah yani, Tanrım, ne eziyet!" diyordu korkudan ve bu sıkıntılı durumdan ter içinde kalmış bir halde.

Teyze de baygın iri gözleriyle onu izliyor ve düşünceli bir tavırla ispirtosunu kokluyordu, sanki onun yüzünden başı ağrıyormuş gibi. Bir de o kadar uzaklara gitmek! Vıyborg tarafına gidiyor da gidiyordu arabayla ve üstelik akşamleyin geri dönüyordu – yol tam üç saat sürüyordu!

"Teyzene söyleyelim," diye ısrar etti Oblomov, "o zaman size sabah da gelebilirim, kimse de bir şey demez..."

"Sen notere gittin mi?" diye sordu Olga.

Oblomov "gidip her şeyi hallettim" demek istiyordu, ama Olga'nın ona dimdik bakacağını, hemen yüzündeki yalanı göreceğini biliyordu. Yanıt yerine iç çekti.

"Ah, keşke bilseydin bunun ne kadar güç olduğunu!" dedi.

"Peki ev sahibesinin kardeşiyle konuştun mu? Daire buldun mu?" diye sordu Olga sonra, gözlerini ayırmadan.

"O sabahları evde olmuyor hiç, akşamları da ben hep buradayım," dedi Oblomov yeterli bir bahane bulduğuna sevinerek.

Bu kez Olga iç çekti, ama bir şey söylemedi.

"Yarın hemen konuşacağım ev sahibesinin kardeşiyle," diye sakinleştirmeye çalıştı Oblomov onu, "yarın pazar, işe gitmeyecek."

"Bütün bunlar hallolmadan," dedi Olga dalgın bir halde, "*ma tante*'ye bir şey söyleyemeyiz ve daha seyrek görüşmeliyiz..."

"Evet, evet... Doğru," dedi çekinerek Oblomov.

"Sen pazar günü bizde yemek ye, kabul günümüz o gün, ama sonra çarşamba gelirsin, bir tek o gün," dedi Olga. "Sonra tiyatroda görüşürüz: bizim ne zaman gideceğimizi bilirsin, sen de gelirsin."

"Evet, bu doğru," dedi Oblomov, Olga'nın görüşmeyi düzene sokma işini üstlenmesine sevinerek.

"Eğer güzel havada görüşeceksek," diye devam etti Olga, "ben gezmeye Yazlık Bahçe'ye giderim, sen de oraya gezmeye gelebilirsin; orası bizim parkı hatırlatır... park!" diye tekrarladı hisle.

Oblomov sessizce onun elini öptü ve pazara kadar vedalaştı. Olga kederle baktı peşinden, sonra piyanonun başına oturup seslere gömüldü. Kalbinde bir şeyler gözyaşı döküyordu, sesler de gözyaşı döktü. Şarkı söylemek istiyor, söyleyemiyordu!

Ertesi gün Oblomov kalkıp daçada giydiği hafif mantoyu giydi. Sabahlığıyla uzun zaman önce vedalaşmış ve dolaba kaldırılmasını emretmişti.

Zahar, her zamanki gibi, tepsiyi sallayarak, kahve ve çöreklerle özensizce masaya yaklaştı. Zahar'ın arkasında, her zamanki

gibi, kapıdan içeri yarısına kadar girmiş Anisya duruyor; hiç ses etmeden, Zahar fincanları masaya doğru dürüst bırakabilecek mi diye seyrediyordu, tepsiden bir şey düşecek olursa, kalanları kurtarmak için hemen yanına koşacaktı. Bu arada Zahar önce eşyalara, sonra da karısına küfür edecek ve kadının göğsüne dirseğini indirecekti.

"Ne harika kahve! Kim pişirdi?" diye sordu Oblomov.

"Ev sahibesi," dedi Zahar, "altı gündür hep o yapıyor. Siz çok fazla hindiba koyuyorsunuz, diyor, üstelik yeterince kaynatmıyorsunuz. Bırakın ben yapayım, diyor."

"Harika," dedi Oblomov yeniden, fincanını bir daha doldurarak. "Teşekkür edin ona."

"İşte kendisi," dedi Zahar yan odanın yarı aralık kapısını göstererek. "Orası onların kileri gibi; kadın orada çalışıyor, çayları, şekerleri, kahvesi, kap kacağı da orada."

Oblomov ev sahibesinin sadece sırtını, ensesini, beyaz boynunun bir kısmını ve çıplak kollarını görebiliyordu.

"Dirseklerini öyle hızlı hızlı oynatarak ne yapıyor?" diye sordu Oblomov.

"Kim bilir! Ya dantel ya da ütü yapıyordur."

Oblomov dirseklerin gidip gelişini, sırtın öne eğilip sonra yeniden düzleşmesini seyretti. Kadın eğildiği zaman, alttan temiz bir etek, temiz külotlu çoraplar ve yuvarlak, dolgun bacaklar görünüyordu. "Memur hanımı, ama dirsekleri sanki kontes dirseği gibi; üstelik gamzeleri var!" diye düşündü Oblomov.

Öğle vakti Zahar onların böreklerinden tatmak isteyip istemediğini sormaya geldi: ev sahibesi göndermişti sormaya.

"Bugün pazar, onlar börek yapıyorlar!"

"Ya, herhalde güzel börektir!" dedi aldırışsızca Oblomov. "Soğanlı, havuçlu..."

"Bizim Oblomovka'daki böreklerden geri kalmıyor," dedi Zahar, "tavuk ve taze mantar var içlerinde."

"Ah, bak bu güzel olmalı, getir! Kim pişiriyor onları? Şu pis kocakarı mı?"

"Ne alakası var!" dedi tiksintiyle Zahar. "Ev sahibesi olmasa, o hamur bile yoğuramaz. Ev sahibesi hep mutfakta. Börekleri de Anisya'yla o beraber pişirdiler."

Beş dakika sonra, üzeri daha önce gördüğü şalla azıcık örtülmüş olan çıplak bir kol, üzerinde dumanlar saçan, sıcak, kocaman bir börek parçanın durduğu bir tabakla birlikte yan odadan Oblomov'a doğru uzandı.

"Çok teşekkür ederim," dedi kibarca Oblomov böreği alırken, ve kapıdan başını uzatıp uzun göğsü ve çıplak omuzları süzdü. Kapı telaşla kapandı.

"Votka istemez misiniz?" diye sordu bir ses.

"Ben içmiyorum; çok teşekkür ederim," dedi daha da kibar bir sesle Oblomov. "Votkanız nasıl bir votka?"

"Kendi votkamız, ev yapımı: kuşüzümü yaprağından yapıyoruz," dedi ses.

"Hiç kuşüzümü yaprağından yapılmışını içmemiştim, izin verirseniz tadayım!"

Çıplak kol tekrar bir tabak ve bir votka kadehiyle uzandı. Oblomov içti: içtiği şeyi çok beğendi.

"Çok güzel," dedi kapıdan içeri bakmaya çalışarak, ama kapı kapandı.

"Niye size bakıp bir günaydın dememe izin vermiyorsunuz?" diye yakındı Oblomov.

Ev sahibesi kapının ardından güldü.

"Hâlâ günlük elbisemleyim, mutfak halimle. Hemen giyinirim; kardeşim de birazdan gelir ayinden," dedi.

"Ah, *a propos** kardeşiniz," dedi Oblomov, "onunla konuşmam lazım. Bana gelmesini söyleyin lütfen."

"Peki, gelince söylerim."

"Sizde öksüren kim öyle? Neden bu kadar kuru öksürüyor?" diye sordu Oblomov.

"Nine öksürüyor; sekiz yıldır öksürür böyle."

---

* (Fr.) "Burada." (ç.n.)

Ve kapı kilitlendi.

"Ne kadar... sade," diye düşündü Oblomov, "onda bir şeyler var... Kendini nasıl da temiz tutuyor!"

Bu vakte dek ev sahibesinin "kardeşiyle" tanışmayı başaramamıştı. Sadece yatakta yatarken, o da nadiren, sabah erken bir vakitte, kolunun altına büyük bir evrak paketi sıkıştırmış bir adamın çitin arkasında görünüp kaybolduğunu ve sonra, saat beşte, tekrar, aynı paketle pencerenin yanında belirdiğini, dönüp verandada kaybolduğunu görmüştü. Evde hiç sesi duyulmuyordu.

Buna rağmen orada birilerinin yaşadığı, özellikle sabahları belli oluyordu: mutfakta bıçaklar takırdıyor, pencereden kocakarının köşede bir şeyler yıkadığı, kapıcının odun kestiği ya da el arabasıyla su dolu fıçıları taşıdığı duyuluyordu; duvarın ardında çocuklar ağlaşıyor ya da ihtiyarın kesilmek bilmeyen, kuru öksürüğü duyuluyordu.

Oblomov'un dört odası vardı, yani girişteki odaların tamamı. Ev sahibesi ailesiyle birlikte arka taraftaki iki odaya yerleşmişti, kardeşiyse yukarıda, tavan arasında yaşıyordu. Oblomov'un çalışma ve yatak odalarının penceleri avluya bakıyordu, misafir odası bahçeye, salonsa lahana ve patates yetiştirilen büyük bostana bakıyordu. Misafir odasının penceresinde basma kumaştan solmuş perdeler asılıydı.

Duvarlara sade, cevizden sandalyeler dizilmişti; aynanın altında bir masa vardı; pencerelerde kadife çiçeği ve sardunya saksıları asılıydı ve içinde iskete ve kanarya olan dört kafes vardı.

Adam parmaklarının ucuna basa basa içeri girdi ve Oblomov'un selamına karşılık üç kat eğilerek selam verdi. Üzerindeki redingotun bütün düğmeleri iliklenmişti, üzerinde gömlek olup olmadığını anlamak mümkün değildi; kravatı sade bir düğümle bağlanmıştı ve uçları aşağıya gizlenmişti.

Kırk yaşındaydı, alnında düz bir kâkül vardı ve rüzgârla özensizce başının iki yanına savrulan kâkülleri, orta büyüklükte köpek kulaklarına benziyordu. Gri gözleri baktığı şeye doğrudan

bakmıyor, önce küçük küçük kenardan bakıyor, sonra o şeyin üzerine çevriliyordu.

Elleri onu utandırıyordu sanki ve konuştuğu zaman, ya ikisini birden arkasına saklamaya çalışıyor ya da birini ceket cebine sokuyor, diğerini arkasına götürüyordu. Şefine bir evrak verir ve açıklama yaparken, bir elini sırtına götürüyor, diğer elinin ortaparmağını da tırnağı alta gelecek şekilde kıvırıp herhangi bir satırı ya da sözcüğü o şekilde, dikkatle gösteriyor ve gösterdikten sonra, hemen elini geri çekiyordu, bunu belki de parmakları şişman, kırmızı ve biraz titrek olduğu için yapıyordu ve onları sık sık göstermek doğru bir şey değilmiş gibi geliyordu ona.

"Beni buyurmuşsunuz," diye başladı söze, kararsız bakışını Oblomov'a çevirerek, "benim yanınıza gelmemi istemişsiniz."

"Evet, sizinle ev hakkında konuşmak istiyordum. Rica ederim, oturun!" dedi kibarca Oblomov.

İki kere davet edildikten sonra İvan Matveyeviç oturmaya karar verdi, gövdesini öne büktü ve ellerini yenlerine soktu.

"Koşullar gereği bir başka daire aramak zorundayım," dedi Oblomov, "bu yüzden bunu devretmek istiyorum."

"Şu anda devretmek zor," dedi eline öksürüp onu yine yenine saklayan İvan Matveyeviç. "Eğer yaz sonunda söyleseydiniz, o zaman birçok kişi bakmaya gelirdi..."

"Ben söyledim, ama siz yoktunuz," diye sözünü kesti Oblomov.

"Kız kardeşim söyledi," dedi memur. "Ama siz daire için kaygılanmayın: burada her şey rahat olacak. Acaba kuşlar mı sizi rahatsız ediyor?"

"Ne kuşu?"

"Tavuklar efendim."

Oblomov sabahın erken vakitlerinden itibaren pencerelerin altından kuluçkadaki tavukların ağır gıdaklamasını ve civcivlerin ötmesini dinliyordu, ama ona neydi bunlardan? Onun karşısında Olga'nın resmi asılıydı ve çevresindekileri pek fark etmiyordu.

"Hayır, bunun önemi yok," dedi, "ben sizin kanaryalardan bahsedeceğinizi sandım: sabah olur olmaz ötmeye başlıyorlar."

"Onları kaldıralım," dedi İvan Matveyeviç.

"Bu da önemli değil," dedi Oblomov, "ama ben, koşullar gereği, kalamayacağım."

"Nasıl isterseniz efendim," dedi İvan Matveyeviç. "Eğer bir kiracı bulamazsanız, sözleşme ne olacak? Tazminat verecek misiniz? Sizin için zarar olacak."

"Peki ne kadar ödemek gerekecek?" diye sordu Oblomov.

"Hemen hesabı getireyim."

Sözleşmeyi ve hesabı getirdi.

"İşte efendim, dairenin kirası 800 ruble, 100 ruble kaparo olarak alındı, geriye 700 ruble kalıyor," dedi.

"Ama ben burada daha iki hafta bile yaşamamışken, siz benden bütün yılın parasını mı almak istiyorsunuz?" diye onun sözünü kesti Oblomov.

"Nasıl olur efendim?" diye kısa ve üzüntülü bir şekilde karşı çıktı İvan Matveyeviç. "Kız kardeşime zarar vermek adil olmaz. Zavallı bir dul, sadece evden aldığıyla yaşıyor; tavuklarla yumurtalar da çocukların elbisesine zor yetiyor."

"Rica ederim, ben bunu yapamam," dedi Oblomov, "bir düşünün, burada iki hafta bile yaşamadım. Ne bu yani, ne için?"

"İşte efendim, sözleşmede belirtilmiş," dedi İvan Matveyeviç, ortaparmağıyla iki satırı gösterdi ve parmaklarını hemen elinin içine sakladı, "okuyun lütfen."

"Eğer ben, Oblomov, daireden vaktinden önce çıkmak istersem, yerime aynı koşullarla bir başkasını koymak ya da bu olmadığı durumda, Bayan Pşenitsina'ya bir yıllık kira bedelini, gelecek yılın 1 Haziran'ına kadar tam olarak tazmin etmeyi kabul ediyorum," diye okudu Oblomov. "Bu nasıl olur?" dedi. "Bu adil değil."

"Yasaya göre böyle efendim," dedi İvan Matveyeviç. "Siz kendiniz imzaladınız: bakın, imzanız efendim!" Parmak imzanın altında tekrar belirdi ve tekrar kayboldu.

"Ne kadar yani?" diye sordu Oblomov.

"700 ruble," diye kâğıda bir fiske attı İvan Matveyeviç aynı parmakla ve onu yine avcunun içine sakladı, "tabii ahır ve ambar da 150 ruble."

Ve bir fiske daha attı kâğıda.

"Rica ederim, benim atım yok, sakladığım bir şey de yok: niye ahırla ambara para ödeyeyim?" diye heyecanla karşı çıktı Oblomov.

"Sözleşmede var efendim," dedi İvan Matveyeviç parmağıyla ilgili satırı göstererek. "Mihey Andreyiç sizin atlarınızın da olacağını söyledi."

"Mihey Andreyiç saçmalamış!" dedi sıkıntıyla Oblomov. "Verin bana sözleşmeyi!"

"İşte efendim, kopyasını alın lütfen, aslı kız kardeşinde aittir," dedi kibarca İvan Matveyeviç, sözleşmeyi eline alarak. "Dahası, bostan ve oradan sağlanan lahana, turp ve diğer sebzeler için de tek kişilik hesap yaparsak," diye okudu İvan Matveyeviç, "yaklaşık 250 ruble..."

Ve bunu hesaba katmaya çalıştı.

"Ne bostanı? Ne lahanası? Hiçbir şey anlamıyorum, ne diyorsunuz!" dedi neredeyse gürlercesine Oblomov.

"İşte efendim, sözleşmede var: Mihey Andreyiç sizin bunları da kiraladığınızı söyledi."

"Ne bu böyle, siz nasıl olur da benim masamı benim yerime donatırsınız? Ben ne lahana istiyorum, ne de turp..." dedi Oblomov ayağa kalkarak.

İvan Matveyeviç sandalyeden kalktı.

"Rica ederim, ne demek sizin yerinize: işte imzanız var!" diye karşı çıktı.

Ve yine tombul parmak imzanın üzerinde gezindi ve kâğıt elinin altında titredi.

"Ne kadar bir hesap çıkarıyorsunuz?" diye sordu Oblomov sabırsızca.

"Bir de tavanın ve kapıların boyanması var, mutfak camının takılması, kapılardaki yeni kilitler var, 154 ruble 28 kopek tutuyor."

"Nasıl, bu da mı benim hesabıma yazılıyor?" diye sordu Oblomov hayretle. "Bu masraf hep ev sahibine aittir. Elden geçirilmemiş daireye kim taşınır?"

"İşte efendim, sözleşmede belirtiliyor, bu masraf size ait," dedi İvan Matveyeviç, bunun yazdığı yeri kâğıtta parmağıyla uzaktan göstererek. "Toplam 1354 ruble 28 kopek tazminat efendim!" dedi kısaca, iki elini sözleşmeyle birlikte arkasında kavuşturarak.

"Ama bunu nereden vereceğim? Param yok benim!" dedi Oblomov odada gezinirken. "Sanki bana çok lazımdı sizin turbunuz, lahananız!"

"Nasıl isterseniz efendim!" dedi hafifçe İvan Matveyeviç. "Ama kaygılanmayın: burada rahat edeceksiniz," diye ekledi. "Ama para... Kız kardeşim para bekliyor."

"Kalamayacağım, koşullar gereği kalamayacağım! Duyuyor musunuz?"

"Duyuyorum efendim. Nasıl isterseniz," dedi uysal bir tavırla İvan Matveyeviç, bir adım geri çekilerek.

"Peki, düşünüp daireyi başkasına vermeye çalışacağım!" dedi Oblomov memura baş selamı vererek.

"Zor olacak efendim; ama tabii, nasıl isterseniz!" dedi İvan Matveyeviç ve yerlere kadar eğilerek dışarı çıktı.

Oblomov cüzdanını çıkartıp paraları saydı: toplam 305 ruble. Şaşırdı.

"Ne yaptım paraları?" diye sordu kendi kendine hayretle, hatta korkuyla. "Yazın başında köyden 1200 ruble göndermişlerdi, şimdi 300 kalmış!"

Hesap yapmaya başladı, bütün masrafları hatırlamaya çalıştı ve ancak 250 ruble kadarını hatırlayabildi.

"Nereye gitti bu paralar?" dedi.

"Zahar, Zahar!"

"Buyurun?"

"Nereye gitti bütün bu paralar? Paramız yok!" diye sordu.

Zahar ceplerini karıştırmaya başladı, bir yarım ruble, bir 10 kopek çıkardı ve masaya koydu.

"İşte, vermeyi unutmuşum, taşınmadan sonra bende kalmış," dedi.

"Bu bozuklarla ne yapayım? Sen söylesene, 800 rubleyi ne yaptık?"

"Nereden bileyim? Ben sizin neyi nereye harcadığınızı nasıl bileyim? Arabacıyla arabaya ne kadar verdiniz?"

"Evet, arabaya çok gitti," diye hatırladı Oblomov Zahar'a bakarak. "Arabacıya ne kadar verdiğimizi hatırlamıyor musun sen?"

"Nasıl hatırlayayım?" dedi Zahar. "Bir kere bana 30 ruble vermemi emretmiştiniz, onu hatırlıyorum."

"Yazsan olmaz mıydı?" diye sinirlendi Oblomov. "Okuryazar olmamak berbat bir şey!"

"Bütün ömrümü cahil geçirdim, Tanrı'ya şükür, başkalarından kötü durumda değilim!" diye karşı çıktı Zahar.

"Ştoltz doğru söylüyor, köye okul açmak lazım!" diye düşündü Oblomov.

"İlinsk'lerin adamı eğitimliymiş diyorlar," diye devam etti Zahar, "ama büfeden gümüşleri alıp götürmüş."

"Dur bakalım!" diye düşündü korkarak Oblomov. "Aslında bu okuryazarlar var ya, bunların hepsi ahlaksız bir topluluk: meyhanelerde akordeon dinleyip kafa çekiyorlar... Yok, okul açmak için erken!"

"Ee, nereye gitti paralar?" diye sordu.

"Nereden bileyim? İşte daçadayken Mihey Andreyiç'e vermiştiniz..."

"Gerçekten," diye sevindi Oblomov bu parayı hatırlayarak. "Bak işte, arabacıya 30, herhalde, 25 de Tarantyev'e... Başka nereye?"

Dalgın ve soru dolu bir ifadeyle bakıyordu Zahar'a. Zahar suratını asmış, yan yan bakıyordu ona.

"Anisya hatırlar mı?" diye sordu Oblomov.

"Nereden hatırlasın o aptal? Kocakarı ne bilir?" dedi tiksintiyle Zahar.

"Hatırlamıyorum!" dedi sıkıntıyla Oblomov. "Hırsız mı girdi?"

"Hırsız girse hepsini alırdı," dedi Zahar dışarı çıkarken.

Oblomov koltuğa oturup düşündü. "Nereden para bulacağım?" diye soğuk terler dökerek düşünüyordu. "Köyden ne zaman para gelir, ne kadar gelir?"

Saate baktı: saat iki, Olga'ya gitme vakti. Bugün yemek yemeye uygun bir gün. Biraz neşelendi, arabacıyı çağırmalarını emretti ve Morskaya'ya gitti.

IV

Olga'ya ev sahibesinin kardeşiyle konuştuğunu ve ağzının içinden geveleyerek, o hafta daireyi başkasına bırakma umudu olduğunu söyledi.

Olga yemekten önce teyzesiyle bir ziyarete gitti, Oblomov da yakındaki daireleri gezmek üzere çıktı. İki eve gitti; birinde kirası 4000 ruble olan dört odalı bir evi buldu, diğerinde beş oda için 6000 ruble istediler.

"Korkunç! Korkunç!" dedi iki eliyle kulaklarını kapatıp hayret içinde kalan kapıcının yanından uzaklaşarak. Bu toplama, Pşenitsina'ya ödemesi gereken bin küsur rubleyi de eklerken, korkudan, toplamı hesaplayamadı ve hızlı hızlı yürüyüp Olga'nın yanına koştu.

Orada bir topluluk vardı. Olga canlanmıştı, konuşuyor, şarkı söylüyor ve şamata yapıyordu. Oblomov dalgın dalgın dinledi onu, ama Olga onun için, bakışlarını yere çevirip asık suratla

oturmasın, konuşup onunla birlikte şarkı söylesin diye konuşup durdu, şarkı söyledi.

"Yarın tiyatroya gel, biz locada olacağız," dedi.

"Akşam vakti, çamurun içinden geçip o kadar uzaklara gitmeler!" diye düşündü Oblomov, ama Olga'nın gözlerine bakınca, onun gülüşüne gülerek yanıt verdi.

"Bir koltuğa abone ol," dedi Olga, "bu hafta Mayevsk'ler geliyor; *ma tante* onları bizim locamıza davet etti."

Ve sevinip sevinmediğini görmek için bakışlarını Oblomov'a çevirdi Olga.

"Tanrım!" diye düşünüyordu Oblomov dehşetle. "Benimse toplam 300 rublem kalmış."

"Baksana, barondan rica et; o orada herkesi tanıyor, yarın koltuk aramak zorunda kalmazsın."

Ve yine gülümsedi, Oblomov da ona bakarak gülümsedi ve gülümseyerek barondan rica etti; o da yine gülümseyerek, bilet bulmayı üstlendi.

"Şimdilik koltukta oturursun, sonra, işlerini bitirince," diye ekledi Olga, "bizim locamızda yer alman uygun olur."

Ve sonra gerçekten mutlu olduğu zaman güldüğü gibi güldü.

Ah, Olga çiçek gibi gülüşlerle kaplı baştan çıkarıcı uzakların örtüsünü birazcık kaldırdığı zaman, nasıl mutlulukla doluyordu Oblomov'un kalbi!

Oblomov para konusunu da unuttu; ancak ertesi sabah, pencerenin yanından geçen kardeşin paketini gördüğü zaman, vekâleti hatırladı ve İvan Matveyeviç'ten ona noterde tanıklık etmesini istedi. O da vekâleti okudu, belgede birkaç belirsiz nokta olduğunu söyleyerek düzeltmek üzere aldı.

Evrak yeniden yazıldı, sonunda tanıklık edildi ve postaya verildi. Oblomov bunu Olga'ya böbürlenerek anlattı ve bir süre için ferahladı.

Yanıt alıncaya dek daire araması gerekmediği ve elindeki parayla bir süre yaşayabileceği için seviniyordu.

"Burada da yaşanabilir," diye düşündü, "her şeyden uzak tabii, ama evde katı bir düzen var, üstelik ev işlerini iyi yapıyorlar doğrusu."

Aslında, ev işleri enfes yapılıyordu. Oblomov masasını ayrı tutsa da ev sahibesinin gözü onun mutfağından da eksik olmuyordu.

İlya İliç bir gün mutfağa girdi ve Agafya Matveyevna'yı Anisya'yla neredeyse kucak kucağa bir halde buldu.

Eğer ruhların yakınlığı diye bir şey varsa, eğer birbirine yakın kalpler birbirlerini uzaklardan buluyorsa, o zaman bunun en apaçık kanıtı Agafya Matveyevna'yla Anisya'nın yakınlığı olmalıydı. Daha ilk bakışta, söz ve hareketlerinde birbirlerini anlamış ve birbirlerine değer vermişlerdi.

Anisya'yı gören, onun gibi ocak demiri ve çaputla silahlanmış birinin, kollarını sıvayıp beş dakika içinde yarım yıl kullanılmamış bir mutfağı düzene soktuğunu, yerdeki, duvardaki, masadaki tozların bir anda fırçanın ucunda kaybolup gittiğini; süpürgenin yerin ve ambarın geniş zeminini nasıl süpürdüğünü; nasıl sobanın bir anda küllerden arındığını gören Agafya Matveyevna, Anisya'nın ne olduğunu ve onun ev düzeninde nasıl büyük bir yardımcı olduğunu anladı. Anlayınca da onu bağrına bastı.

Ve kendi payına Anisya da Agafya Madveyevna'nın mutfağa hâkim olduğunu, kaşsız şahin gözleriyle, sakar Akulina'nın her sarsak hareketini izlediğini; indirme, kaldırma, ısıtma, tuzlama emirlerini nasıl gür sesle verdiğini, nasıl pazarda tek bakışıyla ve hafifçe dokunuşuyla hiç yanılmadan bir tavuğun kaç aylık olduğuna karar verdiğini, balığın ne kadar zamandır uykuda olduğunu, maydanoz ya da salatalığın ne zaman toplandığını anladığını görünce, hayret ve korku dolu bir saygıyla gözlerini ona çevirmiş ve kendisinin, Anisya'nın kendi yeteneğini harcadığını, yerinin Oblomov'un mutfağı, telaşının, sürekli çırpınan, sinirceli bir heyecanla dolu hareketlerinin sadece Zahar'ın düşürdüğü tabak ya da bardağı havada yakalamaya yaradığı, deneyiminin ve hayal

gücü inceliğinin kocasının karamsar kıskançlığı ve kaba yüksekten gururuyla karşılaştığı o mutfak olmadığını anlamıştı. İki kadın birbirlerini anlamış ve birbirlerinden ayrılmaz olmuşlardı.

Oblomov evde yemek yemediği zaman, Anisya ev sahibesinin mutfağında oluyor ve iş yapmayı sevdiğinden, bir köşeden bir köşeye koşturuyor, oturuyor, kapları ovuyor, hemen aynı anda dolabı açıyor, ne gerekiyorsa içine yerleştiriyor ve eskisi gibi kapatıyordu, bu arada Akulina neler olup bittiğini anlayamıyordu bile.

Bunun ödülü olarak da Anisya ev sahibesiyle birlikte öğle yemeği yiyor, sabahları altı fincan kahve içiyor, akşamları da samimi, uzun sohbetler yapıyor, bazen de sır paylaşıyordu. Oblomov evde yemek yediği zaman, ev sahibesi Anisya'ya yardım ediyor, yani sözle ya da parmağıyla, yemeği ocaktan kaldırmak için erken mi geç mi olduğunu söylüyor, sos olarak biraz kırmızı şarap mı yoksa *smetana** mı eklemek gerekir ya da balığı öyle değil de şöyle mi kızartmak gerekir gösteriyordu...

Ve Tanrım, ev işleri konusunda ne çok bilgi paylaşıyorlardı, sadece mutfak kısmıyla ilgili bilgiler de değil, kumaş, iplik, dikiş, keten, elbise yıkama, perde, dantel, eldiven temizleme, türlü malzemenin üzerindeki lekeleri çıkarma, evdeki çeşitli ecza malzemelerini, otları kullanma... gözlemci aklın ve asırların deneyimlerinden süzülüp bu yaşam alanına giren her şey!

İlya İliç sabah erkenden dokuzda kalkıyor, bazen koltuğunun altına paketi sıkıştırmış çitin arkasından görünüp kaybolarak işe giden ağabeyi görüyor, sonra kahve içmeye koyuluyordu. Kahve hep aynı şekilde nefis, kreması koyu, çörekler zengin, çıtır çıtır oluyordu. Sonra puro içmeye koyuluyor ve kuluçkanın ağır ağır gıdaklamasını, civcivlerin ötmesini, kanarya ve isketenin şakımasını dinliyordu. Onları odasından aldırtmamıştı. "Köyü, Oblomovka'yı hatırlatıyorlar," diyordu.

---

* Ekşi kaymak ya da ekşi sütün yoğun üst tabakası. Rusya'da yoğurt gibi yaygın olarak yenen bir yiyecektir. (ç.n.)

Sonra daçada başladığı kitapları okumaya oturuyor, bazen kitapla birlikte öylece divana uzanıyor ve okuyordu.

İdeal bir sessizlik vardı: ara sıra sokaktan bir asker ya da bellerine baltalarını asmış bir köylü kalabalığı geçiyordu. Çok nadiren bir satıcı bu derinliklere dalıyor ve çitin önünde durup yarım saat haykırıyordu: "Elma var, Astrahan karpuzu var!" O kadar çok bağırıyordu ki sonunda ister istemez bir şeyler alınıyordu.

Bazen ev sahibesinin kızı Maşa, annesinin yanından geliyor, dışarıda meyve ya da balık sattıklarını söylüyor, mantar alıp almayacağını soruyordu ya da bazen Oblomov yanına, kadının oğlu Vanya'yı çağırıp okulda ne öğrendiğini soruyor, ona bir şeyler okutuyor ya da yazdırıyor, okuması yazması nasıl diye bakıyordu.

Eğer çocuklar arkalarından kapıyı kapamazlarsa, ev sahibesinin çıplak boynunu ve bir görünüp bir kaybolan, sürekli hareket halindeki dirsekleriyle sırtını görüyordu.

Kadın hep çalışıyordu, hep bir şeyler doğruyor, ütülüyor, katlıyordu ve artık yarı aralık kapıdan Oblomov'un baktığını fark ettiği zaman şalını düzeltmeye çalışmıyor, gülüp tekrar hummalı bir şekilde doğruyor, ütülüyor, katlıyordu büyük masanın üzerinde.

Bazen Oblomov elindeki kitapla kapıya yaklaşıyor, yanına gidip ev sahibesiyle konuşuyordu.

"Hep çalışıyorsunuz!" dedi bir gün ona.

Kadın güldü ve tekrar hummalı bir halde kahve değirmenini döndürmeye koyuldu, dirsekleri öyle hızlı hızlı daireler çizdi ki Oblomov'un gözleri şaşılaştı.

"Yorulmuşsunuzdur," diye devam etti.

"Yok, alışığım," dedi kadın değirmeni döndürerek.

"Peki, iş yokken ne yapıyorsunuz siz?"

"Nasıl iş yokken? İş hep vardır," dedi kadın. "Sabah yemek hazırlanır, yemekten sonra bulaşık olur, akşam da akşam yemeği olur."

"Siz akşam yemeği yiyor musunuz?"

"Yemeksiz olur mu? Yiyoruz. Bayram olunca akşam ayinine gideriz."

"Bu iyi," diye beğendi Oblomov. "Hangi kiliseye?"

"Rojdestva'ya: bizim cemaatimiz orası."

"Peki bir şey okur musunuz?"

Kadın ona boş gözlerle bakıp sustu.

"Hiç kitap var mı sizde?" diye sordu Oblomov.

"Kardeşimde var, ama onları okumaz. Meyhaneden gazeteler getirir bazen kardeşim, yüksek sesle okur... ama Vanya'nın bir sürü kitabı var."

"Gerçekten hiç dinlenmiyor musunuz siz?"

"Tanrı aşkına, hakikaten!"

"Tiyatroya gitmiyor musunuz?"

"Kardeşim Noel vakti gider."

"Ya siz?"

"Ben ne zaman gideceğim? Yemek ne olacak?" diye sordu kadın, ona yan yan bakarak.

"Aşçı siz olmadan da..."

"Akulina mı!" dedi kadın hayretle. "Nasıl olur? O bensiz ne yapar? Yemeği sabaha kadar yapamaz. Bütün anahtarlar bende zaten."

Sessizlik oldu. Oblomov onun dolgun, yuvarlak dirseklerini seyretti.

"Ne güzel kollarınız var," dedi birden Oblomov, "hemen şimdi çizebilir insan."

Kadın gülüp biraz utandı.

"Kollarım biraz biçimsiz," dedi, "şimdilerde elbiseleri öyle yapıyorlar ki, bütün kolları kirleniyor."

Sustu. Oblomov da sustu.

"İşte kahve de öğütüldü," diye fısıldadı kendi kendine ev sahibesi, "şeker kırmalı. Tarçın göndermeyi unutmamak lazım."

"Sizin evlenmeniz lazımmış," dedi Oblomov, "harika bir ev kadınısınız."

Kadın güldü ve kahveyi büyük cam kavanoza dökmeye başladı.

"Hakikaten," dedi Oblomov.

"Beni bu çocuklarla kim alır?" dedi kadın ve içinden bir şeyler hesaplamaya başladı.

"İki onluk..." dedi dalgın bir tavırla, "acaba hepsini koymalı mı?" Sonra kavanozu dolaba koyup mutfağa koştu. Oblomov da odasına dönüp kitap okumaya koyuldu...

"Ne kadar taze, sağlıklı bir kadın, tam bir ev kadını! Gerçekten de onun kocası..." dedi kendi kendine ve düşünmeye daldı... Olga'yı.

Oblomov iyi havalarda kasketini giyip çevrede geziniyordu; çamurlara batıyor, köpeklerle tatsız bir karşılaşma yaşıyor ve eve dönüyordu.

Ama evde masanın üstü donatılmış ve yemek de lezzetli, tertemiz oluyordu. Bazen kapının arasından o çıplak kol elinde tabakla uzanıyor ve onu ev sahibesinin böreğinden tatmaya davet ediyordu.

"Buralar da sessiz, güzel, ama sıkıcı!" dedi Oblomov operaya giderken.

Bir gün, tiyatrodan geç vakit dönünce, arabacıyla birlikte bir saat kapıyı çalıp durdular; zincirlerini çekiştirip ulumaktan köpeklerin sesleri kısıldı. Oblomov çok üşüdü ve öfkelendi, ertesi gün taşınacağını söyledi. Ama ertesi gün, sonraki gün derken bir hafta geçti ve yine taşınmadı.

Olga'yı kabul günleri dışında görmemekten, sesini duymamaktan, gözlerinde o aynı, hiç değişmeyen sevecenliği, sevgiyi, mutluluğu görememekten çok sıkılmıştı.

Bu yüzden kabul günlerini yaz vakti gibi yaşıyor, onun şarkısını dinliyor ya da gözlerinin içine bakıyordu; görüştükleri zaman bir tek onun bakışı, başka herkes için aynı, ama onun için derin ve anlamlı olan o bakışı görmek yetiyordu.

Fakat kış yaklaştıkça yalnız görüşmeleri gitgide seyrekleşti. İlinsk'lere misafirler gelip gitmeye başlamıştı ve Oblomov bütün

gün boyunca onunla iki kelime konuşmak için bile fırsat bulamaz oldu. Bakışıyorlardı. Olga'nın bakışları bazen yorgunluk ve sabırsızlık dile getiriyordu.

Bütün misafirleri süzüyordu çatık kaşlarla. Fakat Oblomov bir-iki kere sıkıldı ve bir keresinde yemekten sonra şapkasını eline alacak oldu.

"Nereye?" diye sordu birden hayretle Olga, yanına koşup şapkayı elinden alarak.

"İzin verirseniz eve..."

"Neden?" diye sordu Olga. Tek kaşı diğerinin üstüne kalkmıştı. "Ne yapacaksınız?"

"Ben, yani..." dedi Oblomov uykulu gözlerini güçlükle açık tutarak.

"Kim izin veriyor size? Uyumaya mı gidiyorsunuz?" diye sordu, onun önce bir gözüne, sonra diğer gözüne sert sert bakarak.

"Ne diyorsunuz!" diye karşı çıktı hemen Oblomov. "Gündüz vakti uyumak mı! Sadece sıkıldım!"

Ve şapkasını bıraktı.

"Bugün tiyatroya gidiyoruz," dedi Olga.

"Locada birlikte değiliz," diye iç çekti Oblomov.

"Ne bu böyle? Yani birbirimizi görmemiz, perde arasında senin beni bulman, çıkarken beraber çıkmak, arabaya binerken elimi vermem önemsiz mi? Lütfen gel!" dedi sertçe. "Bu yeni haller de ne böyle!"

Yapacak bir şey yoktu, tiyatroya gitti, bütün sahneyi yutmak ister gibi esnedi, ensesini kaşıdı ve bacak bacak üstüne attı.

"Ah, hemen bitse de onun yanına otursam, böyle uzaklardan uzanmasam!" diye düşündü. "Böyle bir yaz geçirdikten sonra bölük pörçük, kısa kısa görüşmek, seven delikanlı rolü oynamak. Doğrusu, eğer evlenmiş olsaydım bugün tiyatroya gelmiş olmazdım: bu operayı altıncı kez dinliyorum."

Perde arasında locaya, Olga'nın yanına gitti ve onunla iki züppenin arasındaki bir yere sıkıştı. Beş dakika sonra kaçtı ve

kalabalığın arasında, holdeki bir koltuğun yanında durdu. Oyun başladı ve herkes yerlerine koşturdu. Olga'nın locasındaki züppeler de oradaydı ve Oblomov'u görmemişlerdi.

"Az önce İlinsk'lerin locasında duran o beyefendi kimdi?" diye sordu biri diğerine.

"Oblomov diye biri," dedi öteki öylece.

"Kimmiş bu Oblomov?"

"O... pomeşçik,* Ştoltz'un arkadaşı."

"Ya!" dedi anlamlı bir şekilde diğeri. "Ştoltz'un arkadaşı demek. Burada ne arıyor?"

"*Dieu sait*!"** dedi diğeri ve herkes yerine döndü. Ama Oblomov bu önemsiz konuşmadan sarsılmıştı.

"Kimmiş bu beyefendi? Oblomov diye biri... Burada ne yapıyor... *Dieu sait*!" diye bütün bu sözler kafasının içinde dönüyordu. "Neymiş! Burada ne yapıyormuşum? Ne demek ne? Olga'yı seviyorum; ben onu... Fakat işte sosyetede soruyorlar: ben burada ne yapıyorum? Fark etmişler... Ah, Tanrım! Ne olacak, bir şeyler yapmalı..."

Artık sahnede neler olup bittiğini, orada gezinen şövalyelerle leydileri görmüyordu; orkestra gürlüyordu, ama o duymuyordu. Çevresini süzüyor ve tiyatroda tanıdık kaç kişi olduğunu sayıyordu: işte orada, şurada tanıdıklar, dört bir yanda oturmuş soruyorlar: "Locaya Olga'nın yanına giren bu beyefendi kim?" "Oblomov diye biri!" diye konuşuyor herkes.

"Evet, ben 'Oblomov diye biriyim!'" diye düşündü utanç dolu bir üzüntüyle. "Beni tanıyorlar, çünkü Ştoltz'un arkadaşıyım. Neden Olga'nın yanındayım? – '*Dieu sait*!' İşte, işte, şu züppeler bir bana bakıyor, bir de Olga'nın locasına!"

Locaya baktı: Olga'nın dürbünü ona çevrilmişti.

"Ah Tanrım!" diye düşündü. "O da gözlerini benden ayırmıyor! Bende ne buluyor böyle? Tam bir hazine cidden! İşte, el sal-

---

* Toprak ağası. Burada küçültücü bir vurguyla kullanılıyor. (ç.n.)

** (Fr.) "Tanrı bilir!" (ç.n.)

lıyor şimdi de, sahneyi gösteriyor... Züppeler herhalde gülüyor, bana bakıyorlardır... Tanrım, Tanrım!"

Heyecandan kendini tutamayıp tekrar ensesini kaşıdı, tekrar bacak bacak üstüne attı.

"Hayır, artık bugün gidemem; bu konuyu hızla çözmek gerekiyor, yoksa sonra... Ne oluyor, köyden yanıt gelmeyecek mi? Keşke daha önce gitseydim, gitmeden önce de Olga'yla nişanlansaydım... Ah, o da bana bakıyor! Felaket doğrusu!"

Operanın sonunu beklemeden İlinsk'lerin evine gitti. Yavaş yavaş düşünceleri dağıldı ve yine mutluluktan titreyerek tek başına Olga'yı seyretti, herkesin önünde heyecan dolu gözyaşlarını bastırarak onun şarkısını dinledi ve kendi evine dönünce, Olga'nın idaresinden yoksun bir halde divana yattı, ama uyumak için yatmadı, ölü bir kütük gibi yatmadı, onu hayal etmek, düşünceleriyle mutlu olmak ve heyecanlanmak, gelecekte evinin, huzurlu yaşamının nasıl olacağını, Olga'nın nerede ışıldayacağını düşünmek üzere yattı – Olga'nın çevresindeki her şey ışıldayacaktı. Geleceğe bakarken, bazen istemeden, bazen kasten durup yarı aralık kapıya ve ev sahibesinin görünüp kaybolan dirseklerine bakıyordu.

Bir gün doğada ve evde yine ideal bir sessizlik vardı; ne araba takırtısı, ne kapı çarpması; holdeki saatte sarkaç kanaryanın ötüşüne eşlik ederek ölçüyle sallanıyordu; ama bu da sessizliği bozmuyor, ona belli bir yaşam rengi katıyordu.

İlya İliç divanda öylece yatıyor, terliklerini sallıyor, birini yere düşürüyor, havaya atıyor, o düşerken kendisi de ayağını yerden ona kaldırıyordu... Zahar içerip girip kapının kıyısında durdu.

"Ne istiyorsun?" dedi gevşek bir tavırla Oblomov.

Zahar yanıt vermeyip sağa sola değil, dosdoğru ona baktı.

"Ee?" diye sordu Oblomov, ona hayretle bakarak. "Hazır mı börek?"

"Siz bir daire buldunuz mu?" diye sordu Zahar.

"Bulamadım daha. Niye?"

"Ben eşyaları çıkarmadım daha: kap kacak, giysiler, sandıklar, hepsi hâlâ dolapta duruyor. Çıkarayım mı?"

"Bekle," dedi dalgın dalgın Oblomov, "köyden yanıt bekliyorum."

"Herhalde, düğün Noel'den sonra olacak, değil mi?" dedi Zahar.

"Ne düğünü?" diye sordu hemen ayağa fırlayan Oblomov.

"Nasıl ne düğünü: sizin düğün!" dedi Zahar çoktan kararlaştırılmış bir olaydan bahsedercesine. "Evlenmiyor musunuz?"

"Evleniyor muyum! Kiminle?" diye sordu dehşetle Oblomov, Zahar'a hayret dolu gözlerle bakarak.

"İlinsk'lerin hanımefendisiyle..." Zahar daha sözünü bitiremeden, Oblomov onun burnunun dibine gelmişti bile.

"Ne diyorsun sen be zavallı, kim soktu senin kafana bu fikri?" diye bağırdı Oblomov Zahar'ın üzerine yürürken, dokunaklı, kendini kaybetmiş bir sesle.

"Niye zavallı oluyormuşum? Tanrı korusun!" dedi Zahar kapıya doğru gerileyerek. "Kim mi? İlinsk'lerdeki uşaklar daha yaz vakti söyledi."

"Şışşş!" diye tısladı ona Oblomov, parmağını sallayıp Zahar'ı korkutarak. "Tek kelime daha etme!"

"Yani ben mi uydurdum?" dedi Zahar.

"Tek kelime!" dedi Oblomov, ona öfkeyle bakıp kapıyı göstererek.

Zahar çıktı ve girdiği her odada bir kez iç çekti.

Oblomov kendine gelemedi; hâlâ aynı halde duruyor, dehşetle Zahar'ın durduğu yere bakıyordu, sonra umutsuzlukla ellerini başına koyup koltuğa çöktü.

"Uşaklar biliyor!" diye yankılandı kafasında. "Uşaklar arasında, mutfaklarda yorumlar yapılıyor! Olay nerelere varmış! Düğün ne zaman olacak diye sormaya cesaret ediyor. Teyzesi de ya hâlâ kuşkulanmıyor ya da kuşkulanıyorsa, belki de, bir başka, tatsız... Ay, ay, ay, ne düşünüyor olabilir! Ya ben? Ya Olga?"

"Zavallı, ben ne yaptım!" dedi kendini divana atıp yüzünü yastığa gömerken. "Düğün! Sevenlerin bu şiirsel yaşam ânı, bu mutluluk tacı, demek uşakların, aşçıların diline düşmüş bu, daha hiçbir şey karara bağlanmamış, köyden yanıt gelmemiş, benim cüzdanım bomboşken, daha daire bulunmamışken..."

Zahar'ın ağzına almasıyla birlikte bütün renklerini kaybeden o şiirsel ânı inceliyordu şimdi. Oblomov madalyonun öteki yüzünü görmeye başladı ve acıyla bir sağa bir sola döndü, sırtüstü yattı, birden sıçrayıp ayağa kalktı, odada üç adım attı ve tekrar yattı.

"Ama bu iyi olmadı!" diye düşünüyordu Zahar holde kendi kendine. "Şeytan dürttü sanki!"

"Nereden biliyorlar?" diye düşündü Oblomov. "Olga bir şey söylemiyordu, bense seslice düşünmeye bile cesaret edemedim, ama holdekiler her şeyi kararlaştırmış! Yani bizim yalnız buluşmalarımız, sabah şiirleri ve akşam günbatımları, tutkulu bakışlar ve büyüleyici şarkılar! Ah, artık bu aşk şiirleri hiçbir zaman iyi bitmez! Önce duvak takmak gerekiyor, sonra pembe bir atmosferde yüzmek! Tanrım! Tanrım! Teyzenin yanına koşup Olga'yı elinden tutmak ve 'İşte benim nişanlım!' demek gerekiyor. Ama daha hiçbir şey hazır değil, köyden yanıt gelmedi, para yok, daire yok! Hayır, önce Zahar'ın aklından bu düşünceyi kovmak, dedikoduları susturmak gerekiyor, yayılmasınlar, ateş ve duman olmasın diye alev gibi söndürmek gerekiyor... Düğün! Neymiş bu düğün?"

O eski şiirsel düğün idealini, portakal çiçeklerinden bir taçla süslenmiş uzun duvağı, kalabalığın fısıltısını hatırlayınca neredeyse gülümser gibi oldu...

Ama renkler aynı değildi artık: orada, kalabalığın içinde kaba saba, şapşal Zahar ve İlinsk'lerin bütün ev hizmetlileri duruyordu, kupa arabanın yanında yabancılar, soğuk ve meraklı yüzler vardı. Sonra, sonra her şey öyle sıkıcı, korkunç görünmeye başladı ki...

"Zahar'ın aklından bu düşünceyi çıkarmak, bunu aptalca bulmasını sağlamak lazım," diye karar verdi, kaygıya kapılmış, bunalmış bir halde.

Bir saat sonra Zahar'a seslendi.

Zahar duymamış gibi yaptı ve sessizce mutfaktan sıvışmaya çalıştı. Kapıyı hiç gıcırdatmadan açmış çıkıyordu, ama kalçasını kapının bir kanadına, omzunu da diğer kanadına çarptı ve iki kanat birden gürültüyle ardına dek açıldı.

"Zahar!" diye seslendi Oblomov sertçe.

"Ne istediniz?" diye seslendi holden Zahar.

"Gel buraya!" dedi İlya İliç.

"Ne var, ne oldu? Söyleyin, getireyim!"

"Gel buraya!" diye seslendi dalgın ve ısrarlı bir sesle Oblomov.

"Ah, ölsem de kurtulsam!" diye inledi Zahar odaya giderken.

"Ne var, ne istediniz?" diye sordu kapıdan başını uzatıp.

"Gel buraya!" dedi gösterişli ve gizemli bir sesle Oblomov, Zahar'a nerede duracağını gösterirken ve neredeyse efendisinin dizi dibine oturmuş gibi olacağı kadar yakın bir yeri gösterdi.

"Orada nereye geleyim? Sıkışık orası, buradan duyuyorum," diye yanıt verdi Zahar kapının yanında dikilip.

"Gel, seninle konuşacağım!" dedi öfkeyle Oblomov.

Zahar bir adım atıp heykel gibi durdu, pencereden gezinen tavuklara baktı ve efendisine, fırça gibi olmuş favori sakalını sergiledi. İlya İliç bir saat içinde değişmişti heyecandan, yüzü çökmüş gibiydi; gözleri huzursuzca dolanıyordu.

"Of, bir şeyler olacak şimdi!" diye düşündü Zahar gitgide daha karamsar bir hale düşerek.

"Bu kadar uygunsuz bir soruyu efendine nasıl sorabildin sen?" diye sordu Oblomov.

"İşte, başlıyor!" diye düşündü Zahar, "ağır sözler" beklerken sıkıntıdan gözlerini kırpıştırarak.

"Sana soruyorum, böyle bir aptallığı nasıl sokabilirdin kafana?" diye tekrarladı Oblomov. Zahar sustu.

"Duyuyor musun, Zahar? Böyle bir şeyi düşünmekle de kalmayıp söylemeye nasıl cüret edebilirsin?"

"İzin verin, İlya İliç, en iyisi Anisya'yı çağırayım..." dedi Zahar ve kapıya doğru bir adım attı.

"Ben seninle konuşmak istiyorum, Anisya'yla değil," dedi Oblomov. "Nereden uydurdun böyle bir aptallığı?"

"Ben uydurmadım," dedi Zahar. "İlinsk'lerin uşakları söyledi."

"Onlara kim söylemiş?"

"Ben nereden bileyim! Katya Semyon'a söylemiş, Semyon Nikita'ya, Nikita Vasilisa'ya, Vasilisa Anisya'ya, Anisya da bana..." dedi Zahar.

"Tanrım, Tanrım! Hepsi birden!" dedi dehşetle Oblomov. "Bütün bunlar saçmalık, budalalık, yalan, iftira, duyuyor musun?" dedi yumruğunu masaya vuran Oblomov. "Böyle bir şey olamaz!"

"Neden olamaz?" diye sözünü kesti Zahar safça. "Sıradan bir olay, düğün! İlk değil ki, herkes evleniyor."

"Herkes!" dedi Oblomov. "Sen efendini başkalarıyla, hem de herkesle mi karşılaştırıyorsun! Bu mümkün değil! Hem hayır, yok öyle şey! Düğün sıradan bir iş, duyuyor musun? Neymiş bu düğün?"

Zahar Oblomov'a bakmaya çalıştı, ama ona dikilmiş gözleri gördü ve hemen sağa, köşeye çevirdi bakışlarını.

"Bak, sana bunun ne olduğunu açıklayayım. 'Düğün, düğün,' diye başlar konuşmaya boş insanlar, kadınlar, çocuklar, uşaklar, dükkânlarda, pazarlarda bu konuşulur. Adamdan İlya İliç ya da Pyotr Pyotroviç diye değil, 'evli' diye bahsederler. Dün ona kimse bakmak bile istememiştir, ama yarın bütün gözler haydut gibi üzerine çullanır. Ne tiyatroda, ne sokakta rahat verirler. 'İşte, işte bu evli!' diye fısıldaşır herkes. Gündüz vakti yanına biri ge-

lecek olursa, gelenlerin hepsi de aptalca suratlar takınmış olur, bak tıpkı şimdi sende olduğu gibi! (Zahar hemen avluya çevirdi bakışlarını.) Ve saçma sapan bir şeyler söylerler," diye devam etti Oblomov. "İşte, böyle başlar! Sen de her gün, lanetlenmiş gibi gezersin, saman rengi eldivenler giyip sabahtan nişanlının yanına gidersin, elbisenin yepyeni olması gerekir, suratını asmadan geznen gerekir, gerektiği gibi yiyip içmemen, karnını önüne ne gelirse onunla, yani rüzgâr ve buketlerle doyurman gerekir! Bu da en az üç-dört ay sürer! Anlıyor musun? Ben bunu nasıl yaparım?" Oblomov durup baktı, Zahar evliliğin bu sıkıntılarının hayalinden etkilenmiş mi diye.

"Gideyim mi ben?" diye sordu Zahar kapıya dönerek.

"Hayır, dur sen! Sen yalan dedikodu yayma ustasıysan, bari onların neden yalan olduğunu öğren."

"Ne öğreneyim?" dedi Zahar odanın duvarlarında göz gezdirerek.

"Sen hem damadın hem gelinin ne kadar çok koşuşturma ve gürültü yaşadığını unutmuşsun. Ama ben öyle miyim ... Yani sen terziye, ayakkabıcıya, mobilyacıya koşturacak mısın? Ben öyle tek başıma koşturamam dört bir yana. Şehirde herkes öğrenir. 'Oblomov evleniyormuş, duydun mu?' – 'Gerçekten mi? Kiminle? Kimmiş o? Düğün ne zaman?' diye konuşup dururlar!" dedi Oblomov sesini değiştire değiştire. "Ben de perişan olurum, sırf bu yüzden yatağa düşerim, ama sen rahat rahat düğün diye bir şey uydurmuş gidiyorsun!"

Zahar'a baktı yine.

"Anisya'yı çağırayım mı?" diye sordu Zahar.

"Anisya'nın ne işi var? Anisya atmadı ki bu akıl almaz varsayımı ortaya, sen attın."

"Ah, bugün bana ne ceza verdin Tanrım böyle?" diye fısıldadı Zahar, omuzlarını kaldıracak kadar derin bir iç çekerek.

"Peki ya masraflar?" diye devam etti Oblomov. "Peki para nerede? Gördün mü sen bende kaç para var?" diye neredeyse ba-

ğırırcasına sordu Oblomov. "Peki ev nerede? Buraya 1000 ruble ödememiz lazım, başka yer kiralamak için de 3000 ruble vermek lazım, içini döşemek için de kim bilir ne kadar! Bir de araba, aşçı, geçim parası! Nereden bulacağım?"

"Üç yüz canla başkaları nasıl evleniyor?" diye karşı çıktı Zahar, ama hemen pişman oldu, çünkü efendisi koltuğundan sıçrayıp üzerine atlayacak gibi olmuştu.

"Sen yine mi 'başkaları' diyorsun? Bana baksana sen!" dedi parmağını sallayarak. "Başkaları ikiden, üçten fazla odada yaşar: hem yemek salonları hem misafir odaları vardır, her şeyleri olur; ama bazıları kalkar çocuklarla birlikte aynı yerde yatar; bir hizmetçi bütün eve hizmet eder. Hanımefendi de pazara gider! Peki Olga Sergeyevna pazara gider mi?"

"Pazara ben de gidip gelirim," dedi Zahar.

"Benim Oblomovka'dan ne kadar gelir elde ettiğimi biliyor musun?" diye sordu Oblomov. "Duydun mu, kâhya neler yazmış? '2000 daha az' olacakmış gelir! Ama oraya yol yapmak gerekiyor, okul yapmak, Oblomovka'ya gitmek gerekiyor; orada yaşayacak yer yok, ev bile yok daha... Ne düğünü? Neler uyduruyorsun sen öyle?"

Oblomov durdu. Bu korkunç, çaresiz perspektiften kendisi de dehşete kapılmıştı. Güller, portakal çiçekleri, bayram ışıltısı, kalabalığın fısıldaşmaları – hepsi birdenbire kararmıştı.

Yüzü değişti ve düşünceye daldı. Sonra biraz kendine gelince, çevresine bakındı ve Zahar'ı gördü.

"Ne var?" diye sordu kasvetle.

"Bana beklememi emretmiştiniz!" dedi Zahar.

"Git!" diye eliyle kovdu onu Oblomov.

Zahar hızla kapıya yöneldi.

"Hayır, bekle!" dedi birden Oblomov.

"Bir git, bir bekle!" diye homurdandı Zahar, eliyle kapıya tutunarak.

"Sen ne cüretle benim için böyle akla hayale sığmayacak dedikodular uyduruyorsun?" diye boğuk bir sesle sordu Oblomov.

"Ne zaman uydurmuşum İlya İliç? Ben değil, İlinsk'lerin uşakları söyledi, efendin, dediler, kur yapıyor..."

"Şışşşş..." diye tısladı Oblomov, elini öfkeyle sallayarak, "tek kelime etme, tek kelime! Duyuyor musun?"

"Duyuyorum," dedi ürken Zahar.

"Bu saçmalıkları yaymaya devam edecek misin?"

"Etmeyeceğim," dedi sessizce Zahar, söylediklerinin yarısını bile anlamadan ve sadece bunların "zavallı" sözler olmadığını bilerek.

"Bana bak, ne söylediğin duyulmuyor, bu konuda konuşan, bir şey soran olursa şöyle diyeceksin: saçmalık bunlar, ne oldu, ne de olacak!" diye devam etti Oblomov fısıltıyla.

"Emredersiniz," diye zar zor duyulur bir sesle fısıldadı Zahar.

Oblomov geri dönüp onu parmağıyla tehdit etti. Zahar tedirgin gözlerini kaçırdı ve sessizce kapıdan sıvışıp gitmeye davrandı.

"Bunları ilk kim söyledi?" diye onu durdurup sordu Oblomov.

"Katya Semyon'a söylemiş, Semyon Nikita'ya," diye fısıldadı Zahar, "Nikita da Vasilisa'ya..."

"Sen de herkese gevezelik ettin! Ben şimdi sana!" diye öfkeyle tısladı Oblomov. "Efendine iftira atmak ha! Demek öyle!"

"Neden bana böyle acı sözlerle işkence ediyorsunuz?" dedi Zahar. "Anisya'yı çağırayım: o her şeyi biliyor..."

"O ne biliyor? Söyle, söyle hemen..."

Zahar bir anda kapıdan fırlayıp gitti ve beklenmedik bir hızla mutfağa daldı.

"Bırak tavayı, efendinin yanına koş!" dedi Anisya'ya, başparmağıyla kapıyı göstererek.

Anisya tavayı Akulina'ya verdi, eteklerinin ucunu belinden çözdü, ellerini kalçalarına kuruladı ve işaretparmağıyla burnunu silip efendinin yanına koştu. Beş dakika içinde İlya İliç'i sakinleştirmiş, ona düğün hakkında kimsenin bir şey konuşmadığını anlatmıştı: hatta duvardan ikonayı alıp bunu ilk kez duyduğuna yemin etti; tam tersine, hanımefendiye baronun kur yaptığını söylüyorlardı...

"Hangi baron?" diye sordu İlya İliç irkilerek ve sadece kalbi değil, eli ve ayakları da buz kesti.

"Bu da başka bir saçmalık!" dedi hemen Anisya, yağmurdan kaçarken doluya tutulduğunu görerek. "Yani bunu Katya Semyon'a söylemiş, Semyon Marfa'ya, Marfa da her şeyi Nikita'ya aktarmış, Nikita da, 'Keşke sizin efendiniz, İlya İliç hanımefendiye talip olsa ne iyi olur,' dedi..."

"Bu Nikita da amma aptalmış!" dedi Oblomov.

"Hem de ne aptal," diye onayladı Anisya, "arabanın arkasında giderken bile hemen uyur. Vasilisa da inanmamış zaten," diye devam etti hızlı hızlı, "ona Uspenski günü söylemiş, ama Vasilisa da kendi dadısına, hanımefendinin evlenmeyi düşünmediğini söylemiş, olacak şey mi demiş, efendiniz de evlenmek isteseydi çoktan bulurdu kendine birini, bir de geçen Samoyla'yı görmüş, hatta o bile gülmüş ona, 'Ne düğünü?' demiş. Zaten bir şey olsa düğüne benzemez, benzese benzese cenazeye benzer, teyzenin başı ağrıyor, hanımefendiyse ya ağlıyor ya susuyor; evde çeyiz bile hazır değil; hanımefendinin çorapları delindi, tamire veremiyorlar; daha bu hafta gümüşleri rehine verdiler..."

"Gümüşleri rehine mi verdiler? Onlarda da para yok!" diye düşündü Oblomov, gözlerini dehşetle duvarlarda gezdirdi, sonra başka çevirecek yer bulamadığı için Anisya'nın burnuna çevirdi. Anisya sanki ağzıyla değil de burnuyla konuşuyor gibiydi.

"Yeter artık, saçmalıklara son!" dedi Oblomov onu parmağıyla tehdit ederek.

"Ne saçmalığı! Ben aklıma bile sokmuyorum, ne saçmalayayım," diye ciyakladı Anisya çimdiklenmiş gibi, "hiçbir şey bilmem ben, daha bugün duydum ilk kez, işte yüce Tanrı'nın huzurunda yere kapanıyorum! Görüyor musun Tanrım, efendim bana neler diyor, bak nasıl korktum, tir tir titriyorum! Nasıl olur bu? Ne düğünü? Kimse rüyasında bile görmez. Ben kimseye bir şey demem, öylece otururum mutfakta. İlinsk'lerin uşaklarıyla bir aydır görüşmüş değilim, adlarını bile unuttum. Burada da kime saçmalayayım? Ev sahibesiyle tek konuştuğumuz evin işi gücü; kocakarı zaten hiç konuşmuyor: öksürüp duruyor, zaten kulakları da işitmez; Akulina aptal bir şişko, kapıcı desen sarhoşun teki; bir çocuklar kalıyor: onlarla mı konuşayım? Hanımefendinin yüzünü bile unutmuşum zaten..."

"İyi, iyi, iyi!" dedi Oblomov, gitmesi için sabırsızca elini sallayarak.

"Nasıl söyleyebiliyorlar böyle olmayacak şeyleri?" diyordu Anisya çıkarken. "Nikita söylemişti, aptallara karşı yasa yok ki. Aklımın ucundan geçmezdi: her gün çabalayıp dur, çabalayıp dur, ama ne için? Tanrı bilir ne için! İşte duvardaki ikonanın üzerine..." Ve sonra bu konuşan burun kapının ardında kayboldu, ama sesi daha bir süre duyuldu kapının ardından da.

"İşte öyle! Anisya da onaylıyor: olacak şey değil!" dedi Oblomov fısıltıyla, iki elini ovuşturarak.

"Mutluluk, mutluluk!" dedi acı bir şekilde sonra. "Sen ne hassassın, ne çaresizsin! Duvak, taç, aşk, aşk! Ama para nerede? Neyle yaşanacak? Seni de satın almak gerekiyor aşk, temiz, yasal mutluluk, seni de."

O andan sonra hayaller ve dinginlik terk etti Oblomov'u. Kötü uyuyordu, az yiyordu, her şeye dalgın ve kasvetli bakıyordu.

Zahar'ı ürkütmek istemiş ve düğün sorununun pratik yönünü ölçüp biçtiği ve bunun elbette şiirsel, ama aynı zamanda önemli ve ciddi bir gerçeğe ve bir dizi ciddi sorumluluğa atılan pratik, resmi bir adım olduğunu görünce kendisi ondan daha çok ürkmüştü.

Zahar'la yapacağı konuşmanın böyle olacağını düşünmemişti. Bunu Zahar'a ne kadar gösterişli bir tavırla söylemek istediğini, Zahar'ın mutluluktan bağıracağını ve ayaklarına kapanacağını düşündüğünü hatırladı; ona 25 ruble, Anisya'ya da 10 ruble verecekti...

Her şeyi hatırladı, o zamanki mutluluk titremesini, Olga'nın elini, onun tutkulu öpücüğünü... ve eli ayağı kesildi: "Solup gitti, bitti!" diye bir ses yankılandı içinde.

"Ne olacak şimdi?"

V

Oblomov, Olga'ya ne yüzle bakacağını, onun ne söyleyeceğini, onunla ne konuşacağını bilemiyordu ve çarşamba günü ona gitmeyip görüşmeyi pazartesi gününe kadar ertelemeye karar verdi, o zaman başka bir sürü kişi de olacaktı ve yalnız kalıp konuşmaları mümkün olmayacaktı.

Ona insanların aptalca yorumlarını anlatmak, onarılması güç bir kötülük yapmak istemiyordu, ama konuşmamak da sinsilik olacaktı; onu kandırmayı başaramazdı: Olga onun ağzından her şeyi, ruhunun en derin yerlerine sakladığı şeyleri bile alabiliyordu.

Bu karara varınca, biraz sakinleşti ve köydeki komşusuna, vekâlet verdiği komşusuna bir mektup daha yazdı, olabildiğince hoşnutluk verici bir yanıt vermek konusunda acele etmesini istedi.

Sonra bu uzun, uykusuz sabahı, Olga'nın varlığıyla, onun ruhunun görünmez sohbetiyle, onun şarkısıyla dolmamış olan sabahı nasıl geçireceğini düşünmeye koyuldu. Zahar onu çok da yersiz bir vakitte kaygılandırmıştı!

İvan Herasimoviç'e gidip onunla yemek yemeye, bu uykusuz günü olabildiğince dikkat çekmeden geçirmeye karar verdi.

Orada pazar gününe hazırlanması mümkün olur, belki bu arada köyden yanıt da gelirdi.

Ertesi gün oldu.

Köpeklerin öfkeli zincir şakırtıları ve havlamalarıyla uyandı. Birisi avluya girmiş, birini soruyordu. Kapıcı Zahar'a seslendi. Zahar Oblomov'a şehirden gelen bir mektup getirdi.

"İlinsk'lerin hanımefendisinden," dedi Zahar.

"Sen nereden biliyorsun?" diye sordu öfkeyle Oblomov. "Saçmalama!"

"Sağlığı yerinde mi acaba? Bu da ne demek ki?" diye düşünüyordu Oblomov mektubun mühürünü koparırken.

"Çarşambayı beklemek istemiyorum (diye yazıyordu Olga): sizinle uzun süre görüşememek beni çok sıkıyor, yarın sizi saat üçte Yazlık Bahçe'de bekleyeceğim."

Hepsi bu.

Ruhunun derinliklerinde yeniden kaygı belirdi, yeniden huzursuzlukla dört dönmeye başladı: Olga'yla nasıl konuşacak, onun yüzüne nasıl bakacaktı?

"Yapamam, yapamayacağım," dedi. "Ştoltz'dan öğrensin!"

Ama belki de teyzesiyle ya da başka bir hanımla geleceğini düşünerek sakinleştirdi kendini; örneğin çok sevdiği için hayranlık duymadığı Marya Semyonova'yla gelebilirdi. Onların yanında dalgınlığını gizlemeyi başarabilir, konuşkan ve sevimli bir tavır takınabilirdi.

"Üstelik yemek vakti: tam zamanını bulmuş!" diye düşündü tembel tembel Yazlık Bahçe'ye giderken.

Uzun patikaya girer girmez, peçe takmış bir kadının bir sıradan kalkıp ona doğru geldiğini gördü.

Onun Olga olabileceği gelmedi aklına: tek başına! Olamaz! Cesaret edemez, hem evden çıkmak için bir bahanesi de olamaz.

Tek başına... ama sanki ona benziyor: rahat ve hızlı bir tavırla yürüyor, sanki ilerlemiyor da öne atılıyor; boynu ve başı böyle

biraz öne eğilmiş halde, sanki gözleriyle ayaklarının altında bir şeyler aranıyor.

Başkası olsa şapkadan, elbiseden tanırdı, ama o koca bir sabahı Olga'yla geçirse bile, sonra hangi elbiseyi ya da şapkayı giydiğini söyleyemezdi.

Bahçede hemen hiç kimse yoktu; yaşlıca bir adam hızla geçip gitti: anlaşılan, sağlık yürüyüşü yapıyordu, bir de iki... hanım değil, kadın, yüzleri soğuktan mosmor olmuş iki çocukla dadıları vardı.

Yapraklar uçup gitmişti, dört bir yan apaçık görünüyordu; ağaçlardaki kuzgunlar tatsız bir şekilde ötüyordu. Aydınlık, güzel bir gündü ve eğer insan sıkı bir şekilde giyinmişse, üşümezdi.

Peçeli kadın yaklaştı, yaklaştı...

"Oymuş!" dedi Oblomov ve gözlerine inanamayarak dehşet içinde durdu.

"Nasıl olur, sen misin? Ne yapıyorsun böyle?" diye sordu onun koluna girerek.

"Geldiğin için öyle mutlu oldum ki," dedi Olga, onun sorusuna yanıt vermeden, "hiç gelmeyeceksin sandım, korkmaya başlamıştım!"

"Ne yapıyorsun burada, bu şekilde?" diye sordu şaşkın bir halde Oblomov.

"Dursana; ne bu telaş, bu sorgulamalar? Sıkma beni! Seni görmek istedim ve geldim, hepsi bu!"

Oblomov'un kolunu güçlü bir şekilde sıktı ve neşeyle, kaygısızca baktı ona; kaderden çalınmış bu anda öyle açık bir şekilde sevinmişti ki, Oblomov onun bu şakacı ruh halini dağıtamayacağını görerek kıskançlığa kapıldı. Fakat ne kadar kaygılı olursa olsun, onun yüzüne, böyle kaşlarında oynaşan, alnının kıvrımına yayılan yoğun düşüncelerden yoksun yüzüne bakarken bir anlığına kendini kaybetmeden duramadı; Olga bu kez Oblomov'u her seferinde şaşırtan o tuhaf olgun hatlardan yoksun bir halde çıkmıştı karşısına.

O dakikalarda Olga'nın yüzünde kadere, mutluluğa, ona karşı öyle çocukça bir güven oluyordu ki... Çok sevimli oluyordu.

"Ah, nasıl da mutluyum! Nasıl da mutluyum!" diye tekrarladı, gülüp ona bakarak. "Seni bugün göremeyeceğim sanmıştım. Dün birden üzerime büyük bir sıkıntı çöktü, bilmiyorum neden, ben de sana yazdım. Sen mutlu musun?"

Yüzüne bakıyordu.

"Neden böyle suratın asık bugün? Susuyorsun? Mutlu değil misin? Senin mutluluktan çıldıracağını sanmıştım, ama sen uyuyorsun sanki. Uyanın bayım, Olga yanınızda!"

Sitemle hafifçe uzaklaştırdı onu kendinden.

"Rahatsız mısın? Neyin var?" diye ısrar etti.

"Hayır, sağlığım yerinde, mutluyum," dedi Oblomov telaşla, olayın ruhundaki sırrın keşfedilmesine kadar varmasından korkarak. "Ben sadece kaygılandım seni böyle tek başına..."

"Bu artık benim sorunum," dedi Olga sabırsızca. "*Ma tante*'yle gelsem daha mı iyi olurdu?"

"Daha iyi olurdu, Olga."

"Eğer bilseydim, onu da çağırırdım," dedi gücenmiş bir sesle Olga, kolunu onun kolundan çekerek. "Ben senin için benimle olmaktan daha büyük mutluluk yok sanıyordum."

"Yok tabii, olamaz da!" diye itiraz etti Oblomov. "Ben sadece senin tek başına..."

"Bu konuda konuşacak bir şey yok; başka bir şey konuşalım iyisi mi," dedi aldırışsızca Olga. "Dinle bak... Ah, sana bir şey söylemek istiyordum, ama unuttum."

"Buraya nasıl tek başına geldiğini mi söyleyecektin?" dedi Oblomov, huzursuzca çevresine bakınarak.

"Ah, hayır! Senin derdin hep kendin! Ne kadar rahatsız edici! Sana ne söylemek istiyordum? Neyse, sonra hatırlarım. Ah, burası ne güzel: yapraklar hep dökülmüş, *feuilles d'automne...*[*]

---

* (Fr.) *Sonbahar Yaprakları*, Victor Hugo'nun 1831'de yayınladığı bir şiir kitabının adı. (ç.n.)

Hugo'yu hatırlıyor musun? Orada güneş var, Neva... Neva'nın kıyısına gidelim, kayığa binelim..."

"Ne diyorsun? Tanrı korusun! Hava bu kadar soğukken, hem üzerimde hafif bir palto var..."

"Benim üzerimdeki de hafif. Boş ver. Gidelim, gidelim."

Onu da peşinden sürükledi. Oblomov direnip homurdandı. Fakat kayığa binip oturmak zorunda kaldı.

"Sen nasıl geldin buraya tek başına?" dedi yine Oblomov kaygıyla.

"Söyleyeyim mi nasıl geldiğimi?" diye takıldı kurnazca Olga, nehrin ortalarına geldikleri zaman. "Artık yapabilirim: buradan bir yere gidemezsin, ama orada kaçabilirdin..."

"Ama niye?" dedi Oblomov korkuyla.

"Yarın bize gelecek misin?" diye sordu yanıt yerine Olga.

"Ah, Tanrım!" diye düşündü Oblomov. "Sanki düşüncelerimi okuyor, benim gitmek istemediğimi biliyor."

"Geleceğim," dedi fısıldar gibi.

"Ama sabah erkenden, bütün günlüğüne."

Oblomov duraksadı.

"Peki, söylemem o zaman," dedi Olga.

"Bütün günlüğüne geleceğim."

"İşte, görüyor musun..." dedi Olga ciddiyetle. "Seni bugün buraya bunu söylemek için çağırdım..."

"Neyi?" diye sordu Oblomov tedirgin olarak.

"Sana... Yarın bize gelmeni söylemek için..."

"Ah, Tanrım!" diye sabırsızca sözünü kesti Oblomov. "Peki buraya nasıl düştün?"

"Buraya mı?" diye tekrarladı Olga dalgın dalgın. "Buraya nasıl mı düştüm? İşte öyle, geldim... Dur... Bunu konuşmayalım!"

Bir avuç su alıp Oblomov'un yüzüne attı. Oblomov şaşırdı, irkildi, Olga'ysa gülüyordu.

"Ne kadar soğukmuş su, elim buz oldu! Tanrım! Ne neşeli, ne hoş!" dedi çevresine bakınarak. "Yarın yine gelelim, ama doğruca evden çıkıp gelelim..."

"Şimdi doğruca evden gelmedin mi? Nereden geldin?" diye sordu Oblomov telaşlanıp.

"Mağazadan," dedi Olga.

"Hangi mağazadan?"

"Ne demek hangi mağazadan? Parkta söylemiştim, hangisi olduğunu..."

"Hayır, söylemedin..." dedi sabırsızca Oblomov.

"Söylememişim! Ne tuhaf! Unutmuşum! Evden uşakla çıkıp kuyumcuya gittim..."

"Vee?"

"Öyle işte... Şu kilise hangisi?" diye sordu Olga birden uzakları göstererek kayıkçıya.

"Hangisi? Şu mu?" diye sordu kayıkçı da.

"Smolniy!" dedi sabırsızca Oblomov. "Ama mağazaya niye gittin, ne oldu orada?"

"Orada... Harika şeyler var... Ah, öyle güzel bir bilezik gördüm ki!"

"Bırak şimdi bilezikleri!" diye sözünü kesti Oblomov. "Sonra ne oldu?"

"Hepsi bu," dedi dalgın dalgın Olga ve dikkatle çevreyi seyretmeye koyuldu.

"Nerede peki uşak?" diye ısrar etti Oblomov.

"Eve gitti," demekle yetindi Olga, karşı kıyıdaki binalara bakarken.

"Peki sen nasıl oldu da?" dedi Oblomov.

"Şurası ne güzel! Oraya gidemez miyiz?" diye sordu Olga, şemsiyesiyle karşı kıyıyı göstererek. "Zaten senin oturduğun yer orası!"

"Evet."

"Hangi caddede, göstersene."

"Uşak nasıl gitti?" diye sordu Oblomov.

"Öylece," dedi sakince Olga, "onu bileziği almaya göndermiştim. O eve gitti, ben de buraya geldim."

"Nasıl yapabildin bunu?" dedi Oblomov gözlerini ondan ayıramayarak.

Yüzü ürkek bir hale bürünmüştü. Olga da kasten onunki gibi yaptı yüzünü.

"Ciddi söylüyorum, Olga; yeter şakalaştığın."

"Şaka yapmıyorum, doğru söylüyorum!" dedi Olga sakince. "Bileziğimi kasten evde unuttum, ama *ma tante* benden mağazaya gitmemi istemişti. Sen şimdi düşünme bunu!" dedi sanki sorunu yoluna koymuş gibi gururla.

"Ya uşak dönerse?" diye sordu Oblomov.

"Beni beklediğini, benim başka bir mağazaya gittiğimi, onu da eve gönderdiğimi söylemesini emrettim..."

"Ya Marya Mihaylovna hangi mağazaya gittiğini sorarsa?"

"Terziye gittiğimi söylerim."

"Peki ya terziye sorarsa?"

"Ya Neva birden denize karışırsa, ya kayık batarsa, ya Morskaya ile bizim ev çöküverirse, ya birden sen beni sevmekten vazgeçersen..." dedi Olga ve onun yüzüne bir kez daha su attı.

"Artık uşak dönmüş, bekliyordur..." dedi Oblomov yüzünü silerken. "Hey, kayıkçı, kıyıya dönelim!"

"Gerek yok, gerek yok!" diye emretti Olga kayıkçıya.

"Kıyıya! Uşak dönmüştür artık," diye ısrar etti Oblomov.

"Boş ver onu! Gerek yok!"

Ama Oblomov kendi fikrinde ısrar etti ve inince parkta Olga'nın yanında hızlı hızlı yürümeye başladı; Olga'ysa, tersine, onun koluna yaslanmış, sessizce yürüyordu.

"Neden telaş ediyorsun?" dedi. "Dursana, ben seninle olmak istiyorum."

Daha da sessizleşti, onun omzuna sokuldu ve yüzüne yakından baktı, ama Oblomov ona ciddi ve sıkıntılı bir tavırla sorumluluklardan, işlerden bahsediyordu. Olga dalgın dalgın dinledi, bezgin bir gülümsemeyle başını eğdi, ya yere ya da yine onun yüzüne bakıyor ve başka şeyler düşünüyordu.

"Dinle, Olga," dedi Oblomov sonunda gösterişli bir tavırla, "bu endişem sende rahatsızlık yaratacak, pişmanlık duyacaksın, fakat, kesinlikle şunu söylemeliyim ki fazla ileri gittik. Benim görevim, benim sorumluluğum sana bunu söylememi gerektiriyor."

"Neyi söylemeyi?" diye sordu Olga sabırsızca.

"Gizlice görüşürsek çok fena bir iş yapmış olacağımızı."

"Bunu daçada da söylüyordun," dedi Olga düşünceli bir tavırla.

"Evet, ama o zaman kapılıp gittim; tek elimi çekiyor, diğeriyle seni tutuyordum. Sen emindin, benim... nasıl denir... seni kandırmayacağıma. O zaman bu duygu yeniydi daha..."

"Ama artık bunun yeni bir yanı yok ve sen sıkılmaya başladın."

"Ah, hayır, Olga! Haksızlık ediyorsun. Yeni, diyorum ve bu yüzden de hiç aklımızı başımıza toplamak mümkün olmuyor. Vicdanım beni yiyip bitiriyor: sen gençsin, dünyayı ve insanları yeterince tanımıyorsun, bu yüzden de böyle saf, böyle kutsal bir şekilde seviyorsun, eğer ikimizin, –özellikle de benim– bu yaptığımız ortaya çıkarsa ne sert bir suçlamayla karşılaşabileceğimizi bilmiyorsun."

"Biz ne yapıyormuşuz?" diye sordu Olga durup.

"Nasıl ne yapıyoruz? Sen teyzeni kandırıyorsun, evden çıkıyorsun, tek başına bir erkekle görüşüyorsun... Bunu bir de pazar günü, misafirlerin yanında söylemeyi denesen..."

"Neden söyleyemem?" dedi Olga sakince. "Lütfen, söylesene..."

"O zaman görürsün," diye devam etti Oblomov, "teyzenin ne fena olacağını, hanımların hemen uzaklaşacağını, erkeklerinse sana sinsi ve küstah bir tavırla bakacağını..."

Olga düşünceye daldı.

"Ama biz zaten nişanlı bir çift değil miyiz!" diye karşı çıktı.

"Evet, evet, Olga'cığım," dedi Oblomov onun iki elini birden sıkarak, "ve bu sırada da, attığımız her adımda dikkatli ol-

malıyız. Ben seni bu patikada kolumda herkesin ortasında, gururla taşımak istiyorum, gizlice değil, bakışların bizim karşımızda saygıyla eğilmesini istiyorum, küstah ve sinsi bir tavırla bakmasını değil, kimsenin herhangi bir kuşku duymaya cesaret edememesini, senin gibi gururlu bir genç kızın aklını kaybedip utanmayı ve terbiyeyi unutup sorumluluğunu çiğneyebileceğini düşünmemesini..."

"Ben ne utanmayı, ne terbiyeyi, ne de sorumluluğu unuttum," dedi gururla Olga, elini ondan çekerek.

"Biliyorum, biliyorum, masum meleğim, ama bunu ben söylemiyorum, uşaklar söyleyecek, sosyete söyleyecek ve seni de bu yüzden hiç affetmeyecekler. Ne istediğini anla Tanrı aşkına. Senin sosyetenin gözünde temiz ve masum kalmanı, olduğun gibi kalmanı istiyorum..."

Olga düşünceli bir halde yürüyordu.

"Bunu sana neden söylediğimi anla: sen mutsuz olacaksın, ve bunun sorumluluğu da bir tek bana ait olacak. Benim seni sürüklediğimi, uçurumu senden kasten gizlediğimi söyleyecekler. Sen safsın ve huzurlusun benimle, ama buna kimi inandırabilirsin? Kim inanır?"

"Bu doğru," dedi Olga irkilerek. "Dinle öyleyse," diye devam etti kararlı bir şekilde, "her şeyi söyleyelim *ma tante*'ye ve o da yarın bize hayır duasını versin..."

Oblomov'un yüzü bembeyaz oldu.

"Ne diyorsun?" diye sordu Olga.

"Dur, Olga: neden böyle telaş ediyorsun?" dedi telaşla Oblomov.

Dudakları titriyordu.

"Daha iki hafta önce sen telaş ettirmiyor muydun beni?" diye sordu Olga, ona sakin ve dikkatli bir tavırla bakarak.

"Ama o zaman hazırlıkları düşünmüyordum, fakat bir sürü hazırlık var!" dedi Oblomov iç çekerek. "Köyden mektup gelene dek bekleyelim."

"Neden mektubu bekleyelim? O ya da başka bir şey senin niyetini değiştirebilir mi?" diye sordu Olga ona daha da dikkatli bir şekilde bakarak.

"Ne biçim bir düşünce! Hayır; ama her şeyi tartmak lazım: teyzene düğünün ne zaman olacağını söylemek lazım. Onunla aşkı konuşmayacağız, şu anda hiç hazır olmadığım konularda konuşacağız."

"O zaman mektup gelince söyleriz, ama bu arada herkes bizim nişanlı olduğumuzu öğrenir ve biz de her gün görüşürüz. Ben sıkıldım," diye ekledi, "bu uzun günler bana acı veriyor; herkes de farkında, beni hiç rahat bırakmıyorlar, imalı bir şekilde senden bahsediyorlar... Bıktım bütün bunlardan!"

"Benden mi bahsediyorlar?" diyebildi Oblomov güçlükle.

"Evet, Soneçka sayesinde."

"İşte gördün mü, gördün mü? Sen beni dinlemedin, öfkelendin o zaman!"

"Neyi görüyor muyum? Hiçbir şey görmüyorum, sadece senin korkak olduğunu görüyorum... Ben bu imalardan korkmuyorum."

"Ben korkak değilim, dikkatliyim sadece... Ama buradan gidelim, Olga, Tanrı aşkına; baksana, işte bir araba geliyor. Tanıdık olmasınlar? Ah! Ter bastı... Gidelim, gidelim..." dedi hastalıklı bir tavırla ve korkusunu ona da bulaştırdı.

"Evet, gidelim hemen," dedi Olga da fısıltıyla, hızlı hızlı.

Ve parkın sonuna kadar uzanan patika boyunca, tek kelime konuşmadan koşarcasına ilerlediler: Oblomov huzursuzca dört bir yana bakınıyordu, Olga'ysa peçesini örtmüş, başını iyice aşağı eğmişti.

"Öyleyse yarın!" dedi Olga uşağın beklediği mağazaya vardıkları zaman.

"Hayır, en iyisi sonraki gün... ya da hayır, cuma ya da cumartesi," dedi.

"Neden?"

"Yani... görüyorsun, Olga... Ben hep mektup vaktinde gelecek mi, gelmeyecek mi, diye düşünüyorum."

"Lütfen. Yarın yemeğe gel, anlıyor musun?"

"Evet, evet, tamam, tamam!" dedi telaşla Oblomov ve Olga mağazaya girdi.

"Ah, Tanrım, nereye vardık! Nereden düştü bu taş başıma benim! Ne yapacağım şimdi? Soneçka! Zahar! Züppeler..."

VI

Zahar'ın ona buz gibi bir yemek getirdiğini fark etmedi, sonra kendini yatağına atıp taş gibi ağır bir uykuya daldığını da fark etmedi.

Ertesi gün Olga'ya gitme düşüncesi aklına gelince ürperdi: nasıl olacak! Herkesin imalı bakışları altında hayal etti kendini.

Kapıcı zaten onu aşırı kibar bir şekilde karşılıyordu. Bir bardak su istediği zaman, Semyon hemen başını eğip koşturuyordu. Dadı, Katya ona dostça bir gülümsemeyle bakıyordu. "Nişanlı, nişanlı!" yazıyordu hepsinin alnında, ama o hâlâ teyzenin onayını almamıştı, cebinde bir kuruş para yoktu ve ne zaman olacağını, hatta köyden bu yıl ne kadar gelir alacağını da bilmiyordu; köyde bir ev falan da yoktu, ne harika bir nişanlı!

Köyden olumlu haberler alıncaya dek Olga'yı sadece tanıkların huzurunda, pazar günleri görmeye karar verdi. Bu yüzden ertesi gün, sabah erkenden kalkıp Olga'ya gitmek üzere hazırlanmayı düşünmedi bile.

Tıraş olmadı, giyinmedi, tembelce o hafta İlinsk'lerden aldığı Fransız gazetelerini karıştırdı, ikide bir saate bakmaya kalkışmadı ve yelkovan neden bir türlü ilerlemiyor diye suratını asmadı.

Zahar'la Anisya onun her zamanki gibi evde yemek yemeyeceğini düşündüler ve ne hazırlamak gerektiğini sormadılar.

Onları azarladı, hiç de her çarşamba İlinsk'lerde yemek yemediğini, bunun bir "iftira" olduğunu, İvan Herasimoviç'te yemek

yediğini ve bundan sonra, bazı pazar günleri dışında hep evde yiyeceğini söyledi.

Anisya hemen pazara, Oblomov'un en sevdiği çorba için sakatat almaya koştu. Ev sahibesinin çocukları da Oblomov'un yanına geldi: Vanya'nın toplama çıkarma hesaplarını gözden geçirdi ve iki hata buldu. Maşa'nın defterini alıp büyük harflerle alfabeyi yazdı, sonra kanaryanın ötüşünü dinleyip yarı aralık kapıdan ev sahibesinin dirseklerinin ışıl ışıl görünüp kaybolmasını seyretti. Saat ikide ev sahibesi kapının arkasından bir şeyler atıştırmak ister mi diye sordu: vatruşka* yapmıştı. Birkaç vatruşka ve bir kadeh kuşüzümü votkası getirdiler.

İlya İliç'in heyecanı biraz dinmişti ve üzerine yemek vaktine dek sürecek olan aptalca bir dalgınlık hali gelmişti.

Yemekten sonra, tam divanda yatmış, başını sallaya sallaya uykuya dalıyordu ki ev sahibesinin tarafındaki kapı açıldı ve oradan içeri, iki elinde iki çorap yığını taşıyan Agafya Matveyevna girdi.

Çorapları iki sandalyenin üzerine bıraktı, Oblomov da hemen doğrulup ona üçüncü sandalyeye oturmasını teklif etti, ama ev sahibesi oturmadı; alışık değildi: hep ayakta dururdu, hep çalışır ve hareket halinde olurdu.

"Bakın bugün sizin çoraplarınızı ayırdım," dedi, "elli beş çift, ama hemen hepsi de eprimiş..."

"Ne kadar iyisiniz!" dedi Oblomov yanına gidip şaka yollu hafifçe kollarından tutarak.

Kadın güldü.

"Neden zahmet ediyorsunuz? Ben, cidden, mahcup oluyorum."

"Önemli değil, bizim ev işimiz bu: sizde bu ayırma işini yapacak kimse yok, benim için de iş değil," diye devam etti kadın. "İşte şu yirmi çift hiç işe yaramaz: dikiş tutmaz artık bunlar."

---

* Rus mutfağının bir çöreği. Düzleştirilmiş küçük bir hamur parçasının yuvarlak bir şekilde kenarlarından kapatılması, ortasının peynir ya da nadiren reçelle doldurulmasıyla yapılır. (ç.n.)

"Hiç gerek yok, atın onları lütfen! Bu çöplerle niye uğraşıyorsunuz. Yenisini alabiliriz..."

"Niye, neden atayım? Şunlara yama yapılabilir." Hızlı hızlı çorapları ayırmaya koyuldu.

"Ama otursanıza, lütfen; niye ayakta dikiliyorsunuz?" diye davet etti Oblomov.

"Hayır, çok sağ olun, yayılacak vaktim yok," dedi sandalyeden uzak duran kadın. "Bugün çamaşır günü, bütün beyazları hazırlamak lazım."

"Siz ev sahibesi değil, bir mucizesiniz!" dedi Oblomov gözlerini onun boynuna ve göğsüne dikerek.

Kadın güldü.

"Ne diyorsunuz," diye sordu, "çorapları onaralım mı? Ben kâğıtla iplik sipariş edeceğim. Bizim ihtiyarlar köyden getiriyor, yoksa buralardan alınmaz: hepsi çürük çıkıyor."

"Eğer bu kadar iyiyseniz, bana bu iyiliği de yapın," dedi Oblomov, "ama ben böyle koşturmanızdan cidden mahcup oluyorum."

"Önemli değil, ne yapalım. Şunları ben onarırım, şunları da nineye veririz; yarın yengem misafirliğe gelecek: akşamları yapacak şey olmuyor, onarırız. Benim Maşa da artık örgü yapmaya başladı, ama şişleri tutamıyor: onun eline büyük geliyorlar."

"Gerçekten Maşa örgü mü yapıyor?" diye sordu Oblomov.

"Tanrı'ya şükür, yapıyor gerçekten."

"Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum," dedi Oblomov ona, sabahleyin sıcak vatruşkaya nasıl mutlulukla baktıysa aynı mutlulukla bakarak. "Size çok, çok teşekkür ederim ve emin olun, borçlu kalmayacağım, özellikle de Maşa'ya: ona ipek elbiseler alacağım, taş bebek gibi giyinecek."

"Ne diyorsunuz? Ne teşekkürü? Onun ipek elbiseler neyine gerek? Basma elbise bile dayanmıyor ona; üzerine ne giyse parçalanıyor, hele ayakkabıları: pazardan da almaya yetişemiyoruz."

Kalkıp çorapları aldı.

"Neden acele ediyorsunuz?" dedi Oblomov. "Otursanıza, işim yok benim."

"Başka bir sefere, bayrama; rica ederim, siz de bize gelip kahve için. Ama şimdi çamaşır var: gidip bakayım Akulina başlamış mı diye..."

"Peki, Tanrı sizinle olsun, engel olmayayım," dedi Oblomov, arkasından sırtını ve dirseklerini seyrederek.

"Sizin sabahlığınız da çıktı dolaptan," dedi kadın, "onu da yıkayıp temizlemek mümkün: harika bir kumaşı var! Uzun zaman dayanır."

"Gerek yok! Onu artık giymiyorum, bıraktım, lazım değil bana."

"Peki, fark etmez, yine de yıkarlar: belki bir gün giyersiniz... düğünden sonra!" dedi gülüp kapıyı kapatırken.

Bir anda Oblomov'un uykusu uçup gitti, kulakları keskinleşti ve gözleri iri iri açıldı.

"O da biliyor her şeyi!" dedi ona teklif ettiği sandalyeye çökerken. "Ah Zahar, Zahar!"

Yine Zahar'a "üzücü" sözler yağdı, yine Anisya burnunu sallaya sallaya "düğünü ilk kez ev sahibesinden işittiğini, onunla konuşurken kendisinin hiç bahsetmediğini, düğünün de olmadığını, zaten olacak şey olmadığını, bunu herhalde insan soyunun bir düşmanının uyduruyor olması gerektiğini, isterse şimdi yer yarılsın, zaten ev sahibesinin de duvardan ikonayı alıp İlinsk'lerin hanımefendisini hiç duymadığına ve başka bir nişandan bahsettiğine yemin edebileceğini" söyledi. Daha birçok şey söyleyecekti Anisya, ama İlya İliç bir el hareketiyle kovdu onu. Zahar ertesi gün eski eve, Gorohovaya'ya misafirliğe gitmek için izin istedi, ama Oblomov misafirler konusunda öyle şeyler söyledi ki güçlükle çıkabildi odadan.

"Orada daha bilmiyorlardır, ama iftirayı bastırmak lazım. Evde otur!" dedi Oblomov öfkeyle.

Çarşamba geçti. Perşembe günü Oblomov Olga'dan yine şehir postasıyla gönderilmiş bir mektup aldı, mektupta neden gelmediğini, bunun ne demek olduğunu soruyordu. Bütün akşam boyunca ağladığını ve gece de uyuyamadığını yazıyordu.

"Ağlıyormuş, uyuyamıyormuş bu melek!" diye inledi Oblomov. "Tanrım! Neden seviyor beni? Neden seviyorum ben onu? Neden karşılaştık biz? Bütün bunlar Andrey'in suçu: o hastalık gibi ikimize de bulaştırdı sevgiyi. Ne oldu bu yaşama, bütün bu kaygılar ve heyecanlar ne! Huzur dolu bir mutluluk, dinginlik ne zaman gelecek?"

Derin iç çekişlerle yattı, kalktı, hatta caddeye çıktı ve hep yaşam normlarını aradı, aile yaşamının, sakin-bıktırıcı yaşamın, sessiz, zar zor görülen olaylarının ve doğanın dilsiz meditasyonuna damla damla, gün gün, sessizce akmasıyla içerik kazanacak olan o varoluşu aradı. Bu varoluşu Ştoltz'un hayal ettiği gibi geniş gürültüyle akan, köpüklü dalgaları olan bir nehir gibi düşünmüyordu.

"Hastalık bu," dedi Oblomov, "humma bu, köprüleri, setleri sellerle aşmak bu."

Olga'ya mektup yazıp Yazlık Bahçe'de biraz üşüttüğünü, sıcak bitkiler içip iki gün evde oturması gerektiğini, ama şimdi iyileştiğini ve onu pazar günü görmeyi umduğunu söyledi.

O da bir yanıt yazdı ve kendini korumasını rica etti, eğer gerekirse pazar günü de evde kalmasını tavsiye etti, hatta eğer kendini koruması gerekiyorsa en iyisi bütün haftayı evde geçirmesini söyledi.

Yanıtı Nikita getirmişti, yani Anisya'nın dediğine göre, gevezeliklerin başlıca suçlusu olan kişi. Hanımefendiden yeni kitaplar da getirmişti, Olga bunları okumasını ve görüştükleri zaman, kendisinin okumasına değip değmediklerini söylemesini rica ediyordu.

Sağlığıyla ilgili yanıt vermesini de istiyordu. Oblomov yanıt yazdı, Nikita'ya verdi ve mutfağa girmeye, orada "iftirayı" yi-

nelemeye kalkışmasın, Zahar da ona sokağa kadar eşlik etmesin diye holden avluya kadar onu kendisi geçirdi.

Olga'nın ona kendine dikkat etmeyi ve pazar günü gelmemeyi önermesine sevinmişti, ona gerçekten de iyice iyileşebilmek için birkaç gün daha evde oturması gerektiğini yazdı.

Pazar günü ev sahibesini ziyaret etti, kahve içti, sıcak börek yedi ve yemekten önce Zahar'ı çocuklar için dondurma ve şeker almaya karşı kıyıya gönderdi.

Zahar geri dönerken nehri güçlükle geçti; köprüleri kapamışlardı ve Neva buz tutmaya başlamıştı. Oblomov'un da Olga'ya gitmek için başka bir yol bulması gerekecekti.

Elbette, hemen karşı kıyıya geçmek, birkaç gün İvan Herasimoviç'te kalmak ve her gün Olga'lara gitmek, hatta orada yemek yemek mümkündü.

Bahane de kabul edilebilirdi: Neva'nın bu yönü kapanmıştı, yetişememişti.

Oblomov'un ilk aklına gelen bu oldu ve hızla ayaklarını yere indirdi, ama biraz düşündükten sonra, düşünceli bir yüzle iç çekerek tekrar yerine uzandı.

"Hayır, yorumlar sona ersin, Olga'nın evine gidip gelen o yabancı yüzler onu biraz unutsun ve bir daha da ancak nişanlı olduklarını ilan ettikleri zaman her gün orada görsün."

"Beklemek sıkıcı, yapacak bir şey de yok," dedi iç çekerek, Olga'nın gönderdiği kitaplara uzanırken.

On beş sayfa okudu. Maşa ona Neva'da gezmeye gelmek ister mi diye sormaya geldi: herkes nehrin ne halde olduğunu görmeye gidiyordu. O da gitti ve çay vakti döndü.

Günler böyle geçti. İlya İliç sıkılıyor, okuyor, caddede geziniyordu, evde de sıkıntıdan bir-iki söz söyleyebilmek için kapıdan ev sahibesini gözlüyordu. Hatta bir keresinde ona bir buçuk kilo kahveyi şevkle öğütmüş, alnı ter içinde kalmıştı.

Kadına okuması için kitap vermek istedi. Kadın da kendi kendine, dudaklarını ağır ağır oynatarak, kitabın başlığını okudu ve

geri verdi kitabı. Noel zamanı alıp Vanya'dan yüksek sesle okumasını isteyeceğini, o zaman nineyle birlikte dinleyeceklerini, ama şimdi vakti olmadığını söyledi.

Bu arada Neva'ya köprüleri kurmuşlardı ve bir gün, köpeklerin zincir sesleri ve çaresiz havlamaları Nikita'nın ikinci kez, sağlığını ve kitapları soran bir mektupla gelişini haber verdi.

Oblomov köprülerden karşı kıyıya geçmediği için tedirgindi, Nikita'dan saklandı ve yanıt olarak, boğazında küçük bir şişlik olduğunu, o yüzden evden çıkmakta kararsız kaldığını ve "acımasız kaderin onun sevgili Olga'yı görmesine birkaç gün daha engel olacağını" yazdı.

Zahar'ı da sertçe Nikita'yla gevezelik etmeye kalkışmaması konusunda uyardı ve gözleriyle kapıya kadar izledi, mutfaktan burnunu çıkarıp Nikita'ya bir şeyler sormaya kalkışan Anisya'yı da parmağıyla tehdit etti.

VII

Bir hafta geçti. Oblomov bir sabah kalkar kalkmaz, köprülerin geçişe açılıp açılmadığını sordu huzursuzca.

"Daha açılmadı," dediler ona ve o da günü huzurla, sarkacın sallanmasını, kahve değirmeninin gıcırtısını ve kanaryanın şarkısını dinleyerek geçirdi.

Civcivler artık cik cik etmiyorlardı, çoktan yetişkin tavuklar haline gelmiş ve kümeslere kapatılmışlardı. Olga'nın gönderdiği kitapları daha okuyamamıştı: yüz beşinci sayfaya dek okuduğu kitabı ters çevirip bırakmıştı, kitap günlerdir orada öylece duruyordu.

Ama ev sahibesinin çocuklarıyla sık sık ilgileniyordu. Vanya çok zeki bir çocuktu, üç kerede Avrupa'nın büyük kentlerini ezberlemişti ve İlya İliç, karşı yakaya geçtiği zaman ona küçük bir dünya küresi getirmeye söz vermişti; Maşenka da ona üç

mendil örmüştü, aslında kötü olmuştu mendiller, ama küçücük elleriyle neşeyle çabalamış ve ördüğü her santimi koşup ona göstermişti.

Ev sahibesiyle sürekli sohbet ediyorlardı, ama yarı aralık kapıdan sadece dirseklerini görüyordu onun. Dirseklerin hareketine bakarak ev sahibesinin ne yaptığını tahmin edebiliyordu artık: bir şey ekiyor, öğütüyor, ütü yapıyor.

Yaşlı kadınla da konuşmaya çalışmıştı, ama kadın başladığı konuşmayı bir türlü sona erdiremiyordu: bir şey söylerken yarıda kesiyor, yumruğunu duvara vura vura öksürüp aksırmaya, zar zor bir şeyi düzeltmeye çabalarmış gibi çırpınmaya başlıyor, sonra da inliyordu ve konuşma böylece bitiyordu.

Kadının kardeşiyse hiç görünmüyor ya da sadece büyük paketiyle pencerenin yanından görünüp kayboluyordu, ama kendisinin sesi evde hemen hiç duyulmuyordu. Hatta Oblomov bir kere dalgınlıkla onların, sıkış tıkış toplanıp yemek yediği odaya girince, adam parmaklarıyla hemen dudaklarını silmiş ve çatı katına saklanmıştı.

Bir gün, Oblomov sabahleyin uyanmış, aylak aylak kahve içmeye başlamışken, birden Zahar gelip köprülerin açıldığını söyledi. Oblomov'un kalbi sıkıştı.

"Ama yarın pazar," dedi, "Olga'ya gitmek lazım, yabancıların imalı ve meraklı bakışlarına cesurca karşı koymak, sonra da ona teyzesiyle ne zaman konuşmayı düşündüğümü bildirmek lazım." Ama bu konudaki olanaksızlıklarda bir damla ilerleme olmamıştı.

Nişanlı olduğunu ilan ettiğini, sonraki, daha sonraki günlerde çeşitli hanım ve beylerin gelip gittiğini, birden bir merak konusu olduğunu, resmi bir davet verdiğini, onun sağlığına içildiğini canlı bir şekilde hayal etti. Sonra... Sonra, bir nişanlının hakkı ve sorumluluğuna uyarak, nişanlısına hediye verecekti...

"Hediye!" dedi dehşetle kendi kendine ve acı bir gülüşle kahkaha attı.

Hediye! Ama onun cebinde 200 ruble vardı! Para gelse bile, Noel'e doğru gelirdi, belki daha da sonra, tahıllar satılınca gelirdi, üstelik satıldığı zaman da kim bilir kaça satılacak ve toplam ne kadar toplanacaktı? Bütün bunların açıklaması da mektupta olacaktı, ama mektup ortalarda yoktu. Ne olacak? Elveda, iki haftalık huzur!

Bu kaygılar arasında Olga'nın enfes yüzü, onun yumuşacık, anlamlı kaşları ve zeki gri-mavi gözleri, küçücük başı, hafifçe ensesine doğru saldığı örgüsü, başından omzuna ve endamına, bütün figürüne yayılmış o soylu hali geldi gözlerinin önüne.

Ama aşktan titrediği anda bile, hemen, üzerine taş gibi ağır bir düşünce çöktü: nasıl olacak, ne yapılacak, düğün sorunu nasıl yoluna girecek, para nereden bulunacak, sonra neyle yaşanacak?

"Bekleyeyim biraz daha; belki mektup yarın ya da öbür gün gelir." Ve köye mektubun ne kadar zamanda gideceğini, komşunun ne kadar zaman gecikebileceğini ve yanıtın gelmesi için gerekli süreyi hesaplamaya koyuldu.

"Üç, en çok dört günde gelmesi gerekiyor; Olga'ya gitmek için bekleyeyim," diye karar verdi, Olga köprülerin açılmış olduğunu daha duymamış olabilir, diye düşünerek.

Ama o sabah uyanır uyanmaz, "Katya, köprüleri açtılar mı?" diye sormuştu Olga oda hizmetçisine. Ve bu soruyu her gün soruyordu. Oblomov'un aklına gelmemişti bu.

"Bilmiyorum, hanımefendi; bugün ne arabacıyı, ne kapıcıyı gördüm, Nikita da bilmiyor."

"Sen de bana lazım olunca hiçbir şeyi bilmezsin!" dedi Olga sıkıntıyla, yatakta yatıp boynundaki kolyeye bakarken.

"Hemen öğrenirim, hanımefendi. Gitmeye cesaret edemedim, siz uyanırsınız, diye düşündüm, yoksa giderdim." Ve Katya odadan çıkıp gitti.

Olga da komodinin çekmecesini açtı ve oradan Oblomov'un mektubunu çıkardı. "Zavallı, hasta," diye düşündü kaygıyla, "orada tek başına, sıkılıyordur... Ah, Tanrım, çabucak..." Katya kıpkırmızı bir halde odaya girince düşünceleri dağıldı.

"Açılmış, bugün açılmış!" dedi mutlulukla Katya ve yataktan hemen fırlayan hanımına yardım etti, üzerinden bluzunu çıkardı ve küçük terliklerini verdi. Olga hemen çekmeceyi açtı, oradan bir şey çıkarıp Katya'nın eline sıkıştırdı, Katya da onun elini öptü. Bütün bunlar –yataktan fırlama, Katya'nın eline sıkıştırılan para ve hanımefendinin elinin öpülmesi– bir anda olmuştu. "Ah, yarın pazar: tam zamanında! O gelecektir!" diye düşündü Olga ve neşeyle giyindi, hızla çayını içti ve teyzesiyle birlikte mağazaya gitti.

"Yarın Smolniy'e, ayine gidelim *ma tante*," diye rica etti.

Teyzesi biraz şaşırdı, düşündü, sonra şöyle dedi:

"Olur; ama çok uzak, *ma chere*! Kış vakti nereden geldi bu aklına!"

Ama Olga'nın aklına gelmesinin tek nedeni, Oblomov'un nehirdeyken bu kiliseyi göstermiş olması, onun da orada dua etmek istemesiydi... Onun için, onun sağlığının geri gelmesi için, Olga'yı sevmesi için, onunla mutlu olması için dua edecekti... Bu kararsızlığın, belirsizliğin kısa sürede sona ermesi için dua edecekti... Zavallı Olga!

Pazar günü geldi. Olga bütün yemeği ustalıkla Oblomov'un zevkine göre hazırlamayı başardı. Beyaz elbisesini giydi, onun verdiği bileziği dantellerin altına gizledi, onun sevdiği gibi taradı saçlarını; bir gün önceden piyanoyu hazırlamalarını emretmişti ve sabahleyin "Casta diva"yı söyleme alıştırması yaptı. Sesi de daçadan beri hiç olmadığı kadar güzel çıkıyordu. Sonra beklemeye başladı.

Baron onu böyle beklerken buldu ve tekrar, yazın olduğu kadar güzelleştiğini, ama biraz zayıflamış olduğunu söyledi.

"Köy havasının olmaması ve yaşam tarzındaki hafif bir düzensizlik size belirgin bir şekilde etki ediyor," dedi. "Sevgili Olga Sergevna, size tarlaların ve köylerin havası lazım."

Birkaç kez öptü elini, hatta renkli dudakları Olga'nın parmaklarında hafif bir iz bile bıraktı.

"Evet, köy," dedi Olga dalgın dalgın, ama ona değil de sanki havadaki birine söyler gibi.

"*A propos* köy, yani köy dediniz de," diye devam etti baron. "Gelecek ay işleriniz tamamlanacak, nisanda kendi çiftliğinize taşınabilirsiniz. Büyük bir yer değil, ama konumu enfes! Memnun olacaksınız. Çok güzel bir ev! Ve bahçe! Orada, dağda bir de kulübesi var: onu da seveceksiniz. Nehir manzaralı... Hatırlamazsınız, siz beş yaşındaydınız, babanız oradan ayrılıp sizi de götürdüğünde."

"Ah, çok mutlu olacağım!" dedi ve düşünceye daldı Olga.

"Sorun çözüldü işte," diye düşündü, "oraya gideriz, ama bunu şimdilik öğrenmesin..."

"Gelecek ay mı dediniz baron?" diye sordu neşeyle. "Doğru mu bu?"

"Tıpkı sizin her zaman, ama özellikle bugün güzel olmanız gibi doğru," dedi baron ve teyzesinin yanına gitti.

Olga oturup yaklaşan mutluluklarla ilgili hayaller kurdu, ama Oblomov'a bu haberi, gelecek planlarını söylememeye karar verdi.

Aşkın onun tembel ruhunda bir dönüşüm gerçekleştirdiğini, sonunda üzerindeki baskıdan kurtulduğunu görmek istiyordu, onun bu yaklaşan mutluluğa karşı koymadığını, köyden olumlu bir yanıt alıp ışıl ışıl, koşarak, uçarak gelip ayaklarına kapanacağını, ikisinin birden, birbirleriyle yarışarak teyzesinin yanına gideceklerini ve sonra...

Sonra birdenbire ona kendisinin de bir köyü, bahçesi, kulübesi, nehir manzarası olan ve içinde yaşamaya hazır olan bir evi olduğunu, önce oraya, sonra da Oblomovka'ya gitmek gerektiğini söyleyecekti.

"Hayır, olumlu bir yanıt istemiyorum," diye düşünüyordu, "kibirlenecek ve benim kendime ait bir çiftliğim, evim, bahçem olması karşısında mutlu olmayacak... Hayır, en iyisi ona olumsuz bir mektup gelsin, köyde bir karışıklık olduğunu, onun kendisinin

gelmesi gerektiğini söyleyen bir mektup. Hemen Oblomovka'ya gider, gerekli düzenlemeleri yapar, bir sürü işi yapamasa da her şey bir şekle girer, sonra geri döner ve birden koşuşturmaya gerek olmadığını öğrenir; bir ev, bahçe ve manzaralı bir kulübenin zaten var olduğunu, onun Oblomovka'sı olmasa da yaşayacak yerin mevcut olduğunu öğrenir... Evet, evet, ona hiçbir şekilde söylemeyeceğim, sonuna dek bekleyeceğim; yeter ki o buraya gelsin, kıpırdasın, canlansın, Olga için, gelecekteki mutluluk için bunları yapsın! Yoksa? Hayır: onun köye gidip benden ayrılması neden gereksin ki? Hayır, o yol elbisesini giymiş, solgun, hüzünlü bir halde geldiği ve bir ay boyunca burada olmayacağını söyleyerek vedalaşmaya çalıştığı zaman, o zaman söyleyeceğim ona yaz gelinceye kadar bir yere gitmesi gerekmediğini: yaz vakti birlikte gidebileceğimizi..."

Bu hayalleri kurdu ve baronun yanına koşup onu bu haberleri vakti gelinceye dek kimseye, hiç kimseye söylememesi için gizlice uyardı. Hiç kimse derken sadece Oblomov'u düşünüyordu.

"Elbette, elbette, ama neden?" diye sordu baron. "Yani sadece eğer konu açılacak olursa, sadece Mösyö Oblomov'a..."

Olga kendini tutup rahat bir tavırla şöyle dedi:

"Hayır, ona da söylemeyin."

"Sizin arzunuz, biliyorsunuz, benim için emirdir..." dedi baron kibarca.

Olga kurnazlıktan yoksun değildi. Eğer Oblomov'a tanıkların önünde bakmayı çok isterse, önce sırayla başka üç kişiye, sonra ona bakardı.

Bin bir hayal kurdu, hep Oblomov için! Defalarca yanakları benek benek kızardı! Defalarca bir o tuşu, bir şu tuşu piyano çok yükseğe yerleştirilmiş olmasın diye denedi ya da nota kâğıtlarını bir o yana bir bu yana taşıdı! Ve o yoktu ortada! Ne demekti bu?

Saat üç oldu, dört oldu, o hâlâ yok! Saat dört buçukta rengi, güzelliği solmaya başladı: gözle görülür bir şekilde sarardı ve masaya bembeyaz bir halde oturdu.

Ama diğerleri anlamadı bunu: kimse bir şey fark etmedi. Herkes Oblomov için hazırlanmış yemekleri yiyor, neşeyle, rahatça sohbet ediyordu.

Yemekten sonra, akşam oldu, ama o yine yok, yine yok. Saat ona kadar umutla, korkuyla heyecanla bekledi; saat onda odasına çekildi.

Önce kalbine dolan bütün acıyı hayalinde Oblomov'a anlattı; acı bir sarkazm, sadece onun söz haznesinde bulunan, düşünsel olarak onu idam eden ateşli sözler yoktu.

Sonra birden bütün organizması önce baştan aşağı alevle kaplanmış gibi oldu, ardından buzla.

"O hasta; o tek başına; hatta yazacak halde değil..." diye geçti aklından.

Bu düşünce ona hâkim oldu ve bütün gece onu uyutmadı. İki saat hummalı bir şekilde hayaller gördü, uykuda konuştu, ama sonra, sabahleyin solgun ama sakin, kararlı bir halde kalktı.

Pazartesi sabahı ev sahibesi Oblomov'un çalışma odasına koşup şöyle dedi:

"Sizi bir genç kız soruyor."

"Beni mi? Olamaz!" dedi Oblomov. "Nerede?"

"İşte burada: yolu şaşırmış, bizim verandaya gelmiş. Girsin mi?"

Oblomov, Katya çıkıp geldiği sırada ne yapacağını hâlâ bilemiyordu. Ev sahibesi gitti.

"Katya!" dedi hayretle Oblomov. "Sen nasıl geldin? Ne oldu?"

"Hanımefendi burada," dedi fısıltıyla Katya, "haber vermemi emrettiler..."

Oblomov'un yüzü altüst oldu.

"Olga Sergeyevna!" diye fısıldadı korkuyla. "Yalan. Katya, şaka yapıyorsun! Oynama benimle."

"Tanrı aşkına, doğru söylüyorum: kiralık bir arabayla gelip çay evinde konakladılar, bekliyorlar, buraya gelmek istiyorlar. Zahar'ı

başka bir yere göndermenizi söylemek için de beni gönderdiler. Yarım saat içinde buraya gelecekler."

"En iyisi ben kendim gideyim. Buraya o nasıl gelsin?" dedi Oblomov.

"Yapamazsınız: neredeyse gelirler; sizin hasta olduğunuzu sanıyorlar. Hoşça kalın, ben gidiyorum: tek başına geldi, beni bekliyor kendileri..."

Ve gitti.

Oblomov görülmemiş bir hızla kravatını, yeleğini, çizmelerini giydi ve Zahar'a bağırdı.

"Zahar, sen geçende benden karşı yakaya, Gorohovaya'ya gitmek için izin istemiştin, değil mi, haydi git hemen!" dedi ateşli bir heyecanla.

"Gidemem," dedi kararlı bir tavırla Zahar.

"Hayır, gideceksin!" dedi ısrarla Oblomov.

"Hafta içi kim misafir ister? Gidemem!" dedi Zahar inatla.

"Git, eğlen, efendin iyilik yaptığında inat etme, rahat ol... arkadaşlarına git!"

"Onlar da arkadaş mı yani!"

"Sen onlarla görüşmek istemiyor muydun?"

"Haydut hepsi de, canı cehenneme hepsinin!"

"Git haydi, git!" dedi ısrarla Oblomov, bütün kanı başına hücum etmişti.

"Hayır, bugün bütün gün evde olacağım, ama pazar günü belki!" diye rahatça reddetti Zahar.

"Defol dedim, hemen!" diye heyecan içinde kovdu onu Oblomov. "Gitmen gerekiyor..."

"İyi de yedi kilometre yolu nasıl yürüyeyim ben?" dedi Zahar.

"Of, iki saatte geze geze gidersin: baksana, yüzün uykudan sersem gibi olmuş, açılırsın!"

"Yüzüm her zamanki yüz: bu kardeşin yüzü hep böyle olur!" dedi Zahar tembel tembel pencereye doğru bakarak.

"Ah, Tanrım, şimdi gelecekler!" diye düşündü Oblomov, alnında biriken teri silerken.

"Lütfen, git, gez, senden rica ediyorum! Al sana 20 kopek: arkadaşlarınla içersin."

"Ben en iyisi verandada oturayım, bu soğukta nereye gideyim başka? Bahçe kapısında otururum, bunu..."

"Hayır, bahçe kapısından da uzağa git," dedi heyecanla Oblomov, "başka bir caddeye git, bak oraya, sola, bahçeye... şey tarafına."

"Ne bu saçmalık?" diye düşündü Zahar. "Gezmeye kovuyor beni: olacak şey değil."

"Ben en iyisi pazar günü gideyim, İlya İliç..."

"Gitmiyor musun sen?" dedi Oblomov dişlerini sıkıp Zahar'ın üzerine yürürken.

Zahar saklandı, Oblomov da Anisya'yı çağırdı.

"Pazara git," dedi ona, "ve pazardan yemek için..."

"Yemek için her şey alındı; birazdan hazır olur..." demeye kalkıştı burun.

"Sus ve beni dinle!" diye bağırdı Oblomov Anisya'yı korkutarak.

"Şey al... Kuşkonmaz al..." dedi onu ne almaya göndereceğini bilemeden.

"Kuşkonmaz da nereden çıktı şimdi babacığım? Buralarda bulunmaz o..."

"Marş marş!" diye bağırdı Oblomov ve Anisya gitti. "Var gücünle koş oraya," diye bağırdı Oblomov peşinden, "hiçbir yere takılmadan git, oradan da ağır ağır gel, iki saatten önce gösterme burnunu sakın."

"Amma saçmalıklar!" dedi Zahar Anisya'ya, bahçe kapısında karşılaştıkları zaman. "Gezmeye gönderdi beni, 20 kopek verdi. Nerede gidip gezeyim?"

"Efendilerin işi böyle anlaşılmaz olur," dedi keskin zekâlı Anisya, "kontun arabacısı Artemi'ye git, onunla çay içersin: zaten hep seni soruyordu, ben de pazara gidiyorum."

"Nedir bu saçmalık, Artemi?" dedi Zahar ona da. "Efendi beni gezmeye kovup bira parası verdi..."

"Kendi de âlem yapmayı düşünmüş olmasın?" diye zekice bir tahminde bulundu Artemi. "Sana da kıskanmayasın diye para vermiştir. Gidelim!"

Zahar'a göz kırptı ve bir sokağı işaret etti başıyla.

"Gidelim!" dedi Zahar ve o da aynı sokağa çevirdi başını.

"Amma saçmalık: gezmeye gönderdi beni!" dedi kendi kendine gülerek.

Onlar gittiler, ama Anisya, ilk kavşağa varıncaya kadar koştuktan sonra, çitin arkasına, hendeğe saklanıp neler olacak diye bekledi.

Oblomov kulak kesilmiş, bekliyordu: sonra birisi bahçe kapısını çaldı ve aynı anda köpeklerin çaresiz havlaması ve zincir şakırtısı başladı.

"Lanet olası köpekler!" diye gıcırdattı dişlerini Oblomov, kasketini giyip bahçe kapısına doğru atıldı, kapıyı açtı ve Olga'yı verandaya kadar neredeyse kucaklayıp taşıdı.

Tek başına gelmişti. Katya onu kapıdan biraz ötede duran arabada bekliyordu.

"İyi misin? Yatmıyor musun? Neyin var?" diye sordu hızlı hızlı Olga, mantosunu çıkarmadan; şapkasını da çıkarmadı ve çalışma odasına girdikleri zaman onu baştan aşağı süzdü.

"Şimdi daha iyiyim, boğazım geçti... Neredeyse tümüyle," dedi Oblomov, boğazına dokunup hafifçe öksürerek.

"Dün neden gelmedin?" diye sordu Olga ve ona öyle bir dimdik baktı ki Oblomov tek kelime söyleyemedi.

"Böyle bir harekete nasıl karar verdin Olga?" dedi korkuyla. "Ne yaptığının farkında mısın..."

"Bunu sonra konuşuruz!" diye sabırsızca sözünü kesti Olga. "Ben sana soruyorum: gelmemenin anlamı nedir?"

Oblomov susuyordu.

"Gözünde arpacık mı çıktı?" diye sordu Olga.

Oblomov susuyordu.

"Sen hasta değildin; boğazın ağrımıyordu," dedi Olga kaşlarını çatarak.

"Değildim," dedi Oblomov çocuksu bir sesle.

"Beni kandırdın!" Olga hayret dolu gözlerle baktı ona. "Neden?"

"Sana her şeyi açıklayacağım Olga," diye kendini savundu Oblomov, "benim iki haftadır gelmememin en önemli nedeni... Korkuyordum..."

"Neden?" diye sordu Olga oturup şapkasıyla mantosunu çıkartarak.

Oblomov onları alıp divanın üzerine koydu.

"Dedikodulardan, saçmalıklardan..."

"Ama benim geceleri uyuyamayışımdan korkmadın, Tanrı bilir neler düşünürüm, yatağa yatamam diye korkmadın?" dedi Olga, soru dolu bakışlarını üzerinde gezdirerek.

"Sen, benim burada neler yaşadığımı bilmiyorsun Olga," dedi Oblomov, kalbini ve başını göstererek. "Ben hep tedirginim, yanıyorum sanki. Neler olduğunu bilmiyor musun?"

"Başka ne oldu?" diye sordu Olga soğuk bir sesle.

"Hakkımızdaki dedikodular her tarafa yayılmış! Seni kaygılandırmak istemedim ve gözlerine bakmaktan korktum."

Ona her şeyi anlattı, Zahar'dan Anisya'dan duyduklarını anlattı, züppelerin konuşmalarını aktardı ve o vakitten beri uyumadığını, her bakışta onların görüşmelerine dair soruları, çarpıtmaları ya da sinsi imaları gördüğünü söyleyerek bitirdi sözlerini.

"Ama zaten bu hafta *ma tante* öğrenecekti bizden bunları," diye karşı çıktı Olga, "o zaman bu dedikodular kesilecekti..."

"Evet, ama ben teyzenle bu hafta, mektubu almadan önce konuşmak istemedim. Biliyorum, o benim aşkımı sorgulamayacak, çiftliğimi soracak, ayrıntılara girecek ama ben bunların hiçbirini açıklayamayacağım, çünkü vekilden yanıt alamadım."

Olga iç çekti.

"Eğer seni tanımasaydım," dedi dalgın bir tavırla, "Tanrı bilir neler düşünürdüm. Uşakların dedikodularının beni üzmesinden korkuyorsun ama beni üzmekten korkmuyorsun! Seni anlamaya çalışmayacağım artık."

"Onların saçmalıklarının seni heyecanlandıracağını sandım. Katya, Marfa, Semyon ve bu aptal Nikita Tanrı bilir neler söylüyor..."

"Ben onların neler söylediğini uzun zamandır biliyorum," dedi kayıtsızca Olga.

"Nasıl, biliyor musun?"

"Tabii. Katya'yla dadı çok uzun zaman önce söylediler bana bunları, bana seni sordular, beni tebrik ettiler."

"Gerçekten tebrik mi ettiler?" dedi dehşetle Oblomov. "Sen ne dedin?"

"Hiç, teşekkür ettim; dadım bir mendil hediye etti, Sergey kilisesine gitmeye söz verdi. Katya'nın payına da pastacıyla evlenmek düştü: onun macerası da ayrı..."

Oblomov ona ürkmüş, şaşkın gözlerle bakıyordu.

"Sen her gün bizdesin: insanların bu konuda yorumlar yapmaları çok doğal," dedi Olga, "önce onlar konuşmaya başlıyor. Soneçka'da da böyle olmuştu; neden bu seni böyle ürkütüyor?"

"Yani bu dedikodular buradan mı çıktı?" diye inledi Oblomov.

"Temelsiz miydiler? Doğru değiller miydi?"

"Doğru!" diye tekrarladı Oblomov ne soran ne de olumsuzlayan bir sesle. "Evet," diye ekledi hemen, "aslında haklısın: ama ben onların bizim görüşmelerimizi bilmesini istemiyorum, bu yüzden de korkuyorum..."

"Sen korkuyorsun, çocuk gibi titriyorsun... Anlamıyorum! Ne yani sen çalıyor musun beni?"

Oblomov huzursuz oldu; Olga dikkatle bakıyordu ona.

"Dinle," dedi Olga, "burada bir tür yalan var, böyle olmayacak bir şey... Buraya gel ve içinde ne varsa hepsini anlat. Sen ön-

lem olsun diye bir gün, iki gün, hatta bir hafta gelmeyebilirdin, ama yine de beni uyarabilir, bana yazabilirdin. Biliyorsun, çocuk değilim ben artık ve saçmalıklardan da öyle kolayca etkilenmiyorum. Ne demek bütün bunlar?"

Oblomov düşündü biraz, sonra Olga'nın elini öpüp iç çekti.

"Bak ne düşünüyorum, Olga," dedi, "bütün bu zaman boyunca imgelemim senin adına bu korkularla öyle bir dehşete kapıldı, aklım kaygılarla öyle sarsıldı, kalbim olup bitenlerden, yani uçup giden umutlardan, bekleyişlerden öyle yoruldu ki, bütün organizmam bozulmuş durumda: dilsizleşti, bir süre olsun dinginlik istiyor..."

"Neden benimki dilsizleşmiyor, neden huzuru sadece senin yanında arıyorum ben?"

"Sen gençsin, güçlüsün, sen aydınlık, huzurlu bir şekilde seviyorsun, bense... ama benim seni nasıl sevdiğimi biliyorsun!" dedi yere çöküp Olga'nın ellerini öperek.

"Hayır, artık pek bilmiyorum, sen çok yabancılaştın, senin hayallerinin içinde kaybolmuş haldeyim; aklım ve umutlarım söndü... Yakında birbirimizi anlayamaz hale geleceğiz: o zaman felaket olacak!"

Sustular.

"Bunca gün ne yaptın?" diye sordu Olga gözlerini odada ilk kez gezdirerek. "Burası iyi bir yer değil: ne kadar basık odalar! Pencereler küçük, duvar kâğıtları eski... Senin odaların nerede?"

Ona daireyi gezdirerek bunca gün boyunca ne yaptığı sorusunu unutturmaya çalıştı. Sonra Olga divana oturdu, Oblomov da halıya, ayaklarının dibine oturdu yine.

"Bu iki hafta boyunca ne yaptın?" diye sordu Olga.

"Okudum, yazdım, seni düşündüm."

"Benim kitaplarımı okudun mu? Nasıllar? Onları alayım senden."

Masadan bir kitap alıp açık sayfalarına baktı: sayfalar tozla kaplıydı.

"Okunamışsın!" dedi.

"Hayır," dedi Oblomov.

Olga buruşmuş, dikişli yastıklara, dağınıklığa, kirli pencerelere, yazı masasına baktı, tozla kaplı birkaç sayfayı çevirdi, kurumuş hokkanın içinde diviti gezdirdi ve hayretle baktı Oblomov'a.

"Sen ne yaptın?" diye tekrarladı. "Okuyup yazmadın mı?"

"Vaktim olmadı," dedi duraksayarak Oblomov, "sabahleyin kalkıyorum, odaların temizliği engel oluyor, sonra yemekle ilgili görüşmeler başlıyor, ev sahibesinin çocukları gelip gidiyor, ödevlerine baktırıyorlar, sonra da yemek vakti geliyor. Yemekten sonra da... Ne zaman okuyayım?"

"Sen yemekten sonra uyumuşsun," diye Olga o kadar kesin bir şekilde konuştu ki, bir dakika kararsız kaldıktan sonra Oblomov sessizce yanıt verdi:

"Uyudum..."

"Neden peki?"

"Vaktin nasıl geçtiğini anlamamak için: sen benimle değilsin Olga ve yaşam sensiz sıkıcı, iğrenç bir şey." Sustu, ama Olga ona sert sert bakıyordu.

"İlya!" dedi ciddi bir sesle. "Hatırlıyor musun, parkta, sen yaşamının canlandığını söylemiş, benim senin yaşamının amacı, ideali olduğuma yemin etmiş, benim elimi tutup o elin senin olduğunu söylemiştin, peki hatırlıyor musun, benim sana nasıl izin verdiğimi?"

"Nasıl unutabilirim? Bu olay benim bütün yaşamımı değiştirmedi mi? Görmüyor musun benim ne kadar mutlu olduğumu?"

"Hayır, görmüyorum; beni aldattın," dedi soğuk bir tavırla Olga, "sen yine düşüyorsun..."

"Aldattım mı! Sana günah olmaz mı? Tanrı'ya yemin ederim, kendimi hemen uçuruma atarım!"

"Evet, eğer uçurum işte şurada, ayaklarının altında, şu dakikada olsa," diye sözünü kesti Olga, "ama eğer üç gün bekletirsen, bir daha düşünür, korkarsın, özellikle de Zahar ya da

Anisya'nın bu konuda da yorumlar yapacağını düşünürsen... Bu aşk değil."

"Benim aşkımdan şüphe mi ediyorsun?" dedi heyecanla Oblomov. "Benim senin için değil, kendim için korktuğumdan mı tereddüt ettiğimi sanıyorsun? Senin adını duvar gibi korumuyor muyum, bir anne gibi sana bir dedikodu gelmesin diye tetikte beklemiyor muyum... Ah, Olga! Kanıt göster! Tekrar ediyorum, eğer sen bir başkasıyla daha mutlu olacak olsaydın, ben hiç homurdanmadan bu hakkı sana verirdim; eğer senin için ölmek gerekseydi, mutlulukla ölürdüm!" dedi gözyaşları içinde.

"Bunun hiç yararı yok, kimse bunu istemiyor! Ne yapayım ben senin hayatını? Sen yapman gerekeni yap. Gereği olmayan ya da yerine getirilemeyecek fedakârlıklar yapmayı önermek, gerekli olanları yapmamak için sinsi insanların başvurduğu bir hiledir. Sen sinsi değilsin, biliyorum, ama..."

"Sen bu tutku ve kaygıların benim sağlığımdan neler alıp götürdüğünü bilmiyorsun!" diye devam etti Oblomov. "Seni tanıdığımdan beri başka bir fikir yok aklımda... Evet, şimdi de, tekrar ediyorum, sen benim amacımsın ve sadece sensin benim amacım. Sen benimle olmayacaksan şimdi ölürüm, aklımı kaybederim! Şimdi seninle nefes alıyorum, görüyorum, düşünüyor, hissediyorum. Neden hayret ediyorsun seni görmediğim günlerde uyuyup düşmem karşısında? Her şey ters geliyor bana, sıkılıyorum; makine oluyorum: geziniyorum, bir şeyler yapıyorum ama ne yaptığımı fark etmiyorum. Sen bu makinenin ateşi ve gücüsün," dedi dizlerinin üstünde durup dikilerek.

Gözleri parkta olduğu gibi ışıldıyordu. Yine gurur ve irade gücü parıldıyordu gözlerinde.

"Ben şimdi sen nereye emredersen gitmeye, ne istersen yapmaya hazırım. Sen bana bakarken, benimle konuşurken, şarkı söylerken yaşadığımı hissediyorum..."

Olga koyu bir dalgınlıkla dinliyordu bu tutku boşanmasını.

"Dinle, İlya," dedi "senin sevgine ve kendin üzerindeki gücüne inanıyorum. Neden beni kararsızlığınla ürkütüyorsun, kuş-

kulara düşürüyorsun? Senin amacın olduğumu söylüyorsun ve bu amaca böyle ürkek ve yavaş ilerliyorsun; oysa daha da uzaklara gitmen gerekiyor; benden daha yukarda olmalısın sen. Ben senden bunu bekliyorum! Mutlu insanları, onların nasıl sevdiklerini gördüm," diye devam etti iç çekerek, "onlar kaynıyorlardı sanki ve sakinlikleri seninkine benzemiyor, başlarını eğmiyorlar; gözleri açık; çok az uyuyorlar, eyleme geçiyorlar! Ama sen... Hayır, bu aşka benzemiyor, ben senin amacınmışım gibi görünmüyor..."

Kuşkuyla salladı başını.

"Sen, sen!" dedi Oblomov onun ellerini bir daha öpüp ayaklarına kapanarak. "Bir tek sen! Tanrım, ne mutluluk!" dedi yine delirmiş gibi. "Bir de seni kandırmak, böyle bir uyanmadan sonra uyumak, kahraman olmamak mümkünmüş sanıyorsun! Göreceksin, sen de Andrey de göreceksiniz," diye devam etti, coşkulu gözlerle bakarak, "senin gibi bir kadının aşkının insanı nasıl yükseklere çıkardığını! Baksana, baksana bana: ben dirilmedim mi, yaşamıyor muyum şu anda? Gidelim buradan! Hemen! Hemen! Burada bir dakika daha kalamam; nefes alamıyorum, tiksiniyorum!" dedi yapmacıksız bir ifadeyle bakarak çevresine. "İzin ver bugün bu duyguyla yaşayayım... Ah, eğer bu ateş benim içimde, şimdi yandığı gibi yanarsa, yarın yanarsa ve sonsuza dek yanarsa! Ama sen olmazsan, ben sönerim, düşerim! Şimdi canlandım ben, dirildim. Kanımca, ben... Olga, Olga! Sen yeryüzündeki her şeyden daha güzelsin, sen ilk kadınsın, sen... sen..."

Yüzünü onun eline yaslayıp sustu. Artık konuşamıyordu. Heyecanını bastırmak için elini kalbine götürdü, Olga'ya tutkulu, ıslak bir bakışla baktı ve kıpırdamadan durdu. "Hassas, hassas, hassas!" diye geçiyordu Olga'nın aklından, ama parkta yaşanmamış bir iç çekişle birlikte geçiyordu ve derin bir dalgınlığa gömüldü.

"Gitmem lazım!" dedi kendine gelip kibarca.

Oblomov birden kendine geldi.

"Sen buradasın, Tanrım! Benim evimde?" dedi ve coşkulu bakışın yerini ürkekçe dört bir yana dönen bir bakış aldı. Ateşli sözler dökülmüyordu artık dilinden.

Telaşla şapkayı ve mantoyu kaptı, apartopar mantoyu onun başına geçirmeye çalıştı. Olga bir kahkaha attı.

"Benim için korkma," diye sakinleştirdi onu, "*ma tante* bütün gün dışarıda olacak; evde olmadığımı sadece dadım biliyor, bir de Katya. Geçir beni kapıya."

Ona kolunu uzattı ve titremeden, sakince, masumiyetinin gururlu bilinci içinde avludan geçti, sonra köpeklerin çaresiz zincir şakırtıları ve havlamaları eşliğinde arabaya binip gitti.

Ev sahibesinin tarafındaki pencereden bakan başlar vardı; köşede, çitin ardında, hendeğin içinden Anisya'nın başı uzanmıştı.

Araba başka bir caddeye sapınca Anisya eve geldi ve bütün pazarı dolaştığını ama kuşkonmaz bulamadığını söyledi. Zahar üç saat sonra geldi ve bütün gün uyudu. Oblomov uzun zaman odasında, ayaklarının altındaki yeri bilmeden, kendi ayak seslerini bile duymadan gezindi: sanki yerden bir santim yükselmiş gibi geziniyordu.

Onun yaşamını, mutluluğunu götüren arabanın tekerleklerinin karın üzerinde ilerlerken çıkardığı gıcırtı susar susmaz, huzursuzluğu geçti, başı ve sırtı dikeldi, coşkulu ışıltı yüzüne geri geldi ve gözleri mutluluktan, heyecandan nemlendi. Organizması bir sıcaklıkla, tazelikle, dinçlikle doldu. Ve yine, eskisi gibi, birden her yere, uzak herhangi bir yere gitmek istedi: Olga'yla birlikte Ştoltz'un olduğu yere, köye, tarlalara, koruya gitmek, çalışma odasına kapanmak ve çalışmaya gömülmek istedi, Rıbinsk iskelesine gitmek ve yola çıkmak ve daha yeni çıkmış, herkesin konuştuğu bir kitaba başlayıp onu bitirmek ve operada... bugün...

Evet, bugün Olga ona gelmişti, o da ona gidecekti, sonra da operaya. Gün ne kadar doluydu! Bu yaşamda nefes almak, Olga'nın çevresinde, onun genç kız parıltısının, neşeli gücünün,

genç ama hassas ve derin, sağlıklı aklının ışınları altında nefes almak ne kadar kolaydı! Uçar gibi geziniyordu; sanki odada birini gezdirir gibi.

"İleri, ileri!" diyor Olga. "Yukarı, yukarı, oraya, hassaslığın ve zarafetin gücünün hakkını kaybettiği ve cesaretin çarlığının başladığı yere!"

O ne kadar açık bir şekilde görüyor yaşamı! Nasıl bu bilgelik kitabında kendi yolunu okuyor ve sezgisiyle onun da yolunu tahmin ediyor! İki yaşam, iki nehir gibi kaynaşmak zorunda: Oblomov onun rehberi, lideri!

Onun gücünü, yeteneklerini görüyor, neler yapabileceğini biliyor ve uysalca onun idaresini bekliyor. Mucizevi Olga! Ağırbaşlı, ürkmeyen, sade, ama kararlı bir kadın, yaşamın kendisi gibi doğal bir kadın!

"Gerçekten de burası ne kadar iğrenç!" dedi çevresine bakınarak. "Ve bu melek bataklığa indi, varlığıyla kutsadı orayı!"

Onun oturduğu sandalyeye sevgiyle baktı ve birden gözleri ışıldadı: yerde, sandalyenin yanında küçük bir eldiven görmüştü.

"Rehin! Onun eli: bu bir alamet! Ah!" diye inledi tutkuyla eldiveni dudaklarına götürürken.

Ev sahibesi kapıda kumaşlara bakma teklifiyle belirdi: kumaş satmaya gelmişlerdi, baknak ister miydi?

Ama Oblomov kuru bir teşekkür etti, dirseklere bakmayı aklından bile geçirmedi ve işi olduğunu söyleyerek özür diledi.

Sonra yazın hatıralarına daldı, bütün ayrıntıları gözden geçirdi, her ağacı, çalılığı, sırayı, söylenen her sözü hatırladı ve bütün bunları o sırada olduğundan, bunlardan haz aldığı zamandan daha da sevimli buldu.

Kendine hâkim olmayı kesin bir şekilde bıraktı, Anisya'yla kibar bir şekilde konuştu, onun çocuğu olmaması yüzünden şakalaştı ve eğer bir çocuk doğurursa vaftiz babası olmaya söz verdi. Maşa'yla öyle haşarılıklar yaptı ki ev sahibesi içeri uzanıp Maşa'yı, kiracının "işine" engel olmaması için eve gönderdi.

Günün geri kalanında delilikler azaldı. Olga neşeliydi, şarkı söyledi ve sonra operada da şarkılar söylendi, sonra onlara gidip çay içti ve çaydan sonra teyze, baron ve Olga'yla aralarında öyle içten, samimi bir sohbet başladı ki, Oblomov kendini bu küçük ailenin kesin bir üyesi gibi hissetti. Tek başına yaşamaya son, artık onun da bir köşesi vardı; sağlam bir şekilde tutunuyordu yaşamına; onun da ışığı ve ateşi vardı, bunlarla yaşamak ne güzeldi!

Geceleyin çok az uyudu: hep Olga'nın gönderdiği kitapları okudu ve bir cildin yarısını bitirdi. "Yarın köyden mektubun gelmesi gerekir," diye düşündü ve kalbi çarptı... Çarptı... Sonunda!

VIII

Zahar ertesi gün, odayı toplarken, yazı masasında küçük bir eldiven buldu, uzun zaman baktı ona, güldü, sonra Oblomov'a verdi.

"Herhalde, İlinsk'lerin hanımefendisi unuttu," dedi.

"İblis!" diye gürledi İlya İliç onun elinden eldiveni kaparak. "Saçmalama! Ne İlinsk'lerin hanımefendisi! Bunu terzi gömlek ölçüsü almak için dükkândan getirdi. Ne cüretle uyduruyorsun!"

"Ne iblisi? Neyi uyduruyorum? İşte, ev sahibesinin orada da konuşuyorlar."

"Kim konuşuyor?" diye sordu Oblomov.

"Ne yani, İlinsk'lerin hanımefendisi bir kızla gelmiş diyorlar..."

"Tanrım!" dedi dehşetle Oblomov. "Nereden tanıyorlar İlinsk'lerin hanımefendisini? Ya sen ya Anisya gevezelik etmiş..."

Birden Anisya ön kapıdan yarı yarıya girdi.

"Hiç utanmıyor musun Zahar Trofimoviç saçmalıklar yumurtlamaya? Dinlemeyin onu babacığım," dedi, "kimse ne konuşuyor, ne bir şey biliyor, Yüce İsa..."

"Vay, vay, vay!" diye hırladı Zahar ona, dirseğini göğsüne indirirken. "Sen çağrılmadığın yere ne geliyorsun!"

Anisya kaçtı. Oblomov yumruklarını salladı Zahar'a, sonra hemen ev sahibesinin tarafına açılan kapıyı açtı. Agafya Matveyevna yerde oturmuş, eski bir sandığın içinden eski eşyaları ayıklıyordu; yanında bir paçavra, pamuklu iplik, eski elbise, düğme ve kürk parçaları yığını vardı.

"Dinleyin," dedi kibarca, ama heyecanla Oblomov, "uşaklarım birtakım saçmalıklar yumurtluyor; Tanrı aşkına, siz onlara inanmayın."

"Ben hiçbir şey duymadım," dedi ev sahibesi. "Ne yumurtluyorlar?"

"Dünkü ziyaret hakkında," diye devam etti Oblomov, "bir hanımefendinin geldiğini söylüyorlar..."

"Bize ne kiracılara kimin gelip gittiğinden?" dedi ev sahibesi.

"Tabii ama siz lütfen inanmayın: bu tam bir iftira! Hanımefendi falan gelmedi: bir terzi geldi gömlek dikmeye. Ölçü almaya..."

"Siz nereye gömlek sipariş ettiniz? Kim dikiyor?" diye sordu hemen ev sahibesi.

"Bir Fransız terzisine..."

"Getirdikleri zaman göstersenize: iki kız var benim tanıdığım: öyle dikiyorlar, öyle teyelliyorlar ki, hiçbir Fransız böylesini yapamaz. Kont Metlinsk'e diktiklerini göstermeye getirdikleri zaman gördüm: kimse öyle dikemez. Sizinki neredense, bunların karşısında sizinki..."

"Çok güzel, bunu aklımda tutarım. Ama siz Tanrı aşkına, sanmayın ki bu hanımefendi..."

"Bana ne kiracıya kimin gelip gittiğinden? İster hanımefendi..."

"Hayır, hayır!" diye karşı çıktı Oblomov. "Rica ederim, Zahar'ın hakkında bir şeyler yumurtladığı bu hanımefendi çok uzundur, bas sesle konuşur, ama bu, terzi, duymuşsunuzdur bel-

ki, nasıl incecik bir sesle konuştuğunu, çok tuhaf bir sesi var. Rica ederim, sanmayın ki..."

"Bize ne?" dedi ev sahibesi Oblomov giderken. "Ama unutmayın, gömlek diktirecek olursanız, bana söyleyin: benim tanıdıklarım çok sağlam yapıyorlar... Adları da Lizaveta Nikolavna ile Marya Nikolavna."

"Güzel, güzel, unutmam; ama siz de unutmayın. Lütfen."

Çıktı, sonra da giyinip Olga'ya gitti.

Akşam eve dönünce, masasında köyden, vekili olan komşusundan gelmiş bir mektup buldu. Hemen lambayı yaktı, mektubu okudu ve eli ayağı boşandı.

"İzninizle bir başkasına vekâlet vermenizi rica ediyorum (diye yazıyordu komşu), benim işim o kadar başımdan aşkın ki, açıkça söylersem, sizin çiftliğinizle gerektiği gibi ilgilenmem mümkün değil. En iyisi sizin şahsen buraya gelmeniz ve hatta daha da iyisi çiftliğinize yerleşmeniz. Çiftlik iyi durumda sayılır, ama bir elden geçirmek gerekiyor. Öncelikle angaryayla vergiyi kesin bir şekilde ayırmak gerekiyor; mal sahibi yokken bunu yapmak imkânsız: köylüler şımarmış, yeni kâhyayı dinlemiyorlar, eskisi de kurnazın teki, onu göz hapsinde tutmak lazım. Gelirin miktarını belirlemek olanaksız. Şimdi yaşanan karışıklığa bakılırsa 3000'den fazla parayı zor alırsınız, ama o da eğer şahsen burada olursanız. Ben geliri ekinler için hesaplıyorum, toprak kirasından pek umut yok: onları elden alıp borçları toplamak lazım, bütün bunlar da üç ayı bulur. Hasat iyi, fiyatlar da iyi, eğer satışları kontrol ederseniz mart ya da nisan ayında alırsınız parayı. Ama şimdi piyasada hiç para yok. Verhlyovo'dan köprüye giden yola gelince, sizden uzun zaman yanıt alamayınca, ben de yolu Odontsov ve Belodomov'larla bizim buradan Nelka'ya uzatmaya karar verdim, çünkü Oblomov ters yanda kalıyordu. Sonuçta buraya olabildiğince çabuk gelmeniz konusundaki ricanı yineliyorum: üç ay içinde gelecek yıldan neler beklenebileceğini görüp anlayabilirsiniz. Bu arada, şimdi seçim zamanı: bölge mahkemesine aday olmak is-

temez misiniz? Acele edin. Eviniz çok kötü halde (diye eklemişti mektubun sonuna). Çobana, yaşlı arabacıya ve iki kocakarıya oradan çıkıp bir izbeye taşınmalarını emrettim: artık içinde oturmak çok tehlikeli."

Mektuba ne kadar hasat toplandığı, harmanlandığı, ne kadarın ambara gönderildiği, ne kadarının satışa ve ev ihtiyaçlarına ayrıldığıyla ilgili bir açıklama eklenmişti.

"Az para, üç ay, şahsen gitmek, köylülerin işlerini yoluna koymak, kârı belirlemek, seçimlere katılmak..." Bütün bunlar hayalet gibi kuşatmıştı Oblomov'un çevresini. Geceleyin bir ormana dalmış gibi hissetti kendini, her çalının ve ağacın arkasına bir haydut, bir hortlak, bir canavar saklanmıştı.

"Fakat bu rezalet: vazgeçmeyeceğim!" diyordu tekrar tekrar bu hayaletleri tanımaya çalışarak, bu arada korkak gibi, kısık gözleriyle hayaletlere bakmaya çabalıyor ve sadece kalbinde soğukluk ve elleriyle bacaklarında güçsüzlük hissediyordu.

Ne ummuştu Oblomov? Mektupta ne kadar gelir elde edeceğinin kesin olarak belirtileceğini ve herhalde olabildiğince çok olacağını düşünüyordu, 6000-7000 sözgelimi; evin iyi durumda olacağını, yenisi inşa edilene dek içinde iyi kötü yaşanabileceğini; dahası, müvekkilin 3000-4000 mektupla göndereceğini düşünüyordu, yani kısacası, mektupta Olga'nın mektuplarında bulduğu neşeyi, yaşam canlılığını ve aşkı okuyacağını düşünüyordu.

Artık yerden bir santim yukarda yürümeyecekti, Anisya'yla şakalaşmayacaktı, mutluluk umutlarıyla heyecana kapılmayacaktı: onları üç ay sonraya ertelemek gerekiyordu; ister istemez! Ancak üç ayda çözebilecek işleri, çiftliğin durumunu öğrenecek, düğün de...

"Düğünü de gelecek yıldan önce düşünmek imkânsız," dedi sinirle: "evet, evet, bir yıl sonra, daha erken değil! Ona planımı yazmam, mimarla anlaşmam gerekiyor, sonra... Sonra..." İç çekti.

"Borç!" diye bir ışık yandı kafasında, ama bu düşünceyi kovdu.

"Nasıl olur! Ya vaktinde veremezsem? Eğer işler kötü giderse, o zaman cezaya boyun eğmek zorunda kalırım ve bu vakte dek temiz, bozulmamış kalan Oblomov adı..." Tanrı korusun! O zaman huzura, gurura elveda... Hayır, hayır! Başkaları borç alıp sonra da hayal kurup çalışır, uyumazlar, sanki içlerine şeytan girmiş gibi olurlar. Evet, borç, paradan başka kimsenin aforoz edemeyeceği şeytan.

Bütün ömürlerini başkalarının sırtından geçiren, kaçan, sağa, sola saklanan, ama hiç dertlenmeyen gençler vardır! Onlar öyle sakin sakin nasıl uyur, nasıl yemek yer, doğrusu anlaşılır şey değildir! Borç! Onun sonucu da ya ceza almadan rahat bir emektir ya da onursuzluk.

Köyü ipoteğe vermek? Belki de bu borç sayılmaz, sorunu ertelemek gibi bir şey olur? Yıllık taksitle ödersin, ne yazık ki geriye yine de bir şey kalmaz.

Mutluluk yine bir yıl öteye gitmişti! Oblomov ağır bir inlemeyle yatağa çöktü, sonra birden kendine gelip kalktı. Olga ne demişti? Ona bir erkek gibi nasıl seslenmiş, nasıl onun gücüne inanmıştı? Onun ileri gitmesini ve yükseklere çıkmasını, oradan eliyle onu da yanına çekmesini, ona yol göstermesini bekliyordu! Evet, evet! Ama nasıl başlamalı?

Düşündü, düşündü, sonra birden elini alnına vurdu ve ev sahibesinin tarafına gitti.

"Kardeşiniz evde mi?" diye sordu ev sahibesine.

"Evde, yatmaya gitti."

"Yarın bana gelmesini söyler misiniz," dedi Oblomov, "onunla görüşmem lazım."

IX

Ev sahibesinin kardeşi yine aynı şekilde girdi odaya, aynı şekilde dikkatle oturdu sandalyeye, ellerini ceket kollarının içine çekti ve İlya İliç'in konuşmasını bekledi.

"Gönderdiğim vekâletnameyi hatırlıyor musunuz, ona karşılık köyden dün çok tatsız bir yanıt aldım," dedi Oblomov. "Buyurun okuyun."

İvan Matveyeviç mektubu alıp alışkanlıkla hemen satır satır okudu, elinde hafifçe titreyen mektubun satırlarını. Okuduktan sonra masaya bıraktı, ellerini de arkasına sakladı.

"Ne önerirsiniz, şimdi ne yapmalı?" diye sordu Oblomov.

"Size oraya gitmenizi tavsiye ediyorlar," dedi İvan Matveyeviç. "Neden olmasın: bin iki yüz verst çok bir şey değil! Bir hafta sonra yollar açılır, siz de gidersiniz."

"Yolculuk etmekten bezdim ben; alışık da değilim, hele kışın, itiraf edeyim, benim için zor bir şey, istemiyorum da... Zaten köyde tek başıma çok sıkılırım."

"Peki toprak kirası veren çok kişi var mı?" diye sordu İvan Matveyeviç.

"Yani... bilmiyorum: uzun zamandır gitmedim köye."

"Bilmeniz gerekir efendim: bilmeden olur mu efendim? Ne kadar gelir elde edeceğinizi hesaplayamazsınız."

"Evet, bilmek lazım," dedi Oblomov, "zaten komşu da yazmış, ama bu iş de tam kış vakti oldu."

"Peki tahminen toprak kirası olarak ne alacaksınız?"

"Toprak kirası mı? Herhalde... affedersiniz, bir yerde yazılı hali vardı... Ştoltz bir ara hazırlamıştı, ama bulmak zor: herhalde, Zahar bir yere kaldırmış olmalı. Size sonra göstereyim... sanırım, vergiyle birlikte kişi başı 30 ruble."

"Böyle kaç köylünüz var? Nasıl yaşıyorlar?" diye sordu İvan Matveyeviç. "Zengin mi, yoksa sefil, yoksul kişiler mi? Angarya nasıl?"

"Dinleyin," dedi Oblomov yanına gelip onu redingotunun iki yanından sıkıca tutarak.

İvan Matveyeviç hemen ayağa kalktı, ama Oblomov onu yeniden oturttu.

"Dinleyin," diye tekrarladı dalgın bir havayla, fısıldar gibi, "bu angarya nedir, köy işi nedir, yoksul köylü, zengin köylü ne-

dir bilmiyorum; çavdarın ya da yulafın kilosu ne kadar, hangi ayda ekilir ve toplanırlar, ne zaman, nasıl satılırlar, bilmiyorum; zengin miyim, yoksul muyum, bir yıl sonra tok mu yoksa aç mı olacağım, hiçbir şey bilmiyorum!" diye bağırdı buhranlı bir halde, redingottan çekti ellerini ve İvan Matveyeviç'ten uzaklaştı. "Bu yüzden, bana bir çocukmuşum gibi konuşun ve öğüt verin..."

"Nasıl olur efendim, nasıl yaparım: bunlar olmadan hesap yapılamaz ki," dedi hafif bir alayla İvan Matveyeviç, ayağa kalkıp bir elini arkasına, diğerini de göğsüne koyarak. "Toprak sahibinin kendi çiftliğini, onunla nasıl ilgileneceğini bilmesi gerekir..." dedi saygıyla.

"Ama ben bilmiyorum. Eğer yapabilirseniz, bana öğretin."

"Ben kendim bu konuyla ilgilenmedim hiç, bilen kişilere danışmam gerekir. Ama bakın efendim, mektupta size yazmışlar," diye devam etti İvan Matveyeviç, ortaparmağıyla tırnağını aşağı getirip mektubun ilgili satırını göstererek, "seçimlere katılmanız gerekiyor: bu harika bir şey olurdu! Orada yaşar, bölge mahkemesinde çalışır, bu arada bölge ekonomisini de öğrenirdiniz."

"Ben bu bölge mahkemesi nedir, orada ne yapılır, nasıl çalışılır, bilmiyorum!" dedi etkili, ama hafif bir sesle Oblomov, İvan Matveyeviç'in burnunun dibine kadar sokularak.

"Alışırsınız efendim. Zaten burada, bir devlet dairesinde çalışmışsınız: iş her yerde aynıdır, sadece formalitede küçük farklar olur. Her yerde yazışmalar, görüşmeler, protokol... İyi bir sekreteriniz olursa, neden kaygı duyasınız? İmza atın yeter. Eğer resmi dairelerde işler nasıl yapılıyor biliyorsanız..."

"Ben resmi dairelerde iş nasıl yapılıyor bilmiyorum," dedi Oblomov tekdüze bir sesle. İvan Matveyeviç, Oblomov'a o ikircikli bakışıyla baktı ve sustu.

"Sanırım, hep kitap okumuş olmalısınız efendim?" dedi o aynı hafif alaylı sesle.

"Kitaplar!" diye başladı acı bir sesle Oblomov ve durdu.

Cesareti kalmamıştı ve ruhunun derinliklerinden geleni bu memurun önünde sergilemeye de gerek yoktu. "Ben kitapları da bilmiyorum," diye geçti içinden, ama diline dökülmedi ve hüzünlü bir iç çekiş çıktı onun yerine.

"İlgilenmekten hoşnut olduğunuz bir şeyler olmalı," diye ekledi uysalca İvan Matveyeviç, sanki kitaplar hakkında Oblomov'un içinden geçenleri okumuş gibi, "olmalı yani..."

"Olabilir, İvan Matveyeviç: işte size canlı bir örnek, işte ben! Kimim ben? Neyim böyle? Gidin sorun Zahar'a, size şöyle der: 'Efendi!' Evet, ben efendiyim ve hiçbir şey yapamıyorum! Eğer biliyorsanız siz yapın, eğer yapabiliyorsanız yardım edin, bu çabanın karşılığında da ne isterseniz alın, bilim bunun için!"

Odada gezinmeye başladı, İvan Matveyeviç'se olduğu yerde durmuş, Oblomov nereye dönerse gövdesini hafifçe oraya çeviriyordu. İkisi de bir süre sustular.

"Siz nerede okudunuz?" diye sordu Oblomov, tekrar onun karşısında durarak.

"Liseye başladım, ama babam altıncı sınıfta beni alıp memuriyete yerleştirdi. Bizim bilimimizden ne olacak! Okumak, yazmak, dilbilgisi, aritmetik, daha ileri gidemedim efendim. Bir şekilde işi öğrendim, yavaş yavaş yaşayıp gittik. Sizin için durum başka efendim: siz gerçek bilimleri okumuşsunuz..."

"Evet, doğru," dedi iç çekerek Oblomov, "yüksek cebir, politik ekonomi, hukuk öğrendim, ama hiçbiri bir işe yaramadı. Görüyorsunuz ya, yüksek cebirle gelirimin çok olup olmadığını bilemiyorum. Köye gittim, bizim evde ve çevremizdeki çiftliklerde işlerin nasıl yapıldığını dinledim, seyrettim, hiçbir şey hukuka göre değildi. Köyden ayrıldım, bir şekilde politik ekonomi sayesinde insanların arasına karışırım diye... Ama bana bilimlerin zaman içinde, belki yaşlılıkta yararlı olacağını söylediler, önce mevki elde etmek gerekiyordu ve bunun için de tek bilim şarttı – evrak hazırlamak. İşte ben de bir işe yaramayınca, basitçe efendi

oldum, ama siz bir işe yarıyorsunuz: yani düşünüp bir çıkış yolu bulursunuz hemen."

"Belki de halledilebilir bu efendim," dedi sonunda İvan Matveyeviç.

Oblomov onun karşısına geçip ne söyleyeceğini bekledi.

"Bütün bunları tanıdığınız birine devredip vekâleti ona verebilirsiniz," diye devam etti İvan Matveyeviç.

"Peki böyle birini nereden bulacağım?" diye sordu Oblomov.

"Benim bir meslektaşım var, İsay Fomiç Zatyortiy: biraz kekeler, ama işi bilen biridir. Üç yıl büyük bir çiftliği idare etti, ama toprak sahibi onu kekeliyor diye işten çıkardı. O da bizim daireye geldi."

"Peki ona güvenilebilir mi?"

"Şerefli biridir, hiç kaygılanmayın! Şefi memnun etmek için cebinden para bile harcar. On iki yıldır bizim dairede çalışıyor."

"Ama çalışıyorsa nasıl gidecek?"

"Önemli değil efendim, dört aylığına izin alır. Siz karar verirseniz, ben getiririm onu buraya. Ama tabii bedavaya gitmez..."

"Elbette, olmaz," dedi Oblomov.

"Siz ona masrafları, günlük harçlığını, bir de işi tamamlayınca, koşula göre ikramiyesini verirsiniz. Gider efendim, halleder!"

"Ben size çok müteşekkirim: beni büyük bir sıkıntıdan kurtarıyorsunuz," dedi Oblomov ona elini uzatarak. "Adı neydi?"

"İsay Fomiç Zatyortiy," diye tekrarladı İvan Matveyeviç elini hemen diğer koluna silip Oblomov'un elini bir an için sıktı, sonra hemen ceket koluna gizledi. "Yarın onunla konuşup huzurunuza getiririm efendim."

"Tabii, yemeğe gelin, konuşuruz. Çok, çok teşekkür ederim size!" dedi Oblomov İvan Matveyeviç'i kapıya kadar geçirirken.

X

O günün akşamı, bir yanı Oblomov'un yaşadığı caddeye, diğer yanı da nehre bakan iki katlı bir binanın üst katının bir odasında İvan Matveyeviç ile Tarantyev oturuyordu.

Burası "kafeterya" denen bir yerdi, kapısında hep iki-üç araba olurdu, arabacılar da alt katta, ellerinde çay tabaklarıyla otururlardı. Üst kat Vıyborg tarafındaki "beyefendiler" için ayrılmıştı.

İvan Matveyeviç ile Tarantyev'in önünde çay ve bir şişe rom vardı.

"Saf Jamaika işi," dedi İvan Matveyeviç titreyen eliyle bardağına rom koyarken, "titizlik yapma, haydi, içelim."

"Kabul et, ziyafeti hak ettim," dedi Tarantyev. "Ev berbat haldeydi, kiracı falan da geleceği yoktu..."

"Doğru, doğru," dedi İvan Matveyeviç. "Ama bizim işimiz tutar da Zatyortiy köye giderse, iş tam bir şölene dönüşecek!"

"Fakat sen de cimrisin yani: seninle pazarlık etmek lazım," dedi Tarantyev. "Böyle bir kiracıya 50 ruble veriyorsun!"

"İyi de taşınmakla tehdit ediyor," dedi İvan Matveyeviç.

"Yani dediğin de laf mı! Nereye gidecek? Onu kovamazsın şimdi."

"Peki ya düğün? Evleniyor, dediklerine göre."

Tarantyev kahkaha attı.

"Evleniyormuş! Evlenemeyeceğine dair bahse girmek ister misin?" dedi. "Uyumak için bile Zahar'dan yardım alıyor, ne evlenmesi! Şu vakte dek her şeyine tanık oldum: kardeşim, ben olmasam açlıktan ölmüş ya da hapse atılmış olurdu. Kapıcı gelir, ev sahibi bir şeyler sorar, ağzını açamaz, hep ben yanıt veririm! Aklına tek kelime gelmez onun..."

"Sahiden de hiçbir şey bilmiyor: bölge mahkemesi, diyorum, bilmiyor, büroda ne yaptıklarını da bilmiyor; kaç köylüsü var onu bile bilmiyor. Ne kafa! Az kalsın gülecektim..."

"Peki, ya sözleşme, o yaptığın sözleşme?" diye övündü Tarantyev. "Dostum sen, evrak uydurmanın ustasısın, İvan Matveyeviç, Tanrı aşkına tam bir ustasın! Merhum babanı hatırlatıyorsun! Ben de yetenekliydim, ama alışkanlığımı kaybettim, Tanrı biliyor, kaybettim! Yazının başına oturdum mu, gözlerimden yaşlar boşanıyor. Okumadan öylece imzaladı yahu! Oysa orada bahçe yazıyor, ahır yazıyor, ambar yazıyor."

"Ya, zaten Rusya'da evrakları hiç okumadan imzalayan mankafalar olduğu için bizim gibiler yaşayıp gidiyor. Ama bak onlar olmasa, işler çok kötü olurdu! İhtiyarlara kulak versen, öyle demiyorlar! Meslekte yirmi beş yıl geçirdim de ne sermaye topladım? Vıyborg tarafında, Tanrı'nın dünyasına hiç adım atmadan yaşamaktan başka ne oldu: elime geçen iyi doğrusu, yakınmıyorum, ekmeğe nankörlük etmeyeceksin! Ama Liteynaya'daki daireler, halılar, zengin biriyle evlenmek, düzgün çocuklar yetiştirmek... geçti hepsinin vakti! Zaten yüzüm böyle olmasa, parmaklarım da böyle, gördüğün gibi, kıpkırmızı olmasa, neden votka içeyim... Nasıl içmem! Hadi canım! Uşaktan beter, diyorlar: şimdilerde uşaklar bile böyle çizme giymiyor, her gün gömlek değiştiriyorlar. Okumuşları da böyle bunların – hep süt kuzuları bozdu bu işi: eğilip bükülüyorlar, Fransızca okuyup konuşuyorlar..."

"Bir halttan da anlamıyorlar," diye katıldı Tarantyev.

"Hayır, dostum, anlıyorlar: şimdilerde iş eskisi gibi değil; hepsi daha basit olsun istiyor, bizim her şeyimizi bozuyorlar. Öyle yazmamak lazımmış: gereksiz yazışmaymış bu, vakit kaybıymış; daha çabuk olabilirmiş... işi bozuyorlar!"

"Ama sözleşme imzalandı: bozamadılar!" dedi Tarantyev.

"O öyle tabii, artık iş tamamdır. İçelim haydi! Şimdi Zatyortiy Oblomovka'ya gitsin, kurutsun orayı biraz: sonra mirasçılar havalarını alsın..."

"Havalarını alırlar!" dedi Tarantyev. "Zaten mirasçılar da iyi hani: dıdısının dıdısı, suyunun suyu türünden."

"Ben sadece bu düğünden korkuyorum!" dedi İvan Matveyeviç.

"Korkacak bir şey yok diyorum sana. Bak bu sözümü yaz bir kenara."

"Hadi ya?" dedi neşeyle İvan Matveyeviç. "Zaten herif benim kız kardeşe gözünü dikmiş durumda..." dedi sonra fısıltıyla.

"Ne diyorsun?" dedi hayretle Tarantyev.

"Aman sus! Tanrı aşkına..."

"Ama dostum," dedi şaşıran Tarantyev, kendine zar zor gelerek, "buna rüyamda görsem inanmam! Peki kardeşin ne diyor?"

"Ne desin o? Onu bilirsin – nah böyle odun gibi!"

Masaya bir yumruk indirdi.

"Kendi çıkarını korumayı bilir mi sanki? İneğin teki, halis inek: onu ister tokatla, ister kucakla, hiç fark etmez, yulaf görmüş at gibi sırıtır. Başkası olsa... ah ah! Ama ben gözümü ayırmıyorum, anlarsın ya, bir koku geliyor işte!"

XI

"Dört ay! Sıkıntılarla, gizli buluşmalarla, kuşkulu yüzlerle, gülüşlerle geçecek dört ay daha!" diye düşünüyordu Oblomov İlinsk'lerin merdivenlerini çıkarken. "Tanrım! Bu ne zaman sona erecek? Olga da telaş ediyor: bugün olsun, yarın olsun diye. Öyle sabırsız, öyle ısrarcı! Onu inandırmak çok güç..."

Oblomov hiç kimseyle karşılaşmadan Olga'nın odasına kadar gelmişti. Olga yatak odasının karşısındaki küçük misafir odasında oturuyordu, bir kitap okumaya dalmıştı.

Oblomov onun karşısına birdenbire çıkınca irkildi; sonra kibarca, gülümseyerek elini uzattı ona, ama gözleri sanki hâlâ kitabı okur gibiydi: dalgın dalgın bakıyordu.

"Yalnız mısın?" diye sordu Oblomov.

"Evet; *ma tante* Tsarskoye Selo'ya gitti; beni de yanına çağırdı. Biz yemeği yalnız yiyeceğiz: Marya Semyonovna da az önce

gitti; yoksa ben seni kabul edemeyecektim. Bugün açıklaman imkânsız. Ne sıkıcı oldu bütün bunlar! Yarın olacak yani..." diye ekleyip güldü. "Peki ya bugün Tsarskoye Selo'ya gitmiş olsaydım?" diye sordu şakayla.

Oblomov susuyordu.

"Bir derdin mi var?" diye devam etti Olga.

"Köyden bir mektup aldım," dedi Oblomov tekdüze bir sesle.

"Nerede? Yanında mı?"

Oblomov mektubu verdi ona.

"Yazıyı okuyamıyorum," dedi Olga kâğıda bakarak.

Oblomov mektubu alıp yüksek sesle okudu. Olga düşünceye daldı.

"Ne olacak şimdi?" diye sordu sonra.

"Bugün ev sahibesinin kardeşine danıştım," dedi Oblomov, "o da bana bir vekil tavsiye etti, İsay Fomiç Zatyortiy adlı birini. Onu bütün bunları çözmesi için görevlendireceğim."

"Yabancı, tanımadığın biri!" dedi hayretle Olga. "Vergileri toplayacak, köylüleri seçecek, hasadın paylaştırılmasına gözetmenlik edecek..."

"Adam onun şerefli biri olduğunu, on iki yıl beraber çalıştıklarını söylüyor... Sadece biraz kekeliyormuş."

"Peki senin ev sahibesinin kardeşi nasıl biri? Onu tanıyor musun?"

"Hayır; ama o da sanırım iyi, çalışkan biri, zaten onun evinde oturuyorum: beni kandırmaya utanır!"

Olga sessizce oturuyor, yere bakıyordu.

"Yoksa benim şahsen gitmem gerekecek," dedi Oblomov, "kabul edersin ki bunu istemiyorum. Yolculuk etmeye, hele kışın yolculuk etmeye hiç alışık değilim... hatta hiç çıkmadım yola."

Olga hâlâ yere bakıyor, ayakkabısının ucunu oynatıyordu.

"Eğer gidecek bile olsam," diye devam etti Oblomov, "zaten bunun kesinlikle yararı olmaz: bir şey elde edemem; köylüler

beni kandırır; kâhya ne isterse onu söyler – benim de hepsine inanmam gerekir; ne kadar isterlerse o kadar para verirler. Ah, Andrey de yok ki burada: o her şeyi hallederdi!" dedi kederle.

Olga güldü, yani sadece dudakları güldü, kalbi gülmedi: kalbinde acı vardı. Tek gözünü biraz kısıp pencereden dışarı bakmaya, geçen arabaları izlemeye başladı.

"Ama bu vekil büyük bir çiftliği idare etmiş," diye devam etti Oblomov, "toprak sahibi de sırf kekeliyor diye işten çıkarmış onu. Ona vekâlet vereceğim, planları aktaracağım: o ev inşaatı için gerekli malzemelerin satın alınmasını gerçekleştirecek, vergileri toplayacak, hasadı dağıtacak, para getirecek ve o zaman... Çok mutluyum sevgili Olga," dedi Olga'nın elini öperek, "çünkü seni bırakmam gerekmiyor! Ayrılığa katlanamazdım; sensiz köyde, tek başıma... korkunç bir şey! Ama şimdi yine dikkatli olmamız gerekecek."

Olga ona gözlerini iri iri açarak baktı ve bekledi.

"Evet," diye söze başladı Oblomov ağır ağır, kekeler gibi, "az görüşeceğiz; hatta dün bizim ev sahibesinin tarafında yine bizim hakkımızda konuşmuşlar... ama ben bunu istemiyorum... Bütün işler yoluna konduğu, vekil inşaatı halledip para getirdiği zaman... bütün bunlar herhalde bir yıl içinde biter... o zaman bir daha ayrılık olmayacak, teyzene her şeyi söyleyeceğiz, ve... ve..."

Olga'ya baktı: Olga bayılmıştı. Başı bir yana yatmıştı, moraran dudaklarının arasından dişleri görünüyordu. Oblomov büyük mutluluğa ve hayallere kapıldığı sırada, "İşler yoluna konduğu, vekil inşaatı halledip para getirdiği zaman," dediği sırada Olga'nın yüzünün bembeyaz kesildiğini ve cümlesinin sonunu işitmediğini fark etmemişti.

"Olga! Tanrım, fenalaştı!" dedi ve çıngırağı çaldı.

"Hanımefendi fenalaştı," dedi içeri koşan Katya'ya. "Çabuk, su... ispirto..."

"Tanrım! Bütün sabah çok neşeliydi... Ne oldu hanımefendiye?" diye fısıldadı Katya, teyzenin masasından ispirtoyu getirip bir bardak suya karıştırırken.

Olga kendine geldi, Katya ve Oblomov'un yardımıyla koltuktan kalktı ve sendeleyerek yatak odasına gitti.

"Geçer," dedi güçsüz bir sesle, "sinirlerim bozuldu; gece kötü uyumuştum. Katya, kapıyı kapa, siz de beni bekleyin: toparlanıp geleceğim."

Oblomov tek başına kaldı, kulağını kapıya yasladı, anahtar deliğinden baktı, ama hiçbir şey duyamadı, göremedi.

Yarım saat sonra hizmetçilerin koridoruna gitti ve Katya'ya sordu: "Hanımefendiye ne oldu?"

"Hiç," dedi Katya, "uzandılar kendileri, beni de dışarı çıkardılar; sonra ben gittim yine: koltukta oturuyordular."

Oblomov yine misafir odasına döndü, yine kapıdan baktı, ama hiçbir şey duyulmuyordu.

Parmağıyla hafifçe tıklattı kapıyı, ama yanıt gelmedi.

Oturup düşünceye daldı. Bu yarım saatte birçok şey düşündü, birçok şey geçti aklından, birçok yeni karar aldı. Sonunda köye vekille birlikte gitmeye, ama önce düğün konusunda teyzenin onayını istemeye, Olga'yla nişanlanmaya, İvan Herasimoviç'e bir daire bulmasını söylemeye ve hatta borç para almaya... biraz, düğünü yapabilecek kadar borç para almaya karar verdi.

Bu borcu hasattan gelecek gelirle ödeyebilirdi. Neden böyle üzüntüye kapılmıştı? Ah, Tanrım, bir dakikada her şeyin görünümü nasıl da değişebiliyor! Orada, köyde de vekille birlikte kiraları toplayacaktı; evet, bu arada Ştoltz'a da mektup yazacaktı: o para verir, sonra da gelip Oblomovka'yı harika bir şekilde inşa eder, her yere yol yaptırır, köprüler yaptırır, okulları kurar... Onlar da orada Olga'yla olurlar! Tanrım! İşte mutluluk bu! Bu neden gelmemişti aklına!

Birden her şey kolay, neşeli bir hal aldı; yerinde duramaz oldu, hatta sessizce parmaklarını çıtlattı, az kalsın mutluluktan

haykıracakken Olga'nın kapısına yaklaştı ve neşeli bir sesle hafifçe seslendi ona:

"Olga, Olga! Size ne söyleyeceğim!" dedi dudaklarını kapının aralığına dayayarak. "Hiç tahmin edemezsiniz..."

Hatta bugün onun yanından ayrılmayıp teyzesini beklemeye de karar vermişti. "Bugün ona açıklayalım, ben de buradan nişanlı olarak ayrılırım."

Kapı hafifçe aralandı ve Olga göründü; Oblomov onu görünce irkildi ve birden bütün cesaretini kaybetti: mutluluğu buhar olup uçmuştu sanki: Olga birkaç yıl yaşlanmış gibiydi. Solgundu, ama gözleri ışıldıyordu; kapalı dudaklarında, her hattında içe bastırılmış bir canlılık, buz gibi donmuş bir canlılık, zorlama bir sakinlik ve dinginlik vardı.

Oblomov onun bakışlarında bir kararlılık okuyordu, ne için olduğunu daha anlayamamıştı, ama kalbi hiç sıkışmadığı gibi sıkıştı. Böyle dakikalar olmamıştı hayatında hiç.

"Dinle Olga, bana bakma öyle: korkuyorum!" dedi. "Düşünüp taşındım. Tümüyle başka türlü yapmak lazım..." diye devam etti sonra, ağır ağır sesini alçaltıp onun için yeni olan bu düşünceyi onun gözüne, dudaklarına ve anlam yüklü kaşlarına ulaştırmaya çalışarak. "Köye, vekille beraber kendim de gitmeye karar verdim... böylece orada..." dedi zar zor duyulur bir sesle. Olga susuyor, ona dimdik, hayalet gibi bakıyordu.

Zar zor onu nasıl bir konuşmanın beklediğini anladı ve şapkasını eline aldı, ama sormaya çekindi: bu ölümcül ve belki de yakarılara kulak asmayacak olan kararı duymaktan korkuyordu. Sonunda gücünü topladı.

"Doğru mu anladım?" diye sordu ona bambaşka bir sesle.

Olga ağır ağır, kısa bir şekilde, onay anlamında başını eğdi. Onun ne düşündüğünü tahmin etmişti Oblomov, ama yüzü bembeyaz oldu ve karşısında öylece donakaldı.

Olga biraz bezgindi, ama çok sakin ve dingin görünüyordu, sanki taştan bir heykeldi. Yoğun bir tasarının ya da sarsılmış duy-

guların insana birdenbire, ama sadece bir an için kendini toparlama gücü verdiği zaman yaşanan o doğaüstü huzur halindeydi. Söylemesi gereken şeyi söylemek üzere yarasını tutan ve sonra da ölecek olan bir yaralıya benziyordu.

"Benden nefret etmiyor musun?" diye sordu Oblomov.

"Ne için?" dedi Olga zayıf bir sesle.

"Sana yaptıklarım için..."

"Ne yaptın?"

"Seni sevdim: bu bir hakaret!"

Olga merhametle gülümsedi.

"Ve," dedi Oblomov başını eğerek, "seni yanılttığım için... Belki affedersin beni, eğer seni uyardığımı hatırlarsan, utanacağını söylemiştim, pişman olacağını..."

"Pişman değilim. Öyle hastayım, öyle hastayım ki..." dedi Olga ve cesaretini toplamak için durdu.

"Ben daha da kötüyüm," dedi Oblomov, "ama buna dayanıyorum: sen neden kaygılanıyorsun?"

"Gururdan," dedi Olga, "cezalandırıldım ben, kendi güçlerime fazla umut bağladım ve işte bunda hata yaptım, senin korktuğun şeyde değil. İlk gençliği ve güzelliği hayal etmemiştim ben: ben seni canlandırırım diye, hatta sen benim için yaşarsın diye düşünmüştüm, ama sen çoktan ölmüşsün. Ben bu hatayı öngöremedim, ama hep bekledim, umut ettim... ve işte!" dedi güçlükle, iç çekerek.

Sustu, sonra da koltuğa oturdu.

"Ayakta duramayacağım: ayaklarım titriyor. Benim yaptığım şeyden taş olsa canlanırdı," diye devam etti ince bir sesle. "Şimdi hiçbir şey yapamıyorum, adım atamıyor, Yazlık Bahçe'ye bile gidemiyorum: hepsi boşuna, sen ölüsün! Kabul ediyor musun bu söylediğimi, İlya?" diye ekledi biraz sustuktan sonra. "Senden gurur ya da kapris yüzünden ayrıldığımı söyleyerek bana sitem etmezsin değil mi asla?"

Oblomov hayır anlamında salladı başını.

"Bizim aramızda hiçbir şey kalmadığına, hiç umut kalmadığına emin misin?"

"Evet," dedi Oblomov, "bu doğru... Ama, belki..." diye ekledi sonra kararsızca, "bir yıl sonra..." Mutluluğuna kesin bir darbe indirmeye cesareti kalmamıştı.

"Gerçekten bir yıl sonra işlerini ve yaşamı düzene sokmuş olacağına inanıyor musun?" diye sordu Olga. "Bir düşün!"

Oblomov iç çekti ve düşündü, kendi kendisiyle mücadele etti. Olga bu mücadeleyi yüzünden okuyabiliyordu.

"Dinle," dedi, "ben az önce uzun süre annemin portresini seyrettim ve sanırım, onun gözlerinden öğüt ve güç aldım. Eğer sen şimdi, şerefli bir insan gibi... Unutma, İlya, çocuk değiliz, şaka yapmıyoruz: bu iş bütün bir yaşam demek! Ben sana inanıyorum, seni tanıyorum, şimdi sen vicdanına ciddi bir şekilde sor ve söyle: bütün bir ömür boyu dayanabilecek misin? Benim için gereken şey olabilecek misin? Beni tanıyorsun, bu yüzden ne demek istediğimi anlarsın. Eğer cesaretle düşünüp tarttıktan sonra evet dersen, ben kararımı geçmişe gömeceğim: işte elim, nereye istersen gidelim, yurtdışına, köye, hatta Vıyborg tarafına!"

Oblomov sustu.

"Eğer benim nasıl sevdiğimi bilseydin..."

"Ben aşk teminatı istemiyorum, kısa bir yanıt istiyorum," diye böldü Olga onun sözünü sakince.

"Bana işkence etme, Olga!" diye üzüntüyle yalvardı Oblomov.

"Evet, İlya, haksız mıyım değil miyim?"

"Evet," dedi açık ve kararlı bir şekilde Oblomov, "haklısın!"

"O zaman ayrılmanın vakti geldi," dedi Olga, "gelip seni burada bulmasın, benim ne halde olduğumu görmesinler!"

Oblomov yine de gitmiyordu.

"Eğer evlenseydin, sonra ne olacaktı?" diye sordu Olga.

Oblomov yanıt vermedi.

"Her gün gitgide ağırlaşan uykulara dalacaktın, haksız mıyım? Ya ben? Benim nasıl biri olduğumu görüyor musun? Ben yaşlanmıyorum, yaşamaktan hiç bıkmıyorum. Ama seninle günden güne yaşamaya, Noel'i, sonra karnavalı beklemeye, misafirliğe gitmeye, dans etmeye ve hiçbir şeyi düşünmemeye başlayacaktık; yatacaktık ve gün böyle hızla geçtiği için Tanrı'ya şükredecektik, sabahleyin de bugün dünkü gibi olsun diyerek uyanacaktık... işte bizim geleceğimiz bu, değil mi? Peki bu yaşam mı? Kuruyacağım, öleceğim... Ne için İlya? Sen mutlu olacak mısın?"

Oblomov acıyla gözlerini tavanda gezdirdi, oradan kaçmak, koşmak istiyordu, ama ayakları onu taşımıyordu. Bir şeyler söylemek istiyordu: ağzı kurumuştu, dili işlemiyordu, sesi çıkmıyordu göğsünden. Ona elini uzattı.

"Herhalde..." diye başladı ezik bir sesle, ama bitiremedi ve bakışlarıyla şöyle dedi: "Affet!" Olga da bir şey söylemek istedi; ama bir şey söylemedi; elini uzattı; ama eli, onun eline değmeden düştü; yine de bir şey söylemek istedi –"Elveda"–; ama sesi sözün yarısında boğuldu ve yanlış bir tını kazandı; yüzü kasıldı, elini ve başını onun omzuna yaslayıp hıçkırmaya başladı. Sanki elinden bir silah alınmış gibiydi. Akıl gitmiş, sonra acıya dayanıksız, sade bir kadın çıkmıştı ortaya.

"Elveda, elveda..." diyordu hıçkırıklar arasında.

Oblomov sustu ve korkuyla onun gözyaşlarını dinledi, durdurmaya cesaret edemedi. Ne ona, ne kendine karşı acıma hissediyordu; kendisi acınacak haldeydi. Olga koltuğa çöktü, başını mendiliyle örterek masaya yaslandı ve acı acı ağladı. Gözyaşları bir anda ateşli bir selden kopup gelmiş gibi akmıyordu, parkta olduğu gibi beklenmedik ve geçici bir acıyla akmıyordu, keyifsiz, soğuk akıntılar gibi, bir mısır tarlasını acımasızca sulayan bir sonbahar yağmuru gibi akıyordu.

"Olga," dedi sonunda Oblomov, "neden parçalıyorsun kendini? Beni seviyorsun, ayrılığa dayanamazsın! Bırak beni olduğum gibi olayım, bende iyi olan ne varsa onu sev."

Olga hayır anlamında, hiç kaldırmadan salladı başını.

"Hayır... hayır..." dedi sonra gücünü toplayıp, "benim için, çektiğim acı için korkma. Kendimi tanıyorum: bir kez ağlayacağım ve sonra bir daha ağlamayacağım. Ama şimdi bırak ağlayayım... git... Ah, hayır, dur! Tanrı cezalandırıyor beni! Hastayım ben, ah, öyle hastayım... burada, kalbimde."

Hıçkırıklar yeniden başladı.

"Ama ya eğer acı dinmezse," dedi Oblomov, "ve sağlığın kötüleşirse? Bunlar zehirli gözyaşları. Olga, meleğim, ağlama... unut her şeyi..."

"Hayır, bırak ağlayayım! Ben gelecek için ağlamıyorum, geçmiş için ağlıyorum..." dedi Olga güçlükle. "O 'soldu, geçip gitti'... Ben ağlamıyorum, hatıralar ağlıyor! Yaz... park... hatırlıyor musun bunları? Ben bizim patikalarımıza, leylaklarımıza üzülüyorum... Hepsi kalpte çiçek açmıştı. Kopmaları ne kötü!"

Umutsuzluk içinde başını sallayıp hıçkırarak tekrarladı:

"Ah, çok kötü, kötü!"

"Ya ölürsen?" dedi birden korkuyla Oblomov. "Düşün, Olga..."

"Hayır," diye susturdu onu Olga başını kaldırıp gözyaşları arasından ona bakmaya çabalayarak. "Bir süre önce sende neyi sevdiğimi anladım, sende olmasını istediğim, Stoltz'un bana gösterdiği, onunla uydurduğumuz şeyi seviyordum. Gelecekteki Oblomov'u seviyordum! Sen naziksin, dürüstsün İlya; sen hassassın... güvercin gibi; başını kanadının altına sokuyorsun ve başka hiçbir şey istemiyorsun; sen bütün yaşamını kanadının altında geçirmeye hazırsın... ama ben öyle değilim: bana az gelir bu, ben başka bir şeylere ihtiyaç duyarım, ama neye, onu bilmiyorum! Sen öğretebilir misin bana, yani bunun ne olduğunu, bana neyin eksik geldiğini, verebilir misin bana bütün bunları... Yoksa hassas olmak... onun olmadığı yer var mı!"

Oblomov'un ayakları boşandı; koltuğa oturup elleriyle alnını sildi.

Söylenenler ağır gelmişti; Oblomov'u ağır bir şekilde yaralamışlardı: dıştan soğuk görünse de içten yanıp tutuşuyordu sanki. Yanıt olarak biraz acıyla, hastalıklı ve utanç dolu bir şekilde, çıplaklığıyla suçlanmış bir dilenci gibi gülümsedi. Bu çaresizlik gülümsemesiyle, heyecandan ve incinmeden dolayı güçsüz düşmüş bir halde oturdu; cansız bakışı açıkça şöyle diyordu: "Evet, çıplağım, dilenciyim, zavallıyım... döv, döv beni!"

Olga birden sözlerinin ne kadar ağır olduğunu anladı; hızla Oblomov'un yanına koştu.

"Affet beni, dostum!" dedi ona kibarca, gözyaşlarıyla. "Ne dediğimi bilmiyorum: delirdim! Unut hepsini; eskisi gibi olalım; bırak her şey olduğu gibi kalsın..."

"Hayır!" dedi Oblomov, birden ayağa kalkıp onun hamlesini kararlı bir hareketle engelleyerek. "Kalmayacak! Doğruyu söylediğin için kaygılanma. Dayanırım..." dedi acıyla.

"Ben hayalperestim, fantezistim!" dedi Olga. "Mutsuz bir karakterim var. Başkaları bu yüzden, Soneçka bu yüzden o kadar mutlu..."

Ağlamaya başladı.

"Git!" diye karar verdi, ıslak mendilini elinde sıkarak. "Seni tutmayacağım; geçmiş benim için hâlâ değerli."

Tekrar yüzünü mendille örttü ve hıçkırıklarını bastırmaya çabaladı.

"Neden mahvoldu her şey?" diye sordu birden başını kaldırarak. "Üzerine çöken bu lanetin adı ne İlya? Ne yaptım ben? Sen iyi, akıllı, kibar, soylusun... ve... mahvoluyorsun! Kim bozdu seni? Bu kötülüğün adı yok..."

"Var," dedi Oblomov zar zor duyulur bir sesle.

Olga soran bakışlarla, gözyaşı kaplı gözleriyle baktı ona.

"Oblomovluk!" diye fısıldadı Oblomov, sonra Olga'nın elini tuttu, öpmek istedi, ama yapamadı, dudaklarını sıkıca bastırdı ve sıcak gözyaşları onun parmaklarına da bulaştı. Başını kaldırmadan, yüzüne bakmadan, arkasını döndü ve gitti.

XII

Tanrı bilir bütün gün nerede gezdiğini, ne yaptığını, ama eve gece geç vakit döndü. Önce ev sahibesi duydu kapı sesiyle köpeklerin havlamasını ve Anisya ile Zahar'ı uykudan uyandırıp efendinin geldiğini bildirdi.

İlya İliç Zahar'ın onu nasıl soyduğunu, çizmelerini çıkartıp üzerine sabahlığı nasıl giydirdiğini hiç fark etmedi.

Sadece "Bu ne?" diye sordu sabahlığa bakarak.

"Ev sahibesi bugün getirdi: sabahlığı yıkayıp temizlemişler," dedi Zahar.

Oblomov oturdu ve koltukta öylece kaldı.

Çevresinde her şey uykuya ve karanlığa daldı. Koluna yaslanarak oturuyor, karanlığı fark etmiyor, saatin gongunu duymuyordu. Aklı çirkin, belirsiz düşüncelerin kaosuna saplanmıştı; düşünceler gökteki bulutlar gibi, amaçsız ve bağlantısız bir halde uçuyorlar, birbirlerini yakalayamıyorlardı.

Kalbi durmuştu: orada bir süre için yaşam sona ermişti. Yaşama dönmek, düzene, yaşam güçlerinin biriken basıncının düzgün yollarıyla akışa dönmek ağır ağır oldu.

Bu taşkın çok sert olmuştu ve Oblomov bedenini hissetmiyor, ne yorgunluk, ne herhangi bir ihtiyaç duyabiliyordu. Taş gibi günlerce yatabilir ya da günlerce dolanabilir, bir makine gibi hareket edebilirdi.

Yavaş yavaş, zorlu bir yolla insanda ya kadere boyun eğme görülür –ve o zaman organizma ağır ağır ve aşama aşama bütün işlevlerini bulur– ya da acı insanı parçalar ve insan bir daha ayağa kalkamaz.

Oblomov nerede oturduğunu, hatta oturup oturmadığını bile bilmiyordu: mekanik bir şekilde bakıyor ve sabah nasıl oldu anlamıyordu; ihtiyarın kuru öksürüğünün nasıl yankılandığını, kapıcının avluda odunları nasıl kestiğini, evdeki takırtı tukurtuları hem duyuyor hem duymuyor, hem görüyor hem görmüyordu

ev sahibesiyle Akulina'nın pazara nasıl gittiğini, çitin yanında paketin nasıl belirip kaybolduğunu.

Ne horoz, ne köpek havlaması, ne kapı gıcırtısı onu bu kataleptiden çıkardı. Fincanlar şangırdadı, semaver tısladı.

Sonunda saat onda Zahar tepsiyle birlikte çalışma odasına girdi, her zamanki gibi kapıyı kapamak için tekmeledi ve her zamanki gibi tutturamadı, ama tepsiyi tuttu: hep yaptığı gibi yeri süpürdü, bu arada kapının arkasından Anisya'nın baktığını ve sırf şimdi bir şeyleri düşürdüğü için onun hemen fırlayıp kafasını karıştıracak bir şeyler söyleyeceğini biliyordu.

Sakalını tepsiye kadar indirmiş ve tepsiyi sıkı sıkı tutar bir halde yatağa kadar sağ salim ilerledi ve tam fincanları yatağın yanındaki masaya bırakıp efendiyi uyandırıyordu ki... bir baktı, yatak bozulmamış, efendi yok!

İrkildi ve önce fincan, sonra şekerlik yere uçuverdi. Onları havada yakalamaya çalışınca tepsi sarsıldı ve başka eşyalar da uçtu. Tepside sadece kepçe kaldı.

"Bu bela da ne şimdi?" dedi Anisya'nın şeker, fincan kırığı ve ekmek yığınını toplamaya çalışmasını seyrederken. "Efendi nerede?"

Efendi koltukta oturuyordu ve kendinde değildi. Zahar ağzı açık bir halde baktı ona.

"Bu da ne İvan İliç, bütün gün koltukta mı oturdunuz, uyumadınız mı?" diye sordu.

Oblomov ağır ağır başını ona çevirdi, dalgın bir halde baktı Zahar'a, dökülmüş kahveye, halıya saçılmış şekere baktı.

"Peki sen neden fincanı kırdın?" dedi, sonra kalkıp pencereye doğru ilerledi.

Kar tane tane yağıyor ve yerde kalın bir örtü oluşturuyordu.

"Kar, kar, kar!" dedi bir şey düşünmeden, çiti, parmaklığı ve bahçedeki tarhları kaplayan kara bakarak. "Her şey uykuda!" diye fısıldadı sonra dalgınlıkla, yatağa yattı ve kurşuni, tatsız bir uykuya daldı.

Ev sahibesinin tarafından açılan kapının gıcırtısı onu uyandırdığında öğlen olmuştu; kapıdan çıplak bir kol bir tabakla uzandı; tabakta dumanlar saçan bir börek vardı.

"Bugün pazar," dedi tatlı bir ses, "börek pişirdik, yemek istemez misiniz?"

Ama Oblomov yanıt vermedi: hummaya yakalanmıştı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

İlya İliç'in hastalanmasının ardından bir yıl geçti. O yıl dünyanın çeşitli yerlerinde birçok değişiklik yaşandı: bir yerde bir ülke kötüye gitti, başka yerde bir ülke iyiye gitti; bir yerde birtakım barış ışıkları söndü, başka yerde yenileri yandı; bir yerde dünya varoluşun yeni bir sırrını çözdü, başka yerde insanlar evleriyle birlikte kül oldu. Nerede eski yaşam düşerse, orada, taze bir çimen gibi yenisi beliriyordu...

Vıyborg tarafında, dul Pleşnitsina'nın evinde de gece ve gündüzler huzurla akıp geçtiği, tekdüze yaşama fırtınalı ve beklenmedik değişiklikler getirmediği yılın dört mevsimi kendi hareketini, tıpkı bir önceki yıl gibi tekrarladığı halde, yaşam yine de durmuyor, görünümlerini durmadan değiştiriyor, ama gezegenimizin jeolojik değişimleri kadar yavaş bir şekilde değiştiriyordu: orada sessizce bir dağ devriliyor, burada yüzyıllarca bir deniz çamur taşıyor ya da kıyıdan çekilip büyük araziler ortaya çıkarıyordu.

İlya İliç iyileşmişti. Vekil Zatyortiy köye gitmiş ve hasat için toplanan parayı topluca göndermiş, harcamaları, gündeliği ve emeğine karşılık ödülü o paradan almıştı.

Toprak kirası konusunda, Zatyortiy, bu parayı toplamanın mümkün olmadığını, köylülerin bir kısmının perişan halde olduğunu, bir kısmının başka yerlere gittiğini ve nerede olduklarının bilinmediğini ve kendisinin de bölgede etkin bir soruşturma başlattığını yazıyordu.

Yol ve köprü için bir süre sabretmek gerektiğini, köylülerin, yeni yol ve köprü inşaatında çalışmak yerine, satış yaptıkları köye giderken dağı aşmayı ya da vadiden geçmeyi yeğlediğini yazmıştı.

Kısacası, elde edilen bilgi ve para tatmin ediciydi ve İlya İliç kendisinin gitmesini gerektiren aşırı bir durumla karşılaşmadı, bu yüzden gelecek yıla kadar içi rahattı.

Vekil ev inşaatıyla da ilgilenmişti: bölgedeki mimarla birlikte gerekli malzemenin miktarını hesaplamış, kâhyaya ilkbaharın başında kereste getirmesi emrini vermiş ve tuğla için bir barınak inşa etmelerini emretmişti, böylece Oblomov'a sadece baharda oraya gitmek ve Tanrı'ya şükrederek, inşaatı kendi başına başlatmak kalmıştı. O zamana kadar toprak kirasını toplaması ve dahası bir köy kurmayı da düşünmesi gerekecekti, bu şekilde harcamaları oradan karşılayabilirdi.

Hastalıktan sonra İlya İliç'in yüzü hep asıktı, uzun zaman öyle kaldı, saatlerce hastalıklı bir dalgınlık içinde oturuyor ve bazen Zahar'ın sorularına bile yanıt vermiyordu, onun fincanları yere düşürdüğünü, masadaki tozu silmediğini bile görmüyordu, hatta bayramları börekle gelen ev sahibesi onu gözyaşları içinde buluyordu.

Sonra yavaş yavaş canlı acının yerini dilsiz bir kayıtsızlık aldı. İlya İliç saatlerce yağan karı, avluda ve caddede sürüklenen kar yığınlarını, ağaçların, kümesin, köpek kulübesinin, bahçenin, bostan tarhlarının karla kaplanmasını, çitin tahtalarının üzerinde piramitler oluşmasını, her şeyin ölüp kefene sarınmasını seyrediyordu.

Saatlerce kahve değirmeninin tıkırtısını, köpeklerin zincir şakırtısını ve havlamasını, Zahar'ın çizmelerinin gıcırtısını ve sarkacın ölçülü vuruşunu dinliyordu.

Eskisi gibi gelip gidiyordu ev sahibesi, bir şeyler satın almayı ya da bir şeyler yemeyi öneriyordu; ev sahibesinin çocukları

koşturuyordu ortalıkta: dalgın ve kibar bir şekilde konuşuyordu biriyle, diğerinin ödevlerine bakıyor, nasıl okuduklarını dinliyordu ve onların çocukça saçmalıklarına ilgisiz, aldırışsız bir halde gülümsüyordu.

Ama dağlar aşınmıştı biraz, deniz kıyıdan çekilmiş ya da kıyıya yaklaşmıştı ve Oblomov yavaş yavaş eski normal yaşamına dönüyordu.

Sonbahar, yaz ve kış uyuşuk, sıkıcı geçti. Ama Oblomov yeniden baharı bekliyor ve köye yolculuk yapmayı hayal ediyordu.

Mart ayında javoronok* pişirildi, nisan ayında odada pencereler açıldı ve Neva'nın çözüldüğü ve baharın başladığı bildirildi.

Bahçede geziniyordu. Sonra bostana sebzeler dikilmeye başlandı; çeşitli bayramlar geldi, troytsa,** semik, 1 Mayıs; bütün bunlar akağaçlar, çelenkler demekti; koruda çay içtiler.

Yazın başında evde vakti gelen iki büyük bayram konuşulmaya başlandı: ağabeyin isim günü olan İvan Günü ve Oblomov'un isim günü olan İlya Günü: bu ikisi iki önemli tarih sayılıyordu. Ve ev sahibesi pazarda iyi bir dana eti aldığı ya da gördüğü ya da çok iyi bir börek yaptığı zaman şöyle diyordu: "Ah, keşke bu dana eti ya da bu börek İvan ya da İlya gününe denk gelseydi!"

İlya cumasından ve her yıl Paharov Fabrikaları'na yürüyerek yapılan geziden, Smolensk Mezarlığı'nda, Kolpina'da yapılan bayramdan bahsediliyordu.

Pencerenin altında yine kuluçkaların ağır gıdaklaması ve yeni civciv neslinin cıvıltıları duyuldu; tavuklu ve taze mantarlı börekler, taze salatalıklar belirdi; çok geçmeden meyveler de çıktı ortaya.

---

* Tarlakuşu: Kanatları, kuyruğu ve göz yerinde bir üzüm tanesiyle tarlakuşu biçimi verilen küçük bir ekmek. (ç.n.)

** Yazın gelişini kutlayan bayramlardan biri, temelinde İsa'nın dirilişinden elli gün sonra Kutsal Ruh'un havarilere inmesi vardır. (ç.n.)

"Sakatat artık iyi olmaz," dedi ev sahibi Oblomov'a, "dün iki küçücük parçaya yedi kuruş istediler, oysa taze somon var artık: isterseniz her gün botvino* hazırlayayayım."

Evin ev sahibesi Pşenitsina'ya ait kısım güzelleşmişti, sadece Agafya Matveyevna örnek bir ev sahibesi olduğu, onun işi bu olduğu için değil, ayrıca İvan Matveyeviç Muhoyarov da gastronomik açıdan, gerçek bir Epikürcüydü. Giyimine özen göstermezdi, keten giyerdi: giydiğini yıllarca üzerinden çıkarmaz ve yenisini almak gerektiğinde alışverişi tiksinti ve sıkıntıyla yapardı, aldığı şeyi de özenle asmayıp bir köşeye, bir yığının içine tıkıverirdi. Keten giysisini de, amele gibi, sadece cumartesi günleri değiştirirdi; ama masa söz konusu olunca, hiçbir masraftan kaçınmazdı.

Bunda da kısmen ona has, onun kendisinin uydurduğu, mesleğe girdiği zamanlardan kalma bir mantık hâkim olmuştu: "Midede olanı kimse görmez ve boş yorumlar yapmaya kalkışmaz; ama kalın zincirli bir saat, yeni bir frak, gıcır gıcır çizme gördüler mi, işte o zaman başlar boş konuşmalar."

Bu yüzden Pşenitsina'ların masasında birinci sınıf dana eti, kehribar mersinbalığı, beyaz keklik bulunurdu. Bazen pazara ya da Milyutina'nın dükkânına kendisi gider ve av köpeği gibi koklar, kolunun altında en iyi *poularde*'ı** getirir, hindiye verdiği 4 rubleye acımazdı.

Şarabı takasla alır ve kendisi saklayıp kendisi çıkarırdı; ama masada genellikle kimse üzeri kuşüzümü yaprağıyla kaplı bir votka sürahisinden başka hiçbir şey göremezdi; şarap tavan arasında içilirdi.

Tarantyev'le balığa gittiğinde, paltosunun içinde hep bir şişe birinci kalite Maderya şarabı şisesi saklı olurdu, "kafeterya"da çay içeceği zaman da kendi romunu götürürdü.

---

* Kvas, haşlanmış yeşillik ve balıkla yapılan, soğuk yenen bir yemek. (ç.n.)

** Yenmek üzere, özel olarak beslenmiş kümes hayvanı. Fransızca sözcük, Rusçaya "pulyarka" olarak girmiş. (ç.n.)

Deniz dibinin ağır ağır birikmesi ya da yükselmesi ve dağların aşınması herkes üzerinde, bu arada Anisya üzerinde de etkili oluyordu: Anisya ile ev sahibesinin birbirlerine yakınlaşması kopmaz bir bağa, tek bir varlığa dönüşmüştü.

Oblomov, ev sahibesinin onun işlerine katıldığını görünce, ona bir gün, şaka yollu, bütün yiyecek işlerini üzerine almasını ve böylece sıkıntıdan kurtulmasını önermişti.

Kadının yüzüne mutluluk dalga dalga yayılmıştı; hatta kendini tutamayıp gülmüştü. Sahası genişliyordu böylece: bir yerine iki evin işi ya da toplam bir evin işi, ne kadar büyük! Üstelik Anisya'yı da kazanmış oluyordu.

Ev sahibesi kardeşiyle konuştu ve ertesi gün Oblomov'un mutfağındaki her şey Pşenitsina'nın mutfağına taşındı; onun gümüşleri ve kap kacağı kadının büfesine girdi, Akulina da aşçılıktan kümes ve bostan bakıcılığına indi.

Her şeyin ölçüsü büyümüştü; şeker, çay, erzak, salatalık turşusu, elma ve vişne marmeladı, reçel... bunların hepsi fazla fazla alınıyordu.

Agafya Matveyevna güçlendi. Anisya daha bir şevke geldi ve yaşam canlanıp bir nehir gibi akmaya başladı.

Oblomov saat üçte aileyle birlikte yemek yiyordu, sadece ağabey tek başına, genellikle mutfakta yemek yiyordu, çünkü işten çok geç geliyordu.

Çay ve kahveyi Oblomov'a ev sahibesi getiriyordu, Zahar değil.

Zahar, eğer canı çekerse toz alıyor, çekmezse, Anisya hemen kasırga gibi gelip bazen bezle, bazen çıplak eliyle, neredeyse burnuyla, bir anda her şeyi üflüyor, süpürüyor, topluyor, kaldırıyor ve gözden kayboluyordu; Oblomov bahçeye çıktığı zaman da ev sahibi kendisi onun odasına bakıp da dağınıklığı görecek olursa, başını sallıyor ve kendi kendine bir şeyler söylenerek yastıkları kabartıyor, yastık kılıklarını gözden geçiriyor, yine kendi kendine

bunları değiştirmek gerekiyor, diye söyleniyor, onları topluyor, pencereyi silip divanın arkasına bakarak gidiyordu.

Deniz dibinin ağır ağır birikmesi, dağların aşınması, küçük volkan patlamalarının fışkırttığı çamurların toplanması – bütün bunlar en çok Agafya Matveyevna'nın kaderinde yaşanıyordu ve kimse, özellikle de kendisi, bunu fark etmiyordu. Bu sadece sıkça görülen, beklenmedik ve sonuçlanmamış izlerle belli oluyordu.

Neden bir süreden beri kendinde değildi?

Eskiden olsa, et fazla kızardığı zaman, balık çorbada fazla haşlandığı zaman, çorbaya yeşillik konulmadığı zaman, sert, ama sakin ve kendinden emin bir şekilde Akulina'ya çıkışır ve bunu hemen unuturdu, ama şimdi neden böyle bir şey olduğu zaman hemen masanın başından fırlıyor, mutfağa koşuyor, Akulina'ya en ağır hakaretleri ediyor ve hatta Anisya'ya bile surat asıyor, ondan sonra da yeşillik konması, balığın aşırı haşlanmaması için kendisi özen gösteriyordu?

Dediklerine göre, belki de bunun nedeni yabancı birinin gözünde ev sahibi olarak beceriksiz gibi görünmek istememesiydi, özgüveni ve bütün hüneri buydu sonuçta!

Peki. Ama neden eskiden olsa akşamleyin saat sekizde gözleri kapanmaya başlar, saat onda çocukları yatırıp mutfakta ateş sönmüş mü, baca kapanmış mı, her şey yerinde mi diye bakıp yatmaya giderdi ve saat ondan sonra sabah altıya kadar top patlasa uyanmazdı?

Şimdi, eğer Oblomov tiyatroya gidecek ya da İvan Herasimoviç'le bir yerde oturup eve geç gelecek olsa, onu uyku tutmuyordu, bir sağa bir sola dönüyor, haç çıkarıyor, iç çekiyor, gözlerini kapatıyordu, uykusu bir türlü gelmiyordu!

Sokakta bir ses duyar duymaz hemen başını kaldırıyor, bazen yataktan fırlayıp pencereyi açıyor ve kulak kesiliyordu: o mu geldi?

Eğer kapı çalınırsa, eteğini giyip mutfağa koşuyor, Zahar'ı, Anisya'yı uyandırıyor ve kapıyı açmaya gönderiyordu.

Dediklerine göre, belki, bu da, evinde karışıklık olmasını istemeyen, kiracının gecenin bir vaktinde sokakta, sarhoş kapıcının duyup da kapıyı açmasını beklemesini ve bu arada bir türlü kesilmeyen kapı sesinin çocukları uyandıracağından korkan vicdan sahibi bir ev sahibesini gösteren bir şeydir.

Peki. Ama neden, Oblomov hastalandığı zaman, onun odasına hiç kimseyi sokmuyor, odaya keçeler ve halılar seriyor, pencereyi kapatıyor ve aslında iyi ve uysal biri olduğu halde, Vanya ya da Maşa bağıracak ya da yüksek sesle gülecek olursa öfkeye kapılıyordu?

Neden geceleri, Zahar ve Anisya'ya güvenmeyip onun yatağının kıyısında, gözlerini ondan hiç ayırmadan sabah ayinine kadar oturuyor, sonra da mantosunu giyip eğri büğrü harflerle bir kâğıda "İlya" yazarak kiliseye koşuyor, kâğıdı onun iyileşmesini dileyerek sunağa bırakıyor, sonra bir köşeye çekilip dizlerinin üzerine çöküyor ve uzun zaman, başını yere eğip dua ediyor, sonra da telaşla pazara koşuyor, eve korkuyla dönerek kapıya korkuyla bakıyor ve fısıltıyla Anisya'ya soruyordu:

"Nasıl oldu?"

Bunun acıma, merhamet gibi kadınların özünde var olan özelliklerden başka bir şey olmadığını söylüyorlar.

Peki. ma neden, Oblomov iyileştikten sonra da bütün kış canı sıkkın durunca, onunla çok konuşmayınca, onun odasına bakmayınca, ne yaptığıyla ilgilenmeyip onunla şakalaşıp gülmeyince zayıfladı, üzerine soğuk bir hava, her şeye karşı gönülsüzlük çöktü? Kahve öğütürken, ne yaptığını unutuyor ya da içine içilmesi imkânsız miktarda hindiba koyuyordu... ama hissetmiyordu, sanki tat alma duyusu yok uş gibi. kulina balığı fazla pişirmiş diye kardeşi masadan kalkıp gidiyordu: ama o, taş gibi, sanki olanları hiç duymamış gibi duruyordu.

Eskiden kimse onu dalgın bir halde görmemişti, bu zaten onun yüzüne gitmezdi: hep hareket halinde gezinip dururdu, hep keskin gözlerle bakar ve her şeyi görürdü, ama birden, ku-

cağında havanla, uyuyakalmış gibi, hiç kıpırdamadan durmaya, sonra da birdenbire tokmağı hızlı hızlı, köpekleri bile kapı vuruluyor sanıp havlatacak kadar sertçe dövmeye başlar olmuştu.

Fakat Oblomov canlanıp yine yüzüne o iyi yürekli gülümsemesini takınınca, ona yine eskisi gibi kibarca bakmaya, kapıdan gözleyip onunla şakalaşmaya başlayınca ev sahibesi de yine iyileşmişti, ev işleri eskisi gibi canlı, hareketli, neşeli, ama biraz orijinal bir hava kazanmış bir halde yapılır oldu: eskiden bütün gün iyi yapılmış bir makine gibi, sağlam, düzenli bir şekilde hareket ediyor, düzgün bir şekilde geziniyor, ne alçak ne yüksek sesle konuşuyor, kahve öğütüyor, şeker kırıyor, bir şeyler eliyor, dikiş yapıyor, iğne elinde ölçülü bir şekilde, saat yelkovanı gibi hareket ediyordu; sonra hiç oyalanmadan kalkıyor; mutfağa giderken yarı yolda duruyor, dolabı açıyor, bir şey çıkarıyor, getiriyor – her şeyi makine gibi yapıyordu.

Ama şimdi, İlya İliç ailenin bir üyesi olduktan sonra, havan dövmesi başka, kahve öğütmesi başka olmuştu. Dantellerini unutmuştu neredeyse. Dikişe başlıyor, sakin sakin oturuyordu, sonra Oblomov Zahar'a kahve getirmesi için sesleniyordu birdenbire, o zaman ev sahibesi üç sıçrayışta mutfağa koşuyor ve herkesi bir yana itip kaşığı daldırıyor, mum ışığında üç kaşık dolduruyor, kahve kaynadı mı, kaymak tuttu mu diye, koyu olmasın diye dikkat ediyor, kaymakta köpük olmasın diye uğraşıyordu.

Onun en sevdiği yemeği yaparken tencereye bakıyor, kapağını kaldırıyor, kokluyor, tadıyor, sonra tencereyi kapıp ateşe koyuyordu. Onun için badem döver ya da bir şeyler rendelerken bunu öyle bir ateşle, öyle bir güçle yapardı ki, ter içinde kalırdı.

Bütün bu ev işleri, öğütme, ütü, dikiş vb., bunların hepsi yeni, canlı bir amaç kazanmıştı: İlya İliç'in huzuru ve rahatı. Eskiden bunları bir sorumluluk olarak görürdü, şimdi onun umudu haline gelmişti. Yine kendine göre dolu dolu ve çok renkli yaşamaya başlamıştı.

Ama onunla ne yapacağını da bilmiyordu, hiç kendi kendine sormuyordu, bu tatlı boyunduruğu koşulsuzca takmıştı, direnmeden ve zorlanmadan, hiç ürpermeden, tutku duymadan, bulanık önsezilere, yorumlara ya da sinirlerin oyununa ve müziğine kapılmadan takmıştı.

Sanki birden bir başka inanca geçmiş ve bu inancın ne olduğunu, ne gibi dogmaları olduğunu tartmadan ona bağlanmaya başlamıştı, onun yasalarına körü körüne boyun eğiyordu.

Sanki bir arı sürüsü onun üzerine öylece uçup gelmiş, o da sürünün ortasında kalmıştı, ne ileri ne geri adım atabiliyordu; Oblomov'u öylece, sanki soğuk kapmış ve tedavisi imkânsız bir hummaya yakalanmış gibi seviyordu.

Kendisi de hiçbir şeyin farkında değildi zaten: ona söylense, bu onun için de yepyeni bir haber olurdu, güler ve utanırdı.

Oblomov'un sorumluluğunu sessizce üstlenmişti, onun gömleklerinin hepsinin fizyonomisini ezberlemiş, çoraplarındaki delik topukları saymış, yataktan hangi ayağıyla kalkıyor öğrenmiş, ne zaman gözünde arpacık çıkar gibi oluyor, hangi yemeği, ne kadar yer, neşeli mi sıkılıyor mu, çok mu yoksa az mı uyudu, hepsini sanki bunu bütün yaşamı boyunca yapmış gibi öğrenmiş, onun için Oblomov ne anlama geliyor, neden ona bu kadar özeniyor, bunu kendi kendine hiç sormamıştı.

Eğer ona Oblomov'u sevip sevmediği sorulacak olsa, yine güler ve olumlu yanıt verirdi, ama bu soru daha önce, Oblomov'un onun yanında geçirdiği ilk haftadan sonra sorulsa da aynı yanıtı verirdi.

Neden ya da ne için hoşlanmıştı Oblomov'dan, neden daha önce sevmeden evlenmişti, sevmeden otuz yıl yaşamış, ama şimdi birdenbire onu beğenmişti?

Sevgi kaprisli, içgüdüsel, hastalık gibi doğan bir duygu olarak adlandırılsa da, onun da her şey gibi, kendi yasaları ve kanunları vardır. Eğer bu vakte dek yasaları yeterince araştırılmadıysa, bunun nedeni, sevgiden etkilenen insanın, kendi ruhunun na-

sıl izlenimlerle dolduğunu, duyguların nasıl kendisini uyku gibi sardığını, gözlerinin nasıl körleştiğini, hangi andan başlayarak nabzının, sonra da kalbinin daha güçlü atmaya başladığını, bir önceki günün nasıl birdenbire mezara kadar bağlılık haline, kendini feda etme eğilimi haline geldiğini, nasıl yavaş yavaş kendi benliğinin kaybolup ötekinin benliğine geçtiğini, nasıl aklın beklenmedik bir şekilde köreldiğini ya da alışılmadık bir şekilde genişlediğini, nasıl iradesini başkasının iradesine teslim ettiğini, başın nasıl eğildiğini, dizlerin titrediğini, gözyaşlarının, hummanın belirdiğini... bir bilgin gibi izleyememiş olmasıdır.

Agafya Matveyevna, daha önce Oblomov gibi birini pek görmemişti, gördüyse de uzaktan görmüştü ve kimbilir belki, onlar da ondan hoşlanırlardı, ama onlar başka bir sahada yaşıyordu, onun sahasında değil ve onlarla yakınlaşma fırsatı da hiç olmamıştı.

İlya İliç onun merhum kocası olan onuncu dereceden memur Pşenitsin gibi küçük, kısa adımlarla dolaşmıyordu ortalıkta, durmadan evrak doldurmuyor, işe geç kaldığı için korkudan titremiyor, hep biri üzerine binmiş, geziyormuş gibi bakmıyor, her şeye cesur ve özgür bir tavırla, sanki kendisine saygı gösterilmesini ister gibi bakıyordu.

Oblomov'un yüzü kaba saba değildi, kırmızı değil, beyaz, zarif bir yüzdü; elleri kardeşinin ellerine benzemiyordu: titremiyorlardı, kırmızı değillerdi, bembeyazdılar... küçüktüler. Oturuyor, bacak bacak üstüne atıyor, başını eliyle destekliyor, bütün bunları serbest, sakin ve güzel bir şekilde yapıyordu; kardeşi ve Tarantyev gibi sıradan bir erkek gibi konuşmuyordu; söylediği çoğu şeyi anlamıyordu hatta, ama hissediyordu bu sözlerin akıllıca, güzel, alışılmamış sözler olduğunu; anladığı sözleri bile, Oblomov başka birçok kişiden farklı söylüyordu.

İnce giysi giyiyor, her gün değiştiriyor, hoş kokulu bir sabunla yıkanıyor, tırnaklarını temizliyordu; her şeyi çok güzel, çok temizdi, hiçbir şey yapamazdı ve yapmıyordu, ona her şeyi baş-

kaları yapıyordu: onun Zahar'ı ve artı üç yüz tane daha Zahar'ı vardı...

O efendiydi, ışıldıyor, parıldıyordu! Ayrıca çok iyiydi: kibarca geziniyor, hareket ediyor, elinin ucuyla, kadife gibi dokunuyordu, oysa kocası dokunduğu yerde iz bırakırdı! Ve yine kibar, yine iyilikle bakıyor, konuşuyor...

Bütün bunları hiç düşünmüyor, hiç anlamıyordu, ama birisi onun yaşamında Oblomov'un ortaya çıkmasının bıraktığı izlenimi izleyip açıklamaya kalkacak olsa, böyle açıklardı, başka türlü değil.

İlya İliç bu köşeye, erkek kardeşten zincirli köpeğe dek her şeye nasıl bir anlam kattığını biliyordu; köpek onun gelişinden sonra üç kat daha büyük kemik almaya başlamıştı; ama bu anlamın köklerinin ne kadar derinlere uzandığını ve ev sahibesinin kalbinde nasıl beklenmedik bir zafer kazandığını anlamıyordu.

Onun Oblomov'un masasına, çamaşırına ve odalarına gösterdiği telaşlı ilgide sadece, kadının karakterinin, daha eve ilk geldiği zaman, yani Akulina odaya birdenbire elinde ürkek bir horozla daldığı, ev sahibesinin de aşçının yersiz kıskançlığına şaşırdığı halde, ona dükkâna elindeki horozu değil, gri horozu vermesini söylediği zaman fark ettiği o temel özelliklerinin bir dışavurumunu görüyordu.

Agafya Matveyevna, Oblomov'a cilve yapabilecek, ona içinde neler olup bittiğinin birtakım belirtilerini gösterebilecek biri değildi; söylendiği gibi, bunu hiç kavramamış ve anlamamıştı, hatta bir süre önce içinde hiç de böyle bir şey olmadığını unutmuştu ve sevgiyi sadece mezara dek süren sınırsız bir adanma olarak anlıyordu.

Oblomov da onun kendisine yönelik yaklaşımının gerçek içeriğini görmemişti, bunu onun karakteri sayımaya devam ediyordu. Ve Pşenitsina'nın duyguları, normal, doğal, özgeci duyguları onun çevresindekiler için, Oblomov için ve onun kendisi için de sır olarak kalmıştı.

Bu duygular gerçekten özgeciydi, çünkü kilisede mum yakmasının, Oblomov'un sağlığını dilemesinin tek nedeni, onun iyileşmesini istemesiydi ve Oblomov bunu hiç bilmedi. Geceleyin Pşenitsina onun başında bekledi ve gün ağarırken gitti, sonra da bunu hiç konu etmedi.

Oblomov'un ona yaklaşımı daha da sadeydi: onun için Agafya Matveyevna, sonsuzca hareket eden dirsekleri, her şeyi dikkatle gözleyen gözleri, dolaptan mutfağa, mutfaktan kilere, oradan mahzene sonsuz gidip gelişleri, ev ve ev işleri konusunda bütün kolaylıkları bilmesi okyanus gibi sınırsız bir idealin ve yıkılmaz bir yaşam huzurunun, daha çocukluğundan beri, baba evindeyken ruhunda yer etmiş olan silinmez bir resmin cisimlenmesini sağlıyordu.

Orada babası, dedeler, çocuklar, torunlar ve misafirler tembel bir huzurla oturur ya da yatar, evde sonsuza dek çevrelerinde gezinen, onları gözleyen, yediren, içiren, giydiren ve ayakkabılarını veren, uykuya yatıran, öldükleri zaman gözlerini kapatan çalışkan gözlerin ve ellerin olduğunu bilirlerdi; Oblomov da yatıp divandan kalkmadan, canlı ve süratli bir şeyin onun yararına hareket ettiğini ve ertesi gün güneşin doğmayacağını, gökte fırtına bulutları toplanacağını, evrenin sonundan gelen bir fırtına rüzgârının kopup geleceğini, ama çorbanın yine de sıcak bir halde masada duracağını, giysisininse temiz ve sağlam olacağını, duvardaki örümceğin alınacağını ve onun bunun nasıl olduğunu hiç bilmeyeceğini, canının ne istediğini düşünmek için bile zahmet etmeyeceğini, bunun hemen tahmin edilip burnunun dibine getirileceğini, Zahar'ın tembel, kaba, pis elleriyle değil, rahat ve nazik bir bakışla, derin bir bağlılık içeren bir gülüşle, temiz, beyaz eller ve çıplak kollarla getirileceğini görmüştü.

Her gün ev sahibesiyle gitgide daha da dost oluyordu: sevgi aklından geçmemişti, yani bir süre önce üzerinde kızamık, çiçek

ya da sıtma gibi taşıdığı ve hatırladığı zaman acı çektiği o sevgi aklına gelmiyordu.

Agafya Matveyevna'ya ateşe yaklaşır gibi, yaklaştıkça gitgide daha sıcak olan, ama sevmenin imkânsız olduğu ateşe yaklaşır gibi yaklaşmıştı.

Yemekten sonra isteyerek kalıyor ve onun odasında pipo içiyor, onun gümüşleri, tepsiyi büfeye kaldırmasını, fincanları çıkarmasını, kahve pişirmesini, bir fincanı dikkatle yıkayıp kuruladıktan sonra hepsinden önce doldurmasını, ona verip beğenip beğenmediğini gözlemesini seyrediyordu.

Onun odasına açılan kapı aralandığı zaman, onun dolgun boynuna ve yuvarlak dirseklerine sevinçle dikiyordu gözlerini ve hatta, uzun süre aralamazsa kapıyı, ayağıyla sessizce kendisi aralıyor ve onunla şakalaşıyor, çocuklarla oynuyordu.

Ama sabah olup da onu görmezse, sıkılmıyordu; yemekten sonra, onunla kalmak yerine genellikle bir-iki saat uyumaya çekiliyordu; ama uyandığı zaman çayının hazır olacağını, hatta uyanır uyanmaz hazır olacağını biliyordu.

En önemlisi, bütün bunlar kolayca oluyordu: kalbinde en ufak kabarma olmuyordu, bir kere bile ev sahibini görüp görmeyeceği için, ona ne söyleyeceğini, sorduğu soruya ne yanıt vereceğini, ona nasıl görüneceğini düşünerek kaygıya kapılmıyordu – hiç, ama hiç kaygılanmıyordu.

Özlemler, uykusuz geceler, tatlı ve acı gözyaşları... bunların hiçbirini yaşamıyordu. Oturup tütün içiyor ve onun dikiş yapmasını seyrediyor, bazen bir şeyler söylüyor ya da hiçbir şey söylemiyor, bu arada huzuru için hiçbir şey gerekmiyor, hiçbir şey istemiyordu, sanki ona gereken her şey vardı.

Hiçbir ısrar, hiçbir talep sergilemiyordu Agafya Matveyevna. Onda da herhangi bir hırslı arzu, bulantı, kahramanlık eğilimi, zaman geçiyor, gücü tükeniyor, ne iyi ne kötü hiçbir şey yapmıyor diye, aylak diye, yaşamıyor, yaşayıp gidiyor diye acı dolu yıpranmalar görünmüyordu.

Sanki görünmez bir el onu değerli bir bitki gibi sıcaktan uzak bir gölgeye, yağmurdan korunaklı bir yere ekmişti ve ona özen gösteriyor, büyütüyordu.

"Bu tığ nasıl ikide bir burnunuzun yanından geçiyor, Agafya Matveyevna!" dedi Oblomov. "Siz alttan öyle çevik bir şekilde sokuyorsunuz ki, doğrusu ben, burnunuzu eteğe dikeceksiniz diye korkuyorum."

Kadın güldü.

"Şimdi şu teyeli de atayım," dedi kendi kendine konuşur gibi, "akşam yemeğine başlarız."

"Ne var yemekte?" diye sordu Oblomov.

"Somonla ekşi lahana," dedi kadın. "Mersinbalığı bulunmuyor hiç: bütün dükkânlara baktım, kardeşim de sormuş, ama boşuna. Belki canlı bir mersinbalığı bulurlar – arabalı bir tüccar sipariş etmiş, bize de bir parça ayırmaya söz verdiler. Sonra da dana eti, tavada kaşa*..."

"Harikaymış! Nasıl da sevimli böyle hatırlamanız Agafya Matveyevna! Anisya unutmasa bari."

"Ben ne güne duruyorum? Duymuyor musunuz, cızırdıyor?" dedi kadın mutfak kapısını biraz aralayarak. "Çoktan kızarmış."

Sonra dikişi bitirdi, şişi bıraktı, işini topladı ve yatak odasına götürdü.

Böylece, Oblomov ona sıcak bir ateşe yaklaşır gibi yaklaşıyordu ve bir gün çok yakına, neredeyse ateşin içine, en azından kıvılcım alacak kadar yakına geldi.

Odasında geziniyordu ve ev sahibesinin kapısını aralayınca, dirseklerin alışılmadık bir hızla hareket ettiğini gördü.

"Hep meşgulsünüz!" dedi ev sahibesinin yanına giderek. "Ne yapıyorsunuz?"

"Tarçın dövüyorum," dedi kadın havana bir uçurum gibi bakıp tokmağı acımasızca vurarak.

---

* Su ya da sütle haşlanan bulgurla yapılan bir yemek. (ç.n.)

"Peki ya ben size engel olursam?" diye sordu Oblomov ve onu kolundan yakalayıp hareket etmesine engel oldu.

"Bırakın! Daha şekerin kırılması, pudinge de şarabın konması lazım."

Oblomov kolunu hâlâ tutuyordu, yüzü kadının ensesine yaklaşmıştı.

"Söylesenize, ya ben sizi... sevmişsem?"

Kadın güldü.

"Peki siz beni sever miydiniz?" diye sordu Oblomov tekrar.

"Neden sevmeyeyim? Tanrı herkesi sevmeyi emretti."

"Peki ya ben sizi öpersem?" diye fısıldadı Oblomov, nefesiyle boynunu yakacak kadar yaklaşıp yanağına doğru uzanarak.

"Şimdi kutsal hafta değil," dedi kadın gülerek.

"İyi ya, öpün beni!"

"Tanrı izin verirse, Paskalya'ya kadar bekleyelim, o zaman öpüşürüz," dedi kadın hiç şaşırmadan, utanmadan, ürkmeden, üzerine dizgin takılmış bir at gibi dimdik ve kıpırdamadan durarak. Oblomov yanağını hafifçe öptü.

"Baksanıza, tarçın dövüyorum; sizin pastaya koyacak bir şeyiniz yok," dedi kadın.

"Ne zararı var!" dedi Oblomov.

"Sizin sabahlığınız yine lekelenmiş mi?" diye sordu özenle kadın, sabahlığın bir ucundan tutarak. "Herhalde yağ bu?" Lekeyi kokladı. "Nereden bulaştırdınız bunu? Lambadan düşmüş olmasın?"

"Nereden geldiğini bilmiyorum."

"Belki de kapıya takıldınız?" diye meraklandı birden Agafya Matveyevna. "Dün menteşeler yağlandı: gıcırdıyorlardı. Çıkarıp verin hemen, ben alıp yıkayayım: yarın hiç yapamam."

"İyi yüreklisiniz Agafya Matveyevna!" dedi Oblomov tembel tembel sabahlığı üzerinden çıkartırken. "Biliyor musunuz: gidip köyde yaşayabiliriz, orada da var ev işi! Hem de her şey var: mantar, meyve, reçel, kuşlar, ağıl..."

"Yok canım, niye gideyim?" dedi kadın iç çekerek. "Burada doğduk, bir ömür yaşadık, burada ölmek lazım."

Oblomov hafif bir heyecanla baktı ona, ama gözleri ışıldamıyordu, gözyaşlarıyla dolmamıştı, ruhu yükseklere, kahramanlıklara coşmamıştı. Sadece divana oturmak ve kadının kollarından gözünü ayırmamak istiyordu.

II

İvan Günü görkemli bir şekilde geçti. İvan Matveyeviç bir gün öncesinde işe gitmedi, deli gibi şehre gidip geldi ve her seferinde eve ya bir kesekâğıdı ya bir sepetle döndü.

Agafya Matveyevna üç gün boyunca kahve içti ve sadece İlya İliç için üç çeşit yemek hazırlandı, diğerleri ne buldularsa, ne varsa onu yediler.

Anisya da arife gününde yatıp uyumadı. Ama Zahar hem onun yerine hem de kendi yerine uyudu ve bütün bu hazırlıkları aldırışsızca, biraz küçümseyerek izledi.

"Bizim Oblomovka'da böyle bir bayram yapılacağı zaman," dedi iki aşçıya, "hazırlıklara kontun mutfağından adamlar çağrılırdı. Beş pasta yapılırdı, sosları da saymakla bitmezdi! Hem o gün, hem ertesi gün yiyip dururdu ev sahipleri. Biz de beş gün artıkları yerdik. Tam yiyip bitirirdik, bakardık, misafir gelmiş, o zaman yine başlardık, ama burada yılda sadece bir kez oluyor!"

Yemeğe oturduklarında ilk tabağı Oblomov'a verdi, boynunda büyük bir haç asılı olan bir beyefendiye vermeyi kesinlikle kabul etmedi.

"Bizimki soyludur," dedi gururla, "bu misafirler de neymiş!"

Masanın ucunda oturan Tarantyev'e hiç hizmet etmedi ya da tabağına canının çektiği kadar yemek koydu.

İvan Matveyeviç'in bütün meslektaşları, toplam otuz kişi oradaydı.

Devasa bir alabalık, içi doldurulmuş piliçler, bıldırcınlar, dondurma ve birinci sınıf şarap – bütün hepsi bir yıllık bayrama bedeldi.

Misafirler yemek sona erince, ev sahibinin zevkini öve öve göklere çıkardılar, şımarttılar ve sonra da kâğıt oynamaya oturdular. Muhoyarov eğilerek teşekkür etti, ev sahibinin değerli misafirlerini ağırlamak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmadığını söyledi.

Sabahleyin misafirler kalkıp güç bela gitti ve evde yine her şey İlya Günü'ne kadar sessizliğe büründü.

İlya Günü'nde dışarıdan Oblomov'un misafiri olarak sadece İvan Herasimoviç ve Alekseyev, yani İlya İliç'i hikâyenin başlangıcında 1 Mayıs kutlamasına çağıran o sessiz ve sakin misafir geldi. Oblomov İvan Matveyeviç'ten geri kalmak istememekle kalmamış, aynı zamanda bu köşede bilinmeyen bir ikram cömertliği ve inceliği sergilemeye çalışmıştı.

Yağlı kulebyaka* yerine daha sade börekler vardı; çorbadan önce istiridye sunuldu; kâğıda sarılmış, yermantarlı piliç, tatlı et, küçük yeşillikler, İngiliz çorbası.**

Masanın ortasında kocaman bir ananas duruyordu ve çevresinde şeftali, vişne ve kayısılar dizilmişti. Vazolarda taze çiçekler vardı.

Çorbaya başladıkları sırada, Tarantyev börekleri yapana ve aşçıya içlerine bir şey koymayı akıl edememiş oldukları için küfrettiği anda, köpeklerin çaresiz zincir şakırtıları ve havlamaları duyuldu.

Avluya bir araba girdi ve birisi Oblomov'u sordu. Bütün herkesin ağzı açık kaldı.

---

* İçi et, mantar vb. malzemeyle doldurulmuş, bir ekmek büyüklüğünde börek. (ç.n.)

** Rusçada "oksteyl çorbası" olarak da anılan, İngilizcesiyle "*oxtail*," yani öküz kuyruğu çorbası. Derisi sıyrılmış ve doğranmış öküz kuyruğuyla yapılan bir çorba. (ç.n.)

"Geçen seneki tanıdıklardan biri benim isim günümü hatırlamıştır," dedi Oblomov. "Evde yok, deyin, evde yok!" diye homurdandı Zahar'a.

Yemeği bahçede, çardakta yiyorlardı. Zahar emri yerine getirmeye koştu ve yolda Ştoltz'la çarpıştı.

"Andrey İvaniç," diye hırladı mutlulukla.

"Andrey!" diye seslendi var gücüyle Oblomov ve onu kucaklamaya koştu.

"Tam zamanında yemeğe gelmişim!" dedi Ştoltz. "Doyurun beni; açlıktan ölüyorum. Çok zor bulabildim seni!"

"Gel, gel, otur!" dedi telaşla Oblomov, onu yanına oturtarak.

Ştoltz'un görünmesiyle birlikte önce Tarantyev hemen çiti zıplayıp geçmiş ve bostana doğru yürümeye başlamıştı; ardından İvan Matveyeviç de çardağın arkasına saklandı ve tavan arasına gizlendi. Ev sahibesi de yerinden kalkmıştı.

"Ben rahatsız ettim sizi," dedi Ştoltz hemen ayağa kalkıp.

"Nereye böyle, ne oldu? İvan Matveyiç! Mihey Andreyiç!" diye bağırdı Oblomov.

Ev sahibesini de yerine oturttu, ama İvan Matveyeviç ve Tarantyev'e sesini ulaştıramadı.

"Nereden, nasıl, çok oldu mu?" diye sorulara başladı.

Ştoltz iki hafta önce, iş için gelmişti ve köye gitmişti, sonra da Kiev'e ve Tanrı bilir nereye gidecekti.

Ştoltz masada çok konuşmadı, ama bol bol yedi: anlaşılan, gerçekten acıkmıştı. Diğerleri daha da sessiz yediler yemeklerini.

Yemekten sonra, herkes masadan kalkınca, Oblomov çardağa şampanya ve Selters suyu* getirilmesini emretti ve Ştoltz'la baş başa kaldılar.

Bir süre sustular. Ştoltz ona uzun uzun, dimdik baktı.

---

* Almanya'nın Nassau, Selters bölgesinde çıkan, şişelenmiş maden suyu. (ç.n.)

"Ee, İlya?" dedi sonunda, ama öyle sert, öyle soru yüklü konuştu ki Oblomov başını eğip sustu. "Herhalde 'hiç' oldu?"

"Ne 'hiç'i?'" diye sordu Oblomov, anlamamış gibi.

"Çoktan unutmuşsun: 'Ya şimdi ya hiç!'"

"Ben artık öyle... o zamanki gibi değilim, Andrey," dedi Oblomov sonunda. "İşlerim, Tanrı'ya şükür, düzene girdi: aylak aylak yatmıyorum, planlar neredeyse tamamlandı, iki dergi aldırıyorum; senin bıraktığın kitapların hemen hepsini okudum..."

"Neden yurtdışına gelmedin?" diye sordu Şoltz.

"Yurtdışına çıkmama engel oldu..."

Duraksadı.

"Olga mı?" dedi Şoltz ona anlamlı bir şekilde bakarak.

Oblomov patladı.

"Nasıl, gerçekten duymadın mı... Nerede o şimdi?" diye sordu hızla Şoltz'a bakarak.

Şoltz yanıt vermeyip ona bakmayı, ruhunun derinliklerine kadar süzmeyi sürdürdü.

"Teyzesiyle yurtdışına gittiğini duydum," dedi Oblomov, "yani sonra..."

"Senin hatanı öğrendikten sonra," diye tamamladı Şoltz.

"Yani biliyorsun..." dedi Oblomov, şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeden.

"Her şeyi," dedi Şoltz, "hatta leylak dalını bile. Peki sen utanmadın mı, hastalanmadın mı İlya? Pişmanlık, üzüntü yakmadı mı içini?"

"Böyle söyleme, hatırlatma!" diye sözünü kesti Oblomov heyecanla. "İkimiz arasında nasıl bir uçurum olduğunu gördükten, benim ona layık olmadığıma emin olduktan sonra tutkuma hâkim oldum... Ah, Andrey! Eğer beni seviyorsan, acı çektirme, ondan bahsetme. Ben uzun zaman önce göstermiştim ona hatasını, inanmak istemedi... gerçekten, ben çok suçlu değilim..."

"Seni suçlamıyorum, İlya," dedi dostça, hafifçe Ştoltz, "mektubunu okudum. Herkesten çok ben suçluyum, sonra o, sonra da sen, en azıyla."

"Ne yapıyor şimdi?" diye sordu ürkekçe Oblomov.

"Ne yapsın: üzülüyor, tesellisiz gözyaşları döküyor ve sana lanet ediyor..."

Ürkeklik, acı, korku, her ifadesiyle pişmanlık kapladı Oblomov'un yüzünü.

"Ne diyorsun, Andrey!" dedi yerinden kalkarak. "Gidelim, Tanrı aşkına, şimdi, şu an: onun ayaklarına kapanıp af dileyeyim..."

"Otur yerinde!" diye sözünü kesti Ştoltz gülerek. "Neşesi yerinde, hatta mutlu, selamını söylememi istedi, yazacaktı aslında, ama ben vazgeçirdim, senin heyecanlanacağını söyledim."

"Ah, Tanrı'ya şükür!" dedi gözleri dolan Oblomov. "Çok mutlu oldum, Andrey, izin ver seni öpeyim, onun sağlığına içelim."

Şampanya kadehlerini kaldırdılar.

"Nerede şimdi?"

"Şimdi İsviçre'de. Sonbaharda teyzesiyle köydeki evine gidecek. Ben bu yüzden buradayım şimdi: noterde bazı işleri tamamlamak gerekiyor. Baron işi sona erdirmemiş; Olga'ya evlenme teklif etmeyi düşünüyormuş..."

"Gerçekten mi? Bu nasıl doğru olabilir?" diye sordu Oblomov. "Peki o ne diyor?"

"Herhalde reddetmiş; o da öfkelenip gitmiş, ben de işi bitirmek için buradayım! Bu hafta her şey tamamlanır. Peki ya sen? Neden bu kuytuya saklandın?"

"Sakin burası, sessiz, Andrey, kimse engel olmuyor..."

"Neye?"

"Çalışmaya..."

"Rica ederim, burası tıpkı Oblomovka gibi, sadece daha pis," dedi Ştoltz çevresine bakınarak. "Köye gidelim, İlya."

"Köye... peki, sen bilirsin: orada inşaat başlayacak yakında... Ama hemen değil, Andrey izin ver bir düşüneyim..."

"Yine düşünecek! Ben biliyorum senin düşünmelerini: düşüneceksin, tıpkı iki yıl önce yurtdışına gitmeyi düşündüğün gibi. Bu hafta gidelim."

"Neden hemen, bu hafta?" diye kendini savundu Oblomov. "Senin işin var, benim de hazırlanmam gerekir... Burada bütün ev işleri benim üzerimde: nasıl bir yana bırakırım? Hiç hazırlığım da yok."

"Hazırlığa gerek yok zaten. Yani, neye ihtiyacın var?"

Oblomov sustu.

"Sağlığım kötü, Andrey," dedi. "Nefes darlığı çekiyorum. Yine arpacıklar çıkıyor, bir şu gözümde, bir diğerinde, ayaklarım da şişmeye başladı. Bazen uyuyamıyorum geceleri, aniden biri başıma ya da sırtıma vurmuş gibi oluyor, sıçrıyorum..."

"Lütfen, İlya, ciddi olarak söylüyorum sana, yaşam tarzını değiştirmen lazım, yoksa ya felç inecek sana ya ot gibi yaşayıp gideceksin. Artık gelecek umutları da sona erdi: eğer Olga, yani bu melek bile seni bataklığından çıkarıp kanatlarının altına alamadıysa, ben hiçbir şey yapamam. Ama kendine küçük bir etkinlik alanı çizmek, köyü inşa etmek, köylülerle uğraşmak, onların sorunlarını çözmek, bir şeyler yapmak, tohum ekmek – bütün bunları yapmalısın ve yapabilirsin... Ben senden vazgeçmeyeceğim. Artık sadece benim arzum da değil bu, Olga'nın da arzusu: o istiyor –duyuyor musun?– senin tümüyle ölmemeni, canlı canlı gömülmemeni istiyor ve ben seni mezardan çıkarmaya söz verdim..."

"Beni unutmamış! Layık mıyım buna!" dedi Oblomov duygulu bir sesle.

"Hayır, unutmamış ve sanırım, hiç unutmayacak: o öyle bir kadın değil. Sen de onun köydeki evine, misafirliğe gitmelisin."

"Şimdi olmaz ama, Tanrı aşkına, şimdi olmaz Andrey! Bırak unutsun. Ah, burada hâlâ..."

Kalbini gösterdi.

"Ne var orada? Aşk mı?" diye sordu Ştoltz.

"Hayır, utanç ve acı!" dedi iç çekerek Oblomov.

"İyi öyleyse! Senin köyüne gidelim: zaten senin inşaat yapman lazım; şimdi yaz zamanı, değerli vakit geçip gidiyor..."

"Hayır, benim bir vekilim var. Şimdi o köyde, ben de hazır olunca gidebilirim sanırım."

Ştoltz'un karşısında, hiç yerinden ayrılmadan işi ustalıkla hallettiğini, vekilin kaçan köylülerle ilgili soruşturma başlattığını, yıllık hasatı topladığını ve ona bin beş yüz ruble gönderdiğini ve büyük olasılıkla, bu yıl da toprak kirasını toplayıp göndereceğini söyleyerek övünmeye başladı.

Ştoltz hikâyeyi dinlerken ellerini birbirine vurdu.

"Seni adamakıllı soymuşlar!" dedi. "Üç yüz candan 1500 ruble mi aldın! Kim bu vekil? Nedir bu adam?"

"1500'den fazlaydı," diye düzeltti Oblomov, "hasattan kazanılan paradan emeği karşılığında ikramiye de aldı..."

"Ne kadar?"

"Hatırlamıyorum doğrusu, sana göstereyim: bir yerlerde duruyor hesap."

"Ya, İlya! Sen gerçekten ölmüşsün, gömülmüşsün!" dedi Ştoltz. "Giyin, benim eve gidiyoruz!"

Oblomov itiraz etmeye çalıştı, ama Ştoltz neredeyse zorla götürdü onu kendi evine, kendisi için bir vekâletname yazdı, Oblomov'u imzalamaya zorladı ve ona, Oblomov kendisi köye gidip işleri ele alıncaya dek, Oblomovka'yı ipotek altına aldığını bildirdi.

"Üç kat daha fazlasını toplayacaksın," dedi, "ama ipoteği ben uzun zaman sürdüremem, kendi işlerim de var. Şimdi köye gidelim ya da sen benim ardımdan gel. Ben Olga'nın çiftliğine gideceğim: üç yüz verst uzakta, oradan da senin köyüne giderim, vekili kovup ortalığı düzene sokarım, sonra da sen kendin gelirsin. Senden vazgeçmeyeceğim."

Oblomov iç çekti.

"Ah, yaşam!" dedi.

"Ne yaşamı?"

"Çekiştirip duruyor, huzur vermiyor! Yatıp uyusaydım... sonsuza dek..."

"Yani ateşi söndürüp karanlıkta kalsaydın! Ne güzel yaşam! Eh, İlya! Doğrusu, keşke biraz filozofluk yapsaydın! Yaşam bir anda geçip gidiyor, ama o yatıp uyusaymış! Bırak yaşam sürekli yanıp dursun! Ah, keşke iki yüz, üç yüz yıl yaşayabilseydim!" dedi. "Ne çok şeyi düzeltmek mümkün olurdu!"

"Sen başka türlüsün Andrey," diye karşı çıktı Oblomov, "senin kanatların var: sen yaşamıyor, uçuyorsun; senin yeteneğin var, kendini seviyorsun; işte şişman değilsin, arpacık çıkarmıyorsun, ensen kaşınmıyor. Sen başka türlü yapılmışsın..."

"Ee, yeter! İnsan kendi kendini düzenlemek ve hatta kendi doğasını değiştirmek üzere yaratılmıştır, ama o göbeğini büyütüp doğa bu yükü bana neden gönderdi diye düşünüyor! Senin de kanatların vardı, ama sen onları kırdın."

"Nerede o kanatlar?" dedi kederle Oblomov. "Ben hiçbir şey yapamıyorum..."

"Yani yapmak istemiyorsun," diye sözünü kesti Ştoltz. "Bir şeyler yapamayan insan olmaz, Tanrı aşkına, olmaz!"

"Ama işte ben yapamıyorum!" dedi Oblomov.

"Seni dinleyen, eline kâğıdı alıp ev sahibine bir mektup yazamadığını, ama Olga'ya yazabildiğini sanır. Ona yazarken dilbilgisi hatası yapmadın değil mi? Saten gibi bir kâğıt buldun, mürekkebi de İngiliz dükkânından aldın, kıvrak bir yazıyla yazdın: değil mi?"

Oblomov kızardı.

"Gerektiği zaman, sen sanki bir romanın bir yerinde yayımlanacakmış gibi düşünce ve sözler yazabiliyorsun. Ama gerek yoksa, yapamıyorsun, gözlerin görmüyor, ellerin güçsüzleşiyor! Sen becerilerini çocukken, Oblomovka'da, teyzelerin, dadıların,

dedelerin arasında kaybetmişsin. Çorap giymeyi beceremmekle başlamış ve yaşamayı beceremmemeye kadar varmış."

"Bütün bunlar doğru olabilir Andrey, ama yapacak bir şey yok, geri gelmez!" dedi kesin bir iç çekişle İlya.

"Nasıl geri gelmez!" diye karşı çıktı öfkeyle Ştoltz. "Ne biçim saçmalıklar. Ne diyorsam dinle ve yap, işte o zaman geri gelir!"

Ama Ştoltz köye tek başına gitti, Oblomov'sa sonbaharda gelmeye söz vererek gitmedi.

"Olga'ya ne söyleyeyim?" diye sordu Ştoltz, Oblomov'a gitmeden önce.

Oblomov başını eğip hüzünle sustu; sonra iç çekti.

"Beni hiç anma ona!" dedi sonunda karışık bir halde. "Beni görmediğini, duymadığını söyle..."

"İnanmaz," diye karşı çıktı Ştoltz.

"Yani benim kaybolduğumu, öldüğümü, gittiğimi söyle..."

"Ağlar, uzun zaman kendine gelemez: neden üzeceksin onu?"

Oblomov etkilenip düşünceye daldı, gözleri nemlendi.

"Peki öyleyse; ona yalan söylerim, senin onu hatıranda yaşattığını, sağlam ve ciddi bir amacın olduğunu söylerim," dedi Ştoltz. "Sen, yaşamın amacının bir kadın değil, yaşamın kendisi ve emek olduğunu anlamışsın: siz ikiniz de yanılmışsınız bu konuda. Bu onu çok mutlu eder!"

Vedalaştılar.

III

İlya gününden bir gün sonra, Tarantyev ve İvan Matveyeviç kafeteryada akşamleyin buluşmuşlardı yine.

"Çay!" diye sipariş verdi canı sıkkın İvan Matveyeviç ve garson ona çayla rom getirince, sıkıntıyla şişeyi geri gönderdi. "Bu rom değil, sirke!" dedi ve paltosunun cebinden kendi şişesini çıkardı, mantarını çıkarıp garsona koklattı.

"Bir daha seninkinden getirme," dedi.

"Ee, birader, işler fena!" dedi garson gidince.

"Evet, şeytan bulup getirdi sanki herifi!" dedi öfkeyle Tarantyev. "Bu Alman tam bir haydutmuş! Vekâletnameyi iptal edip çiftliği ipotek etti! Başımıza böyle bir şeyin gelmesini aklın alıyor mu? Derisine kadar götürecek herif kuzuyu."

"Eğer olayı öğrenirse birader, korkarım, mahvoluruz. Toprak kirasının toplandığını, ama onu da bizim aldığımızı öğrenirse, belki dava bile açar..."

"Ne davasıymış! Sen de iyice korkak oldun, birader! Zatyortiy ilk kez iç etmiyor toprak sahibinin parasını, işi kılıfına uydurmasını biliyor. Makbuzlar vermiş köylülere: kuruşu kuruşuna hesabını yapmış. Alman köpürür, bağırır çağırır, hepsi o. Başka ne davası!"

"Hadi yahu?" dedi neşelenen Muhoyarov. "İçelim o zaman."

Kendine ve Tarantyev'e rom doldurdu.

"Bir bakarsın, sanırsın, yaşamda her şey kapkara, ama içtin mi, yaşamaya değer!" diye avuttu kendini.

"Ama sen de bu arada şöyle yapacaksın, birader," diye devam etti Tarantyev: "Birtakım hesaplar yap, nasıl istersen, yani odun için, lahana için, yani aklına ne gelirse, ev masraflarının hepsini Oblomov'a yükle, bütün hepsini gider diye gösterirsin. Zatyortiy gelince de toprak kirasını getirdiğini ama giderlere gittiğini söyleriz."

"Ama sonra Alman hesaplara bakarsa, o hemen anlar, o zaman, yani..."

"Yok ya! Zatyortiy öyle bir hesap çıkarır ki şeytan bile çıkamaz içinden. Alman gelinceye dek her şey unutulur zaten..."

"Öyle mi dersin? İçelim, birader," dedi İvan Matveyeviç, bardağını başına dikerek, "doğrusu çayla sulandırmak yazık oluyor. Koklasana: 3 gümüş ruble. Solyanka* sipariş etsek mi?"

---

* Balık, et ya da mantarla yapılan, baharatlı yoğun bir çorba. (ç.n.)

"Olabilir."

"Hey!"

"Yok yani, amma haydutmuş! 'Haydi,' demiş, 'bana ipotek et,'" dedi yine öfkeyle Tarantyev. "Zaten senin benim gibi Rus insanının aklına bu dünyada gelmez! Almanların böyle bir kurumsal yanı var. Orada hep birtakım şirketler de ipotek altında. Bekle bak, tahvil çıkarır daha."

"Nedir bu tahvil, ben hâlâ doğru dürüst anlamadım?" diye sordu İvan Matveyeviç.

"Alman uydurması!" dedi Tarantyev sinirle. "Diyelim, dolandırıcının teki ateşe dayanıklı evler yapıp bir şehir inşa etmeye kalkıyor: paraya ihtiyacı oluyor, o zaman, varsayalım 500 rublelik hisseyi satışa çıkarıyor, aptal sürüsü de bunları satın alıyor, alışverişini yapıyor. İşletmenin iyi iş yaptığı görülürse, hisseler değer kazanıyor; işler kötüye giderse, hepsi ellerinde patlıyor. Senin elinde hisseler kalıyor, ama para mara olmuyor. Şehir nerede, diyorsun: yandı, diyorlar, inşaatı bitmedi, mucit de paralarla birlikte kaçtı. İşte tahvil denen şey bu işte! Bu Alman kesin yapar bunu! Şu vakte dek çıkartmaması mucize! Ben hep engel oldum, hemşerime destek oldum!"

"Evet, bu iş bitti artık: olay karara bağlandı ve arşive kaldırıldı; Oblomovka'dan toprak kirası toplama işini unutalım artık..." dedi biraz kafayı bulan Muhoyarov.

"Canı cehenneme, birader! Sende kürek kürek para var zaten!" dedi Tarantyev, onun da kafası dumanlanmıştı. "Kaynak sağlam, yeter ki kepçeyle dalma. İçelim!"

"Ne kaynağı birader? Ömrüm boyunca üç-beş ruble topladıysam odur hepsi..."

"Ama yirmi yıldır topluyorsun, birader: yalan atma!"

"Yirmi yılmış!" dedi dili dolaşan İvan Matveyeviç. "Sen benim sekreterlikte toplam kaç yıl geçirdiğini unuttun. Eskiden 2-3 kapik vardı cebimde, söylemeye utanırım, bazen kuruş hesabı yapardım. Ne yaşandı ama! Ah, birader! Yeryüzünde şanslı

insanlar var, tek söz söyleseler, başkasının kulağına azıcık fısıldasalar ya da bir satır dikte ettirseler ya da bir evrağa adlarını yazsalar yeter, bir anda cepleri öyle bir kabarır ki yastık sanırsın, başımı yaslayıp uyuyayım dersin. Böyle bir işin olsa," diye hayal etti gitgide sarhoş olarak, "ricacılar yüzünü göremez, konuşmaya çekinir. Otursun arabaya, 'Kulübe!' dersin, sonra kulüpte de, sinekleri asları tutarsın elinde, 5 kopeklik falan da oynamazsın, sonra bir yemek yersin, bir yersin – ah! Solyanka demeye utanırsın: görsen tükürürsün. Kışın piliç istesen yemekte olur, nisanda çilek bulursun! Evde karının ipek dantelleri vardır, çocukların dadısı, hepsinin saçları taralıdır, süslenmişlerdir. Ah, birader! Cennet var, ama günahkârları almıyorlar. İçelim! İşte solyanka geliyor!"

"Şikâyet etme, birader, günaha giriyorsun: sermaye var, hem de iyi..." dedi sarhoş Tarantyev kan gibi kıpkırmızı gözlerle. "35 bin gümüş ruble, şaka değil!"

"Sessiz ol, sessiz ol, birader!" diye atıldı İvan Matveyeviç. "Ne var, hepsi 35! Ne zaman 50'ye varacak? Zaten 50'yle de cenneti satın alamazsın. Evlenirsin, kaygıyla, her rubleyi sayarak yaşarsın, Jamaika'yı da unutur, düşünüp durursun bu da yaşamı mı diye!"

"İyi ama sakin ol be birader; bundan bir gümüş, şundan iki gümüş, bir bakarsın bir günde 7 ruble toplamışsın. Ne azar, ne şikâyet, ne leke, ne duman. Ama büyük işe bir kere girdin mi, sonra hayatın boyunca sağını solunu kollaman gerekir. Yok, kardeşim, günaha girme, birader!"

İvan Matveyeviç bir süredir dinlemeyip bir şeyler düşünüyordu.

"Baksana," dedi birden gözlerini iri iri açıp bir şeylere sevinerek, sanki sarhoşluk hali geçmiş gibiydi, "ama dur, söylemeyeyim, bu kuşu kafamdan kaçırıp uçurmayayım. İşte hazine uçup gider sonra... İçelim, birader, içelim hemen."

"Söylemezsen kalkıp giderim," dedi Tarantyev kadehi iterek.

"Olay büyük, birader, büyük," diye fısıldadı Muhoyarov, kapıya doğru bakarak.

"Ee?" diye sordu sabırsızca Tarantyev.

"Şimdi geldi aklıma. Biliyor musun, birader, tam büyük bir işe imza atmak gibi bir şey bu, Tanrı aşkına öyle!"

"Nedir o, söylemeyecek misin?"

"Tam bir hazine? Hazine?"

"Ee?" diye ısrar etti Tarantyev.

"Dur, biraz düşüneyim. Evet, tasfiye edecek bir şey yok, yasa böyle. Bak şimdi, birader, söyleyeceğim, çünkü sen de lazımsın; sensiz olmaz. Yoksa, Tanrı biliyor, söylemezdim; öyle başkasına söylenecek bir iş değil bu."

"Yani ben başkası mıyım senin için, ha birader? Yahu sana kaç kez iş yaptım, tanığın da oldum, kopya da çıkardım... unuttun mu? Domuzun tekisin yani!"

"Birader, birader! Dilini dişlerinin arkasına sok. Zaten sen hep böyle top gibi bağırıp duruyorsun!"

"Hangi şeytan duyacak bizi burada? Bilmiyor muyum yani ben kendimi?" dedi sıkıntıyla Tarantyev. "Neden eziyet ediyorsun bana? Haydi, söyle."

"Dinle bak: zaten İlya İliç korkağın teki, sistem falan bilmiyor. Sözleşmeden kafası karıştığı, vekâletname gönderdiği zaman da neyi nasıl yapacağını bilmiyordu, hatta ne kadar toprak kirası aldığını bile hatırlamıyordu, 'Hiçbir şey bilmiyorum,' diyordu..."

"Ee?" dedi sabırsızca Tarantyev.

"Ee, işte kız kardeşime de gidip gelmeyi alışkanlık edindi. Geçende saat bire kadar oturdu, holde benimle karşılaştı ama görmemiş gibi yaptı. Yani, biraz daha bekleyelim, bakalım ne olacak... Sen de bir yana çekip konuş onunla, evde rezillik yapmanın iyi olmadığını söyle; kardeşimin dul olduğunu, artık herkesin bildiğini söyle; onunla evlenmesi gerektiğini; zengin bir tüccarın nişanlanmak istediğini, ama Oblomov'un geceleri onunla oturduğunu duyunca, vazgeçtiğini söyle."

"İyi de o zaman korkuya kapılır, yatağa çöker kalır, yabandomuzu gibi sağa sola dönüp durur, hepsi o kadar," dedi Tarantyev. "Bunun kârlı yanı ne? Hazine nerede?"

"Ne acayipsin! Sen ona şikâyetçi olmak istediğini, güya gördüğünü, tanıkların olduğunu söyleyeceksin... Çok ürktüğü zaman da sen anlaşabileceğini, biraz sermaye feda etmek gerektiğini söyleyeceksin."

"Onda para nerede?" diye sordu Tarantyev. "Söz verse bile korkudan ancak 10 bin..."

"Sen o zaman bana göz kırp yeter, ben hemen bir borç senedi hazırlayacağım... kız kardeşimin adına: 'Ben, yani Oblomov, şu duldan, şu vadeyle 10 bin aldım...' falan yazacak."

"Bunun ne yararı var, birader? Anlamıyorum: para kız kardeşinle çocuklarına kalır. Hazine nerede?"

"Kız kardeşim de bana aynı miktarda bir borç senedi verecek; ona imzalatacağım."

"Ya imzalamazsa? Karşı çıkarsa?

"Kız kardeşim!"

Ve İvan Matveyeviç'in sesi hafif bir gülüşle titredi.

"İmzalayacak, birader, imzalayacak, kendi ölüm anlaşması olsa imzalar ve hiçbir şey sormaz, sadece güler, 'Agafya Pşenitsina' diye eğri büğrü bir imza atar bir yana ve neyi imzaladığını hiç bilmez. Göreceksin: seninle bir kenarda duracağız, kız kardeşim onuncu dereceden memur Oblomov'dan alacaklı olacak, ben de onuncu dereceden memurun karısı Pşenitsina'dan. Bırak Alman kızıp köpürsün, iş hukukuna uygun!" dedi titreyen elini yukarı kaldırarak. "İçelim, birader!"

"Hukuka uygun!" dedi heyecanla Tarantyev. "İçelim."

"Her şey yolunda giderse, iki yıl sonra tekrar söyleriz ona: bu iş hukukuna uygun!"

"Hukukuna uygun!" diye beğeniyle başını sallayıp bağırdı Tarantyev. "Şerefe!"

"Şerefe!"

Ve içtiler.

"Ama ya senin hemşeri inat eder de önce Alman'a mektup yazarsa," dedi telaşla Muhoyarov, "bak o zaman, kötü olur kardeşim! Dava falan açmak mümkün değil; kadın dul sonuçta, kız değil!"

"Yazar! Nasıl yazmasın! Ama iki yıl sonra yazsın," dedi Tarantyev. "İnat etmeye kalkarsa, yemin ederim..."

"Hayır, hayır, Tanrı korusun! Her şeyi mahvedeceksin, birader: zorlandığını söyler... Aman, dayak dedin mi, ceza davasına girer. Hayır, bu olmaz! Ama bak şu olur: önce onu içirip sarhoş edersin; smorodinovkaya* bayılıyor. Başı dumanlandığı zaman, bana göz kırparsın: ben de evrakla gelirim. Toplama bakmaz, imzalar, tıpkı sözleşmeyi imzaladığı gibi, sonra da gidip tefecinin tanıklığını da aldık mı, isterse itiraz etsin! Böyle bir efendi sarhoş halde imza attığını kabul etmekten utanır; iş hukukuna uygun."

"Hukukuna uygun!" diye tekrarladı Tarantyev.

"O zaman bırak Oblomovka mirasçılarına kalsın."

"Bırak kalsın! İçelim, birader."

"Mankafaların sağlığına!" dedi İvan Matveyeviç.

İçtiler.

IV

Şimdi biraz geriye, Ştoltz'un Oblomov'un isim gününe gelmesinden öncesine ve Vıyborg tarafından uzak, bir başka yere gitmek gerekiyor. Orada okurun tanıdığı, ama Ştoltz'un Oblomov'a haklarında bildiği her şeyi, herhalde aklından bir şeyler geçtiği için anlatmadığı ve Oblomov'un da, herhalde aklından bir şeyler geçtiği için, onlarla ilgili her şeyi sormadığı kişilerle karşılaşacağız.

---

* Kuşüzümü votkası ya da likörü. (ç.n.)

Paris'te bir gün Ştoltz bulvarda geziniyor ve dalgın bir halde dükkânların vitrinlerini seyrediyor, ama hiçbir şeye pek dikkatle bakmıyordu. Rusya'dan uzun süredir mektup almamıştı: ne Kiev'den, ne Odesa'dan ne de Petersburg'dan. Sıkılmıştı ve postaya üç mektup daha vermiş, eve dönüyordu.

Birden gözleri hayretle bir şeyin üzerinde donakaldı, sonra yine her zamanki ifadesine büründü. İki kadın bulvarda bir dükkâna girmişti.

"Hayır, olamaz," diye düşündü, "ne saçma bir düşünce! Olsa, bilirdim! Bunlar onlar olamaz."

Fakat dükkânın penceresine koştu ve camdan kadınlara baktı: "Hiçbir şey görünmüyor, pencereye sırtlarını dönmüşler."

Ştoltz dükkâna girip bir şeyler almaya çalıştı. Kadınlardan biri ışığa doğru döndü ve Ştoltz Olga İlinskaya'yı tanıdı – ve tanıyamadı! Ona doğru atılmak istedi ve durdu, dimdik bakmaya başladı.

Tanrım! Nasıl bir değişim! Hem o hem değil. Yüz hatları onun, ama solgunlaşmış, gözleri sanki uzaklara dalmış ve dudaklarında çocukça bir gülüş, naiflik, kayıtsızlık yok. Kaşlarının üzerinde önemli, kederli bir düşünce asılı duruyor, gözleri eskiden bilmediği, söylemediği çok şey söylüyor. Eskisi gibi açık, aydınlık ve huzurlu bakmıyor; bütün yüzünün üzerinde ya bir keder ya bir belirsizlik bulutu duruyor.

Ona doğru ilerledi. Olga'nın kaşları biraz kıpırdadı; bir an ona hayretle baktı, sonra tanıdı: kaşları genişledi ve simetrik bir şekilde uzandı, gözleri telaşlı değil, derin bir mutluluğun sessiz ışığıyla ışıldadı.

"Tanrım! Siz misiniz?" dedi ruhunun derinliklerinden gelen, delice mutlu bir sesle.

Teyze de hızla döndü ve üçü bir ağızdan konuşmaya başladılar. Ştoltz ona yazmadıkları için sitem etti, ona hak verdiler. Geleli daha üç gün olmuştu ve her yerde onu aramışlardı. Bir

evde onun Lyon'a gittiği söylenmişti onlara ve ne yapacaklarını bilmiyorlardı.

"İyi de bu nereden çıktı böyle? Bana hiçbir şey söylemediniz!" diye sitem etti Ştoltz.

"Acele hazırlandık, size yazmak istemedik," dedi teyze. "Olga size sürpriz yapmak istedi."

Ştoltz Olga'ya baktı: yüzü teyzesinin sözlerini doğrulamıyordu. Hâlâ dimdik bakıyordu Ştoltz ona, ama Olga'nın anlaşılmaz, onun bakışının erişemediği bir hali vardı.

"Neyi var?" diye düşündü Ştoltz. "Ben, eskiden, onu hemen anlardım, ama şimdi... ne büyük bir değişim!"

"Siz gelişmişsiniz Olga Sergeyevna, büyümüş, olgunlaşmışsınız," dedi, "sizi tanıyamıyorum! Oysa bir yıl kadar bir zaman oldu görüşmeyeli. Ne yaptınız, neler geçti başınızdan? Anlatın, anlatın!"

"Evet... özel bir şey olmadı," dedi bir kumaşı inceleyen Olga.

"Şarkılarınız ne oldu?" dedi Ştoltz onun için yeni olan Olga'yı incelemeyi sürdürüp onun yüzündeki yabancı oyunu okumaya çalışarak; ama bu oyun, şimşek gibi, görünüp kayboluyordu.

"Uzun zamandır şarkı söylemedim, iki ay oldu," dedi Olga kayıtsızca.

"Peki Oblomov ne oldu?" diye sordu Ştoltz birden. "Yaşıyor mu? Yazmıyor mu?"

Burada, belki, Olga, eğer teyzesi yardımına yetişmese, kendini tutamayıp sırrını verecekti.

"Bir düşünsenize," dedi kadın dükkândan çıkarken, "her gün bizdeydi, sonra birden kayboldu. Yurtdışına gitmeye hazırlandık; ona haber yolladım, ama hasta olduğunu, daveti kabul edemeyeceğini söylediler: bir daha da görünmedi."

"Peki siz de bilmiyor musunuz?" diye sordu Ştoltz özenle Olga'ya.

Olga uzun saplı gözlüğüyle geçen bir çocuk arabasını izledi.

"Gerçekten hastalandı," dedi geçen arabayı yapmacık bir ilgiyle seyrederek. "Baksanıza, *ma tante*, bu geçenler bizim yol arkadaşlarımız."

"Hayır, bana benim İlya hakkında yanıt verin," diye ısrar etti Ştoltz, "onunla ne yaptınız? Neden onu da yanınızda getirmediniz?"

"*Mais ma tante vient de dire*,"* dedi Olga.

"O çok tembel," dedi teyze, "üstelik öyle yabani ki, bizde üç-dört kişi toplansa hemen kaçıyordu. Bir düşünün, operaya abone oldu ve aboneliğinin yarısını hiç kullanmadı."

"Rubini'yi** dinlemedi," diye ekledi Olga.

Ştoltz başını sallayıp iç çekti.

"Siz nasıl karar verdiniz? Çok oldu mu? Birden mi geldi aklınıza?" diye sordu Ştoltz.

"Onun doktorunun tavsiyesiyle oldu," dedi teyze Olga'yı göstererek. "Petersburg belirgin bir şekilde kötü etkiliyordu onu, biz de kışı geçirmek üzere geldik, ama nerede geçireceğimize karar veremedik daha: Nice'de ya da İsviçre'de."

"Evet, çok değişmişsiniz," dedi dalgın bir tavırla Ştoltz, gözlerini Olga'nın üzerinde gezdirip gözlerine bakarken her damarını tek tek inceleyerek.

İlinsk'ler Paris'te altı ay geçirdiler: Ştoltz onların her günkü ve tek yoldaşları, tek rehberleri oldu.

Olga gözle görünür biçimde düzelmeye başladı; dalgınlıktan çıkıp sakin ve kayıtsız bir hale büründü, en azından görünüşte. İçinde neler olup bittiğini Tanrı bilirdi, ama yavaş yavaş Ştoltz için eski dostuna benzemeye başlamıştı, yine de hâlâ eski gürültülü, çocuksu, gümüşsü gülüşüyle gülmüyor, Ştoltz onu güldürdüğü zaman ölçülü bir gülümsemeyle yetiniyordu. Hatta bazen öyle mahzun oluyordu ki, gülemiyordu bile.

---

* (Fr.) "Ama teyzem söyledi ya." (ç.n.)

** Giovanni Battista Rubini (1794-1854), ünlü bir İtalyan tenör. (ç.n.)

Onu güldürmenin artık mümkün olmadığını hemen anladı: Olga, Ştoltz'un anlattığı gülünç bir hikâyeyi, tek kaşının üzerinde simetrik uzanan bir kırışıklıkla dinliyor ve gülümsemiyor, sessizce ona bakmayı, sanki düşüncesizliğinden dolayı sitem eder gibi ya da sabırsızlıkla bakmayı sürdürüyor ya da birden, şakaya yanıt vermek yerine, derin bir konu açıyor ve bunu yaparken de ısrarlı bir tavır takındığı için, Ştoltz'un öylesine, boş şeyler söylediği için utanmasına neden oluyordu.

Bazen üzerinde insanların günlük boş koşuşturma ve saçmalıklarından dolayı bir iç yorgunluk hali beliriyor, Ştoltz birdenbire başka bir alana, kadınlarla nadiren ve gönülsüzce daldığı bir alana geçmek zorunda kalıyordu. Sırf Olga'nın derin, sorgulayıcı bakışları aydınlansın ve sakinleşsin diye, yanında olan ondan başka, uzak bir şeylere merak duymasın, özlem duymasın diye ne çok düşünce, aklın ne çok kaynağı harcanıyordu!

Dikkatsiz bir söz yüzünden onun bakışı donuklaşınca, sertleşince, kaşları çatılıp yüzünde dilsiz, ama derin bir hoşnutsuzluk gölgesi belirince çok kaygılanıyordu. İki-üç gün boyunca halis akıl oyunları, hatta kurnazlıklar sergilemesi, kadınlar karşısındaki bütün ateşini ve hünerini göstermesi gerekiyordu, zorla da olsa, yavaş yavaş Olga'nın kalbinden yüzüne dinginlik yayılması, bakışlarına ve gülümsemesine bir sakinlik hali gelmesi için.

Bazen günün sonunda eve bu mücadeleden yorgun bir halde gidiyor ve galip geldiği zaman mutlu oluyordu.

"Nasıl da kızardı yüzü, Tanrım! Bu kız nasıl büyümüş! Kim öğretmiş ona bunları? Bu yaşam dersini nerede almış? Barondan mı? Ama onun züppece sözleri kimseyi etkilemez! Sakın İlya olmasın!"

Olga'yı anlayamıyor, ertesi gün yine yanına koşuyordu ve yüzünü daha da dikkatle, korkuyla okuyor, sık sık zorluk çekiyor ve Olga'nın yüz hatlarında beliren her şeyi, soruları, kuşkuları, istekleri ancak bütün aklını ve yaşam bilgisini kullanarak aşabiliyordu.

Ştoltz, elinde deneyimin ateşiyle, Olga'nın aklının, karakterinin labirentine dalıyor ve her gün yeni özellikler ve gerçekler keşfediyor, öğreniyordu ve hâlâ labirentin sonuna ulaşamamıştı, sadece heyecan ve telaşla Olga'nın aklının her gün hayati ekmeğe ihtiyaç duymasını, ruhunun bir türlü doymamasını, hep deneyim ve yaşam istemesini izliyordu.

Ştoltz'un bütün hareketlerine, bütün yaşamına geçen her gün yabancı bir hareketlilik ekleniyordu: Olga'ya çiçekler götüren, kitaplar, notalar ve albümler taşıyan Ştoltz, kadın dostunun boş vakitlerini uzun süre doldurduğunu düşünerek huzur buluyor ve çalışmaya oturuyor ya da birtakım madenleri, birtakım çiftlik modellerini denetlemeye gidiyor, insanların arasına karışıyor, yeni ya da ilginç kişilerle tanışıyor, görüşüyordu; sonra ona yorgun bir halde dönüyor, piyanosunun yanına oturuyor ve onun sesinin tınılarıyla dinleniyordu. Ve birden Olga'nın yüzünde hazırlanmış sorular, bakışlarında ısrarlı yanıt istekleriyle karşılaşıyordu. Ve ne gördüyse, niye gördüyse, farkına varmadan, istemeden, yavaş yavaş ona hepsini anlatıyordu.

Bazen Olga onun görüp öğrendiklerini kendisi de görüp öğrenmek istediğini söylüyordu. O da yaptığı işi yeniden yapıyordu: onunla bir binaya, bir yere, bir makineye bakmaya, duvarlardaki, taşlardaki tuhaf oluşumları beraber görmeye gidiyordu. Yavaş yavaş, farkında olmadan, onun sesini duymaya, hissetmeye alışmıştı ve birden, bir gün, kesin bir şekilde, tek başına değil iki kişi yaşamaya başladığını ve Olga'nın gelişinden beri böyle yaşadığını anladı.

Neredeyse bilinçsiz bir şekilde, kendi kendisiyle yapar gibi, elde ettikleri servetin değerlendirmesini onun yanında sesli bir halde yaptı ve sonuca hem kendisi hem de o şaşırdı; sonra onun bakışlarında bir soru kalmadığından, yüzüne tatmin olmuş düşüncelerin ışığının yerleştiğinden ve ona bir fatih gibi baktığını gördüğünden emin oldu.

Eğer bu doğrulanırsa, eve gururla, heyecanla gidiyor ve geceleyin uzun zaman kendini gizli gizli ertesi güne hazırlıyordu. En

sıkıcı, zorunlu işler bile ona kuru, ama zorunlu geliyordu: bunlar yaşamın temeline, dokusuna kadar girmişti; düşünceler, gözlemler, olgular sessiz ve kayıtsızca, belleğin arşivinde yığılmıyor, her güne parlak bir renk veriyordu.

Soru dolu ve susuz kalmış gibi bir bakışı beklemeden, ateş ve enerjiyle, yeni bir haberi, yeni bir konuyu ona açmaya geldiği zaman Olga'nın solgun yüzünü ne sıcak bir ışık kaplıyordu!

Kendisi de onun aklı, kaygı ve tatlı bir saygıyla, onun her bakışını, her sözünü yakalamaya çalıştığı ve göz göze geldikleri zaman büyük bir mutlulukla doluyordu: o ona bakıyor, gözlerinde hiçbir soru kalmamış, o ona bakıyor, söylenmemiş hiçbir şey kalmamış, ama Ştoltz bir şey mi unuttu, felaket, Tanrı korusun! Yoksa Olga'nın herhangi bir bulanık, onun erişemediği bir köşeye ulaşmasına, kendi düşüncesini geliştirmesine yardım etmeyecek mi Ştoltz?

Sorun ne kadar önemli, karmaşık olursa, Ştoltz ona ne kadar dikkatle inanırsa, o kadar değerli oluyordu ve Olga o kadar çok minnettar bakışlarla bakıyordu Ştoltz'a ve bu bakış o kadar daha sıcak, derin, içten oluyordu.

"Çocuk bu Olga!" diye düşünüyordu Ştoltz hayretle. "Beni geçecek!"

Olga üzerine hiçbir şey üzerine düşünmediği kadar çok düşünüyordu.

Bahar gelince İsviçre'ye gittiler. Ştoltz daha Paris'teyken artık Olga'sız yaşayamayacağına karar vermişti. Buna karar verdikten sonra, Olga'nın onsuz yaşayıp yaşayamayacağı sorusunu çözmeye çalıştı. Ama bu soru onun için o kadar kolay değildi.

Ona ağır ağır, dolambaçlı bir şekilde, özenle yaklaşıyordu, bazen el yordamıyla bazen cesurca ilerliyor ve düşünüyordu: işte hedefe çok yaklaşmış, işte kuşkuya yer bırakmayan bir işaret, bir bakış, söz, sıkıntı ya da mutluluk yakalamış; yine de küçük bir ayrıntı gerekli, Olga'nın kaşlarının hafif bir hareketi, nefesi gerekli ve ardından sır ortaya çıkacak: Olga onu seviyor!

Yüzünde kendisine yönelik çocukluğa varan bir güven okuyordu; Olga genellikle ona bakmıyormuş gibi bakıyordu, ama belki de annesi olsaydı, böyle bakardı annesine.

Onun gelmesini, boş vakitleri, hoşnut edilmeyle geçen günleri bir lütuf, bir kur, kalpten gelen iyilik saymıyor, yalın bir sorumluluk sayıyordu, sanki Ştoltz onun kardeşi, babası, hatta kocasıydı: bu da çok şey demekti, her şey demekti. Kendisi de ona karşı her sözünde, her adımında özgür ve içtendi, sanki Ştoltz'un onun üzerinde tartışılmaz bir ağırlığı ve otoritesi vardı.

Ştoltz da bu otoriteye sahip olduğunu biliyordu; Olga bunu her an gösteriyor, bir tek ona inandığını ve yaşamda gözünü kapatıp sadece ona yaslanabileceğini ve bütün yeryüzünde başka kimseye daha fazla güvenemeyeceğini söylüyordu.

O da, elbette, bundan gurur duyuyordu, ama bununla yaşlı, akıllı ve deneyimli bir amca, hatta baron bile gurur duyabilirdi, eğer aydınlık bir kafası, karakteri olan biriyse. Otorite zaten bir kadının ağır bir hata yapmasına ve bu hatadan mutlu olmasına yol açan o baştan çıkarıcı göz kamaşmasının büyüleyici yalanı değil mi belli ölçüde?

Hayır, Olga ona bilinçli bir şekilde saygı duyuyor. Doğrusu, Ştoltz onun karşısında bir fikri geliştirir ya da ruhunu sergilerken gözleri parlıyor onun; onu gözlerinin ışığıyla yıkıyor, ama neden olduğu görülüyor hep; bazen kendisi de söylüyor bunun nedenini. Ama aşkta gözü kapalı, karşılıksız hizmet edilir ve mutluluk bu gözü kapalı olmak ve karşılık beklememekte yatar. Olga küstüğü zaman, neden küstüğü hemen anlaşılmıyor.

Ştoltz ne ani değişiklikler, ne tedirginlik derecesinde mutluluk, ne de bakışlardaki bezgin ya da titreyen bir ateş bekliyordu ondan ve buna benzer bir şeyle, ilk kez, birkaç gün için İtalya'ya gideceğini söylediği zaman, Olga'nın yüzü bir ağrıyla çarpılmış gibi olduğu zaman karşılaştı; bu değerli ve nadir dakikalarda Olga'nın sanki kalbi durmuş ve kanı donmuş gibi oldu, sonra birden yine her şey yoluna girdi; naif ve açıksözlü bir şekilde

şöyle dedi: "Oraya sizinle gidemeyecek olmam çok üzücü, oysa çok isterdim! Ama siz bana her şeyi, sanki ben de oradaymışım gibi anlatırsınız."

Sonra büyü, bu açık, saklanmamış arzunun ve Ştoltz'un anlatma hünerinin bu boş, resmi övgüsünde kaybolup giderdi. Tam Ştoltz küçücük ayrıntıları derlemeyi tamamlar, tam onu hassas dantellerle süslemeyi başarır, tam bir ilmiği atmayı bitirirken – biraz sonra, şimdi derken...

Birdenbire Olga yine sakin, kayıtsız, sade, hatta bazen soğuk bir tavır takınır. Oturur, çalışır ve sessizce onu dinler, ara sıra başını kaldırır, ona meraklı, soru dolu, dosdoğru konunun içine giren bakışlar yöneltirdi, öyle ki Ştoltz birçok kez kitabı elinden sıkıntıyla atmış ya da bir açıklamayı yarıda kesmiş, kalkıp evden çıkıp gitmişti. Döndüğü zaman Olga onu meraklı bir bakışla karşılardı: Ştoltz da üzülmüş, bir açıklama uydurarak dönmüş olurdu.

Olga öylece dinler ve inanırdı. Kuşku ya da kurnaz bir gülüş bile olmazdı yüzünde.

"Seviyor mu, sevmiyor mu?" diye iki soru dolanırdı Ştoltz'un aklında.

Eğer seviyorsa, neden öyle dikkatli, öyle ketum? Eğer sevmiyorsa, neden öyle özenli, öyle uysal? Bir haftalığına Paris'ten ayrılıp Londra'ya gitti ve bunu ona tam gideceği gün söyledi, daha önceden haber vermedi.

Eğer birden korkuya kapılsa, yüzü değişse... işte o zaman her şey tamam olacak, sır çözülecek, o mutlu olacaktı! Ama o elini sıkıca sıkmakla, hüzünlenmekle yetindi: Ştoltz umutsuzluğa kapıldı.

"Ben çok sıkılacağım," dedi Olga, "ağlayabilirim, yetim gibi kaldım şimdi. *Ma tante*! Bakın, Andrey İvaniç gidiyor!" diye ekledi ağlamaklı bir sesle.

Olga onu mahvetmişti.

"Bir de teyzesine seslendi!" diye düşündü. "Bir bu eksikti! Görüyorum, üzülüyor, seviyor, fakat... bu sevgi, borsada bir mal

alır gibi, belli bir sürede, belli bir ilgiyle, özenle alırsın... Geri dönmeyeceğim," diye düşündü acıyla. "Dilerim iyi olursun, Olga, küçük kız! Eskiden en ufak şey de kendini kaybederdi. Neyi var onun?"

Ve derin düşüncelere daldı.

Neyi vardı onun? Ufak tefek bazı şeyleri bilmiyordu: bir kere âşık olduğunu, artık elinden geldiği ölçüde, genç kızlık çağının kendini o ani kızarmalarla, gizlice yaşanan ağır kalp ağrılarıyla, hummalı aşk halleriyle, ilk tutkusuyla gösteren beceriksizliğini atlattığını bilmiyordu.

Bunu bilse, onun kendisini sevip sevmediğinin sırrını çözemese de en azından, ona karşı neden bu kadar akıllıca davranmak gerektiğini bilirdi.

İsviçre'de, gezginlerin gittiği her yere beraber gittiler. Ama sık sık ve büyük bir aşkla az kimsenin gittiği kuytularda da durdular. Onlar ya da en azından Ştoltz, "kendi işiyle" o kadar ilgiliydi ki, onlar için ikinci plana atılan geziden bıktılar.

Ştoltz onun peşinden dağlarda geziyor, uçurumlara, şelalelere bakıyordu ve her yerde o ilk planda yer alıyordu. Ştoltz onun peşinden dar bir patikada ilerlerken, teyze aşağıdaki arabada oturuyordu; Ştoltz Olga'nın dağa çıkarken durmasını, nefesini düzene sokmasını ve dönüp ona bakmasını, hemen ve öncelikle ona bakmasını dikkatle gizlice seyrediyordu: artık bunu yapacağından emindi.

Bu da iyiydi: hem sıcak hem aydınlık doluyordu kalbine, ama birden Olga bakışlarını başka yerlere çeviriyor ve dalıp gidiyor, düşünceli bir uyuşukluk içinde kendini kaybediyordu, ondan sonra önündeki Ştoltz'u görmüyordu.

Ştoltz hafifçe kıpırdanıp kendini hatırlatacak, bir şeyler söyleyecek olsa, Olga ürküyor, bazen çığlık atıyordu: onun burada mı uzakta mı, olduğunu, hatta yeryüzünde olup olmadığını unuttuğu belliydi.

Ama sonra, evde, pencerede, balkonda, bir tek onunla konuşuyor, uzun zaman konuşuyor, uzun zaman ruhundaki izlenim-

leri ayıklayarak hepsini söylemiyordu ve ateşli bir halde, heyecanla konuşuyor, bazen duruyor, söyleyeceği sözü seçiyor ve yazın ona söylenmiş bir şeye takılıyor, bakışlarında yardımından dolayı minnettarlık duyan bir ışık parlamaya başlıyordu. Ya da yorgunluktan solmuş bir halde büyük koltuğa oturuyor, ama hırslı, yorulmak bilmez gözleri ona onu dinlemek istediğini söylüyordu.

Kıpırdamadan dinliyordu, ama tek söz söylemiyor, yüz hatlarında hiç kıpırdama olmuyordu. Ştoltz susuyordu, o hâlâ dinlemeye devam ediyordu, gözleri hâlâ soruyordu ve Ştoltz bu dilsiz çağrıya uyarak yeni bir güçle, yeni bir heyecanla anlatmayı sürdürüyordu.

Bu da iyiydi: aydınlık, sıcak kalbi çarpıyor; yani, orada yaşıyor, başka bir şeye ihtiyacı yok: burada onun ışığı, ateşi ve aklı. Sonra birden yorgun bir halde ayağa kalkıyor ve yine aynı, bu kez soru dolu gözler ondan gitmesini rica ediyor ya da bir şeyler yemek istiyor ve büyük bir iştahla yemek yiyor...

Bütün bunlar harikaydı: Ştoltz hayalperest değildi; düzensiz tutkular istemiyordu, tıpkı Oblomov'un da istememesi gibi, ama başka nedenlerle. Fakat duyguların düzgün bir iz üzerinde akmasını, önce kaynağından ateşli bir şekilde fışkırmasını, onu kaşık kaşık içmeyi ve sonra bütün yaşam boyunca bu mutluluk pınarının nereden çıktığını bilerek yaşasınlar isterdi.

"Seviyor mu, sevmiyor mu?" diyordu acı verici bir heyecanla, neredeyse kanlı terler döker bir halde, ağlamak üzere bir halde.

Bu soru içinde daha da tutuşuyor, onu alev gibi sarıyor, düşüncelerini sarıp sarmalıyordu: aşkın değilse de yaşamın tek önemli sorusu buydu. Ruhunda artık başka hiçbir şeye yer yoktu.

Sanki, bu altı ay boyunca ona bir virüs bulaşmış ve kadınlarla ilişkilerinde ustalıkla kaçtığı bütün o aşk eziyet ve işkencelerini yaşatmıştı.

Sağlıklı organizmasının, bu akıl, irade, sinir zorlaması birkaç ay daha sürecek olursa, dayanamayacağını hissediyordu. Ruhun tutkuyla böyle gözlerden gizli bir şekilde yaptığı mücadelenin

nasıl güç tükettiğini, kalpte hiç kan dökmeden, ama acı vererek tedavisi imkânsız yaralar açtığını, yaşamın nasıl geçip gittiğini anlıyordu; bu daha önce yabancıydı ona.

Kendi gücüne olan züppece inancından bir kısmını yitirmişti; artık başkalarının nasıl aklını kaybettiğine, çeşitli nedenlerle, hatta... aşk yüzünden de mahvolduğuna dair hikâyeleri dinlerken uçarı şakalar yapmıyordu.

Korkuya kapılmıştı.

"Hayır, buna son vereceğim," dedi, "onun ruhuna ulaşacağım, eskisi gibi ve yarın – ya mutlu olacağım, ya gideceğim!"

"Gücüm kalmadı!" dedi sonra aynaya bakarak. "Hiçbir şeye benzemiyorum... Yeter!"

Doğruca hedefine gitti, yani Olga'ya.

Peki ya Olga? Onun halini fark etmiyor muydu yoksa ona karşı duygusuz muydu?

Bunu fark etmemiş olamazdı: onun gibi hassas kadınlar, dostça bağlılık ve hoşnut etmeyi başka duyguların zarifçe ortaya çıkmasından ayıramazlar. Onun cilvesi kesinlikle onun dürüst, ikiyüzlü olmayan, hiçbir şeyle sarsılmayacak ahlakının doğru bir anlayışını alıp götüremezdi. O bu boş zayıflıklardan daha üstündü.

Geriye sadece onun, uygulamaya dönük hiçbir niyeti olmadan, Ştoltz gibi bir insandan gelen bu kesintisiz, akıl ve tutku dolu hayranlıktan hoşlandığı varsayımı kalıyordu. Elbette, hoşlanıyordu: bu hayranlık onun incinmiş özgüvenini canlandırıyordu ve onu yavaş yavaş tekrar üzerinden düştüğü o kaideye çıkartıyordu; yavaş yavaş gururu yerine geliyordu.

Ama düşünemediği bir şey vardı: bu hayranlığın nasıl sonuçlanması gerekiyordu? Bu hep Ştoltz'un sorularıyla onun ısrarlı sessizliği arasındaki bir sonsuz mücadele olarak kalamazdı. En azından, onun bütün bu mücadelesinin boş yere olmadığını, onun içine büyük bir irade ve karakter kattığı bu davayı kazanacağını hissetmiyor muydu? Boşuna mı harcıyordu Ştoltz bu

alevleri, parıltıları? Bu parıltının ışınları altında Oblomov'un ve o aşkın imgesi sönüp gidecek miydi?

Olga bunların hiçbirini anlamıyor, açıkça kavrayamıyordu ve bu sorularla kendi içinde umutsuzca mücadele ediyordu, ama bu kaostan nasıl çıkacağını bilmiyordu.

Ne yapmalıydı? Kararsız bir konumda kalmak imkânsızdı: Zaman gelecek, bu dilsiz oyun ve gövdenin içine kapatılmış duyguların mücadelesi dile dökülecek – geçmişi hakkında ne söyleyecek o zaman! Ona ne ad verecek ve Ştoltz'a karşı hissettiği şeye ne ad verecek?

Eğer Ştoltz'u seviyorsa, neydi bu sevgi? Koketlik, havailik ya da daha kötü bir şey mi? Aklından bu geçince utançtan içi yanıyor ve yüzü kızarıyordu. Böyle bir suçlamayı yakıştıramıyordu kendine.

Eğer o aşk ilk, saf aşk olduysa, Ştoltz'a hissettiği neydi? Yine oyun, yalan, ince hesaplar, onu kocalığa sürüklemek ve kendi yaptıklarını bu havailikle örtmek için yapılmış şeyler mi? Bunu düşündüğü zaman buz kesiliyor ve yüzü bembeyaz oluyordu.

Ama ne oyun, ne yalan, ne hesap – yani... yine mi aşk?

Bu varsayım aklını karıştırıyordu: bir daha aşk yaşamak, hem de ilkinden yedi-sekiz ay sonra! Ona kim inanır? Bunu nasıl söyleyecek kimsede hayret, hatta... horgörü uyandırmadan! Düşünmeye bile cesaret edemiyordu, hakkı yoktu!

Yaşadıklarını iyice gözden geçirdi: orada ikinci aşkın hiçbir izini bulamadı. Teyzesinin, yaşlı hanımların, çeşitli bilgelerin, hatta yazarların, "aşk düşünürlerinin" sözlerini hatırladı. Dört bir yandan acımasız bir karar duyuluyordu: "Kadın sadece bir kere gerçekten sever." Oblomov da kararını böyle vermişti. Soneçka'yı hatırladı, onun ikinci aşktan bahsettiğini hatırladı, ama Rusya'dan gelenlerden, arkadaşının üçüncüye geçtiğini duymuştu...

Hayır, diye karar verdi, Ştoltz'a karşı bir aşk yoktu onda, üstelik olamazdı! Oblomov'u seviyordu ve bu sevgi ölmüştü, yaşa-

mın rengi sonsuza dek solmuştu! O Ştoltz'a karşı sadece, onun parlak özelliklerine, ayrıca kendisine gösterdiği dostluğa, ilgiye, güvene dayanan bir dostluk besliyordu.

Böylece eski dostuna âşık olma düşüncesini, hatta olasılığını kovmuştu kafasından.

İşte, Ştoltz'un onun yüzünde ve sözlerinde herhangi bir belirti görememesinin, ne olumlu bir kayıtsızlık, ne geçici bir şimşek, hatta sesinden çıkıp sıcak, içten, ama sıradan dostluğun sınırını aşacak bir duygu kıvılcımı bulamamasının nedeni buydu.

Her şeyi bir anda sona erdirmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı Olga için: Ştoltz'a duymaya başladığı aşkın belirtilerini fark edip onun ortaya çıkmasına izin vermeden hemen uzaklaşmak. Ama artık vakit kaybediyordu, bunu çok daha önce yapmak gerekiyordu; üstelik ona duyduğu duyguların tutkuya dönüşeceğini de sezmeliydi; üstelik bu Oblomov değildi: ondan hiçbir yere kaçamazdı.

Kaçmak fiziksel olarak mümkün olabilirdi belki, ama ahlaki olarak kaçması imkânsızdı: önce eski dostluk haklarından yararlanmış ve eskisi gibi Ştoltz'da, oyuncu, zeki, şakacı bir sohbet arkadaşı, yaşamın olgularını, onların başına gelen ya da onların yanında olup biten, onları ilgilendiren her şeyi doğru ve derin bir şekilde gözleyen birini bulmuştu.

Ama ne kadar sık görüşürlerse, ahlaken o kadar yakınlaşıyorlar, Ştoltz'un rolü o kadar canlı bir hal alıyordu: gözlemci rolünden hiç hissetmeden olguları yorumlayan biri, Olga'nın rehberi haline gelmişti. Farkına varmadan onun aklı ve vicdanı olmuştu ve yeni haklar, Olga'nın bütün yaşamını, onun Ştoltz'un görüp yargılamasından özenle sakladığı tek bir aziz köşe dışında her yeri dolanan yeni, gizli bağlar ortaya çıkmıştı.

Kendi aklı ve kalbi üzerindeki bu ahlaki koruyuculuğu kabul etmiş ve kendisinin de onun üzerinde etki bırakmış olduğunu görmüştü. Karşılıklı hak alışverişi yapıyorlardı; Olga fark ettirmeden, sessizce izin vermişti bu alışverişe.

Şimdi her şeyi birdenbire nasıl alıp götürecek? Üstelik bu kadar... bu kadar çalışma... mutluluk, çeşitlilik... yaşamda... Ve eğer bu olmazsa birdenbire ne yapacak? Ve aklına kaçma düşüncesi geldiği zaman artık çok geçti, buna gücü yoktu.

Onunla geçirmediği her gün, ona adanmamış ve onunla paylaşılmamış her düşünce... bütün bunlar onun için rengini ve anlamını kaybetmişti.

"Tanrım! Keşke onun kız kardeşi olabilseydim!" diye düşünüyordu. "Böyle bir insan üzerinde sonsuz haklara sahip olmak, sadece aklı değil, kalbinin üzerinde de haklara sahip olmak, onun varlığının tadını yasal bir şekilde, açıkça, ağır fedakârlıklar yüzünden, acılar, üzücü geçmişin vekâleti yüzünden ağlamadan çıkarmak ne büyük mutluluk olurdu. Ama şimdi bu ne böyle? Gidecek ve ben onu tutma hakkına sahip olmadığım gibi, ondan ayrılmayı da istemiyorum; kendimi tutuyorum... Ona ne söyleyeceğim, hangi hakla onu her dakika görmek, dinlemek istiyorum? Çünkü sıkılıyorum, çünkü özlem duyuyorum, çünkü o beni eğitiyor, eğlendiriyor, çünkü bana yararlı ve hoşuma gidiyor. Elbette, neden bu, ama doğru değil. Ben bunun karşılığında ne veriyorum ona? Beni karşılıksız seyretme ve herhangi bir karşılık beklemeye cesaret etmeme hakkı, oysa başka birçok kadın kendisini mutlu sayardı..."

Acı çekiyor ve bu durumdan nasıl kurtulacağını düşünüyor, herhangi bir amaç, son göremiyordu. Önlerinde sadece Stoltz'un hayal kırıklığı ve sonsuz ayrılık vardı. Bazen Olga'nın aklına ona her şeyi açmak, ikisinin mücadelesini de bir anda bitirmek geliyordu, ama cesareti kayboluyor, bunu düşünmekle yetiniyordu. Utanıyor, acı çekiyordu.

En tuhafı da kendi geçmişine saygı duymayı bırakmış olması, hatta Stoltz'dan ayrılamaz hale geldiği zamandan, o Olga'nın yaşamını ele geçirdiği zamandan beri geçmişinden utanıyor olmasıydı. Sözgelimi baron ya da başka biri öğrenseydi, elbette canı sıkılır, huzursuz olurdu, ama şimdi Stoltz'un öğreneceğini düşünürken bile acı çektiği kadar acı çekmezdi.

Kendi kendine korkuyla, yüzünde nasıl bir ifade belireceğini, ona nasıl bakacağını, ne söyleyeceğini, sonra ne düşüneceğini hayal ediyordu? Ona birdenbire değersiz, zayıf, önemsiz bir şey gibi görünecekti. Hayır, hayır, kesinlikle olmaz!

Kendini gözlemeye başladı ve dehşetle, sadece başından geçen hikâyeden değil, kahramanından da utandığını keşfetti... Eski dostuna olan derin bağlılığına nankörlük etmekten duyduğu pişmanlık da yakıyordu onu.

Belki de sabretseydi kendi utancına alışırdı: insan nelere alışmıyor! Yani eğer onun Ştoltz'a duyduğu dostluk her tür çıkarcı tasarı ve arzulara yabancı olsaydı. Ama kalbinin bütün kurnaz ve dalkavuk fısıltılarını bastırabilse bile, hayal gücünün düşleriyle baş edemiyordu: sık sık gözlerinin önüne, onun iradesine rağmen, bu yeni aşkın imgesi çıkıyor ve ışıldıyordu; büyük bir mutluluk hayali, Oblomov'la, tembel bir uykuda değil, çok yönlü bir yaşamın geniş arenasında, bütün derinliğiyle, bütün sevinci ve kederiyle yaşanan bir mutluluk, Ştoltz'la mutluluk hayali gitgide daha çekici bir şekilde büyüyordu...

O zaman geçmişine gözyaşları döküyor ama yıkayıp atamıyordu. Hayallerden kurtuluyor ve duvar gibi bir aşılmazlığın, sessizliğin ve Ştoltz'a işkence eden o dostça kayıtsızlığın arkasına daha özenle saklanıyordu. Sonra kendinden geçiyor, dostunun özgeci varlığıyla kendinden geçip etkileyici, sevimli, saf biri oluyor, yine hakkını kaybettiği halde mutlulukla ilgili yasak bir hayale kapılıyor, geleceğin onun için kaybolduğunu, pembe hayallerin geride kaldığını, yaşamın rengini kaybettiğini unutuveriyordu.

Herhalde, yazla birlikte kendi durumuyla barışmayı başaracak ve geleceğe umut beslemekten, bütün yaşlı kızlar gibi vazgeçecek veya soğuk bir ilgisizliğe gömülecek ya da hayır işleriyle ilgilenecekti; ama birden yasak hayali daha da ateşli bir hal aldı, Ştoltz'un dudaklarından çıkan birkaç söz ona açık bir şekilde onun dost olmaktan çıkıp tutkulu bir hayran haline dönüştüğünü anlattığı zaman. Dostluk aşka gömülmüştü.

Bunu keşfettiği sabah yüzü bembeyaz oldu, bütün gün evden çıkmadı, heyecana kapıldı, kendisiyle mücadele edip şimdi ne yapacağını, üzerine nasıl bir yük bindiğini düşündü... ve hiçbir şey gelmedi aklına. Sadece, daha en baştan utancını yenip Ştoltz'a geçmişte olanları erkenden anlatmadığı için lanet ediyordu kendine, şimdi bir de korkusunu yenmesi gerekecekti.

Göğsü ağrıdığı, orada gözyaşları dolduğu zaman, Ştoltz'a atılıp hiçbir şey söylemeden, hıçkırıklarla, kasılmalarla, baygınlıklarla aşkını anlatmak, böylece onun da kefaretini görmesini sağlamak istediği zaman kararlılık hamleleri yaşıyordu.

Bu tür durumlarda başkalarının nasıl davrandığını duymuştu. Sözgelimi Soneçka, kendi nişanlısına kornetçi hakkında onunla oynadığını, onun küçük bir çocuk olduğunu, kendisinin onu kasten soğukta beklettiğini, bu arada gidip arabaya oturduğunu vb. anlatmıştı.

Soneçka Oblomov için de onunla sırf eğlenmek için şakalaştığını, onun gülünç olduğunu, "böyle bir çuval" sevebileceğine kimsenin inanmayacağını hiç düşünmeden söylerdi. Ama bu davranışı Soneçka'nın kocası ve başka birçok kişi doğru bulsa bile, Ştoltz bulmazdı.

Olga daha inandırıcı bir şekilde sunabilir, Oblomov'u düşmekten kurtarmak istediğini ve bunun için, deyim yerindeyse, dostça cilveleştiğini söyleyebilirdi... mahvolan bir insanı canlandırmak ve sonra ondan uzaklaşmak için. Ama bu fazla iddialı, yapmacık ve her koşulda sahte olurdu... Hayır, kurtuluş yok!

"Tanrım, nasıl bir çukurdayım!" diye acı çekiyordu Olga kendi kendine. "Açıklamak! Ah, hayır! Bırak o uzun zaman, hiç bunu öğrenmesin! Ama açıklamamak, tam bir haydutluk sayılır. Bu yalan gibi, alçaklık gibi olur. Tanrım, yardım et bana!" Ama yardım gelmedi.

Ştoltz'un varlığı büyük mutluluk veriyordu, ama bazen onunla bir daha karşılaşmamayı istiyor, onun yaşamına zar zor belli olan bir gölge olarak girmek, onun parlak ve akıllı varlığını yasak tutkuyla bozmamak istiyordu.

Kendi başarısız aşkına yazıklanır, geçmişe ağlar, onun hatırasını ruhuna gömer, sonra... sonra, belki de bir sürüsünün içinden "uygun bir eş" bulur ve iyi, zeki, özenli bir eş ve anne olurdu, geçmiş de bir genç kızlık hayali olarak kalır ve yaşamazdı, yaşama katlanırdı. Zaten herkes böyle yapıyor!

Ama burada tek konu bu değildi, buraya bir başkası da karışmıştı ve bu başkası onda iyi ve uzak yaşam umutları uyandırıyordu.

"Neden... âşık oldum?" diye kederle acı çekiyordu ve parktaki sabahı, Oblomov'un kaçmak istediği, onunsa eğer o kaçarsa yaşam kitabının sonsuza dek kapanacağını sandığı sabahı hatırlıyordu. Aşk, yaşam sorununu öyle cesur ve kolayca çözmüştü, her şey ona berrak görünmüştü, ama sonunda her şey çözümsüz bir düğüm haline gelmişti.

Zekâsını zorlamış, sade görünmesinin, hiçbir yere sapmadan ilerlemesinin yettiğini sanmıştı... yaşam örtü gibi dümdüz olacaktı, ayaklarının altına yayılacaktı ve işte sonuç! Kimseye suç atamıyor bile: bir tek kendisi suçlu!

Olga, Ştoltz'un neden geldiğini hiç düşünmeden, rahatça kalktı divandan, kitabı bıraktı ve onu karşılamaya ilerledi.

"Sizi rahatsız etmiyorum ya?" diye sordu Ştoltz Olga'nın odasındaki göle bakan pencerenin kıyısına oturarak. "Kitap mı okuyordunuz?"

"Hayır, okumayı bırakmıştım artık: sıcak oldu. Sizi bekliyordum!" dedi Olga tatlı, dostça, sevecen bir sesle.

"Çok iyi: sizinle konuşmam gerekiyor," dedi Ştoltz ciddiyetle, ona pencerenin yanındaki diğer koltuğu göstererek.

Olga irkildi ve donakaldı. Sonra mekanik bir şekilde koltuğa çöktü ve başını eğip gözlerini kaldırmadan, acılı bir tavırla oturdu. O anda oradan çok uzakta olmak istiyordu.

O sırada geçmiş şimşek gibi çaktı birdenbire zihninde. "Yargı vakti geldi! Yaşamla kukla gibi oynamak olmaz!" dedi ona yabancı bir ses. "Onunla şakalaşma, bedelini ödersin!"

Birkaç dakika sustular. Ştoltz, herhalde, düşüncelerini toparlıyordu. Olga, kaygıyla onun kararan yüzüne, çatık kaşlarına, kararlı bir ifadeyle sıkılmış dudaklarına baktı.

"Nemesis!" diye düşündü Olga, içten içe ürpererek. İkisi de bir düelloya hazırlanıyordu sanki.

"Siz, elbette, benim ne konuda konuşmak istediğimi tahmin etmişinizdir Olga Sergeyevna?" dedi Ştoltz ona yanıt bekler gibi bakarak.

Pencerenin yanında oturuyordu, o yüzden de pencereden doğruca yüzüne vuran ışık yüzünü aydınlatıyordu ve Ştoltz, Olga'nın aklından geçenleri okuyabiliyordu.

"Nereden bilebilirim?" dedi Olga hafifçe.

Bu tehlikeli hasmın karşısında, Oblomov'a her zaman sergilediği o irade, karakter ve kavrayış gücüne, kendine hâkim olma becerisine sahip değildi.

Ştoltz'un keskin bakışından bu vakte dek saklanabilmiş ve başarılı bir savaş yürütebilmiş olmasının hiç de Oblomov'la olduğu zamanki gibi kendi gücünden kaynaklanmadığını, Ştoltz'un ısrarlı suskunluğundan, gizemli halinden kaynaklandığını anladı. Ama açık sahada üstünlük ondan yana değildi, bu yüzden "Nereden bilebilirim?" diye sorarak mesafeyi biraz açmak ve düşman niyetini daha açık bir şekilde sergilemeden önce zaman kazanmak istemişti.

"Bilmiyor musunuz?" diye sordu Ştoltz masum bir tavırla. "Peki, söyleyeyim..."

"Ah, hayır!" diye bir ses koptu birden Olga'dan.

Elini tutup merhamet dilercesine baktı ona.

"Görüyorsunuz ya, sizin bildiğinizi tahmin ediyordum!" dedi Ştoltz. "Peki, bu 'hayır' ne için?" diye sordu sonra hüzünle.

Olga susuyordu.

"Eğer benim bir zaman gelip söyleyeceğimi öngördüyseniz, herhalde, bana ne yanıt vereceğinizi de biliyor olmalısınız?" diye sordu Ştoltz.

"Öngörüyor ve acı çekiyordum!" dedi Olga koltuktan hafifçe doğrulup ışığa doğru dönerek. Yüzünde beliren şaşkınlık ve acı mücadelesini Stoltz görmesin diye alacakaranlıktan yardım almayı düşünmüştü.

"Acı çekiyordunuz! Bu tuhaf bir söz," dedi Stoltz fısıldar gibi. "Bakın bu Dante'den: 'Bırak umudu sonsuza dek.' Başka söyleyecek bir şeyim yok: hepsi bu! Ama size teşekkür ederim," diye ekledi derin bir iç çekişle, "bir kaostan, karanlıktan çıktım ve en azından ne yapacağımı biliyorum. Bir tek kurtuluş var, hemen kaçmak!"

Ayağa kalktı.

"Hayır, Tanrı aşkına, hayır!" diye ona doğru atıldı Olga, tekrar elini tuttu, kaygıyla ve yalvarırcasına konuştu onunla. "Acıyın bana: ben ne olacağım?"

Stoltz oturdu, o da oturdu.

"Ama ben sizi seviyorum, Olga Sergeyevna!" dedi Stoltz güçlükle. "Bu altı ayın bana neler yaptığını gördünüz! Ne istiyorsunuz: tam bir zafer mi? Parçalanmamı, kül olmamı mı? Size çok teşekkür ederim!"

Olga'nın yüzü değişti.

"Gidin!" dedi bu hakaretten incinmiş bir halde, gizlemeyi başaramadığı derin bir kederle birlikte.

"Affedersiniz, hata ettim!" diye özür diledi Stoltz. "Ama siz, daha hiçbir şey yokken tartışmaya başladınız. Bunu istemediğinizi biliyorum, ama siz de benim yerime koyamazsınız kendinizi ve bu yüzden benim kaçmaya kalkmam size tuhaf geliyor. İnsan bazen bilinçsizce egoistlik yapıyor."

Olga koltukta, sanki rahat oturamıyormuş gibi yer değiştirdi, ama bir şey söylemedi.

"Yani, diyelim kaldım: ne çıkacak bundan?" diye devam etti Stoltz. "Siz, elbette, bana dostluk teklif edeceksiniz; ama o zaten siz teklif etmeseniz bile benim. Giderim, bir yıl, iki yıl sonra benim olur. Dostluk iyi bir şey, Olga Sergeyevna, genç bir erkekle

kadın aşkla birlikteyse ya da iki ihtiyar arasındaki bir aşk hatırasıysa eğer. Ama Tanrı korusun eğer bunun bir yanı dostluk, diğer yanı aşksa. Biliyorum, siz benden sıkılmadınız; ama ben sizin yanınızda nasıl durabilirim?"

"Evet, eğer öyleyse, gidin, Tanrı sizinle olsun!" diye fısıldadı zar zor duyulur bir sesle Olga.

"Kalmak!" diye düşündü Stoltz seslice. "Bıçak sırtında yürümek gibi bir şey, iyi bir dostluk!"

"Peki benim için kolay mı?" diye karşı çıktı Olga birdenbire.

"Sizin neyiniz var?" diye sordu Stoltz kibirle. "Siz... siz sevmiyorsunuz..."

"Bilmiyorum, yemin ederim, bilmiyorum! Ama eğer siz... eğer benim gerçek yaşamımı biraz değiştirecek olursanız, ben ne olacağım?" diye kederle, kendi kendine konuşur gibi ekledi Olga.

"Ben bundan ne anlamalıyım? Açıklayın bana, Tanrı aşkına!" dedi koltuğunu ona yaklaştıran Stoltz, duyduklarına ve bunların derin, yapmacıksız söylenmesine şaşırmıştı.

Onun yüz hatlarını okumaya çalıştı. Olga susuyordu. İçi onu sakinleştirmek, "eziyet" sözcüğünü geri almak ya da onun anladığından başka türlü yorumlamak arzusuyla yanıyordu; ama nasıl yorumlayacağını kendisi de bilmiyordu, sadece bulanık bir şekilde, ikisinin ölümcül bir kargaşanın baskısı altında, yanlış bir durumda olduğunu, ikisinin de bundan bunaldığını ve sadece onun ya da onun yardımıyla kendisinin geçmişe ve şu âna açıklık ve düzen getirebileceğini hissediyordu. Ama bunun için bir uçurumu aşmak, ona başına gelenleri anlatmak gerekiyordu: bunu çok istiyor ve onun yargısından çok korkuyordu!

"Ben de hiçbir şey anlamıyorum; bir kaos içindeyim, karanlıktayım, sizden daha da büyük bir karanlıkta!" dedi.

"Dinleyin, bana inanıyor musunuz siz?" diye sordu Stoltz onun elini tutarak.

"Sınırsızca, bir anne gibi inanıyorum size, bunu biliyorsunuz," dedi Olga güçsüz bir sesle.

"Anlatın öyleyse bana, biz görüşmediğimiz sırada başınıza neler geldiğini. Artık size ulaşamıyorum, oysa eskiden yüzünüzde bütün düşüncelerinizi okuyabilirdim: bence, bu bizim birbirimizi anlamamız için tek yol. Kabul ediyor musunuz?"

"Ah evet, bu şart... bir şekilde sona erdirmeli..." dedi Olga kaçınılmaz itiraftan dolayı sıkıntıyla. "Nemesis! Nemesis!" diye düşündü başını göğsüne eğerek.

Bocalayıp sustu. Ştoltz'un ruhuna bu sade sözler ve onlardan da çok onun sessizliği yüzünden bir korku çöktü.

"Acı çekiyor! Tanrım! Ne geldi başına?" diye düşündü alnı buz kesmiş bir halde ve baştan aşağı titrediğini hissetti. Çok korkunç bir şeyler hayal ediyordu. Olga hep susuyordu, kendi kendisiyle mücadele ettiği belli oluyordu.

"Yani... Olga Sergeyevna..." diye atıldı Ştoltz. Olga yanıt vermedi, sadece yine, karanlıkta görülmeyen, ama ipek elbisesine süründüğü zaman duyulan, sinirli bir el hareketi yaptı.

"Cesaretimi topluyorum," dedi sonunda. "Ne kadar zor bir bilseniz!" diye ekledi sonra, başını yana çevirip mücadeleyi sona erdirmeye çabalayarak.

Ştoltz'un her şeyi dudaklarından değil, bir mucizeyle öğrenmesini istiyordu. Mutluluğa gölge düşmüştü, yüzü de gölgelenmişti: sesini değiştirebilse bile, dilinden sözler çıkmıyordu, sanki hangi notayla başlayacağını bilemez gibiydi.

"Tanrım! Bu kadar utanıyor, sıkılıyorsam, çok suçlu olmalıyım!" diye acı çekiyordu içinden.

Ama yakın bir zamanda kendisinin ve bir başkasının kaderini ustalıkla idare etmişti, çok akıllı, güçlüydü! İşte şimdi de onun çocuk gibi titreme vakti gelmişti! Geçmişin utancı, şimdi yüzünden yaşadığı özgüven eksikliği, bu yanlış durum onu paramparça ediyordu... Katlanılmaz bir şey!

"Size yardım edeyim... siz... âşık mı oldunuz?" dedi güçlükle Ştoltz. Kendi sözlerinden canı yanıyordu.

Sessizlikle onayladı Olga. Ştoltz yine korkuya kapıldı.

"Kim bu? Bir sır mı?" diye sordu güven dolu bir tavırla konuşmaya çabalayarak, ama dudaklarının titrediğini kendisi de hissediyordu.

Olga'ysa daha da büyük acı içindeydi. Bir başkasının adını söylemek, bir başka hikâye uydurmak istiyordu. Bir an duraksadı, ama yapacak bir şey yoktu: büyük bir tehlikenin kıyısında kendini dik bir uçurumdan atan ya da alevlerin içine atılan biri gibi, birdenbire söyledi: "Oblomov'a!"

Ştoltz donakaldı. Sessizlik iki dakika sürdü.

"Oblomov'a!" diye tekrarladı hayretle. "Doğru olamaz!" dedi hemen ciddi bir tavırla, sesini alçaltarak.

"Doğru!" dedi sakince Olga.

"Oblomov'a!" diye tekrarladı Ştoltz bir daha. "Olamaz!" dedi hemen yine güvenle. "Bunda bir şey var: siz ya kendinizi anlamamışsınızdır ya Oblomov'u, hatta aşkı!"

Olga sustu.

"Bu aşk değil, bu başka bir şey diyorum ben!" diye ısrar etti Ştoltz.

"Evet, onunla cilveleştim, peşimden sürükledim, mutsuz ettim... sonra, diyorsunuz ki, size oltayı attım!" dedi Olga ölçülü bir sesle, ama sesinde yine gücenmiş gözyaşları titreşiyordu.

"Sevgili Olga Sergeyevna! Öfkelenmeyin, böyle söylemeyin: bu size yakışmıyor. Biliyorsunuz böyle bir şey düşünmediğimi. Ama benim aklımdan hiç geçmezdi, anlamıyorum, nasıl Oblomov..."

"Fakat, o sizin dostluğunuzu hak ediyor; onu yere göğe koyamıyorsunuz: neden aşka layık olmasın?" diye savundu kendini Olga.

"Biliyorum, aşk dostluk kadar seçici değildir," dedi Ştoltz, "hatta genellikle kördür, bir kişiyi erdemleri yüzünden sevmez ve hep böyle olur. Ama aşk için bir şeyler gerek, ufak tefek şeyler bazen, tanımlamanın, adını koymanın bile imkân olmadığı ve benim eşsiz, ama beceriksiz İlya'mda olmayan şeyler. İşte bu yüzden hayret ediyorum. Dinleyin," diye devam etti hemen, "biz

hiç sonuna dek gitmiyoruz, hiç birbirimizi anlamıyoruz. Ayrıntılardan utanmayın, bir yarım saat ayırın, bana her şeyi anlatın, ben de size bunun ne olduğunu, hatta belki de ne olacağını söyleyeyim... Bence, burada... onun yerine... Ah, eğer bu doğruysa!" diye ekledi heyecanla. "Eğer başkasına değil de Oblomov'a âşık olduysanız! Oblomov'a! Demek siz geçmişe, bir aşka ait değilsiniz, özgürsünüz... Anlatın, anlatın hemen!" diye bitirdi sakin, neredeyse neşeli bir sesle.

"Evet, Tanrı aşkına!" diye yanıt verdi, zincirin bir parçasının ondan kopmasına sevinen Olga güvenle. "Tek başıma aklımı kaçıracağım. Eğer ne kadar üzüldüğümü bir bilseniz! Suçlu muyum değil miyim bilmiyorum, geçmişten utanmalı mıyım, ona üzülmeli miyim, geleceğe umut beslemeli miyim, yoksa vazgeçmeli miyim... Siz kendi acılarınızdan bahsettiniz, benimkilerden kuşku duymadınız. Dinleyin sonuna kadar, ama akılla değil: sizin aklınızdan korkuyorum; kalple dinlemeniz daha iyi: belki de benim bir annem olmadığını, ormana düşmüş gibi olduğunu unutmaz kalbiniz..." diye ekledi hafif, sönük bir sesle. "Hayır," diye düzeltti sonra telaşla, "beni korumayın. Eğer bu aşk olduysa... gidin." Bir an durdu. "Ama tekrar bir dost ararsanız gelin. Eğer bu havailik, koketlikse, cezalandırın, daha uzaklara kaçın ve unutun beni. Dinleyin."

Ştoltz yanıt olarak onun iki elini birden güçlü bir şekilde sıktı.

Olga'nın uzun, ayrıntılı itirafı başladı. Açıkça, tek tek, yabancı her şeyi, uzun zaman içini kemiren, onun yüzünü kızartan, eskiden duygulandırır, mutlu ederken, sonra birdenbire acı ve kuşku girdabına düşüren her şeyi anlatıp aklını boşalttı.

Gezintileri, parkı, umutlarını, Oblomov'un aydınlanmasını ve düşüşünü, leylak dalını, hatta öpücüğü anlattı. Sadece bahçedeki boğucu rüzgâr altında yaşanan sessizliği anlatmadı; herhalde, yaşadığı krizin o zaman olup olmadığına karar veremediği için.

Önce mahcup bir fısıltı duyuluyordu ondan, ama konuştukça sesi daha anlaşılır ve özgür bir hal aldı; fısıltıdan yarım tona geçti,

sonra tam bir notaya ulaştı sesi. Sakin bir şekilde, sanki yabancı bir hikâyeyi anlatmış gibi bitirdi.

Önünden bir perde kalkmış, o âna kadar dimdik bakmaya korktuğu geçmiş ortaya çıkmıştı. Birçok yanı gözler önüne serilmişti ve karşısındakine, eğer ortalık karanlık olmasaydı cesurca bakabilirdi.

Konuşmayı bitirdi ve bekledi. Ama yanıt bir mezar sessizliği oldu.

Neyi vardı Ştoltz'un? Olga'nın yanında hiç kimse yoktu sanki, tek bir söz, tek bir hareket, hatta tek bir nefes duyulmuyordu.

Bu dilsizlik onu yeniden kuşkuya düşürdü. Sessizlik uzadı. Bu sessizliğin anlamı neydi? Bu dünyadaki en keskin, en hoşgörülü yargıç onun için nasıl bir hüküm hazırlıyordu? Başka herkes onu acımasızca yargılardı, bir tek o onun avukatı olabilirdi eğer Olga seçseydi... o her şeyi anlardı, tartar ve en iyi şekilde onun yararına bir karar verirdi! Ama susuyordu: gerçekten dava kaybedilmiş miydi?

Yeniden korkuya kapıldı Olga...

Kapılar açıldı ve hizmetçinin getirdiği iki mum oturdukları köşeyi ışığıyla aydınlattı.

Olga ona ürkek, ama hırslı, soru dolu bir bakış yöneltti. Ştoltz kollarını kavuşturmuştu, ona kibar, açık gözlerle bakıyor, onun şaşkınlığının tadını çıkarıyordu.

Olga'nın kalbi ferahladı, tutuştu. Sakinleşmek için iç çekti ve neredeyse ağlayacak gibi oldu. Kendine olan hoşgörüsü, ona olan güveni ağır ağır geri geliyordu. Affedilmiş, sakinleştirilmiş ve ilgi gösterilmiş çocuklar gibi mutluydu.

"Hepsi bu mu?" diye sordu Ştoltz hafifçe.

"Hepsi bu!" dedi Olga.

"Peki onun mektubu?"

Çantasından mektubu çıkartıp ona uzattı. O da muma yaklaştı, mektubu okudu ve masaya bıraktı. Gözleri Olga'ya yeniden, Olga'nın onda uzun zamandır görmediği o aynı ifadeyle çevrildi.

Karşısında eskisi gibi yine ona inanan, biraz alaycı ve sınırsızca iyi, onu hoşgören dostu duruyordu. Yüzünde ne bir acı gölgesi, ne bir kuşku vardı. Olga'nın ellerini tuttu, sırayla öptü, sonra derin bir düşünceye daldı. Olga da sessizleşmişti ve hiç gözünü kırpmadan, onun yüzündeki düşüncelerin hareketini izliyordu.

Birden ayağa kalktı Ştoltz.

"Tanrım, eğer konunun Oblomov olduğunu bilseydim, böyle acı çeker miydim!" dedi ona başından sanki bu korkunç geçmiş hiç geçmemiş gibi bir saflıkla, kibarlıkla bakarak. Olga'nın kalbi neşelendi, şenlendi. Rahatladı. Ondan sadece utanacağını, Ştoltz'un onu cezalandırmayacağını, ondan kaçmayacağını anladı! Geri kalan dünyanın yargısı onu ilgilendirmiyordu!

Ştoltz tekrar kendine gelmiş, neşelenmişti; ama Olga tam kendine gelememişti. Temize çıktığını görmüştü; ama bir sanık gibi hükmü öğrenmek istiyordu. Fakat Ştoltz şapkasını aldı.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu Olga.

"Siz heyecanlandınız, dinlenin!" dedi Ştoltz. "Yarın konuşuruz..."

"Benim bütün gece uyumamamı mı istiyorsunuz?" diye sözünü kesti Olga, onun elinden tutup bir sandalyeye oturarak. "Gidin isterseniz, söylemeden, bunun... bana şimdi ne olduğumu, bana... ne olacağımı. Acıyın Andrey İvaniç: bana kim söyleyecek? Kim cezalandıracak beni, eğer ben durursam ya da... Kim rica edecek?" diye ekledi ve ona kibar bir dostlukla baktığı için Ştoltz şapkasını bıraktı ve neredeyse onun önünde dizlerinin üzerine çökecek gibi oldu.

"Melek –izin verin size böyle diyeyim– meleğim!" dedi. "Boş yere acı çekmeyin: cezalandırılmanız, bağışlanmanız gerekmez. Hatta benim sizin hikâyenize ekleyecek bir şeyim yok. Bundan nasıl şüpheniz olabilir? Bunun ne olduğunu bilmek, adıyla anmak mı istiyorsunuz? Zaten biliyorsunuz. Oblomov'un mektubu nerede?" Masadan mektubu aldı.

"Dinleyin!" dedi ve okudu:

"Sizin bugünkü aşkınız bugünün değil, geleceğin aşkı. Bu sadece bilinçsiz bir sevme ihtiyacı, gerçek bir besin olmadığı zaman, kadınların bazen bir çocuğu, başka bir kadını okşayarak sergilediği, hatta sadece gözyaşlarıyla ya da histerik nöbetlerle sergilediği bir sevme ihtiyacı: Siz yanıldınız (diye okudu Ştoltz, bu sözcüğü vurgulayarak): sizin karşınızda beklediğiniz, hayal ettiğiniz kimse yok. Bekleyin, o gelecek ve o zaman siz uyanacaksınız, sıkılacak ve utanacaksınız hatanız yüzünden..."

"Görüyorsunuz, bu ne kadar doğru!" dedi Ştoltz. "Sıkılıp utandınız... hatanız yüzünden. Buna ekleyecek bir şey yok. Haklıydı o, ama siz inanmadınız ve sizin bütün suçunuz bu. O zaman ayrılacaktınız; ama sizin güzelliğinizi yendi... ama size dokundu... onun güvercin zarafeti!" dedi yarı alaylı bir tonla.

"Ben ona inanmadım, kalbinin yanılmayacağını düşündüm."

"Hayır, yanılır: bazen de ölümcül bir şekilde yanılır! Ama sizin kalbinize kadar ulaşmamış," diye ekledi: "Bir yandan hayal ve özgüven, diğer yandan zayıflık... Siz yaşamda bir başka bayram olmayacağından, bu solgun ışığın yaşamı aydınlatacağından ve sonra sonsuz gece olacağından korkmuşsunuz."

"Ya gözyaşları?" dedi Olga. "Ağladığım zaman kalpten değil miydi onlar? Ben yalan söylemedim, içtendim ben..."

"Tanrım! Kadınlar neler için ağlıyor! Siz kendiniz söylediniz, leylak dalına, sevdiğiniz sıraya üzüldüğünüzü. Buna yanılan bir özgüveni, başarısız bir kurtarıcı rolünü, biraz alışkanlığı ekleyin... Gözyaşı için ne çok sebep var!"

"Peki görüşmelerimiz, gezintilerimiz de hata mıydı? Hatırlarsınız, benim... onun yanında..." dedi sıkılmış ve söylediklerini kendi boğmak istercesine. Sırf Ştoltz onu ateşli bir şekilde savunduğu, kendisini onun gözünde daha da haklı kılmak istediği için kendi kendini suçlamaya çabalıyordu.

"Hikâyenizden sizinle yaptığı son görüşmelerde herhangi bir şey konuşulmadığı anlaşılıyor. Sizin 'aşk' adını taktığınız şeyin bir içeriği yok; daha ileri gidememiş. Hatta ayrılmadan önce ay-

rılmışsınız ve aşka değil, onun hayaletine, kendi uydurduğunuz hayalete inanmışsınız – işte sizin bütün sırrınız bu."

"Ya öpücük?" diye fısıldadı Olga sessizce, bu fısıltıyı Ştoltz duymadı ama tahmin etti.

"Ah, bu önemli," dedi komik bir ciddiyet takınarak, "bunun için sizi... yemekte bir tabak az yemeye mahkûm etmek lazım." Ona hep büyük bir şefkatle, büyük bir sevgiyle bakıyordu.

"Böyle bir 'hatanın' açıklaması bir şaka olamaz!" diye karşı çıktı Olga sert, onun aldırışsız ve ilgisiz ses tonundan gücenmiş bir halde. "Siz bana sert bir söz söyleseniz, benim hatamı gerçek adıyla ansaydınız benim için daha kolay olurdu."

"Eğer konu İlya değil de başkası olsaydı, şaka yapmazdım," diye savundu kendini Ştoltz, "o zaman hatanın sonu... felaket olabilirdi, ama Oblomov'u tanıyorum..."

"Bir başkası, asla!" diye ateşli bir şekilde sözünü kesti Olga. "Onu sizden daha çok tanıdım..."

"İşte gördünüz mü!" diye onayladı Ştoltz.

"Ama eğer o... değişseydi, canlansaydı, beni dinleseydi ve... acaba onu sever miydim o zaman? Acaba o zaman da bir yalan, bir hata olur muydu?" dedi olaya her yönüyle bakmak için, en küçük bir leke, en küçük bir bilmece kalmasın diye...

"Yani eğer onun yerinde başkası olsaydı," diye sözünü kesti Ştoltz, "kuşku yok, sizin yaklaşımınız aşka dönüşür, güçlenirdi ve o zaman... Ama bu başka bir roman ve başka bir kahraman, onunla bizim işimiz yok."

Olga sanki ruhundan son ağırlık da kalkmış gibi iç çekti. İkisi de sustu.

"Ah, ne mutluluk... iyileşmek," dedi ağır ağır, sanki çiçeklenmiş gibi ve ona öyle derin bir beğeniyle, öyle bir ateşle, benzersiz bir dostlukla baktı ki bu bakışta Ştoltz'un neredeyse bir yıl boyunca boş yere aradığı kıvılcım belirdi. Mutluluktan içi titredi Ştoltz'un.

"Hayır, iyileşen benim!" dedi ve düşünceye daldı. "Ah, keşke bu romanın kahramanını tanıyabilseydim, yani İlya'yı! Ne çok zaman geçti, ne çok kan harcandı! Ne için? Niçin!" dedi sıkıntıyla.

Ama birden bu sıkıntıdan kurtuldu, ağır bir dalgınlıktan uyandı. Alnı düzleşti, gözleri neşelendi.

"Ama anlaşılan bu kaçınılmaz bir şeydi: zaten şimdi çok huzurluyum ve... çok mutluyum!" diye ekledi kendinden geçmiş bir halde.

"Düş gibi, sanki hiçbir şey olmamış gibi!" dedi Olga dalgın, zar zor duyulur bir sesle, kendi ani dirilişine şaşırarak. "Siz yalnız utancı, pişmanlığı alıp götürmediniz, ateşi, ağrıyı.. hepsini alıp götürdünüz... Nasıl yaptınız bunu?" diye sordu hafifçe. "Ve bütün bunlar, bu hata geçecek mi?"

"Artık, geçti bile bence!" dedi Ştoltz ona ilk kez tutkulu gözlerle, bunu hiç gizlemeden bakarak, "yani bütün olanlar."

"Peki ya... ne olacak... hata olmayan... sahiden olan?" diye sordu sözünü tamamlayamadan.

"İşte burada yazıyor," dedi Ştoltz mektubu tekrar eline alarak: "'Sizin karşınızda beklediğiniz, hayal ettiğiniz kimse yok: o gelecek ve siz uyanacaksınız...' Ve seveceksiniz, diye ekliyorum ben, öyle seveceksiniz ki bir yıl değil bütün yaşamı bu aşk için yetersiz kalacak, ama bilemiyorum... kimi?" dedi gözlerini ona dikerek.

Olga bakışlarını yere çevirdi ve dudaklarını sıktı, ama gözkapaklarının arasından ışınlar çıkıyordu dışarı, dudakları gülümsemeyi dizginlemeye çalıştı, ama dizginleyemedi. Ştoltz'a baktı ve ruhundan gelen bir gülüşle güldü, öyle ki neredeyse gözyaşlarına boğuluyordu.

"Size başınıza geleni ve gelecek olanı söyledim, Olga Sergeyevna," diye bitirdi sözlerini Ştoltz. "Ama siz benim tamamlamama fırsat vermediğiniz soruma hiçbir yanıt vermiyorsunuz."

"Ama ne söyleyebilirim?" dedi şaşkınlıkla Olga. "Hakkım olsaydı, keşke sizin ne kadar gerekli olduğunuzu söyleyebilsey-

dim ve ne kadar... değerli olduğunuzu?" diye ekledi fısıltıyla ve utançla baktı ona.

Bakışlarında yine benzersiz bir dostluğun kıvılcımları belirmişti; yine mutluluktan titriyordu.

"Telaşlanmayın," diye ekledi, "söyleyin, sizin kalp mateminiz, saygı mateminiz bitince ben ne olacağım? Ben bu yıl bir şeyler söyledim. Şimdi şu sorunu çözmek gerekiyor: gitmeli miyim yoksa... kalmalı mıyım?"

"Baksanıza: benimle cilveleşmeyin!" dedi birden Olga neşeyle.

"Ah, hayır!" dedi ciddiyetle Ştoltz. "Bu daha önceki soru değil, şimdi başka bir anlamı var: eğer kalıyorsam, o zaman... hangi haklarla?"

Olga birden şaşırdı.

"Görüyorsunuz ya, cilve yapmıyorum!" diye güldü Ştoltz onun boşluğunu yakalamasından hoşnut bir halde. "Zaten, bugünkü konuşmanın ardından, birbirimizle başka türlü bir ilişki kurmalıyız: artık dün olduğumuz gibi olamayız."

"Bilmiyorum..." diye fısıldadı Olga, daha da şaşırarak.

"İzin verir misiniz size bir öğüt vereyim?"

"Söyleyin... hiç duraksamadan yapacağım!" dedi neredeyse tutkulu bir uysallıkla Olga.

"Benimle evlenin, onun gelmesini beklerken!"

"Hâlâ cesaret edemiyorum..." diye fısıldadı, yüzünü mutlu bir heyecanla elleriyle örten Olga.

"Neden cesaret edemiyorsunuz?" diye sordu hafifçe Olga'nın başını kendisine doğru çevirerek.

"Peki ya geçmiş?" diye fısıldadı Olga tekrar, Ştoltz'un başını bir anne gibi göğsüne yaslayarak.

Ştoltz sessizce Olga'nın ellerini yüzünden ayırdı, başından öptü ve uzun zaman karışık duygularla onu seyretti, hoşnutlukla yüzünde beliren ve gözlerinde tekrar kaybolan gözyaşlarına baktı.

"Solacak, tıpkı sizin leylak gibi!" dedi. "Siz dersinizi almışsınız: şimdi bu dersi kullanma vakti geldi. Yaşam başlıyor: bana geleceğinizi verin ve bir daha hiçbir şeyi düşünmeyin, ben her şeyi üstleniyorum. Teyzenize gidelim."

Ştoltz evine geç vakitte döndü.

"Eşimi buldum," diye düşünüyordu, ağaçlara, göğe, göle, hatta suya çökmüş olan dumana bakarken. "Bekledim! O kadar yıl duygu susuzluğu, sabırsızlık, ruhsal güçlerin ekonomisi! Çok uzun süre bekledim, ama hepsi karşılığını buldu: işte, insanın son mutluluğu!"

Artık her şey onun gözünde mutlulukla kaplanmıştı: büro, babasının arabası, süet eldivenler, yağlı hesap kağıtları – bütün bir iş hayatı. Belleğinde sadece annesinin hoş kokulu odası, Hertz varyasyonları, prensin galerisi, mavi gözler, pudralı kestane rengi saçlar vardı ve bütün bunlar Olga'nın nazik sesiyle örtünmüştü: içinden onun şarkısını dinliyordu.

"Olga karım olacak!" diye fısıldadı tutkuyla. "Her şey tamam, aramaya gerek yok, daha fazla gitmeye gerek yok!"

Ve dalgın, çocuk gibi mutlu bir halde eve gitti, ne yolları, ne caddeleri fark etti...

Olga da uzun süre onun gidişini seyretti, sonra pencereyi açtı, birkaç dakika gece serinliğini soludu; heyecanı biraz sakinleşti, nefesi düzene girdi.

Gözlerini göle, uzaklara çevirdi ve sessiz, derin, rüya gibi bir düşünceye daldı. Ne düşündüğünü, ne hissettiğini anlamak istiyordu, ama yapamıyordu. Düşünceler dalga gibi düzgün bir halde hızlanıyor, kanı damarlarında koşarcasına akıyordu. Bir mutluluk yaşıyordu ve sınırının nerede olduğunu, onun ne olduğunu belirleyemiyordu. Neden böyle sessiz, huzurlu, bozulması imkânsız ölçüde iyi olduğunu, neden böyle sakin olduğunu düşünüyordu, birden...

"Onunla evleneceğim..." diye fısıldadı.

"Gelin oldum!" diye düşünür gururlu bir titremeyle, bütün yaşamını aydınlatan bu ânı beklemiş olan genç kız ve hızla yük-

seklere uçar, daha önce tek başına ve kimseye görünmeden yürüdüğü o karanlık patikayı seyreder.

Olga neden ürpermedi? O da patikadan tek başına, kimseye görünmeden yürümüş, bir yol ayrımında onunla karşılaşmıştı, elini vermiş ve göz kamaştırıcı ışıkların parıltısına değil, taşacakmış gibi duran büyük bir nehre, engin tarlalara ve dostça gülümseyen tarlalara doğru götürülmüştü. Ama gözleri ışıktan kamaşmamış, kalbi durur gibi olmamış, hayal gücü kıvılcımlanmamıştı.

Sessiz bir mutlulukla bakışlarını yaşam taşkınında, onun geniş tarlaları ve yeşil tepelerinde sakinleştiriyordu. Omuzlarından bir ürperti geçmiyor, bakışları gururla yanmıyordu: sadece bu bakışı tarla ve tepelerden ona elini veren kişiye çevirdiği zaman, yanaklarında hafif hafif gözyaşı damlalarının belirdiğini hissediyordu...

Hep öylece, uyur gibi oturuyordu, mutluluk düşü böyle sessiz bir düş olmuştu: hiç kıpırdamıyor, sanki nefes almıyordu. Bir dalgınlığa gömülmüş bir halde, düşünceli bakışlarını sessiz, lacivert bir geceye, kibar bir ışıltısı olan, sıcak ve ıtırlı geceye çevirmişti. Mutluluk hayali geniş kanatlarını açmıştı ve başının üzerinde ağır ağır, gökteki bulut gibi uçuyordu...

Kendisini bu düşün içinde önce iki saat için tüllerle, dantellere, sonra da yaşamı boyunca sıradan paçavralara bürünmüş bir halde görmüyordu. Ne bayram ziyafetleri, ne ateşler, ne neşeli topluluklar düşlüyordu; mutluluğu düşlüyordu, ama öyle sade, öyle süssüz bir halde düşlüyordu ki bir kez daha, gururla ürpermeden ve sadece derin bir heyecan duyarak fısıldadı: "Onunla evleneceğim!"

V

Tanrım! Oblomov'un dairesi, Ştoltz'un beklenmedik bir şekilde ona yemeğe geldiği o isim gününden altı ay sonra ne kadar kasvetli, sıkıcı görünüyordu. İlya İliç'in kendisi de güçten düş-

müştü, gözlerine sıkıntı yerleşmişti ve bir hastalığa yakalanmış gibi bakıyordu.

Odada dolanıyor, dolanıyor, sonra yatıp tavana bakıyordu; komodinden bir kitap alıyor, birkaç satır göz gezdiriyor, esneyip parmaklarıyla masayı tıkırdatmaya başlıyordu.

Zahar daha da sarsak, daha da pis olmuştu; dirseklerinde delikler belirmişti; çok biçare, aç görünüyordu, sanki çok az yiyor, az uyuyor ve üç kişilik çalışıyordu.

Oblomov'un üzerindeki sabahlık kir içindeydi ve üzerindeki delikler özenle saklansa da her yeri, bütün dikişleri dökülüyordu; uzun zamandır yenisi lazımdı. Yatağın üzerindeki yorgan da paralanmıştı, orasında burasında delikler vardı; pencerelerdeki perdeler uzun zaman önce solmuştu ve yıkansalar bile paçavra gibi görünüyorlardı.

Zahar eski masa örtüsünü getirdi, masanın yarısına, Oblomov'un yanına serdi, sonra dikkatle, dilini ısırarak votka sürahisiyle bardak takımını getirdi, ekmeği bıraktı ve gitti.

Ev sahibesinin tarafındaki kapı aralandı ve Agafya Matveyevna girdi, hızla tıslayan omlet tavasını getirdi.

O da korkunç bir şekilde, kötü yönde değişmişti. Zayıflamıştı. Yuvarlak, beyaz, kızarıp solan yanaklar yoktu; ince kaşları ışıldamıyordu; gözleri çökmüştü.

Eski basma bir elbise giymişti; kolları çalışmaktan, ateşten ya da sudan, şundan ya da bundan biraz yanmış, biraz kararmıştı.

Akulina artık evde yoktu. Anisya hem mutfağa, hem bostana bakıyor, hem piliçlerin peşinden koşuyor, hem yerleri siliyor, hem çamaşır yıkıyordu; tek başına idare edemiyordu ve ister istemez Agafya Matveyevna da çalışıyordu mutfakta: daha az öğütüyor, ekiyor ve cilalıyordu, çünkü daha az kahve, tarçın ve badem geliyordu, dantelleri de artık düşünmüyordu bile. Artık sık sık soğan doğruyor, turp ve ona benzer baharatlar rendeliyordu. Yüzüne derin bir hüzün yerleşmişti.

Ama kendisi için, kendi kahvesi için iç çekmiyordu, koşuşturma, bol bol ev sahipliği yapma fırsatı bulamadığı, tarçın hazırlayamadığı, sosa vanilya koyamadığı ya da koyu kaymaklar kaynatamadığı için değil, İlya İliç bir yıl daha bunların hiçbirini yiyemeyeceği için, ona en iyi dükkânlardan kilo kilo kahve gelmediği, bakkaldan ucuz kahve alındığı için üzülüyordu; kaymağı çuhonka* getirmiyordu, o da aynı bakkaldan alınıyordu, bu yüzden içli köfte yerine kahvaltıda Oblomov'a, bakkalın elinde kalmış, kurumuş jambonla omlet yapıyordu.

Bunun anlamı neydi? Ştoltz'un düzenli olarak gönderdiği Oblomovka'nın yıllık geliri, Oblomov'un ev sahibesine verdiği borç senedinin karşılığı olarak mahsup ediliyordu.

Ağabeyin "hukukuna uygun işi" umulandan daha başarılı olmuştu. Tarantyev skandaldan bahseder bahsetmez Oblomov telaşlanmış ve allak bullak olmuştu; sonra toplanmışlar, üçü birlikte içmişlerdi ve Oblomov dört yıla yayılan borç senedini imzalamıştı; bir ay sonra da Agafya Matveyevna da kardeşinin adını taşıyan bu tür bir senet imzalamış, neyin altına imza attığından hiç kuşkulanmamıştı. Kardeşi bunun ev için gerekli bir evrak olduğunu söylemiş ve şöyle yazmasını emretmişti: "Bu borç senedini ben (unvan, ad ve soyadı) şahsen imzalamış bulunmaktayım."

Agafya Matveyevna bu kadar uzun bir cümle yazmakta güçlük çekmiş ve kardeşinden, "o çok güzel yazıyor" diyerek bunu Vanya'nın yazmasını rica etmiş, yoksa kendisinin beceremeyeceğini söylemişti. Ama kardeşi ısrar etmiş ve o da eğri büğrü, çarpık çurpuk yazıp imzalamıştı. Başka da bir şey konuşmamışlardı bu konuda.

Senedi imzalayan Oblomov, en azından paranın yetimlere gidecek olmasıyla teselli bulmuş, ama sonra, ertesi gün, ayıldığı zaman, olayı utançla hatırlamış ve unutmaya çabalamış, ağabeyle

---

* Petersburgluların Baltık kıyısı sakinleri ve özellikle Finler için kullandığı küçümseyici "çuhontsev" sözcüğünden türetilmiş bir sözcük. (ç.n.)

karşılaşmaktan kaçınmış ve Tarantyev bu konuda konuşmaya kalkınca da onu hemen daireyi bırakıp köye gitmekle tehdit etmişti.

Sonra, köyden para gelince, ağabey hemen geldi ve onun, İlya İliç'in masrafları kira gelirinden hemen ödemeye başlamasının daha kolay olacağını söyledi; üç yıl içinde borç kapanırdı böyle, yoksa vade dolunca belge cezaya girer, köy icra yoluyla satışa çıkarılırdı, çünkü Oblomov'un elinde bir para yoktu ve görünüşe göre de olmayacaktı.

Oblomov nasıl bir kapanın içine düştüğünü, Ştoltz'un gönderdiği paranın tamamı borcun ödenmesine gidince ve ona da geçinmek için çok az para kalınca anladı.

Ağabey borçlusuyla olan bu gönüllü pazarlığı biri ya da bir şey engel olmasın diye iki yılda tamamlamaya acele ediyordu, bu yüzden de Oblomov birdenbire zor bir duruma düşmüştü.

Önce cebinde kaç para olduğunu bilmemeye alışkın olduğu için bunu pek anlayamadı; ama sonra, bir mısır tüccarının kızına evlilik teklif etmeyi düşünen İvan Matveyeviç ayrı bir daire tuttu ve evden taşındı.

Agafya Matveyevna'nın yemek faaliyeti birdenbire daraldı: mersinbalıkları, kar beyazı dana etleri, hindiler bir başka mutfağa, Muhoyarov'un yeni dairesine taşınmıştı.

Orada akşamları şömineler yakılıyor, Tarantyev'in gelecekteki kayınbiraderleri, meslektaşları toplanıyordu; herkes oraya doluşuyordu. Agafya Matveyevna ve Anisya birdenbire ağızları iki karış açık ve elleri boş yere unlanmış bir halde, boş tencere ve tavaların başında kalakalmışlardı.

Agafya Matveyevna, elinde sadece ev, bostan ve piliçler olduğunu ve bostanında ne tarçın ne de vanilya yetiştiğini ilk kez anladı; pazarda satıcıların ona gülüp yerlere kadar eğilmeyi yavaş yavaş kestiğini, bu saygılı tavır ve gülüşlerin kardeşinin yeni, şişman, gösterişli aşçısına yöneldiğini gördü.

Oblomov ev sahibesine, geçinmek için kardeşinin ona bıraktığı bütün parayı verdi, o da üç-dört ay aklını kaybetmiş gibi yine

kilo kilo kahve öğüttü, tarçın kırdı, dana ve hindi eti kızarttı ve bunu son güne kadar, son 7 kopeği de harcayıp Oblomov'a hiç para kalmadığını söylemeye geldiği güne kadar sürdürdü.

Oblomov bu haberi duyunca divanda üç kere döndü, sonra çekmecesine baktı: onda da hiç yoktu. Onları ne yaptığını düşünmeye koyuldu ve hiçbir şey hatırlayamadı: eliyle masayı yokladı, hiç bozukluk var mı diye Zahar'a sordu, ama o rüyasında bile görmemişti. Ev sahibesi kardeşine gidip saf saf evde hiç para olmadığını söyledi.

"Peki sen sana geçim için verdiğin 1000 rubleyi neden asilzadeyle birlikte yedin?" diye sordu o da. "Ben nereden para bulacağım? Biliyorsun, resmi nikâh kıymak üzereyim: iki aileye bakamam, efendiyle senin de ayağınızı yorganınıza göre uzatmanız gerekir."

"Ağabey, neden beni efendi yüzünden azarlıyorsun?" dedi kadın. "O sana ne yaptı? Kimseyi rahatsız etmiyor, kendi halinde yaşıyor. Onu daireye ben almadım: Mihey Andreyiç'le sen getirdiniz."

Kardeşi ona 10 ruble verip başka para olmadığını söyledi. Ama konuyu işyerindekilerle görüştükten sonra, kız kardeşiyle Oblomov'u kendi hallerine bırakmanın iyi olmayacağını, olay Ştoltz'un kulağına giderse, onun hemen gelip işi bozacağını, ortalığı elinden geldiği kadar yoluna sokacağını, iş "hukukuna uygun" olsa bile borç ödemesini almayı başaramayacağını düşündü: sonuçta Alman açıkgözün tekiydi!

Oblomov'un gelirinden üçüncü yılda keseceğini söyleyerek, ayda 50 ruble daha vermeye başladı, ama bunu açıklarken kız kardeşine başka tek kuruş olmadığına yemin etti ve nasıl bir masa hazırlamalarının gerektiğini, masrafları nasıl azaltmaları gerektiğini anlattı, hatta hangi yemekleri hazırlaması gerektiğini belirleyip tavuklar için, lahana için ne kadar para toplayabileceğini de hesaplayıp bütün bunların onları harika bir şekilde yaşatacağına karar verdi.

Agafya Matveyevna yaşamı boyunca ilk kez ev işlerini değil, başka bir şeyi düşünüyordu, ilk kez, Akulina'nın bir tabak kırmasına canı sıkıldığı için değil, tam pişmemiş bir balık yüzünden ağabeyi onu azarladığı için değil, başka bir nedenle ağladı; ilk kez aşırı ihtiyaç içindeydi, ama kendisi için değil, İlya İliç için korkunç bir şeydi bu.

"Bu efendi nasıl birdenbire," diye düşündü, "kuşkonmaz yerine yağlı şalgam, keklik yerine koyun eti, Gatçina alabalığı, kehribar mersinbalığı yerine, tuzlu levrek ya da bakkaldan alınmış söğüş yemeye alışacak..."

Korkunç! Daha fazla düşünmeden telaşla giyinmiş, bir araba çağırmış ve merhum kocasının akrabalarına, Paskalya ya da Noel'e değil, aile yemeğine değil, sabah erkenden, kaygıyla, daha önce görülmemiş bir konuşma yapmak ve onlara danışmak, onlardan para almak üzere gitmişti.

Onlarda para çoktu: bunun İlya İliç için olduğunu öğrenince hemen verirlerdi. Eğer bu kendi kahvesi, çayı, çocukların elbisesi, ayakkabısı ya da başka bu tür ihtiyaçlar için değil de böyle aşırı önemli, acil bir ihtiyaç içinse hiç düşünmezlerdi: İlya İliç'e kuşkonmaz alınacak, keklik kızartılacak, o Fransız bezelyesi sever...

Ama şaşırdılar, para vermediler, eğer İlya İliç'in altın ya da en azından gümüş eşyası, hatta kürkü varsa, onun rehine verilebileceğini ve vadeyi de o köyden para alıncaya kadar uzatabilecek hayırseverlerin de bulunabileceğini söylediler.

Bu pratik öneri başka zaman olsa güleryüzlü ev sahibesi aldırmaz, onu hiç aklına takmaz ve saçma bulurdu, ama o sırada kalbi aklını ele geçirmişti, her şeye yön veriyordu ve hatırladı... hediye olarak aldığı inciyi.

İlya İliç, ertesi gün hiçbir şeyden kuşkulanmadan, kuşüzümü votkasını içti, enfes somonu yedi, sevdiği işkembeden ve taze ak keklikten tattı. Agafya Matveyevna da çocuklarıyla birlikte uşaklar gibi kabak çorbasıyla lapa yedi ve içtiği iki bardak kahveyi de sadece İlya İliç'in yanında içti.

Bir süre sonra incinin ardından sandıktaki kolye çıktı, sonra gümüşler gitti, sonra manto gitti... Köyden para gönderdikleri vakit geldi: Oblomov bütün parayı ev sahibesine verdi. O da inciyi rehinden aldı ve kolyenin, gümüşün ve kürkün faizini ödeyip yine ona kuşkonmaz, keklik hazırladı ve sadece onun yanında kahve içti. İnci yine elden çıktı.

Haftadan haftaya, günden güne güçten düşüyor, üzülüyor, çırpınıyordu, şalı sattı, misafirlik elbisesini satmaya gönderdi ve günlük basma elbisesiyle, çıplak kollarıyla kaldı ve pazar günleri boynunu eski, adi mendiliyle örttü.

İşte bu yüzden zayıfladı, bu yüzden gözleri çöktü ve bu yüzden İlya İliç'e kahvaltıyı kendisi getirmeye başladı.

Oblomov ertesi gün Tarantyev, Alekseyev ya da İvan Herasimoviç'in yemeğe geleceğini söylediği zaman hâlâ bütün gücünü toplayıp neşeli bir yüz takınıyordu. Lezzetli ve güzel bir yemek hazırlıyordu. Ev sahibesi olarak bir benzeri yoktu. Ama sürekli heyecan, koşuşturma, bakkallarla çekişme yaşıyor, sonra da bütün bu kaygılar onda uykusuzluk, hatta gözyaşları olarak görünüyordu!

Birdenbire nasıl olmuşsa yaşam kaygılarının derinlerine dalmış ve mutlu gün nedir, mutsuz gün nedir öğrenmişti! Ama bu yaşamı seviyordu: gözyaşlarının ve kaygılarının verdiği bütün acıya rağmen, eski, sessiz yaşayışını, Oblomov'u tanımadığı zamanı, tıka basa dolu, titreye titreye tıslayan tencereler, kaplar ve kâseler arasında kendinden emin bir tavırla hüküm sürdüğü, Akulina'ya, kapıcıya emirler yağdırdığı zamanı yeğlemezdi.

Hatta aklına birdenbire ölüm düşüncesi gelecek olursa, bu ölüm duyulmayan gözyaşlarının, günlük koşuşturmasının ve gözlerinin her gece sonu gelmez ıslaklığının sonunu bir anda getirecek olduğu halde, korkudan irkiliyordu.

Bir gün İlya İliç kahvaltısını yapmış, Maşa'nın Fransızca bir şeyler okumasını dinlemiş, Agafya Matveyevna'nın odasında oturuyordu, onun küçük Vanya'nın ceketini on kez bir bu yanını bir öbür yanını çevirerek tamir etmesini ve bu arada mutfağa ko-

şup yemek için hazırlanan koyun etinin pişip pişmediğine, balık çorbasını pişirmek için erken olup olmadığına bakmasını seyrediyordu.

"Niye hep böyle koşturup duruyorsunuz?" dedi Oblomov, "Otursanıza!"

"Eğer ben koşturmazsam, kim koşturacak?" dedi kadın. "İşte şuraya iki yama daha yapayım, çorbayı da pişireceğim. Bu Vanya ne yaramaz bir çocuk! Bu hafta daha yeni tamir etmiştim ceketini, ama yine yırtmış! Neye gülüyorsun?" diyerek döndü masanın başında, pantolonu ve tek askılı gömleğiyle oturan Vanya'ya. "Bak sabaha kadar tamir edemeyeceğim, sen de kapıdan kaçıp gidemeyeceksin. Çocuklar yırtıp koparmış olmalı: dövüşüyorsun sen değil mi, itiraf et?"

"Hayır, anneciğim, kendi kendine yırtıldı," dedi Vanya.

"Tabii tabii! Sokaklarda koşturacağına evde oturup dersine çalışsan olmaz! Bana bak, İlya İliç senin Fransızcanın kötü olduğunu bir kere daha söylerse, çizmelerini alır saklarım: ister istemez otursun evde kitabının başında!"

"Ben Fransızca öğrenmeyi sevmiyorum."

"Neden?" diye sordu Oblomov.

"Fransızcada bir sürü kötü söz var..."

Agafya Matveyevna iç çekti. Oblomov kahkaha attı. Herhalde, daha önce aralarında bir "kötü sözler" konuşması geçmişti.

"Sus, sefil çocuk," dedi kadın. "İyisi mi burnunu sil, görmüyor musun?"

Küçük Vanya burnunu çekti, ama silmedi.

"Bakın, köyden para gelsin ona iki çift yama alacağım," diye söze karıştı Oblomov, "mavi bir ceket, bir de gelecek yıl için üniforma lazım: liseye gidecek."

"Kim demiş, eskisi oluyor hâlâ," dedi Agafya Matveyevna, "para ev için lazım olacak. Sığır konservesi saklamak lazım, reçeliniz de pişecek... Gidip bakayım, Anisya smetana getirdi mi..." Ayağa kalktı.

"Şimdi ne var?" diye sordu Oblomov.

"Platika balığı çorbası, kızarmış koyun eti ve vareniki.*"

Oblomov sustu.

O sırada bir araba geldi, bahçe kapısını çaldı, köpeklerin zincir şakırtıları ve havlamaları yükseldi.

Oblomov, ev sahibine misafir geldiğini düşünerek kendi odasına geçti: kasap, manav ya da o tür biri gelmiş olabilirdi. Böyle ziyaretler her zaman para istekleri, bunların ev sahibesi tarafından geri çevrilmesi, sonra satıcının tehditleri, sonra ev sahibesinin ondan sabretmesini rica etmesi, sonra hakaretler, evin, bahçenin kapılarının çarpılması ve köpeklerin öfkeyle havlayıp zincir şakırdatmasıyla geçerdi, yani genel olarak tatsız bir sahneydi. Ama bir fayton gelmişti – ne olabilirdi? Kasap da manav da faytonla gezmez.

Birdenbire ev sahibi telaş içinde yanına geldi.

"Size misafir gelmiş!" dedi.

"Kim o: Tarantyev mi, yoksa Alekseyev mi?"

"Hayır, hayır, İlya Günü yemek yiyen."

"Ştoltz mu?" dedi telaşla Oblomov, çevresine bakınıp kaçacak bir yer aranarak. "Tanrım! Ne söyleyecek görünce... Benim gittiğimi söyleyin!" dedi telaşla ve ev sahibesinin odasına gitti.

Anisya bu sırada misafiri karşılamaya gitmişti. Agafya Matveyevna ona emri aktarmayı başardı. Ştoltz inandı, ama Oblomov'un evde olmamasına şaşırdı.

"Peki, söyleyin, ben iki saat sonra geleceğim, yemek yiyeceğim!" dedi ve yakınlardaki bir parka gitti.

"Yemeğe gelecek!" diye aktardı Anisya telaşla.

"Yemeğe gelecek!" diye tekrarladı korkuyla Agafya Matveyevna Oblomov'a.

"Başka bir yemek hazırlamak lazım," diye karar verdi Oblomov biraz sustuktan sonra.

---

* Mayasız hamurdan yapılma küçük haşlanmış börek, içlerine süzme peynir, lahana ya da küçük meyve gibi malzeme konur. (ç.n.)

Kadın ona dehşet dolu bir bakışla baktı. Onda sadece yarım ruble kalmıştı, kardeşinin ayın 1'inde para vermesine de daha on gün vardı. Borç alacak kimse yoktu.

"Yapamayız, İlya İliç," dedi ürkekçe, "ne varsa onu yesin..."

"O bunu yemez, Agafya Matveyevna: balık çorbasına katlanamaz, hatta mersinbalığı bile yemez; koyun etini ağzına koymaz."

"Sosisçiden dil alabiliriz!" dedi kadın ani bir esinle, "orası yakın."

"Bu iyi, olabilir: ama biraz yeşillik, taze fasulye de getirtin..."

"Fasulyenin kilosu 80 kopek!" diye bir ses yükseldi kadının gırtlağından, ama ağzından çıkmadı.

"Peki, yaparım..." dedi fasulye yerine lahana yapmaya karar vererek.

"Bir kilo da İsviçre peyniri aldırın!" diye emir verdi Oblomov, Agafya Matveyevna'nın halinin farkında olmadan. "Başka da bir şey almayın! Özür dilerim, beklemiyorduk derim... Keşke biraz et suyu çorbası olsaydı."

Kadın çıkıyordu.

"Ya şarap?" diye hatırladı birden.

Kadın yeni bir dehşet dolu bakışla yanıt verdi.

"Château-Lafite* şarabı aldırmak lazım," dedi soğukkanlılıkla Oblomov.

VI

İki saat sonra Ştoltz geldi.

"Neyin var? Ne kadar değişmişsin, güçsüzleşmiş, solmuşsun! Sağlığın yerinde mi?" diye sordu Ştoltz.

"Sağlığım kötü Andrey," dedi Oblomov onu kucaklayarak, "sol ayağım iyice hissizleşti."

---

* Fransa'nın Bordeaux bölgesinin en iyi şaraplarından biri. (ç.n.)

"Burası ne kadar pis!" dedi çevresine bakınan Ştoltz. "Bu sabahlığı neden atmıyorsun? Ne zaman görsem sabahlık var üzerinde!"

"Alışkanlık Andrey; kopmak zor oluyor."

"Ya yorgan, ya perdeler..." diye başladı Ştoltz, "onlar da mı alışkanlık? Bu paçavraları değiştirmek zor mu? Rica ederim, gerçekten bu yatakta nasıl uyuyabiliyorsun? Neyin var senin?"

Ştoltz dimdik Oblomov'a baktı, sonra yine perdelere, yatağa baktı.

"Hiç," dedi şaşkın Oblomov, "biliyorsun, benim odam hiç derli toplu olmadı... Haydi yemek yiyelim iyisi mi. Hey, Zahar! Hemen masayı donat... Peki ya sen, çok oldu mu geleli? Nereden?"

"Bil bakalım, ne için ve nereden geldim?" diye sordu Ştoltz. "Buraya canlı dünyadan haberler ulaşmıyor mu?"

Oblomov ona merakla baktı ve ne söyleyecek diye bekledi.

"Olga'yla ilgili bir şey mi?" diye sordu.

"Ah, unutmamışsın! Ben unutacağını sanmıştım," dedi Ştoltz.

"Hayır, Andrey, nasıl unutabilirim? Bu bir zamanlar yaşadığımı, cennette olduğumu unutmak olur... Ama şimdi bak!" İç çekti. "Peki nerede o?"

"Kendi köyünde, evine bakıyor."

"Teyzesiyle mi?" diye sordu Oblomov.

"Ve kocasıyla."

"Evlendi mi?" dedi gözlerini açarak Oblomov.

"Neden korktun? Hatıralar mı canlandı?" dedi hafifçe, neredeyse kibarca Ştoltz.

"Ah, hayır, Tanrı aşkına!" dedi Oblomov kendine gelip. "Korkmadım, ama şaşırdım; bilmiyorum bu beni neden etkiledi. Çok oldu mu? Mutlu mu? Söylesene, Tanrı aşkına. Üzerimden büyük bir ağırlığı aldığını hissediyorum! Keşke beni onun affettiğine inandırsaydın, ama biliyorsun... ben huzurlu değilim! Hep

içimi kemiriyor bir şeyler... Sevgili Andrey, ne mutluyum seni gördüğüme!"

Öyle içten sevindi, divanının üzerinde sıçradı, kıpırdandı ki Ştoltz onun için sevindi, hatta duygulandı.

"Ne kadar iyisin, İlya!" dedi. "Kalbin onu hak ediyor! Ona her şeyi söyleyeceğim..."

"Hayır, hayır, söyleme!" diye atıldı Oblomov. "Beni hissiz sanar, evlendiğini duyunca sevindiğimi sanar."

"Ama mutluluk da bir duygu değil mi ve bu yüzden de egoizmden uzak değil mi? Sen sadece onun mutluluğuna seviniyorsun..."

"Doğru, doğru!" diye atıldı Oblomov. "Tanrı biliyor benim halimi... Kim acaba, kim bu talihli? Sormayacağım."

"Kim mi?" dedi Ştoltz. "Nasıl tahmin edemedin, İlya!"

Oblomov birden dostuna öylece bakakaldı: yüz hatları bir anda dondu ve yüzünden bir kızarıklık geçti.

"Yani... sen misin?" diye sordu birden.

"Yine korktun. Neden?" dedi alayla Ştoltz.

"Şaka etme, Andrey, doğruyu söyle!" dedi heyecanla Oblomov.

"Tanrı aşkına, şaka yapmıyorum. Geçen yıl Olga'yla evlendim."

Yavaş yavaş Oblomov'un yüzündeki korku dağıldı, yerini sakin bir dalgınlık aldı; gözlerini kaldırmamıştı yerden hâlâ, ama bir an önceki dalgınlığı sessiz ve derin bir mutlulukla dolmuştu ve ağır ağır Ştoltz'a baktığı zaman bakışlarında artık heyecan ve gözyaşı vardı.

"Sevgili Andrey!" dedi Oblomov onu kucaklayarak. "Sevgili Olga... Sergeyevna!" diye ekledi sonra heyecanını bastırarak. "Sizi Tanrı kutsamış! Tanrım! Ne kadar mutluyum! Ona söyle..."

"Diğer Oblomov'u tanımadığımı söyleyeceğim!" diye sözünü kesti derin bir şekilde etkilenmiş olan Ştoltz.

"Hayır, söyle, unutma, benim onunla onu yola sokmak üzere karşılaştığımı ve bu karşılaşmayı kutsadığımı, onu ve yeni yolunu kutsadığımı söyle! Eğer bir başkası olsaydı..." diye dehşetle ekledi, "ama şimdi," dedi neşeyle, "rolümden utanmıyorum, pişmanlık duymuyorum; ruhumdan bir ağırlık kalktı, ışıl ışıl oldu içim ve ben mutluyum. Tanrım! Teşekkür ederim!"

Heyecandan tekrar divana düşecek gibi oldu: bir ağlıyor, bir gülüyordu.

"Zahar, yemeğe şampanya getir!" diye bağırdı, evde tek kuruş olmadığını unutarak.

"Her şeyi söyleyeceğim Olga'ya, her şeyi!" dedi Ştoltz. "Zaten o seni unutamıyor. Hayır, onu hak ettin: senin kalbin pınar gibi derin!"

Kapıdan Zahar'ın başı göründü.

"Lütfen gelin!" dedi efendisini çağırarak.

"Ne oldu?" diye sordu Oblomov sabırsızlıkla. "Git şimdi!"

"Para lütfen!" diye fısıldadı Zahar.

Oblomov birden sessizleşti.

"Peki, gerek yok!" diye fısıldadı kapıya. "Unuttum, alamadım dersin! Git! Hayır, gel buraya!" dedi yüksek sesle. "Haberleri duydun mu Zahar? Tebrik et: Andrey İvanoviç evlenmiş!"

"Ah, babacığım! Tanrı böyle bir mutluluk görmeyi nasip etti! Tebrik ederim, babacığım, Andrey İvaniç; Tanrı size uzun ömür versin, büyütecek çocuklar versin. Ah, Tanrım, işte mutluluk!"

Zahar eğilip selam verdi, gülümsedi, kaba saba sesler çıkardı, hırıldadı. Ştoltz para çıkarıp ona verdi.

"Al bunu, kendine bir ceket alırsın," dedi, "baksana, dilenci gibi olmuşsun."

"Kiminle evlendiniz babacığım?" diye sordu Zahar, Ştoltz'un elini tutarak.

"Olga Sergeyevna'yla, hatırlıyor musun onu?" dedi Oblomov.

"İlinsk'lerin hanımefendisi! Tanrım! Ne güzel bir hanımefendiydi! Bana haklı olarak küfretmişsiniz İlya İliç, yaşlı köpeğin tekiyim ben! Günahkârım, suçluyum: hep size suç attım. O zaman İlinsk'lerin uşaklarına ben söylemiştim, Nikita değil! İşte, iftira çıktı. Ah yüce Tanrım, ah, Tanrım!" dedi tekrar tekrar kapıdan çıkarken.

"Olga seni köye, misafirliğe çağırıyor: aşkın soğumuş, tehlikesiz: kıskanmaya gerek yok. Gidelim."

Oblomov iç çekti.

"Hayır, Andrey," dedi, "aşktan ve senin kıskançlığından korkmuyorum, ama yine de size gelemem."

"Neden korkuyorsun?"

"Kendi kıskançlığımdan korkuyorum: sizin mutluluğunuz benim için kendi acıklı ve mahvolmuş yaşamımı göreceğim bir ayna olacak; ama artık ben başka türlü yaşayamıyorum, yapamıyorum."

"Yeter, sevgili İlya! İster istemez çevrendekiler nasıl yaşıyorsa öyle yaşarsın. Hesap yapar, evi idare edersin, okur, müzik dinlersin. Artık sesi öyle gelişti ki! 'Casta diva'yı hatırlıyor musun?"

Oblomov hatırlatmaması için elini salladı.

"Gidelim!" diye ısrar etti Ştoltz. "Bu onun isteği; beni rahat bırakmıyor. Ben bıkarım, ama o bıkmıyor. Bu öyle bir ateş, öyle bir canlılık ki, beni bile sarıyor bazen. Sende yine geçmişin ruhu canlanır. Parkı, leylağı hatırlarsın ve canlanmış olursun..."

"Hayır, Andrey, hayır, hatırlatma, canlandırma, Tanrı aşkına!" diye ciddi bir tavırla sözünü kesti Oblomov. "Hasta ediyor bu beni, iyi etmiyor. Hatıralar – ya canlı bir mutluluğun hatıraları oldukları zaman, büyük bir şiir oldukları zaman ya da kapanmamış bir yaraya değdikleri zaman yakıcı bir ağrı oluyor... Başka bir şey konuşalım. Evet, benim işlerim yüzünden, köy yüzünden sıkıntıya girdiğin için teşekkür edemedim. Dostum! Ben yapamıyorum, gücüm yok; kendi kalbinde, mutluluğunda ara minnettarlığı – Olga... Sergeyevna'da ara, ama ben... ben... yapamam!

Özür dilerim, bu vakte dek seni bu sıkıntıdan kurtaramadığım için. Ama yakında bahar gelecek, ben de hemen Oblomovka'ya gideceğim..."

"Peki Oblomovka'da ne yapacağını biliyor musun? Görünce tanıyacaksın orayı!" dedi Ştoltz. "Ben sana yazmadım, çünkü mektuplara yanıt vermiyorsun. Köprü yapıldı, evin çatısı geçen yıl kondu. Sadece iç döşemesi için, kendi zevkine göre bir şeyler yapman gerekecek, ben işin o kısmına karışmam. Evi benim adamım olan yeni kâhya çekip çeviriyor. Sen görmüşsündür masraf listesinde..."

Oblomov susuyordu.

"Onları okumadın mı?" diye sordu Ştoltz ona bakarak. "Nerede onlar?"

"Dur, yemekten sonra bulurum; Zahar'a sormak lazım."

"Ah İlya, İlya! Ne diyeyim, bilemiyorum."

"Yemekten sonra buluruz. Gel yemek yiyelim."

Ştoltz suratını astı, masaya oturdu. İlya Günü'nü hatırladı: istiridye, ananas, çulluk; ama şimdi kalın bir masa örtüsü, mantarsız, üzeri kâğıtla kapatılmış sirke ve yağ şişeleri görüyordu; tabakların yanında büyük bir kara ekmek somunu, dişleri kırık çatallar duruyordu. Oblomov'a balık çorbası getirdiler, ama ona tahıl ve haşlanmış tavuk çorbası, ardından kaskatı bir dil geldi, sonra da koyun eti. Kırmızı şarap belirdi. Ştoltz yarım bardak doldurdu, tadına baktı, bardağı masaya bıraktı ve bir daha tadına bakmadı. İlya İliç kuşüzümü votkasından peş peşe iki kadeh içti ve oburca koyun etine saldırdı.

"Şarap bir şeye benzemiyor!" dedi Ştoltz.

"Affedersin, telaştan o tarafa gitmeyi beceremediler," dedi Oblomov. "Al, kuşüzümü votkası istemez misin? Harika Andrey, bir dene!" Bir kadeh daha doldurup içti.

Ştoltz hayretle bakıyordu ona, ama bir şey söylemedi.

"Agafya Matveyevna kendisi yapıyor: harika bir kadın!" dedi Oblomov biraz sarhoş halde. "Ben, itiraf edeyim, köyde o olma-

dan nasıl yaşayacağım bilemiyorum: böyle ev kadını bulamazsın."

Ştoltz onu dinledi, kaşlarını biraz çattı.

"Bütün bunları kim hazırlıyor sanıyorsun? Anisya mı? Hayır!" diye devam etti Oblomov. "Anisya tavukların peşinde, bostanda lahanalara bakıyor, yerleri siliyor; bunların hepsini Agafya Matveyevna yapıyor."

Ştoltz ne koyun eti, ne vareniki yedi, çatalını bırakıp bütün bunları Oblomov'un iştahla yemesini seyretti.

"Artık sen benim üzerimde ters giyilmiş gömlek göremezsin," diye devam etti Oblomov, bir kemiği iştahla emerken, "o her şeye dikkat ediyor, her şeyi görüyor, sökük tek bir çorap yok, hepsini onarıyor. Öyle güzel kahve pişiriyor ki! Bak sana yemekten sonra göstereyim."

Ştoltz sessizce, düşünceli bir yüzle dinliyordu.

"Şimdi kardeşi de gitti, evlenecekmiş, o olmayınca, bilirsin, evin ekonomisi eskisi kadar büyük değil artık. Ama eskiden de eli hep işteydi! Sabahtan akşama uçar gibiydi: bir pazara bir Gostiniy Dvor'a*... Bak, sana söylüyorum," dedi Oblomov diline güçlükle hâkim olarak, "bana 2000-3000 ver, seni böyle dil ve koyun etiyle ağırlamam; bütün bir mersinbalığı, alabalık, birinci kalite fileto olurdu. Agafya Matveyevna da aşçı olmasa bile mucizeler yapardı, ya!"

Bir kadeh votka daha içti.

"İçsene Andrey, iç haydi: harika votka! Olga Sergeyevna sana böylesini yapamaz!" dedi tereddütle. "'Casta diva' söyler, ama böyle votka yapamaz! Böyle tavuklu ve mantarlı börekler de yapamaz! Böylesi sadece bir Oblomovka'da, bir de burada pişer! İşin en iyi yanı da bunları yapan bir aşçı değil; bir aşçı olsa Tanrı

---

* Petersburg'un, içinde birçok dükkânın toplandığı büyük alışveriş merkezi. Moskova'daki benzerinin tarihi XVI. yüzyıla uzanırken, Petersburg'daki 18. yüzyılda yapılmıştır. (ç.n.)

bilir hangi ellerle doldurur börekleri; ama Agafya Matveyevna tertemizdir!"

Ştoltz kulak kesilmiş, dikkatle dinliyordu.

"Onun kolları da bembeyazdı," diye devam etti şarapla iyice kafayı bulmuş olan Oblomov, "öpmek günah değil! Şimdi kabalaştılar, çünkü her şeyi o yapıyor! Gömleklerimi de o kolalıyor!" dedi duygulu, neredeyse ağlayacak gibi bir sesle Oblomov. "Tanrı aşkına, kendin de gördün. Başkalarına karıları bile bakmıyor böyle, Tanrı aşkına! Harika bir köylü kadın Agafya Matveyevna! Ah, Andrey! Buraya gelin Olga Sergeyevna'yla, burada bir yazlık kiralayın: yaşar giderdik! Korulukta çay içerdik, İlya cumasında Parohov Fabrikaları'na giderdik, arkamızdan da bir at arabası erzaklarla, bir de semaverle gelirdi. Orada, otların üzerine bir halı serer yatardık! Agafya Matveyevna Olga Sergeyevna'ya da ev kadınlığı öğretirdi, cidden öğretirdi. Şimdi bak işler kötüye gitti: kardeşi taşındı; eğer bize 3000-4000 bin verselerdi, ben sana hemen hindi çıkartırdım..."

"Benden beş alıyorsun sen!" dedi birden Ştoltz. "Nereye harcıyorsun?"

"Ya borç?" diye kaçtı birden Oblomov'un ağzından.

Ştoltz yerinden sıçradı.

"Borç mu?" diye tekrarladı. "Ne borcu?"

Ve korkunç bir öğretmen gibi baktı saklanmaya çalışan çocuğa.

Oblomov hemen sustu. Ştoltz onu divana taşıdı.

"Kime borcun var?" diye sordu.

Oblomov biraz ayılıp kendine geldi.

"Kimseye, uydurdum," dedi.

"Hayır, sen asıl şimdi yalan söylüyorsun, hem de beceriksizce. Sana ne oldu? Neyin var İlya? Ya! Demek koyun eti, mayhoş şarap bu yüzden! Senin paran yok demek! Nereye harcıyorsun parayı?"

"Ben sadece biraz borçluyum... Ev sahibesine, erzak için..." dedi Oblomov.

"Koyun eti ve dil için borç! İlya, söyle, neler olup bitiyor? Nedir bu hikâye: kardeşi taşınmış, ev sahibesinin işleri kötüye gitmiş... Burada ters giden bir şey var. Ne kadar borcun var?"

"10 bin, borç senedine göre..." diye fısıldadı Oblomov.

Ştoltz ayağa fırlayıp oturdu tekrar.

"10 bin mi? Ev sahibesine mi? Erzak için mi?" diye tekrarladı dehşetle.

"Evet, çok tuttu; ben çok geniş yaşıyordum... Hatırlarsın, ananas ve şeftaliler... işte borçlandım..." diye mırıldandı Oblomov. "Ne var bunda?"

Ştoltz ona yanıt vermedi. Düşünüyordu: "Kardeşi taşınmış, ev sahibesinin işleri kötüye gitmiş, o yüzden ortalık böyle: her şey çıplak, sefil, kirli görünüyor! Ev sahibesi nasıl bir kadın? Oblomov onu övüyor! Kadın ona bakıyor; o da ondan ateşli bir şekilde bahsediyor..."

Birden Ştoltz'un yüzü değişti, gerçeği anladı. Üzerine bir ürperme geldi.

"İlya!" diye sordu. "Bu kadın... o senin neyin?" Ama Oblomov başını masaya yaslayıp uyuyakalmıştı.

"Kadın onu soyuyor, onun elinden her şeyi alıyor... bu bildik bir hikâye, ama bugüne kadar aklıma hiç gelmedi!" diye düşündü.

Ştoltz ayağa kalkıp hızla ev sahibesinin kapısını açtı, kadın onu görünce korkudan kahve öğüttüğü değirmeni elinden düşürdü.

"Sizinle konuşmam gerekiyor," dedi kibarca Ştoltz.

"Misafir odasına buyurun, hemen geliyorum," dedi kadın ürkekçe.

Ve boynunu bir başörtüsüyle örterek, peşinden misafir odasına geçti ve divanın ucuna oturdu. Şalı yoktu artık ve kollarını başörtüsüyle örtmeye çabalıyordu.

"İlya İliç size bir borç senedi mi verdi?" diye sordu Ştoltz.

"Hayır," dedi boş bir hayret bakışıyla kadın, "bana herhangi bir senet vermediler."

"Nasıl vermediler?"

"Ben herhangi bir senet görmedim!" diye ısrar etti kadın aynı boş hayretle...

"Borç senedi!" diye tekrarladı Ştoltz.

Kadın biraz düşündü.

"Siz kardeşimle konuşmalısınız," dedi, "ama ben herhangi bir senet görmedim."

"Ne yapıyor, aptal mı yoksa kurnaz mı?" diye düşündü Ştoltz.

"Ama size borçluymuş, öyle mi?" diye sordu.

Kadın ona boş boş baktı, sonra birden yüzü düşünceli bir hal aldı, hatta yüzünde bir kaygı belirdi. Rehine konan inciyi, gümüşleri, mantoyu hatırladı ve Ştoltz'un bu borcu kastettiğini sandı; ama bunu nasıl öğrendiğini anlayamıyordu; bu sırrı Oblomov'a söylemediği gibi, her kopeğin hesabını paylaştığı Anisya'ya bile söylememişti.

"Size ne kadar borcu var?" diye sordu huzursuzca Ştoltz.

"Hiç borcu yok! Bir kopek bile!"

"Benim karşımda gizliyor, utanıyor, açgözlü yaratık, tefeci!" diye düşündü. "Ama ben ortaya çıkarırım."

"Peki ya 10 bin?" dedi.

"Ne 10 bini?" diye sordu kaygılı bir heyecanla kadın.

"İlya İliç size borç senediyle 10 bin borçluymuş? Evet mi hayır mı?" diye sordu Ştoltz.

"Hiçbir şey borçlu değil. Kasaba oruç sırasında on iki buçuk borçlandılar, ama o da üç hafta sonra verildi; kaymak için sütçüye de parasını verdiler, yani hiç borcu yok."

"Yani sizde ona ait bir belge yok mu?"

Kadın boş boş bakıyordu ona.

"Sizin kardeşimle konuşmanız lazım," dedi, "karşı caddede yaşıyor, Zamokalov'un evinde, işte şuracıkta, evin girişinde bir de şarapçı var."

"Hayır, izin verin sizinle konuşayım," dedi kararlı bir şekilde Ştoltz. "İlya İliç kendisini size borçlu sayıyor, kardeşinize değil..."

"Bana borçları yok," dedi kadın, "ben gümüşleri, inciyi ve kürkü rehine verdim, ama kendim için verdim. Maşa ve kendime ayakkabı aldım, küçük Vanya'ya gömlek aldık, manava da parasını verdik. İlya İliç'e bir kopek bile harcamadık."

Ştoltz ona baktı, onu dinledi ve sözlerinin anlamını değerlendirdi. Anlaşılan, bir tek o Agafya Matveyevna'nın sırrına yaklaşmıştı ve onunla konuşurken ona yönelttiği küçümseyici, neredeyse tiksinen bakışlar, ister istemez yerini merak, hatta yakınlık dolu bir bakışa bıraktı.

İncinin, gümüşlerin rehine verilmesinde yarı yarıya belirsiz bir şekilde bir fedakârlık sırrı görmüştü, ama sadece bunu saf bağlılıktan mı, yoksa gelebilecek herhangi bir yarar umuduyla mı yaptığına karar veremiyordu.

Onun için üzülmeli mi, İlya için sevinmeli mi bilemiyordu. Oblomov'un kadına borçlu olmadığı, bu borcun onun kardeşinin alçakça bir marifeti olduğu belliydi, ama bu arada başka bir sürü şey ortaya çıkmıştı... Gümüşlerin, incinin rehine verilmesi ne demekti?

"Yani sizin İlya İliç üzerinde hiçbir iddianız yok mu?" diye sordu.

"Siz kardeşimle konuşmaya çalışmalısınız," dedi tekdüze bir sesle, "artık eve gelmiş olmalı."

"Siz İlya İliç'ten alacaklı değil misiniz, böyle mi diyorsunuz?"

"Tek bir kopek bile, Tanrı aşkına, doğruyu söylüyorum!" diye yemin etti, ikonaya bakıp haç çıkararak.

"Siz bunu tanıklar önünde de tekrarlar mısınız?"

"Herkesin önünde, hatta günah çıkarırken bile söylerim! İnciyle gümüşleri ben rehine verdim, kendi harcamalarım için..."

"Çok güzel!" diye sözünü kesti Ştoltz. "Yarın size iki ahbabımı çağıracağım ve siz onların önünde aynı şeyleri söyleyecek misiniz?"

"Siz en iyisi kardeşimle konuşsaydınız," diye tekrarladı, "benim kılığım uygun değil... hep mutfaktayım, kötü bir haldeyim, başkaları görürse ayıplarlar."

"Olmaz öyle şey, olmaz; kardeşinizle yarın, siz evrakı imzaladıktan sonra görüşürüz..."

"Yazmaya hiç alışık değilim."

"Zaten yazılacak çok bir şey yok, hepsi iki satır."

"Hayır, boş verin; en iyisi küçük Vanya yazsın: o tertemiz yazıyor..."

"Hayır, geri çevirmeyin," diye ısrar etti Ştoltz. "Eğer evrakı imzalamazsanız, o zaman İlya İliç'in size 10 bin borcu var demektir."

"Hayır, kendilerinin hiçbir borcu yok, bir kopek bile," diye ısrar etti kadın, "Tanrı aşkına!"

"Bu durumda, sizin evrakı imzalamanız gerekiyor. Hoşça kalın, yarın görüşürüz."

"Yarın siz en iyisi kardeşime gidin..." dedi onu uğurlarken, "İşte şurada, köşede, caddenin karşısında."

"Hayır, ve sizden rica ediyorum kardeşinize benden önce bir şey söylemeyin, yoksa İlya İliç için çok tatsız bir durum olacak..."

"Öyleyse ona hiçbir şey söylemem!" dedi uysalca kadın.

VII

Ertesi gün Agafya Matveyevna Ştoltz'a, Oblomov'dan herhangi bir maddi talepte bulunmadığına dair bir ifade verdi. Bu ifadeyi alan Ştoltz onun kardeşinin karşısına birdenbire çıktı.

Bu İvan Matveyeviç için gerçekten gök gürültüsü gibi bir darbe oldu. Belgeyi çıkardı ve sağ elinin titreyen ortaparmağıyla, tırnağını altta tutup Oblomov'un imzasını ve tefecinin tanıklığını gösterdi.

"Hukuki efendim," dedi, "ben olayda taraf değilim; ben sadece kız kardeşimin çıkarını koruyorum, İlya İliç nasıl para almış, ben bilmiyorum."

"Sizin işiniz burada bitmez," diye tehdit etti onu Ştoltz çıkıp giderken.

"Hukukuna uygun bir iş efendim, ben de tarafsızım!" diye kendini savundu İvan Matveyeviç, elini kol yenlerine gizleyerek.

Sonraki gün, ofise gittikten biraz sonra, generalin habercisi gelip onun kendisini hemen yanına çağırdığını söyledi.

"Generalin yanına!" diye tekrarladı bütün ofis. "Neden? Ne oldu? Bir işi mi soracak acaba? Hangisiymiş? Çabuk, çabuk! İşi dosyala, eklerini hazırla! Ne olmuş?"

Akşamleyin İvan Matveyeviç kafeteryaya geldiğinde kendinde değildi. Tarantyev çoktan gelmiş, onu bekliyordu.

"Ne oldu birader?" diye sordu sabırsızlıkla.

"Ne mi!" dedi tekdüze bir sesle İvan Matveyeviç. "Bir de soruyorsun, ne diye!"

"Azarladılar mı, ne oldu?"

"Azarladılar mıymış!" diye taklit etti onu İvan Matveyeviç. "Dövseler daha iyiydi! Senin keyfin yerinde!" diye söylendi. "Söylemedim mi ne olacağını? Hep bu Alman yüzünden!"

"Zaten söylemiştim sana bu kurnaz diye!"

"Kurnazmış! Biz çok kurnaz gördük! Neden söylemedin onun nüfuzlu biri olduğunu? Generalle senlibenliler, tıpkı bizim gibi. Bilseydim, böylesine bulaşmaya kalkar mıydım!"

"Ama iş hukukuna uygun!" diye karşı çıktı Tarantyev.

"Hukukuna uygun!" diye yine taklit etti onu Muhoyarov. "Git de orada söyle: dilin gırtlağına kaçıyor. Sen generalin bana ne sorduğunu biliyor musun?"

"Ne?" diye sordu merakla Tarantyev.

"Doğru mu, dedi, sizin bir haydutla birlikte, toprak sahibi Oblomov'u sarhoş edip kız kardeşi adına düzenlenmiş bir borç senedini imzalamaya zorladığınız?"

"Böyle mi dedi: 'haydutla birlikte' mi dedi?" diye sordu Tarantyev.

"Evet, böyle dedi..."

"Kimmiş bu haydut?" diye sordu Tarantyev tekrar.

Birader ona baktı.

"Yani bilmiyor musun?" dedi tersleyerek. "Sen değil misin?"

"Beni nasıl kattılar?"

"Alman'la hemşerine bir teşekkür edersin artık. Alman bağırıp çağırdı, sorguya çekti..."

"Birader sen de başka birini söyleseydin, beni söyleyeceğine benim hiç işimin olmadığını söyleseydin!"

"Tabii! Aziz değil misin sen!" dedi birader.

"General 'doğru mu sizin bir haydutla birlikte,' diye sorduğunda ne yanıt verdin? İşte orada onu atlatabilirdin."

"Atlatmak mı? Gel sen atlat bakalım! Yemyeşil gözler! Çabalıyorsun, çabalıyorsun, söylemek istiyorsun: 'Doğru değil,' diyorsun, 'iftira, majesteleri, Oblomov diye birini tanımam bile: hep Tarantyev'in işi!' ama dilin kıpırdamıyor; felç olmuşsun sanki."

"Ne istiyorlar, işi üzerine mi yıkmak istiyorlar?" diye sordu boğuk bir sesle Tarantyev. "Ben tarafsızım; işte sen, birader..."

"Tarafsızmış! Sen mi tarafsızsın? Hayır, birader, eğer ilmik takılacaksa, ilk sana takılmalı: Oblomov'u içmeye kim kandırdı? Kim ürküttü, tehdit etti?"

"Sen söyledin," dedi Tarantyev.

"Sen de bebeksin, değil mi? Ben hiçbir şey bilmediğimi biliyorum, hiçbir şey yapmıyorum."

"Birader, bu vicdansızlık! Benim sayemde ne kadar girdi cebine, banaysa topu topu 300 ruble düştü..."

"Ne o, biri her şeyi üstüne mi alsın? Sen amma da ustasın yahu! Hayır, ben hiçbir şey bilmediğimi bilmiyorum," dedi, "kız kardeşim kadın olarak bu işi nasıl yapacağını bilmediğinden, tefeciden evrak almamı rica etti, hepsi bu. Sen ve Zatyortiy de tanıktınız, siz yanıt verin!"

"Kız kardeşine iyi davransaydın: kardeşine karşı çıkmaya nasıl cesaret etti?" dedi Tarantyev.

"Kız kardeşim aptal; onunla ne yapacaksın?"

"Ne diyor o?"

"Ne mi? Ağlıyor, söylediğinde direniyor: 'İlya İliç'in bana borcu yok, benden para filan almadı.'"

"Sende zaten onun senedi var," dedi Tarantyev, "kaybetmezsin sen kendi..."

Muhoyarov cebinden kız kardeşinin borç senedini çıkardı, yırttı ve Tarantyev'e uzattı.

"Al işte, sana veriyorum, istemez misin?" dedi. "Ondan ne alacaksın? Evi mi, bostanı mı? 1000 ruble etmez: yıkılmaz üzere. Neyim ben, kâfir mi, ne yani? Onu çocuklarıyla sokağa mı atayım?"

"Demek soruşturma başlıyor?" diye sordu ürkekçe Tarantyev. "Birader, bari bundan ucuz kurtulsak: kardeşim, yardım et ama!"

"Ne soruşturması? Soruşturma falan yok! General şehirden kovmakla tehdit edecek oldu, ama Alman karşı çıktı, Oblomov'u rezil etmek istemiyor."

"Ne diyorsun birader! Omzumdan nasıl bir yük kalktı! İçelim!" dedi Tarantyev.

"İçelim mi? Nereden bu değirmenin suyu? Senden mi yoksa?"

"Senden içsek? Bugün, 7 gümüş ruble topladın!"

"Hadi ya! Elveda gelire falan: generalin söylediklerini bitirmedim daha."

"Ne dedi?" diye sordu yine irkilen Tarantyev.

"İstifa etmemi emretti."

"Ne diyorsun birader!" dedi gözleri yuvalarından uğrayan Tarantyev. "Peki," dedi öfkeyle, "ben şimdi şimdi hemşeriye küfredip yeryüzünün kaç bucak olduğunu göstereyim!"

"Sen de sadece küfrediyorsun!"

"Hayır, artık sen nasıl istersen öyle küfredeceğim!" dedi Tarantyev. "Fakat, doğru, en iyisi beklemek; bak ne geldi aklıma; dinle bak birader!"

"Ne var?" dedi dalgın bir şekilde İvan Matveyeviç.

"Burada çok daha iyi bir iş yapabiliriz. Ama senin daireden taşınman kötü oldu..."

"Niye?"

"Niye mi!" dedi Tarantyev, İvan Matveyeviç'e bakarak. "Oblomov'la kız kardeşini, onların mercimeği nasıl fırına verdiğini gözetleyip... tanık olmak için! O zaman Alman hiçbir şey yapamaz. Ama şimdi sen hür kazak olmuşsun: soruşturma başlatırsın, iş hukukuna uygun olur! Alman da korkup uzlaşma yolu bulmaya çalışır."

"Aslında olabilir!" dedi Muhoyarov dalgın bir halde. "Sen fena masal anlatmıyorsun, ama olaya ne sen karışıyorsun, ne Zatyortiy. Ama ben bulurum bir şeyler, dur bakalım!" dedi canlanarak. "Onlara göstereyim! Mutfaktaki aşçıyı kız kardeşime göndereyim: o Anisya'yla arkadaş olsun, her şeyi öğrenir, sonra da... İçelim, birader!"

"İçelim!" diye tekrarladı Tarantyev. "Sonra ben de hemşerime gününü göstereyim!"

Ştoltz, Oblomov'u götürmeye çalıştı, ama o ondan bir ay daha izin vermesini rica etti, öyle çok rica etti ki Ştoltz karşı koyamadı. Dediğine göre, bu bir ay ona, bütün hesaplarını kapatmak, daireyi vermek ve Petersburg'la işini oraya bir daha dönmeye gerek kalmayacak şekilde bitirmek için gerekliydi. Sonra köydeki eve gereken şeylerin alınması lazımdı; ayrıca kendisine Agafya Matveyevna gibi iyi bir ev bakıcısı bulmak istiyordu, hat-

ta onu evi satmaya ve köye yerleşmeye, hak ettiği şekilde, zorlu ve geniş bir evin başına geçmeye ikna etme umudunu da kaybetmemişti.

"Bu ev sahibi," diye onun sözünü kesti Ştoltz, "sana sormak istiyorum İlya, onunla nasıl bir ilişkin var..."

Oblomov birden kızardı.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu telaşla.

"Sen çok iyi biliyorsun," dedi Ştoltz, "yoksa böyle kızarmazdın. Dinle İlya, eğer uyarı bir işe yararsa, ben dostluğumuz adına rica ediyorum: dikkatli ol..."

"Ne için? Rica ederim!" diye kendini savundu utanan Oblomov.

"Sen ondan öyle bir ateşle bahsediyorsun ki, doğrusu, insan düşünüyor, senin onu..."

"Sevdiğimi mi, bunu mu söylemek istiyorsun! Rica ederim!" diye atıldı Oblomov zorlama bir gülüşme.

"Daha da kötüsü, eğer burada herhangi bir ahlaki kıvılcım yoksa, o zaman sadece..."

"Andrey! Sen beni ahlaklı bir insan olarak bilmiyor musun?"

"Neden kızardın?"

"Senin aklından böyle bir şey geçebilmesi yüzünden."

Ştoltz başını kuşkuyla salladı.

"Bak İlya, bir çamura saplanma. Sıradan bir köylü kadın bu; pis bir yaşam, boğucu bir aptallık, kabalık ortamı bu, baksana!"

Oblomov sustu.

"Peki, hoşça kal," dedi Ştoltz. "Olga'ya seni yazın göreceğimizi, bizde olmasa Oblomovka'da göreceğimizi söyleyeceğim. Unutma: o seni rahat bırakmaz!"

"Mutlaka, mutlaka," dedi dedi kesin bir şekilde Oblomov, "hatta eğer kabul ederse kışı sizde geçireceğimi söyle."

"Çok memnun olurum!"

Ştoltz o gün yola çıktı, akşamsa Oblomov'a Tarantyev geldi. Biraderi adına Oblomov'a gününü göstermek için sabre-

dememişti. Sadece bir tek şeyi hesaba katamamıştı: Oblomov, İlinsk'lerin topluluğuna girince bu tür olaylardan soğumuştu, kabalık ve saygısızlık karşısında sergilediği kayıtsızlık ve hoşgörü hali yerini tiksintiye bırakmıştı. Bu uzun zamandır görünüyordu ve hatta, kısmen Oblomov yazlıkta yaşarken ortaya çıkmıştı, ama o sırada Tarantyev'le çok seyrek, o da başkalarının yanında görüşüyorlardı ve bu yüzden aralarında bir kavga yaşanmamıştı.

"Selam, hemşerim!" dedi hin bir şekilde Tarantyev, elini uzatmadan.

"Günaydın!" diye soğuk bir şekilde yanıt verdi Oblomov pencereye bakarak.

"Ne o, senin hayırsever gitti mi?"

"Gitti. Neden?"

"İyiymiş hayırsever!" diye zehirli bir sesle devam etti Tarantyev.

"Niye, sen sevmiyor musun?"

"Elimde olsa, asardım!" diye nefretle hırladı Tarantyev.

"Bak sen!"

"Seni de başka bir kavağa asardım!"

"O niye?"

"Şerefli ol: eğer gerekiyorsa, öde borcunu, kaypaklık yapma. Ne yaptın sen böyle?"

"Dinle Mihey Andreyeviç, beni masallarınla yorma; ben uzun zaman, tembellikten, aldırışsızlıktan dinledim seni: sende bir damla vicdan kalmıştır, diye düşündüm, ama yokmuş. Sen o düzenbazla beni kandırmaya kalkıştın: hanginiz daha kötü bilemiyorum, ama ikiniz de rezilsiniz bana göre. Dostum da beni bu aptalca işten kurtardı..."

"Ne hoş dost!" dedi Tarantyev. "Duyduğuma göre senin nişanlını da kapmış; iyi iş yani, diyecek söz yok! Ya kardeşim, aptalın tekisin hemşerim..."

"Lütfen, kes bu terbiyesizliği!" diye durdurdu onu Oblomov.

"Hayır, kesmeyeceğim! Sen beni tanımak istemedin, sen nankörün tekisin! Seni buraya yerleştirdim, hazine gibi kadın buldum. Her tür rahat, her tür konfor var, ben her şeyi eline teslim ettim, çevreni şenlendirdim, ama sen burun kıvırdın. Bir hayırsever buldun: Alman'ın teki! Çiftliği kiraya verdin; ama dur bak: seni dolandıracak, hisse bile çıkartacak. Bak bütün dünyaya söylüyorum, unutma bu sözlerimi! Aptalsın sen, söylüyorum sana, hem de ne aptal – üstelik hayvansın, nankörsün üstelik!"

"Tarantyev!" diye bağırdı gür sesle Oblomov.

"Ne bağırıyorsun? Ben kendim bağırırım bütün dünyaya senin aptal olduğunu, hayvan olduğunu!" diye bağırdı Tarantyev. "Hem ben hem İvan Matveyeyiç peşinden koşturduk, sana baktık, köylüler gibi hizmet ettik sana, sessiz sessiz gezindik çevrende, gözlerinin içine baktık, ama sen onu tuttun müdürün önüne çıkardın: şimdi hem işinden hem de ekmeğinden oldu! Bu rezil bir şey, iğrenç bir şey! Şimdi elindekinin yarısını ona vermen lazım; hemen bir senet yaz onun adına: şimdi sarhoş da değilsin, aklın başında, haydi, sana söylüyorum, onu almadan şuradan şuraya gitmem..."

"Ne oluyor, Mihey Andreyiç, neden böyle bağırıyorsunuz?" dedi ev sahibesi ve Anisya kapı aralığından bakıp. "Yoldan geçen iki kişi durmuş bu bağrışlar ne diye dinliyor..."

"Bağıracağım," diye haykırdı Tarantyev, "bu mankafa utanıncaya dek bağıracağım! Bırak o Alman dolandırıcı silip süpürsün seni, üstüne bir de senin sevgilinle kucaklaşsın..."

Odada gür bir tokat sesi duyuldu. Oblomov'un tokadını yiyen Tarantyev sarsıldı, bir sandalyeye çöktü ve aptallaşmış gözlerle çevresine şaşkın şaşkın bakındı.

"Bu da ne? Bu da ne, ha? Bu da ne!" dedi bembeyaz bir halde, güçlükle nefes alıp yanağını tutarak. "Hakaret mi? Bunun hesabını vereceksin bana! Hemen valiye şikâyet edeceğim: siz gördünüz mü?"

"Biz hiçbir şey görmedik!" dedi iki kadın tek bir ağızdan.

"Ya! Komplo bu, burası haydut yatağı! Düzenbazlar çetesi! Soyuyorlar, dövüyorlar..."

"Defol alçak!" diye bağırdı Oblomov bembeyaz bir yüzle, öfkeden titreyerek. "Hemen git, seni görmeyeyim burada, yoksa seni köpek gibi öldürürüm!"

Gözleriyle bir sopa arandı.

"Babacığım! Haydut! Yardım edin!" diye bağırdı Tarantyev.

"Zahar! Bu alçağı at buradan hemen, bir daha buraya gözünü dikmeye cüret edemesin!" diye bağırdı Oblomov.

"Buyurun, işte Tanrı, işte kapı!" dedi Zahar ikonu ve kapıyı göstererek.

"Ben sana gelmedim, ablama geldim," diye haykırdı Tarantyev.

"Tanrı yardımcınız olsun! Size ihtiyacımız yok, Mihey Andreyiç," dedi Agafya Matveyevna, "siz kardeşime gider gelirdiniz, bana değil! Benim için acı biberden betersiniz. İçiyorsunuz, yiyorsunuz, bağırıp çağırıyorsunuz."

"Ya! Demek öyle, ablacığım! Peki, kardeşiniz size gösterir! Sen de bana bu hakaretin bedelini ödeyeceksin! Nerede şapkam? Lanet olsun sana! Haydutlar, katiller!" diye bağırdı avluya çıkarken. "Bu hakareti ödeyeceksin bana!"

Köpekler zincirlerini şakırdadıp havlamaya koyuldular.

Bu olaydan sonra Tarantyev ve Oblomov bir daha hiç görüşmedi.

VIII

Ştoltz birkaç yıl Petersburg'a gitmedi. Bir gün kısa bir süre için Olga'nın çiftliğine ve Oblomovka'ya bakmaya gitti. İlya İliç ondan bir mektup aldı, mektupta Andrey onu köye gelip düzene sokulmuş çiftliğin başına geçmeye davet ediyordu, kendisi de Olga Sergeyevna'yla birlikte iki nedenle Kırım'ın güney kıyısına

gidiyordu: Odessa'da bazı işleri vardı ve karısının, doğumdan sonra bozulmuş olan sağlığını düzeltmeleri gerekiyordu.

Deniz kıyısında sessiz bir köşeye yerleştiler. Evleri sade ve gösterişsizdi. İç düzeni de dış mimarisiyle aynı üsluptaydı, bütün süslemeler ev sahiplerinin düşüncelerinin ve kişisel zevklerinin damgasını taşıyordu. Yanlarında her türden bir sürü eşya getirmişlerdi, Rusya'dan ve yurtdışından onlara bir sürü paket, bavul, araba gönderilmişti.

Belki de konforu seven biri, mobilyaların, eski resimlerin, kopuk kol ve bacaklı heykellerin dış düzenine, bazı kötü, ama değerli hatıralara sahip gravürlere, küçük eşyalara bakıp omuz silkerdi. Ama bilen birinin gözleri şu ya da bu resmi gördüğü, zamandan sararmış bir kitabı, eski porselen ya da taş ve paraları gördüğü zaman kıskançlıkla yanardı.

Ama bu değişik asırlardan gelme mobilyaların, resimlerin arasında, kimse için bir anlam taşımayan, ama onların ikisi için mutlu saatler, hatırlanan küçük dakikalar anlamına gelen kitaplar ve notalar okyanusu sıcak bir yaşam nefesi veriyordu, akılla ve estetik duygularla hareketlenen bir yaşam nefesi: evin her yerinde ya canlı bir düşünce vardı ya da insan emeğinin güzelliği ışıldıyordu, evin çevresindeyse doğanın sonsuz güzelliği ışıldıyordu.

Burada içinde Andrey'in babasının süet eldivenlerinin durduğu o yüksek yazı masasına da yer bulunmuştu; muşamba trençkot madenler, kabuklar, içi doldurulmuş kuşlar, çeşitli killerden heykeller, eşyalar ve başka şeylerle dolu rafın yanında bir köşeye asılmıştı. Hepsinin ortasında, saygın bir yerde, Erar'ın altın kaplamalı kanadı parıldıyordu.*

Üzüm, sarmaşık ve mersinlerden bir ağ kulübeyi baştan aşağı kaplamış. Galeriden deniz görülüyor, diğer yandan şehre giden yol.

---

* Sebastianne Erar'ın (1752-1831) o dönemde geliştirdiği arp kastediliyor. (ç.n.)

Olga, işten eve gelen Andrey'i orada beklerdi ve onu görünce aşağı iner, enfes çiçek bahçesinin içinden, uzun kavaklı patikadan koşar, kocasının göğsüne atılır, hep mutluluktan kızarmış yanaklarla, ışıltılı bakışlarla, hep aynı sabırsız mutluluk ateşiyle karşılardı onu, artık evliliklerinin ikinci yıllarına girmiş oldukları halde.

Ştoltz aşka ve evliliğe, belki de özgün, abartılı bir şekilde, ama her koşulda bağımsız bir şekilde bakıyordu. Ve burada özgür ve ona göre sade bir yola girmişti; ama bu "sade adımları" atmayı öğrenebilmek için ne zorlu bir gözlem, sabır okulundan geçmişti, ne çok emek harcamıştı!

Babasından bütün yaşama, en küçük şeylere bile ciddi bir şekilde bakmayı miras almıştı; belki de ondan Almanların bakışlarına, yaşamda attıkları her adıma, bu arada karıkocalığa da eşlik eden o titiz katılığı da miras almıştı.

İhtiyar Ştoltz'un bütün yaşamı herkese açık bir şekilde sanki taş bir tablet üzerindeki harita gibi çizilmişti ve altında başka bir şey aramak işe yaramazdı. Ama şarkıları ve tatlı fısıltısıyla annesi, sonra prensin çok değişik evi, hatta üniversite, kitaplar ve sosyete, işte bütün bunlar düz, Andrey'i babasının çizdiği yoldan ayırmıştı; Rus yaşamı görünmez izlerini bırakmıştı ve renksiz haritayı parlak, geniş bir manzaraya dönüştürmüştü.

Andrey duygulara titiz bir zincir bağlamadı ve hatta insanı alıp götüren hayallerle "zeminin ayaklarının altından kayıp gitmesine" izin vermemeye çabalayarak, onları ölçülü bir şekilde serbest bıraktı; onlardan uzak durmasa da Alman doğasından ya da başka bir nedenden, bir çıkarım yapmaktan ve herhangi bir yaşamsal bilgi bulmaktan kendini alıkoyamadı.

Çevik bir bedene sahipti, çünkü çevik bir aklı vardı. Oyuncuydu, çocukluğunda yaramazdı, ama oynayıp sıçramadığında, babasının gözetiminde bir işle uğraşırdı. Hayallere dalacak zamanı olmazdı. İmgelemi kararmadı, kalbi bozulmadı: her ikisinin de saflığını ve iffetini annesi dikkatle korudu.

Gençliğinde güçlerinin tazeliğini korumuş, sonra erkenden bu tazeliğin cesaret ve neşe doğurduğunu keşfetmişti, yaşam karşısında benzi atmasın, onu ağır bir yük, bir çarmıh gibi görmesin, bir ödev olarak görsün ve onunla mücadeleyi sonuna kadar götürsün diye ruhu sertleştirmesi gereken o erkekliği oluşturduğunu keşfetmişti.

Kalbi ve onun gizemli yasalarına çok akıl yormuştu. İmgeleme güzelliklerin bilinçli ve biliçsiz bir şekilde yansımasını, sonra izlenimlerin duygulara dönüşmesini, onun semptomlarını, oyununu, çıkışını gözleyip çevresini seyretmiş ve aşkın, Arkhimedes'in kaldıracının yardımıyla dünyayı yerinden oynattığı inancına varmıştı; aşkta birçok evrensel, reddedilmez doğrular ve iyilikler vardı, onun anlaşılmamasında ve kötüye kullanılmasında birçok yalanlar ve çirkinlikler vardı. Kötülük nerede? İyilik nerede? Aralarındaki sınır nerede başlıyor?

"Yalan nerede?" sorusu onun imgelemine şimdiki ve geçmiş zamanlardan alaca bulaca maskeler dolduruyordu. Gülümseyerek, bazen kızararak, bazen suratını asarak, aşkın bu sonsuz kadın ve erkek kahraman geçidini seyrediyordu: çelik eldivenler giymiş Don Quijote'ler, onların düşüncelerindeki kadınlar, ayrılıkta on beş yıllık karşılıklı sadakat; kırmızı yüzlü kadın çobanlar ve firlak budala gözleriyle çevresinde koyunlar olan Chloe'lerine bakanlar.

Fırfırlı danteller giymiş, pudralı markizler aklı sersem eden gözleriyle, şehvetli gülüşleriyle görünüp kayboluyordu önünde; sonra kendini kurşunlayan, asan ve boğan Werther'ler; sonra güçsüz kızlar, sonsuz aşk gözyaşlarıyla, manastırlardan geliyor ve bıyıklı yeni kahramanlar, gözlerinde fırtına ateşiyle geliyor, naif ve ukala Don Juan'lar ve aşk kuşkusuyla titreyen ama gizlice ev sahibelerine tapan çokbilmişler... hepsi, hepsi!

Peki gerçek nerede? sorusunun yanıtını uzakta ve yakında, imgeleminde ve gözlerinin önünde bir kadınla sade, onurlu, ama derin ve kopmaz bir yakınlık örneği arıyor ve bulamıyordu;

bazen bulsa da sadece ona öyle gelmiş oluyor, ardından hayalkırıklığı geliyordu ve o hüzünle düşünceye dalıyor, hatta umutsuzluğa kapılıyordu.

"Anlaşılan, bu mutluluk bütün tamlığıyla verilmiyor," diye düşünüyordu, "ya da böyle bir aşkın ışığıyla aydınlanan o kalpler ürkek oluyor: çekiniyor ve saklanıyorlar, çokbilmişlerle tartışmaya kalkışmıyorlar; belki de onlara acıyorlar, onları mutlulukları nedeniyle hoş görüyorlar, köklerini derinlere ekebilecekleri ve bütün yaşamlarını aydınlatacak bir ağaç yetiştirmek için bir zemin bulamadıklarından çiçeklerini çamura atanları hoş görüyorlar."

Düğünlere, kocalara bakıyor ve onların eşleriyle olan ilişkilerinde hep dilinde bir bilmece olan, hep sanki anlaşılmaz, söylenmemiş bir şey olan sfenksi görüyordu; buna rağmen bu kocalar gizemli sorular üzerinde düşünmüyor, evlilik yolunda tekdüze, bilinçli bir adımla, sanki karar verip çözecekleri hiçbir şey yokmuş gibi yürüyorlardı.

"Haklı değiller mi? Belki de aslında başka hiçbir şeye gerek yok," diye düşünüyordu kuşkuyla kendi kendine, aşkı karıkocalığın alfabesi gibi ya da bir topluluğa girerken uzaktan selam verip hızla geçmek gibi bir nezaket biçimi sayan ve hemen işe koyulanları seyrederken.

Yaşamın baharını sabırsızca üzerlerinden atıyorlardı; hatta birçoğu ömürleri boyunca karılarına, sanki bir vakit onları sevme aptallığına düştükleri için pişman olmuş gibi gözucuyla bakıyordu.

Başkaları da uzun zaman, bazen yaşlanıncaya kadar bile vazgeçmiyorlardı, ama alaycı bir gülüşü de hiçbir zaman bırakmıyorlardı...

Sonuçta çoğu evliliğe, bir çiftlik alır gibi, ondan önemli gelirler bekler gibi giriyordu: kadın eve en iyi düzeni getirir, o ev sahibesidir, annedir, çocukların öğretmenidir; aşka da pratik bir mülk sahibi çiftliğinin yerleşimine nasıl bakarsa öyle bakıyorlardı, yani hemen alışıyor ve sonra da onu hiç fark etmiyorlardı.

"Bu niye böyle: doğanın yasalarının bir sonucu olan içkin bir yetersizlik mi," diye soruyordu Ştoltz, "yoksa bir hazırlık, eğitim eksikliği mi? Hiçbir zaman doğal çekimini kaybetmeyen, şakacı bir kılığa bürünmeyen, görünümü değiştiren, ama hiç sönmeyen o yakınlık nerede? Bu her yere saçılmış ve her şeyi kendi iyiliğiyle dolduran şeyin, bu yaşam suyunun doğal rengi ve boyası nedir?"

Bir kâhin gibi uzaklara dikiyordu gözlerini ve orada, sanki sislerin arasında, duygularının imgesi belirir gibi oluyordu, yanında onun ışığıyla süslenen ve onun renkleriyle ışıldayan bir kadın duruyordu, çok sade, ama aydınlık, temiz bir imgeydi bu.

"Hayal! Hayal!" diyordu boş düşüncelerden gülüp çekerek kendini. Ama bu hayallerin izi iradesine rağmen yerleşmişti belleğine.

Önceleri genel olarak kadının geleceğini bu imgeyle hayal ediyordu; daha sonra, büyüyüp olgunlaşan Olga'yı, sadece çiçek açmış güzelliğin görkemi içinde değil, aynı zamanda güçlü, yaşama hazır ve kavramaya ve yaşamla mücadele etmeye susamış bir halde, hayalinin bütün belirtilerine sahip bir halde gördüğü zaman, içinde o eski, neredeyse unutulmuş olan aşk imgesi uyandı ve bu Olga imgesinde hayal edilmeye başlandı ve sonraları aralarındaki yakınlığın, şakacı bir kılıktan ve kötüye kullanmadan yoksun, gerçek bir yakınlık olabileceği geçti aklından.

Aşk ve evlilik sorunuyla oyalanmayan, buna başka herhangi bir para, ilişki, mevki hesabı katmaya kalkışmayan Ştoltz, o vakte dek bitmek bilmeyen dış işlerini içteki, aile yaşamıyla nasıl bir uyuma sokabileceğini, bir turist, bir şirket temsilcisi olmaktan nasıl bir aile adamına dönüşebileceğini düşündü. Eğer bu dış koşuşturmadan vazgeçerse ev yaşamını nasıl dolduracaktı? Çocukların eğitimi, yetiştirilmesi, onların yaşamına yön vermek, elbette kolay ve boş bir uğraş değildi, ama ona vakit vardı hâlâ, o vakte dek ne yapacaktı?

Bu sorular uzun zaman, sık sık kaygılandırmıştı onu, bekârlık yaşamından da bıkmamıştı; bir güzelin yanında geceyi geçirir-

ken kalbi hızlı hızlı attığı anda evlilik zincirini üzerine geçirmek aklına hiç gelmemişti. Bu yüzden genç kızlığında Olga'yı bile önemsememiş gibiydi, onu sadece büyük umutlar beslediği tatlı bir çocuk olarak sevmişti; yanından geçerken, şaka yollu, onun aç ve almaya açık aklına yeni, cesur düşünceler, yaşamla ilgili kesin gözlemler katar ve onun ruhuna, enine boyuna düşünmeden, olguların canlı bir kavranışını, doğru bir bakış katar, sonra da hem Olga'yı, hem de bu özensiz derslerini unuturdu.

Bazen de onda hiç alışılmamış akıl özelliklerinin, görüşlerin ışıldadığını, yalan nedir bilmediğini, herkesin ilgisini çekmek istemediğini, duygularının sade ve özgür bir şekilde gelip gittiğini, onda yabancı bir şey olmadığını, her şeyin kendisine ait olduğunu, bu kendisine ait şeylerin de cesur, taze ve kalıcı olduğunu görünce, onun bunu nereden aldığına şaşırır, kendi uçucu ders ve imalarını tanıyamazdı.

O zamanlar ona dikkat etmiş olsaydı, onun kendi yolunda tek başına ilerlediğini, görünüşte aşırıya gitmekten teyzesinin gözetimiyle korunduğunu, ama sayısız vasinin, yeni dadının, anneannesinin, teyzesinin otoritesinin, soy, aile, mevki, eski huy, alışkanlık, duygu geleneklerinin onun üzerinde bir ağırlık taşımadığını; onun köhne bir yoldan zorla ilerlemediğini, yeni bir patikadan, kendi aklı, görüşü, duygusuyla açmayı başardığı patikadan yürüdüğünü anlardı.

Ama doğası bütün bunlardan incinmiyordu; teyzesi onun iradesini ve aklını despotik bir şekilde ezmiyordu, Olga da birçok şeyi tahmin ediyor, kendisi anlıyor, yaşamı dikkatle gözlüyor, dinliyordu... bu arada dostunun konuşmalarını, öğütlerini de...

Ştoltz bunu hiç kavrayamamıştı ve sadece ondan birçok şeyi sonra, ama çok sonra beklemiş, hiçbir zaman kendisinin kız arkadaşı olabileceğini düşünmemişti.

Ama o, tutkulu çekingenliği yüzünden uzun zaman kendini belli etmemişti ve ancak yurtdışındaki acı verici mücadelenin ardından Ştoltz, bu çok şeyler vaat eden ve unutmuş olduğu ço-

cuğun nasıl bir sadelik, güç ve doğallık imgesi haline geldiğini hayretle görmüştü. Orada yavaş yavaş önünde Olga'nın ruhunun derin uçurumu, doldurması gereken ve hiç dolmayan uçurumu açılmıştı.

Önceleri uzun zaman onun doğasının canlılığıyla mücadele etmesi, gençlik ateşini kırması, belli büyüklüklerdeki patlamaları sakinleştirmesi, yaşama düzgün bir akış katması gerekiyordu ve bu arada, tam gözlerini güvenle kapattığı anda, tekrar bir kuşku patlak veriyor, yaşam yaylanıyor, huzursuz aklın, kaygılı kalbin yeni bir sorusu yükseliyordu; o zaman gergin imgelemi sakinleştirmek, gururu kırmak ya da uyandırmak gerekiyordu. Olga olaylar üzerinde düşünmeye daldığı zaman, Ştoltz ona anahtarı vermeye koşuyordu.

Rastlantıya olan inanç, halüsinasyon sisi yaşamdan kaybolmuştu. Önlerinde aydınlık ve özgür bir ufuk açılmıştı ve Olga, berrak suya bakar gibi, içindeki her taşı, çukuru ve temiz zemini görüyordu.

"Mutluyum!" diye fısıldıyordu geçmiş yaşamına hoşnut bir bakışla bakarak ve geleceğe uzanırken, genç kızlığındaki mutluluk düşünü, bir zamanlar İsviçre'de, dokunaklı, mavi bir gecede gördüğü düşü hatırlıyor ve bu düşün, bir gölge gibi yaşamda ilerlediğini görüyordu.

"Neden benim payıma bu düştü?" diye düşünüyordu uysalca Olga. Düşüncelere dalıyor, hatta bazen bu mutluluğun sonunun geleceğinden kaygılanıyordu.

Yıllar geçti, ama yaşamaktan yorulmadılar. Sessizlik çöktü, sarsıntılar duruldu; yaşamın iniş çıkışları anlaşılır oldu, sabırla ve cesurca olgunlaştılar, ama yaşam hiç çökmedi onlarda.

Olga artık ciddi bir yaşam kavrayışına ulaşmıştı; iki varlık, o ve Andrey, bir derede kaynaşmıştı; vahşi tutkuların cümbüşü olamazdı: onlarda her şey uyum ve dinginlik içindeydi.

Sanki, bu değerli huzura dalacak ve günde üç kere karşılaşan, alışılmış konuşmalara esneyen, donuk bir dalgınlığa kapılan, sa-

bahtan akşama dek her şeyin tekrar düşünülmesine, konuşulmasına ve yapılmasına, konuşacak ve yapacak bir şey kalmamasına ve "yeryüzünde yaşamın böyle olmasına" sıkılan o taşra sakinleri gibi keyif süreceklerdi.

Dışarıdan, her şeyleri başkalarınınkine benziyordu sanki. Şafak vakti kalkmıyorlardı belki, ama erken kalkıyorlardı; uzun süre çay içerek oturmayı seviyorlar, hatta genellikle tembel tembel sohbet ediyorlar, sonra kendi köşelerine çekiliyor ya da birlikte çalışıyor, yemek yiyor, çayırda geziyor, müzikle uğraşıyorlardı... herkes gibi, Oblomov'un da hayal ettiği gibi...

Ama onlarda uyuklamalar, bunaltılar yoktu, günlerini sıkılmadan ve duygusuzluğa kapılmadan geçirirlerdi; bakışları, sözleri cansız değildi; konuşmaları bitmezdi hiç, sık sık ateşlenirdi.

Odalarda onların gür sesleri yükselir, bahçeye kadar uzanırdı ya da sessizce, sanki birbirlerinin bakışları altında kendi hayallerini, dil için tarifi imkânsız ilk hareketi, düşüncelerinin serpilişini, ruhlarının zar zor duyulur fısıltısını çizer gibi sessizce fısıldaşırlardı...

Ve sessizlikleri... genellikle dalgın bir mutluluk olurdu, Oblomov'un hayal ettiği türden bir mutluluk ya da sonu gelmeyen, birbirlerine aktardıkları bir malzemenin üzerinde tek başına düşünsel bir çalışmayla geçerdi...

Genellikle doğanın sonsuzca yeni ve ışıl ışıl güzelliği karşısında dilsiz bir hayrete kapılırlardı. Hassas ruhları bu güzelliğe alışamamıştı: toprak, gök, deniz.. hepsi onları duygulandırıyordu ve onlar sessizce yan yana oturur, bu yaratıcı parıltıyı tek bir göz ve tek bir ruh olup seyreder ve hiçbir şey söylemeden birbirlerini anlarlardı.

Sabahı da kayıtsızca karşılamazlardı; sıcak, yıldızlı güney gecesinin alacakaranlığına duygusuzca dalamazlardı. İçlerinde sonsuz düşünceler, sonsuz ruh titreşimleri ve beraber düşünme, hissetme, konuşma ihtiyacı harekete geçerdi!

Ama bu ateşli sözlerin, sessiz sohbetlerin, okumaların, uzun gezilerin konusu neydi?

Her şey. Ştoltz daha yurtdışındayken tek başına okuyup çalışmaya alışmıştı: burada, Olga'yla göz gözeyken, birlikte düşünüyordu. Olga'nın düşünce ve arzularının acı verici telaşına zar zor yetişmeye çabalıyordu.

Artık yerli yerine oturmuş olan aile yaşamında ne yapacağı sorunu, kendi kendine çözülmüştü. Hatta Olga'yı kendi çalışma, iş hayatına sokmaya karar vermişti, çünkü hareketsiz geçen bir yaşam Olga'yı havasız kalmış gibi boğuyordu.

Herhangi bir inşaat, kendilerinin ya da Oblomov'un mülküyle ilgili bir iş, bir şirket işi olunca, Ştoltz bunların hiçbirini Olga'ya haber vermeden ya da onu da katmadan yapmıyordu. Tek bir mektup bile o okumadan gönderilmiyor, uygulama bir yana, hiçbir fikir onsuz gerçekleşmiyordu; Olga her şeyi biliyordu ve her şey onu ilgilendiriyordu, çünkü Ştoltz'u ilgilendiriyordu.

Önceleri Ştoltz bunu, ondan bir şey gizleyemediği için yapıyordu: mektup yazıyor, vekille, müteahhitle onun yanında, onun gözünün önünde konuşuyordu; sonra bu alışkanlığı sürdürmeye başladı, sonunda da bu onun için vazgeçilmez bir şey haline geldi.

Olga'nın düşüncesi, önerisi, onaylaması ya da onaylamaması onun için kaçınılmaz bir başvuru kaynağı oldu: Olga'nın tıpkı onun gibi anladığını, tarttığını, onun kadar iyi yargıladığını gördü... Zahar eşinde böyle bir yeteneğin olmasına gücenmişti, birçok erkek gücenir, ama Ştoltz mutlu oldu!

Okumak, okumak... düşüncenin sonsuz besini, onun sonu gelmez gelişimi! Olga ona gösterilmeyen her kitabı, dergi makalesini kıskanıyordu... Ştoltz bir şeyi fazla ciddi, sıkıcı, Olga'nın anlayamayacağı bir şey sayıp göstermemeye kalkıştığı zaman ciddi şekilde öfkeleniyor ya da güceniyordu ve ukalalık, bayağılık, geri kalmışlık olarak adlandırdığı bu tavır yüzünden, Ştoltz'a

"yaşlı Alman peruğu" diye öfke saçıyordu. Aralarında bu yüzden canlı, sinirli sahneler yaşanıyordu.

Olga öfkelenir, Şoltz güler, Olga daha da öfkelenir ve ancak Şoltz şakalaşmayı kesip kendi düşüncesini, bilgisini ya da okuduklarını onunla paylaştığı zaman sakinleşirdi. Bunlar Şoltz'un bilmesi, okuması gereken ve istediği şeylere, Olga'nın da ulaşmasıyla sona ererdi.

Şoltz, aptalca bir övüngenlikle, "eğitimli bir kadınla" övünmek için vermiyordu ona bilimsel eğitimi. Eğer Olga'nın konuşmasında bu tür bir iddiaya yönelik tek bir söz, hatta bir ima bile olsa, bilgi alanında sıradan bir konu olan, ama çağdaş kadın eğitimi içinde daha yer almamış olan bir konu karşısında boş bir bilgisizlik bakışıyla yanıt verdiği zaman kızaracağından çok daha fazla kızarırdı. Şoltz'un istediği, Olga'nın iki kat istediği şey bilgide de anlayışta da yetersiz olmamaktı.

Onun için tablo ve rakamlar karalamıyordu ama ukalalık etmeden herhangi bir ekonomik kuram, toplumsal ya da felsefi sorun hakkında her şeyi anlatıyor, birçok şey okuyor, heyecanla, tutkuyla konuşuyordu: sanki ona sonsuz, canlı bir bilgi haritası çiziyordu. Sonra Olga'nın belliğinden ayrıntılar kayboluyordu, ama aklında iz bırakan resim hiç silinmiyor, renkleri solmuyor ve Şoltz'un onun için yarattığı kozmosun ateşi hiç sönmüyordu.

Daha sonra bu alevin kıvılcımının Olga'nın gözlerinde ışıldadığını, ona aktardığı düşüncenin yankısının konuşmasında çınladığını, bu düşüncenin onun bilincine ve anlayışına girdiğini, aklında işlendiğini ve sözlerinin arasından göründüğünü, kuru ve katı bir şekilde değil, kadınsı bir zarafet ışıltısıyla göründüğünü fark ettiği zaman, özellikle de bütün konuşulan, okunan, resmedilenlerin verimli bir damlası bir inci gibi, Olga'nın yaşamının ışıklı zeminine düştüğü zaman gurur ve mutlulukla titriyordu.

Bir düşünür ve ressam gibi, onun akıl varlığını dokuyordu ve yaşamında hiçbir zaman böyle derinlere, ne öğrenim çağında ne de yaşamın içine savrulduğu o zorlu günlerde, yaşamın girdaplarından kurtulur ve kendini erkeklik sınavlarında duygusuzlaştı-

rarak sağlamlaştırırken, şimdi, kadın dostunun ruhunun dinmek bilmeyen, volkanik çalışmasında pişerken daldığı kadar derinlere dalmamıştı!

"Ne kadar mutluyum!" diyordu Ştoltz kendi kendine ve evliliğin bal ayları geçerken, daha da ilerilere koşuyordu.

Daha da ilerilerde yeniden yeni bir imge beliriyor, egoist Olga değil, tutkuyla sevilen kadın değil, dadı-anne değil, sonra rengini kaybeden, yaşamda kimseye gerekmeyen bir imge değil, başka, yüksek, neredeyse bilinmeyen bir imge...

Bütün bir mutlu kuşağın toplumsal ve ahlaki yaşamının ortağını ve bilge-anneyi hayal ediyordu.

Olga'nın gücünün ve iradesinin yetip yetmeyeceği üzerine korkuyla düşünüyordu... ve telaşla onun yaşamı yenmesine yardım ediyor, yaşamla mücadelede erkeğin payına düşen şeyi yapıyordu, tam da şimdi, hâlâ genç ve güçlü oldukları bir zamanda, yaşam onlara acırken ya da darbeleri daha ağırlaşmamışken, dertler aşkın içinde kaybolup giderken.

Karanlık günler oluyordu, ama uzun sürmüyordu. İşlerdeki başarısızlıklar, önemli miktarlarda para kaybetmek... bütün bunlar onlara etki etmiyordu neredeyse. Bu Ştoltz için fazladan telaş, koşuşturma demekti, sonra hızla unutuluyordu.

Teyzenin ölmesi Olga'nın acı, içten gözyaşları dökmesine yol açmıştı ve yarım yıl kadar bir süre yaşamında bir gölge gibi yer etmişti.

En canlı korkuyu ve sonsuz kaygıyı çocukların hastalıkları doğuruyordu; ama korku geçip gidiyor, mutluluk geri geliyordu.

Ştoltz en çok Olga'nın sağlığı için kaygılanıyordu: doğumlardan sonra iyileşmesi uzun sürüyordu ve iyileşse bile, Ştoltz bu yüzden kaygılanmayı bırakmıyordu. Bundan daha korkunç bir acı tanımıyordu.

"Ne kadar mutluyum!" diyordu Olga sessizce, yaşamına karşı sevgiyle ve bunu anladığı anda bazen dalıp gidiyordu... özellikle de belli bir süre sonra, evliliğin üçüncü-dördüncü yılında.

Tuhaftır insan! Mutluluğu ne kadar tam olursa, o kadar dalıp gidiyordu ve hatta... o kadar kaygılanıyordu. Kendini dikkatle dinlemeye koyuluyor ve bu yaşamın sessizliğinin, mutluluk anlarında duraksamasının onu ürküttüğünü fark ediyordu. Zorla atıyordu kalbinden bu dalgınlığı ve yaşam adımlarını hızlandırıyor, heyecanla bir gürültü, bir hareket, bir iş arıyor, kocasıyla şehre gidiyor, dünyaya, insanların arasına karışmaya çalışıyordu, ama uzun sürmüyordu bu.

Dünya telaşı onu kolayca etkiliyordu ve hemen ruhundan ağır bir şeyleri, alışılmadık bir izlenimi atmak üzere kendi köşesine koşuyordu ve yeniden ev yaşamının küçük kaygılarına gömülüyor, günlerce çocukların yanından ayrılmıyor, dadı-anne sorumluluğunu yerine getiriyor ya da Andrey'le birlikte okumaya, "ciddi ve sıkıcı" olan şeyler hakkında yorum yapmaya koyuluyor ya da şiir okuyor, İtalya'ya bir seyahat tasarlamaya başlıyordu.

Oblomovca duygusuzluğa benzer bir şeye kapılmaktan korkuyordu. Ama bu periyodik katalepsi anlarını, ruh uykularını ruhundan atmaya çabaladığı zaman, üzerine önce mutluluk hayali çöküyor, çevresini lacivert bir gece sarıyor ve uyku bastırıyor, sonra yeniden, sanki bir dinlence gibi dalgın bir hal başlıyor, sonra da... ürkeklik, hastalık, sıkıntı, yoğun bir hüzün geliyor, huzursuz kafasında bulanık, dumanlı birtakım sorular duyuluyordu.

Olga dikkatle dinler, kendini yoklar, ama bir şey bulamazdı, zaman zaman ruhunun ne istediğini, ne aradığını bilemezdi, sadece bir şey ister ve arar, hatta sanki –kabul etmesi güç olsa da– özlem çeker, sanki mutlu yaşam ona az gelir, sanki o yaşamdan yorulur ve yeni, benzersiz başka olaylar arzular, daha da ilerilere bakardı...

"Ne bu böyle?" diye düşünürdü korkuyla. "Gerçekten bir şey lazım mı ve bir şey yapılabilir mi? Nereye gitmeli? Hiçbir yere! Daha uzağa yol yok... Gerçekten yok mu, gerçekten tamamladın mı yaşam çemberini? Gerçekten hepsi bu mu... hepsi..." derdi

ruhu ona ve bir yanıt veremezdi ona... ve Olga kaygıyla çevresine bakınır, ruhunun bu fısıltısını kimse duydu mu bilemezdi... Gözleriyle göğe, denize, ormana sorardı... hiçbir yerde yanıt yoktu: orası uzak, derin ve karanlıktı.

Doğa hep bir ve aynı şeyi söylerdi; onda yaşamın kesintisiz, ama tekdüze, başı olmayan, sonu olmayan akışını görürdü.

Bu kaygıları kime soracağını ve yanıt bulacağını biliyordu, ama nasıl? Ya kısır aklın bu fısıltısı ya da daha da kötüsü, susuzluğu sempati için, kadına ait olmayan bir kalp için yaratılmamışsa! Tanrım! Olga, Ştoltz'un idolü olan Olga artık kalpsiz, tükenmiş, aklı hiçbir şeye yetmeyen biri olmuş! Yitirdiği şey ne böyle? Ya bir mavi çorap olduysa!* Bu yeni, benzersiz, ama elbette onun zaten bildiği azapları Ştoltz'a söylediği zaman nasıl küçük düşecekti!

Gözleri kendini tutamayıp ipeksi yumuşaklığını kaybettiği, kuru ve ateşli bir şekilde baktığı, yüzünde ağır bir bulut belirdiği ve bütün çabasına rağmen, gülümsemeyi, konuşmayı becerememediği, politik dünyanın en ateşli haberlerini, bilim alanındaki yeni bir adımın, sanat alanındaki yeni bir yaratıcılığın en ilginç açıklamalarını dinleyemediği zaman, Ştoltz'dan saklanıyor ya da bir hastalık uyduruyordu.

Yine de ağlamak istemiyordu, genç kızlık güçleri uyanıp dile geldiği, sinirleri bozulduğu zamanki gibi ani titremelere kapılmıyordu. Hayır, böyle değildi!

"Ne bu böyle?" diye soruyordu umutsuzca, muhteşem, düşünceli bir gecede ya da beşiğin başında, hatta kocasının şefkat ve sözleri sırasında birdenbire sıkıldığı, her şeye karşı bir kayıtsızlığa düştüğü zaman...

---

* Bilgiçlik yapan kadınlar için kullanılan alaycı bir deyiş. Bu deyişin kaynağı, İngiltere'de 1750'lerde entelektüel kadınların katıldığı bir sohbet topluluğunda yaşananlardır. Bu topluluğun bir toplantısına katılan bir entelektüelin siyah çorap yerine mavi çorap giymesi toplantıların mavi çorap, "*bluestockings*" toplantıları diye anılmasına neden olmuştur. (ç.n.)

Birden sanki taş kesiliyor ve susuyor, sonra sahte bir canlılıkla, tuhaf keyifsizliğini gözlemek için esniyor ya da bir migren uydurup yatmaya gidiyordu.

Ama Ştoltz'un keskin bakışından saklanmak kolay değildi: Olga bunu biliyordu ve içten içe Ştoltz'un geldiği zamanki, kendisinin geçmişin itirafına hazırlandığı zamanki gibi konuşmaya hazırlanıyordu. Konuşma vakti geldi.

Bir akşam akkavak patikasında yürüyorlardı. Olga, Ştoltz'un omzuna iyice yaslanmıştı ve derin derin susuyordu. Meçhul nöbetinin acısını çekiyordu ve Ştoltz ne söylerse söylesin, kısa yanıtlar veriyordu.

"Dadı, Olenka'nın geceleyin öksürdüğünü söylüyor. Onu yarın doktora mı göndersek?" diye sordu Ştoltz.

"Ona sıcak bir şeyler içireyim, yarın da oynamasına izin vermeyeyim, ondan sonra bakalım!" dedi Olga monoton bir sesle.

Patikanın sonuna dek konuşmadan yürüdüler.

"Sen arkadaşın, Soneçka'nın mektubuna neden yanıt vermedin?" diye sordu Ştoltz. "Ben bekleyip durdum, postaya geç kalmasın diye. Onun mektubuna üçüncü kezdir yanıt vermiyorsun."

"Evet, onu hızla unutmak istiyorum..." dedi Olga ve sustu.

"Biçurin'e senden selam söyledim," dedi Andrey tekrar, "o seni pek seviyor, belki bununla teselli bulur, çünkü buğdayları vaktinde yetişmeyecek yerine."

Olga kuru bir şekilde güldü.

"Evet, söylemiştin," dedi kayıtsızca.

"Neyin var, yatmak mı istiyorsun?" diye sordu Ştoltz.

Olga'nın kalbi sıkıştı, ne zaman soruna yaklaşan sorular başlasa böyle oluyordu.

"Hayır, daha değil," dedi yapay bir neşeyle, "neden?"

"Hasta mısın?" diye sordu Ştoltz tekrar.

"Hayır. Neden öyle diyorsun?"

"Bilmem, sıkılıyorsun!"

Olga iki eliyle sıktı onun omzunu.

"Hayır, hayır!" diye reddetti sahte, şımarık bir sesle, ama sesi gerçekten sıkılıyormuş gibi çıktı.

Ştoltz onu patikadan çıkardı ve yüzünü ay ışığına doğru çevirdi.

"Bana bak!" dedi ve gözlerinin içine dimdik baktı. "Öyle sanılır ki, sen... mutsuzsun! Bugün gözlerin çok tuhaf, ama sadece bugün de değil... Neyin var Olga?"

Onun beline sarılıp yeniden patikaya götürdü.

"Bak, söyleyeyim: ben... acıktım!" dedi Olga gülmeye çabalayarak.

"Yalan söyleme, söyleme! Ben bunu sevmiyorum!" dedi Ştoltz yapmacık bir ciddiyetle.

"Mutsuzum demek!" diye sitem etti Olga, onu patikada durdurarak. "Evet, mutsuzum belki de... bu kadar mutlu olduğum için!" dedi sesinde zarif, yumuşak bir tonla ve Ştoltz onu öptü.

Olga cesaretlendi. Uçarı, şaka yollu da olsa, mutsuz olabileceği varsayımı, beklenmedik bir şekilde onu açık olmaya davet ediyordu.

"Sıkılmadım ben, sıkılamam: sen bunu biliyorsun zaten, elbette, kendi sözlerine bile inanmıyorsun; hasta değilim ben, ama... hüzünlüyüm... bazen öyle oluyorum... al işte – dayanılmaz bir insansın, senden saklamak mümkün olsa! Evet, hüzünlüyüm ve neden olduğunu bilmiyorum!"

Başını onun göğsüne yasladı.

"Bak sen! Neden acaba?" diye sordu Ştoltz hafifçe, ona doğru eğilerek.

"Bilmiyorum," dedi Olga yine.

"Fakat bir nedeni olmalı, eğer bende, çevrende değilse, senin içinde bir şey olmalı. Bazen böyle bir hüzün bir hastalığın embriyosu olabilir... Sağlığın yerinde mi?"

"Evet, belki de," dedi ciddi bir tavırla Olga, "bu yeni türden bir şey, ama hiçbir şey hissetmiyorum. Görüyorsun nasıl yediğimi, uyuduğumu, çalıştığımı. Birden sanki üzerime bir şey çöküyor, sanki bir melankoli... yaşam bana birdenbire... sanki bir şeyi eksikmiş gibi geliyor... Ama, kulak asma sen: boş bunların hepsi."

"Söyle, söyle!" diye ısrar etti Ştoltz. "Yani, yaşam tam değilmiş gibi: başka?"

"Bazen korkuyorum sanki," diye devam etti, "bu değişecek, sona erecek sanıyorum... kendimi tanıyamıyorum! Ya da aptalca bir düşünceyle acı çekiyorum: bundan sonra ne olacak? Bu mutluluk ne olacak... bütün yaşam..." dedi, bu sorulardan utanıp sesini gitgide alçaltarak, "bütün bunlar mutluluk, acı... doğa," diye fısıldadı, "her şey beni bir yerlere sürüklüyor; her şeyi isteksizce yapıyorum... Tanrım! Bu aptallıklardan bile utanıyorum... hayalperestlik bu... Sen boş ver, bakma bana..." diye ekledi sönük bir sesle, Ştoltz'a yaslanırken. "Bu hüzün yakında geçer ve ben yine aydınlık, neşeli olurum, bak şimdi olduğum gibi!"

Ona ürkek ve uysal bir halde, aslında utanarak ve sanki "aptallıklardan" dolayı af diler gibi sokuldu.

Uzun uzun sordu kocası, tıpkı bir hastanın doktora yaptığı gibi uzun uzun hüznünün semptomlarını aktardı o da, bütün bulanık sorularını söyledi, ona ruh karışıklığını tasvir etti ve sonra –bu serap kaybolurken– hatırlayabildiği, yakalayabildiği her şeyi, her şeyi anlattı.

Ştoltz sessizce yürüyordu hâlâ patikada, başını önüne eğmiş, karısının anlaşılmaz itirafını kaygıyla, hayretle düşünmeye dalmıştı.

Olga onun gözlerinin içine baktı, ama bir şey göremedi. Üçüncü kez patikanın sonuna vardıkları zaman, onun tekrar dönmesine izin vermedi ve bu kez o onu ay ışığının altına çekti ve soru dolu gözlerle baktı gözlerinin içine.

"Neyin var?" diye sordu ürkekçe. "Benim aptallıklarıma gülüyorsun, değil mi? Çok aptalca bu, yani bu hüzün, öyle değil mi?"

Ştoltz susuyordu.

"Neden susuyorsun?" diye sordu Olga sabırsızca.

"Sen uzun zaman sustun, üstelik, benim senin bu halini fark ettiğimi bile bile; bırak ben de susup düşüneyim. Sen kolay olmayan bir görev verdin bana."

"İşte şimdi sen düşüneceksin, ben de senin kendi kendine ne düşündüğünü düşünerek acı çekeceğim. Boş yere söyledim sana!" dedi Olga. "Bir şeyler söylemek daha iyi..."

"Sana ne söyleyeyim?" dedi Ştoltz düşünceli bir tavırla. "Belki de bir sinir bozukluğu yaşıyorsun: o zaman ben değil, doktor karar verecektir senin neyin olduğuna. Yarın çağırmak lazım... Eğer bu..." derken düşünmeye daldı.

"'Eğer bu' da ne, söyle!" dedi sabırsızca Olga.

Ştoltz yürüyor, düşünüyordu.

"Haydi!" dedi Olga, onu kolundan tutarak.

"Belki de bu imgelemin bir aşırılığı: sen çok canlısın... belki de sen o vakte eriştin..." diye alçak sesle kesti sözlerini kendi kendine konuşur gibi.

"Söyle, lütfen, seslice söyle, Andrey! Senin kendi kendine mırıldanmana sabredemem!" diye yakındı Olga. "Aptallık olduğunu söyledim ona, ama o başını eğip ağzının içinden bir şeyler mırıldanıyor! Ben korkuyorum seninle burada, karanlıkta..."

"Ne diyeyim.. bilmiyorum... 'göğsün sıkışıyor, birtakım sorularla kaygılanıyorsun': bundan ne çakırmalı? Bunu tekrar bir konuşup bakalım: sanırım, tekrar deniz kıyısına gitmek lazım..."

"Sen kendi kendine şöyle dedin: 'Eğer bu... belki de... vakte eriştin': ne düşünüyordun bunları söylerken?" diye sordu Olga.

"Benim düşündüğüm..." dedi Ştoltz ağır ağır, dalgın bir halde konuşuyordu ve kendisi de düşüncelerine inanmıyor, hatta sanki söylediklerinden utanıyordu, "görüyorsun ya... bazı anlar

vardır... yani demek istediğim, eğer bu herhangi bir karışıklığın işareti değilse, eğer sen kesinlikle sağlıklıysan, belki de sen büyüdün, yaşam gelişmesinin durduğu çağa geldin... bir bilmecenin kalmadığı, her şeyin keşfedildiği zamana..."

"Sen, herhalde, benim yaşlandığımı söylemek istiyorsun?" diye heyecanla sözünü kesti Olga. "Sakın ha!" Hatta onu tehdit etti. "Ben hâlâ gencim, güçlüyüm..." diye ekledi diklenerek.

Ştoltz güldü.

"Korkma," dedi, "sen, herhalde, hiçbir zaman yaşlanamayacaksın! Hayır, bu o değil... yaşlılıkta güçler kaybolur ve yaşamla mücadele kesilir. Hayır, senin hüznün, sıkıntın –eğer bu sandığım şeyse– daha fazla gücün işareti... Canlı, heyecanlı aklın arayışları bazen yaşın sınırlarını zorlar, elbette, yanıt bulamaz ve hüzün ortaya çıkar... yaşam karşısında geçici bir hoşnutsuzluk... Bu yaşam hüznüdür, yaşamı onun sırrı üzerine sorgulayan hüzün... Belki de sendeki de bu... Eğer buysa... bu aptallık değil."

Olga iç çekti, ama herhalde, bu daha çok mutluluk yüzünden, kaygılarının sona ermesi yüzündendi ve kocasının gözünde düşmemiş, tersine...

"Ama ben zaten mutluyum; aklım da boş değil; hayal kurmuyorum; çok renkli yaşamım var, daha ne olsun? Bu sorular ne için?" dedi. "Bu bir hastalık, bir karabasan!"

"Evet, herhalde, karanlık, zayıf bir akıl için, ona hazır olmayan bir akıl için karabasan. Bu hüzün ve sorular, kim bilir, birçoklarına aklını kaybettirmiş olabilir; başkaları da onu benzersiz hayaller, aklın hezeyanları gibi yaşarlar..."

"Mutluluk dolup taşıyor, tam istediğim gibi yaşıyorum... ama birden bir acı saplanıveriyor..."

"Ah! Prometheus ateşinin cezası bu! Fakat sabret, bu hüznü sev, kuşku ve sorularına saygı duy: onlar yaşamın aşırılıkları, görkemidir ve daha çok mutluluğun doruklarında, kaba bir arzunun olmadığı yerde bulunurlar; günlük yaşamın ortasında doğmazlar: acı ve ihtiyaçların olduğu yerde olmazlar; kalabalıklar gelip

geçer ve bu kuşku bulutlarını, soru özlemlerini tanımazlar... Ama vakti gelince onunla karşılaşan kişi için, bunlar birer balyoz değil, tatlı misafirlerdir."

"Ama onlarla baş edilmez: sıkıntı ve soğukluğa yol açıyorlar... hemen her şeye karşı..." dedi kararsızca Olga.

"Ama uzun sürüyor mu? Sonra yaşam tazeleniyor," dedi Ştoltz. "İçinde bir şey bulmanın mümkün olmadığı bir uçuruma götürürler insanı ve yaşama yeniden daha büyük bir sevgiyle bakmaya zorlarlar... Artık sınanmış olan güçleri kendi kendisiyle mücadeleye sokarlar, sanki daha sonra uykuya dalmasın diye..."

"Bir bulutla, hayaletlerle acı çekmek!" diye yakındı Olga. "Her şey apaydınlık, ama birden yaşamın üzerine korkunç bir gölge çöküveriyor! Gerçekten hiçbir çıkış yolu yok mu?"

"Olmaz mı: yaşama tutunmak! Ama o olmasa, sorusuz yaşamak da boğucudur!"

"Ne yapmalı? Karşı koymayıp özlem mi duymalı?"

"Hayır," dedi Ştoltz, "kararlı ve sabırlı bir şekilde silahlanmak, ısrarla kendi yolundan gitmek gerekir. Senle ben birer Titan değiliz," diye devam etti onu kucaklayarak, "Manfred ve Faust gibi asi sorularla dizginsiz bir savaşa girmiyoruz, onların davetlerini kabul etmiyoruz, boyun eğip uysalca yaşayacağız zorlu dakikaları ve sonra yine yaşama, mutluluğa gülümseyeceğiz ve..."

"Ama eğer... hiç bırakmazlarsa: hüzün gitgide daha da çok, daha da çok kaygılandırırsa?" diye sordu Olga.

"Ne mi olacak? Onu yaşamın yeni bir öğesi gibi kabul edeceğiz... Yani, bu olmayacak, bizde olamaz bu! Bu senin hüznün değil; bu insanlığın ortak şikâyeti. Sana bir damlası düşmüş... İnsanın yaşamdan kopması korkunç bir şey... bir dayanak olmadığı zaman. Ama bizde... Tanrı aşkına, senin bu hüznün benim düşündüğüm şey olsun, herhangi bir hastalığın işareti olmasın... o çok daha kötü olur. İşte o acının karşısında savunmasız, çaresiz kalırım... Ama bu eğer bir bulut, bir hüzün, birtakım kuşkular, sorular bizim iyiliğimizi eksiltebilirse, bizim..."

Daha fazla konuşamadı; Olga, aklını kaybetmiş gibi atıldı onun kucağına ve bir Baküs rahibesi gibi, bir anda tutku dolu bir bilinçsizlik içinde kayboldu, kollarını onun boynuna doladı.

"Ne bulut, ne hüzün, ne hastalık, ne de... ölüm!" diye fısıldadı heyecanla, yeniden mutlu, sakin, neşeli bir halde. Sanki Ştoltz'u hiçbir zaman, bu kadar tutkuyla, o anda olduğu gibi sevmemiş gibi geldi ona.

"Dikkat et, kader senin bu söylediklerini duyup da," dedi Ştoltz batıl inançlı bir uyarıyla, sevecen bir tedbirliliğin etkisiyle, "kadirbilmezlik saymasın! Verdiklerinin kıymetini bilmeyenleri sevmez o. Bu vakte kadar sen yaşamı öğreniyordun daha, ama onu deneyip görme zamanı geldi... Bekle, o hamlesini yaparken, sen acı ve çabaya dayan... Onlara dayanırsan... o zaman... bu sorulara vakit kalmaz... Hâkim ol kendine!" dedi Ştoltz hafifçe, sanki kendi kendine söyler gibi, onun tutkulu hamlelerine karşılık olarak. Sözlerinde hüzün vardı, sanki daha uzaktan görmüştü "acı ve çabayı."

Olga susuyordu, onun sesinin hüzünlü tonu bir anda etkilemişti onu. Ona ölçüsüzce inanıyordu, sesine de inanıyordu. Onun dalgınlığından etkilendi, toparlandı, kendine geldi.

Ona yaslanarak, patikada mekanik ve ağır ağır, ısrarlı bir sessizlik içinde ilerledi. Kocası gibi o da uzaktaki yaşama, onun sözleriyle, "deneyim" vaktinin geldiği, "acı ve çaba"nın beklediği yere bakıyordu ürkekçe.

Lacivert bir gece düşü değil, bir başka düş görmeye başlamıştı, yaşamın bir başka sahası açılmıştı, saydam ve bayram gibi olan, sessizlik içinde, sınırsız bolluk ortasında, Ştoltz'la bir başına oldukları yer gibi bir yer değildi bu...

Hayır, orada peş peşe kayıplar, yoksunluklar, gözyaşı yağmurları, kaçınılmaz fedakârlıklar, bir oruç yaşamı ve yeni, daha tanımadıkları duygular karşısında atılan çığlık ve ünlemlerden, boş hayallerden doğan her şeyden mecburen uzaklaşmayı görüyordu; hastalıkları, işlerin bozulacağını, kocasını kaybedeceğini hayal ediyordu...

Ürperdi, güçsüzleşti, ama erkekçe bir merakla baktı bu yeni yaşam imgesine, onu dehşetle gözledi ve kendi güçlerini tarttı... Bir tek aşk değişmemişti bu düş sırasında onda, yeni yaşamın da sadık bekçisi olarak duruyordu; ama o da o değildi!

Onun ateşli nefesleri yoktu, aydınlık ışıkları ve lacivert geceleri yoktu; yıllar geçtikçe her şey o uzak aşkın, derin ve korkunç yaşamı kendisine çeken o uzak aşkın karşısında çocuk oyunu gibi görünüyordu. Orada öpüşler ve gülüşler duyulmuyordu, koruda, çiçekler arasında, doğanın ve yaşamın bayramında titrek ve dalgın sohbetler de duyulmuyordu... Her şey "soldu ve gitti."

O ebedi ve kaybolmayan aşk, yüzlerine, yaşam gücü gibi, eskisinden de güçlü bir şekilde yerleşmişti; ortak kederin vakti geldiğinde ortak acının o değişmeyen bakışında ağır ağır ve sessizce ışıldıyordu, yaşamsal sorunlar karşısındaki sonsuz karşılıklı sabırda, zar zor dizginlenen gözyaşlarında ve boğuk hıçkırıklarda duyuluyordu...

Olga'nın üzerine çöken bulutlu hüzün ve sorulara, sessizce başkaları yerleşiyordu, uzak ama açık, belirgin ve korkunç düşler olsa bile...

Olga, kocasının sakinleştirici ve sağlam sözleriyle, ona karşı duyduğu sınırsız güvenle, hem kendi bilmecemsi, tümüyle yabancı hüznünden, hem de geleceğe dair kehanet gibi ve korkunç düşlerden kurtuldu, cesurca ileri yürüdü.

"Buluttan" sonra aydınlık bir sabah geldi, annelik, ev sahibeliği kaygılarıyla dolu bir sabah: şuradan çiçek ve tarla sesleniyordu, şuradan kocasının çalışma odası. Ama kaygısız bir hevesle oynamıyordu yaşamla, sağlam ve kaygısız bir düşünceyle yaşıyordu, hazırlanıyor, bekliyordu...

Daha da büyüdü, büyüdü... Andrey o eski kadınlık ve kadın idealinin ulaşılamaz olduğunu görmüştü, ama onun Olga'daki soluk yansımasından da mutlu oluyordu: bunu hiç beklemiyordu.

Bu arada uzun zamandır, neredeyse yaşamı boyunca kendi erkeklik üstünlüğünü hırslı, gururlu Olga'nın gözünde belli bir

seviyede tutmaya yönelik çabasını, boş bir kıskançlıktan değil, bu kristal yaşamı karartmamak için sürdürdü; bu da olabilirdi, eğer Olga'nın kendisine olan inancını biraz sarsacak olsaydı.

Birçok kadına bu hiç gerekmez: bir kez evlendiler mi, kocanın iyi ve kötü niteliklerini uysalca kabullenirler, ses etmeden onlara hazırlanan duruma ve ortama uyum sağlarlar ya da o ilk tesadüfi tutkuya uysalca teslim olurlar, hemen olanaksız olanı kabullenir ya da ona karşı çıkmayı gerekli bulmazlar: "Kader," derler, "tutkular, kadın – zayıf bir varlık" vb.

Hatta eğer koca, aklıyla –erkeklikte bulunan bu zorunlu güçle– kalabalığı aşarsa, böyle kadınlar kocalarının bu üstünlüğüyle, sanki akıl değerli bir kolyeymiş gibi gururlanırlar, ama sadece eğer bu akıl onların zayıf, kadınsı kurnazlıklarına hapsolmuşsa böyle yaparlar. Eğer adam onların kurnaz, değersiz, bazen de hain varlıklarının küçük komedisini seyretmeye kalkışacak olursa, bu aklı ona dar ederler.

Olga kör talihin bu uysallık mantığını bilmiyordu ve kadınların küçük tutku ve heveslerini anlamıyordu. Seçtiği kişinin kendisini hak ettiğini ve yeterli olduğunu kabul ettikten sonra, ona inanır ve onu bu yüzden severdi, inanmayı bırakınca sevmeyi de bırakırdı, Oblomov'u bıraktığı gibi.

Ama o sırada adımları hâlâ kararsızdı, iradesi güçsüzdü; daha yeni seyrediyor ve düşünüyordu yaşamı, kendi aklının ve karakterinin öğelerinin bilincine daha yeni varıyor ve malzeme topluyordu; yaratma çabası daha başlamamıştı, yaşamın yolları daha bulunmamıştı.

Ama şimdi Andrey'e kör gibi inanmıyordu, bilinçle inanıyordu ve onda kendi erkeksi kusursuzluk idealini cisimlendiriyordu. Ona ne kadar bilinçli bir şekilde inanırsa, onu belli bir yükseklikte tutmak ve onun Olga'nın sadece aklının ve kalbinin değil, imgeleminin de kahramanı olması o kadar güç oluyordu. Ama Olga ona, aralarında Tanrı'dan başka bir aracı, başka bir yetkili tanımayacak kadar inanıyordu.

Bu yüzden de kendi tanıdığı erdemlerin bir telinin bile kaybolmasına katlanamazdı; Ştoltz'un karakterindeki ya da aklındaki her sahte nota sarsıcı bir dizonansa yol açardı. Mutluluk binasının yıkılması onu yıkıntıların altında bırakırdı ya da eğer hâlâ gücü kaldıysa, aramaya başlardı...

Fakat böyle kadınlar iki kere hata yapmaz. Böyle bir inancın, böyle bir aşkın yıkılmasından sonra dirilmek mümkün olamazdı.

Ştoltz kendi dolu, heyecan verici solmaz bir baharın çiçeklendiği yaşamında mutluydu ve kıskanç, titiz, dikkatli bir şekilde onu besliyor, koruyor ve yetiştiriyordu.

Olga'nın ölümün eşiğine kadar geldiğini, bu öngörülen yerin, ikisinin kaynaşıp bir olmuş varlıklarının ayrılabileceğini hatırladığı anda ruhunun derinliklerinde ürperiyordu; yaşam yolundaki bilgisizliğin ölümcül bir hataya yol açabileceğini hatırlayınca, Oblomov'un...

Ürperiyordu. Nasıl olur! Oblomov'un ona hazırladığı o yaşamın içinde Olga! Günden güne sürünmenin ortasında, bir köy hanımı, çocuklarının dadısı, ev sahibesi olarak Olga – ve hepsi bu!

Bütün sorular, kuşkular, yaşamın bütün heyecanları ev sahibeliği kaygılarına, bayramları, misafirleri, aile toplantılarını, akrabaları, köylüleri, kocanın ilgisizliğini ve uykusunu beklemeye dönüşecekti!

Düğün sadece biçim olacaktı, içerik değil, araç olacaktı, amaç değil; misafirlerin ziyaretleri, kabuller, öğle ve akşam yemekleri, boş gevezelikler için geniş ve değişmez bir çerçeve mi olacaktı?

Bu yaşama nasıl katlanacaktı? Önce mücadele edecek, yaşamın sırrını arayacak ve tahmin etmeye çabalayacak, ağlayacak, acı çekecek, sonra alışacak, şişmanlayacak, yiyecek, içeçek, körelecek...

Hayır, Olga'nın başına bu gelmezdi: o ağlar, acı çeker ve seven, iyi yürekli ve güçsüz kocasının kollarında ölürdü... Zavallı Olga!

Ama eğer ateş sönmezse, yaşam da ölmez, eğer güçler direnir ve özgürlük isterse, eğer Olga bir an için zayıf kolların tuttuğu kanatlarını güçlü ve keskin bakışlı bir kartal gibi çırparsa, ve ondan daha güçlü ve keskin bakışlı bir kartalın göründüğü o yüksek kayaya uçarsa? Zavallı İlya!

"Zavallı İlya!" dedi bir gün Andrey seslice, geçmişi hatırlayarak.

Bu ismi duyan Olga birden elindeki nakışı elinden bıraktı, başını geri yasladı ve derin düşünceye daldı. Bu ünlem hatıraları canlandırmıştı.

"Ne olmuş ona?" diye sordu sonra. "Gerçekten bilmiyor musun?"

Andrey omuz silkti.

"Sanırsın," dedi, "posta denen şeyin olmadığı, dört bir yana giden insanların birbirlerini kayıp sandıkları ve gerçekten de hiç habersiz öldükleri bir zamanda yaşıyoruz."

"Arkadaşlarından birine yazsaydın keşke bir daha: en azından bir şeyler öğrenmiş olurduk..."

"Bizim zaten bilmediğimiz hiçbir şeyi bilmiyorlar: yaşıyor, sağlıklı, aynı yerde oturuyor, bunu arkadaşlarıma sormadan da biliyorum. Ama neyi var, yaşamını nasıl geçiriyor, ahlaki olarak öldü mü ya da yaşam kıvılcımı hâlâ yanıyor mu – bunu başkası bilemez..."

"Ah, böyle deme Andrey: bunları duyunca korkup rahatsız oluyorum! Ben bunları bilmeyi hem istiyorum, hem korkuyorum..."

Neredeyse ağlayacaktı.

"Baharda Petersburg'a gidelim, kendimiz öğreniriz."

"Öğrenmek yetmez, bir şeyler yapmalı..."

"Peki yapmadım mı ben? Onunla az mı konuştum, onun için kaygılandım, işlerini hallettim... ama o buna bile yanıt vermedi! Görüşünce her şeye hazır, ama biraz gözden uzak olsun – elveda: yine uykuya dalıyor. Tıpkı bir ayyaşla boğuşmak gibi!"

"Neden gözden uzak olsun?" diye karşı çıktı Olga sabırsızca. "Ona kesin olarak bir şeyler yapmalı: onu yanına alıp arabaya bindir ve buraya getir. Artık biz mülke taşınacağız yine; bize yakın olur... Onu yanımıza alırız."

"Senle bana iş çıkar böylece!" diye dedi Andrey odada ileri geri gezinirken. "Sonu da gelmez!"

"Sana yük mü olur?" dedi Olga. "Bak sen! Senin bu iş konusunda yakındığını ilk kez duyuyorum."

"Yakınmıyorum," dedi Andrey, "değerlendiriyorum."

"Peki bu yargıya nereden vardın? Sen kendi kendine bunun sıkıcı, bunaltıcı bir şey olduğunu kabul ettin, öyle mi?"

Merakla ona bakıyordu. Ştoltz başını olumsuz bir anlamda salladı:

"Hayır, bunaltıcı değil, yararsız: sık sık bunu düşünüyorum."

"Sus, sus!" diye durdurdu Olga onu. "Ben yine, geçen haftaki gibi, bütün gün bunu düşünüp sıkılacağım. Eğer senin ona karşı dostluğun söndüyse, insana duyduğun sevgiden dolayı bu işi ele alman gerekir. Eğer yorulduysan, ben tek başıma gider ve onu almadan dönmem: benim ricalarıma boyun eğer; eğer onu ezik, ölgün bir halde bulursam çok ağır ağlayacağımı hissediyorum! Belki de gözyaşları..."

"Diriltir mi diyorsun?" diye sözünü kesti Andrey.

"Hayır, gerçekten diriltmez, en azından onu çevresine bakmaya ve yaşamını biraz daha iyiye doğru değiştirmeye zorlar. Çamur içinde durmaz, kendisine eşit kişilere, bize yakın olur. Ben o zaman sadece bir kere gitmiştim, o da bir anda kendine gelip utanmıştı..."

"Sen onu eskisi gibi seviyor olmayasın?" diye sordu Andrey şaka yollu.

"Hayır!" dedi şakaya katılmadan, dalgın bir halde, geçmişe dalmış gibi bir tavırla Olga. "Ben onu eskisi gibi sevmiyorum, ama onda sevdiğim bir şey var, sanki sadık kaldığım ve değiştirmediğim, başkaları gibi..."

"Kim bu başkaları? Söylesene zehirli yılan, ısır, azarla: ben miyim? Yanılıyorsun. Eğer doğrusunu bilmek istersen, sana onu sevmeyi de ben öğrettim ve pek de iyi olmadı bu. Ben olmasam sen onun yanından, hiç farkında olmadan geçip giderdin. Senin onun bir aklı olduğunu ve başkalarından düşük olmadığını, sadece çeşitli saçmalıkların altına gömülmüş, orada boğulmuş olduğunu ve tembelce uyuduğunu anlamanı sağladım. İster misin, sana onun senin için neden değerli olduğunu, neden onu sevdiğini söyleyeyim?"

Olga kabul ettiğini belli etmek üzere başını salladı.

"Çünkü onda her akıldan daha değerli bir şey var: dürüst, onurlu bir kalp! Bu onun doğal altını; onu yaşamı boyunca güvenle taşımış. Darbeler atlattı, gevşedi, uyudu, sonunda ezik, hayal kırıklığı içinde, yaşama gücünü kaybetti, ama onurunu ve dürüstlüğünü kaybetmedi. Tek bir sahte nota bile duyulmadı kalbinden, ona bir damla çamur bulaşmadı. Şık yalanlar onu kandıramaz ve hiçbir şey onu yanlış yola sokamaz; ister çevresinde koca bir saçmalık, kötülük okyanusu olsun, ister bütün dünya zehirlensin ve ters yüz olsun: Oblomov hiçbir zaman yalanın idolüne boyun eğmez, ruhunda hep temiz, hep aydınlık, hep onurlu olur... Kristal gibi, saydam bir ruhtur bu; böyle insanlar az olur; nadir olurlar; kalabalıkta bir inci! Kalbi hiçbir şeyle satın alınamaz; ona her yerde ve her şeyde güvenilebilir. İşte bu yüzden sen sadık kaldın ve bu yüzden onun için kaygılanman beni hiç üzmüyor. Yüksek nitelikleri olan çok insan tanıdım, ama daha temiz, aydınlık ve yalın bir kalp tanımadım; çok insan sevdim, ama hiçbirini Oblomov'u sevdiğim gibi sağlam ve ateşli sevmedim. Bir kez tanıyınca, onu sevmekten vazgeçemezsin. Öyle değil mi? Tahmin edebildim mi?"

Olga susuyordu, gözlerini elindeki işe çevirmişti. Andrey düşünmeye daldı.

"Gerçekten hepsi bu değil mi? Başka ne var? Ah!" diye bir sonuca varıp onu da ekledi. "Onun 'güvercin zarafeti' aklımdan çıkmış..."

Olga güldü, nakışını bıraktı, Andrey'in yanına koştu, kollarını boynuna sardı, birkaç dakika ışıl ışıl gözleriyle doğruca onun gözlerinin içine baktı, sonra başını kocasının omzuna yaslayıp düşünmeye koyuldu. Hatıralarında önce Oblomov'un kibar, dalgın yüzü, onun zarif bakışı, uysallığı, sonra da Olga onu ayrılırken suçladığı sırada yüzünde beliren o dokunaklı utangaç gülümseme belirdi... ve öyle rahatsız oldu, onun için öyle üzüldü ki...

"Onu bırakmayacaksın, bir kenara atmayacaksın değil mi?" dedi kollarını kocasının boynundan ayırmadan.

"Asla! Ancak aramızda beklenmedik bir uçurum açılır, bir duvar yükselirse..."

Olga kocasını öptü.

"Petersburg'da beni onun yanına götürür müsün?"

Ştoltz kararsız bir şekilde sustu.

"Evet mi? Evet mi?" diye ısrarla yanıt bekledi Olga.

"Dinle, Olga," dedi Ştoltz, boynunu Olga'nın kollarının çemberinden kurtarmaya çabalayarak, "öncelikle..."

"Hayır, söyle; evet de, söz ver, burada durmam!"

"En iyisi," dedi Ştoltz, "ilk seferde değil, ikincisinde: senin ne hale geleceğini biliyorum, eğer o..."

"Konuşma, konuşma!" diye susturdu onu Olga. "Evet, beni götüreceksin: her şeyi beraber yapacağız. Sen tek başına yapamazsın, istemezsin!"

"Öyle olsun; ama belki de uzun süre huzursuz olacaksın," dedi Ştoltz, Olga'nın onu zorlamasından rahatsız bir halde.

"Hatırla," dedi Olga, dönüp yerine otururken, "sen ancak 'aranızda beklenmedik bir uçurum açılır, bir duvar yükselirse' vazgeçeceksin. Bu sözleri unutmayacağım."

IX

Vıyborg kıyısının üzerinde, onun asfaltlanmamış caddelerinin, tahta kaldırımlarının üzerinde, çorak bahçelerinin üzerinde, ısırganla kaplı hendeklerin üzerinde, boynuna eski püskü bir ip bağlanmış bir keçinin bir çitin kıyısında hızlı hızlı ot yediği ya da aylak aylak uyukladığı ve öğle vakti kaldırımdan geçen bir kâtibin şık, yüksek topuklarının takırdadığı, bir köşede tül perdenin kıpırdadığı ve saksıların ardından memurun karısının baktığı ya da birden çitin üstünde, bahçede, bir genç kızın taze yüzünün bir belirip bir kaybolduğu, ardından da başka bir yüzün daha belirip aynı şekilde kaybolduğu, sonra ilkinin tekrar belirip ikincisinin yerini aldığı yerde; salıncakta sallanan çocukların çığlık ve kahkahalarının duyulduğu yerin üzerinde huzur ve sessizlik hâkimdi.

Pşenitsina'nın evi sessiz. Avluya girdiğin anda canlı bir idilin içine düşersin: tavuk ve horozlar ürküp bir köşelere saklanmaya koşar; köpek zincirlerini şakırdatır, havlamaya başlar; Akulina ineği sağmayı keser, kapıcıysa odun kesmeyi ve ikisi birden ziyaretçiye merakla bakar.

"Kimi aramıştınız?" diye sorar kapıcı ve İlya İliç ya da ev sahibesinin ismini duyunca, sessizce verandayı gösterip tekrar odun kesmeye koyulur, ziyaretçi de temiz, kumla kaplı patikada verandaya, üzerine sade, temiz bir paspas serilmiş basamaklara ilerler, çıngırağın bakır, tertemiz kulpunu tutar ve kapıyı Anisya, çocuklar, bazen de ev sahibenin kendisi ya da Zahar açar. En son Zahar açar.

Pşenitsina'nın evinde her şey eskiden, Agafya Matveyevna evde kardeşiyle tek başına yaşadığı zaman olmayan bir bolluk ve tamlık havasına sahipti.

Mutfak, yüklük, büfe – hepsi sofra malzemesiyle, küçük ve orta büyüklükte, yuvarlak ve oval tencerelerle, bardaklarla, yığın yığın tabakla, dökme demir, pirinç ve toprak kaplarla doluydu.

Çekmecelere de şimdi Pşenitsina'nın çok eskiden alınmış ve hiçbir zaman rehine verilmemiş gümüşleriyle Oblomov'un gümüşleri yerleştirilmişti.

Kocaman, şişkin ve minyatür çaydanlıklar ve birkaç sıra porselen fincan, sade, resimli, yaldızlı, yazılı, kızıl kalpli, Çin'den gelme fincanlar vardı. Kahve, tarçın, vanilya dolu büyük cam kavanozlar, kristal çay kutuları, tereyağı, sirke dolu kutular vardı.

Ayrıca raflar ev ilaçlarıyla, otlarla, losyonlarla, yakıyla, ispirtoyla, kâfurla, unla, tütünle dolu paketler, küçük şişeler, çanaklarla doluydu; orada sabun da vardı, dantelleri temizlemek için ilaç da, leke giderici de vardı, yani herhangi bir taşra evinde, herhangi bir ev sahibesinin evinde ne bulunursa, hepsi vardı.

Agafya Matveyevna bile, bütün bu eşyayla dolu dolabın kapısını ansızın açtığı zaman, bütün bu narkotik kokuların yoğunluğuna dayanamazdı ve hemen başını başka bir yöne çevirirdi.

Kilerde, fareler yemesin diye jambonlar, peynirler, şeker topakları, kurutulmuş balıklar, içi kuru mantar dolu torbalar, çuhonkalardan alınmış yemişler tavana asılmıştı.

Yerde yağ fıçıları, smetana dolu büyük kapaklı fıçılar, yumurta dolu sepetler ve daha neler neler vardı! Hepsini, dört bir yana yerleştirilmiş olan şeyleri, ev hayatının bu küçük sandığındaki raflara yerleştirilmiş her şeyi tamamıyla ve ayrıntısıyla sıralamak için bir başka Homeros gerekirdi.

Mutfak, yüce ev sahibesinin ve onun değerli yardımcısı Anisya'nın çalışmalarının gerçek bir *palladium*'uydu.* Evde her şey vardı ve her şey el altındaydı, yerli yerindeydi, düzen ve temizlik içindeydi ve eğer bütün evde tek bir damla ışığın girmediği, taze havanın hiç esmediği, ne ev sahibinin gözlerinin, ne Anisya'nın çevik, her şeyi temizleyen ellerinin girmediği bir yer varsa, bu Zahar'ın köşesi ya da iniydi.

Onun odasında pencere yoktu ve ebedi karanlık, insani meskenden karanlık bir delik inşa etmeye yardımcı oluyordu. Eğer

* (Yun.) Şehirde kutsal eşyaların saklandığı mekân. (ç.n.)

Zahar bazen ev sahibesinin birtakım onarını ya da temizlik planlarıyla karşılaşırsa, sert bir şekilde, fırçanın, ayakkabı boyasının ve çizmenin nerede duracağına karar vermenin bir kadın işi olmadığını, onun giysisinin neden yerde yığın halinde durduğuna, yatağın neden sobanın arkasındaki köşede, toz içinde durduğuna kimsenin karışamayacağını, o elbiseyi giyenin de, o yatakta da yatanın da kendisi olduğunu, ev sahibesi olmadığını söyleyerek karşı çıkıyordu.

Odasında sakladığı süpürge, kalas, iki kerpiç tuğla, fıçı dibi ve iki kütüğe gelince, onlar olmasa ev işine yardım edemezdi, ama neden edemezdi, bunu söylemiyordu; dahası, tozdan ve örümceklerden rahatsız değildi ve kısacası, o burnunu mutfağa sokmuyordu, bu yüzden de onu rahatsız etmelerini istemiyordu.

Bir gün odasında yakaladığı Anisya'yı öyle bir azarlamış, onu göğsüne dirseğini indirerek öyle ciddi bir şekilde tehdit etmişti ki, Anisya ona bakmaya bile korkar hale gelmişti. Olay yüksek otoriteye, İlya İliç'in kararına intikal ettiği zaman, efendi gerektiği üzere, olay yerini dikkatle inceleyip sorunu halletmeye gitti, ama Zahar'ın odasına açılan kapıdan başını bir kez sokup da içerideki her şeyi bir an için gördüğü zaman, yere tükürdü ve tek kelime etmedi.

"Aldınız mı cevabınızı?" diye homurdandı Zahar, İlya İliç'le birlikte, onun müdahalesinin bir değişikliğe yol açacağını umarak gelen Agafya Matveyevna ve Anisya'ya. Sonra da kendince, bütün yüzüyle, kaşlarını ve favori sakallarını iki yana savurarak güldü.

Diğer odalarda her yer aydınlık, temiz ve canlıydı. Eski, soluk perdeler indirilmişti, misafir odası ve çalışma odasının pencere ve kapılarına mavi ve yeşil kalın kumaşlar ve kırmızı fistoları olan tül perdeler asılmıştı, bunların hepsi Agafya Matveyevna'nın elinden çıkmaydı.

Yastıklar kar gibi ağarmıştı ve dağ gibi neredeyse tavana kadar yükseliyorlardı; ipek, kapitone yorganlar vardı.

Haftalarca ev sahibesinin odası, yan yana dizilmiş ve üzerlerine İlya İliç'in bu yorgan ve sabahlığının serildiği lomber masalarıyla* dolu kalmıştı.

Agafya Matveyevna onları kendi eliyle kesip biçti, pamuk doldurdu ve kapitone yaptı, kendi sağlam göğsüne dayadı işleri, bir iplik koparmak gerektiğinde gözünü, hatta ağzını kullandı ve sevgiyle, yorulmak bilmez bir hamaratlıkla, alçakgönüllü bir şekilde bütün aklını sabahlığın ve yorganın İlya İliç'in üzerine oturacağına, onu ısıtacağına, onu okşayıp sakinleştireceğine verdi.

İlya İliç her gün divanda yatarken, Agafya Matveyevna'nın çıplak dirseklerinin ileri geri hareket etmesini, iğne ve iplikle birlikte gidip gelmesini seyretmişti. İpliğin kumaşı delmesinin çıkırtısını ve onun içinden geçmesinin hışırtısı altında, bir zamanlar Oblomovka'da olduğu gibi defalarca uyuyakalmıştı.

"Yeter çalıştığınız, dinlenin!" diye durduruyordu onu.

"Tanrı çalışmayı sever!" diyordu o da, elindeki işten gözünü, elini ayırmadan.

Kahve ona eskiden, birkaç yıl önce bu daireye ilk taşındığı zaman olduğu gibi özenli, temiz ve lezzetli geliyordu. Sakatat çorbası, parmesanlı makarna, kulebyaka, botvinya, evin piliçleri... bütün bunlar katı bir sırayla peş peşe geliyordu ve küçük evin monoton günlerini hoş bir şekilde çeşitlendiriyordu.

Pencereye sabahtan akşama dek güneşin mutlu ışığı geliyor, yarım gün bir yana, yarım gün bir yana düşüyordu, her iki yandaki bostan sayesinde hiçbir engelle karşılaşmıyordu.

Kanaryalar neşeyle ötüyordu; sardunya ve bazen çocukların kontun bahçesinden getirdiği sümbüller küçük odaya güçlü bir koku salıyor, saf Havana purosunun dumanıyla ve ev sahibesinin,

---

* Rusça *lomber* ya da İspanyolca *hombre* ya da *l'hombre*, 17. yüzyıl başlarında İspanya'da ortaya çıkan bir kâğıt oyunudur. "Lomber masa" bu oyunun oynandığı masalara verilen addan yola çıkarak, dört köşe, üzeri kumaş kaplı da olabilen masalara verilen ad olarak kalmıştır. (ç.n.)

dirseklerinin enerjik hareketleriyle dövdüğü tarçın ya da vanilyayla hoş bir şekilde karışıyordu.

İlya İliç yaşamın altın bir kafesinde, içinde, tıpkı bir dioramada* olduğu gibi, sadece gündüz ve gecelerin ve yılın mevsimlerinin bilinen fazlarının değiştiği bir kafeste yaşıyordu sanki; burada başka değişimler, özellikle de büyük olaylar, yaşamın dibindeki bütün tortuları, genellikle acı verici ve bulanık tortuları havalandıran olaylar olmuyordu.

Ştoltz'un Oblomovka'yı erkek kardeşin çaldığı borçlardan kurtarması ve erkek kardeşle Tarantyev'in kesin olarak uzaklaşmasıyla birlikte, İlya İliç'in yaşamından düşmanca olabilecek her şey de uzaklaşıp gitmişti. Onu şimdi yine sade, iyi, sevecen yüzler, varlıklarını onun yaşamını desteklemek, onun yaşamı fark etmemesine, hissetmemesine yardım etmek olarak gören yüzler kuşatmıştı.

Agafya Matveyevna yaşamının doruk noktasındaydı; dolu dolu, eskiden hiç yaşamadığı gibi yaşıyor ve hissediyordu, ama bunu, tıpkı eskisi gibi hiçbir zaman dile getirmiyordu ya da daha doğrusu, onun aklına bu hiç gelmiyordu. Sadece Tanrı'ya İlya İliç'e uzun ömür vermesi ve onu her tür "dert, öfke ve ihtiyaçtan" uzak tutması için dua ediyordu, ama kendisini, çocuklarını ve bütün evi Tanrı'nın iradesine bırakıyordu.

Bu yüzden yüzü hep bir ve aynı mutlu, dolgun, hoşnut ve arzusuz olan, bu yüzden nadir görülen ve başka herhangi bir doğada olanaksız olan bir ifade taşıyordu.

Şişmanlamıştı: göğsü ve omuzları aynı hoşnutluk ve doygunlukla ışıldıyordu, gözlerinde uysallık ve sadece eve dair kaygılar parıldıyordu. Eskiden evi idare ederken, uysal Anisya, Akulina ve kapıcının karşısında sahip olduğu o hoşnutluk ve sakinlik ona geri dönmüştü. Dolaptan mutfağa, mutfaktan kilere yine eskisi gibi yürümüyor da uçuyordu ve emirlerini ölçülü, telaşsız bir şekilde ne yaptığını tam olarak bilerek veriyordu.

---

* Bir sahnenin maketlerle canlandırılmış hali. (ç.n.)

Anisya da eskisinden daha canlı olmuştu, çünkü işler de çoğalmıştı: hep hareket ediyor, telaş ediyor, koşuyor, çalışıyordu, hep ev sahibesinin emrine hazırdı. Gözleri de daha parlak bir hal almıştı ve burnu, o konuşan burun, öncelikle ona özgü olan şeyleri sergiliyor, ya kaygıyla, düşüncelerle, niyetlerle kızarıyor, ya da dili sussa o konuşuyordu.

İkisi de kendi asalet ve konumlarına uygun bir şekilde giyiniyordu. Ev sahibesinin büyük gardrobunda çeşit çeşit ipek elbise, mantilla ve salop vardı; çepetslerini Liteyni'den değil, karşı kıyıdan, ayakkabılarını Apraskin'den değil, Gostiniy Dvor'dan, şapkasını, düşünün bir, Morskaya'dan sipariş ediyordu!* Anisya da işlerini bitirince, özellikle de pazar günleri, yün bir elbise giyiyordu.

Ama Akulina hep belinden bağlı bir etek giyiyor, kapıcı da, yaz tatillerinde bile, poluşubokunu** üzerinden çıkarmıyordu.

Zahar için söylenecek bir şey yoktu: gri fraktan kendine ceket yapmıştı ve pantolonlarının ne renk olduğunu, kravatının neden yapıldığını söylemek zordu. Çizmeleri temizliyor, sonra uyuyor, kapı ağzında oturuyor, boş boş az sayıdaki gelip geçeni seyrediyor ya da dahası, en yakın ıvır zıvır dükkânında oturuyor ve her şeyi eskiden, önce Oblomovka'da, sonra Gorohovaya'da nasıl yapıyorsa öyle yapıyordu.

Peki ya Oblomov'un kendisi? Oblomov'un kendisi bu huzurun, hoşnutluğun ve durgun sessizliğin tam ve doğal bir yansıması ve ifadesiydi. Yaşayışına bakar, düşünür ve o yaşayışı daha da sürdürürken, sonunda, daha fazla gidecek bir yeri, daha fazla arayacak bir şeyi olmadığına, yaşam idealinin gerçekleştiğine, şiirsiz de olsa, bir zamanlar imgelemin ona doğduğu köyde, köylüler,

---

* Artık şehrin daha şık yerlerinden alışveriş ediyorlar: *Mantilla*, İspanya kökenli, dantelli, uzun bir peçe; *salop* (Fransızca *saloppe*, İngilizce *slop*), kolları bileğe doğru genişleyen bir palto; *çepets*, saçları örtmek üzere kullanılan yün ya da kumaş bir kadın başlığı, bir tür başörtü. (ç.n.)

** Bele kadar uzanan, kısa koyun postu ceket. (ç.n.)

çiftçiler arasında efendice, geniş ve kaygısız bir yaşam akışı çizmesini sağlayan o ışıklarla olmasa da, gerçekleştiğine karar vermişti.

Şimdiki yaşayışına o her zamanki oblomov varoluşunun bir devamı gibi, mekân ve kısmen, zamanın bir başka rengini taşıyan devamı gibi bakıyordu. Ve burada da, tıpkı Oblomovka'da olduğu gibi, kolayca yaşamdan uzak durmayı, onunla pazarlık etmeyi ve kendine endişesiz bir huzur güvencesi almayı başarıyordu.

Can sıkıcı, acı verici taleplerden ve korkulardan, altında yüce mutlulukların şimşeğinin çaktığı ve yüce matemlerin beklenmedik darbelerinin yankılandığı o ufuktan, sahte umutların ve muhteşem mutluluk hayaletlerinin kaynaştığı, insanı kendi düşüncelerinin yiyip bitirdiği ve tutkunun öldürdüğü, aklın saldırıp zafer kazandığı, insanın sonu gelmez bir savaşa girdiği ve savaş alanından perişan ve hoşnutsuz ve doymamış bir halde ayrıldığı yerden uzaklaştığı için içten içe sevinç duyardı.

Eğer imgeleminde bir şeyler yine kaynarsa, bastırılmış hatıralar, elde edilmemiş hayaller canlanırsa, eğer vicdanında yaşamın başka türlü değil de böyle yaşanmış olmasından dolayı sitemler kıpırdanırsa huzursuz uyur, uyanır, yataktan fırlar, bazen soğuk umutsuzluk gözyaşlarıyla yaşam idealinin sonsuza dek sönmüş ışığına ağlar, sanki hayattayken kendisi için yeterince şey yapamadığını keskin bir şekilde anladığı sevgili bir ölünün ardından ağlar gibi ağlardı.

Sonra çevresine bakınır, geçici keyiflere kapılır ve akşam güneşinin nasıl alevler arasında sessiz ve huzurla battığını dalgın bir şekilde seyrederek sakinleşir, sonunda da, yaşamının sadece kendiliğinden olmadığını, ama insani yaşayışın huzurlu yönünün olası olduğunu ideal bir şekilde göstermek üzere, böyle sade, mucizesiz olacak şekilde yaratıldığına, hatta önceden belirlendiğine karar verirdi.

Başkalarının payına, diye düşünürdü, yaşamın kaygı verici yönlerini göstermek, yaratıcı ve yıkıcı güçleri harekete geçirmek düşmüştü: herkesin kendi görevi vardı!

İşte Oblomovkalı Platon böyle bir felsefe yarattı ve bu felsefe onu soruların ve güçlü ödev ve görev isteklerinin ortasında uyuşturdu! Bir arenanın bir gladyatörü olarak doğmamış ve yetiştirilmemişti o, kavganın barışçı bir seyircisi olarak doğmuş ve yetiştirilmişti; onun ürkek ve tembel ruhu ne mutluluk telaşına, ne yaşam darbesine dayanabilirdi, bu yüzden yaşama kendiliğinden sınır getirmiş ve kendisinde bir şey değişecek mi, yoksa hiçbir şeyden pişmanlık duymayacak mı, araştırmıştı.

Yıllar geçtikçe heyecan ve pişmanlık seyrelmişti, o da sessizce, ağır ağır geri kalan varoluşunun, kendi elleriyle hazırladığı sade ve geniş mezarına, tıpkı yaşamdan çekilip kendilerine mezar kazan çöl keşişleri gibi çekilmişti.

Artık çiftliğin inşasını ve bütün ev ahalisiyle oraya taşınmayı hayal etmekten vazgeçmişti. Ştoltz'un atadığı kâhya ona düzenli olarak her Noel vakti çok düzgün bir gelir gönderiyordu, köylüler ekmek ve kümes hayvanları getiriyordu ve ev bollukla, neşeyle dolup taşıyordu.

İlya İliç bir çift at bile getirtmişti, ama kendine özgü dikkatliliği yüzünden öyle atlar getirdi ki, ancak üçüncü kırbaçtan sonra verandadan uzaklaşıyorlardı, ama birinci ve ikinci kırbaç sırasında bir at yana yatıyor ve bir yana çekiyor, sonra ikinci at yana tayıp bir yana çekiyor, sonra da ikisi birden, boyunlarını, sırtlarını ve kuyruklarını alabildiğine gerip bir anda harekete geçiyor ve başlarını sallayarak koşmaya başlıyorlardı. Vanya onlara binip Neva'nın karşı kıyısına, okula, ev sahibesi de alışveriş yapmaya gidiyordu.

Maslenitsa ve kutsal günde bütün aile ve İlya İliç mesireye gezmeye ve balaganlara* gidiyordu; bazen bir loca tutuluyordu ve yine bütün ev ahalisi, tiyatroya gidiyordu.

Yaz vakti şehir dışına, İlinskaya cumasında Porohov Fabrikaları'na gidiliyordu ve yaşam alışılmış olaylarla dönüyor, yıkıcı bir değişim geçirmiyordu, belki de yaşanın hâlâ sarsıntılarının bu

* Ortaoyunu benzeri halk tiyatroları ya da panayırlar. (ç.n.)

küçük huzurlu köşelere ulaşmadığı söylenebilirdi. Ama ne yazık ki, korkunç bir sarsıntı, dağın temelini ve devasa hava uzamlarını sarsan bir sarsıntı, bir fare deliğinde bile, daha zayıf, daha boğuk da olsa yankılanır, ama delik için belirgindir.

İlya İliç iştahla ve bol bol, Oblomovka'daki gibi yiyordu, geziyordu ve yine Oblomovka'daki gibi tembeldi ve az çalışıyordu. O, peş peşe geçen yıllara rağmen, kaygısızca şarap, kuşüzümü votkası içiyor ve yemekten sonra daha da kaygısızca ve uzun süre uyuyordu.

Birden bütün bunlar değişti.

Bir gün, günlük dinlenme ve şekerlemenin ardından, divandan kalkmak istedi – ama kalkamadı. Bir şeyler söylemek istedi – ama dili ona itaat etmedi. Korkuyla elini sallayıp yardım istedi.

Zahar'la tek başına yaşarken olsaydı sabaha kadar eliyle telgraf çeker ve sonunda ölürdü, bunu da ertesi gün öğrenirlerdi, ama ev sahibesinin gözü bir göksel göz gibi hep onun üzerindeydi: İlya İliç'te bir şeyin yolunda olmadığını görmek için akla değil, sadece kalp sezgisine ihtiyacı vardı.

Ve bu sezgi ona gelir gelmez, Anisya arabacıyla birlikte doktora gönderildi, ev sahibesi de başına buz koydu ve hemen değerli dolaptan bütün ispirtoları, losyonları çıkardı, yani deneyimin ve söylentilerin ona bu olayda kullanmasını söylediği her şeyi. Hatta Zahar bile bu sırada tek çizmesini giymeyi başardı ve tek çizmeyle, doktorla, ev sahibesiyle ve Anisya'yla birlikte efendisinin çevresinde dolandı.

İlya İliç'i ayılttılar, ondan kan aldılar, sonra da bunun felç darbesi olduğunu ve yaşam tarzını değiştirmesi gerektiğini söylediler.

Votka, bira ve şarap, kahve, çok az ve nadir kullanılacaktı, ayrıca yağlı, etli, baharatlı her şey ona yasaktı, bununla birlikte günlük hareketler ve sadece geceleyin ölçülü bir uyku emredildi.

Agafya Matveyevna'nın gözetimi olmasa bunların hiçbiri yapılmazdı, ama o bu sistemi bütün eve dayattı ve Oblomov'u şa-

rap ve çekici yemeklerden, yemek sonrası şekerlemeden, yağlı kulebyakalardan bazen kurnazlıkla, bazen ricayla uzaklaştırdı.

Tam Oblomov uyuklayacağı sırada, odada bir sandalye, öylece, kendi kendine düşüyordu ya da yan odada eski, yararsız bir mutfak eşyası gürültüyle kırılıyordu, çocuklar öyle bir gürültüye başlıyordu ki, durmaz kaçarsın! Eğer bu da olmazsa, ev sahibesinin kibar sesi duyuluyordu: Oblomov'a sesleniyor ve ona bir şeyler soruyordu.

Bahçedeki patika bostana kadar uzatılmıştı ve İlya İliç sabah ve akşam o patikada iki saat boyunca geziniyordu. Onunla birlikte ev sahibesi de yürüyordu, o olmazsa, Maşa ya da Vanya ya da eski dost, karşılık beklemeyen, hep kibar olan ve her şeyi kabullenen Alekseyev yürüyordu.

İşte İlya İliç patikada ağır ağır, Vanya'nın omzuna yaslanarak yürüyor. Vanya artık neredeyse bir delikanlı, okul üniforması var üzerinde, dinç, telaşlı adımlarına zor hâkim oluyor, İlya İliç'in hızına ayak uyduruyor. Oblomov tek ayağını çok rahat atamıyor, felçten kalan iz bu.

"Haydi Vanya'cık, odaya dönelim!" dedi.

Kapıya doğru yöneldiler. Karşılarına Agafya Matveyevna çıktı.

"Böyle erkenden nereye?" diye sordu yol vermeyerek.

"Ne erkeni! Yirmi kez ileri geri yürüdük, zaten buradan çite kadar elli sajen, yani iki verst."*

"Kaç kere yürüdünüz?" diye sordu ev sahibesi Vanya'cığa.

Vanya duraksadı.

"Yalan söyleme, bak bana!" diye gürledi ev sahibesi gözlerinin içine bakarak. "Ben hemen görürüm. Bak pazar günü misafirliğe gidemezsin."

"Hayır, anneciğim. Gerçekten, biz... on iki kez gidip geldik."

---

* Sajen, yaklaşık 2,1 metreye karşılık gelen eski bir uzunluk birimi; verstse beş yüz sajene eşit bir uzunluk birimi. İki kilometreden fazla bir yürüyüş söz konusu. (ç.n.)

"Ah, seni üçkâğıtçı!" dedi Oblomov. "Sen hep akasyaları kırdın, bense saydım her seferde..."

"Olmaz, yürüyün biraz daha: uha* da hazır değil zaten daha!" diye karar verdi ev sahibesi ve kapıyı yüzlerine kapattı.

Ve Oblomov ister istemez sekiz kez daha gidip geldi, sonra odaya döndü.

Orada, büyük yuvarlak masada, uhadan dumanlar tütüyordu. Oblomov yerine, tek başına divana oturdu, onun yanına, sağındaki sandalyeye Agafya Matveyevna, soluna sürgüsü olan küçük çocuk sandalyesine de üç yaşlarında küçük bir çocuk oturtulmuştu. Hemen yanında artık on üç yaşında bir genç kız haline gelmiş olan Maşa, onun yanında Vanya ve son olarak da o gün Oblomov'un karşısında Alekseyev oturuyordu.

"Durun size biraz daha yorş** vereyim: semiz bir tane buldum!" dedi Agafya Matveyevna Oblomov'un tabağına yorş koyarken.

"Bunun yanında börek iyi olurdu!" dedi Oblomov.

"Unuttum, cidden unuttum! Dün yapmak istiyordum, ama hafızamdan uçup gitti sanki!" diye kurnazlık etti Agafya Matveyevna.

"İvan Matveyeviç, size de köfteniz için lahana hazırlamayı unuttum," diye ekledi Alekseyev'e dönerek. "Israr etmeyin."

Yine kurnazlık ediyordu.

"Önemi yok efendim: ben ne olsa yerim," dedi Alekseyev.

"Nasıl yani, gerçekten, ona burçaklı jambon*** ya da biftek yapmadın mı?"diye sordu Oblomov. "Severdi o..."

"Kendim gidip baktım İlya İliç, iyi bir et bulamadım! Zaten siz vişne şurubundan kisel**** yapmamı emretmiştiniz: biliyorum, düşkünsünüz ona," diye ekledi Alekseyev'e dönerek.

---

* Soğan ve patatesle birlikte hazırlanan baharatlı bir balık çorbası. (ç.n.)

** Latince adı *Gymnocephalus cernuus* olan bir tatlı su levreği türü. (ç.n.)

*** *Vetçina s goraşkom*, havuç, soğan, maydanoz, burçak ve jambonla hazırlanan bir yemek. (ç.n.)

**** Meyve suyu, reçel ya da püreden yapılan, patates, un ya da nişastayla koyultulan, peltemsi bir tatlı. (ç.n.)

İlya İliç için kisel zararsızdı, bu yüzden her şeye razı olan Alekseyev de onu sevip yemeye mecburdu.

Yemekten sonra hiç kimse ve hiçbir şey Oblomov'u yatmaktan alıkoyamazdı. Her zaman hemen oradaki divana sırtüstü uzanır, ama sadece bir saat yatardı. Uyumasın diye, ev sahibi de orada, divanın başında kahve öğütür, çocuklar orada halının üstünde oynardı ve İlya İliç istese de istemese de onlara katılmak zorunda kalırdı.

"Yeter kızdırdığın Andryuşa'yı: ağlayacak şimdi!" dedi bebeği kızdıran Vaneçka'ya.

"Maşa'cık, baksana, Andryuşa sandalyeye çarpacak!" diye bağırdı kaygıyla bebek sandalyeye tırmanınca.

Ve Maşa "kardeşini" yakalamaya koşardı, böyle ad takmıştı ona.

Her şey bir an için sustu, ev sahibesi kahve hazır mı diye mutfağa bakmaya gitti. Çocuklar sakinleşti. Odada, önce hafif, sanki surdin* altından gelir gibi, sonra daha yüksek sesle bir horultu duyuldu ve Agafya Matveyevna dumanı tüten cezveyle geldiğinde, bir mağaradan gelir gibi yükselen horultuyla karşılaştı.

Sitemle Alekseyev'e çevirdi başını.

"Ben söyledim, ama dinlemiyorlar!" dedi kendini savunmak için Alekseyev.

Ev sahibesi hızla cezveyi masaya bıraktı, yerden Andryuşa'yı aldı ve onu sessizce divanın üzerine İlya İliç'in yanına koydu. Bebek onun üzerinde emekledi, yüzüne kadar tırmandı ve burnunu yakaladı.

"Ha! Ne? Bu da kim?" dedi uyanan İlya İliç huzursuzca.

"Uyuyakalmışın, Andryuşa da sizi uyandırdı," dedi ev sahibesi kibarca.

"Ne zaman uyuyakalmışım?" diye kendini savundu Oblomov, Andryuşa'yı kucağına alarak. "Sanki duymadım mı onun küçü-

---

* Fransızca *sourdine*, piyanoda sesi kısmaya ya da susturmaya yarayan pedal. (ç.n.)

cük kollarını bana nasıl sardığını? Hepsini duydum! Ah, afacan: burnumu yakalamış! Al sana! Dur, dur!" dedi bebeği sevip okşayarak. Sonra onu yere bıraktı ve çok derin bir iç çekti.

"Bir şeyler anlatın İvan Alekseyiç!" dedi.

"Her şeyi konuştuk, İlya İliç; anlatacak bir şey kalmadı," dedi diğeri.

"Nasıl, hiçbir şey mi? Siz insanlar arasındasınız: yeni bir şey yok mu hiç? Herhalde bir şeyler okuyorsunuzdur?"

"Evet efendim, bazen okuyorum ya da başkaları okuyor, anlatıyorlar, ben de dinliyorum. Daha dün Aleksey Spiridoniç'in oğlu, öğrenci, yüksek sesle okuyordu..."

"Ne okuyordu?"

"İngilizler hakkında bir şey, birilerine silah ve barut göndermişler. Aleksey Spiridoniç savaş çıkacağını söyledi."

"Nereye göndermişler?"

"Ya İspanya'ya ya da Hindistan'a, hatırlamıyorum, ama elçi hiç hoşnut değilmiş."

"Ne elçisi?" diye sordu Oblomov.

"İşte onu unuttum!" dedi Alekseyev burnunu tavana çevirip hatırlamaya çalışırken.

"Savaş kiminleymiş?"

"Bir Türk paşasıyla sanırım."

"Ya, peki politikada yeni başka bir şey var mı?" diye sordu İlya İliç biraz sustuktan sonra.

"Evet, yerkürenin daha da soğuduğunu yazıyorlar: bir gün her yer donacakmış."

"Vay! Ama bu politika sayılır mı?" dedi Oblomov.

Alekseyev sersemledi.

"Dimitriy Alekseyeviç önce politikadan bahsediyordu," diye savundu kendini, "sonra peş peşe bir şeyler okudu ve ne zaman biteceğini söylemedi. Bunun bayağı bir edebiyat olduğunu biliyorum tabii."

"Edebiyattan ne okudu?" diye sordu Oblomov.

"Dimitriyev, Karamzin, Batyuşkov ve Jukovski'nin en iyi eserlerini okudu..."

"Ya Puşkin?"

"Puşkin yoktu orada. Ben de düşündüm, niye yok diye! Sonuçta o bir dâhi," dedi Alekseyev, a harfini uzatarak.*

Bir sessizlik oldu. Ev sahibesi nakışını getirdi ve iğneyi ileri geri oynatmaya başladı, ara sıra İlya İliç'e, Alekseyev'e bakıyor ve keskin kulaklarıyla, bir kargaşa, bir gürültü olup olmadığını, Zahar'ın mutfakta Anisya'yla küfürleşip küfürleşmediğini, Akulina'nın tabakları yıkayıp yıkamadığını, avludaki kapının gıcırdayıp gıcırdamadığını, yani kapıcının "dükkâna" gidip gitmediğini dinliyordu.

Oblomov sessizce suskunluğa ve dalgınlığa gömüldü. Bu dalgınlık uyku da, uyanıklık da değildi: rahatça düşüncelerini gezdiriyor, onları hiçbir şeye yoğunlaştırmıyor, sakince kalbinin ölçülü atışını dinliyor ve bazen düzgün bir şekilde, hiçbir şeye gözlerini dikmemiş bir insan gibi gözlerini kırpıştırıyordu. Belirsiz, bilmecemsi bir hale, halüsinasyon türü bir hale girmişti.

Bazen insana nadir ve kısa dalgınlık anları gelir, sanki insan başka bir sefer bir vakit ve bir yerde yaşadığı ânı yeniden yaşıyormuş gibi olur. Karşısındaki yaşanan olayı uykusunda mı görmüştür, eskiden bir zaman yaşamış ve unutmuş mudur, bilemez, ama görür: aynı insanlar oturur çevresinde, tıpkı o zaman oturdukları gibi, aynı sözler duyulur bir zamanki gibi: imgelem çaresizce tekrar oraya sürüklenir, bellek geçmişi canlandıramaz ve dalgınlığa düşer.

Şimdi de Oblomov'a bu hal olmuştu. Eskiden bir vakit olan sessizlik çökmüştü üzerine, tanıdık bir sarkaç sallanıyor, kumaşa girip çıkan iğnenin çıtırtısı duyuluyordu, tanıdık sözler ve fısıltı-

---

* Burada Alekseyev "geniy" demesi gereken yerde "heniy" diyerek "g" harfini "h" gibi okuyor. 19. yüzyıl sonunda bu bir yüksek üslup belirtisiydi; bir bakıma Alekseyev eğitimli olduğunu vurgulamak istiyor. (ç.n.)

lar tekrarlanıyordu: "Bak bir türlü iğneyi deliğe geçiremiyorum: baksana, Maşa, senin gözlerin daha keskindir!"

Tembelce, mekanik bir şekilde, sanki kendini kaybetmiş gibi bakıyor ev sahibesinin yüzüne ve hatıralarının derinliklerinden tanıdık, bir yerde görmüş olduğu bir imge doğuyor. Bunu ne zaman ve nerede duyduğunu buldu...

Ve doğduğu evdeki büyük karanlık misafir odasını, bir salon şamdanıyla aydınlanan odayı, yuvarlak masanın çevresine oturmuş merhum annesi ve onun misafirlerini görüyor: sessizce nakış işliyorlar; babası sessizce geziniyor. Şimdi ve geçmiş kaynaştı ve birbirine karıştı.

Rüya görüyor, o vaat edilmiş toprağa vardığını, nehirlerden bal ve süt akan, uğruna çalışılmamış ekmeğin yendiği, altın ve gümüş içinde gezilen toprağa vardığını görüyor...

Uyku, kehanet hikâyelerini, tabak seslerini ve bıçak takırtılarını dinliyor, dadısına sokulup onun yaşlı, hırıltılı sesine kulak kesiliyor: "Militrisa Kirbityevna!" diyor dadı, ona ev sahibesinin imgesini göstererek.

Ona sanki mavi gökte aynı bulut yüzüyor, rüzgârın pencereden esip saçlarını karıştırdığı zamanki, Oblomovka'nın Hint horozunun pencerenin altında gezdiği ve guruldadığı zamanki bulut yüzüyormuş gibi geliyor.

İşte köpek havladı: herhalde misafir geldi. Andrey babasıyla Verhliyovo'dan gelmiş olmasın? Bu onun için bir hediye. Gerçekten de o olmalı: adımlar yaklaşıyor, yaklaşıyor, kapı açılıyor... "Andrey!" dedi Oblomov. Gerçekten de karşısında Andrey var, ama çocuk değil, yetişkin bir erkek.

Oblomov kendine geldi: karşısında halüsinasyon değil, canlı halde, gerçek, sahiciŞtoltz duruyordu.

Ev sahibesi hemen bebeği kaptı, masadan nakışını kaldırdı, çocukları kovdu: Alekseyev'le birlikte ortadan kayboldu. Štoltz ve Oblomov baş başa kaldılar, sessizce ve kıpırdamadan birbirlerine baktılar. Štoltz dimdik bakıyordu gözlerine.

"Bu sen misin Andrey?" diye sordu Oblomov heyecandan güçlükle duyulur bir sesle, uzun bir ayrılığın ardından sevgilisini gören bir âşık gibi.

"Benim," dedi hafifçe Andrey. "Yaşıyor musun, iyi misin?"

Oblomov onu kucakladı, güçlü bir şekilde göğsüne bastırdı.

"Ah!" dedi uzun bir yanıt olarak, ruhunda uzun zamandır saklı olan ve belki de ayrılık zamanından bu yana hiç kimseye ya da hiçbir şeye belli edilmemiş hüzün ve mutluluk var gücüyle bu ah ünlemine akıyordu.

Oturdular ve yine dimdik bakıştılar.

"İyi misin?" diye sordu Andrey.

"Evet, Tanrı'ya şükür artık iyiyim."

"Hasta mıydın?"

"Evet, Andrey, felç geçirdim..."

"Nasıl olur? Tanrım!" dedi telaş ve ilgiyle Andrey. "Ama iz bırakmadı değil mi?"

"Bırakmadı, ama sol ayağımı rahatça hareket ettiremiyorum..." dedi Oblomov.

"Ah, İlya, İlya! Neyin var senin? Zaten iyice mahvoldun! Ne yaptın bu arada? Şaka değil, beş yıl geçti, görüşmedik!"

Oblomov iç çekti.

"Oblomovka'ya neden gelmedin? Neden yazmadın?"

"Ne diyeyim sana Andrey? Beni biliyorsun, fazlasını sorma!" dedi kederle Oblomov.

"Peki sen hep burada, bu dairede miydin?" dedi Ştoltz odaya bakınarak. "Taşınmadın mı?"

"Evet, hep buradaydım... Artık taşınamam da!"

"Nasıl, kesinlikle yapamaz mısın?"

"Evet, Andrey... kesinlikle."

Ştoltz dimdik baktı ona, düşünmeye daldı ve odada gezinmeye başladı.

"Peki, Olga Sergeyevna? Sağlığı yerinde mi? O nerede? Hatırlıyor mu?"

Sözünü sona erdirmedi.

"Sağlığı yerinde ve seni hatırlıyor, sanki dün ayrılmışız gibi. Ben hemen söyleyeyim sana onun nerede olduğunu."

"Peki çocuklar?"

"Çocuklar da iyi... Ama söyle, İlya: şaka mı yapıyorsun burada kalarak? Ben sana seni oraya, bize, köye götürmeye gelmiştim..."

"Hayır, hayır!" dedi sesini alçaltıp kapıya doğru bakarak Oblomov, açıkça telaşlaşmıştı. "Hayır, lütfen, sen hiç başlama, söyleme..."

"Neden? Neyin var senin?" diyecek oldu Ştoltz. "Beni bilirsin: kendime bu sözü çok uzun zaman önce verdim ve sözümden dönmeyeceğim. Bu vakte dek türlü işler girdi araya, ama şimdi serbestim. Sen bizimle yaşayabilirsin, bizim yakınımızda: Olga'yla ben böyle karar verdik, böyle de olacak. Tanrı'ya şükür, seni böyle yakaladım, daha kötü bir halde değil. Ben hiç ummuyordum... Gidelim haydi! Ben seni zorla götürmeye hazırım! Başka türlü yaşaman lazım, nasıl olduğunu biliyorsun."

Oblomov bu tiradı sabırsızca dinliyordu.

"Bağırma lütfen, yavaş ol!" diye yalvardı. "Orada..."

"Ne var orada?"

"Duyacak... ev sahibesi gerçekten gitmek istediğimi sanacak..."

"Ne var bunda? Bırak öyle sansın!"

"Ah, bu nasıl olur!" diye sözünü kesti Oblomov. "Dinle, Andrey!" dedi birden kararlı, benzersiz bir tonla. "Boş yere çabalama beni ikna etmek için: ben burada kalıyorum."

Ştoltz dostuna hayretle baktı. Oblomov sakin ve kararlı bir şekilde bakıyordu ona.

"Sen mahvolmuşsun İlya!" dedi. "Bu ev, bu kadın... bütün bu yaşayış... Olamaz: gidelim, gidelim!"

Onu kolundan yakalayıp kapıya doğru sürükledi.

"Neden götürmek istiyorsun beni? Nereye?" dedi direnen Oblomov.

"Bu çukurdan, bataktan dışarı, ışığa, açıklığa, sağlıklı, normal yaşamın olduğu yere!" diye ısrar etti Ştoltz sert bir şekilde, neredeyse emreder gibi. "Neredesin sen? Ne oldu sana? Kendine gel! Sahiden bu yaşayışı mı hazırladın kendine, bir delikteki köstebek gibi uyumayı mı? Hatırla her şeyi..."

"Hatırlatma, geçmişi bırak: geri getirme!" dedi Oblomov düşünceli bir halde, tam bir zihin açıklığı ve iradeyle. "Ne yapmak istiyorsun bana? Senin beni sürüklediğin dünyaya ben sonsuza dek veda ettim; sen yapamazsın, iki kopmuş parçayı yapıştıramazsın. Ben bu çukura hasta yanımla bağlandım: koparmaya kalkışmak ölmek demek olur."

"Bir çevrene baksana, nerede ve kiminlesin sen?"

"Biliyorum, hissediyorum... Ah, Andrey, her şeyi hissediyorum, anlıyorum her şeyi: ben uzun zamandır utanıyorum dünyada yaşamaktan! Ama senin yolundan gidemem, istesem bile... Belki, son seferde bu mümkün olabilirdi... Şimdiyse... (gözlerini yere indirip bir süre sustu) şimdi çok geç... Git ve beni bırak. Ben senin dostluğuna layığım,Tanrı bunu biliyor ya, ama çabana layık değilim."

"Hayır, İlya, sen bir şeyler söylüyorsun, ama sonuna kadar söylemiyorsun. Her koşulda seni götüreceğim, tam da bu yüzden, kuşkulandığım için götüreceğim... Dinle," dedi, "bir şeyler giy, bana gidelim, akşamleyin benim yanımda kal. Sana çok şey var anlatacağım: sen şimdi bizde neler oluyor bilmiyor musun, duymadın mı?"

Oblomov ona merakla baktı.

"Kimseyi görmüyorsun ki, unuttum ben de: gidelim, sana her şeyi anlatacağım... Biliyor musun, burada kapıda, arabada, kim bekliyor beni... Buraya çağırayım!"

"Olga!" diye bir çığlık koptu ürken Oblomov'dan. Hatta yüzü altüst olmuştu. "Tanrı aşkına, onu buraya çağırma, götür. Elveda, elveda, Tanrı aşkına!"

Ştoltz'u neredeyse dışarı itiyordu; ama o yerinden kıpırdamadı.

"Onun yanına seni almadan gidemem: söz verdim, duyuyor musun, İlya? Bugün değilse, yarın... sen istediğin kadar uzat, benden kurtulamayacaksın... Yarın, sonraki gün, her şekilde görüşeceğiz!"

Oblomov başını eğip Stoltz'a bakmaya cesaret edemeden sustu.

"Ne zaman? Olga soracak bana."

"Ah, Andrey," dedi kibar, yalvaran bir sesle, onu kucaklayıp başını omzuna yaslayarak. "Beni tümden bırak... unut..."

"Nasıl, sonsuza dek mi?" diye sordu hayretle Stoltz, onun kollarından kurtulup yüzüne bakarak.

"Evet!" diye fısıldadı Oblomov.

Stoltz ondan bir adım uzaklaştı.

"Bu sen misin İlya?" diye sitem etti. "Beni kovuyorsun, hem de onun için, bu kadın için! Tanrım!" dedi neredeyse ani bir ağrı yüzünden bağırırcasına. "Bu bebek, az önce gördüğüm bebek... İlya, İlya! Kaç buradan, gidelim, gidelim hemen! Nasıl düştün sen! Bu kadın... o sana ne..."

"Karım!" dedi sakince Oblomov.

Stoltz taşlaştı.

"Bu çocuk da benim oğlum! Adı Andrey, senin hatıran için!" dedi Oblomov hızla ve samimiyet ânını üzerinden atıp rahat bir nefes aldı.

Bu kez Stoltz'un yüzü değişmişti ve çevresine hayret dolu, neredeyse anlamsız bakışlarla bakıyordu. Karşısında birden "bir uçurum açılmış" ve "bir taş duvar" dikilmişti ve Oblomov sanki yoktu, sanki onun gözünden düşmüş, başarısız olmuştu; o sadece, insanın bir ayrılıktan sonra dostunu görmeye koşan ve onun çoktandır var olmadığını, öldüğünü öğrenen birinin hissettiği o yakıcı acıyı hissediyordu.

"Ölmüş!" dedi mekanik bir şekilde, fısıltıyla. "Olga'ya ne söyleyeceğim?"

Oblomov son sözleri duydu, bir şeyler söylemek istedi ama yapamadı. İki kolunu birden Andrey'e uzattı ve sessizce, güçlü bir

şekilde, savaştan önce, ölümden önce kucaklaşır gibi kucaklaştılar. Bu kucaklaşma onların dillerini, gözyaşlarını, duygularını boğdu.

"Benim Andrey'imi unutma!" oldu Oblomov'un, sönük bir sesle söylenen son sözleri.

Andrey sessizce, ağır ağır çıktı dışarı, ağır ağır, dalgın bir halde avluyu geçti ve arabaya bindi, Oblomov'sa divana oturdu, dirseklerini masaya dayadı ve yüzünü elleriyle örttü.

"Hayır, unutmayacağım senin Andrey'ini," diye düşünmüştü Ştoltz avluyu hüzünle geçerken. "Ölmüşsün sen İlya: sana senin Oblomovka'nın da artık karanlıklarda olmadığını, onun da vaktinin geldiğini, ona da güneş ışınlarının vurduğunu söylemek boşuna! Sana dört yıl sonra orasının tren istasyonu olacağını, senin köylülerinin yol çalışmasına gideceğini, sonra da senin ekmeğinin rıhtıma dek dökme demir üzerinde kayarak gideceğini söylemeyeceğim sana... Ve orada... okullar, okuryazarlar, hatta... Hayır, sen yeni mutluluğun şafağından ürkersin, alışmamış gözlerin ağrır. Ama senin Andrey'ini senin gidemediğin yerlere taşıyacağım... ve onunla gençlik hayallerimizi gerçekleştireceğim." Sonra küçük evin penceresine son bir kez bakarak, "Elveda, yaşlı Oblomovka!" dedi. "Sen ömrünü doldurdun!"

"Ne oldu?" diye sordu kalbi heyecanla çarpan Olga.

"Hiç!" dedi kuru, kısa bir yanıtla Andrey.

"Yaşıyor mu, iyi mi?"

"Evet," diye yanıt verdi Andrey isteksizce.

"Neden böyle çabuk döndün? Neden beni oraya çağırmadın, onu neden getirmedin? Bırak beni!"

"Olmaz!"

"Neler oluyor orada?" diye sordu Olga tedirginlikle. "Bir 'uçurum mu açıldı' yoksa? Söyler misin bana?"

Ştoltz susuyordu.

"Söylesene ne oluyor orada?"

"Oblomovluk!" dedi Andrey kederle ve eve gidinceye kadar Olga'nın bunun ardından gelen soruları karşısında kasvetli sessizliğini korudu.

X

Beş yıl geçti. Vıyborg kıyısında da çok şey değişti: Pşenitsina'nın evine açılan boş caddeye daçalar inşa edildi, aralarına huzurlu tembellik ve dinginlik evinin camına güneş ışınlarının neşeyle vurmasını engelleyen uzun, taştan bir devlet binası dikildi.

Küçük ev de biraz yaşlanmıştı, tıraşsız ve yıkanmamış bir adam gibi özensiz, kirli görünüyordu. Boyalar sökülmüştü, yağmur olukları yer yer sökülmüştü: bu yüzden avluda çamur birikintileri vardı, bunların arasına, eskisi gibi dar bir kalas atılmıştı. Birisi bahçe kapısından girecek olsa, yaşlı köpek cesurca zincirlerini şakırdatmıyor, boğuk bir sesle ve tembel tembel havlıyor, kulübesinden hiç çıkmıyordu.

Evin içi de ne kadar çok değişmişti! Orada başka bir kadın hüküm sürüyordu, eski çocuklar koşuşturmuyordu. Orada yine Tarantyev'in kırmızı, sıska yüzü zaman zaman görünüyordu ama artık kibar, karşılık beklemeyen Alekseyev yoktu. Ne Zahar, ne Anisya görünüyordu: yeni, şişman bir aşçı yerleşmişti mutfağa, gönülsüzce ve kaba bir tavırla yerine getiriyordu Agafya Matveyevna'nın sessiz emirlerini, ama yine Akulina, belinden bağlı eteğiyle, tencere ve tavaları yıkıyordu; aynı uykulu kapıcı aynı tulupla* kulübede ömrünü dolduruyordu. Delinmiş çitin yanında sabahın belirli erken vakitlerinde ve öğle vakitlerinde yine "erkek kardeşin" figürü kolunun altında büyük bir paketle, yaz kış lastik galoşlar içinde görünüp kayboluyordu.

Oblomov'a ne olmuştu? Nerede o? Nerede? Hemen yakındaki mezarlıkta, sade bir kül kabının altında yatıyor bedeni, çalılar arasında, sakin bir yerde. Dost bir elin diktiği leylağın dalları mezarın üzerine sarkıyor ve usulca pelin kokuları saçıyor. Herhalde, sessizlik meleğinin kendisi koruyor onun uykusunu.

Yaşamının her anını nasıl dikkatle gözlemişti karısının gözleri, ama sonsuz huzur, ebedi sessizlik ve günden güne tembelce sü-

---

* Koyun derisi ve kürkünden palto. (ç.n.)

rünmek yaşam makinesini sessizce durdurmuştu. İlya İliç ölmüştü, anlaşılan, ağrısız, acısız, sanki kurulması unutulan bir saat gibi.

Kimse görmemişti onun son dakikalarını, ölüm öncesi inleyişini duymamıştı kimse. Felç bir kez daha, bir yıl sonra inmişti ve yine geçmişti: ama İlya İliç solmuş zayıflamıştı, bahçeye daha az çıkmaya başlamıştı ve gitgide daha sessiz ve dalgın bir hal almıştı, hatta bazen ağlıyordu. Yaklaşan ölümü hissediyor ve ondan korkuyordu.

Birkaç kez kötüleşti ve düzeldi. Bir sabah Agafya Matveyevna ona, her zamanki gibi kahve getirdi ve onu ölüm yatağında tıpkı uykunun yatağında öylece yatarken buldu, sadece başı biraz yastıktan aşağı düşmüştü ve eli, kasılmış bir halde kalbine, anlaşılan, kanın yoğunlaşıp biriktiği yere uzanmıştı.

Üç yıldır duldu Agafya Matveyevna: bu sırada her şey eski düzene döndü. Erkek kardeş sözleşmelerle ilgileniyordu, ama kendini mahvetmiş ve birtakım kurnazlıklar ve reveranslarla, memuriyetteki, "köylülerin kaydedildiği yerdeki" eski sekreterlik işini almıştı; işe yine yürüyerek gidip geliyordu, çeyrek, yarım rubleler, 20 kapikler getiriyor, onları iyice sakladığı bir küçük sandığa dolduruyordu. Ev işleri yine Oblomov'dan önceki gibi, eskiden olduğu gibi kaba, sade, ama yağlı ve bol bulamaç halini almıştı.

Evde başlıca rolü erkek kardeşin eşi, İrina Panteleyevna üstlenmişti, yani kendisinde geç kalkma, üç kez kahve içme, üç kez elbise değiştirme ve sadece tek bir ev işini takip etme hakkını görüyordu: etekleri olabildiğince sert bir şekilde kolalanmış mı, kolalanmamış mı? Başka hiçbir şeye karışmıyordu ve Agafya Matveyevna eskisi gibi evde canlı bir sarkaç gibiydi: mutfağı ve masayı gözlüyor, bütün evin çayını ve kahvesini öğütüyor, her şeyi yerleştiriyor, çamaşırla, çocuklarla, Akulina'yla ve kapıcıyla ilgileniyordu.

Ama bu niye böyleydi? Sonuçta o Bayan Oblomov'du, ev sahibesiydi; tek başına, ayrı yaşayabilirdi, hiçbir şeye ve kimseye ihtiyaç duymayabilirdi. Onu başkasının ev işlerini üstlenmeye, başkasının çocukları için, bütün bu ıvır zıvır için, kadınların

kendilerini ya sevgiye olan, aile boyunduruğunun kutsal görevine olan eğilimleri ya da bir parça ekmeğe mecbur olduğundan mahkûm oldukları bu ıvır zıvır için telaşlanmaya zorlayan şey neydi? Zahar, Anisya, onun hukuki uşakları neredeydi? Dahası, ona kocasından kalan canlı güvence, küçük Andryuşa neredeydi? Eski kocasından olan çocukları neredeydi?

Çocukları büyümüştü, yani Vanyuşa eğitimini bitirmiş ve işe girmişti; Maşenka resmi bir evin kapıcısıyla evlenmişti, Andryuşa da onu kendi ailelerinin bir üyesi olarak gören Ştoltz ve karısının bakımına verilmişti. Agafya Matveyevna, Andryuşa'yı hiçbir zaman eşit görmemiş ve onun yazgısını ilk çocuklarının kaderiyle karıştırmamıştı, hatta kalbinde, belki bilinçsizce, hepsine eşit yer veriyor olsa bile. Ama Andryuşa'nın eğitimi, yaşam tarzı, gelecekteki yaşamıyla Vanyuşa ve Maşenka'nın yaşamı arasında büyük bir uçurum görüyordu.

"Bunlara ne olacak? Bunlar tıpkı benim gibi şapşal," diyordu rahatça, "kara bedenle doğmuşlar, ama bu," diye ekliyordu Andryuşa'dan bahsederken saygıyla ve biraz ürkeklik değilse de özenle okşuyordu onu, "bu küçük efendi! Ama o öyle beyaz, öyle tatlı ki; küçücük elleri, ayakları, hele saçları ipek gibi. Aynen merhuma çekmiş!"

Bu yüzden hiç soruşturmadan, hatta mutlu bile olarak, Ştoltz'un onun eğitimini üstlenme teklifini kabul etmiş, onun yerinin orası olduğunu, burası, onun kardeşinin çamurlu çocuklarının, yeğenlerinin yaşadığı "bu karanlık" olmadığını düşünmüştü.

Oblomov'un ölümünden yarım yıl sonra Anisya ve Zahar'la birlikte evde yaşıyor, yas tutuyordu. Kocasının mezarına giden patikada gidip geldi ve durmadan ağladı, hemen hiçbir şey yemedi, içmedi, sadece çay içti ve bazen geceleri gözlerini hiç kapatmadı ve iyice tükendi. Hiçbir zaman kimseye yakınmadı ve herhalde, ayrılık dakikalarından uzaklaştıkça daha da kendi içine, kendi üzüntüsüne kapandı ve herkesten, hatta Anisya'dan bile uzaklaştı. Kimse onun ruhunda neler olup bittiğini bilmiyordu.

"Sizin ev sahibesi kocasına ağlıyor mu hâlâ?" diyordu eve erzak almaya gelen aşçıya pazar yerindeki bakkal.

"Hâlâ kocasına yas tutuyor," diyordu teselli bulamayan dulun her hafta dua etmeye ve ağlamaya geldiği kilise mezarlığındaki bekçi onu komünyon ekmeği yapan kadına göstererek.

"Hâlâ hep perişan!" diyorlardı kardeşinin evinde.

Bir gün kardeşinin bütün ailesi, çocuklarla, hatta Tarantyev'le birlikte, hayırseverlik bahanesiyle beklenmedik bir şekilde hücum ettiler. Boş teselliler, "kendini mahvetme, çocuklara acı" gibi öğütler yağdı; ona on beş yıl önce, ilk kocasının ölümünden sonra da söylenen ve o zaman istenen sonuca yol açmış olan bütün bu sözler, şimdi onda nedense sıkıntı ve tiksinti uyandırıyordu.

Başka şeylerden bahsedilip ona, artık onların yine beraber yaşaması gerektiği, "yakınlarının arasında acısını unutmanın" daha kolay olacağı, bunun onlar için de iyi olacağı, çünkü kimsenin bir evi onun gibi düzene sokamadığı bildirildiği zaman, çok daha rahatladı.

Bir süre düşünmek için izin istedi, sonra iki ay daha yas tuttu ve sonunda beraber yaşamayı kabul etti. Bu sırada Ştoltz Andryuşa'yı yanına almıştı, o da tek başına kalmıştı.

İşte o, kara elbisesiyle, omzunda kara yün şalıyla odadan mutfağa gölge gibi geçiyor, eskisi gibi dolapları açıp kapatıyor, dantelleri ütülüyor, ama sessizce, coşkusuzca yapıyor bunları, sanki zorla, hafif bir sesle konuşuyor ve gözlerini eskisi gibi çevresinde hızlı hızlı, eşyadan eşyaya gezdirmiyor, yoğun bir ifadeyle, derin bir düşünceyle bakıyor. Bu düşünce belirsizce yüzüne yerleşmişti, herhalde, kocasının ölü yüzüne bilerek ve uzun süre baktığı zaman yerleşmişti ve o zamandan beri onu terk etmemişti.

Evde dolanıyor, elleri ne gerekiyorsa yapıyordu, ama aklı bu yaptıklarında değildi. Kocasının cesedinin başında, onun kaybıyla birlikte, herhalde, birden kendi yaşamını anlamış, yaşamının anlamı üzerine düşünmüştü ve bu düşünce onun yüzüne sonsuza dek bir gölge gibi yerleşmişti. Sonra bu canlı acıya ağlayınca,

bilincinde kaybı yoğunlaşmıştı: küçük Andryuşa dışında her şey onun için ölmüştü. Ancak onu gördüğü zaman kendisinde yaşam belirtileri ortaya çıkıyor, yüz hatları canlanıyor, gözleri mutlu bir ışıkla doluyordu ve sonra hatıralar için gözyaşı döküyordu.

Çevresindeki her şeye yabancıydı: Agafya Matveyevna kardeşinin boş yere harcanan ya da kaybedilen bir rubleye, yanık yemeğe, bayat balığa öfkelenmesini, karısının gevşek ütülenmiş etekleri yüzünden, demlenmemiş ve soğuk çay yüzünden surat asmasını, şişman aşçının kaba konuşmasını sanki hiç de onun hakkında konuşulmuyormuş gibi, fark etmiyordu, hatta iğneleyici fısıltıları bile duymuyordu: "Hanımefendi, ağa karısı!"

Hepsine acısının ağırbaşlılığı ve uysal sessizliğiyle yanıt veriyordu.

Buna karşılık, Noel'de, aydınlık bir günde, neşeli bir maslenitsa akşamında, evde herkes keyfeder, şarkı söyler, yiyip içerken, o birdenbire, eğlencenin ortasında, acılı gözyaşları döküyor ve kendi köşesine çekiliyordu.

Sonra toparlanıyor ve hatta bazen kardeşiyle karısına gururla, üzüntüyle bakıyordu.

Yaşamının kaybolduğunu ve söndüğünü, Tanrı'nın onun yaşamına bir ruh verdiğini ve geri aldığını anlamıştı; içindeki güneşin yandığını ve sonsuza dek söndüğünü anlamıştı... Sonsuza dek, doğru; ama sonsuza dek anlam da kazanmıştı yaşamı: artık neden yaşamış olduğunu ve boş yere yaşamadığını biliyordu.

Bu kadar dolu dolu ve çok seviyordu: Oblomov'u sevmişti, hem de sevgili gibi, koca gibi ve efendi gibi; ama bunu eskisi gibi kimseye hiçbir zaman anlatamazdı. Çevresindeki kimse anlamazdı onu. Nereden bulacaktı dili? Kardeşinin, Tarantyev'in, yengesinin sözlüğünde böyle sözcükler yoktu, çünkü kavramlar yoktu; sadece İlya İliç anlardı onu, ama ona da hiçbir zaman söylememişti, çünkü o zaman kendisi de anlamamış ve yapamamıştı.

Yıllar geçtikçe başından geçenleri gitgide daha iyi ve aydınlık bir şekilde anladı ve gitgide derinlere saklandı, daha sessiz ve içe

kapanık oldu. Bütün yaşamına, bu bir an gibi uçup giden yedi yılın ışınları, sessiz ışığı yayılmıştı ve daha fazla istenecek bir şey, gidilecek bir yer yoktu.

Sadece Ştoltz kış vakti köyden gelince, onun evine koşuyor ve şevkle Andryuşa'yı seyredip zarif bir ürkeklikle onu okşuyordu. Andrey İvanoviç'e bir şeyler söylemek, ona teşekkür etmek, dahası onun karşısında her şeyi, kalbinde biriken ve tükenmeden yaşayan her şeyi ortaya dökmek geçiyordu içinden: Ştoltz anlardı onu, ama o bunu yapamazdı ve yapamayınca Olga'ya doğru koşar, ellerini öperek ateşli bir gözyaşı seliyle ıslatırdı; o zaman Olga da onunla birlikte ağlardı, Andrey'se heyecanlanır, hızla odadan çıkardı.

Merhumun tertemiz, kristal gibi ruhu hepsini ortak bir yakınlık, ortak bir hatırayla birbirine yakınlaştırmıştı. Ştoltz'la Olga ondan onlarla birlikte köye gelmesini, onlarla birlikte, Andryuşa'nın yanında yaşamasını rica ederlerse o ısrarla aynı şeyi söylerdi: "İnsan nerede doğup bir ömür yaşadıysa, orada ölmeli."

Ştoltz ona mülkün idaresiyle ilgili hesapları boş yere veriyor, ona mülkün gelirini boş yere gönderiyordu: hepsini geri çeviriyor, Andryuşa için saklamalarını rica ediyordu.

"Onun bu, benim değil," diyordu ısrarla, "ona gerekecek; o bir efendi, ben böyle de yaşarım."

XI

Bir gün, bir öğle vakti, iki beyefendi Vıyborg kıyısında ahşap kaldırımda yürüyordu; arkalarından sessizce bir araba geliyordu. Beyefendilerden biri Ştoltz'du, diğeri onun bir arkadaşı, dolgun, duygusuz bir yüze, dalgın, uykulu gibi görünen gözlere sahip bir edebiyatçıydı. Bir kilisenin önüne geldiler; ayin sona ermişti ve cemaat caddeye çıkıyordu; hepsinden önce de dilenciler. Büyük ve çok çeşitli bir topluluktu.

"Bu dilenciler nereden çıkıyor acaba?" dedi edebiyatçı dilencilere bakarken.

"Nasıl nereden? Türlü köşe ve deliklerden fırlıyorlar..."

"Onu sormuyorum," diye karşı çıktı edebiyatçı, "benim bilmek istediğim şu: nasıl dilenci olunur, nasıl bu hale düşülür? Bu birdenbire mi yoksa ağır ağır mı oluyor, doğal mı yoksa yapay bir şekilde mi oluyor?"

"Ne yapacaksın? *Mystère de Petersbourg** diye bir kitap mı yazmak istiyorsun?"

"Olabilir..." dedi tembel tembel esneyen edebiyatçı.

"İşte sana fırsat, sor herhangi birine: bir gümüş rubleye sana bütün hikâyesini anlatır, sen de yazar ve kârlı bir şekilde satarsın. İşte ihtiyar, herhalde, en normal dilenci tipi. Hey, ihtiyar! Gel buraya!"

İhtiyar sese döndü, şapkasını çıkardı ve yanlarına yaklaştı.

"Hayırsever baylar!" diye hırıldadı. "Bu yoksul, otuz çatışmada yaralanmış savaş gazisine yardım edin..."

"Zahar!" dedi hayretle Ştoltz. "Bu sen misin?"

Zahar birden sustu, sonra gözlerini eliyle güneşten koruyarak dimdik Ştoltz'a baktı.

"Affedersiniz, majesteleri, tanıyamıyorum... iyice kör oldum!"

"Efendinin dostu Ştoltz'u unuttun demek," diye sitem etti Ştoltz.

"Ah, ah, babacığım, Andrey İvaniç! Baylar, körlük perişan etti! Babacığım, öz babacığım!"

Eli ayağına dolanmıştı, Ştoltz'un elini yakaladı ve elinden kaçırıp giysisinin eteğini öptü.

"Tanrı böyle bir mutluluğu bir kez daha yaşamasını buyurmuş bu pisliğin..." diye haykırıyordu, hem ağlayıp hem gülerek.

---

* (Fr.) "Petersbug Gizemi." Eugene Sue (1804-1857) adlı Fransız yazarın *Les Mystères du Paris* (1842-43, Paris'in Gizemleri) adlı, uluslararası ün kazanmış romanına gönderme. (ç.n.)

Bütün yüzüne alnından çenesine kadar kıpkırmızı bir damga vurulmuş gibiydi. Bunun dışında, burnu mosmordu. Başı keldi; favori sakalları eskisi gibi gürdü, ama ağarmış ve karman çormandılar, keçe gibiydiler, sanki her ikisine de avuç avuç kar yağmıştı. Üzerinde eski püskü, iyice solmuş bir palto vardı, tek eteği yırtıktı; çıplak ayağına eski, yamalı galoşlar geçirmişti; iyice parçalanmış kürk bir şapka tutuyordu elinde.

"Ah sen, yüce Tanrım! Bana bugünü bayrama çevirip ne büyük iyilik yaptın..."

"Ne bu halin böyle? Neden? Utanmıyor musun?" diye sordu sertçe Ştoltz.

"Ah, babacığım, Andrey İvaniç! Ne yapayım?" diye derin bir iç çekerek başladı Zahar. "Neyle geçineceğim? Eskiden, Anisya hayattayken, ben de aylaklık etmiyordum böyle, lokmamız, ekmeğimiz vardı, ama o da koleradan ölünce –mekânı cennet olsun– hanımefendinin kardeşi beni tutmak istemedi, bedavacı, dedi bana. Minay Andreyiç Tarantyev de ne zaman yanımdan geçse, arkamdan tekme atmanın fırsatını kolluyordu: katlanacak yaşam değildi! Suçlayıp durdular. İnanır mısınız efendim, ağzıma bir lokma ekmek girmedi. Ama hanımefendi olmasa, Tanrı ona uzun ömür versin," diye ekledi Zahar haç çıkararak, "çoktan donup giderdim soğukta. Kışın elbise ve istediğim kadar ekmek veriyor, bir de sobanın yanında bir köşe veriyordu, hep merhametinden yapıyordu bunları. Ama benim yüzümden onu da azarlamaya başladılar, ben de alıp başımı gittim! İşte şimdi iki yıldır sersefilim..."

"Neden bir işe girmedin?"

"Nerede, babacığım, Andrey İvaniç, şimdi işi nerede bulacaksın? İki iş vardı, beğenmediler. Şimdi hiçbir şey eskisi gibi değil: çok kötüleşti. Eğitimli uşak istiyorlar; soylu beyefendilerin holleri artık tıkabasa uşak dolu değil. Hepsinde bir tane, iki uşak olan yer nadir bulunur. Çizmelerini kendi kendilerine çıkarıyorlar: bir de makine icat etmişler!" diye devam etti Zahar acıyla. "Yüz karası, rezalet bir şey, barbarlık yani!"

İç çekti.

"Bir Alman'ın, bir tüccarın yanına girdim, holde oturdum; her şey yolundaydı, ama beni büfeye hizmet etmeye gönderdi: benim işim mi? Bir gün sofra takımlarını taşıyordum, Bohemya takımı mıydı, neydi, yerler de düzdü, kaygandı, sırf düşesin diye böyle yapıyorlar! Birden ayaklarım iki yana ayrıldı, bütün tabak çanak, tepside ne varsa yere yuvarlandı: kovdular tabii! Bir seferinde de yaşlı bir kontes görünüşümü beğendi, 'Saygın görünüyor,' dedi ve kapıcılığa aldı. İş iyiydi, eskiydi: tek yapacağın sandalyede oturmak, ayak ayak üstüne atmak, sallanıp durmak, biri geldiğinde hemen yanıt vermemek, önce homurdan, sonra kabul et ya da geri çevir, nasıl gerekiyorsa; iyi misafirlere yapılacak şey de belli: topuzunu kaldıracaksın, işte şöyle!" Zahar kolunu kaldırdı. "Komplimanmış diyorlar! Ama hanımefendi tuhaf çıktı. Tanrı yardımcısı olsun! Bir keresinde benim yattığım yere geldi, bir tahtakurusu gördü, perişan oldu, çığlıklar atmaya başladı, sanki tahtakurusunu ben icat ettim! Tahtakurusu olmayan ev nerede görülmüş! Başka bir sefer de yanımdan geçiyordu, şarap kokuyorsun, diye tutturdu... haklıydı doğrusu! Sonra da kovdu."

"Sen gerçekten ayaklı şarap gibi kokuyorsun!" dedi Ştoltz.

"Acıdan, babacığım, Andrey İvaniç, Tanrı aşkına acıdan," dedi boğuk bir sesle Zahar, yüzünü acıyla buruşturarak. "Arabacı olmayı bile denedim. Bir müdürün yanına girdim, ama ayaklarım dondu: gücüm yok, yaşlandım artık! At huysuzlandı; bir keresinde arabanın altına düştüm, az kalsın eziyordu beni; başka seferinde yaşlı bir kadına çarptım, karakola götürdüler..."

"Peki, yeter, ortalıkta sürtüp içme daha fazla, bana gel, sana bir yer veririm, köye gidelim... Beni dinliyor musun?"

"Dinliyorum, babacığım, Andrey İvaniç, evet..."

İç çekti.

"Buradan, mezarı bırakıp istemediğim bir yere gitmek? Bizim ekmeğimizi verirdi İlya İliç," diye haykırdı, "onu yine andım bugün, mekânı cennet olsun! Böyle bir efendiyi aldı Tanrı! Uşaklarının mutluluğu için yaşardı, yüz yıl yaşasaydı keşke..." diye hıçkırıp sayıkladı Zahar, yüzünü buruştura buruştura. "Daha bu-

gün mezarına gittim; o tarafa giderken, tam oraya, oturdum, işte oturdum; gözyaşlarım sel gibi akıyordu... O haldeyken bazen oturup kalıyorum, etraf sessiz oluyor ve sanki biri 'Zahar!' diye sesleniyormuş gibi geliyor: Sırtım karıncalanıyor o anda! Öyle bir efendi bulunmaz! Sizi de nasıl severdi, hatırlasanıza... baylar, ruhunun mekânı cennet olsun!"

"Haydi, gel de Andryuşa'yı gör: sana emrediyorum, yemek ye, üst baş al, oraya da ne zaman istersen gel!" dedi Ştoltz ve ona para verdi.

"Geleceğim; Andrey İliç'i görmeye nasıl gelmem? Şimdi kocaman olmuştur! Tanrım! Böyle bir mutluluğu nasıl da verdi Tanrı bana! Geleceğim, babacığım, Tanrı size sağlık ve sayısız yıl versin..." diye homurdandı Zahar uzaklaşan arabanın arkasından.

"Ee, sen dinledin mi şimdi bu dilencinin hikâyesini?" dedi Ştoltz arkadaşına.

"Bu bahsettiği İlya İliç kimdir?" diye sordu edebiyatçı.

"Oblomov: sana birçok kez bahsetmiştim ondan."

"Evet, hatırlıyorum adını: senin yakının ve dostundu. Ne oldu ona?"

"Öldü, bir hiç uğruna kaybolup gitti."

Ştoltz iç çekti ve düşünceye daldı.

"Ama başkalarından daha aptal değildi, ruhu tertemiz ve aydınlıktı, cam gibiydi; soyluydu, kibardı ve... kaybolup gitti."

"Neden peki? Sebebi neydi?"

"Sebebi... Demek sebebi! Oblomovluk!" dedi Ştoltz.

"Oblomovluk!" diye tekrarladı hayretle edebiyatçı. "Nedir bu böyle?"

"Şimdi anlatırım sana, izin ver düşüncelerimi ve hafızamı toplayayım. Sen de yazarsın: kimbilir, birinin işine yarar belki."

Ve ona burada yazılanları anlattı.